

Vaderlandsche historie, vervattende de geschiedenissen der nu vereenigde Nederlanden, inzonderheid die van Holland, van de vroegste tijden af

<https://hdl.handle.net/1874/37261>

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

NEGENTIENDE DEEL

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE
GESCHIEDENISSEN

DER NU
VEREENIGDE NEDERLANDEN,

INZONDERHEID DIE VAN

HOLLAND,

VAN DE VROEGSTE TYDEN AF:

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte
Gedenkstukken samengesteld,

DOOR

JAN WAGENAAR.

Met Plaat en Kaarten.

NEGENTIENDE DEEL,

BEGINNENDE IN 'T JAAR 1729, EN EINDI-
GENDE MET HET SLUITEN DER VREDE
VAN DRESDEN, IN 'T JAAR 1745.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

M D C C X C V I.

*Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten
van Holland en Westfriesland.*

VADERLANDSCHE HISTORIE.

DRIE-EN-ZEVENTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

- I. Onvolkomenheid van 't Verdrag van Seville. Het wordt berispt, in Engeland. II. Handeling des Keizers, op den Ryksdag, te Regensburg. III. De Fransche Gezant de Chavigny verdedigt het Verdrag van Seville. De Keizer versterkt zig, in Italie. De Bondgenooten verschuiven het overvoeren der Spanjaarden derwaards. IV. Handeling van Spanje aan 't Fransche Hof. Uiterste voorslag van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten aan den Keizer. Spanje berispt dien voorslag. V. Inzigten van het Weener-Hof. 's Keizers Antwoord op den Uitersten Voorslag. Wederantwoord der Bondgenooten. VI. De Byeekomst van Sotsfons scheidt genoegzaam. Dood van den Heer Sicco van Goslinga. Tweedragt in het Duitsche Ryk. VII. Gezantschap naar 't Russische Hof. Verandering der Regeeringe aldaar. VIII. Handeling met den Koning van Marokko. Oktroi der Westindische Maatschappij verlengd. Vaart op Afrika vrygesteld. Nieuwe Verponding, in Holland. IX. De Staaten van dit Gewest verbieden 't gebruik van den nieuwen Dienst van Paus Gregorius.
- XIX. DEEL. A 1118

rius den VII. Zy vorderen den Roomfchen Priefters belofte van onderdaanigheid af. X. Sodomie, hier te Lande ontdekt en geftraft. Verbeurdverklaaringen van goederen, in Holland en in Zeeland, afgefchaft. XI. Het Spaanfche Hof dringt wederom op 't bevorderen der overvoeringe naar Italie. Vertoog van den Ambafadeur de Fenelon. Koelheid der Staaten. Spanje houdt zig ontflaagen van 't Verdrag van Seville. XII. George de II. handelt heimelyk met het Weener-Hof. Het Weener Verdrag tufchen den Keizer en Groot-Britanje wordt geflooten. Inhoud van het zelve. XIII. De Staaten worden verzogt, om 'er in te treden. 't Wordt aan de byzondere Gewesten gezonden. XIV. Aanmerkingen over het zelve. Misnoegen aan 't Fransche, en vreugde aan 't Spaanfche Hof. XV. Nader Verdrag tufchen den Keizer, Spanje en Groot-Britanje. De Spanjaards worden overgevoerd naar Italie. XVI. Poogingen van die van Oostende, om hunnen handel op de Indiën, heimelyk, voort te zetten. Zweedsche Oostindifche Maatfchappy opgeregt. Vernieuwing van de Vrede met Algiers. Gefchillen met Deenemarke afgedaan. XVII. Geldverzameling in Holland, voor de vervolgde Piemonteezen. XVIII. Uitgeweecken' Saltzburgers in 't Land van Kadzand geplaatst. De Prins van Oranje doet eed, als Erfftadhouder van Friesland. XIX. De Staaten treden in 't Weener-Verdrag, op zekere Voorwaarden. XX. Aanmerkingen hierover. De Hertog van Lotharingen komt in Holland. XXI. Verbond tufchen den Keizer, Rusland en Deenemarke. Misnoegen tufchen den Keizer en Spanje. XXII. Veldleger by Breda, tot oefening

ning van 't Krygsvolk. XXIII. Twist onder de Roomschegezinden, hier te Lande. Bulle Unigenitus. Antwoord der Staaten aan den Gezant van Venetie. Raadpleegingen op het gedoogen van eenen Pauselyken Vikaris. Bewegingen hierover, onder de Predikanten. XXIV. Ontdekking van een verderfelyk ongedierte, in 't paalwerk der Dykaadjen. Nieuwe wyze van zeeveering, door middel van steen. XXV. Verdrag van Verdeeling der nalaatenschap van Koning Willem, tusfchen den Koning van Pruiffen en den Prinse van Oranje. XXVI. Raadpleegingen op 't vernietigen van 't Markgraafschap van Veere en Vlisfingen. Holland beweert, dat Zeeland hiertoe regt heeft. XXVII. 't Verftoog van Holland wordt beantwoord. XXVIII. De Stad Veere kant zig tegen de vernietiging van 't Markgraafschap. 't Wordt haar kwalik genomen, door de andere Leden. XXIX. De Staaten van Zeeland ontheffen Vlisfingen en Veere van alle Leenroerigheid, tegen voldoeninge der waarde van 't Heerlyk Goed. De Prins van Oranje protesteert 'er tegen. XXX. De Staaten verdedigen zig, uitvoeriglyk. Zy handelen, met den Prinse; doch blyven in 't bezit van 't Markgraafschap. XXXI. Hoofdpunt van 't gefchil, over het Regt tot het zelye.

't Verdrag van Seville hadt, flegts ten 1729:
 deele, beantwoord aan het groot
 oogmerk der Staaten. De Koning van Spanje
 hadt zig wel verbonden, om, nevens Frankryk en Groot-Britanje, de vernietiging der Oostendefche Maatfchappye te bevorderen. I.
 't Verdrag van Seville voldoet niet 1729
 Doch niet 1729

1729. Doch de Keizer, die Oktroi verleend hadt aan deze Maatschappye, moest nog, tot het in-trekken van dit Oktroi, bewoogen worden. Hy hadt ook nog niet bewilligd, in de overvoering der zesduizend Spanjaarden naar Italie, welke, insgelyks, by dit Verdrag, vastgesteld was. Men vreesde, derhalve, dat het Verdrag van Seville niet voldoen zou aan het oogmerk, welk men 'er mede gehad hadt; en dat de oorlog, welken men gezogt hadt te voorkomen, wel haast zou ontfteken worden in Italie. De Keizerlyke Gezanten, te Parys en te Seville, kennis bekomen hebbende van 't Verdrag, zo ver men 't gemeen dagt te maaken, gelieten zig, in 't eerst, als of zy, 't gene 'er geslooten was, met onverschillige oogen, aanzagen. Doch 't leedt niet lang, of de Graaf van Kinski, 's Keizers Ambassadeur aan 't Franche Hof, en de Graaf van Konigsek kreegen last, om 'er ernstelyk over te klaagen. De Kardinaal de Fleury, 't vertrouwen van 't Weener-Hof, welk hy gewonnen hadt, wilstende behouden, antwoordde, schriftelyk, op deze klagten „ dat, onaangezien het gene 'er „ in Spanje voorgevallen was, men in zyne „ gedagten niet hadt, den Keizer den oorlog „ te verklaaren, blyvende hy, bestendiglyk, „ van gevoelen, om zulks, uit al zyn ver- „ mogen te ontwyken (a):” welk schryven zeer veel toebragt, om het Weener-Hof gerust te stellen.

Toehetseidseis In Spanje, maakte men zig, midlerwyl, gereed, om de vrugten, welken men zig van 't Ver-

(a) MONTGON Tom. VII. p. 317, 320, 321.

Verdrag van Seville voorgesteld hadt, spoedig, in te zamelen. Het Hof gaf bevel, om de troepen voltallig te maaken; om bootsvolk te huuren, en om schepen uit te rusten, tot het overvoeren der zesduizend Spanjaarden, naar Italie: 't welk men, tegen de aanstaande Lente, dagt in 't werk te stellen. Ook handelde men, te Florence, met den Groot-Hertog van Toskane; dien men zocht te beweegen, om het Spaansch Krygsvolk in zyne Staaten te ontvangen (b). De Graaf Caimo, Keizerlyke Gezant by den Groot-Hertoge, deedt zyn best, om deeze handeling te dwarsboomen, den Vorst hoop geevende, dat de Keizer, ligtelyk, te beweegen zou zyn, om de Keurvorstinne van de Palts, 's Vorsten Zuster, met Toskane te beleenen, zo hy haar tot zyne erfgenaame verklaaren wilde. De Groot-Hertog, midlerwyl, niet weetende, wat te besluiten, hieldt den Keizer en Spanje in onzekerheid, tot dat de verandering van den staat der zaaken hem, eerlang, drong, om zig te verklaaren (c).

George de II, in Louwmaand des jaars 1730, het Parlement kennis gegeven hebbende van het Verdrag van Seville, bevondt, wel haast, dat de partyen der tegenwoordige Staatsdienaaren veel in het zelve te berispen hadden. Het overvoeren der Spanjaarden naar Italie, waarin de Koning bewilligd hadt, was, huns oordeels, eene blykbaare verbreeking van 't viervoudig Verbond, en stondt geschaapen

1729.

in Spanje
tot den
togt naar
Italie.'t Ver-
drag van
Seville
wordt,
in Enge-
land, be-
rispt.

1730.

(b) Verhaal der extr. Ambass. MS.

(c) MONTGOM Tom. VII. p. 394—395.

1730. pen eenen lastigen oorlog voort te brengen, waardoor het evenwigt der magt in Europa, ligtelyk, zou kunnen verbroken worden. Zy voegden 'er by, dat de Kroon, by dit Verdrag, ook niet genoeg verzekerd was van 't bezit van Gibraltar en Port Mahon, en dat de Koopluiden weinig grond hadden, om zig vergoeding van schade te belooven, uit hoofde van de punten van 't Verdrag van Seville, waarby het hun scheen toegezeid te worden. Doch deeze redenen werden, van de andere zyde, omstandiglyk, wederlegd. Ook oordeelden veelen, dat men zig alleenlyk zo sterk tegen 't Verdrag van Seville verklaarde, om de tegenwoordige Staatsdienaars, en den Ridder Robert Walpole in 't byzonder, in den gemeenen haat te brengen. Hiertoe dienden ook, meende men, de berigten, welken men, kort hierna, aan 't Huis der Gemeenten gaf, dat het Fransche Hof de Haven van Duinkerken wederom in staat zocht te stellen, om groote schepen te kunnen inlaaten (d). Men zocht het gemeen diets te maaken, dat de tegenwoordige Engelsche Staatsdienaars, of hiervan geene kennis hadden, en, in zulk een geval, van grove agteloosheid te beschuldigen waren; of zig, door de Franschen, hadden laten beweegen, om het, oogluikende, te gedoogen. Doch 't bleek haast anders. De Staatsdienaars bewezen, dat zy, te vooren, reeds kennis gehad hadden van 't gene te Duinkerken gebeurd was, en dat zy, daadelyk, bezig waren, om alles aldaar te doen herstellen, op den voet der

(d) Verbaal der extraord. Ambass. Aug. 1730. 45.

der Verdragen , waartoe zy , onder anderen , door de Ambafadeurs van den Staat , in Frankryk , poogingen deden (e). De Hofparty, verre de meerderheid hebbende in 't Parlement, bragt , eerlang , te wege , dat de maatregels, tot hiertoe gevolgd door den Koning , by de meeste stemmen van beide de Huizen , werden goedgekeurd (f).

De Keizer , midlerwyl , arbeidende , om de Vorften en Stenden des Duitfchen Ryks over te haalen in zyne belangen , deedt hun , in Lentemaand deezes jaars , door *Froben Ferdinand* , *Prinfe van Furftemberg* , op den Ryksdag te Regensburg , voorhouden „ hoe hy , na de „ Vrede van Baden , alle zyne zorg befteed „ hadt , om de openftaande gefchillen met „ Spanje , in der minne , by te leggen , tot zo „ verre zelfs , dat hy , met benadeeling der „ Regten van zyn eigen Huis , getreden was „ in 't Verdrag van Londen van den jaare „ 1718 ; welk eerst door Groot-Britanje ontworpen , en federt ook door Frankryk en Spanje aangenomen was. Hy hadt , daarna , van dit Verdrag kennis gegeven aan den Ryksdag , met naame van het vyfde punt , waarin de opvolging in de Hertogdommen Toskane en Parma geregeld was. Ook hadt hy , federt , bewilligd in het Befluit , welk , omtrent dit punt , door de Keurvorften , Vorften en Stenden , eenpaariglyk , genomen was. Daarna , hadt hy , op de Byeenkomst te Kameryk , de Akte overgeleverd , „ waar-

II.
Handeling van den Keizer , op den Ryksdag te Regensburg.

(e) Verbaal der extraord. Ambaf. MS.

(f) MONTGON Tom. VII. p. 399 — 446.

1739. „ waarby de Infant Don Carlos verzekerd
 „ werdt van de gemelde opvolging ; waarte-
 „ gen Spanje , Frankryk en Groot-Britanje ,
 „ schriftelyk , verklaard hadden , zig aan de
 „ gemaakte schikkingen te zullen houden.
 „ Nogtans , hadt men niets kunnen fluiten ,
 „ te Kameryk. Maar in 't jaar 1725 , had-
 „ den hy en 't Ryk zig , met Spanje in 't by-
 „ zonder , verdraagen , op den voet van het
 „ viervoudig Verbond van den jaare 1718 ,
 „ in gevolge van welk Verdrag , hy , terftond ,
 „ de vereischte orde gesteld hadt , om Don
 „ Carlos voor opvolger der Hertogen van Tos-
 „ kane en Parma te doen erkennen. Hy hadt
 „ dus , van zynen kant , voldaan aan het Ver-
 „ drag ; en geene reden , om eene nieuwig-
 „ heid te verwagten , van de zyde van Spanje.
 „ Maar Spanje hadt , onlangs , een byzonder.
 „ Verdrag gemaakt , met Frankryk en Groot-
 „ Britanje , waarby de wezenlykste banden
 „ der menschelyke samenleevinge verbroken
 „ werden : en waarop geen opzigt genomen
 „ werdt , op eenige voorgaande Verdragen ,
 „ noch zelfs op de voorafgaande Punten ,
 „ laatstelyk , van wederzyde , getekend. Men
 „ maakte , by dit Verdrag , schikkingen over
 „ de Regten en Landen des Keizerryks , by
 „ 't leeven der tegenwoordige Bezitteren ,
 „ en zonder den Keizer of 't Keizerryk ge-
 „ kend , of hun om hunne toestemming ver-
 „ zocht te hebben. Men stak zig in de huisfe-
 „ lyke zaaken des Ryks , en men vergenoeg-
 „ de zig , met den Keizerlyken Staatsdienaa-
 „ ren , te Weenen en te Parys , flegts Af-
 „ schriftten ter hand te stellen van 't gene te
 „ See

„ Seville beraamd en beslooten was. Zo zulk 1739.
 „ eene wyze van doen, voortaan, stand gree-
 „ pe onder de nieuwe Bondgenooten; zou
 „ men 't Geweld haast over 't Regt, de Wil
 „ over de plegtigste Verbindtenissen zien heer-
 „ fchen, en 't gene de nieuwe Bondgenooten
 „ flegts goedvonden, zou voor billyk moeten
 „ doorgaan. Het Verdrag van Seville moest
 „ alleenlyk met het viervoudig Verbond ver-
 „ geleecken worden, om hiervan overtuigd te
 „ zyn. Zyne Keizerlyke Majesteit vertrouw-
 „ de egter niet, dat de Leden des Duitfchen
 „ Ryks met goede oogen zouden kunnen aan-
 „ zien, dat hunne onbetwistbaarste Regten,
 „ buiten hunne kennis en toestemming, ver-
 „ kort werden. Hy verwagtte, veeleer, dat
 „ zy de eer van 't Ryk verdedigen, en 's Ryks
 „ Leenen, in Italie, met naame die van Tos-
 „ kane en Parma, beschermen zouden. Van
 „ zynen kant, hadt de vrees voor 't verlies
 „ van zynen Bondgenoot, den Koning van
 „ Spanje, hem nog tot geenen stap gebragt,
 „ die met zyne waardigheid en de waardig-
 „ heid des Ryks onbestaanbaar gerekend kon
 „ worden. Hy hadt, in tegendeel, in aanmer-
 „ king genomen hebbende, dat men elders
 „ toebereidsels maakte, om geweld te gebrui-
 „ ken in Italie, reeds eenige troepen der-
 „ waards gezonden, die, des noods, van
 „ meer anderen gevolgd zouden worden, en
 „ alleenlyk dienen, om de plegtigste Overeen-
 „ komsten te handhaaven, en om te beletten,
 „ dat 'er eenig geweld gebruikt werdt, tegen
 „ de Landen en Leenen des Heiligen Room-
 „ fchen Ryks. Doch indien, tegen alle ver-

1730. „ wagting , de rust in Italie gestoord mogt
 „ worden , vertrouwde zyne Keizerlyke Ma-
 „ jesteit , dat het gantsche Ryk hem , in zulk
 „ eene regtvaardige zaake , ondersteunen zou.
 „ Een moedige en eenpaarig besluit hiertoe
 „ was het veiligste , om niet te zeggen het ee-
 „ nigste middel , om vreemdelingen den lust
 „ te beneemen , tot het aantasten van de reg-
 „ ten en waardigheid des Keizerryks (g).”
 ’s Keizers redenen , die schriftelyk op den Ryks-
 dag waren overgebracht , werden , by de Mo-
 gendheden , die ’t Verdrag van Seville hadden
 getekend , aangezien , als eigenaartiglyk geschikt ,
 om hun gedrag haatelyk af te schilderen voor
 de Leden. Ondertusfchen , moet men niet
 vreemd vinden , dat de Keizer geen gewag ge-
 maakt hadt van de Staaten der Vereenigde Ge-
 westen , die egter , zo wel als Frankryk en
 Groot-Britanje , getreden waren in ’t Verdrag
 van Seville ; zy waren geene Leden van het
 viervoudig Verbond , gelyk Frankryk en Groot-
 Britanje ; weshalve zy niet beschuldigd konden
 worden , dat zy , door het aannemen van ’t
 Verdrag van Seville , tegen dit Verbond waren
 aangegaan.

III. Het Keizerlyk Vertoog bleef niet lang on-
 beantwoord. *De Chavigny* , Gezant des Ko-
 nings van Frankryk op den Ryksdag , leverde
 den Leden een Geschrift over , welk , eer-
 lang , ook in druk kwam , en waarin ’s Keizers
 redenen , omftandiglyk , wederlegd werden.
 Men wees ’er in aan „ dat , wel verre van dat
 „ het Verdrag van Seville eenige schikkingen
 „ maak-

(g) *Voiez ROUSSET ROUNCIL, Tom. V. p. 368.*

„ maakte, over eens anders bezittingen, het 1730.
 „ alleenlyk strekte, tot beter verzekeringe
 „ van 't geene, by het viervoudig Verbond, digt het
 „ vastgesteld was. De Keizer hadt, vervolg- Verdrag
 „ de men, geen' haast gemaakt, om Don Car- van Se-
 „ los te verzekeren van de opvolging in de ville.
 „ Italiaansche Staaten, onaangezien Spanje
 „ hem, daar voor, Sicilie afgestaan hadt. Elk
 „ wist, hoe veele moeite men hadt moeten
 „ aanwenden, om de vereischte Akten te be-
 „ komen. Men hadt ze immers den Keizer
 „ moeten afdringen, om dat men ze, op gee-
 „ ne andere wyze, verkrygen kon. De toe-
 „ stemming des Ryks was, by het viervoudig
 „ Verbond, alleen op deeze Akten, gevor-
 „ derd; niet op de invoering van den Infant
 „ in Italie. Men hadt den Keizer, ernstelyk,
 „ aangezigt, om in 't Verdrag van Seville te
 „ treden, en dus den vereischten eerbied ge-
 „ toond, voor het Hoofd des Duitschen Ryks.
 „ 't Byzonder belang van 't Huis van Oos-
 „ tenryk was alleen oorzaak, dat hun iet kwa-
 „ lyk genomen werdt, 't gene de Keizer zelfs
 „ niet afgekeurd zou hebben, hadt men slegts
 „ bewilligd, in de yoordeelige voorwaarden,
 „ welken hy, by de handeling, voor zyn Huis,
 „ dagt te bedingen. Het zenden van Keizer-
 „ lyke troepen naar Italie, kon niet strekken
 „ tot bescherming der tegenwoordige Bezit-
 „ tingen, wier Landen niet daadelyk leenroe-
 „ rig waren van 't Ryk; maar 'er alleen, in
 „ zeker geval, leenroerig van konden worden.
 „ Frankryk was, immers, tot geene daade-
 „ lykheden gekomen, om de Staaten der Ver-
 „ eenigde Gewesten, in de zaak van Oostfries-
 „ land,

1730. „ land, te ondersteunen. 't Zenden van krygs-
 „ volk naar Italie door den Keizer kwam,
 „ derhalve, gansch niet te pas; daar 't Ver-
 „ drag van Seville alleenlyk beoogde, uit te
 „ voeren, 't gene, by 't viervoudig Verbond
 „ vastgesteld was (*h*).” Doch op dit Geschrift
 kwam wederom een antwoord van 's Keizers
 zyde (*i*): welk, van den Franschen kant, an-
 dermaal, beantwoord werdt. In dit laatste
 antwoord werdt, uitdrukkelyk, verklaard,
 „ dat zyne Aller-Christelykste Majesteit niet
 „ voorhadt, de regten, door den Keizer, of
 „ door het Keizerryk, verkreegen by het vier-
 „ voudig Verbond, in eenigerlei opzigt, te
 „ krenken; maar dat hy, in tegendeel, ge-
 „ zind was, met alle de Leden des Ryks, goed
 „ verstand te onderhouden.” En zulk eene
 verklaring, gevoegd by den kleinen trek, wel-
 ken men, in Duitschland, hadt, om zig, ter
 bevordering van 's Keizers belangen alleen,
 te steeken in eenen lastigen oorlog, was oor-
 zaak, dat men 's Keizers eerste Verhoog wel
 aannam; maar te gelyk eenige maanden ver-
 loopen liet, eer men onderzocht, of men 'er
 op behoorde te raadpleegen. De Prins van
 Furstemberg toonde zig ook niet eens ge-
 stoord, over deeze onverschilligheid. 't Scheen,
 dat men, meer en meer, begreep, dat het
 Verdrag van Seville Mogendheden verbonden
 hadt, wier belangen te zeer tegen elkan-
 deren aanliepen, dan dat men zou kunnen
 verwagten, dat zy, eenpaariglyk, iet van ge-
 wigt

Frankryk
 verklaart,
 goed ver-
 stand te
 willen
 houden
 met het
 Duitsehe
 Ryk.

(*h*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. V. p. 401.

(*i*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. V. p. 407.

wigt zouden kunnen onderneemen (*k*). On-
 dertusfchen, hadt de Keizer, zo men wil, ^{1730.}
 een heimelyk Verdrag geflooten met den Ko-
 ning van Sardinie; waarby deeze zig verbondt, De Kei-
 tot het leveren van twaalfduizend man, ten zer ver-
 behoeve van zyne Keizerlyke Majesteit; die fterkt zig
 hem, tot het werven deezer manfchap, door in Italie.
 het verleenen van eenen aanzienlyken onder-
 ftand in geld, in ftaat ftellen zou (*l*). Het
 Weener-Hof droeg ook byzondere zorg, voor
 het befchermen van 's Keizers bezittingen, in
 Italie. Men ftelde middelen in 't werk, om
 den Spanjaarden de landing, te Napels, of in
 Sicilie, te beletten. De *Graaf van Mercy*, die
 de Keizerlyke troepen in Italie geboodt, maake
 te eene *Linie*, van Ostiglia, langs Cremona,
 tot aan Pavia; door middel van welke, en van
 de Stad Mantua, hy de gemeenfchap met
 Duitschland open hielt. Men leide ook brug-
 gen over de Po, om, langs dezelve, des
 noods, in 't land van Parma, Toskane en
 Genua te kunnen dringen. De Vestingwerken
 van verfcheiden' Steden werden herfteld. Si-
 cilie, alwaar de *Graaf van Wallis* geboodt,
 werdt rykelyk voorzien van Krygsvolk. Ook
 arbeidde men aan eene Sterkte te Reggio,
 door middel van welke, men gemeenfchap
 houden kon met Kalabrie. Het Spaanfche Hof
 maakte wel eenige toebereidsels, tot de over-
 voering; doch ziende den Keizer zig zo fterk
 wapenen in Italie, verflaauwde het, allengs-
 kens, in zynen yver. Alleenlyk, deden de Spanje
 Ko-

(*k*) MONTGON Tom. VII. p. 486—490.

(*l*) MONTGON Tom. VII. p. 484, 485.

1730. Koning en de Koningin hun best, om Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten te bewee-
 ——— gen, tot het spoedig in 't werk stellen van 't
 dringt de Bondgenooten, tot het gene, by 't Verdrag van Seville, beraamd was.
 bevoor- Men antwoordde hun, eenpaariglyk „dat
 ren van „ men dit Verdrag getrouwelyk dagt naar te
 de over- „ komen, op zulk een' tyd, en met zo veel
 voering „ spoed, als de gelegenheid der zaake vor-
 der Span- „ deren zou; doch dat men hoop hadt, om
 jaarden. „ den Keizer, allengskens, te brengen tot
 De Bond- „ bewilliging in de overvoering der Spanjaar-
 genoo- „ den, zonder dat het tot eene vredebreuk
 ten zoe- „ behoefde te komen (m).” Ondertusfchen,
 ken uit- „ raadpleegde men, te Parys, werwaards ook de
 stel, „ Generaal Majoor Grovestins, in Lentemaand,
 „ vertrokken was, op het regelen van de bewe-
 „ gingen des oorlogs, indien, onverhoopt, de
 „ vrede niet mogt kunnen behouden worden (n).
 „ Doch 't jaar verliep, zonder dat het tot eene
 „ Vredebreuk kwame, en zonder dat de overvoer-
 „ ing der Spanjaarden ondernomen werdt.

IV. Hunne Katholyke Majesteiten hadden, on-
 Hande- dertusfchen, niet verzuimd, de Bondgenooten
 ling van aan te spooren tot meerder yver. *Don Lucas*
 Spanje *Spinola*, *Markgraaf van Alconcher*, die benoemd
 aan 't was, om 't gebied te voeren over 't Krygsvolk,
 Franfche welk naar Italic gefchikt was, werdt, ten dee-
 Hof. zen einde, afgezonden naar Parys, daar hy,
 „ in Grasmaand, aankwam. Doch de Kardinaal
 „ de Fleury hieldt hem op, met goede woorden;
 „ hem, onder anderen, voorhoudende „dat de
 „ overvoering der Spanjaarden zo zeer van
 „ „ Groot-

(m) MONTGON *Tom. VIII. p. 1, 2, 184—189*

(n) Verhaal der extraord. Ambass. *MIS. Byl. N. 134. Europ. Merc. Jan.—Juni 1730. bl. 163, 187.*

„ Groot-Britanje en de Staaten afhing als
 „ van Frankryk; en dat deeze twee Mogend- 1730.
 „ heden nog niet gereed waren, om, 't gene
 „ zy, desaangaande, beloofd hadden, in 't
 „ werk te stellen.” De Engelsche en Staat-
 „ sche Gezanten vertoonden hem, daarentegen
 „ dat hunne Meesters zig begonnen in staat
 „ te stellen, om de overvoering te bevorde-
 „ ren; doch dat alles tyd noodig hadt.” In
 Frankryk, werden, midlerwyl, de Regemen-
 ten benoemd, die tot den togt naar Italie ge-
 schikt waren. 't Zelfde geschiedde, eerlang,
 te Londen. Spinola schreef naar Spanje, dat
 men nu, met den eersten, het Verdrag van
 Seville zou zien ter uitvoeringe brengen. Doch
 de uitkomst leerde, dat hy zig met eene al te
 onzekere hoope gevleid hadt (o). Hy merkte
 het zo dra niet, of hy vertoonde den Fran-
 schen, Engelschen en Staatschen Staatsdienaa-
 ren, te Parys, hoe zeer het gedrag der Bond-
 genooten den Koning, zynen Meester, mis-
 haagen zou. „ Men scheen, zeide hy, 't Ver-
 „ drag van Seville niet ter uitvoeringe te wil-
 „ len brengen, en het Spaansche Hof slegts
 „ met woorden te willen paaijen, om, onder-
 „ tusfchen, tyd te winnen, en eenige heime-
 „ lyke oogmerken te bevorderen.” Men ver-
 zekerde hem, hierop, van de zyde der Bond-
 genooten, dat de Fransche en Engelsche troe-
 pen, die zig by de Spaanschen stonden te voe-
 gen, genoegzaam gereed waren tot den togt:
 dat de schepen, die de troepen naar Italie ston-
 den te voeren, ook waren uitgerust; en dat
 de

(o) MONTGON *Tóm.* VIII. p. 22, 32—38.

1730.

Frank-
ryk,
Groot-
Britanje
en de
Staaten
doen
hunnen
uitersten
Voorflag
aan 't
Weener
Hof.

de Bondgenooten alleenlyk nog moesten overeenkomen, wegens het getal der fchepen, welk, door ieder van hun, zou moeten geleverd worden. Doch over dit punt bleef men lang on-eenig. De Kardinaal de Fleury hieldt Spinola, eindelyk, voor, dat de Keizer, veelligt, in de overvoering der Spanjaarden bewilligen zou, wanneer de Bondgenooten hem hunne uiterfte gedagten, duidelyk, openden, met bygevoegde verklaring, dat zy 'er niet in veranderen zouden. Spinola, zig verzekerd houdende, dat de overvoering, ten laaftfen, op de eene of de andere wyze, zou gelukken, nam deezen voorflag aan (p). En terftond hierna, ontwierpen de Franschen, Engelschen en Staatfchen eene Verklaring, die zy het *Ultimatum*, of den *Uitersten Voorflag der Bondgenooten van Seville* noemden. Zy werdt, op 't einde van Bloeiimaand, gezonden naar de Hoven van Weenen en Spanje, en behelsde „ dat Frank-
„ ryk, Engeland en de Staaten der Vereenig-
„ de Gewesten ongaarne gezien hadden, dat
„ men hun gantsch andere oogmerken toe-
„ fchreef, dan zy, in 't fluiten van 't Verdrag
„ van Seville, gehad hadden. Dat zy, hierom,
„ niet langer konden uitstellen, zig omtrent
„ het oogmerk van dit Verdrag, duidelyk, te
„ verklaaren, en den Keizer, daardoor, we-
„ gens de zekerheid zyner bezittingen in Ita-
„ lie, gerust te stellen. Deeze verklaring, by
„ welke blyken zou, dat men, met het over-
„ voeren der Spanjaarden, geen ander oog-
„ merk

(p) Verbaal der extraord. Ambasfad. MS. MONTIGNON Tom. VIII. p. 76—81.

„ merk hadt, dan het gene met de onzydige
 „ troepen bedoeld was, moest, meenden ze,
 „ den Keizer beweegen, om te bewilligen in
 „ de uitvoering van een Verdrag, waardoor
 „ hem geen nadeel toegebracht, noch eenig
 „ ander Verdrag gekrenkt werdt. Zo de Kei-
 „ zer dan, van nu af aan, bewilligde in het
 „ overvoeren van Spaansche bezettingen; zo
 „ hy de zaak van Oostende ten einde bragt;
 „ zo hy de Oostfriesche en Mekelemburgsche
 „ zaaken, met de Bondgenooten, wilde rege-
 „ len; en zo hy wilde belooven, dat 'er, by
 „ 't uithuwen zyner Dogteren, niets zou wor-
 „ den vastgesteld, waardoor het evenwigt van
 „ Europa, zo noodig tot behoudenis der al-
 „ gemeene ruste, zou kunnen verbroken wor-
 „ den; tot alle welke punten, zyne Keizer-
 „ lyke Majesteit verklaard hadt genegen te
 „ zyn; in zodanig een geval, zouden Frank-
 „ ryk, Engeland en de algemeene Staaten
 „ zig verbinden, tot ééne van de volgende
 „ twee maatigende voorwaarden. 1. Men zou,
 „ by een geheim Punt, belooven, zig niet te
 „ zullen verzetten, tegen de schikkingen, wel-
 „ ken de Keizer, omtrent de opvolging in zy-
 „ ne Italiaansche Staaten, zou mogen goed-
 „ vinden te maaken, en die in de gemelde
 „ Staaten vrywilliglyk zouden aangenomen
 „ worden. Zelfs zou men zig tot het hand-
 „ haaven deezer schikkingen verbinden. 2.
 „ Men zou, by een geheim Verdrag, vast-
 „ stellen, dat men zig niet zou kanten, te-
 „ gen 't gene de Keizer, ten behoeve van de
 „ oudste of jongste der Aartshertoginnen,
 „ zyne Dogteren, omtrent de opvolging in
 „ XIX. DEEL. B „ Ita-

1735. „ Italie , geliefde te bepaalen. Men zou zig
 „ zelfs verbinden , om 's Keizers schikkingen ,
 „ in dit opzigt , te helpen handhaaven. Op
 „ deezen voorflag , werdt een spoedig ant-
 „ woord verwacht , alzo de omftandigheden
 „ zeer drongen. De Keizerlyke Staatsdienaars ,
 „ hier [te Parys] tegenwoordig , hadden be-
 „ loofd , deezen voorflag , die 't uiterfte be-
 „ helsde , 't gene Frankryk , Engeland en de
 „ algemeene Staaten , tot bevordering der al-
 „ gemeene bevrediging , konden in 't werk
 „ ftellen , zorgvuldiglyk , geheim te zullen
 „ houden (*q*).”

De Spaan- Spinola haat het *Ultimatum* der Bondgenoo-
 fche Ge- ten veel te uitvoerig gevonden , en belast met
 zant be- voorwaarden , die de voornaame zaak , waar
 rispt het over 't gefchil viel , niet betroffen. Hy zag ,
 ontwerp ongetwyfeld , op 't gene , omtrent de zaaken
 van den van Oostende , Oostfriesland en Mekelemburg ,
 voorflag van den Keizer gevorderd werdt. Voorts ver-
 ftondt hy , dat men alles in zeven of agt re-
 gelen fchrifs behoorde begreepen te hebben.
 Doch de Staatsdienaars der Bondgenooten , die
 hunne rekening niet zouden gevonden hebben
 by zulk eene korthed , bewoogen hem , einde-
 lyk , om van den uiterften voorflag , zo als hy
 lag , kennis te geeven aan hunne Katholyke
 Majesteiten (*r*).

Men Doch deeze voorflag werdt gantsch ongun-
 keurt den ftig ontvangen aan 't Spaanfche Hof. Men
 voorflag meende nu klaarlyk te zien , dat de Bondge-
 in Spanje nooten de zaak wederom tot handeling zog-
 af. ten

(*q*) Verbaal der extraord. Ambaf. MS. Hyl. N. 163. *Voim*
 ROUSSET Recueil , Tom. V p. 454.

(*r*) MONTGOM Tom. VIII. p. 81—82.

ten te brengen, met een Hof, welk belang hadt by het dwarsboomen der oogmerken van Spanje. Spinola haalde zig het misnoegen van hunne Katholyke Majesteiten op den hals, en werdt, eerlang, te rug ontbooden uit Frankryk. Men oordeelde, dat hy niet moest bewilligd hebben in het doen van eenen voorflag aan 't Weener-Hof, die zo veel stof tot knibbeling overliet. De Keizer moest, dagt men, verplicht worden, om alleen met *ja* of *neen* te antwoorden. Doch het Spaansche Hof was niet in staat, om den Bondgenooten zo veel yvers in te boezemen. Het jaargetyde, welk men gaarne tot de ontworpen' overvoering zou hebben willen gebruiken, verliep, ondertusfchen, en men zag zig genoodzaakt, om met geduld af te wagten, wat uitwerking de voorflag der Bondgenooten hebben zou, aan 't Weener-Hof (*s*). De Bondgenooten van het Verdrag van Seville rekten, midlerwyl, aan 't Fransche Hof, de handeling over het voeren van eenen algemeenen oorlog tegen den Keizer, waaromtrent men elkanderen niet scheen te kunnen verstaan. De Franschen scheenen 'er niet tegen te hebben, dat men de wapenen ook voerde in de Oostenryksche Nederlanden. Doch de Engelschen en Staatschen vonden hierin merkelyke zwaarigheid. Eindelyk, kwam men overeen, om den kryg in Italie te beginnen, en, ten zelfden tyde, een Leger te houden aan den Rynkant, welk op de beweegingen der Keizerfchen pas-
fen

(*s*) Verhaal der extr. Ambasc. *MSS. Egl. N.* 154, 162, 181, 182, 183, 193, 194, 196.

1730. fen zou. Doch men was wederom niet eens met de Spaanschen, aan wat oord in Italie men eerst de wapenen voeren moest. De Spaanschen meenden, dat men Livorno en Napels, voor alle andere Plaatsen, moest veroveren. De andere Bondgenooten neigden meer om de wapenen te voeren in Sicilie: doch hiertoe, en tot den oorlog in Italie over 't geheel, was noodig dat men zig, vooraf, verstonde met den Koning van Sardinie. Het ontwerpen der voorwaarden, waarop dit zou behooren te geschieden, werdt een nieuw punt van overweeging. Ook hadt het vry wat werks en tyds gekost, eer men den Staaten hadt willen toestaan, dat zy geene manschap naar Italie zouden behoeven te vervoeren; maar met schepen volstaan konden (1).

v.
Inzigten
van het
Weener-
Hof.

Terwyl de handeling, die te Soisfons aangevangen was, op deeze wyze, sleepende gehouden werdt, raadpleegde men, aan 't Weener-Hof, eene geheele maand, of langer, over een antwoord, welk men den Bondgenooten dagt te geeven, en welk, eindelyk, ontworpen werdt. De Keizer bespeurde, zo men wil (u), reeds ten deezen tyde, dat de Koning van Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten de maatregels, van welken zy, sedert eenige jaaren, afgeweeken waren, wederom begonden te volgen; en dat zy, om deeze reden, 't voltrekken van 't Verdrag van Seville, zo ver het opzigt op Spanje hadt, zогten te verwylen, en met hem in onderhan-

(1) Verbaal der extr. Ambasf. MS. Byl. N. 134, 139. 140, 145, 149, 165, 172, 177, 198, 200.

(u) *Voiez* MONTGON Tom. VIII. p. 89.

handeling te komen. Hy beflout, hierom, 1730.
 zig, voorzigtiglyk, te bedienen van de gele-
 genheid, om deeze twee Mogendheden te be-
 weegen, tot het handhaaven der *Pragmatike*
Sanctie. Ten deezen einde, betoonde hy niet
 veel drift, om zig nader met Groot-Britanje
 en de Staaten te verbinden. Hy voer voort,
 met den Kardinaal de Fleury te vleijen, op
 dat deeze geen' argwaan hebben zou, op ee-
 nigen heimelyken handel met het Engelsche
 Hof, terwyl hy George den II, allengskens,
 meester maakte van 't gene, tusfchen hem en
 Spanje, nog te vereffenen ftondt (v). De
 voorflag der Bondgenooten baande den weg
 tot deeze verandering. In 't antwoord, welk
 op deezen voorflag gegeven werdt, las men,
 „ dat de Keizer veel gedaan hadt, tot behou-
 „ denis der algemeene Vrede; dat hy alles
 „ hadt willen afstaan, mids men maar zorg
 „ droege, dat de Oostenryksche Nederlan-
 „ den hem niet tot eenen last waren. Hy
 „ hadt alleenlyk gedrongen op eene belofte
 „ van handhaavinge, welke hy zelf op zig ge-
 „ nomen hadt ten behoeve van anderen; zon-
 „ der immer af te wyken van de Verdragen,
 „ met zyne Bondgenooten aangegaan. Zelfs
 „ hadt hy hunne eifchen onderfteund, op de
 „ Byeenkomst, in zaaken, die niet tot dezel-
 „ ve behoorden, en welken hy hadt getragt
 „ te vereffenen, door allerlei middelen, die
 „ met zyne waardigheid, en met de Regten
 „ van anderen bestaanbaar waren. Desonaan-
 „ gezien, hadt men een byzonder Verdrag

De
 Keizer
 beant-
 woordt
 den ui-
 terften
 voorflag
 der
 Bondge-
 nooten
 van Se-
 ville.

(v) MONTGON *Tom. VIII. p. 89, 90.*

1730.

„ gemaakt, te Seville; van eenige punten van
 „ welk men hem eerst kennis gegeven hadt,
 „ na dat het geslooten was. En evenwel hadt
 „ hy verklaard, dat hy de hand leenen wilde
 „ tot alles, wat Don Carlos van de opvolging
 „ in Toskane en Parma verzekeren kon; mids
 „ 'er maar het Regt van anderen en de voor-
 „ gaande Verdragen niet by verkort werden.
 „ Met deeze verklaring, welke zyne Keizer-
 „ lyke Majesteit nog vernieuwde, behoorden
 „ de Bondgenooten van Seville te vrede te zyn.
 „ Zo zy niets beoogden, waardoor iemants
 „ Regt of eenig voorgaand Verdrag gekrenkt
 „ werdt; zou men, ligtelyk, overeen kunnen
 „ komen, omtrent een middel, om Don Car-
 „ los van de opvolging te verzekeren. Doch
 „ het invoeren van Spaansche bezettingen in
 „ Toskane en Parma streedt te zeer, tegen 't
 „ gene, by het viervoudig Verbond, was be-
 „ raamd, tot handhaving van het evenwigt,
 „ onder de voornaamste Mogendheden van
 „ Europa. Verdragen verloren hunne kragt,
 „ als de voornaamste punten derzelven over-
 „ treden werden. Zo 't invoeren van Spaan-
 „ sche bezettingen onverschillig voorgekomen
 „ ware aan de Mogendheden, die 't Ver-
 „ drag van Londen geslooten hadden; waar-
 „ om zouden zy 't zo ernstelyk verboden
 „ hebben? Frankryk en Engeland hadden,
 „ by 't geheim punt van den jaare 1721, be-
 „ paald, dat de verandering in de bezettin-
 „ gen, niet dan met 's Keizers bewilliging, zou
 „ mogen geschieden: 't welk genoeg deelt
 „ zien, wat men te houden hadt van 't gene,
 „ te Seville, buiten 's Keizers kennis, be-
 „ raamd

„ raamd was. Het befluit van den Ryksdag 1736.
 „ des jaars 1722, welk, bekrachtigt zynde,
 „ tot eene Rykswet geworden was, bondt den
 „ Keizer ook de handen, en gedoogde niet,
 „ dat hy afweeke van 't viervoudig Verbond,
 „ en van de Vrede des jaars 1725. Nogtans,
 „ wilde hy toonen, dat hy goed verstand hou-
 „ den wilde met de Bondgenooten. En schoon
 „ hy zig de Wet niet wilde laten stellen, in 't
 „ gene hy voorhadt te doen voor zyne Dogte-
 „ ren; wilde hy nog wel verklaaren, gelyk
 „ hy reeds meermaalen gedaan hadt, dat hy
 „ niet dagt aan te gaan, tegen het begrip,
 „ welk men, by 't sluiten van 't Verdrag van
 „ Londen, van 't evenwigt van Europa ge-
 „ had hadt. Maar wanneer hy zo veel toegaf,
 „ meende hy ook regt te hebben, om de hand-
 „ haavinge der *Pragmatike Sanctie* te vorde-
 „ ren van de andere Mogendheden. By deeze
 „ *Sanctie*, was de opvolging in alle 's Keizers
 „ Erflanden geregeld, niet slegts die van zyne
 „ Italiaansche Staaten, gelyk men, in den
 „ voorflag, scheen te onderstellen. Men be-
 „ geerde, hierom, ten onregte, dat de Kei-
 „ zer dezelve alleen aan zyne Italiaansche
 „ Staaten bepaalde. Doch zo Frankryk, En-
 „ geland en de Staaten, hierin, voldeeden
 „ aan 's Keizers billyke begeerte, zou de zaak
 „ van Oostende, ligtelyk, kunnen afgedaan
 „ worden. Indien ook, gelyk de Hertog van
 „ Bournonville, dikwils, verklaard hadt, het
 „ overvoeren der Spanjaarden alleenlyk die-
 „ nen moest, om den Groot-Hertog van Tos-
 „ kane en de Keurvorstin, zyne Zuster, te
 „ beweegen, om Don Carlos voor opvolger

1730. „ te erkennen ; was zulks thans t'eenemaal
 „ onnoodig, alzo deeze erkenenis bereids ge-
 „ fchied was. De Keizer bleef egter gezind,
 „ om de opvolging voor Don Carlos nog ver-
 „ der te verzekeren, mids zulks gefchiedde,
 „ in overeenkomst met de voorige Verdragen,
 „ en zonder benadeeling van eens anders Reg-
 „ ten, vooral niet, van die des Keizerryks.
 „ Wyders, bleef 'er, tot voltrekking der al-
 „ gemeene Bevrediging, niets anders overig,
 „ dan dat men 'sKeizers Bondgenooten vol-
 „ doening gawe : omtrent welk punt, men,
 „ met de Rusfifche en Holsteinfche Gezanten,
 „ zou moeten handelen (w).”

Merk-
 waardige
 taal van
 den Kar-
 dinaal de
 Fleury.

De aanmerkingen van 't Weener-Hof op
 den uiterften Voorflag der Bondgenooten te Pa-
 rys overwoogen zynde, vondt men ongeraad-
 den, dezelve, omftandiglyk, te beantwoor-
 den. De Staatfchen toonden zig niet onge-
 zind, om eenig nader aanzoek te doen, aan
 't Weener-Hof. Doch de Kardinaal de Fleury
 oordeelde, dat zulks te veel zwakheid vertoo-
 nen, en de Bondgenooten veragt maaken zou.
 Hy verklaarde, daarenboven „ dat Frankryk
 „ nooit zou kunnen besluiteñ, om den Keizer
 „ gerust te ftellen, wegens alle de eifchen,
 „ die verfcheiden' Duitfche Vorften, t'eeni-
 „ gen tyde, op zyne Staaten zouden kunnen
 „ vormen. Men zou ook, zyns oordeels,
 „ 'sKeizers magt te zeer fterken, zo men de
 „ opvolging in alle zyne Staaten beloofde te
 „ handhaaven; en dan wel, voor altoos, ma-
 „ gen afzien van alle verbindtenis met Vor-
 „ ften

(w) *Vitez* ROUSSET Recueil, Tom. V. p. 456.

„ften, die eenigen eisch op den Keizer hadden. In Italie, vervolgde hy, zou de handhaaving der opvolginge niet veel zwaarigheid ontmoeten. Ook hieldt hy zig niet vreemd van 't bezetten der Italiaanfche Staaten, die aan Don Carlos komen moesten, met onzydige, in de plaats van Spaanfche troepen. Doch men zou, dagt hy, de Koningin van Spanje, hierin, niet ligtelyk doen bewilligen (x).” Uit welke redenen, klaarlyk te bespeuren was, dat het Fransche Hof niet voorhadt, de Oostenryksche Staaten onverdeeld te laten, schoon het zulks, eenige jaaren later, beloofde. De Engelschen verstonden ook, dat men den Keizerschen thans geene nadere voorstellen doen moest. De Franschen, Engelschen en Staatschen verklaarden, derhalve, alleenlyk, in 't korte, en by Geschrifte „ dat zy vastelyk vertrouwd hadden, „ dat hun redelyke voorslag ingang gevonden „ zou hebben, aan 't Keizerlyke Hof; dat zy, „ met leedweezen, het tegendeel vernamen; „ dat de redenen der Keizerschen, ligtelyk, „ waren te wederleggen; doch dat de drie „ Mogendheden voorhadden, by bekwaame „ gelegenheid, gantsch Europa te overtuigen, dat zy, van hunne zyde, alles, wat „ in hun vermogen was, hadden toegebracht, „ om tot eene algemeene Bevrediging te geraaken (y).”

1730.

Wederantwoord der Bondgenooten, op 's Keizers antwoord.

Het wisselen deezer Geschriften was het Besluit der verflaauwde Byeenkomst van Soissons. VI. De Byeenkomst te

(x) Verhaal der extr. Ambass. MS. en Mémoire der Heeren HOP, HURGRONJE en GOSLINGA, van 31 July 1730.

(y) VOIEZ ROUSSET Recueil, Tom. V. p. 463.

1730. Soisfons scheidt genoegzaam.

fons. 't Jaar was nu, tot in Herfstmaand, verloopen, en de Keizer hadt, geduurende het zelve, zo veele troepen gezonden naar Italie, dat het overvoeren der Spanjaarden, zyns ondanks, niet zou hebben kunnen geschieden, zonder eenen algemeenen oorlog te ontstee-ken: waarby niemant dan Spanje belang re-kende. Verscheiden' Gevolmagtigden verlie-ten het Fransche Hof, werwaards nu de By-eenkomst van Soisfons overgebracht was, voor het einde van Herfstmaand: en eer 't jaar ver-loopen was, waren zy genoegzaam allen naar huis gekeerd. De Heeren Hop en van Gos-linga vertrokken, in Slagtmaand. De Heer Hurgronje bleef nog tot in Grasmaand des vol-genden jaars in Frankryk (z). De Heer van Goslinga overleefde dit zyn Gezantschap niet lang. Hy stierf, te Franeker, den twintigsten van Herfstmaand des jaars 1731, eenen loffe-lyken naam by zyne Landsluiden, de Friezen, en by allen, die hem gekend hebben, nalaa-tende. Hy was, in den jongsten oorlog, Af-gevaardigde te velde geweest, en hadt den slag van Malplaquet, in 't jaar 1709, zo van naby gezien, dat hem 't paard onder 't lyf bezweek, en hy eenigen, die hem naast waren, dood ter aarde zag storten. Sedert, werdt hy op de Utrechtsche Vredehandeling en tot andere ge-wigtige Staatsdiensten gebruikt, waarin hy zig altoos eerlyk gekweeten heeft. Hy was niet alleen in de meeste hedendaagfche, maar ook in de Latynfche en Griekfche taalen, bedree-ven, en las Horatius en Polybius met ge-noe-

Dood van
den Heer
Sicco van
Goslinga.

(z) Verhaal der extraord. Ambass. DIS.

SICCO VAN GOSLINGA,
Grietman van Franekeradeel
Gedeputeerde te Velde,
Ambassadeur van den Staat in Frankryk enz.

H. B. de Vries del. naar de origine. Schilderij.

J. H. de Vries fecit.

noegen (a). Keizer Leopold heeft hem tot den Ryksgraaven-stand willen verheffen, en die van Bern hebben hem het groot Burgerregt hunner Stad aangeboden. Doch hy, te vrede met zyne oud-adelyke geboorte, en niet willende uitsteecken boven de andere Edelen zyner Provincie, heeft de eene en de andere eer van de hand gewezen. Maar 't geschenk van eenen gouden beker hem, nevens de Heeren Fagel en Hoornbeek, aangeboden, door de Staaten van Gelderland, na 't byleggen van eenigen hunner geschillen over 'taandeel der byzondere Kwartieren in de gemeene lasten, heeft hy wel willen aanvaarden. Van zyne poogingen, om den Prins van Oranje tot Stadhouder van Groningen te doen aanstellen, hebben wy, reeds by eene andere gelegenheid (b), gewaagd.

't Verdrag van Seville, en de oorlog, die 'er door gedreigd werdt, maakten genoegzaam een einde van de kwynende handelingen der vermaarde Vergaderinge van Soissons (c). De Keizer, de Leden des Ryks willende bewegen, tot het handhaaven der *Pragmatike Sanctie*, vertoonde hun, midlerwyl, den voorslag der Bondgenooten, met zyn antwoord en hun wederantwoord. Hy zegt hen, door de blyken van zynen yver voor de Regten des Keizerryks, te bereiden tot het gunstig aanhooren van het voorstel, welk hy hun dagt te doen. Doch men begreep zynen toelig, dien eenige voorname Ryks-Vorsten, veeleer, zog-

Twee-
dragt in
het Duit-
sche
Ryk.

(a) Vide P. WESSELIINGII Orat. funebr. in Mem. S. a GOSLINGA.

(b) XVIII. *Deel*, bl. 196.

(c) MONTGON *Tom.* VIII. p. 91, 93.

1730. — zогten te dwarsboomen , dan te begunstigen. De Leden waren ook verdeeld , over 't regt tot de opvolginge in de Hertogdommen van Gulik en Berg , en over andere byzondere geschillen : 't welk te wege bragt , dat men tot geen eenpaarig besluit kwame , omtrent 's Keizers voorlagen. Het Fransche Hof stookte 't vuur der verdeeldheid , en ving , eerlang , eene heimelyke onderhandeling aan met Augustus den I, Koning van Poolen en Keurvorst van Saxon , die zig , hierdoor , verdagt maakte by den Keizer ; waaruit merkelyk misnoegen ontstondt , tusfchen de twee Vorften. De Koning van Pruifen vereerde , omtrent deezen tyd , den Koning van Poolen ook met een bezoek , waaronder , zo men meende , eene geheime handeling over zaaken van Staat bewimpeld werdt. De geschillen over den Godsdienst , waarin de Koning van Pruifen zig diep gesteken hadt , veroorzaakten , daarenboven , zo groot eene tweedragt onder de Duitfche Vorften , dat de Ryksdag , in geduurig twisten , gefleeten werdt (*d*). De bevordering van 's Keizers oogmerk werdt , hierdoor , sterk agter uitzet.

VII. De Staaten der Vereenigde Gewesten hadden , vroeg in 't voorjaar , beflouten , eenen buitengewoonen Gezant te zenden naar 't Rusfische Hof. De Heer *Daniel de Dieu* , Oud-Schepen der Stad Amfterdam , was , reeds in 't voorleeden jaar (*e*) , benoemd , tot het bekleeden deezer waardigheid. Hy nam de rei-

ze

(*d*) MONTGON Memoir. Tom. VIII. p. 93, 94, 99 — 103.
 (*e*) Reiol. Holl. 10 *May* 1729. bl. 368.

M. Pothoven del. et sculp. 1787

MR DANIEL DE DIEU,
Burgermeester en Raad der Stad
Amsterdam.
certyds Ambassadeur van den Staat aan
het Russische Hof.

J. Neuberken fecit.

Is. Yrion excudit.

ze aan, in de Lente deezes jaars (f), en kwam, niet voor 't einde van Hooimaand, aan 't Hof te Muskow aan (g). De merkwaardige verandering, onlangs, aan dit Hof voorgevallen, gaf gegronde reden, om te verwagten, dat het, eerlang, van maatregels veranderen zou. De jonge Keizer, Peter de II, was, in Louwmaand te vooren, aan de kinderpokjes, overleeden, ruim zes weeken, na dat hy plegtiglyk ondertrouwd was, met de oudste Dogter van zynen voornaamsten Staatsdienaar, den Prinse *Alexis Gregorowitz Dolgoruki*. Volgens den uitersten wil van Peter den I, moest de Kroon komen aan de Prinsesse *Elizabet*, zyne Dogter. Doch de Senaat of Raad der Regeeringe, waarin het Huis van Dolgoruki 't voornaamste gezag hadt, vondt geraaden, de Regeering op te draagen aan *Anna*, Dogter van *Iwan Alexowitz*, Broeder van Peter den I. Zy was thans Weduwe van *Fredrik Willem*, Hertog van Koerland, en beloofde, by 't aanvaarden der Kroone, den Senaat veel deels te zullen geeven in 't bewind. Dolgoruki, die dit bedongen, en, by 't leeven van den minderjarige Vorst, 't roer der Regeeringe schier alleen in handen gehad hadt, beoogde, op deeze wyze, het verkreegen gezag te behouden, en de Keizerin, slegts in naam, te laten regeeren. Doch zyn oogmerk mislukte hem. *Anna Iwanowna* was maar weinige weeken te Muskow geweest, toen zy, met heimelyke hulp van eenige vyanden van den Huize van Dol-

1730.

Verandering aldaar.

(f) Resol. Holl. 9 Febr. 1730. bl. 119.

(g) Europ. Merc. Jan. — July 1730. bl. 210. July — Dec 1730. bl. 80.

1730. Dolgoruki, wist te wege te brengen, dat de voorwaarden, op welken zy de Regeering aanvaard hadt, gelyk als op verzoek van 't volk, te niet gedaan werden. De Senaat verloor toen het grootste gedeelte van zyn gezag. De Keizerin heerschte, sedert, zo volstrekt, als een haarer Voorzaaten. De Dolgurukis, in haare ongenade vervallen zynde, werden van hunne waardigheden beroofd, en in ballingschap verzonden. Eenige jaaren laater, geraakten de meesten, op eene deerlyke wyze, aan hun einde (*h*). Het Weener Hof was kwalik te vrede, over de verandering in Rusland. Men vreesde, dat de Keizerin, wier Zuster, met Karel Leopold, Hertoge van Mekelemburg, gehuwd was, de streng haars Zwagers te zeer trekken zou tegen den Keizer, en dat, hieruit, merkelyke verkoeling in de vriendschap tusfchen de twee Hoven mogt ontstaan. Doch de Keizerin deedt den Keizer, kort na haare komst tot de Kroon, verzekeren, dat zy 't Verdrag, ten tyde van Keizerinne Katharina, met hem geslooten, naarkomen zou, en dat hy, in geval van oorloge, op den beloofden onderftand vasten staat maaken kon: welke verzekering veel toebragt, om den Keizer tot het zenden van meerder troepen naar Italië te doen besluiten (*i*). De Heer de Dietu, die eerst aan Peter den II. gefchikt geweest was; doch wiens Geloofsbriefen en Instructie, na 't afiterven van deezen Vorst, welk nog voor zyn vertrek van hier voorviel, veranderd wa-

(*h*) MONTGON *Tom. VII. p. 384—388, 446—478. Europ. Merc. Jan.—Juny 1730. bl. 38, 96, 151, 204, 255.*

(*i*) MONTGON *Tom. VII. p. 481—483.*

waren, bleef aan 't Rusfische Hof, tot in den nazomer des jaars 1732, wanneer hy, op zyn 1730. aanhoudend verzoek, te rug geroepen werdt. Hy hadt, voornaamlyk, gehandeld, over een Verdrag van Vriendfchap en Koophandel, en over eene nieuwe Tollyst in 't Rusfische Ryk (k). Doch het Verdrag werdt niet tot volkomenheid gebragt. De Resident *Marcelis de Swart* zondt, in 't jaar 1735, een Ontwerp van een Verdrag herwaards, welk hy den Graave van Osterman ter hand gesteld hadt (l). Doch men kwam niet tot fluiten. Ook fcheen het Verdrag, hier te Lande, fommigen Gewesten niet naar den zin te zyn (m).

Mulei Abdalah, Koning van Marokko, hadt, in 't voorleeden jaar, zynen Admiraal *Perez* herwaards gezonden, om met de Staaten te handelen van vrede. Ook kwam men, in Slagtm-aand deezes jaars, eindelyk, overeen, wegens de punten van een Verdrag, welk wederzyds getekend werdt (n). De Gezant verwierf toen ook openbaar gehoor, in de Vergadering der algemeene Staaten. Kort hierna, keerde hy naar zyn Land te rug. Doch de Koning van Marokko vondt ongeraaden, VIII:
Hande-
ling met
den Ko-
ning van
Marok-
ko.

(k) Refol. Holl. 19 Sept. 1730. bl. 1133. 28 Apr. 30 May. 27 Juny, 23 Aug. 18 Sept. 7 Dec. 1731. bl. 208, 253, 361, 696. 773, 934. 11 Jan. 14 Febr. 28 Nov. 1732. bl. 14, 44, 256. *Misfliven van den extr. Envoyé DE DIEU van 22 Maart en 5 April 1731. met de Bylagen.*

(l) Refol. Gener. 4 Vener. 11 Nov. 1735. Secr. Refol. Holl. 3 Dec. 1735. IX. Deel, bl. 73. Refol. Holl. 21 Dec. 1735. bl. 764.

(m) Not. Zeel. 13, 29 Dec 1735. bl. 265, 292.

(n) Tract. van Vrede en Commercie met Marokko van 8 Novemb. 1730. Zie Refol. Holl. 15 Sept. 15 Nov. 1730. bl. 790, 1074.

1730. 't geslooten Verdrag te bekrachtigen. Men bleef, derhalve, in oorlog, met zyne onderdaanen (o). In Oogstmaand te vooren, hadt de Kapitein Schryver een' Saleefchen Kaaper veroverd, en te Kadix opgebracht, te gelyk een Hollandsch Fluitschip, met Zout gelaaden, welk door den Kaaper veroverd was, verlossende (p).

't Oktroi der Westindische Maatschappye, met Wintermaand deezes jaars, zullende ten einde loopen, vonden de algemeene Staaten geraaden, het zelve, in Oogstmaand, voor nog dertig jaaren, te verlengen; mids de Vaart en Slaavenhandel op de kust van Afrika, voor een' iegelyk, vry gesteld werdt, onder betaaling van zekere *Recognitie* aan de Maatschappye, volgens een Reglement, hierop, door de Maatschappye, ontworpen, en door de algemeene Staaten goedgekeurd en bekrachtigd. Volgens dit Reglement, waarin Zeeland, in 't eerst, merkelyke zwaarigheid gemaakt hadt (q), moest een schip, welk zeventig voeten over steven lang was, en op vyfenveertig lasten gesteld werdt, drieduizend guldens betaalen. Grooter schepen betaalden, van de eerste vyfenveertig lasten, ook drieduizend guldens, en van de overigen, zestig guldens ieder last. Ondertuschen was, by 't openstellen der Vaarte op Afrika, wel uitdrukkelyk gelast, dat niemant eenigen handel zou mogen dryven, langs of op de Kasteelen, Sterkten en Logien der Maatschappye, gelegen in eene streek van omtrent

(o) Europ. Merc. July — Dec. 1730. bl. 256.

(p) Europ. Merc. July — Dec. 1730. bl. 104.

(q) Resol. Holl. 3 Febr. 22 April 1730 bl. 53, 309.

trent zestig mylen, van de Kaap Appollonia af, tot aan Rio de la Volta (r). De Maatschappij begeerde den handel op deeze streek alleen aan zig te houden. Doch in 't jaar 1734 vondt zy geraaden, de Vaart op dit uitgezonderde gedeelte van Afrika, ook, voor den tyd van twintig jaaren, voor ieder open te stellen (s).

De Staaten van Holland, in aanmerking neemende de menigvuldige veranderingen, welken, in den tyd van honderd jaaren omtrent, gekomen waren in de waarde der Huizen, in de Steden en Dorpen van hun Gewest, beslooten, in deezen jaare, de Huizen en gebouwen, alomme, van nieuws, te doen opneemen, volgens een Reglement, welk, in Bloei maand, vastgesteld was, en eertang ter uitvoeringe gebragt werdt. De Staaten stelden negen Gemagtigden aan, om de huur van elke wooning of gebouw op te neemen, of te begrooten; die zig egter, hiertoe, ook van de hulp van anderen bedienen mogten (t). 't Gantsche werk werdt, in den jaare 1732, voltrokken. Men bevondt toen, dat het Zuiderkwartier, in den tyd van eene eeuw, in getal en waarde van Huizen, toegenomen; het Noorderkwartier, daarentegen, merkelyk afgenomen was. Uit het Zuiderkwartier, waren honderd zesentwintigduizend agthonderd negenentagtig, en uit het Noorderkwartier, zevenendertigduizend vyfhonderd drie-enzeventig mi-

1730.

Vernieuwing der Verpondinge in Holland.

(r) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 1405.

(s) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 1414.

(t) Refol. Holl. 20 May 1730. bl. 359. Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 1412, 1414, 1417, 1419.

1730. *meros* van gebouwen, op de Lysten der Verpondinge, gebragt.

IX. De tegenwoordige Paus, *Benedictus de XIII.* in 't jaar 1728, goedgevonden hebbende, eenen nieuwen dienst in te stellen, ter eere van zynen voorzaat, Paus Gregorius den VII, die, in de Roomsche Kerke, als Heilig gevierd werdt, op den vyfentwintigsten van Bloei-
maand; veroorzaakte, hierdoor, verscheiden' bewegingen, onder Roomschgezinde Mogendheden, en ook hier te Lande. Wy hebben, in 't voorig gedeelte deezer Historie, kortelyk, gewaagd van de geschillen, welken deeze Paus, die in de elfde eeuw leefde, met Keizer Henrik den IV, gehad hadt, en die zo hoog gelooopen waren, dat de Paus den Keizer in den ban gedaan, hem de Regeering over het Duitfche Ryk verbooden, en alle Christenen van den eed, dien zy hem gezworen hadden, ontslaagen hadt (*u*). Deeze daad in 't byzonder werdt, in den nieuwen Dienst van Paus Gregorius, als iet loffelyks, aangemerkt; en dit was de reden, waarom men, reeds in 't voorleeden jaar, den Dienst, in Frankryk en in Duitschland, openlyk, verbooden hadt (*y*). In Holland, hadt men egter ondernomen, dien te doen voegen, agter de Getydeboeken, die, by de Roomschgezinden deezer Landen, in gemeen gebruik waren. Doch de Staaten van Holland zagen het leezen en gebruiken van zulk een' Dienst aan, als zo nadeelig voor het hoog gezag der Burger-

(*u*) Zie II. *Deel.* bl. 183, 184.

(*y*) *Európ. Mere.* July — Dec. 1729. bl. 63.

gerlyke Overheid, dat zy 't byzonder en openbaar gebruik daarvan, by Plakaate, verboden. De Priesters, die 'er zig, na deezen, van bedienden, zouden als verstoorders der algemeene ruste gestraft, en de Ketken, Kapellen of andere Vergaderplaatsen, daar men deezen Dienst gebruikte, voor zes maanden, geslooten worden. Nog werdt bevolen, dat men den Dienst noch hier te Lande drukken, noch gedrukt, van elders, herwaards voeren zou. Ook zou men 'er geheel geen gewag van mogen maken, in de Getydeboeken: alles op eene boete van duizend guldens (w).

Wat laater, kwam 'er nog een Plakaat der Staaten van Holland uit, beveelende „ dat „ geene Roomsche Priesters eenigen Priesterlyken dienst zouden doen, voor dat zy, daartoe, schriftelyk, verlof bekomen hadden van de Overheid der Stad of Plaats, alwaar zy zig dagten neder te zetten: aan welke zy, zo wel als alle de Priesters, die reeds in daadelyken dienst waren, op hun Priesterlyk woord, in de plaats van eede, zouden hebben te verklaaren, dat zy een' hertelyken afkeer hadden van het gevoelen der geenen, die leerden, dat de Paus of eenige andere Kerkelyke Overheid magt hadt, om de onderdaanen, om Ketterye of eenige andere oorzaak, te ontfiaan van den eed en de gehoorzaamheid aan de Burgerlyke Overheid; en dat men zulken, die in den ban, of buiten den schoot der Roomsche Kerke waren, geene gehoorzaam-

Zy vorderen den Roomschen Priesteren eene nieuwe belofte van onderdanigheid af.

(w) Ref. Holl. 29 Juny, 19 July, 20, 21 Sept. 1730. 6½
430, 653, 811, 833. Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 366.

1730.

„ zaamheid schuldig was; wyders, belooven-
 „ de, dat zy de Leden hunner Gemeenschap,
 „ door leere en voorbeeld, zouden vermaa-
 „ nen tot gehoorzaamheid aan de Staaten en
 „ Wethouderen, als aan hunne wettige Over-
 „ heid, zonder immer eenig ontslag van deeze
 „ hunne verbindtenis, van den Paus of van ie-
 „ mant anders, te zullen verzoeken of aan-
 „ neemen. Zy moesten zig ook verplichten,
 „ om niemant aan te zetten, of behulpzaam
 „ te zyn, tot het zenden of vermaaken van
 „ geld of gelds waarde, aan eenige buiten-
 „ landsche Kloosters, Kerken, Kweekschool-
 „ len, of andere Roomfche Gestigten. Zo zy,
 „ zonder zulk eene verklaring gedaan, of
 „ zonder schriftelyk verlof bekomen te heb-
 „ ben, eenigen Priesterlyken dienst deden,
 „ zouden zy, voor de eerste reize, vyfhon-
 „ derd guldens verbeuren; en voor de twee-
 „ de, daarenboven, een jaar lang in hegtenis
 „ gehouden worden.” Wyders, was, by dit
 „ Plakaat, ook vastgesteld „ dat men, hier te
 „ Lande, geene Priesters toelaaten zou, dan
 „ gebooren onderdaanen van deezen Staat,
 „ geene geordende Priesters of Monniken, en
 „ vooral geene Jezuiten zynde (x).” Zo be-
 „ zorgd waren de Staaten van Holland, voor het
 „ invoeren eener Leere, welke zy niet alleen
 „ hielden te sryden met den gezuiverden Gods-
 „ dienst; maar waardoor ook de onderdaanen,
 „ in de trouwe, welke zy der Overheid schul-
 „ dig waren, aan 't wankelen konden gebragt
 „ worden.

Doch

(x) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 367.

Doch kort voor 't uitkomen deezer Plakaa-
ten, hadden zy en de Staaten van verschei-
den' andere Gewesten ook gelegenheid gekree-
gen, om te waaken, tegen een gevaarlyk be-
derf in de zeden, welk, sedert eenen gerui-
men tyd, heimelyk, ingesloopen, en onlangs,
byna op éénen tyd, aan verscheiden' oorden,
ontdekt was. Ik zie op de onnatuurlyke mis-
daad der Sodomie, welker ontdekking en straf,
in dit en in 't volgende jaar, veel gerugts
maakte, hier te Lande. De Vereenigde Ge-
westen waren, van ouds, zo weinig als ande-
re Landen, geheel zuiver gebleeven van dee-
ze schandelykheid. Doch 't kwaad was zo
gemeen niet geweest, als het tegenwoordig
bleek geworden te zyn; of men hadt het, ten
minste, zorgvuldiger weten bedekt te hou-
den, voor de oogen der burgerlyke Overheid.
Hier was 't van daan gekomen, dat men de
misdad, van welke wy spreken, nog door
geene openbaare wetten beteugeld hadt, hier
te Lande; schoon men ze, van ouds, doorgaans,
met de dood, en gemeenlyk met verbrandin-
ge plag te straffen (y). Doch deeze straf
was, in laater' tyd, om de schandelykheid en
ongemeenheid van 't kwaad, veelyds, heime-
lyk uitgevoerd, behalven op 's Lands Oorlogs-
schepen, daar men de schuldigen, als ze, nu
en dan, ontdekt werden, gewoon was te ver-
drinken. Maar 't kwaad, nu gemeen en ge-
noegzaam openbaar geworden zynde, schein
ook openbaare en strenge straffe te vorderen.

Te

1739:

X.
Ontdek-
king van
Sodomie
hier te
Lande.

(y) Sentent. Boek van den Hove *gequot.* G f. 115, Id. D 19.
f. 97. en hier voor IV. Deel, bl. 22, 23.

1730.

Te Utrecht, daar men 't, in den aanvang deezes jaars, eerst ontdekte, werden eenige schuldigen egter, in 't eerst, heimelyk, in de gevangenisfe, aan paalen geworgd. Doch deezzen hadden, voor hunnen dood, ook anderen en zelfs ingezetenen van andere Gewesten be-tigt. Hierop volgde een algemeen onderzoek, in de voornaamste Steden van Holland, en van andere Gewesten. Eenigen raakten, hier en daar, en onder anderen in den Haage en te Amsterdam in hegtenis. Veele anderen ont-vlooden de banden. 't Bleek, eerlang, dat lui-den van allerlei staat, rang en gezindheid, met dit euvel, befmet geweest waren: ook zulken, die, door de aanzienlykste ampten, in de Kerk en in den Staat, voorwerpen van de gemeene agting behoorden geweest te zyn. In 't begin van Zomermaand, werden, in den Haage, zeven misdadigen, in 't openbaar, opgehangen: waarna de lyken van twee der-zelven tot asfche verbrand werden. De ande-re vyf werden in zee geworpen. Dierge-lyke straf werdt, aldaar, wat laater, aan vyf anderen uitgevoerd. Te Amsterdam werden, nog in Zomermaand, twee schuldigen geworgd, en met stroo in 't aangezigt geblakerd: twee anderen, met het hoofd nederwaards, in eene ton met water gesteken en gesmoord. De Ly-ken werden, met gewigt aan de beenen, in 't Y gesmeeten. In Herfstmaand, werdt 'er nog een geworgd en naar zee gebragt. Te Rot-terdam, werden 'er drie geworgd en gebla-kerd, en daar na in zee gezonken. Te Delft, werden 'er, insgelyks, drie gestraft, met de galge, en ook naar zee gevoerd. Te Haarlem, werdt

Straf
over dee-
ze mis-
daad.

werdt dezelfde straf aan een' misdaadigen uitgevoerd. In andere Steden van Holland, zag men ook verscheiden' schuldigen, op gelyke wyze, straffen. Te Kampen en te Zwolle in Overysfel, werden, insgelyks, vyf of zes Perfoonen geworgd of gehangen, en onder de galge begraaven. In de eerstgemelde Stad, werdt 'ereen, dien men minder schuldig hielt, met den strop om den hals, gegeesfeld en gebrandmerkt, en vervolgens ten Lande uit gebannen. In andere Steden, werden, ten deezent yde, en sedert, diergelyke strafoefeningen, meer dan eens, uitgevoerd; doch wy agten noodeloos, daarvan byzondere melding te maaken. Alleenlyk tekenen wy, met een enkel woord, aan, dat 'er, in 't volgende jaar, te Zuidhorn, in de Ommelanden, eenentwintig Perfoonen, op éénen tyd, om Sodomie, ter dood gebragt zyn. De Heer *Mepsche van Faan*, toen Regter van Oosterdeel-Langewold, waaronder Zuidhorn behoort, is, onlangs, in openbaare schriften, zwaarlyk beschuldigd, als hadt hy, in deeze strenge strafoefening, de maate des Regts te buiten gegaan. Doch men heeft deeze beschuldiging slegts gegrond op 't gene, van de zyde der veroordeelden, in 't licht gekomen is, zonder dat blyke, dat men eenig gebruik gemaakt heeft van eene menigte van stukken, welken, tot verdediging des Heeren van Faan, te berde gebragt zyn. Al 't welke ligtelyk zou kunnen getoond worden, zo de zaak niet te byzonder was, om 'er, in eene algemeene Historie onzes Vaderlands, omstandiglyk, op stil te staan; hoewel de gevolgen, die deeze regtspleeging gehad heeft,

1730. ons verplichten zullen, om 'er, in 't volgende Boek, nog een enkel woord van te melden.

De ver- Ondertusfchen, werden de verdagte voorvlug-
 dagte tigen, alomme, in grooten getale, openlyk,
 voor- ingedaagd; en zulken, die, op de derde of
 vlugti- vierde indaaging, niet verfcheenen, voor
 gen wor- toos, ten Lande uit gebannen. In Holland,
 den ge- geschiedde zulks, in gevolge van een uitvoe-
 bannen. rig Plakaat der Staaten, welk, op verzoek
 Plakaat van 't Hof van Justitie (z), vastgesteld, en
 der Staa- ten van Holland den eenentwintigften van Hooimaand, gedag-
 ten van tekenend was. By dit Plakaat, werdt ook be-
 Holland last „ dat de misdaad van Sodomie, voor-
 regen de Sodomie, „ taan, altoos openlyk en met de dood zou
 „ geftraft worden; doch dat de wyze van
 „ doodftraffe ftaan zou aan den Regter. Dat
 „ zy, die anderen tot deeze gruweldaad ver-
 „ leid, of hunne huizen tot het pleegen der-
 „ zelve verhuurd hadden, al bleeken ze zel-
 „ ven niet fchuldig geweest te zyn aan de
 „ daad van Sodomie, ook met de dood zou-
 „ den geftraft worden. Dat de Lyken der
 „ geftraften verbrand, in zee geworpen, of
 „ op 't Galgeveld opgehangen zouden worden,
 „ als der begraafenisfe onwaardig zynde. En
 „ dat de vonniffen, tegen de voorvlugtigen
 „ gewezen, gedrukt, en ter gewoonlyker
 „ plaatfe aangeplakt zouden worden (a).”
 De ftrengte uitvoering van welk Plakaat oor-
 zaak geweest is, dat men, naderhand, hier te
 Lande; veel minder van 't kwaad, welk men
 'er door zocht te weeren, vernomen heeft. Onder-
 der-

(z) Refol. Holl. 14 Juny, 7, 21 July 1730. bl. 430, 486, 666;
 (a) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 603.

dertusfchen , verspreidde men van de regtspleeging hier te Lande , over de misdaad , van welke wy spreken , verscheiden⁷ verzierde en nadeelige gerugten buitens Lands , met naame in Engeland , werwaards eenige voorvlugtigen geweeken waren ; 't welk zo ver ging , dat 'er de Staaten kennis van namen , en tegen waakten (*b*). Men raadpleegde , omtrent deezentyd , ook by de Staaten , over de verbeurdverklaaring der goederen van de schuldigen en voorvlugtigen. Doch de meesten verklaarden zig hiertegen. Zelfs gaven deeze raadpleegingen , eerlang , aanleiding , tot een befluit (*c*) , by raade van beide de Geregtshoven genomen , in gevolgè van welk , allerlei verbeurdverklaaringen , om welke oorzaak ook , de misdaden van verraad en gekwetste Majesteit zelven niet uitgezonderd , voortaan , afgeschafft worden , in Holland (*d*). Men merkte aan , dat het werk der Verbeurdverklaaringen , altoos , haatelyk geweest was hier te Lande , en gelegenheid tot veele verschillen gegeven hadt. Ook was 't , al voorlang , aangezien , als onbestaanbaar met de Vryheid (*e*). Men werdt dan , door deeze redenen , en veelligt ook , door het byzonder belang van eenigen , bewoogen , om eene oude en lastige gewoonte te niet te doen. De Staaten van Zeeland volgden , eerlang , het voorbeeld van die van Holland , insgelyks , alle verbeurdverklaaringen , volstrektelyk , affchaffende (*f*).

1730.

Verbeurdverklaaringen in Holland afgeschafft:

Ook in Zeeland.

Het

(*b*) Resol. Holl. 7, 21 July 1730. bl. 490, 663.

(*c*) Zie Decif. en Ref. van den Hove, gedr. 1751. bl. 150.

(*d*) Resol. Holl. 1 May 1732. bl. 242.

(*e*) Zie HERMSKERK Batav. Arkadia, bl. 358 enz.

(*f*) Notul. Zeel. 1 Nov. 1734. bl. 424. 16 Dec. 1735. bl. 275.

1730.

XI. Spanje doet nieuwe pogingen, om de Bondgenooten tot het bevoorde- ren der overvoeringe van 't Krygs- volk naar Italie te beweegen.

De Ambafadeur den Fene- lon dringt, in den Haage, op het aan- neemen der wapen- en.

Het Spaanfche Hof, misnoegd over 't draa- len der Bondgenooten, die 't jaargetyde ge- heellyk hadden laaten verloopen, zonder ern- ftelyk de hand te leenen tot het overvoeren der Spanjaarden naar Italie, vaardigde, in 't na- jaar, den *Markgraaf de Castelar* af naar Frank- ryk, om den Kardinaal de Fleury te beweegen, tot het neemen van andere maatregels, tegen de aanftaande Lente (g). De Kardinaal gaf, in een geheim gefprek met den Markgraave, al de fchuld aan den Koning van Groot-Bri- tanje en aan de Staaten der Vereenigde Ge- westen. „ 't Haperde, gaf hy voor, niet aan „ 't Franfche Hof, dat men den Keizer niet „ door de wapenen noodzaakte, om in het „ overvoeren der Spanjaarden te bewilligen.” En om de Castelar hiervan te beter te overtui- gen, deedt hy, door den Graave van Broglio, te Londen, en door den Markgraave de Fene- lon, in den Haage, kragtige Vertoogen doen, om Koning George en de Staaten over te haal- len, tot het neemen van moediger besluiten tegen den Keizer (h). De Fenelon hielt den Afgevaardigden der Staaten, op den vier- den van Wintermaand, voor „ dat de Koning, „ zyn Meester, tegen verwagting, de alge- „ meene Vrede nog niet bevestigd ziende, „ hem belast hadt, hun te vermaanen, om „ zig te bereiden tot den oorlog, die, door „ de onbuigzaamheid van het Weener-Hof, „ eindelyk, onvermydelyk fcheen. Uitftellen „ en toegeeven hadt dit Hof flegts opgeblaa- „ ze-

(g) Verbaal der extr. Ambaf. *NIS Byl. N.* 204.(h) MONTGON *Tom.* VIII. p. 281 — 284.

„ zener gemaakt. Ook konden de Staaten
 „ niet vergeeten zyn , dat de gemaatigdheid
 „ van het Fransche Hof hun , hoe vreedzaam
 „ zy ook zyn mogten , meermaalen , gelegen-
 „ heid gegeven hadt , om Frankryk voor te
 „ houden , dat men zig , door eene gezind-
 „ heid , zo redelyk in zig zelve , niet te ver-
 „ re moest laten vervoeren. De tyd was nu
 „ gekomen , dat de Koning , zyn Meester ,
 „ met den zelfden yver , de wapenen kon op-
 „ vatten , als hy ze te vooren gefchuwd hadt :
 „ niet tot bevordering van zyne eigene belan-
 „ gen , maar van de belangen zyner Bondge-
 „ nooten , met naame der Staaten : die im-
 „ mers geene vrugt vermagten konden van
 „ eenig Verbond , wanneer 't Verdrag van
 „ Seville niet uitgevoerd , of gekrenkt werdt.
 „ Hoog tyd was 't dan , dat men samen mid-
 „ delen beraamde , om de gemeene poogin-
 „ gen van kragt te doen zyn. Hy stont toe ,
 „ dat deeze middelen , naar de kragten van
 „ ieder der Bondgenooten , moesten geregeld
 „ worden. Doch over deeze evenredigheid ,
 „ wilde hy met de Staaten in onderhandeling
 „ treden , hun de ontwerpen zyns Meesters
 „ openleggende , alzo Frankryk den Staaten ,
 „ in allen deele , met naame in 't stuk van
 „ den Koophandel , voldoening zocht te bezor-
 „ gen. Ondertusfchen begeerde de Koning ,
 „ dat deeze zyne verklaring , in der Staa-
 „ ten Registers , aangetekend zynde , een al-
 „ toosduurend gedenkteken verftrekken zou
 „ van zyne belangeloosheid. Ook verwagte
 „ hy , dat hunne Hoog- Mogendheden hem in
 „ staat zouden ftellen , om zyne Majesteit te
 „ on-

1730. „ onderregten van de middelen , welken men
 „ hier oordeelde in 't werk te moeten stellen ,
 „ om 't Verdrag van Seville ter uitvoeringe te
 „ brengen , en het Weener-Hof te noodzaaken
 „ tot erkentenis , dat het zig zelf den moei-
 „ lyken toestand , waarin het zig bevondt , te
 „ wyten hadt (i).”

Koelheid der Staa-
 ten. Doch op deeze driftige Verdoogen , kwam ,
 beide te Londen en in den Haage , koel en
 verwykend antwoord. De Staaten gaven te
 verstaan „ dat alle middelen van minzaame on-
 „ derhandeling nog niet te werk gesteld waren
 „ aan 't Weener-Hof ; dat men 'er zig , nog
 „ eenigen tyd , van bedienen , en den uitflag ,
 „ met geduld , afwagten moest.” De Mark-
 graaf de Castelar , zig geheel wat anders be-
 loofd hebbende van de drift tot oorlog , die de
 Kardinaal de Fleury vertoond hadt , deedt , ein-
 delyk , op uitdrukkelyken last van het Spaan-
 sche Hof , aan de Fransche , Engelsche en Staat-
 sche Staatsdienaars , te Parys , den agtentwin-
 tigsten van Louwmaand des jaars 1731 , eene
 Verklaaring van deezen inhoud : „ Dat de
 „ Koning , zyn Meester , terstond na dat de
 „ Keizer geweigerd hadt , te bewilligen in de
 „ vreedzaame maatregels , by 't Verdrag van
 „ Seville , op de overvoering der zesduizend
 „ Spanjaarden , beraamd , niet zonder be-
 „ vreemding , gezien hadt de onverwagte be-
 „ fluiteloosheid der Bondgenooten , omtrent
 „ de uitvoering van dit Verdrag. Dat zyne
 „ Katholyke Majesteit , hierop , hem , Mark-
 „ graaf de Castelar , naar Frankryk hadt ge-
 „ zont

Spanje
 rekent zig
 ontslaa-
 gen van
 de ver-
 bindtenis
 des Ver-
 drags van
 Seville.

1731.

Verklaaring van deezen inhoud : „ Dat de
 „ Koning , zyn Meester , terstond na dat de
 „ Keizer geweigerd hadt , te bewilligen in de
 „ vreedzaame maatregels , by 't Verdrag van
 „ Seville , op de overvoering der zesduizend
 „ Spanjaarden , beraamd , niet zonder be-
 „ vreemding , gezien hadt de onverwagte be-
 „ fluiteloosheid der Bondgenooten , omtrent
 „ de uitvoering van dit Verdrag. Dat zyne
 „ Katholyke Majesteit , hierop , hem , Mark-
 „ graaf de Castelar , naar Frankryk hadt ge-
 „ zont

(i) ROUSSET Recueil, Tom. VI, p. 5.

„ zonden , om ernstelyk aan te dringen op de
 „ onverwylde voltrekking van 't gene by 't
 „ Verdrag van Seville , beloofd was. Dat hy
 „ zig , hiermede , sedert Wynmaand laatstleeden ,
 „ hadt bezig gehouden ; doch dat zyne
 „ poogingen vergeefs waren geweest. Dat
 „ men zelfs willekeurige uitleggingen begon te
 „ maaken over 't Verdrag van Seville , en dat
 „ de Staatsdienaars der Bondgenooten schein-
 „ nen overeengekomen te zyn , om , door een
 „ geduurig en gevaarlyk uitstel , te doen zien ,
 „ hoe ongeneigd zy waren , om dit Verdrag ,
 „ en vooral het zesde der geheime Punten ter
 „ uitvoeringe te doen brengen. Dat 's Konings
 „ waardigheid niet gedoogde , dat hy ,
 „ zig nu langer dan een jaar hebbende laten
 „ ophouden , gelegenheid gawe , tot verder
 „ uitstel. Dat hy , hierom , verklaarde , dat
 „ hy zig t'eenemaal ontslaagen hielt van alle
 „ verbindtenis , welke hy , by 't Verdrag van
 „ Seville , op zig genomen hadt , en in volkomen'
 „ vryheid , om zulk eene zyde te kiezen ,
 „ als hy meest met zyn eigen belang zou oordeelen
 „ overeen te komen. Dat hy , Ambassadeur ,
 „ zig ook , van nu af aan , onthouden zou van
 „ alle onderhandelingen , en alleenlyk aan 't
 „ Fransche Hof vertoeven , om de laatste bevelen ,
 „ waarmede de Koning , zyn Meester , hem zou
 „ gelieven te vereeren , af te wagten (k).”

De Staatsdienaars der Bondgenooten , deze Verklaaring gehoord hebbende , gaven , De Franschen , Engel-
 vol-

(k) Verbaal der extr. Ambasad. MS. Byl. N. 216. *Voyez*
Rousset Recueil, Tom. VI p. 3. Suplem. au Corps Diplom.
Tom. III. P. II. p. 287.

1731. volgens gewoonte, elkanderen de schuld van 't verwylen der uitvoeringe des Verdrags van Seville. De Franschen weeten al 't uitstel aan Groot-Britanje en aan de Staaten. De Engelschen en Staatschen bragten hiertegen in, dat de Vereenigde Vloot van Groot-Britanje en de Staaten lang te Spithead zeilreede gelegen hadt, en dat derzelve vertrek alleen door 't Fransche Hof opgehouden geweest was. Midlerwyl, bevorderde de Verklaaring van den Markgraave de Castelar het sluiten van een Verdrag tusfchen den Keizer, Groot-Britanje en de Staaten, waarover men, sedert eenigen tyd, in heimelyke onderhandeling geweest was.

XII. De Koning van Groot-Britanje, zo wel als de Staaten, bespeurende, dat het Huis van Bourbon, eerlang, te magtig zou worden in Italie, zo men de oude maatregels niet wederom aanname, en als nader verbonden met den Keizer; hadt den Heer *Thomas Robinson* gezonden naar Weenen, om over een nieuw Verdrag te handelen. Men hieldt deezen handel egter zeer bedekt voor het Fransche Hof: doch men gaf 'er aan 't Spaansche eenige kennis van, der Koninginne in 't byzonder voorhoudende, dat 'er kans zou zyn, om den Keizer in 't overvoeren der Spanjaarden te doen bewilligen, zo men, zonder Frankryk, welk niet bewoogen kon worden, om de handhaving der *Pragmatike Sanctie* op zig te neemen, met hem sluiten wilde. De Keizer, zyn voordeel willende doen, met de begeerte tot handeling, die Groot-Britanje en de Staaten vertoonden, zocht het handhaaven der *Pragmatike*

Sanctie

George de II. handelt heimelyk met het Weener-Hof.

Sanctie, door deeze twee Mogendheden, te doen maaken tot eene der voorwaarden van het aanstaande Verdrag. Frankryk hadt deeze handhaaving van de hand gewezen (1), en bleef, hierom, geslooten buiten de handeling. Maar Spanje hadt ze, reeds in 't jaar 1725, op zig genomen: waarom men oordeelde, deeze Kroon ligtelyk te zullen kunnen overhaalen tot een nader Verdrag met den Keizer, mids de overvoering der Spanjaarden, daarby, werdt vastgesteld. Doch men maakte, te Weenen, nog zwaarigheid, in deeze overvoering. Het Engelsche Hof, om den Keizer te doen besluiten, kwam toen, zo men wil, heimelyk, met het Spaansche, overeen, dat de Markgraaf de Castelar de Verklaring doen zou, van welke wy, zo even, gewaagd hebben. Zo dra dezelve geschied was, bespeurde men, te Weenen, dat de Keizer, zo hy sluiten wilde, eindelyk, zou moeten bewilligen in de overvoering (2). Doch de dood van den Hertoge van Parma, die op den twintigsten van Louwmaand voorgevallen was, hieldt 's Keizers besluit nog eenige weeken op. Men verspreidde, terstond na 's Hertogs affterven, dat zyne Weduwe drie maanden zwanger was. De Graaf Borromeo, 's Keizers Gevolmagtigde in Italie, vaardigde, zonder uitstel, eenig Krygsvolk af, welk zig van Parma en Piacenza meester maakte, uit den naam, zo openlyk verklaard werdt, van den toekomstigen Opvolger, den Infant Don Carlos, indien de Her-

De Hertog van Parma sterft.

(1) Verbaal der extraord. Ambasf. Febr. April, July, Aug. 1730. MS.

(2) MONTGON Tom. VIII. p. 319—325.

1731.

't Verdrag
van Wee-
nen tus-
schen den
Keizer en
Groot-
Britanje
wordt ge-
flooten.

Inhoud
van het
zelve.

Hertogin niet van eenen Prins bevallen mogt
(n). Doch deeze stap verwekte argwaan aan
't Spaansche Hof, en deedt hunne Katholyke
Mijesteiten te ligter besluiten, om de belan-
gen van den Infant geheellyk te vertrouwen
aan de heimelyke handeling des Konings van
Groot-Britanje (o), die zo wel slaagde, dat
'er, eindelyk, op den zestienden van Lente-
maand, te Weenen, een Verdrag geslooten
werdt, tuschen den Keizer en den Koning van
Groot Britanje, waarin egter de Staaten der
Vereenigde Gewesten, als voornaame hande-
lende Partyen, genoemd waren. Het was van
deezen inhoud: „ De voorige Verdragen, zo
„ ver ze, door het tegenwoordige, niet ver-
„ anderd waren, werden, by het zelve, be-
„ kragtigd. Men beloofde, elkanderen in zy-
„ ne regten en bezittingen te zullen handhaa-
„ ven. Groot-Britanje en de Staaten namen
„ de handhaving van 's Keizers *Pragmatike*
„ *Sanctie* op zig, beloovende, 's Keizers oud-
„ ste Dogter, by mangel van Zoonen, van de
„ opvolging in de Oostenryksche Staaten te
„ zullen verzekeren. De Keizer verklaarde,
„ daarentegen, zig niet te zullen stellen, te-
„ gen de vreedzaame overvoering van zesdui-
„ zend Spanjaarden in de Staaten van Toska-
„ ne, Parma en Piacenza. Ook zou de Kei-
„ zer alle Vaart op de Indiën, uit de Oosten-
„ ryksche Nederlanden, en uit alle anderen,
„ die, ten tyde van Karel den II, tot de
„ Spaansche heerschappye behoord hadden,
„ van

(n) Verhaal der extraord. Ambass. Febr. 1731. MS.

(o) MONTGON Tom. VIII. p. 306—330.

„ van nu af aan , voor altoos , doen ophou-
 „ den ; de Oostendefche Maatfchappy , die al-
 „ leenlyk nog twee fchepen , voor eene enke-
 „ le reis , naar Oostindië zou mogen zenden ,
 „ voor altoos vernietigende. Men zou , we-
 „ gens eene Lyst der Regten in de Oosten-
 „ rykfche Nederlanden , onderling , overeen-
 „ komen , waartoe Gemagtigden , die , binnen
 „ twee maanden , te Antwerpen , zouden ver-
 „ gaderen , benoemd zouden worden ; die ,
 „ daarenboven , zouden vereffenen , 't gene , uit
 „ hoofde der Verdragen van 1715 en 1718 ,
 „ nog te vereffenen ftondt ; alles binnen den
 „ tyd van twee jaaren. De Verdragen , die
 „ de handelende Mogendheden , onderling , of
 „ met andere Mogendheden , geflooten had-
 „ den , zouden ftand grypen , zo ver ze met
 „ dit niet ftreedden. De Koning van Groot-
 „ Britanje en de Staaten zouden hunnen Koop-
 „ handel in Sicilie mogen dryven , op den voet ,
 „ als ten tyde van Koning Karel den II. Al-
 „ len , die , binnen zes maanden na de be-
 „ kragtiging van dit Verdrag , welke , binnen
 „ zes weeken , gefchieden zou , door de eene
 „ of de andere der handelende Mogendheden ,
 „ zouden voorgesteld worden , zouden , met
 „ gemeene bewilliging , in het zelve worden
 „ ontvangen.” By 't Verdrag , waren nog
 „ twee afgezonderde Punten en vier Verklaa-
 „ ringen gevoegd. In de afgezonderde Pun-
 „ ten werdt verklaard „ dat , indien de Keizer ,
 „ door de Turken , mogt aangetast worden ,
 „ de belofte van byftand , hem , by 't Ver-
 „ drag gedaan , geene plaats hebben zou.
 „ Dat , naardemaal de Staaten hunnen Gezant ,
 „ en van de byge-
 „ voegde
 „ Punten
 „ en Ver-
 „ klarin-
 „ gen.
 „ te

1731.

„ te Weenen nog geenen last hadden kunnen
 „ geeven , om dit Verdrag aan te neemen ;
 „ de Keizer en de Koning van Groot-Britan-
 „ je , van nu af aan , alle poogingen zouden
 „ aanwenden , om hen , als voornaame hande-
 „ lende Party , in het zelve te doen treden.”
 De Verklaringen hielden in „ dat Groot-Bri-
 „ tanje en de Staaten , omtrent de overvoe-
 „ ring der Spanjaarden naar Italie , by 't Ver-
 „ drag van Seville , waarvan zy de Punten
 „ den Keizerschen hadden voorgelegd , niet
 „ beoogd hadden , iet vast te stellen , welk
 „ aanliep tegen de veiligheid van 's Keizers
 „ overige bezittingen in Italie , of tegen 't
 „ Verdrag van Londen van den jaare 1713.
 „ Dat , onaangezien de onverwagte dood van
 „ Antonio Farnefe , Hertog van Parma , en de
 „ vermeende zwangerheid zyner nagelaatene
 „ Weduwe , alles , wat , by dit Verdrag , om-
 „ trent de overvoering der Spanjaarden , vast-
 „ gesteld was , plaats behouden zou ; zullen-
 „ de den Infant Don Carlos , onmiddelyk , in
 „ 't bezit van 't genoemde Hertogdom gesteld
 „ worden , zo de hoop op de zwangerheid
 „ der Hertoginne verdwynen , of zo zy eene
 „ Prinses ter weereld brengen mogt : in wel-
 „ ke gevallen , en zelfs indien de Hertogin
 „ eenen Zoon mogt baaren , de Keizer , ter-
 „ stond , zyne troepen uit Parma en Piacenza
 „ te rug zou ontbieden. Dat de Spaansche
 „ bezettingen egter uit Toskane , Parma en
 „ Piacenza zouden worden geligt , zo dra de
 „ Infant Don Carlos , of zyn regt verkry-
 „ gende . in het vreedzaam bezit dier Hertog-
 „ dommen , bevestigd zou zyn. Dat , naar-
 „ de-

„ demaal de Staaten der Vereenigde Gewesten,
 „ dikwils, verklaard hadden, dat zy, schoon
 „ deel neemende in de zaaken van Oostfries-
 „ land, geene inbreuk altoos hadden gedagt
 „ te doen op de regten des Keizerryks; zyne
 „ Keizerlyke Majesteit, insgelyks, wel wilde
 „ verkaaren, dat de algemeene vergiffenis,
 „ aan de Stad Embden en derzelve aanhang
 „ verleend, van kragt zyn zou; dat de be-
 „ zwaarnissen van die van Embden, ten spoe-
 „ digsten, onderzocht, en, volgens de overeen-
 „ komsten, Verdragen en uitspraaken, die 't
 „ byzonder Regt van Oostfriesland uitmaak-
 „ ten, zouden afgedaan worden: mids daar-
 „ van bleeven uitgezonderd overeenkomsten,
 „ welken, door 's Keizers voorzaaten, waren
 „ te niet gedaan, of waarby 't hoogste regt van
 „ 't Keizerryk, eenigzins, gekrenkt werdt;
 „ dat die van Embden, wederom, tot de
 „ Landschapsvergaderingen zouden toegelaa-
 „ ten worden, en dat, eindelyk, 't verschil
 „ over de vergoeding der schade, welke, door
 „ de wederhoorigen, geschieden moest, door
 „ zyne Keizerlyke Majesteit, in der minne,
 „ zou worden bygelegd (p).”

't Verdrag van Weenen was zo dra niet gete-
 kend, of men kreeg 'er tyding van aan 't Fran-
 sche Hof, daar men te vooren niets met ze-
 kerheid van de handeling geweeten hadt. Het
 fluiten van dit Verdrag veranderde de natuur
 der handeling, die te Soissons begonnen, en
 aan 't Fransche Hof vervolgd was, zo t'een-
 maal

(p) *Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 288, 293.*
ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 13. Europ. Merc. Jan. — Jany.
231. bl. 168.

1731. maal van gedaante, dat de Heer Hurgronje, die tot nu toe in Frankryk gebleeven was, zo dra hy dit gewigtig nieuws vernomen hadt, in 't begin van Grasmaand, naar den Haage keerde (q). En toen eerst mogt men de Byeenkomst te Soissons, uit welke de Verdragen van Seville en Weenen waren voortgekomen, voor geheellyk geëindigd rekenen.

XIII. De Keizer en de Koning van Groot-Britanje, gaven den Staaten kennis van 't geflooten Verdrag, door hunne buitengewoone Gezanten, *François Wenceslaus*, *Graaf van Sinzendorff*, en *Filips*, *Graaf van Chesterfield*, hen, ernstelyk, verzoekende, om 'er, als voornaame handelende Party, deel in te willen neemen (r). De Graaf van Sinzendorff merkte, in 't byzonder aan, dat, hierdoor, de oude en nauwe vriendschap, tuschen den Keizer, den Koning van Groot-Britanje en de Staaten, zou konnen geagt worden, volkomenlyk, hersteld te zyn. Wegens 't sluiten van dit Verdrag, buiten kennis van hunne Hoogmogendheden, verschoonden beide de Gezanten zig, ten beste mogelyk, aanwyzende, dat zulks vereischt was geworden, om de handeling te beter geheim te konnen houden (s). Ondertuschen, is het ten hoogsten waarschynlyk, dat een of twee voornaame Ambtenaars van den Staat, en veelligt ook eenige weinige Leden der Regeeringe kennis gehad hadden van 't gene, te Weenen, gehandeld

(q) Verhaal der extraord. Ambasfvd. Dec. 1730. Jan, 1731
MS. Byl. N. 213.

(r) Resol. Gener. Sabb. 5 May 1731.

(s) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 99.

deld werdt. De algemeene Staaten beflouten, terftond, het Verdrag, waarvan hun een Af-fchrift was overgeleverd, te zenden aan de byzondere Gewesten. Ook fchreeven zy den Staaten derzelve, op den zevenden van Gras-maand „ dat de Graaf van Chesterfield hun „ verklaard hadt, dat de Koning van Groot- „ Britanje, als Keurvorst van Hanover, een „ byzonder Verdrag gemaakt hadt met den „ Keizer, waarin hy beloofd hadt, de *Prag- „ matike Sanctie*, ook in deeze hoedanigheid, „ te zullen handhaaven.” Voorts, de byzon- dere Staaten verzogt hebbende, dat zy, ern- ftelyk, wilden raadpleegen op de aanneeming van het Weener-Verdrag, merkten zy aan, „ dat zy nergens meer naar verlangden, dan „ naar de bevestiging der algemeene Vrede, „ waarvan ook die van den Staat afhing; en „ na de herftelling der bezwaarniffen, die den „ Staat bewoogen hadden te treden in de „ Verdragen van Hanover en Seville; zonder „ dat men zig behoefde te fteeken in eenen „ kostbaaren en onzekeren oorlog. Dat zy „ deeze einden gaarne zouden willen berei- „ ken, zonder te treden in het Weener-Ver- „ drag; waaruit, gewisfelyk, ook zwaarigheid „ zou kunnen ontftaan voor den Staat; doch „ dat zy 'er, tot hiertoe, naauwlyk kans toe „ zagen. Dat zy, hierom, de Bondgenooten „ verzogten, wel te willen overleggen, of de „ zwaarigheid, die uit het aanneemen van het „ Weener-Verdrag zou kunnen ontftaan, zo „ groot ware, dat men, om dezelve te ont- „ wyken, de voordeelen behoorde van de „ hand te wyzen, welken, door dit Verdrag,

1731:

’t Ver-
drag van
Weenen
wordt
aan de
byzon-
dere Ge-
westen
gezan-
den, met
eenen
uitvoeri-
gen brief
der alge-
meene
Staaten.

1731. „ te verwerven waren. Dat zy 't onderzoek
 „ van de byzondere Punten des Verdrags voor
 „ de Bondgenooten overlieten; doch dat zy
 „ niet konden nalaaten, omtrent de algemeene
 „ belofte van handhaaving, welke, daar-
 „ by, gevorderd werdt, en byzonderlyk om-
 „ trent de handhaaving der *Pragmatike Sanc-
 „ tie*, waarin de meeste zwaarigheid gelegen
 „ fcheen, aan te merken: 1. Dat het Ver-
 „ drag van Barriere, welk, in 't Weëner-Ver-
 „ drag, bekrachtigd was, tot een' grondslag
 „ ftelde, dat de Oostenrykfche Staaten in éé-
 „ ne hand blyven zouden; en dat de Staaten
 „ reeds verbonden waren, dat gedeelte van
 „ 's Keizers bezittingen, welk het eerst ftondt
 „ aangetast te worden, te befchermen. 2.
 „ Dat de Staaten ook zouden getreden zyn in
 „ 't viervoudig Verbond van den jaare 1713,
 „ waarby men zig tot eene veel uitgebreider
 „ handhaavinge zou hebben moeten verplig-
 „ ten: dat zulks wel, op zekere voorwaar-
 „ den, gefchied zou zyn; doch dat deeze
 „ voorwaarden niets gemeens hadden met
 „ de tegenwoordige zaaken, en dat de Staa-
 „ ten, om zig te redden uit de verwarring,
 „ waarin men zig bevondt, nog onlangs,
 „ beflouten hadden, den Keizer te handhaa-
 „ ven, in 't bezit zyner Staaten in Italie.
 „ 3. Dat het oogmerk der handhaavinge,
 „ zynde de Oostenrykfche Staaten in ééne
 „ hand te bewaaren, en daardoor het even-
 „ wigt van Europa te behouden, zeer wel
 „ overeenkwam met het groot belang van den
 „ Staat, en met de jongfte Verdragen van
 „ Vrede. 4. Dat, gelyk de Staaten den Kei-

„ zer de handhaving toezeiden ; de Keizer 1731.
 „ het zelfde deedt aan de Staaten: 't welk van ———
 „ veel gewigts voor hun zyn moest , om den
 „ grooten invloed , dien hy hadt , op de raad-
 „ pleegingen der Vorsten en Stenden des Duit-
 „ schen Ryks. 5. Dat , eindelyk , de belof-
 „ te van handhavinge , in een onzeker toe-
 „ komend geval , van minder belang schein
 „ te moeten gerekend worden , dan de tegen-
 „ woordige verwarringen der zaaken , die , na 't
 „ verloop der zeven jaaren , by de voorafgaan-
 „ de Punten des jaars 1727 bepaald , nog stontd
 „ toe te neemen , zo men zig , vooraf , niet
 „ verdroege met den Keizer , waartoe , zon-
 „ der de gemelde handhaving , geen middel
 „ schein. Over 't Verdrag in 't algemeen ,
 „ viel nog aan te merken , dat , gelyk men ,
 „ by het zelve , voldoening bezorgd hadt aan
 „ Spanje , overeenkomstig met het viervoudig
 „ Verbond en het Verdrag van Seville , men
 „ niet het minste hadt vastgesteld , waarby
 „ Frankryk belang hadt , veel min zig bele-
 „ digd kon agten : welke aanmerking van t meer
 „ gewigt was , om dat , onaangezien de ver-
 „ zoening met den Keizer , de vriendschap met
 „ Frankryk niet te sterk kon aangekweekt wor-
 „ den. Op al 't welke , zy verzogten , dat
 „ de Bondgenooten , in derzelve byzondere
 „ Staatsvergaderingen , behoorlyk agt wilden
 „ slaan (t).”

De brief , van welken wy spreken , stelde XIV.
 de zwaarigheden , welken de Staaten vinden Aanmer-
 kon- kingen

(t) Misiven van hunne Hoog-Mog. van 7 April en 2 Juny
 1731. *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 176.*

1731. konden, in 't aanneemen van 't Weener-Verdrag, duidelyk voor. De handhaaving van 's Keizers *Pragmatike Sanctie* kon hen, in gevolg van tyd, ligtelyk, inwikkelen in eenen oorlog, en schein kwalyk te moeten genomen worden aan 't Fransche Hof, welk belang hadt, by de verdeeling van 's Keizers nalaatenschap, waar door de magt van 't Huis van Oostenryk merkelyk verzwakken moest. Ook was te verwagten, dat eenige Duitsche Vorsten, die aanspraak maakten op de Oostenryksche nalaatenschap, ongaarne zouden zien, dat de Staaten eene schikking handhaafden, waarby zy van hunnen eisch op deeze nalaatenschap versterken werden. Doch van de andere zyde, hadden de Staaten ook wederom reden, om het evenwigt tusschen de Huizen van Oostenryk en Bourbon te bewaaren, door het handhaaven der *Pragmatike Sanctie*. De loop der gemeene zaaken hadt hen verpligt, om te bewilligen in de overvoering der zesduizend Spanjaarden, waardoor de magt van 't Huis van Bourbon in Italic grooter zou worden, dan zy geweest was. 't Was dan niet onbillyk, dat zy ook zorg droegen, dat het Huis van Oostenryk niet verzwakt werdt, na 't afsterven des Keizers: 't welk best, door 't handhaaven der *Pragmatike Sanctie*, by 't Weener-Verdrag vastgesteld, geschieden kon (u). En dit Verdrag verzekerde hen, daarenboven, van de vernietiging der Oostendefche Maatschappye, waarnaar zy, sedert eenige jaaren, sterker ge-
staan

(u) Voyez Lettre de D. M. a L. C. D. dans le Recueil de ROUSSET, Tom. VI. p. 64.

staan hadden, behalve dat de zaak van Oostfriesland, by het zelfde Verdrag, gebragt werd op eenen voet, waarin zy, naar reden, genoeg neemen moesten (y). De redenen om in 't Weener-Verdrag te treden scheenen, derhalve, naar 't oordeel der algemeene Staaten, gewigtiger dan de redenen, om zig te houden buiten de verbindtenissen van dit Verdrag. Evenwel, draalden de Gewesten, zulken in 't byzonder, die geen groot belang by den Koophandel hadden, nog eenige maanden, eer zy beslooten: voor welk draalen, de vrees om Frankryk te mishagen tot een bekwaam voorwendfel verstrekte.

De Kardinaal de Fleury, het sluiten van het Verdrag van Weenen vernomen hebbende, hadt zig egter gelaaten als of hy deezen stap der Bondgenooten van Frankryk, met onverschilligheid, en zelfs met genoeg, beschouwde. Doch men hielt hem en 't Fransche Hof verdagt van 't verspreiden van eenige gedrukte schriften (w), die enkelyk ingerigt scheenen, om argwaan tegen Groot-Britanje te verwekken, en de Staaten afkeerig te maaken van het Weener-Verdrag (x). Onder anderen, werdt hun, in deeze schriften, als eene zwaarigheid, voorgeworpen, dat zy, Frankryk verstoord hebbende, zelfs met Groot-Britanje vereenigd, niet in staat zouden zyn, om den Keizer te verpligten, tot het houden zyner belofte, ten behoeve van Don Carlos. Doch de

1731.

Misnoegen aan 't Fransche Hof.

uit:

(y) Seconde Lettr. dans le dit Recueil, Tom. VI. p. 79.
 (w) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 54, 101, 113.
 (x) MONTGON Tom. VIII. p. 330, 331, 336.

1731. uitkomst leerde haast, hoe ongegrond deeze zwaarigheid ware. Ook bleeven deeze Geschriften niet onbeantwoord, van de zyde der zulken, die, hier te Lande, de aanneeming van 't Weener-Verdrag zогten te bevorderen (y). Doch sommigen melden, dat de Kardinaal de Fleury, zig, sedert eenen geruimen tyd, veele vrienden hebbende weten te verkrygen in den Vereenigden Staat, te wege bragt, dat eenige Leden der Regeeringe, van tyd tot tyd, zo veele zwarigheden inbragten tegen 't Verdrag, dat het tot in 't volgende jaar duurde, eer de Staaten besluiten konden, om 'er in te treden (z). Ook wist men, onaangezien de onverschilligheid, die het Fransche Hof uiterlyk vertoonde, zeer wel, dat men aldaar het Verdrag van Weenen aanmerkte als eene blykbaare Verbreeking van het Verdrag van Seville, door de Engelschen (a).

Vreugde
aan 't
Spaan-
sche,
over 't
Weener-
Verdrag.

Midlerwyl, was de tyding van 't sluiten van 't Weener-Verdrag, met veel vreugde, ontvangen, aan 't Spaansche Hof. De Koning en de Koningin zagen, eindelyk, hoe veel de Koning van Groot-Britanje vermogt op den Keizer. Zy gaven, terstond, last aan den Hertog van Liria, die, uit Rusland te rug gekeerd zynde, zig thans te Weenen onthieldt, om, nevens den Engelschen Gezant, Robinson, te arbeiden aan een nieuw Verdrag, tuschen den Keizer, Spanje en Groot-Britanje. De Kardinaal de Fleury woelde vergeefs, om het Spaansche Hof van deeze handeling af te trek-

(y) *Voiez. ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 64, 79, 152, 153, 163.*

(z) *MONTGON Tom. VIII. p. 336.*

(a) *Verbaal der extr. Aulbasl. d'cart 1731. MS.*

trekken. De Koning van Spanje hadt, zo dra hem 't Weener-Verdrag vertoond was, den 1731. Markgraave de la Paz gelast, om, nevens den Engelschen Gezant Keene, eene Verklaaring te tekenen, waarby de Verklaaring, in Louwmaand gedaan door den Markgraave de Castelar, volgens welke, Spanje zig van alle verbindtenis aan 't Verdrag van Seville ontslaagen rekende (*b*), ten opzigte van Groot-Britanje, t'eenemaal, ingetrokken en vernietigd werdt (*c*). Doch ten opzigte van Frankryk en de Staaten, bleef de Verklaaring van Louwmaand nog in kragt: 't welk de laatsten sterker deedt neigen, om het Weener-Verdrag te omhelzen.

De Verklaaring die nu geschiedde, was op den zesden van Zomermaand getekend te Seville, daar 't Hof zig nog onthieldt. En op den twee-entwintigsten van Hooimaand, sloot men, te Weenen, het nader Verdrag tusschen den Keizer, Spanje en Groot-Britanje: 't welk, in opzigt van de overvoering der Spaanjaarden naar Italie, geheellyk, met dat van den zestienden van Lentemaand en met het Verdrag van Seville, overeenkwam (*d*). Het Spaansche Hof was, ondertusschen, in onderhandeling getreden met den Groot-Hertoge van Toskane, en met de Paltsgraavinne, zyne Zuster, om dezelve te beweegen, tot het erkennen van Don Carlos voor opvolger. De Groot-

XV.
Nader
Verdrag
tusschen
den Kei-
zer,
Span-
je en
Groot-
Britanje.

(*b*) Zie hier voor, bl. 44

(*c*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 96.

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VI p. 193. Europ. Merc.
July — Decemb. 1731. bl. 34. Suplem. au Corps Diplom. Tom.
II. P. II. p. 307.

1731.

Groot-Hertog, nu geen en steun meer hebben-
de aan den Keizer, moest zig wel laten over-
haalen (e). Men sloot eene overeenkomst, op
den vyfentwintigsten van Hooimaand, die
deze erkentenis inhieldt. Ook werdt ten zelf-
den dage, een voet beraamd, op welken men
den Infant Don Carlos, als opvolger des Groot-
Hertogs, ontvangen zou (f). Doch deeze han-
del werdt kwalyk genomen aan 't Weener-
Hof, daar men 't vreemd vondt, dat de Groot-
Hertog over zyne Staaten hadt durven be-
schikken, buiten bewilliging van den Keizer
en 't Ryk, waarvan zy leenroerig geoordeeld
werden (g). Ook was de Keizer niet voldaan,
voor dat de Groot-Hertog, by zyne aanneeming
van het Weener-Verdrag, welke, op den een-
entwintigsten van Herfstmaand, geschiedde
(h), verklaard hadt, dat hy, in zyne jongste
handeling met het Spaansche Hof, niet be-
oogd hadt, iemants Regt te benadeelen. Wy-
ders, werdt Don Carlos, die nog minderjaa-
rig was, van onder 't gezag zyner ouderen ont-
flaagen, en door den Keizer, met hunne be-
williging, gesteld onder de Voogdyschap van
den Groot-Hertoge van Toskane en van de
Hertoginne van Parma, eerste Weduwe, Moe-
der der Koninginne van Spanje (i).

De
Spaan-

Alles schikte zig, midlerwyl, tot de over-
VOE-

(e) MONTGON Tom. VIII. p. 343—348.

(f) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 233, 243. Suplem. au Corps Dipl. Tom. II. P. II. p. 311, 313.(g) *Voiez* ROUSSET Recueil Tom. IX. p. 3.(h) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 248. Suplem. au Corps Diplom. Tom. II. P. II. p. 310.(i) *Voiez* ROUSSET, Tom. VI. p. 253. Tom. IX. p. 7—12. Suplem. au Corps Dipl. Tom. II. P. II. p. 316, 317, 318.

voering der Spanjaarden naar Italie, die van den Infant Don Carlos stonden gevolgd te worden. Vyfentwintig Spaansche Oorlogsschepen, en agtenveertig vaartuigen, tot het overvoeren der troepen gereed gemaakt, waren verzameld te Barcelona, alwaar ook het Krygsvolk, onder den *Graave van Charny*, by een trok. Zestien Engelsche Oorlogsschepen, onder den Admiraal Wager, vereenigden zig met de Spaansche Vloote. In Wynmaand, gingen de troepen scheep, te Barcelona. De vereenigde Vlooten staken, den zeventienden, van land, en kwamen, nog voor 't einde der maand, aan in de haven van Livorno; daar 't Krygsvolk ontscheept werdt. Het werdt, daarna, in de sterke Plaatsen van Toskane, Parma en Piacenza verdeeld. De Infant Don Carlos kwam, in Wintermaand, in Italie aan; werdt, te Florence, voor opvolger des Groot-Hertogs, erkend, en tradt in 't daadelyk bezit der Hertogdommen Parma en Piacenza; also de Hertogin, laatste Weduwe, reeds in Oogstmaand te vooren, verklaard hadt, dat zy zig niet bevrugt bevondt; maar door sommigen, in dit opzigt, misleid geweest was (k). De Hertog-Infant geraakte dus aan 't bezit en de verwagting der Italiaansche Hertogdommen, zonder dat de Staaten der Vereenigde Gewesten, die nog niet in 't Weener-Verdrag getreden waren, reden gevonden hadden, om eenige schepen te voegen by de Vloote, die geschikt was, om de Spaansche troepen te geleiden naar Italie.

1731
 —
 sche sol
 daaten
 worden
 overge
 voerd
 naar
 Italie.

Op

(k) ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 256—266. Europ. Merc.
 July—Dec. 1731. bl. 121, 154, 211.

1731.

XVI.
De Bewind-
hebbers
der Maatschappye
van Oostende
doen heimely-
ke pogingen,
om hunnen han-
del te be-
houden.

Op deeze wyze, werdt, eindelyk, een punt van verscheiden' Verdragen ter uitvoeringe gebracht, waar by Spanje het meeste belang hadt. De Oostendefche Maatschappyy was ook, in gevolge van de voorafgaande Punten, opgeschort voor zeven jaaren, en stondt, uit kragte van het Weener-Verdrag, geheellyk, vernietigd te worden. De Staaten hadden hiernaar lang gestaan; doch de Bewindhebbers der Oostendefche Maatschappyye stelden allerlei middelen in 't werk, om de schade, welke zy van de opschorting en vernietiging huns handels te dugten hadden, te voorkomen. Zy hadden verscheiden' schepen uitgerust, onder vreemde vlaggen: een van welken, met een Paspoort des Konings van Poolen voorzien zynde, in den mond der Ganges, genomen werdt, door de Engelschen. Een ander, *de Apollo* genaamd, voerde Pruisfische vlaggen (1), en liep, onder dezelve, in Herfstmaand deezes jaars, de Elve in. Die van Oostende hadden voor, de laading van dit schip, te Hamburg, te verkoopen. De Engelsche Resident *Wich*, en de Staatfche *Joan Jakob Mauritijs* gaven zig veel moeite, om dit te beletten; doch terwyl men 'er over handelde, vonden die van Oostende middel, om de goederen, met de *Apollo* aangebragt, te verkoopen of te verdonkeren. Een ander schip, de *Sirene* genaamd, liep, in 't volgende jaar, te Kadix in, daar de laading overgescheept werdt in een' Franschen Koopvaarder, die, insgelyks, te Hamburg aankwam. Doch de goederen

(1) Refol. Holl. 18 July 1733. U. 5824

ren werden, op 's Keizers uitdrukkelyken last, in beslag genomen, en niet dan met moeite wederom vry gekreegen. De Wethouderschap van Hamburg gaf, om aan 's Keizers begeerte, en aan 't verlangen van Groot-Britanje en de Staaten te voldoen, in Louwmaand des jaars 1734, een bevel uit, waarby aan de gewezen' Maatschappye van Oostende, en aan alle ingezetenen der Oostenryksche Nederlanden verboden werdt, eenigen hunner schepen, uit de Indiën komende, in de Haven deezer Stad te voeren, of eenige Indische waaren, met zulke schepen aangebragt, aldaar te verkoopen (m): waarna deeze slinksche handel te niet liep.

1731.

Doch de drift, welke die van Oostende toonden, tot het voortzetten der Vaarte op Oostindie, en de poogingen, welken Groot-Britanje en de Staaten aanwendden, om hun deezen handel, geheellyk, te beletten, verwekten, omtrent deezen tyd, ook andere Mogendheden tot het verleenen van nieuwe Oktrojen aan haare Onderzaaten, tot de Vaart op de Indiën. De Koning van Zweeden, bewoogen door den gewezen Amsterdamschen Koopman, Jozias van Asperen (n), regtte, in Zommermaand deezes jaars, ten behoeve van *Henrik Koning* en de zynen, eene Indische Maatschappyy op, te Gottenburg (o), en gaf 'er den Koning van Groot-Britanje en den Staaten der Vereenigde Gewesten, terstond, beleefdelyk, kennis van, hun verzoekende, dat zy de nieuwe

Oostindische Maatschappyy, te Gottenburg, door den Koning van Zweeden opge-regt.

(m) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VIII. p. 302 — 343, 479.

(n) *Zie* Europ. Merc. July — Dec. 1731. bl. 81.

(o) *Voiez* Suplem. au Corps Diplom. Tom. II. P. II. p. 305.

1730. we Maatschappy niet wilden hinderlyk zyn, in haaren handel. De Staaten antwoordden, „ dat de Koning ligtelyk weeten kon, dat de „ Zweedsche Maatschappy niet dan nadeelig „ kon zyn aan de Oostindische Maatschappy „ hunner Landen; dat zy dezelve, om deeze „ reden, niet zouden kunnen begunstigen; „ doch dat zy, desonaangezien, gezind blee- „ ven; om naauwe vriendschap te onderhou- „ den met zyne Majesteit, en zynen onder- „ daanen allerlei hulp te bewyzen.” Ook toonden zy dit, twee jaaren laater, ter gelegenheid, dat zeker Zweedsch Oostindisch schip, op de te rug reize van China, door de kruisfers der Nederlandsche Maatschappye, in de Straat van Sonda genomen, en te Batavia opgebracht was, terstond orde stellende, dat het zelve wederom vry gegeven werdt (p). De Koning van Spanje regtte, in 't jaar 1733, ook eene Filippynsche Maatschappy op, die op de Filippynsche Eilanden in Oostindie handelen zou (q). Doch deeze Maatschappy, welke Groot-Britanje en de Staaten ook hielden te stryden met de oude Verdragen, ging, eerlang, van zelve, te niet (r). De Zweedsche Maatschappy is, daarentegen, in stand gebleeven, en duurt nog tegenwoordig. De Staaten hadden, ondertuschen, hunnen onderzaaten, het deel neemen in vreemde Maatschappyen van Koophandel, wederom, ernstelyk verboden (s).

De

(p) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VIII. p. 343 — 368.(q) *Suplem. au Corps Diplom. tom. III. P. II. p. 418.*(r) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VIII. p. 369 — 403.(s) *Suplem. au Corps Diplom. tom. III. P. II. p. 415.*

De Kapitein Kornelis Schryver, met drie Oorlogsfchepen gezeild zynde naar Algiers, om Slaaven te losfen, floot, in Oogstmaand deezes jaars, met den Dey *Abda Bascha*, eene vernieuwing van 't Verdrag vanden jaare 1726, welk, te gelyk, met eenige punten vermeerderd werdt. Onder anderen, werdt beraamd „ dat de Oostindifche fchepen ook met Turk- „ fche Pasfen voorzien zouden zyn, die eg- „ ter niet, gelyk de gemeene Pasfen, alleen- „ lyk voor drie jaaren, maar voor altoos goed „ zouden wezen, mids zy voortaan gefterkt „ waren, met het groot zegel der algemeene „ Staaten (t).”

Fredrik de IV, Koning van Deenemarke, op den twaalfden van Wynmaand des voorleeden jaars overleeden zynde, was opgevolgd door zynen Zoon, *Christiaan den VI* (u). En deeze Vorst hadt naauwlyks een jaar geregeerd, toen het den Heere *Gillis Coymans*, Gezant der algemeene Staaten, gelukte, de openstaande gefchillen, tusfchen Deenemarke en deezen Staat, waarover, zo veele jaaren, vergeefs, gehandeld was (v), eindelyk, tot wederzydsch genoegen, af te doen (w). Men kwam overeen, dat de Staaten den Koning, voor alle agterftallen der onderftandgelden, 314456 guldens en 4 ftuivers betaalen zouden: de helft terftond, en de wederhelft over zes maanden, daar af trekkende 63031 guldens, zynde den beloop der waaren, welken de Kroon,

1731.

Vernieu-
wing der
Vrede
met Al-
giers.

Gefchil-
ten met
Deene-
marke af-
gedaan.

(t) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1731. bl. 115.

(u) MONTGON Tom. VIII. p. 291.

(v) Verbaal der extr. Ambaf. MS. Byl. N. 79.

(w) Europ. Merc. July — Dec. 1731. bl. 174.

1731.

Kroon, geduurende den jongften oorlog in 't Noorden, uit eenige Staatsche Koopvaardyschepen, hadt doen ligten. Daarbenevens, zouden de Staaten den Koning, voor agterftalige foldy zyner troepen, 531790 guldens, in vier reizen, terftond, en van drie tot drie maanden, voldoen, daar af trekkende, t'elken reize, een vierde van de fchulden, die deeze troepen, hier te Lande, gemaakt hadden. en die op 162691 guldens berekend waren. De befliffing van 't gefchil over 131255 guldens 10 ftuivers, wegens foldye, verdiend na dat de Deenfche troepen zig, in 't jaar 1713, van het Engelfche Leger afgezonderd hadden, werdt tot nadere gelegenheid uitgefteld (x).

XVII.
Vervolging in
Piemont
geeft gelegenheid
tot eene verzameling van
penningen voor de
verdreeven 'Dalluiden.

De vervolgingen of verdrukkingen der Protestanten, aan verfcheiden' oorden, hielden nog aan, ten deezen tyde. Karel Emmanuel, Koning van Sardinie, weigerde, naar 't oordeel van verfcheiden' Protestantfche Mogendheden, zynen Onderzaaten in de Dalen van Piemont, de vryheid van Godsdienstoefening, welke hun, by voorgaande Overeenkomften, vergund was. De Staaten fchreeven 'er den Koning een en andermaal over (y). Doch eenige byzondere redenen van Staat verhinderden hem, thans, veel gehoors te verleenen aan der Staaten voorspraak. Hy was, in Herftmaand des voorleeden jaars, in gevolge van den aftand zyns Vaders, Victor Amadeus den II, aan de Kroon geraakt, en volgde, ten opzigte der gemeene zaaken van Europa, andere maatregels dan

(x) *Convention entre le Roy de Dannemarc & les Etats Gen. du 30 Sept. 1731.*

(y) *Refol. Holl. 21 Avril 1730. bl. 307. Zie Europ. Merces Jan. — Juny 1731. bl. 150.*

dan zyn Vader, die, tot op 't laatst zyner Regeeringe, immers, zo veel uiterlyk bleek, naauw met den Keizer verbonden geweest was, gevolgd hadt (z). Hieruit ontftondt verkoe-
ling in de vriendschap, tusfchen hem en de Staa-
ten. Veele Dalluiden beflaoten, derhalve, de
wyk te neemen naar Zwitferland. Doch alzo
zy hier naauwlyks onderhoud bekomen kon-
den, vonden verfcheiden' Protestantfche Mo-
gendorheden geraaden, algemeene geldverzame-
lingen te laaten doen, ten behoeve deezer ver-
dreevenen. De Staaten van Holland ftelden
hiertoe den tienden van Herftmaand vast: op
welken dag, in alle de Steden en Dorpen van
dit Gewest, meer dan driehonderd en agtdui-
zend guldens verzameld werdt (a). Doch dee-
ze penningen zyn lang in bewaaringe van hun-
ne Edele Groot-Mogendorheden gebleeven; die,
zo in 't gemeen geloofd werdt, omtrent den
nood der verdreevenen, berigten ontvangen
hadden, welken niet te wel met de waarheid
overeenkwamen. In de jaaren 1733 en 1734,
kwamen 'er egter eenige honderden van deeze
Luiden afzakken naar Holland, alwaar zy in de
kleinfte Steden en ten platten Lande geplaatst
werden (b).

In 't Aartsbisdom Salzburg, was, al in de
vobrgaande eeuwe, eene heimelyke Gemeen-
te van Lutherfchen geweest, die toen, uit
het Tefferenger Dal, daar zy zig onthieldt,
ver-
XVIII.
Verdruk-
king in
't Aarts-
bisdom
Saltz-
burg.

(z) *Voyez* MONTGON Tom. VIII. p. 256—263.

(a) Refol. Holl. 19 *Jury* 1731. bl. 583. *Zie* Europ. Merc.
July—*Decemb.* 1731. bl. 89, 281, 313.

(b) Refol. Holl. 28 *Oct.* 18, 25, 27 *Nov.* 1733. bl. 996, 1059,
1065, 1071. 23 *July*, 13 *Aug.* 1734. bl. 462, 463, 549.

1731.

verdreeven was. Doch haare Leer hadt, door den tyd, zo veel opgang gemaakt, dat de bedekte belyders derzelve, tegenwoordig, zo geloofd werdt, tot agttienduizend of negentienduizend, waren aangegroeid. Zy begeerden, derhalve, vryheid van Godsdienstoefening, en vervoegden zig, ten deezen einde, na dat hun dezelve, door den Aartsbischoep van Saltzburg, geweigerd was, met brieven van voorschryvinge van de Evangelische Vorsten en Stenden des Duitschen Ryks, aan den Ryksdag te Regensburg. De vervolging, die hen drukte, bewoog eenigen, zo van den kant des Aartsbischoeps voorgegeven werdt, tot op-roerige woorden en daaden, waarop zy, strenger dan te vooren, gehandeld wierden. De Staaten spraken, hierop, voor de verdrukten, te Regensburg (c). De Koningen van Deenemarke en Pruissen trokken zig, insgelyks, hunne zaak aan. Men begeerde, dat hun, ten minste, het regt om 't Land te verlaten, niet mogt geweigerd worden, konnende zy het zelve vorderen, uit kragte der Westfaalsche Vrede. Ook werden zy, in 't volgende jaar, ten Lande uit verdreeven, zonder eenigen hunner geringe goederen te mogen medeneemen. De Koning van Pruissen ontving 'er veelen, in zyn Land. De Staaten der Vereenigde Gewesten booden ook aan, driehonderd Saltzburgsche Huisgezinnen te ontvangen binnen hun gebied, daar zy vryheid van Godsdienst, en alle de voorregten der ingezetenen genieten zouden. Ook zou men hun Predikanten

en

(c) Resol. Holl. 14 Dec. 1731. *bl.* 1029.

en Schoolmeesters bezorgen, op kosten vanden Staat. Zy zouden, buiten hunne kosten, herwaards gevoerd, en voor eerst van onderhoud voorzien worden, tot dat zy in staat geraakt waren, om door eigen arbeid te bestaan (*d*). De Regeering van 't Vrye van Sluis, in aanmerking neemende, dat 'er jaarlyks wel twaalf- of veertienhonderd Opgezetenen van Oostenryksch Vlaanderen, in 't Land van de Vryen, kwamen arbeiden, die 't gene zy overwonnen, des Winters, buiten 't gebied van den Staat, gingen verteeren; hadden den algemeenen Staaten voorgeslaagen, dat zy gaarne een goed getal van Saltzburgsche Huisgezinnen, in 't Vrye, ontvangen, en aan werk helpen zouden (*e*). De Resident der Staaten te Regensburg *Gallieres* nam, hierop, omtrent agthonderd Saltzburgers aan, die, in de Lente des jaars 1733, te schepe, in Nieuwerhaven, by Breskens, in 't Land van Kadzand, aankwamen. Hier werden zy verdeeld, en van werk voorzien. Doch men bevondt, eerlang, dat 'er veelen onder waren, die de verwagting niet beantwoordden, welken men van hun gehad hadt. Eenigen gingen, kort na hunne aankomst, by de Roomschegezinden, ter Misse. Veelen begeerden, van tyd tot tyd, verlof, om wederom te mogen vertrekken. Sommigen verliepen, zonder verlof. 't Getal der aangekomenen dunde, allengskens, zo sterk, dat

1731.

en worden, in 't Land van Kadzand, geplaatst.

(*d*) Europ. Merk. *Juny* — *Dec.* 1731. *bl.* 43, 75, 132, 224 — 229, 265, 281. *Jan.* — *Juny* 1732. *bl.* 49, 94, 131, 185. *July* — *Dec.* 1732. *bl.* 193, 247, 274.

(*e*) Resol. Holl. 9 *July* 1733. *bl.* 798. *Notul. Zeel.* 7. *Nov.* 1732. *bl.* 311.

1731.

dat 'er nauwlyks tweehonderd overgebleeven zyn ; voor welken egter , eenige jaaren laater , eene Kerk gestigt is , in 't Dorp Groede , alwaar zig de meesten hebben nedergeslaagen. De Predikant trekt zeshonderd guldens in 't jaar van de Staaten (f).

De Prins van Oranje doet den eed als rfsstadhouder van Friesland.

De Prins van Oranje en Nassau , op den eersten van Herfstmaand deezes jaars 1731 , twintig jaaren bereikt hebbende , deedt , drie dagen daarna , te Leeuwaarden , den eed , op den gewoonlyken * Lastbrief en † Berigtschrift , als Erffstadhouder en Kapitein - Generaal van Friesland (g).

* *Commissie*.
† *Instructie*.

De Graaven van Sinzendorff en Chesterfield handelden , midlerwyl , in den Hoge , om de Staaten te beweegen tot het aanneemen van het Weener-Verdrag , als voornaame handelende Party. Eene der zwaarigheden in dit

XIX.
De Staaten treden eindelijk , in 't Weener-Verdrag.

Verdrag , de overvoering der Spanjaarden naar Italie , was reeds weggenomen , zonder dat 'er de Staaten de hand toe geleend hadden. Doch de Gewesten hadden 'er nog andere zwaarigheden in gevonden , waarom men niet besluiten kon , het Verdrag , eenvoudiglyk , te ondertekenen. Men ontwierp , van wederzyde , verscheiden Akten van aanneeminge , daar altoos het een of het ander punt in was , waarin men niet eenpaariglyk bewilligen kon. Na veel raadpleegens en handelens (h) , kwam men , eindelijk , overereen , wegens eene *Akte van toetredinge* tot het Weener-Verdrag , welke , den

1732.

(f) Zie Tegenwoord. Staat der Vereen. Nederl. II. Deel, bl. 475.
(g) Europ. Merc. July — Sept. 1731. bl. 138.
(h) Resol. Gener. Vener. 2 Nov. 1731.

twintigsten van Sprokkelmaand des jaars 1732, 1732.
 getekend werdt. De Staaten verklaarden, by
 dezelve „ dat zy, zig verzekerd houdende, Inhoud
 „ dat met de algemeene en wederzydsche van de
 „ handhaving, welke in 't eerste Lid van 't Akte
 „ Weener Verdrag, beloofd werdt, niet werdt hunner
 „ gezien op de handhaving van eenige onbe- toetree-
 „ kende Verdragen, in dit Verdrag traden, dinge.
 „ als voornaame handelende Party. De Graa-
 „ ven van Sinzendorff en Chesterfield verze-
 „ kerden, daarenboven, dat de zin, welken
 „ de Staaten aan het gemelde eerste Lid ge-
 „ geven hadden, de waare zin was. De on-
 „ derftand, welken men elkanderen bewyzen
 „ zou, twee maanden na dat dezelve gevor-
 „ derd was, zou, ten opzigte van den Kei-
 „ zer en Groot-Britanje, bestaan in agtdui-
 „ zend Knegten en vierduizend Paarden, en
 „ ten opzigte van de Staaten, in vierduizend
 „ Knegten en duizend Paarden; doch zo dee-
 „ ze onderftand, voor Italie, Hongarye of
 „ eenige Landen daaromtrent, gevorderd
 „ werdt, zouden de Staaten, met fchepen
 „ of geld naar evenredigheit, volftaan kon-
 „ nen. Ook zou de Keizer, zelfs in andere
 „ Landen, fchepen of geld, in de plaats van
 „ manfchap, van hun mogen vorderen. En
 „ zo de beraamde onderftand niet voldoen
 „ mogt, zou men wegens grooter' onder-
 „ ftand, overeenkomen: zullende men elkan-
 „ deren, des noods, uit al zyn vermogen,
 „ byftaan, en zelfs den oorlog verklaaren aan
 „ den vyand van éénen der Bondgenooten.
 „ In 't ftuk van den Koophandel op Westin-
 „ die, zou men zig gedraagen, naar de Mun-

1732.

„ fterfche Vrede. De Keizer zou alle Vaart
 „ op Oostinde uit de Oostenrykfche Neder-
 „ landen, en uit alle anderen, welken, ten
 „ tyde van Karel den II, onder de Spaanfche
 „ heerschappy behoord hadden, voor altoos,
 „ doen ophouden. Doch de Oostendefche
 „ Maatschappy zou de waaren, reeds uit de
 „ Indiën aangebragt, te Oostende of elders,
 „ mogen doen verkoopen. Ook zou zy nog
 „ twee fchepen, voor ééne reize, naar Oost-
 „ indie mogen zenden, die egter niet langer
 „ dan negenentwintig maanden, 't geval van
 „ fchipbreuk alleen uitgenomen, te rekenen
 „ van den eerften van Wynmaand deezes
 „ jaars 1732, zouden mogen uitblyven; en
 „ welker naamen men, vooraf, zou moeten
 „ opgeeven, wanneer de Staaten hun van
 „ vrygeleide brieven zouden voorzien.” By een
 „ afzonderlyk Punt, was nog beraamd „ dat,
 „ zo 't gebeuren mogt, dat ééne der Aarts-
 „ hertoginnen, op welke 's Keizers nalaaten-
 „ fchap, in gevolge der *Pragmatike Sanctie*,
 „ verfterven moest, in de egt tradt met ee-
 „ nen Vorst, zo magtig en ryk, dat zulks,
 „ met reden, voor de behoudenis der ruste
 „ en des evenwigts van Europa, mogt doen
 „ vreezen; het deezen Vorst vryftaan zou,
 „ of eenigen zyner Staaten, aan eenen zyner
 „ naastbestaanden, af te ftaan, of zig niet te
 „ behelpen met de belofte, by 't Weener-
 „ Verdrag gedaan, tot handhaavinge der *Prag-*
 „ *matike Sanctie*: zullende Groot-Britanje en
 „ de Staaten, zo zulk een Vorst, met de
 „ Aartshertoginne huwende, alle zyne Heer-
 „ lykheden behouden wilde, niet tot de hand-
 „ „ haa-

„ haavinge der *Pragmatike Sanctie* verbonden
 „ zyn.” Voorts, werdt de Verklaaring des
 Keizers, omtrent de zaaken van Oostfries-
 land, by de Akte, van welke wy spreken,
 nog een weinig veranderd en vermeerderd. On-
 der anderen, werdt 'er nu in gezeid „ dat de
 „ Overeenkomsten, waarin partyen, weder-
 „ zyds, vryelyk bewilligd hadden, van kragt
 „ zouden zyn; dat die van Embden en der-
 „ zelve aanhangers in den zelfden staat zou-
 „ den hersteld worden, als waarin zy, voor
 „ de onlusten, geweest waren; dat, in alles
 „ wat, sedert het jaar 1721, door den Kei-
 „ zerlyken Hofraad, bevolen was, nimmer
 „ was gezien, en ook nog niet gezien werdt
 „ op de bezettingen der Staaten in Embden
 „ en Lieroord, en dat de Keizer altoos by-
 „ zondere zorg draagen zou, dat de Intrest
 „ der penningen, door de Stenden van Oost-
 „ friesland en de Stad Embden, van de in-
 „ gezetenen der Vereenigde Gewesten, opge-
 „ nomen, en de Hoofdfom, volgens de schuld-
 „ brieven, daarvan gemaakt, zouden betaald
 „ worden (i).”

1733.

Met het tekenen deezer Akte, welk, door
 de Graaven van Sinzendorff en Chesterfield,
 en door de Gevolmagtigden van alle de Ver-
 eenigde Gewesten, behalve door dien van Stad
 en Lande, geschiedde, werdt, eindelyk, de
 laatste hand gelegd aan de vernietiging der
 Oostendefche Maatschappye, welker opreg-
 ting, sedert eenige jaaren, de voornaamste Mo-
 gend-

XX.

Aanmer-
 kingen
 over de
 toetree-
 ding
 der Staa-
 ten tot
 het Wee-
 ner-Ver-
 drag.

(i) *Poiz Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 291.*
Housset Recueil, Tom. VI. p. 411.

1732.

genschappen van Europa verdeeld gehouden hadt: hoewel het Oktroi dier Maatschappyye niet ingetrokken werdt, en de deelgenooten in dezelve nog voortgingen, met eenigen heimelyken handel te dryven op de Indiën (*k*). De Oostfriefche onlusten werden, tot redelyk genoegten der Vereenigde Gewesten (*l*), bygelegd; doch de punten, omtrent welken men overeengekomen was, werden, door 't Weener Hof, niet naargekomen, naar behooren: 't welk, naderhand, dikwils, stof tot klaagen gaf (*m*). De Staaten waren, om hunne oogmerken, in deeze twee opzigten, te bereiken, genoodzaakt geweest, zig, langer dan zy anders gedaan zouden hebben, te wederhouden van het hervatten der voorige maatregelen, volgens welken zy naauw verbonden geweest waren met het Huis van Oostenryk. De verbindtenis met Frankryk, onder de minderjaarrigheid des tegenwoordigen Konings, verpligtte hen niet, om van deeze maatregels af te wyken; om dat de Hertog van Orleans, die 't Ryk, in dien tyd, regeerde, een frydig belang hebbende met dat van den Koning van Spanje, zig zocht te verbinden met de oude Bondgenooten van het Huis van Oostenryk; die hierom Frankryks zyde konde houden, zonder hunne verbindtenis aan dit Huis te krenken. Doch toen Frankryk en Spanje, naderhand, wederom eene lyn begonden te trekken, en Groot-Britanje eerst, en daarna ook de

(*k*) Resol. Gener. 3, 19 Nov. 1732. 13 April 1636. *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XVII. p. 334.

(*l*) Resol. Gener. *Jouis* 10 May 1731.

(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XVII. p. 334.

de Staaten, door de styfzinnigheid van 't Weener Hof in 't handhaaven der Oostendefche Maatschappye, gedrongen werden te bewilligen in 't overvoeren der Spanjaarden, waardoor de magt van 't Huis van Bourbon uitgebreid werdt in Italic; zagen Groot-Britanje en de Staaten zig haast in de noodzaakelykheid gebragt, om, wilden ze het evenwigt van magt niet te sterk doen overslaan naar de zyde van het Huis van Bourbon, zig, wederom, gelyk voorheen, naauw te verbinden met het Huis van Oostenryk. Dit geschiedde, door het Weener-Verdrag, waarby zy zig tot het handhaaven der *Pragmatike Sanctie* verbonden. De Staaten, het misnoegen en den argwaan van Frankryk voorkomen willende, hadden egter de voorzigtigheid van te bedingen, dat men tot deeze handhaving niet verplicht zou zyn, zo de Aartshertogin, op welke 's Keizers Staaten mogten versterken, zig met eenen al te magtigen Vorst in de egt begaf, ten ware deeze Vorst een gedeelte zyner Staaten wilde afstaan. Hieruit, was ligtelyk op te maaken, dat men ongaarne zien zou, dat 's Keizers Dogter aan eenen Spaanschen, veel min aan eenen Franschen Prins ten Huwelyk gegeven werdt. Ook was zulks, in de tegenwoordige omstandigheden, om verscheiden' redenen, niet te verwagten. Onder de Duitsche Prinzen, was 'er ook geen, aan welken men denken kon, dat de Keizer zyne oudste Dogter ten Huwelyk zou willen besteeden. Doch *François de III.*, Hertog van Lotharingen, die zynen Vader Leopold, in de Lente des jaars 1729, op-

De Hertog van Lotharingen

1732. opgevolgd was in de Regeeringe (*n*), werdt, in 't algemeen, aangemerkt, als geschikt tot eenen Egtgenoot voor de Aartshertoginne, *Maria Theresia*. Hy hadt, in 't voorleeden jaar, eene reis gedaan naar Holland en Engeland (*o*), en, by deeze gelegenheid, gezogt, de gunst des Konings van Groot-Britanje en der algemeene Staaten te winnen. Doch Frankryk hadt, ter oorzaake der gelegenheid van Lotharingen, belang, om dit Huwelyk, ware 't mogelyk, te verhinderen. Groot-Britanje en de Staaten zagen 't, daarentegen, niet ongaarne, en de Staaten bewilligden, naar alle waarschynlykheid, te eerder in 't handhaaven der *Pragmatike Sanctie*, om dat zy van 's Keizers oogmerk, omtrent het Huwelyk zyner oudste Dogter, onderregt waren.

XXI. De Keizer, die 't van zyn belang rekende, dat veele Mogendheden de Pragmatike Sanctie beloofden te handhaaven, floot, op den zesentwintigsten van Bloei maand, te Koppenhagen, een Verbond met de Keizerinne van Rusland en met den Koning van Deenemarke, waarby beide deeze Mogendheden deeze handhaaving op zig namen. Doch om den Koning van Deenemarke hiertoe te beweegen, hadden de twee andere Mogendheden beloofd, hun best te zullen doen, om den Hertog van Holstein over te haalen tot den afstand van 't Hertogdom Sleeswyk, mids hem, daarvoor, door den Koning van Deenemarke, een millioen Ryksdaalers betaald werdt (*p*). De tegenwoordig-

(*n*) MONTGON Tom. VII. p. 237.

(*o*) Zie Europ. Merc. July—Dec. 1731. bl. 178, 204, 238.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. VII. p. 46.

dige Keizerin van Rusland was zo geneigd niet, om de belangen des Hertogs van Holstein te bevorderen, als men, onder de drie voorgaande Regeeringen, geweest was. Zy hadt eene andere schikking op de opvolging beraamd, volgens welke, haare Zuster of Zusters kinderen haar opvolgen moesten; in welke schikking, schoon nog niet bekend gemaakt, zy haare Onderdaanen, by plegtigen eede, hadt doen bewilligen (q). De Zoon des Hertogs van Holstein, die uit eene Dogter van Peter den I. gebooren was, werdt, derhalve, uitgeslooten van het regt tot de opvolginge, welke hem, door Keizerinne Katharina, toegeschikt was (r). Hieruit bleek, hoe weinig men zig, thans, aan 't Rusfische Hof, de belangen des Hertogs van Holstein aantrok. De inhoud van 't Verbond met den Keizer en den Koning van Deenemarke bevestigde dit nog nader. Doch de Hertog van Holstein *protesteerde* tegen dit Verbond, zo dra hy 'er kennis van kreeg. (s). Op den Ryksdag te Regensburg, werden ook, omtrent deezen tyd, van 's Keizers wege, ernstige poogingen aangewend om de Vorsten en Stenden des Duitschen Ryks, tot het handhaaven der *Pragmatike Sanctie*, over te haalen. Doch de Keurvorsten van Beieren, Saxon en de Palts maakten 'er zwaarigheid in. De Keizer nogtans, de meeste stemmen op zyne zyde hebbende, beweerde, dat men, by meerderheid van stemmen, behoorde te besluiten. Doch men kon elkanderen, hierover,

(q) Suplem. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 325.

(r) Suplem. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 188.

(s) Suplem. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 334.

1732. over, niet verstaan: waarom het besluit van den Ryksdag geene genoegzaame kracht hebben kon (t).

Misnoegen tusfchen den Keizer en Spanje.

Het goed verftand tusfchen den Keizer en den Koning van Spanje was nauwlyks hersteld, of men kreeg reden om te vreezen, dat het van geenen langen duur zou zyn. Het Weener-Hof hadt te enge paalen gesteld aan de uitgestrekte oogmerken van dat van Spanje, in Italie. Het onderling mistrouwen bleef, derhalve, duuren; schoon men uiterlyk verdraagen was (u). De Keizer klaagde, dat men verre over de zesduizend Spanjaards gezonden hadt naar Italie, te gelyk vorderende, dat men het overschot wederom te rug trok. De Markgraaf de Monteleone, Ambassadeur der Kroone van Spanje in Italie, vondt deeze klagte gegrond, en oordeelde, dat men den Keizer eenig genoeggen behoorde te geeven. Doch dit werdt hem kwalyk genomen in Spanje (v). De Hertog van Liria, Spaansche Ambassadeur aan 't Weener-Hof, schein, nogtans, de herstelde vriendschap met den Keizer te willen aankweeken; en ontwierp, ten dien einde, een nieuw Verbond, tusfchen de twee Mogendheden (w). Doch hierby bleef het. De Infant Don Carlos werdt, in Zomermaand, als toekomende Hertog van Toskane ingehuldigd, te Florence, zonder dat men, by deeze gelegenheid, gewag maakte van het

regt

(t) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. VI. p. 274, 278, 315—352. Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 318—325.*

(u) *MONTGON tom. VIII. p. 348.*

(v) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 18—32.*

(w) *Voiez ce Project dans le Recueil de RECSSET, Tom. IX. p. 35.*

regt des Keizers en des Keizerryks : 't welk nieuwe stof van misnoegen gaf aan het Weener-Hof (x). Doch het Hof van Spanje klaagde, van zynen kant, dat de Keizer, bevelen afzende aan den Raad van Florence, gelyk hy, nog onlangs, gedaan hadt, de Oppermagt des Groot-Hertogs gehoond hadt. Ook hadt hy eenige regten, die op de Po geheeven werden, getrokken aan den Staat van Milaan, schoon men beweerde, dat zy tot het Hertogdom Parma behoorden; tot welk Hertogdom ook het Eiland Ponza gerekend werdt, welk de Keizer zig, insgelyks, hadt toegeëigend. De Koning van Groot-Britanje gaf zig veel moeite, om het misnoegen, wederzyds ontftaan, weg te nemen. Zyne Gezanten handelden, hierover, te Weenen en te Madrid, tot diep in 't volgende jaar (y). Doch hunne poogingen waren vrugteloos. Het misverftand en de argwaan vermeerderden, hand over hand. Het Fransche Hof flookte het vuur der oneenigheid aan, in Spanje. En de twee Hoven, die onlangs zo naauw verbonden scheenen, raakten haast in openbaaren oorlog, tegen elkanderen, gelyk wy, in 't volgende Boek, zullen zien.

De Staaten der Vereenigde Gewesten, als of XXII.
zy eenen naderenden oorlog verwacht hadden, De Staaten ver-
onaangezien Zeeland, sedert eenigen tyd, zamelen
sterk bleef dringen op vermindering van Krygs- een Veld-
volk (z), beslooten, tot oefening hunner troe- leger by
pen,

(x) ROUSSET Recueil. Tom. IX. p. 42 — 89.

(y) *Voyez* ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 90 — 129.

(z) Missive van hunne Hoog-Mog. van 18 Dec. 1731. Notul. Zeel. 10 July 1732. bl. 177. Resol. Holl. 9 July, 24 Oct. 1732. bl. 483, 681.

1732. pen, die, in eene twintigjarige Vrede, de
 Breda, tot oefening van 't Krygs-
 volk. voornaamste bewegingen des oorlogs ont-
 wend waren, tegen den aanvang van Herfst-
 maand, een Veldleger te doen opstaan, op de
 vlakte van Oosterhout, naby Breda, onder 't
 opperbeval van den Graave van Hompesch,
 Generaal der Ruiterye. Het Leger bestondt
 uit zeventien Esquadrons Dragonders, zeven
 Esquadrons Ruitery, en twaalf Bataillons
 Voetvolk. De Prins van Oranje bevondt zig
 ook in 't Leger, aan 't hoofd van zyn Rege-
 ment Ruiterye: en vernagtte in zyne tent. De
 eerste dagen werden besteed, om voeder te
 haalen. Daarna, werden de troepen gemon-
 fterd: voorts, hieldt men spiegelgevegten, en
 deedt verscheiden' andere Legeroefeningen,
 in 't gezigt eener talryke menigte van aan-
 schouweren, van alle kanten herwaards samen-
 gevloed. Het Leger scheidde, op den laatsten
 dag der maand: waarna de troepen zig bega-
 ven naar de Plaatsen, daar zy in bezetting la-
 gen (a).

XXIII. De Roomsche Kerk was, sedert veele jaa-
 ren, aan verscheiden' oorden, in Frankryk, in
 de Oostenryksche Nederlanden, en in de Ver-
 eenigde Gewesten, met naame in Holland en in
 Utrecht, ontrust geworden, ter gelegenheid
 van eenige veroordeelde stellingen van *Korné-
 lius Jansenius*, Bisfchop van Yperen, in de
 voorgaande eeuw: welke stellingen, door eeni-
 gen omhelsd; door anderen, en door verre de
 meesten, verworpen werden. De eersten, wel-
 ker begrippen, in verscheiden' opzigten, ge-
 lee-

Twist
 onder de
 Roomsche
 gezinden
 deezer
 Landen,
 over ze-
 kere ver-
 oordeelde
 stellingen
 van Jan-
 senius.

(a) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1732. bl. 147.

leeken naar , of overeenkwamen met de Leere der Hervormden , werden , hier te Lande , gunstiglyk gehandeld , door de Overheid , die geenen Pauselyken Stedehouder toeliet , dan die den aanhangeren van Jansenius , meer of min , toegedaan was. Doch de Pausen , zulks bespeurende , verbleeven de zending der Priesteren deezer Landen aan hunnen Nuncius te Brusfel , of te Keulen. Klemens de XI. gaf , in 't jaar 1713 , eene Bulle uit , naar 't woord , waarmede zy begint , de Bulle *Unigenitus* genaamd ; in welke , zekere honderd en een Stellingen van eenen Franschen Pater *Quesnel* , meest allen overeenkomende met de Leere van Jansenius , veroordeeld werden (*b*). De Nuncius te Brusfel deedt zyn best , om deeze Bulle ook van de Roomschegezinden deezer Landen , en vooral van de Priesters , te doen aanneemen. 't Geschiedde , door de meesten. Doch 't werdt van zulken , die de gevoelens van Jansenius waren toegedaan , van de hand gewezen. Ondertusfchen , droeg de Nuncius zorg , dat niemant , als Priester , werdt ingewyd , dan die de Bulle omhelsde. De andere party , hieruit , haaren wiften ondergang voorziende , besloot , onder oogluikinge der hooge Overheid , eenen Aartsbisfchop van Utrecht te doen verkiefen , door de Roomsche Geestelykheid van Utrecht , die , grootendeels , geweigerd hadt , de Bulle te omhelzen. Van deezen ontvingen , federt , de Priesters , die de Bulle verwierpen , of Jansenius Leere waren toegedaan , hunne zending. Doch de Paus hadt

1732

Bulle
Unigenitus.

ge-

(*b*) *Volez. Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 115.*

1732.

geweigerd , zyne aanstelling te bevestigen ;
 schoon hy , by de zynen , voor wettig verkooren Aartsbisfchop gehouden wer't , en voortging Aartsbisfchoppelyke dienften te doen. De Staat van Venetie , de eer van den Roomfchen Stoel hierin geraakt vindende , hadt , in 't jaar 1725 , op de Staaten begeerd , dat zy hunne Roomsch-Katholyke onderdaanen zouden verpligten , tot gehoorzaamheid aan 't Hoofd der Kerke , den Paus. Doch de Staaten antwoordden „ dat zy zulks niet zouden kunnen doen , „ zonder af te wyken van een' der onverbreekbaarfte Grondregelen van hun Gemeenebest , hierin beftaande , dat , in zaaken van Godsdienst en Kerketugt , de enkele overtuiging plaats hebben moest , zonder den minften dwang of geweld ; dat het „ aan eenen iegelyken vryftondt , in zaaken van Godsdienst , te gelooven , 't gene hy oordeelde bekwaam te zyn , om de zaligheid te verwerven , en waarvan hy alleen , naar de verlichting , die hy hadt , aan Gode rekenfchap zou moeten geeven ; dat de Staaten , den Godsdienst , waarvan zy belydenis deden , houdende voor den besten , wenschten , dat ieder hunner Onderzaaten dien , nevens hen , beleede ; doch dat zy , hieromtrent , niemand zогten te dwingen ; maar elk , in tegendeel , vryheid lieten , om zulk een' Godsdienst te belyden , als hy zou goedvinden , mids hy zig gedroege , als een getrouw onderdaan , niets doende , waar door 't gezag en de eerbied der Regeeringe , de welvaart der famenleevinge , de goede zeden en de algemeene rust zouden konnen

„ nen

Merkwaardig
 Antwoord
 der Staaten
 aan den Gezant
 van Venetie.

„ nen gestoord , of de evennaasten verdukt 1732.
 „ worden. Dat zy, op deezen voet, tot hier-
 „ toe, de Roomsch-Katholyken verdraagen
 „ hadden, zonder kennis te neemen van der-
 „ zelve byzondere geschillen, of van het
 „ meerder of minder ontzag, welk zy hem
 „ toefchreeven; dien zy, gezamenlyk, voor
 „ oppersten Herder erkenden; dat zy zig ook
 „ niet gemoeid hadden met de verkiezing en
 „ inwyding van eenen zogenaamden Aartsbis-
 „ schop van Utrecht, dien zy, sedert, ver-
 „ staan hadden, gestorven te zyn; dat, de
 „ gevoelens hunner Roomsch-Katholyke on-
 „ derzaaten, omtrent dit stuk, verschillende,
 „ zy zig, volgens hunne voorgemelde grond-
 „ regels, niet konden bedienen van hun ge-
 „ zag, noch gedoogen, dat eenig vreemd ge-
 „ zag gebruikt werdt, om iemand te verplig-
 „ ten, tot het verlaaten zyner gevoelens, en
 „ tot eene blinde onderwerping aan hem, dien
 „ zy den oppersten Herder noemden; maar
 „ dat zy zig, in tegendeel, verpligt vonden,
 „ beide de partyen te beschermen tegen ver-
 „ volging. Dat de doorlugtige Doge van
 „ Venetie, ligtelyk, zou kunnen bezeffen,
 „ dat de Staaten nimmer zouden kunnen toe-
 „ staan, dat het Hof van Rome, in hunne
 „ Gewesten, een onbepaald gezag oefenen
 „ zou, welk zig zelfs verder zou uitstrekken,
 „ dan het deedt in eenige Roomschgezinde
 „ Landen; en waardoor de oude weereldly-
 „ ke Geestelykheid beroofd zou worden van
 „ de Regten welken zy meende te hebben,
 „ op dat men de Kerfpels en Pastoryen van
 „ vreemde zendingen voorzien zou. Alle

1732. „ welke redenen zy vertrouwden , den Staat
 „ van Venetie te zullen beweegen , om , ne-
 „ vens hunne Hoog - Mogendheden , te arbei-
 „ den tot het byleggen der geschillen , door de
 „ zagtste middelen (c). ”

De De overleeden Aartsbisfchop van Utrecht
 Roomsche was , midlerwyl , door eenen anderen opge-
 gezinden, volgd. De aanneemers der Bulle zagen , hier-
 die de Bulle in , egter zo veele zwaarigheid , dat zy zig ,
 le *Unigenitus* had- eerlang , vervoegden by de Staaten van Hol-
 den aan- land , begeerende dat men , hier , wederom ,
 genomen, gelyk voorheen , eenen Apostolifchen Stede-
 verzoeken houder toeliete (d). De Staaten felden , vol-
 om eenen gens gewoonte , de overweeging van dit ver-
 Pausfely- zoek aan eenige Gemagtigden uit hunne Verga-
 ken Vi- dering , die van gevoelen waren „ dat , om de
 karis in „ zwaarigheden , fpruitende uit buitenland-
 Holland. „ fche zendingen van den Internunciuste Brus-
 Voor- „ fel , of van eenen anderen , te voorkomen ,
 waarden, „ het Plakaat van den jaare 1709 , waarby be-
 op welken „ volen was , dat geene zending zou worden
 men , naar „ erkend , dan die , by Gecommitteerde Raa-
 't oordeel „ den , aangenomen was , naar de letter , be-
 van de „ hoorde te worden agtervolgd ; dat de aan-
 Gemag- „ neemers der Bulle , of de zogenaamde Paus-
 tigden der „ gezinden of Jezuitschgezinden , binnen drie
 Staaten , „ maanden , den Gecommitteerden Raaden ,
 eenen Vi- „ een' of meer perfoonen zouden voorflaan ,
 karis zou „ om , uit dezelve , eenen , als Pausfelyken
 kunnen „ *Vicar*is of Stedehouder , toe te laten ; of
 toelaaten. „ dat , anders , tegen de Priesters , die , zon-
 „ der behoorlyke zending , dienst deden ,
 „ ZOU

(c) Zie Europ. Merc. Jan. — Juny 1732. bl. 141.

(d) Refol. Holl. 11 Aug. 1725. bl. 573.

„ zou gehandeld worden, zo als men zou
 „ vinden te behooren; dat niemand als Vikaris zou worden gedoogd, die niet aannam,
 „ zig, in 't stuk der zendinge, en in andere
 „ deelen van zyn ampt, te gedraagen, naar
 „ 's Lands Plakaaten; dat de Vikaris een ge-
 „ booren Hollander zou moeten zyn, en zyne
 „ vaste woonplaats houden binnen dit Gewest;
 „ dat hy zou moeten beloven, zig nimmer
 „ te zullen moeijen, met de *Staten* of Ker-
 „ ken, die thans, door Priesters, welken men
 „ Janfenisten noemde, of welken *Kornelius*
 „ *Joannes Barchman Wuytiers*,” [zynde te-
 „ genwoordig zogenaamden Aartsbisfchop van
 „ Utrecht] „ voor hunnen Kerkvoogd hielden;
 „ dat men den Gecommitteerden Raaden ee-
 „ ne Lyst van deeze Kerken zou moeten le-
 „ veren, op dat deezen zorg droegen, dat
 „ 'er geene andere Priesters in werden toege-
 „ laaten, dan die hunne zending hadden van
 „ Barchman Wuytiers, of deszelfs Opvol-
 „ gers; mids dezelve zig, in geenerlei Ak-
 „ ten, die onder 't oog der Regeeringe moes-
 „ ten komen, den titel gaven van Aartsbis-
 „ fchop van Utrecht, of van eenig ander
 „ Bisdóm, welk, voor de Hervorminge, al-
 „ hier bestaan hadt; dat daarna niemand toe-
 „ vlugt zou mogen neemen tot eenige buiten-
 „ landsche zendingen, 't zy van den Nun-
 „ cius te Keulen, van den Internuncius te
 „ Brusfel, of van iemand anders: en dat gee-
 „ ne Priesters dienst zouden mogen doen,
 „ buiten hun Kerspel, dan by opengevallen
 „ Plaats, ziekte, of noodige afwezendheid,
 „ en dan nog niet dan met kennisfe der Re-

1722.

1732. „ geeringe, uitgenomen alleenlyk, dat zy, in
 „ ftilte, de Sakramenten der Roomfche Kerke
 „ zouden mogen toedienen aan bedlegerige
 „ kranken van hunne partye, die zulks zouden
 „ verzoeken (e).”

Eenige Predikanten berispen de raadpleegingen der Staaten van den Predikstoel. 't Gevoelen der Gemagtigden, ter Staatsvergaderinge ingebragt zynde, werdt, door die van Haarlem en verscheiden' andere Leden, overgenomen, om, in de Vroedschappen, verder te raadpleegen, op het toelaaten van eenen Vikaris; waartoe eenigen scheenen te neigen, hoewel anderen, gelyk Leiden en Rotterdam, zig 'er ernstelyk tegen verklaarden. De zaak begon, van deezen tyd af, gerugt te maaken, onder 't gemeen. Eenige Predikanten gewaagden 'er van, op den Predikstoel, niet zonder den toehoorderen in te fcherpen 't gevaar, welk men van de aanstellinge van eenen Jezuitschgezinden Vikaris te dugten hadt. Ook strecken sommigen eenige Leden der hooge Regeeringe door, als of hun 't belang van den gezuiverden Godsdienst niet diep genoeg ter herte ging. De Leidfche en Rotterdamsche Predikanten leverden zelfs schriftelyke Vertoogen in aan de Wethouders deezer Steden, waarin zy aanweezen „ dat de Vikaris, over wiens toelaating thans geraadpleegd werdt, het hoofd der Jezuitschgezinden zyn zou, die altoos voor de gevaarlykste ingezetenen gehouden, en door verscheiden' Plakaaten, uit deeze Landen „ geweerd waren. Dat de aanneemers der „ Bul-

Sommigen leverden Vertoogen in, tegen 't gedoogen van eenen Vikaris.

(e) Resol. Holl. 19 July 1730. bl. 618. 29 Juny, 18 Dec. 1731. bl. 308, 1036. Zie ook Europ. Merc. July—Dec. 1732. bl. 153.

„ Bulle *Unigenitus* niet minder gevaarlyk wa- 1735.
 „ ren te agten , om dat , in deeze Bulle , den
 „ Paus de magt werdt toegeschreeven , om de
 „ onderdaanen van den eed van gehoorzaam-
 „ heid te ontslaan. Dat de Vikaris , op den
 „ voorflag van Jezuitschgezinde Priesters al-
 „ leen , en niet op den voorflag der Kapitte-
 „ len , wordende toegelaaten , te gevaarlyker
 „ worden zou voor den Staat ; vermogende
 „ zulk een' Vikaris de Priesters weg te zen-
 „ den , naar zyn welgevallen ; daar de Vika-
 „ risfen , door de Kapittelen gekooren , zulks
 „ niet dan om wettige redenen , en met ken-
 „ nis der Kapittelen , doen mogten. Dat de
 „ Vikaris , schoon een gebooren Hollander ,
 „ egter Jezuitschgezind zou zyn : 't welk de
 „ inboorlingen aanzetten zou , om , op hoo-
 „ pe van bevordering , ook Jezuitschgezind
 „ te worden. Dat het gedoogen van eenen
 „ Vikaris 't Land niet bevryden zou van de
 „ geordende Priesters en Zendingen van het
 „ Roomsche Hof ; die te gevaarlyker gere-
 „ kend moesten worden , om dat zy inboor-
 „ lingen waren , ter oorzaake van den meer-
 „ deren invloed , dien zy op andere inboor-
 „ lingen hadden. Dat het aanstellen van ee-
 „ nen Vikaris de party der zulken , die de
 „ gruwelyke Bulle *Unigenitus* niet aannamen ,
 „ en die reeds meer dan tweehonderd *Sta-
 „ tien* , hier te Lande , verlooren hadt , nog
 „ meer zou doen verzwakken ; waaruit niet
 „ dan een geweldige aanwas voor 't Pausdom ,
 „ en 't bederf van den gezuiverden Gods-
 „ dienst te dugten was." Beide de Vertoogen
 „ werden beslooten , met dankzeggingen aan de

1732. Wethouders der twee Steden, dat zy, tot hiertoe, het aanstellen van zulk een' schadelijken Vikaris hadden helpen weeren; en met ernstige beden, dat zy in deezen hunnen yver volharden wilden (f).

De Staaten doen de Predikanten beter onderregten en tot hunnen pligt vermaanen.

Maar in den Haage, verstondt men, dat de Predikanten, uit misverstand, of by gebrek van behoorlyke onderregting, de raadpleegingen der Staaten, ten onregte, hadden berispt, op den Predikstoel. De Gecommitteerde Raaden gaven, hierom, in Grasmaand deezes jaars, den Staaten te bedenken, of men hen niet, door bekwaame middelen, behoorde te houden tot hunnen pligt? Zy sloegen, wyders, voor „ of 't niet raadzaamer ware, eenen Vikaris, die onder 't bedwang der Staaten stondt, voor den tyd van drie jaaren „ alleen, te gedoogen, dan het bestier der „ Roomsche Kerke te laten in de handen van „ 's Pausen Internuncijs te Brusfel, eenen „ Italiaan, over wien de Staaten geheel geen „ gebied hadden? En zo men elkanderen, „ gelyk te wagten was, over dit punt, niet „ mogt kunnen verstaan, gaven zy te bedenken, of men, hangende de raadpleegingen „ over het zelve, geene middelen behoorde „ in 't werk te stellen, om den aanwas van „ 't Pausdom te beletten; en vooral, om de „ Jezuiten en de geordende Priesters te weeren? ” Zy sloegen eenigen van deeze middelen voor, en de Staaten beslooten, eerlang, op het voorstel der Gecommitteerde Raaden, „ dat men den Burgemeesteren der Steden „ zou

(f) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1732. bl. 155, 158.

„ zou anschryven, dat zy, voor zo veel zy
 „ zulks noodig mogten oordeelen, de Pre-
 „ dikanten zouden onderregten van de waa-
 „ re meening en het heilzaam oogmerk der
 „ Heeren Staaten, in derzelver raadpleegin-
 „ gen op 't stuk van den Vikaris; en dat zy
 „ zulken; die, desonaangezien, de raadplee-
 „ gingen zouden blyven bedillen, zouden
 „ houden tot hunnen pligt. Dat men den
 „ Kommisfariſfen Politicq, op de beide Si-
 „ noden van Holland, gelyken last geeven
 „ zou, hun, onder anderen, vermaanende,
 „ om, by bekwaame gelegenheden, den Pre-
 „ dikanten voor te houden, dat de Hooge
 „ Overheid alleen in ſtaat was, om te oor-
 „ deelen, wat, naar omſtandigheden van ty-
 „ den en zaaken, behoorde te worden ge-
 „ daan, tegen den aanwas van 't Pausdom;
 „ waar voor hunne Edele Groot-Mogendhe-
 „ den niet minder dan de Sinoden bezorgd
 „ waren, zo wel als om den waaren Hervormin-
 „ den Godsdienst en dezelfs belyders te be-
 „ ſchermen, tegen de woeleryen van het Hof
 „ van Rome, en dezelfs aanhang. Dat de
 „ Plakaaten, op de bevoegdheid der Room-
 „ ſche Priesteren uitgegaan, ſtiptelyk zouden
 „ agtervolgd worden. En dat, by 't openval-
 „ len van Staatien, die thans, door zoge-
 „ naamde Janſeniſten, bediend werden, gee-
 „ ne Priesters in dezelfen zouden worden toe-
 „ gelaaten, dan die beloofden, de Sakramen-
 „ ten niet te zullen weigeren, uit hoofde der
 „ zweevende verſchillen, tuſſchen de Janſe-
 „ niſten en de andere Roomschegezinden; of
 „ om dat iemand zwaarigheid maakte, om de

1732. „Pauselyke Constitutie *Unigenitus* te erkennen, voor een' regel van zyn geloof (g).”

De toelaating van eenen Pauselyken Vikaris blyft agter.

Over 't gedoogen van eenen Vikaris, bleeven de Leden, ondertusfchen, van verfchillende gedagten. Ook vreesde men, in sommige Steden, voor eene opfchudding onder 't gemeen, zo men 't ftuk fterker hadt willen doorzetten, ter Vergaderinge van Holland. Het bleef, derhalve, fteeken: en de zending der Roomsche Priesteren, die de Bulle hadden aangenoomen, gefchiedde, op den voorgaanden voet. De algemeene Staaten toonden, nogtans, dat zy niet gedogen wilden, dat deeze Bulle iemant onder hun gebied opgedrongen werdt. De Prins en Bifchop van Luik, die, nevens de Staaten, Heer van Maastricht is, hadt, onlangs, het aanneemen der Bulle, openlyk, bevoolen, aan de Roomschegezinden deezer Stad; doch de Staaten vertoonden, dat zulk een bevel ftreedt met het regt, welk hun, als Mede-Heeren van Maastricht, toekwam, en bragten, eerlang, door ernftig en minzaam fchryven, te wege (h), dat het wederom ingetrokken werdt.

XXIV. Ontdekking van een fchadelyk gewormte, in 't Paal-

Wy hebben, in 't voorgaande gedeelte deezer Gefchiedenisse, gewaagd van de gelegenheid, by welken men de Zeedyken, hier te Lande, en byzonderlyk in Westfriesland, heeft begonnen, met balken en paalwerk, te befchutten (i). Deeze wyze van zeeweeringe, nog geene drie eeuwen in gebruik geweest zynde, begon,

om-

(g) Refol. Holl. 30 Apr. 1732. bl. 234. Zie ook Europ. Merc. July—Dec. 1732. bl. 161.

(h) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 272.

(i) IV. Deel, bl. 92.

omtrent deezen tyd, hier en daar, buiten gebruik te raaken; ter gelegenheid dat men een schadelyk ongedierte, in 't paalwerk der dykaadjen, ontdekt hadt, welk het hout doorboorde, en van binnen uitholde: waardoor veroorzaakt werdt, dat het paalwerk, met den minsten slag van 't water, om verre gerukt, en de weerlooze zeedyken, aan verscheiden oorden, by storm en hoogen vloed, voor een zichtbaar gevaar van doorbraak, bloot gesteld werden. 't Bederf in 't paalwerk werdt allereerst ontdekt, in den Herfst des jaars 1730, aan den Westkappelschen dyk in 't Eiland Walcheren; en omtrent een jaar later, aan den Westfrieschen dyk by Medemblik, ook aan de Helder, op Texel (*k*), en langs de kust van Friesland. Een groot getal van paalen, by den grond afgebroken, werden, op den dyk gehaald zynde, geheel doorboord bevonden van een' weeken en flymerigen worm, die een' harden schelpagtigen kop hadt, uit twee rasp- of zaagswyze gevormde deelen bestaande, waarvan het diertje zig bediende, om vuuren, greenen-, en zelfs eeken-hout uit te hoolen. Ter wederzyde van den weeken staart, hadt de worm ook twee schelpachtige schaaren, die, veelyds, buiten 't hout uitsaken, en den staart, door welken het dier ademde, beschermden (*l*). De geweldige schade, die zulk een ongeagt schepsel, in korten tyd, aan 's Lands zeeweeringen toegebracht hadt, en 't gevaar van over-

1732.

werk
der zeedyken.

(*k*) Zie de Verbaalen in de Resol. Holl. 29, 31 May 1732. bl. 347 enz. 353.

(*l*) Zie C. BELKMEER Natuurk. Verhand. gedr. 1733: Z. L'ERIE van de Gesteldh. van Holl. Hoofdst. III. IV. V.

1732. overfroominge, waarvoor Holland inzonderheid, gedurende den gantschen voorgaanden Winter, bloot gesteld geweest was, deedt velen onderzoeken naar de oorzaak van 't kwaad, en uitzien naar middelen, om het te herstellen (*m*). Schrandere natuurkenners waren van oordeel, dat de Paalworm, uit Oost- of West-indie, of van nader by, uit de Noordzee, herwaards gebragt was in de schepen, waaraan men ze, al voorlang, ontdekt hadt. Doch bekwaame middelen, om dit ongedierte te vernielen, vondt men niet; of ze waren te kostbaar; of niet geschikt, om aan 't paalwerk voor de dyken in 't werk gesteld te worden. Men sloeg, derhalve, verscheiden' middelen voor, om de dyken, tegen den drang en slag van 't water, te beschermen, zonder zig van hout te bedienen. Eindelyk, bedagten *Pieter Straat* en *Pieter van der Deure*, in 't volgende jaar, het leggen van eene schuine glooijing van kei- en klipsteen, buitenwaards, tegen den dyk: 't welk, kort hierop, in 't werk gesteld werdt. De uitvinders verbeterden hun Ontwerp, naderhand, nog een weinig, om de gevaarlykste plaatfen aan den Westfrieschen zeedyk, op eene spoediger en min kostbaare wyze, tegen de zee te beschutten. Zy deeden de wieren, voor den aarden dyk, tot op eene zekere laagte, affpitten, en nieuwe wiersvakken zetten tegen den dyk, die met paalwerk, in de oude wier geslaagen, geschoord werden. Voor dit paalwerk, lieten ze eene schuine glooijing van steen leggen, tot op den grond der

Nieuwe
wyze van
zeewee-
ring
door
middel
van
steen.

(*) Zie onder anderen Resol. Holl. 20 Maart 1734. bl. 180.

der zee, waardoor de paalen tegen de wormen beveiligd bleeven, en de dyk weinig van den drang en slag des waters te lyden hadt (n). Op deeze en diergelyke wyzen, heeft men, van deezen tyd af, begonnen, de dykaadjen, aan verscheiden' oorden, veel beter te beschermen, dan eertyds, door middel van 't paalwerk alleen, plag te geschieden. De plaag der zeewormen, om welker afwending, de Hemel, op bevel der Hooge Overheid, in de Kerken deezes Lands, ernstelyk, gesmeekt werdt (o), is, by de uitkomst, gebleeken, tot eenen zegen voor de ingezetenen geweest te zyn.

Het geschil, over 't regt tot de nalaatenschap van Willem den III, Koning van Groot-Britanje, tusfchen den Koning van Pruifsen en den Prinfe van Oranje en Nasfau, tot hiertoe, geduurd hebbende, werdt, eindelyk, in Bloei-maand deezes jaars, in der minne, afgedaan. Wy hebben, in 't voorig gedeelte deezer Historie, gewaagd van den grond van dit geschil (p). Ook hebben wy gemeld, dat het, flegts by voorraad, bemiddeld werdt, na de dood van Prinfe Jan Willem Frifo, in den jaare 1711 (q). De andere Vorften en Heeren uit den Huize van Oranje, welken aanspraak maakten op de nalaatenschap van Koning Willem, konden, ondertusfchen, by gebrek van regt of vermogen, hunnen eisch niet doen gelden; hoe-

1732

XXV.
'tGeschil
over de
nalaaten-
fchap
van Ko-
ning
Willem
wordt
eindelyk
afge-
daan.

(n) Zie 't Ontwerp van P. STRAAT en P. VAN DER DEURE gedrukt 1733 en 1735.

(o) Notul. Zeel. 7 Nov. 1732. bl. 176. Europ. Merc. July-
Decemb. 1732. bl. 193.

(p) XVII. Deel, bl. 131.

(q) XVII. Deel, bl. 406.

1732.

hoewel de Prins van Nassau - Siegen, zig, voor eenige jaaren, nog verwoegd hadt aan 't Spaansche Hof, daar hy den titel van *Prins van Oranje* voerde, en, als erfgenaam van Koning Willem, de agterfallen vorderde, welken deeze Vorst van de Kroone van Spanje te eischen hadt gehad (r). Doch zyne poogingen waren vergeefs geweest. De Koning van Pruissen en Prins Willem Karel Henrik Friso bleeven dan de voornaamste mededingers. Men hadt, laatstelyk, in 't jaar 1722, te Berlyn, gehandeld over een vergelyk, zonder elkanderen te hebben kunnen verstaan. Doch 's Prinsen meerderjaargheid hadt, onlangs, gelegenheid gegeven, tot het hervatten der onderhandelingen, waartoe, van 's Prinsen zyde, gemagtigd werden *Diderik, Baron van Lynden*, Heere van de Park, 's Prinsen Opper-Hofmeester, *Hobbe, Baron van Ailua*, 's Prinsen Opper-Stalmeester en Drosfaard van 't Graaffschap Buuren, en *Joan Duncan*, 's Prinsen gewoonlyke Raad en Requestmeester, en Raad en Rekenmeester zyner Domeinen. Zy vereffenden, te Berlyn, met 's Konings Gevolmagtigden, in korten tyd, 't gene, in 't jaar 1722, onvereffend gebleeven was, en slooten een Verdrag van Verdeeling, welk, den veertienden van Bloei maand, aldaar, door 's Konings gevolmagtigden, en den zestienden van Zomermaand, te Dieren, door die des Prinsen, getekend werdt. By het zelve, werdt „ het Prinsdom „ Oranje, met de goederen van Chalons en „ Chatel-Belin, aan den Koning van Pruissen „ sen

Inhoud
van het
Verdrag
van Ver-

(r) Velez MONTGON Tom. I. p. 291. Tom. VI. p. 422.

„ fen afgestaan, in dier voege, als hy dit
 „ Prinsdom en deeze goederen, by de Utrecht-
 „ sche Vrede, aan den Koning van Frankryk
 „ afgestaan hadt: welke afftand de Prins van
 „ Oranje en Nasfau zig liet welgevallen, zig
 „ te vrede houdende met het gene hem, daar-
 „ tegen, by dit Verdrag, werdt aanbedeeld.
 „ Doch hy zou de vryheid hebben, om den
 „ naam van *Oranje* te geeven aan zodanig
 „ eene van zyne Heerlykheden, als hy zou
 „ goedvinden. Ook zou hy den titel en wa-
 „ pens van dit Prinsdom blyven voeren, zo
 „ wel als de Koning van Pruysen, die zyn
 „ best zou doen, om zyne Allerchristelykste
 „ Majesteit, hierin, te doen bewilligen. De
 „ Koning van Pruysen zou, daarenboven, be-
 „ houden het Prinsdom Meurs, het Graaffchap
 „ Lingen, het Ampt Montfoort, de Heerlykhe-
 „ den de Hooge en Laage Zwaluwe, Naaldwyk,
 „ Hoenderland, Wateringen, Oranje-Polder
 „ en 's Graavezande; den Tol van Gennep,
 „ de geheele Barony van Herftal, de Heer-
 „ lykheid Turnhout, het Huis in den Haage,
 „ het oude Hof genaamd, en het Huis van
 „ Honsholredyk (1). De Prins van Oranje
 „ en

1732.
 ———
 deelingē
 tuschen
 den Kon-
 ning van
 Pruysen
 en den
 Prinse
 van O-
 ranje en
 Nasfau.

(1) De Zoon en Opvolger des Konings van Pruysen
 Fredrik de III, heeft, in 't jaar 1754, alles wat zynen
 Vader, by dit Verdrag, in de Provincie van Holland
 aanbedeeld was, zynde de Heerlykheden van de Hooge
 en Laage Zwaluwe met Klein Waspik en Twintighoeven.
 en de Heerlykheden van Naaldwyk, Hoenderland, Wa-
 teringen, Oranje-Polder, 's Graavezande en Zand Am-
 bagt, het Huis in den Haage, het *oude Hof* genaamd,
 en het Huis te Honsholredyk, ten behoeve van den Zoon
 en Opvolger des Prinzen van Oranje, Prinse Willem den
 V, voor zevenhonderdduizend guldens verkogt. *Voyez*
Traite d'achat &c. du 11 Janvier 1754.

1732.

„ en Nasfau zou, daarentegen, in vollen ei-
 „ gendom, behouden alle de andere goede-
 „ ren, tot de nalatenschap van Oranje be-
 „ hoorende; zo die hem reeds waren over-
 „ gegeven, als die nog onder 't bewind der
 „ algemeene Staaten of in vreemde handen
 „ waren; als, het Ampt van Breedevoort,
 „ de tienden van Buuren, de Heerlykheid Ze-
 „ venbergen, het Hondenhuis in den Haage,
 „ de tienden onder Delft en Monfter, het
 „ Huis de Kruidberg, Kolynsplatee en de an-
 „ dere goederen in Noord-Beveland, de Ba-
 „ rony van Ysfelstein, de goederen in Hul-
 „ fter-Ambagt, 't Paleis te Brusfel, de Baro-
 „ ny van Diest, de Heerlykheid Sichem en
 „ Scherpenheuvel, de Heerlykheden Roozen-
 „ daal, Nispen, Oosterhout en Dongen, de
 „ Heerlykheid Steenbergen, de Heerlykheid
 „ Prinfen-Land, de Barony van Kraanendonk
 „ en de Heerlykheid Eindhoven: alle welke
 „ goederen den Prinse reeds waren overge-
 „ geven: voorts, het Huis te Dieren, het
 „ Huis het Loo, de Klundert of Niervaart,
 „ de Heerlykheid Geertruidenberg, het Mark-
 „ graaffchap van Veere en Vlisfingen, de
 „ Heerlykheid S. Maartensdyk en Scherpe-
 „ nisse, het Huis te Soestdyk, het Graaffchap
 „ Buuren, het Graaffchap Leerdam en Ac-
 „ quoi, de Heerlykheden Grimbergen, Meer-
 „ hout en Voorst, het Burggraaffchap van
 „ Antwerpen, de Barony van Breda, de Kom-
 „ mandery-goederen van Braque, de Barony
 „ van Graave en den Lande van Kuik, de
 „ Heerlykheid Willemstad en Ruigenhil, de
 „ goederen van Weernhout, S. Vit, Vian-
 „ den

1738

„ den , Butgenbag , Daasburg en Warneton :
 „ alle welken nog onder 't bewind der alge-
 „ meene Staaten , of in vreemde handen wa-
 „ ren. Tegen de halve Barony van Herftal ,
 „ welke hy , tot hiertoe , bezeten hadt , wer-
 „ den hem afgeftaan de Heerlykheden Mon-
 „ fter , Ter Heide , Half-Loosduinen , de Lee-
 „ nen van Polanen , en de Hoeve , agter 't
 „ Huis van Nieuwburg , by Ryswyk. Ook
 „ zou de Koning den Prinfe , ten byzonderen
 „ blyke van vriendschap , het gemelde Huis
 „ van Nieuwburg , en het Huis in 't Bosch ,
 „ genaamd de Oranje - Zaal , overlaaten. De
 „ Koning en de Prins , en derzelver manne-
 „ lyke en vrouwelyke nakomelingen zouden
 „ alle de titels van den Huize van Oranje bly-
 „ ven voeren , buiten benadeeling der deug-
 „ delykheid van den tegenwoordigen afstand.
 „ Alleenlyk , ftondt de Prins af van den titel
 „ en wapens van het Prinsdom Mœurs , en de
 „ Koning van den titel en wapens van het
 „ Markgraaffchap van Veere en Vlifingen.
 „ De Koning ftondt ook af van 't gene hy
 „ nog , uit hoofde van 't befluit der Staaten
 „ van den jaare 1711 , te vorderen hadt , laa-
 „ tende het zelve aan de nalaatenschap in 't
 „ gemeen , ten behoeve van welke het reeds
 „ befteed was. De Koning en de Prins beloof-
 „ den elkanderen , door allerlei middelen , be-
 „ halve die der wapenen , te zullen handhaa-
 „ ven , tegen zulken , die voorgaven , regt te
 „ hebben op een gedeelte der nalaatenschap ,
 „ met naame tegen den Prinfe van Nafau-
 „ Siegen. De Prins nam de fchulden van het
 „ Huis van Oranje tot zynen lafte : waar te-
 „ XIX. DEEL. G „ gen

1732.

„ gen hy genieten zou alles, wat het gemelde
 „ Huis nog te vorderen hadt: behalve, dat van
 „ de twee Renten op de Maaze van tagtigdui-
 „ zend en twintigduizend guldens, de Koning
 „ de eerste, en de Prins de tweede genieten
 „ zou. Doch de agterfallen deezer Renten
 „ zouden, gelykelyk, gedeeld worden. De
 „ Koning verbondt zig, om den Prinse, door
 „ allerlei goede dienften, voldoening te doen
 „ erlangen van eene jaarrente van vyftigduizend
 „ guldens, en eene Hoofdfom van honderd en
 „ twintigduizend Ryksdaalers, die 't Huis van
 „ Oranje van de Kroone van Spanje te vorderen
 „ hadt. De schulden, die eenig byzonder Do-
 „ mein te vorderen of te betaalen hadt, zou-
 „ den ieder Domein te baate komen, of ten
 „ laste blyven; de schulden, waarvoor het West-
 „ land verbonden was, uitgenomen, welke
 „ ten laste van den Prinse alleen blyven zou-
 „ den. Wegens de juweelen en 't zilverwerk,
 „ in de nalaatenschap gevonden, zou men zig
 „ houden aan de verdeeling van den jaare 1702.
 „ De Koning en de Prins stonden, wyders,
 „ af van alle verdere eifchen, ten laste van el-
 „ kanderen. Men zou elkanderen de Stukken
 „ en Papieren, behoorende tot de Heerlykhe-
 „ den van elks aanbedeeling, getrouwelyk
 „ overleveren, zo wel zulken, welken men,
 „ wederzyds, in handen hadt, als zulken, die
 „ nog onder den Raad der Domeinen van wy-
 „ len Koning Willem berusteden. Men zou
 „ van dit Verdrag, terstond, kennis geeven
 „ aan de algemeene Staaten, als uitvoerders
 „ der Uiterste Willen van wylen Koning Wil-
 „ lem en Prinse Fredrik Henrik; en van hun
 „ de

„ de overlevering vorderen der goederen en huizen , die nog onder hun bewind waren. „ 't Verdrag zou , wederzyds , bekrachtigd , en „ de bekrachtigingen uitgewisfeld worden , bin- „ nen den tyd van vier weeken (s).” Ook ge- „ fchiedde zulks , zonder uitstel. De Koning en de Prins gaven ook , terftond , kennis van 't ge- „ flooten Verdrag aan de algemeene Staaten , be- „ geerende de overlevering van 't gene nog onder hun bewind was (t) : die , eerlang , volgde. Alleenlyk , was 'er , omtrent het Markgraaf- „ fchap van Veere en Vlisfingen , eene merkwaar- „ dige verandering voorgevallen , waarvan wy , hier ter plaatfe , een omftandig berigt moeten „ geeven.

De Staaten van Zeeland hadden , gelyk wy , in 't voorgaande gedeelte deezer Gefchiedenis- „ fe (u) , hebben aangetekend , federt het jaar 1703 , de Wet binnen Veere en Vlisfingen be- „ fteld , uit eene benoeming der dienende Wet- „ houderen ; zonder zig te kreunen aan de Ver- „ toogen , die , hiertegen , van wege den Prinfe „ Joan Willem Frifo (v) , en na zyn overlyden , van wege de Voogden van zynen minderjaa- „ rigen Zoon , gedaan waren. De verheffing van deezen Zoon tot Stadhouder van Gelder- „ land , in den jaare 1722 , gaf , federt , gelegen- „ heid aan die van Zeeland , om , van nieuws , te raadpleegen , op de vernietiging van 't Mark- „ graaffchap van Veere en Vlisfingen , tegen de „ vol-

1730.

XXVI.

Men raad-pleegt , in Zee-land , op de vernietiging van het Markgraaffchap van Veere en Vlisfin- gen.

(s) *Voiez Supl. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 335. ROUSSET Recueil, Tom. VIII. p. 208. Europ. Merc. July—Dec. 1732. bl. 45.*

(t) *Misifv. nan den Kon. van Pruiffen en van den Pr. van Oranje van 22 en 28 Jy 1732. in de Retol. Holl. 20 Aug. 1732. bl. 526.*

(u) *XVII. Deel, bl. 296.*

(v) *Voiez Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 341.*

1732. voldoening der waarde, aan hem, wien dit

Markgraaffschap, uit de nalaatenschap van Koning Willem, zou worden aanbedeeld. Die van Goes hadden, hiertoe, reeds in 't jaar 1706, eenen voorflag gedaan (w): doch men was tot geen eindelyk besluit gekomen. De Prinfesfe Weduwe van Oranje vernam zo dra niet, dat de zaak, op nieuws, beweeging maakte in Zeeland, of zy schreef eenen Brief deswege, aan de algemeene Staaten, gedagtekend den tweeden van Sprokkelmaand des jaars 1727, dezelfen verzoekende „ dat zy, als Executeurs „ van den Uiterften Wille van Koning Willem, zorg geliefden te draagen, dat het regt „ van haaren Zoon, in Zeeland, niet ver- „ kort werd.” Aan de Staaten der byzondere Gewesten ging diergelyk schryvens af (x). De Landgraaf van Hefen-Kafel, Vader der Vorftinne, deedt gelyk verzoek aan de beiderlei Staaten. Gelderland, Friesland en Stad en Lande verklaarden, eerlang, dat men gehouden was, aan dit verzoek te voldoen: en de twee eerstgenoemde Gewesten drongen 'er, federt, ernstelyk op, ter algemeene Staatsvergaderinge. Utrecht hieldt zig by zyne voorige meening, en Overyffel verklaarde zig niet (y). In Zeeland, waren alle de Leden, op Veere na, voor de vernietiging van 't Markgraaffschap (z). Ook hadden de Staaten van

De Staaten van

Hol-

(w) XVII. Deel, bl. 296.

(x) Refol. Holl. 10 April 1723. bl. 356. Notul. Zeel. 21 Jan. 1723. bl. 19.

(y) Refol. Holl. 2, 15, 27 April, 23 Oölob. 1723. bl. 331, 376, 397, 761. *Volez Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 351, 353 354, 355, 356, 370, 373.*

(z) Notul. Zeel. 4 Febr. 26 April, 3 May 1723. bl. 40, 64, 82.

Holland , reeds in Grasmaand , een wydloopig
 Vertoog overgeleverd ter algemeene Staatsver-
 gaderinge , waarin beweerd werdt „ dat de
 „ Staaten van Zeeland , uit kragte der * uit-
 „ steekende Heerschappye of opperften eigen-
 „ dom , allen Oppermagren toekomende , regt
 „ hadden om het Markgraaffschap van Veere
 „ en Vlisfingen te vernietigen , tegen voldoe-
 „ ning der waarde. Deeze uitsteekende Heer-
 „ schappy of opperfte eigendom werdt , zei-
 „ den ze , gebruikt in het aanleggen van Ves-
 „ tingwerken , Dykaadjn , en openbaare ge-
 „ bouwen , wanneer men zig , hiertoe , van
 „ den grond van byzondere Perfoonen bedien-
 „ de : voorts ook , in 't opleggen van schat-
 „ tingen , en in veele andere gelegenheden.
 „ Men stondt toe , dat de Hooge Overheid
 „ dit uitsteekend regt misbruiken kon. Doch
 „ dit hadt ook omtrent andere deelen der op-
 „ perfte Magt plaats , die desonaangezien der
 „ Hooge Overheid wezenlyk toebehoorden.
 „ Zy was , een Verdrag van Koop , by voor-
 „ beeld , geslooten hebbende met de Onder-
 „ zaaten , wel gehouden , over de gevolgen
 „ van den Koop , te regt te staan , voor den
 „ gewoonlyken Regter ; doch behieldt de
 „ magt , om het verkogte , om goede redenen ,
 „ ten gemeenen nutte , en tegen voldoeninge
 „ der waarde , wederom naar zig te nee-
 „ men. Zo 't anders ware , zou men moeten
 „ willen beweeren , dat byzondere Perfoo-
 „ nen , met de Hooge Overheid handelende ,
 „ zig een gedeelte der Opperfte Magt zouden
 „ kunnen verkrygen : 't welk ongerymd was.
 „ 't Kwam 'er alleenlyk op aan , dat de Hoo-

1723.

Holland
 bewee-
 ren , dat
 die van
 Zeeland
 regt heb-
 ben ,
 om het
 Mark-
 graaf-
 schap te
 vernietig-
 en.

* *Dom-
 minium
 eminens.*

1732. „ ge Overheid zig niet , dan in gevallen van
 „ genoegzaam gewigt , bediende van het regt
 „ van opperften eigendom. Onder welke ge-
 „ vallen , ook onzekere toekomende te reke-
 „ nen waren : zynde , by voorbeeld , de Hoo-
 „ ge Overheid bevoegd , dykaadjen te leggen
 „ op den grond van byzondere Perfoonen eer
 „ er nog doorbraak gefchied ware ; mids de-
 „ zelve alleenlyk met reden gevreesd wierdt,
 „ Tot het Markgraaffchap van Veere en Vlisfin-
 „ gen nu , werdt geoordeeld te behooren het
 „ regt tot het beftellen der Wet in de twee
 „ Steden , waardoor de weg gebaad werdt ,
 „ tot het gantsche beleid der Regeeringe , en
 „ tot de magt over een derde der ftemmen
 „ in de Staats - Vergaderinge. En deeze magt
 „ zou men moeten opdraagen aan een' Vorst ,
 „ die een vreemd Vorst zou kunnen zyn. Men
 „ hadt ook altoos verftaan , dat ftemmende
 „ Steden niet onder byzondere Heeren ; maar
 „ alleen onder de Graaflykheid behoorden te
 „ ftaan. Gouda en Purmerende waren niet
 „ befchreeven , dan na dat ze van de onder-
 „ hoorigheid aan byzondere Heeren ontflaa-
 „ gen waren. Tholen zelf in Zeeland , in de
 „ zestiende Eeuwe , aan den Heere van Ber-
 „ gen op Zoom verpand zynde , werdt , zo
 „ lang het pandfchap niet afgelost was , niet
 „ ter Staatsvergaderinge befchreeven. Filips
 „ den II , in 't jaar 1567 , Vlisfingen en Vee-
 „ re gekogt hebbende , en de twee Steden
 „ dus wederom met de Graaflykheid vereenigd
 „ zynde , hadden zy , hierom ook , van Prinse
 „ Willem , in den jaare 1574 , Oktroi ver-
 „ kreegen , op 's Konings naam , om ter Staats-

„ vergaderinge te mogen verschynen. Ook
 „ werdt, by 't zelfde Oktroi, beloofd, dat
 „ deeze Steden nimmer vervreemd zouden
 „ worden van de Graaflykheid. Sedert, hädte
 „ Prins Willem weeten te wege te brengen,
 „ dat hy, door koop, Heer der twee Ste-
 „ den geworden was, terwyl ze, desonaange-
 „ zien, haare stem behielden op de Dagvaart.
 „ Doch zulks liep aan tegen het Oktroi, en
 „ tegen de grondregels van de Regeeringe dee-
 „ zer Landen. Ook was eene aanzienlyke
 „ party voor het Huis van Oranje, in de twee
 „ Steden, oorzaak geweest, dat zy niet in
 „ volkomen' vryheid hersteld geworden waren.
 „ 't Regt van bezittinge schein niet zo veel te
 „ moeten weegen, als de verpligting om het
 „ Oktroi der Graaflykheid gestand te doen, en
 „ de Steden niet wederom te vervreemden:
 „ te minder, om dat zy, t'eenigen tyde, aan
 „ een' Vorst, die niet van den Protestant-
 „ schen Godsdienst was, zouden kunnen ko-
 „ men. Alle welke redenen toonden, dat het
 „ tegenwoordig geval gewigtig genoeg was,
 „ om zig, in het zelve, van het regt van op-
 „ persten eigendom te bedienen. Op de be-
 „ grooting der waarde van 't Markgraaffchap,
 „ kwam het, derhalve, alleenlyk aan: en zo
 „ deeze, niet slegts naar de inkomsten, maar
 „ ook naar de uitsteekendheid van 't Heerlyk
 „ Regt, geschiedde, zou niemant klaagen
 „ kunnen over onregt. Men hernam, 't was
 „ waar, een verkogt goed; maar men keerde
 „ 'er de waarde van uit; behalve, dat 'er, op
 „ de wettigheid van den koop, veel zou kon-
 „ nen te zeggen vallen. Leenheer en Leen-

1733. „ man waren aan elkanderen verbonden; doch
 „ niet zo, dat de Leenheer, Souverain zyn-
 „ de, 't goed van den Leenman, ten gemeen-
 „ nen name, en tegen de voldoening der waar-
 „ de, niet zou mogen naar zig neemen. De
 „ algemeene Staaten waren ook, als Execu-
 „ teurs, alleenlyk gehouden, de nalatenschap
 „ van Koning Willem te beschermen, tegen
 „ onregt: en zo men eenig Land uit deeze
 „ nalatenschap, tot dykaadjien of vesting-
 „ werken vergraaven wilde, zouden zy alleen
 „ op behoorlyke vergoeding moeten dringen:
 „ 't welk ook, in dit geval, alleen hun pligt
 „ was. Zeeland mogt dan het Markgraaf-
 „ schap vernietigen, en Holland behoorde
 „ daartoe de hand te leenen. Gelderland,
 „ Friesland en Stad en Lande, die nu zo zeer
 „ yverden voor de behoudenis van dit Heer-
 „ lyk regt, hadden immers, tot beter bewaa-
 „ ring hunner Vryheid, hunnen Stadhouder
 „ zeer bepaald, by zyne Instructie. Waarom
 „ namen zy dan kwalyk, dat Zeeland ook voor
 „ zyne Vryheid zorgde? Zy zouden, in 't
 „ zelfde geval zynde, waarschyndlyk eveneens
 „ handelen. Nu begeerdenze, dat men voor
 „ den onmondigen Prinse zorge droege. Maar
 „ waren alle de onderzaaten niet als zo vee-
 „ le onmondigen te agten; voor welker vry-
 „ heid en welstand, men, insgelyks, zorgen
 „ moest? Zou niet een Vorst, en vooral een
 „ magtig Vorst, Heer wordende der twee
 „ Steden, Zeeland en Holland, zelf konnen
 „ ontrusten, en merkelyken invloed verkry-
 „ gen in de Geregthhoven, in de Vergade-
 „ ring der algemeene Staaten en in de ande-

„ re Generaliteits Kollegien, wanneer hy Heeren uit de twee Steden derwaards deedt afvaardigen? Men verzogt dan, ten besluite, dat der Prinsesse Weduwe en den Landgraave van Hessen-Kassel geene hoop mogt gegeven worden, dat men Zeeland zou zoeken af te maanen van de vernietiging van 't Markgraaffschap; maar dat men deezen Vorst en Vorstinne, veeleer, zou tragten te beweegen, om 'er, op den voorgemelden voet, in te bewilligen (a).”

1732.

't Vertoog der Staaten van Holland ter algemeene Staatsvergaderinge overwoogen zynde, bleeven die van Gelderland, Friesland en Stad en Lande by hun gevoelen. Die van Utrecht en Overysfel namen 't Vertoog over, om 'er nader op te raadpleegen. Midlerwyl, werdt het, van wege de Prinsesse Weduwe en van wege de Vorstelyke Voogden, omstandiglyk, beantwoord (b). Men merkte, in deeze Antwoorden, aan „ dat, de Staaten van Zeeland zig, kort na de dood van Koning Willem, het regt hebbende aangemaatigd, om de Wet te bestellen in de twee Steden, de Staaten van Holland geoordeeld hadden, dat de Hooge Raad, voor welken 't geschil hierover gebragt was, in deeze zaak, handelen moest, zo als dezelve, in goed Regt, zou bevinden te behooren. Dat zy, naderhand, de Geregthoven wel hadden ont-heeven van het oordeel over 't bestellen „ der

XXVII.

De Prinsesse Weduwe en de Vorstelyke Voogden beantwoorden 't Vertoog der Staaten van Holland, uitvoeriglyk.

(a) Resol. Holl. 4 Juny 1723 bl. 434. *Voiez Suplem. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 358.*

(b) Notul. Zecl. 12 July 1723. bl. 119.

1732.

„ der Wet; doch egter verstaan, dat hy, die,
 „ t'eenigen tyde, het regt tot het Markgraaf-
 „ schap verkrygen zou, zyne zaak geregte-
 „ lyk zou mogen vervolgen, daar en zo 't be-
 „ hoorde. Dat de Staaten van Zeeland ver-
 „ klaard hadden, dat zy van 't zelfde verstand
 „ waren. Dat Holland en Zeeland, in 't jaar
 „ 1708, Prinse Joan Willem Friso hadden laa-
 „ ten voorlaan, om 't Markgraaffschap aan
 „ Zeeland of aan de twee Steden te verkoo-
 „ pen, of daarover, op eenige andere gevoeg-
 „ lyke wyze, te handelen. Dat, zyne Hoog-
 „ heid zulks van de hand geweest hebben-
 „ de, de zaak daarby gebleeven was, zonder
 „ dat den Staaten toen in de gedagten was ge-
 „ komen, om het Markgraaffschap, uit hoofde
 „ van het regt van opperften eigendom, te niet
 „ te doen. Dat dit Heerlyk goed egter, federt,
 „ niet van natuure veranderd was, en dat
 „ men het, desonaangezien, tegenwoordig
 „ zocht te vernietigen. Dat zy toefonden, dat
 „ de Hooge Overheid dit regt van opperften
 „ eigendom bezat. Doch dat, van de andere
 „ zyde, ook erkend werdt, dat het ligtelyk
 „ misbruikt kon worden, en dat men 'er zig
 „ niet, dan in gevallen van hooge noodzaak-
 „ lykheid, of blykbaare en groote nuttigheid,
 „ van behoorde te bedienen. Maar dat het
 „ tegenwoordig geval van eenen gantsch an-
 „ deren aart was. Dat de Staaten van Holland
 „ wel voorgaven, dat het Markgraaffschap van
 „ Veere en Vlisfingen onbestaanbaar was, met
 „ de vryheid en onafhangkelykheid van Zee-
 „ land, om den grooten invloed des Mark-
 „ graafs op de Regeeringe der twee Steden,

„ op

„ op de Staatsvergadering van Zeeland, op
 „ die der algemeene Staaten, en op de ver- 1732.
 „ dere Generaliteits Kollegien; te meer, om
 „ dat het Markgraaffschap zou kunnen komen
 „ aan een' Vorst, aan een vreemd' Vorst, en
 „ wel aan zulk een', die niet was van den
 „ Proteftantschen Godsdienst: doch dat zulk
 „ een overweegend gezag, geenszins, vloei-
 „ de uit de Regten des Markgraafs. Deeze
 „ regten hadden niets gemeens met de Re-
 „ geering van 't Gewest, veel min, met die
 „ der algemeene Staaten. Zy strekten flegts
 „ tot handhaaving van 't Regt en van 't bur-
 „ gerlyk bestier, binnen de twee Steden. De
 „ eed der inhuldiging, die aan den Mark-
 „ graave gedaan werdt, nam niet weg de ver-
 „ pligting tot getrouwheid aan de Staaten;
 „ die beide op den Heer, en op de ingezete-
 „ nen der twee Steden leggen bleef. 't Regt
 „ om ter Staatsvergaderinge te verschynen,
 „ was, in den jaare 1574, niet den Mark-
 „ graave, maar den twee Steden gegeven,
 „ die, in zaaken, de hooge Regeering des
 „ Lands betreffende, niet afhingen van den
 „ Markgraave, noch tot rekenfchap aan hem
 „ gehouden waren. Ook zou men niet kon-
 „ nen toonen, dat de twee Steden, zo lang zy
 „ ter Staatsvergaderinge verscheenen waren,
 „ minder vry in 't stemmen en raadpleegen,
 „ waren geweest, dan ééne der vier andere
 „ Steden. Veere hadt zig zelfs, bestendiglyk,
 „ verklaard, tegen de opdracht der Graaflyk-
 „ heid aan Prinse Willem den I. De voor-
 „ beelden van Steden of Gemeenschappen,
 „ die deel hadden aan de opperste Regeeringe,

„ en

1732. „ en egter in eenigerlei afhanglykheid waren,
 „ in een ander opzigt, waren niet ongemeen,
 „ onder de nabuuren, noch zelfs in deezen
 „ Staat. Voorts, hadden de Steden nooit meer
 „ rust, eendragt en koophandel gehad, dan
 „ onder de oude wyze van Regeeringe. Dat, zo
 „ al de twee Steden van 't Markgraaffschap gee-
 „ ne vryheid genoeg mogten hebben, om ter
 „ Staatsvergaderinge te stemmen, hieruit niet
 „ volgde, dat men 't Markgraaffschap behoor-
 „ de te vernietigen, welk reeds, voor dat de
 „ Steden Privilegie om te stemmen kreegen,
 „ met alle zyne regten, in wezen geweest
 „ was; maar veeleer, dat de twee Steden
 „ zouden moeten geweerd worden uit de
 „ Staatsvergaderinge. De belofte, by 't Ok-
 „ troi van den jaare 1574 geschied, dat de
 „ twee Steden nimmer zouden vervreemd
 „ worden van de Graaflykheid, rustte, alleen-
 „ lyk op den eersten koop, door Koning Fi-
 „ lips gedaan. Zo 't dan ooit tyd geweest ware,
 „ om zig tegen de vervreemding te kanten,
 „ moest zulks, by den naderen verkoop, ge-
 „ schied zyn. Nu 't Leen reeds op den zes-
 „ den Leenvolger gekomen was, scheen 't
 „ veel te laat, hiervan te reppen. De Leen-
 „ roerigheid was, wyders, geenszins wegge-
 „ nomen, om dat het Leen, door den Leen-
 „ heer zelven, gekogt was; alzo Filips nooit
 „ voorgehad hadt, het Leen der Graaflykheid
 „ in te lyven, maar het zelve als een byzon-
 „ der Domein te bezitten. De Staaten van
 „ Holland hadden, wyders, Prins Willem, in
 „ den jaare 1581, sterk aangezet, tot het
 „ koopen van het Markgraaffschap. In allen ge-
 „ val

„ val , was 't gefchil over de wettigheid van 1732.
 „ den koop een stuk , dat geregtelyk moest af-
 „ gedaan worden. Men ftondt toe , dat het
 „ Markgraaffchap ftondt te komen aan eenen
 „ Prins , en wel , in de eerfte plaatfe , aan den
 „ jongen Prinfe , Willem Karel Henrik Frifo.
 „ Doch 't was ongehoord , en van gevaarly-
 „ ken gevolge , iemant , om dat hy van hoo-
 „ ge geboorte was , te ontzetten van zyne
 „ goederen. De jonge Prins hadt zig , im-
 „ mers , nog by niemant verdagt konnen maa-
 „ ken , dat hy zyn gezag ooit misbruiken zou.
 „ Veeleer was 't te wagten , dat hy 't , ten ge-
 „ meenen nutte , zou aanleggen. Men was ,
 „ in vroeger' tyd , niet bekommerd geweest ,
 „ of 't ook nadeelig mogt zyn aan de vryheid ,
 „ wanneer het Markgraaffchap , door eenen
 „ Prins , bezeten werdt ; waarom behoefde
 „ men 't nu te zyn ? Men zou 't Markgraaf-
 „ fchap immers ook hebben konnen vernie-
 „ tigen , na de dood van Willem den I ; zo
 „ men 'er toen eveneens over gedagt hadt ,
 „ als tegenwoordig. Toen waren 'er ook , zo
 „ wel als nu , verfcheiden' erfgenaamen : en
 „ onder deezen , een Paapsch Prins , die in de
 „ magt van Spanje was. Nogtans , hadt men
 „ niet gedagt , om eene vernietiging van 't
 „ Markgraaffchap. Geene reden was 'er ook ,
 „ om te dugten , dat dit Leen , t'eenigen ty-
 „ de , zou konnen komen aan een' uitheemsch'
 „ Prins , en wel aan een' Prins van de Paap-
 „ fche Religie. De bloote mogelykheid hier-
 „ van gaf geen regt , om iemants eigendom
 „ naar zig te neemen. Zo de jonge Prins ,
 „ zonder nazaaten , overlyden , en zyne Zus-
 „ „ ter

1732.

„ ter met een' uitheemsch' Prins getrouwd zyn
 „ mogt, die 't Leen mogt willen misbruiken,
 „ was 't nog tyds genoeg om zig van 't regt van
 „ opperften eigendom te bedienen. 't Mark-
 „ graaffschap was tot een onversterfelyk Erfleen
 „ uitgegeven, en by 't Groot-Privilegie van
 „ Vrouwe Maria was beloofd, dat de Graa-
 „ ven niemants Leen tot hunne Tafel leggen
 „ zouden, dan by wege van Regten. Iet
 „ diergelyks was, by de Keure van den jaare
 „ 1495, vastgesteld. Zulke Wetten, onder
 „ eene eenhoofdige Regeering gemaakt, be-
 „ hoorden, onder de tegenwoordige vrye
 „ Staats-Regeering, niet gekrenkt te worden,
 „ inzonderheid niet, ten koste van eenen min-
 „ derjaarigen Prins, voor wien, de algemeene
 „ Staaten, als Executeurs van den Uiter-
 „ ften Wille van Koning Willem, ook byzon-
 „ dere zorg behoorden te draagen, niet ge-
 „ doogende, dat hy, door Mede-Executeurs,
 „ benadeeld werdt. Men vertrouwde dan,
 „ dat de Staaten van Zeeland, door alle dee-
 „ ze redenen, zouden bewoogen worden, om
 „ van de voorgenomen' vernietiging van 't
 „ Markgraaffschap af te zien: te meer, daar
 „ men geneigd was, hun omtrent hunne op-
 „ gevatte vrees voor 't komen van dit Heer-
 „ lyk goed aan eenen Prins, zo veel mogelyk
 „ en redelyk ware, gerust te stellen. Doch
 „ zo zulks, onverhoopt, anders verstaan
 „ mogt worden, zouden zy hunne toevlugt
 „ moeten neemen tot de algemeene Staaten,
 „ als Executeurs van den Uiterften Wille van
 „ Koning Willem niet alleen, maar ook als
 „ handhaavers van het eeuwig Verbond, welk
 „ dee-

„ deze Landen verknogt hielt, en waarby
 „ vastgesteld was, dat men vreemden en in-
 „ boorlingen, ten allen tyde, goed regt doen
 „ zou (c).”

1732

„ t Bleeft niet by deeze Vertoogen, tot beant-
 woordinge van dat der Staaten van Holland;
 de algemeene Staaten oordeelden, dat men de
 raadpleevinge op de vernietiging van 't Mark-
 graaffchap behoorde te staaken (d), en de Stad
 Veere zelve, nu, zo men meende, anders ge-
 zind dan in den jaare 1706, stemde tegen de
 vernietiging van 't Markgraaffchap, waartoe
 de andere Leden neigden; haare Afgevaardig-
 den ter Dagvaart belastende, de Vergaderinge
 voor te houden (e) „ dat zy volkomenlyk ge-
 „ zind bleef, den tegenwoordigen vorm der
 „ Regeeringe buiten de Stadhouderlyke waar-
 „ digheid, te helpen verzekeren, naar haar
 „ vermogen; en dat zy, om dit oogmerk te
 „ beter te bereiken, wel gewenscht hadt, dat
 „ men, in den jaare 1706, het Markgraaf-
 „ schap van hun, die deel hadden in de na-
 „ laatschap van Koning Willem, by koop
 „ of handeling, hadt konnen verkrygen. Doch
 „ naardemaal zulks ondoenlyk geweest was,
 „ oordeelde ze, voor 't neemen van het ge-
 „ wigtig besluit tot de vernietiging, te moe-
 „ ten onderzoeken 1. of men zulk een Besluit
 „ naar de orde der Regeeringe en de gemeene
 „ Lands Wetten, wel vermogt te neemen ?
 „ 2. of 't Besluit, al genomen zynde, wel

XXVIII.
 De Stad
 Veere
 doet een
 wydluf-
 tig Ver-
 toog ter
 Dagvaart
 tegen de
 vernieti-
 ging van
 't Mark-
 graaf-
 schap.

„ ZOU

(c) *Voiez Suplem. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 379, 388.*

(d) *Notul. Zeel. 2 Aug. 1723. bl. 126.*

(e) *Notul. Zeel. 21 Juny 1723. bl. 111.*

1732. „ zou kunnen uitgevoerd worden? en 3. wat
 „ goede en kwaade gevolgen daaruit, in tyd
 „ en wyle, te wagten waren? Omtrent het
 „ eerste punt, verftonden die van Veere, dat
 „ alle willekeurige befchikking, over het goed
 „ en den eigendom van gemeene ingezetenen,
 „ met 's Lands vryheid, met het Groot-Privilegie van Vrouwe Maria, en met de Keure van 't jaar 1495 ftreedt. De *Crimineele Ordonnantie* des Hertogs van Alva, die 'er alleen eenigen grond toe gaf, was, by het vyfde Lid der Gendfche Bevrediging, uitdrukkelyk, wederroepen. 't Regt van opperften eigendom, in zaaken van zulk een aart als deeze, te willen oefenen, fcheen hun van gevaarlyker uitzigt dan de zwaarigheden, die men, daardoor, voorkomen wilde. Ook liep het aan, tegen het Leenregt deezer Landen, welk niet toeliet, dat een Leenheer zyne magt tegen zynen Leenman misbruikte, zonder zyn regt te verliezen. De belofte van de twee Steden niet te zullen vreemden, by 't Oktroi van 't jaar 1574 gefchied, berustte alleen op den eerften koop. Men moest zig, derhalve, onder aanbieding van betaaling der kooppenningen, door den Graave onbetaald gelaaten, tegen de tweede verkooping verzet hebben. Nu, na een verloop van meer dan honderd en dertig jaaren, fcheen zulks geheel ontydig, en volgde niet uit de eerste verkooping; alzo daardoor, gelyk men meende, de Leenroerigheid niet weggenomen was, fchoon de Leenheer zelf Kooper werdt. Filips hadt het Markgraafschap, naar allen fchyn, als een byzonder
 „ Do-

„ Domein willen blyven bezitten, zonder het
 „ der Graaflykheid in te lyven. Dat, onder-
 „ tuschen, de beloften van eenig goed niet
 „ te vervreemden de verkooping van het zel-
 „ ve niet verhinderde, kon aan de Heerlyk-
 „ heid Poortvliet blyken, die, in 't jaar 1704,
 „ verkogt was, onaangezien zy Privilegie hadt
 „ van niet te zullen vervreemd worden. Ten
 „ opzigte van het *tweede* punt, oordeelden
 „ ze, dat het Besluit in geschil, al werdt het
 „ eenpaariglyk genomen, niet langer zou kon-
 „ nen stand grypen, dan tot dat de geschil-
 „ len, onder de twistende erfgenaamen van
 „ Koning Willem, waren vereffend, en 't
 „ Regt de handen geopend. Ook plagten
 „ Besluiten van zulk een ver uitzigt niet dan
 „ haat en wraaklust te ontsteeken; gelyk uit
 „ de gevolgen van het eeuwig Edict van den
 „ jaare 1667 gebleeken was; schoon, by het
 „ zelve, niets was vastgesteld, dan waartoe
 „ de Staaten van Holland volkomen' magt
 „ hadden; heel anders dan by het tegenwoor-
 „ dig Besluit zou moeten geschieden; als waar-
 „ door iemand, zyns ondanks, zou ontzet
 „ worden van zyn Leengoed, eene zaak, waar-
 „ over men, in tyd en wyle, voor een Leen-
 „ hof zou moeten te regt staan. Omtrent het
 „ *derde* punt, moesten ze aanmerken, dat hun
 „ van het tegenwoordig Besluit geene andere
 „ nuttigheid voorgekomen was, dan dat, daar-
 „ door, de tegenwoordige vorm der Regee-
 „ ringe buiten eenen Stadhouder beter zou
 „ kunnen bewaard worden. Zy waren ook ge-
 „ zind, om, naar hun vermogen, mede te
 „ werken tot het handhaaven van den tegen-
 „ XIX. DEEL. H „ WOOR:

1732.

„ woordigen vorm der Regeeringe. Doch zy
 „ meenden, dat men, ten onrechte, verftondt,
 „ dat de vernietiging van het Markgraaffchap
 „ van Veere en Vlifingen daartoe vereifcht
 „ werdt. Men begreep de natuur van dit
 „ Markgraaffchap kwalyk. Men meende, dat
 „ de Stadhouders, Markgraaven zynde, meer
 „ invloed gehad hadden op Vlifingen en Vee-
 „ re, dan op de vier andere Steden: 't welk
 „ zy nimmer zouden kunnen toefaan. 't Bur-
 „ gerlyk beftier van Veere ftondt, federt het
 „ jaar 1651, aan een Kollegie van vieren-
 „ twintig altoos aanblyvende Raaden, die zig
 „ zelve verkooren, en ongehouden waren den
 „ Markgraave rekenschap te geeven. 't Regt
 „ van ftemminge ter Dagvaart was niet aan
 „ den Markgraave, maar aan het lighaam der
 „ Gemeente geeven, welke in die hoedaanig-
 „ heid zo min den Markgraaf verbeeldde, als
 „ de Graaflyke Steden, van ouds, den Graaf
 „ te verbeelden plagten. De Markgraaf ftelde
 „ de Schepens: men deedt hem hulde; doch
 „ zulks hadt niets gemeen met het burgerlyk
 „ beftier der Stad, noch krenkte den eed,
 „ waarmede beide de Stad en de Markgraaf
 „ aan 't Gewest waren verbonden. De ftem-
 „ mende Steden waren immers ook, van ouds,
 „ by eede verbonden aan den Graave, die de
 „ Wethouders derzelve aanftelde. Doch zy
 „ bleeven, desonaangezien, Leden van den
 „ Staat, verbeeldende niet den Graaf, maar
 „ het lighaam haarer Gemeenten, in de Staats-
 „ vergaderingen. Opgelyke wyze, waren fom-
 „ mige Steden in Duitschland, in zekere op-
 „ zigten, Leenroerig, en in andere opzigten,
 „ we-

„ wederom vrye Leden van den Staat. De 1732
 „ Stad en 't Graaffchap Montfoort kwam, by
 „ koop, den Staaten van Utrecht toe, die 'er
 „ de Wethouders stelden; en desonaangezien
 „ maakte deeze Stad een gedeelte uit van de
 „ opperste magt van 't Gewest. Willem de III,
 „ Prins van Oranje; was, in het ongelukkige
 „ jaar van 1672, niet door * heimelyke bewer- * *Intri-*
 „ king van de Regeering; maar *alleen door ee- gue.*
 „ *ne overstromende beweeging der Gemeente,*
 „ byna op éénen tyd, door Holland en Zee-
 „ land, tot Stadhouder verkooren, zonder dat
 „ zulks, met eenigen schyn, aan 't beleid
 „ van Vlisfingen en Veere kon toegeschree-
 „ ven worden. 't Was dan ook niet te wag-
 „ ten, dat de twee laatst stemmende Leden
 „ aan hunne vier Mede-Leden eenen Stad-
 „ houder zouden kunnen opdringen. Zy za-
 „ gen derhalve geene noodzaakelykheid al-
 „ toos, voor de vernietiging van het Mark-
 „ graaffchap. Zo ze doorging, stonden 'er,
 „ meenden ze, verscheiden' zwaarigheden uit
 „ te volgen. Men zou 'er uitheemsche Vorsten
 „ mede hoonen; 't welk aanliep tegen het ze-
 „ ventiende Lid der Utrechtsche Unie. Fries-
 „ land, en waarschynlyk ook Gelderland en
 „ Stad en Lande zouden 'er zig gevoelig over-
 „ toonen, en veelligt tot daadelykheden ko-
 „ men. Men zou het Regt niet altoos de
 „ handen kunnen binden, en derhalve eens
 „ vervallen moeten in een kostbaar Regtsge-
 „ ding, tot agterdeel der twee Steden. De
 „ oude twist, tusfchen Middelburg, Vlisfingen
 „ en Veere, over 't Regtsgebied, zou herlee-

1734.

„ ven : alle welke zwaarigheden van meer
 „ belang waren , dan de voordeelen , welken
 „ men zig van de vernietiging belooven kon.
 „ Ook waren zy overtuigd , dat het wezen-
 „ lyk oogmerk der vernietiging , het weeren
 „ van eenen Stadhouder , niet door de *doodde*
 „ *letter* van deeze of gene ontworpen' Reso-
 „ lutie , te bereiken was ; maar alleen , door
 „ de Gemeente , by bevinding , te doen zien ,
 „ dat de tegenwoordige Regeeringsvorm , in
 „ allen deele , beter , geruster , en veiliger
 „ was voor de gemeene Vryheid , dan de
 „ Stadhouderlyke : waartoe zy nogmaals be-
 „ tuigden , van hunnen kant , alles , wat in
 „ hun vermogen was , te willen toebrengen
 „ gen (f).”

't Ver-
 toog van
 Veere
 wordt
 kwalyk
 genomen
 van de vyf
 andere
 Leden.

De vyf andere Steden , Middelburg , Zierik-
 zee , Goes , Thoolen en Vlisfingen , 't *Advys*
 van Veere gezien hebbende , toonden 'er zig
 ten hoogste misnoegd over , en konden zig
 niet onthouden van te verklaaren , dat het haar
 gantsch niet onpartydig voorkwam. Ook hiel-
 den ze 't vervuld te zyn , met veele dwaalin-
 gen des gemeenen volks , behalve , dat zy 'er
 merkelyk gebrek van kennisfe van zaaken van
 Regeeringe in meenden te kunnen bespeu-
 ren (g). Ten voorbeelde hiervan , bragten
 zy by , dat , in 't *Advys* , onderfeld werdt ,
 dat de Staaten zig niet verzet hadden , tegen
 de tweede verkooping van het Markgraaf-
 schap , in den jaare 1581 , daar het tegendeel ,
 uit

(f) Zie Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 400.
 Europ. Merc. Jan. — Juny 1733. bl. 80.

(g) Notul. Zeel. 9 Aug. 1723. bl. 148. Byl. bl. * 50.

uit de *Notulen*, blyken kon. Maar boven al hadt hun gestooten, dat die van Veere hadden kunnen goedvinden „ de Regenten van „ Zeeland *te dreigen*, met de gevoeligheid van „ deze of gene uitheemsche Mogendheid; „ van de drie Gewesten, Gelderland, Friesland en Stad en Lande, en zelfs van *cenen* „ *aanstaanden Stadhouder*, als hadden ze ver- „ geten, dat zy, nog in Wynmaand laatstleeden, plegtiglyk beloofd hadden, den tegen- „ woordigen Regeeringsvorm te zullen hand- „ haaven. Men scheen ook,“ merkten de vyf Leden, wyders, aan „ te vreezen voor onee- „ nigheid onder de Steden, als 't Markgraaf- „ schap vernietigd werdt; daar elk wist, dat „ dit Markgraafschap, altoos, een twistappel „ in Zeeland geweest was.“ De aanmerking, met welke het Advys beslooten werdt, kwam, eindelyk, den vyf Leden bedenkelijk, immers duister voor. „ Die van Veere behoorden zig, dagten ze, wel wat nader te ver- „ klaaren, of zy der Staaten Vergadering be- „ oogden te dreigen, met eene oproerige be- „ weeging der Gemeente, en of zy voor een' „ grondregel hielden, dat de Resolutien der „ Staaten, ten dienste van 't Gemeen genomen, slegts *eene doode Letter* waren, zo lang ze, by de Gemeente, niet waren goedge- „ keurd. De andere Leden wisten, zo wel als „ die van Veere, dat de Regeering, door een- „ dragt, zagtheid en goed bestier, waarby „ men ook wel voegen mogt de onbesproo- „ ken' levenswys der Regenten, bestendig be- „ hoorde gemaakt te worden. Doch wensch-

1732. „ ten wel te weeten , hoe zulk eene aanmer-
 „ king hier te passe kwame , en met welk een
 „ oogmerk zy gemaakt wierdt.” Ten beslui-
 te, begeerden ze, dat Veere zig by de andere
 Leden wilde voegen, en in de vernietiging van
 't Markgraaffschap bewilligen (*b*). Doch die
 Stad kon hiertoe, ten deezen tyde, niet ver-
 staan. Men besloot, derhalve, in 't volgende
 jaar, op den voorslag van Thoolen, de Raad-
 den en Rekenkamer, benevens den Rentmees-
 ter van Bewester-Schelde, by voorraad te be-
 lasten, geene Verlybrieven van het Markgraaf-
 schap aan iemand te verleenen (*i*): in welk be-
 sluit de Staaten van Holland die van Zeeland
 versterkten (*k*).

XXIX. In deezen staat, bleeven de zaaken tot in 't
 De Staa- jaar 1730; wanneer de Staaten van Gelder-
 ten van land, Friesland en Stad en Lande, ter alge-
 Zeeland meene Staatsvergaderinge, arbeidden, om zit-
 ontheffen tingen in den Raad van Staate te verwerven, voor
 Vlisfingen hunnen Stadhouder, den Prinse van Oranje,
 en Veere 't welk egter niet gelukken wilde. Uit den
 van alle naam van zyne Hoogheid, werdt toen, by de
 Leenroe- Staaten van Zeeland, verlof verzogt, om be-
 righeid schikking te mogen maaken over de Leengoede-
 tegen aan- ren van 't Huis van Oranje. Doch ik vind niet,
 bieding van ver- dat hierop iet beslooten werdt. Maar in 't jaar
 van ver- 1732, bragten de Staaten van Holland te we-
 goeding ge, dat den byzonderen Stadhouderen de toe-
 der waar- gang tot den Raad van Staate ontzeid werdt,
 de. hoe zeer die van Friesland 'er voor geyverd
 had-

(*b*) Zie Suplem. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 498.
 Europ. Merc. Jan. — Juny 1733. bl. 170.

(*i*) Nouv. Zeel. 27, 31 Jan. 1 Febr. 1724. bl. 33, 41, 46.

(*k*) Resol. Holl. 23 May 1724. bl. 282.

hadden (l). En naardemaal, in dit zelfde jaar, 1732.
 de verdeeling der nalatenschap van Koning Willem, tusfchen den Koning van Pruiffen en den Prinfe van Oranje en Nafau, die nu meerderjaarig was geworden, gemaakt was; en beide de partyen zig aan de algemeene Staaten, en de Prins ook aan die van Holland en Zeeland vervoegd hadden, om de uitkeering der goederen, die nog onder derzelve bewind waren; vonden de Staaten van Zeeland, aangezet door die van Holland, geraaden, een einde te maaken van de raadpleegingen, op de vernietiging van het Markgraaffchap van Veere en Vlifingen (m). Dit Markgraaffchap was den Prinfe van Oranje aanbedeeld, die reeds Stadhouder van drie Gewesten was, en derhalve kans hadt, om t'eenigen tyde Stadhouder van Zeeland te worden, 't welk de tegenwoordige Regeering, door het vernietigen van het Markgraaffchap, dat den Prinfe, dagt men, te veel gezags in Zeeland geeven zou, voorkomen wilde. Veere was nu tot het gevoelen der meerderheid overgegaan. De Staaten beflootten dan, op den zeventienden van Slagtmaand, met eenpaarige bewilliging van alle de Leden, uit kragte van hunne hooge Souverainiteit en onbetwistbaare magt, de Steden Vlifingen en Veere, van nu af, voor altoos en ten eeuwigén dage, * met der daad * *De facto*
 „ en *de jure*.

(l) Refol. Holl. 14, 15 April, 10 May 1730. bl. 270, 279, 341. 24 April, 20 Juny, 24 Octob. 1732. bl. 216, 293, 684. Notul. Zeel. 12 Juny, 20 July 1732. bl. 128, 140. 13 Juny 1732. bl. 181. Miffive van Stad en Lande van 17 Aug. 1730. van Friesland in dato 17 Maart 1732. van Holland in dato 29 April 1732. van Zeeland in dato 25 April 1732.

(m) Notul. Zeel. 11 Sept. 1732. bl. 263.

1731.

„ en van regtswege , te ontheffen van alle
 „ Leenroerigheid , dezelve verklaarende voor
 „ vrye Graaflyke Steden , als andere stemmen-
 „ de Steden der Provincie , alleen onderwor-
 „ pen aan de Souveraine Vergadering van hun-
 „ ne Edele Mogendheden.” Voorts , werdt den
 „ algemeenen Ontvanger gelast , „ tot schaade-
 „ loosstelling van hem , die tot de Heerlykheid
 „ van Veere en Vlisfingen zou bevonden wor-
 „ den gerechtigd te zyn , op te neemen hon-
 „ derdduizend Ryksdaalders , die in de Bank
 „ te Middelburg zouden worden bewaard ;
 „ hoewel de Staaten gezind waren , deeze
 „ fomme te verhoogen , wanneer zulks rede-
 „ lyk mogt geoordeeld worden. Ook zou men
 „ de Weshouders van Vlisfingen en Veere ver-
 „ zoeken , om alles , wat opzigt op den Mark-
 „ graave hadt , te ligten uit de burger - brie-
 „ ven , en uit alle andere Akten. Den Ge-
 „ committeerden Raaden zou worden aange-
 „ schreeven , dat zy geene Brieven van Verhef-
 „ finge of overdragt van Vlisfingen en Veere
 „ zouden hebben te verlyden ; en men zou den
 „ Leenmannen Bewester - Schelde waarfchu-
 „ wen , dat zy over zulk eene overdragt niet
 „ zouden hebben te staan ; maar op de steen-
 „ rolle der Leenen aantekenen , dat de twee
 „ Steden , ten eeuwigen dage , van alle Leen-
 „ roerigheid ontheeven waren. De Staaten
 „ van Holland , den Staaten van Zeeland , in
 „ Wynmaand laatstieeden , eene beleefde en
 „ edelmoedige aanbieding , betrekkelyk tot de
 „ vernietiging van het Markgraaffschap , ge-
 „ daan hebbende , zouden , by eene plegtige
 „ bezending , bedankt worden. Zeven Heeren
 „ uit

„ uit de Vergadering, benevens den Raadpen-
 „ sionaris, werden benoemd, om te onderzoeken,
 „ ken, wat verder vereischt werdt, om 't werk
 „ der ontheffing van de twee Steden van alle
 „ Leenroerigheid te voltoojen (n).”

1732.

De Staaten van Zeeland gaven den algemeenen Staaten, eerlang, kennis van dit merkwaardig Besluit, met bygevoegd verzoek, dat zy, begeerig zynde, de nalaatenschap van Koning Willem uit te keeren aan de erfgenaamen, Vlisfingen en Veere daarvan zonden gelieven uit te zonderen, en in derzelver plaatse honderdduizend Ryksdaalders aan te bieden (o). De Prins van Oranje kreeg 'er insgelyks kennis van, en alzo hy 'er zig zeer door hieldt verongelykt, besloot hy eenen *protesteeren* Brief te laten afgaan aan de Staaten van Zeeland, die, op den tienden van Louwmaand des volgenden jaars, uit den Haage, getekend was (p). In deezen Brief, beklagde zyne Hoogheid zig „ dat de Staaten hadden kunnen goedvinden, hem, zonder eenige reden te geeven, „ voor altoos, te verfteeken van het erfgoed „ zyner Vaderen, by een enkel besluit van „ hun welbehaagen, onder de benaming van „ hunne Hooge Souverainiteit en onbetwistbaare magt.” Voorts gaf hy *agt* redenen, waarom hy zig verplicht vondt, te *protesteeren* tegen het Besluit der Staaten. „ I. Om dat „ hunne Edele Mogendheden, eertyds, zo „ wel

De Prins van Oranje schryft eenen *protesteeren* brief aan de Staaten van Zeeland.

1733.

(n) Notul. Zeel 17 Nov. 1732. bl. 329. in de Europ. Merc. Jan. — Juny 1733. bl. 78. Suplem. au Corps Diplom. tom. III. P. II. p. 340.

(o) Notul. Zeel. 11 Dec. 1732. bl. 371, 401. Byl. bl. * 39. * 108, * 109.

(p) Notul. Zeel. 3 Maart 1733. bl. 302.

1733.

„ wel als nu , kennis gehad hebbende van
 „ hunne opperste magt , nu eerst gedacht had-
 „ den , om zig van dezelve te bedienen , tot
 „ vernietiging van het Markgraaffchap van
 „ Veere en Vlisfingen. 2. Om dat zy zynen
 „ Voogden , geduurende zyne minderjaarig-
 „ heid , aanleiding gegeven hadden , om te ver-
 „ wagen , dat zy , na dat de gefchillen over
 „ de nalaatenschap van Koning Willem zou-
 „ den zyn vereffend , geene verandering om-
 „ trent het Markgraaffchap zouden tragten te
 „ maaken. 3. Om dat de Staaten , te vooren
 „ verklaard hebbende , dat het uitftel van 't
 „ verly den regthebbenden niet zou benadee-
 „ len , nu tot de vernietiging van 't Mark-
 „ graaffchap hadden beflooten , na dat zy ge-
 „ zien hadden , dat het hem ten deel gevallen
 „ was. 4. Om dat hunne Edele Mogendhe-
 „ den , goedgevonden hebbende de beftelling
 „ der Wethouderfchap , in de Steden Vlisfin-
 „ gen en Veere , aan zig te trekken , te gelyk
 „ verklaard hadden , dat zy , daardoor , het regt
 „ des Markgraafs niet beoogden te benadee-
 „ len , onderftellende dus altoos , dat het Mark-
 „ graaffchap in wezen blyven zou. 5. Om
 „ dat zy hun Beffluit alleen bouwden op hunne
 „ hooge Souverainiteit en onbetwiftbaare magt ,
 „ dat is , op den zogenaamden * opperften
 „ eigendom , van welken de hooge Overheid
 „ zig alleen zeldzaam , en niet dan in gevallen
 „ van de dringendfte noodzaakelykheid , die
 „ hier geene plaats hadt , behoorde te bedie-
 „ nen. 6. Ook ftreedt zulk een Beffluit met
 „ verfcheiden' Privilegien : 7. behalve dat men
 „ 'er , hier te Lande , geene wedergade van
 „ , too-

* Domi-
 nium emi-
 uens.

„ toonen kon. 8. 't Liep, daarenboven, regel-
 „ regt aan, tegen de Leenwetten deezer Lan-
 „ den, volgens welken, de Leenheer zo wel
 „ aan zynen Leenman verbonden was, als de
 „ Leenman aan zynen Leenheer; om niet te
 „ zeggen, dat de Staaten van Zeeland niet eens
 „ Leenheeren waren van het Markgraaffschap,
 „ welk, by de Brieven van den jaare 1555,
 „ bleek te zyn een Hollandsch goed onversterf-
 „ lyk Erfleen.” By deeze redenen, voegde zy-
 „ ne Hoogheid, ten besluite „ dat, zo de Staa-
 „ ten redenen meenden te hebben, om hem
 „ van zyn erfgoed te ontzetten; deeze redenen
 „ voor eenen bevoegden Regter zouden moe-
 „ ten onderzocht en beoordeeld worden; of, zo
 „ zy zig van 't regt van opperften eigendom
 „ konden bedienen, behoorden zy zulks ge-
 „ daan te hebben, in 't jaar 1585, toen Vlis-
 „ singen den Engelschen werdt ingeruimd: 't
 „ welk egter niet geschied was, zonder uit-
 „ drukkelyke bewilliging der Voogden van
 „ Prinse Maurits, toen nog minderjaarg. Dat
 „ de algemeene Staaten, met bewilliging der
 „ Staaten van Zeeland, het Executeurichap
 „ van den Testamente van Koning Willem op
 „ zig genomen hebbende, gehouden waren,
 „ de nalaatenschap te bewaaren in haar geheel,
 „ verre van dat zy, veel min een derzelven,
 „ zig van dezelve, gedeeltelyk, mogten mees-
 „ ter maaken. Hy vertrouwde dan, dat hunne
 „ Edele Mogendheden, door alle deeze rede-
 „ nen, bewoogen zouden worden tot andere
 „ gedagten, en 't genomen Besluit intrekken.
 „ Doch zo 't anders uitviel, moest hy betuigen,
 „ dat hy daarin geenszins zou konnen bewilli-
 „ gen,

1733. „ gen, maar zig het regt voorbehieldt, om daar-
 „ tegen zodanige middelen in 't werk te stellen,
 „ als hy zou bevinden te behooren (q).”

Zyne Hoogheid zondt een affchriit van deez-
 zen Brief aan de Staaten van Holland (r): ook
 een aan de algemeene Staaten, op welken hy
 begeerde, dat zy de handelwyze van die van
 Zeeland niet zouden billyken; maar, als Exe-
 cuteurs van Koning Willems Uitersten Wil, te
 wege brengen, dat hy in 't bezit van 't Mark-
 graaffschap gesteld werdt (s).

XXX. Beide de Brieven werden openlyk in 't licht
 De Staa- gegeven. Ook verzuumde de Prins niet, het
 ten van Zeeland te geven eene Ver-
 dediging van hun gedrag in 't licht.

Inhoud
 derzelve.

gegeven. Ook verzuumde de Prins niet, het
 oordeel, door verscheiden' Advokaaten, in den
 jaare 1707, over 't regt tot het Markgraaffchap,
 ten behoeve zyns Vaders geveld, in 't begin
 deezes jaars, door eenige andere Advokaaten,
 te doen bekrachtigen (r). Maar de Staaten van
 Zeeland, niet gezind om 't genomen Besluit te
 veranderen, gaven, omtrent deezen tyd, eene
 wydluftige Verhandeling in 't licht, die, reeds
 voor eenige jaaren, opgesteld was (u), en
 waarby zy hun Regt om de Steden Vlisfingen
 en Veere, voortaan, niet ter Leen uit te gee-
 ven, onder aanbieding van de waarde in gelde
 aan den belanghebbenden te zullen voldoen,
 uitvoeriglyk, verdedigden. De Verhandeling
 bestondt uit vyf deelen. In het eerste Deel of
 Lid, werdt het Markgraaffschap van Veere be-
 schreeven „ als een goed Zeeuwsch Leen, welk
 „ van

(q) Zie deezen Brief in de Europ. Merc. Jan. — Juny 1733.
 bl. 31.

(r) Resol. Holl. 14 Jan. 1733. bl. 48.

(s) Zie Europ. Merc. Jan. — Juny 1733. bl. 30.

(t) Voyez Suplem. au Corps Dip'om. Tom III. P. II. p. 341.

(u) Notul. Zeel. 23 Nov. 1724. bl. 277. en Bylag.

„ van de Graaflykheid verheeven werdt.” In
 het *tweede*, werdt verhaald, hoe het, in 't jaar
 1567, om fchuld, verkogt moetende worden,
 door Koning Filips, genaast was (v). Voorts,
 werdt onderfeld „ dat het Leen, door deeze
 „ naasting, van Leenroerigheid ontflaagen, en
 „ in den boezem der Graaflykheid gevallen
 „ was, waaruit het, oudtyds, was voortgeko-
 „ men. Of Filips de II, ondertusfchen, iet tot
 „ de kooppenningen betaald hadt, bleek niet;
 „ hoewel men voor waarfchynlyk hieldt, dat
 „ hy ze, ter oorzaake der opkomende beroer-
 „ ten, niet geheel betaald zou hebben. In dee-
 „ ze beroerten, hadden Vlifingen en Veere de
 „ zyde des Prinfen van Oranje gekooren, en
 „ waren, op 's Konings naam, in 't jaar 1574,
 „ voorzien geworden van nieuwe Privilegien,
 „ waar by haar regt verleend werdt, om ter
 „ Dagvaart te verfchynen en te ftemmen, ge-
 „ lyk andere Zeeuwifche ftemmende Steden.”
 Men onderfelde „ dat de Steden deeze Privi-
 „ legien niet verkreegen hadden, dan om dat
 „ zy, federt de naasting, als vrye Graaflyke
 „ Steden werden aangemerkt: waarom ook nu
 „ beloofd werdt, dat zy nimmer, op eeniger-
 „ hande wyze, vervreemd zouden worden.
 „ Maar onaangezien deeze belofte, waren de
 „ twee Steden,” zo als in het *derde* Lid aange-
 „ merkt werdt „ in den jaare 1581, by onwillig
 „ *Decreet* van den Hove van Holland, te koop
 „ geveild, en door Willem, Prinfe van Oran-
 „ je, gekogt: 't zy dat zyn oogmerk was, een
 „ Markgraaffchap voor zynen Zoon Maurits
 „ te koopen, waartoe hy zig, zegt men, by
 „ Hu-

1733:

(v) Zie VII. Deel, bl. 382.

1733.

„ Huwelyks-voorwaarden , verbonden hadt ;
 „ 't zy dat hy meer invloed zocht te hebben in de
 „ Regeering van Zeeland. Eenige Renthef-
 „ fers , samen honderd drie-entwintig ponden
 „ vlaamis agterftallige Renten van de twee Ste-
 „ den te vorderen hebbende , hadden , zo hier
 „ verhaald werdt , de Steden doen aanflaan en
 „ verkoopen. De verkooping gefchiedde , met
 „ alle de voorregten , oudtyds en ook in 't jaar
 „ 1574 , aan de Steden verleend : en Veere in
 „ 't byzonder , met het regt , om den gant-
 „ fchen Adel van Zeeland te mogen verbeel-
 „ den ; welk regt men , in Zeeland , altoos
 „ verftaan hadt , aan geen byzonder geflagt of
 „ goed gehegt te zyn. De Aartshertog Mat-
 „ thias en de Staaten van Zeeland hadden ge-
 „ tragt , de verkooping te beletten , immers te
 „ doen opfchorten voor eenen tyd ; doch 't
 „ was hun mislukt. De Prins werdt zelfs , in
 „ de twee Steden , gehuldigd , eer de Staaten
 „ byeen konden komen , om hierop te raad-
 „ pleegen. Men onderftelde , dat zyne Door-
 „ lugtigheid , door deezen koop van twee stem-
 „ mende Steden , de genegenheid der Zeeu-
 „ wen van dien tyd verlooren hadt. Ook werdt ,
 „ wat laater , by de ontwerpen op de opdracht
 „ der Graaflykheid van Holland en Zeeland ,
 „ bedongen , dat de Steden Veere en Vlisfin-
 „ gen wederom onder het lighaam van Zee-
 „ land zouden gebragt worden.” In het *vierde*
 „ Lid , zegt men te bewyzen „ dat de jong-
 „ fte koop van Vlisfingen en Veere gebrekke-
 „ lyk en zelfs nietig was. Om dit te doen zien ,
 „ werdt wederom onderfteld , dat het Leen , na
 „ den eerften koop van den jaare 1567 , ver-
 „ nie-

„ nietig, en de twee Steden met de Graaf-
 „ lykheid vereenigd waren. Hier by werdt aan-
 „ gemerkt, dat men, by 't Oktroi van den ja-
 „ re 1574, beloofd hadt, de twee Steden niet
 „ te zullen vervreemden : waaruit beslooten
 „ werdt, dat zy niet op nieuws konden ver-
 „ kocht worden, vooral niet, buiten bewilliging
 „ der Staaten van Zeeland. Op 't gene hierte-
 „ gen ingebragt was, dat Filips de II. schein
 „ voorgehad te hebben, het Leen te bewaaren;
 „ en dat hy, hierom, den Graaf van Megen
 „ naar Zeeland gezonden hadt, om, van zy-
 „ nentwege, als Markgraaf, in Vlisfingen en
 „ Veere, gehuldigd te worden; werdt geant-
 „ woord, dat zulks niet bleek, en dat Megen,
 „ veeleer, in Zeeland gekomen schein te zyn,
 „ om de Steden in 's Konings eed, als Graaf
 „ van Zeeland, te ontvangen. En op de aan-
 „ merking dat, Filips de kooppenningen niet
 „ voldaan hebbende, de koop van den jaare
 „ 1567 moest gehouden worden als niet ge-
 „ schied, werdt geantwoord, dat het niet vol-
 „ doen der kooppenningen aan de opgekomen
 „ beroerten te wyten was. Men stondt egter
 „ toe, dat de voldoening deezer kooppenni-
 „ gen, met regt, kon gevorderd worden; doch
 „ hiertoe hadden de schuldeifchers zig moeten
 „ vervoegen aan de Staaten van Zeeland. 't
 „ Stondt hun, dagt men, niet vry, de Steden,
 „ door 't Hof, te doen verkoopen. Men hadt
 „ zelfs aan hunnen eisch konnen voldoen, door
 „ 't verkoopen van eenige Heerlyke en vrye
 „ eigen' goederen, zonder 't Markgraafschap
 „ zelf aan te spreken. Steden, die stem in Staat
 „ hadden, te verkoopen sreedt ook, verstondt

„ men

1733.

„ men, tegen de bekende gronden der Regeer-
 „ ringe. Men mogt de opperste magt, of een
 „ gedeelte derzelve niet te koop veilen. Deedt
 „ men 't, zo gaf men byzonderen Perfoonen ge-
 „ legenheid, om een Lid der opperste magt af-
 „ hangkelyk te maaken. En dit was egter met
 „ Vlisfingen en Veere gefchied, geheel buiten
 „ bewilliging der Staaten van Zeeland, die niet
 „ alleen niet geweigerd hadden, den schuldei-
 „ fcheren te voldoen; maar by welken zelfs
 „ niet bleek, dat de schuldeifchers eens om
 „ voldoening hadden aangehouden. Zelfs twy-
 „ felde men, of de Prins van Oranje, zynde
 „ Stadhouder van Zeeland, wel bevoegd was,
 „ om de twee Steden te koopen. Hy moest ze,
 „ veeleer, gehandhaafd hebben by haare Pri-
 „ vilegien van niet te mogen vervreemd wor-
 „ den. Hy en zyne Opvolgers waren wel ge-
 „ fteld en gebleeven in 't vreedzaam bezit van
 „ het Markgraaffchap, tot op het overlyden
 „ van Koning Willem den III. Doch zulks was
 „ alleenlyk aan hun uitfteekend vermogen en
 „ groot gezag toe te fchryven. Hierdoor wa-
 „ ren de Staaten van Zeeland verhinderd ge-
 „ worden, om 't Regt van den Lande voor te
 „ ftaan naar behooren. De voorregten der op-
 „ perste magt waren aan geene Verjaaringe
 „ onderworpen. De Staaten van Zeeland meen-
 „ den, derhalve, reden t'over te hebben, om
 „ den jongften koop te doen vernietigen. Doch
 „ zy waren niet gezind, hier over in gefchil te
 „ treden. 't Was hun genoeg, en dit werdt, in
 „ 't vyfde Lid der Verhandeling aangemerkt,
 „ dat het Regt van * opperften eigendom hun
 „ magt liet, om het Markgraaffchap, tegen
 „ re-

* *Domini-
 nium
 eminens.*

„ redelyke vergoeding, te niet te doen. Men
 „ was 't wederzyds eens, dat de Staaten dit
 „ Regt van opperften eigendom bezaten. Men
 „ erkende ook, wederzyds, dat de hooge
 „ overheid zig van dit Regt, alleen zeldzaam,
 „ en niet dan om gewigtige redenen, behoorde
 „ te bedienen. 't Kwam 'er dan slegts op aan, of
 „ 'er gewigtige redenen waren, om 't Mark-
 „ graaffchap van Veere en Vlisfingen, in ge-
 „ volge van dit Regt van opperften eigen-
 „ dom, te niet te doen? Maar wie zou van
 „ 't gewigt deezer redenen oordeelen? Im-
 „ mers waren de Staaten, in 't stuk van de
 „ hooge Regeeringe van hun Gewest, niet
 „ gehouden aan iemant dan aan Gode reken-
 „ fchap te geeven van hun gedrag. Zy wil-
 „ den 't egter, ten overvloede, doen. Stem-
 „ mende Steden behoorden onafhankelyk
 „ te zyn van eenen Heer. Zy konden, ligte-
 „ lyk, door Huwelyken en Verfterf, in vreem-
 „ de handen vallen: 't welk dikwils nadeelig
 „ geweest was voor eenen Staat. Thoolen
 „ was, oudtyds, van de Graaffykheid ver-
 „ vreemd zynde, in de handen van Lodewyk
 „ van Châtillon, Graave van Blois, en on-
 „ derdaan van Frankryk, geraakt; by welke
 „ verandering, men zig zo kwalyk bevonden
 „ hadt, dat men op Hertoge Albrecht ver-
 „ wierf, dat hy zig verbondt, om de Stad;
 „ voortaan, nimmer te zullen weggeeven,
 „ dan aan eenen jonger' Broeder van zynen
 „ Huize. Vlisfingen en Veere zelve, van
 „ ouds, aan den Huize van Borfelen ter leen
 „ gegeven zynde, waren, door Huwelyk over-
 „ gebragt in het Huis van Bourgondie, welk
 „ Zeeland niet aanging. Het Graaffchap van
 „ XIX. DEEL. I „ Hol-

1733.

„ Holland en Zeeland was van 't eene vreem-
 „ de Huis in 't andere overgegaan, en einde-
 „ lyk gekomen aan Filips den II, een' vreem-
 „ deling, die geene zugt tot deeze Landen
 „ hadt; die 's Lands Privilegien schondt, en
 „ de ingezetenen drong tot het opvatten der
 „ wapenen, ter bescherminge van Godsdienst
 „ en Vryheid. Wie wist, hoe 't met het Mark-
 „ graaffschap, in tyd en wyle, gaan kon? De
 „ Staaten waren, eindelyk, verpligt, tot hand-
 „ haavinge der Privilegien aan de twee Ste-
 „ den verleend, en waarby beloofd was, de-
 „ zelve niet te zullen vervreemden. Deeze
 „ redenen bewoogen hen, om zig van 't Regt
 „ van opperften eigendom te bedienen, en
 „ de twee Steden van alle Leenroerigheid te
 „ ontheffen. Hiervoor booden zy den be-
 „ langhebbende billyke vergoeding aan. Zy
 „ wilden, in 't waardeeren deezer vergoe-
 „ dinge, niet slegts op de inkomsten van het
 „ Markgraaffschap, maar op het Heerlyk regt
 „ zelf agt gegeven hebben, en de begrooting
 „ der fomme aan de uitspraak van goede man-
 „ nen verblyven. Hierdoor meenden ze zig
 „ voor alle verdenking van geweld en onregt
 „ te hoeden. De oefening van het Regt van
 „ opperften eigendom kon geen voorwerp zyn
 „ voor den gewoonlyken Regter, gelyk som-
 „ migen wilden. Ook streedt het gebruik van
 „ dit Regt niet met het Groot-Privilegie van
 „ Vrouwe Maria, welk alleen zag op *execu-
 „ tien*, by wege van Regten, op eenig goed
 „ ondernomen, die de Graavin beloofde, niet
 „ by voorraad, maar alleen na geregtelyke
 „ uitwinning te zullen laten gelden. De Keur
 „ van 't jaar 1495 sprak alleen van het bezit-
 „ „ regt

1733.

„ regt van byzondere Perfoonen , ten opzigte
 „ van elkanderen. De Unie van Utrecht ver-
 „ maande de Leden wel , om uitheemfchen
 „ Vorften geene billyke reden tot misnoegen
 „ te geeven ; maar vorderde niet , dat men de
 „ regten en vryheden des Lands aan 't belang
 „ van uitheemfche Vorften opofferde. Men
 „ ftondt toe , dat een Leenheer zo wel aan zy-
 „ nen Leenman , als deeze aan dien verbonden
 „ was ; maar men beweerde , dat de Staaten
 „ aan deeze verbindtenis voldeeden , als zy ,
 „ 't Leen naar zig neemende , den Leenman
 „ vergoeding van fchade aanboden. Zy had-
 „ den , eindelyk , niet voor , den ouden Re-
 „ geeringsvorm van Vlifingen en Veere te ver-
 „ anderen. Zulks was gefchied , by den twee-
 „ den koop , in den jaare 1581. Hun toeleg
 „ was alleen , de twee Steden te herftellen ,
 „ in het genot der Privilegien van den jaare
 „ 1574. Zy vertrouwden , hierom , dat de
 „ Bondgenooten en alle onpartydigen over-
 „ tuigd zouden zyn , dat zy , in deezen , niets
 „ gedaan noch beoogd hadden , dan 't gene
 „ met de gronden eener goede Staatkunde ,
 „ welgeftele Regeeringe , en tevens met de
 „ billykheid overeenkwame (w).”

De Staaten van Zeeland deden , wat laa-
 ter , den Prinfe van Oranje de fomme aanbie-
 den , welke zy hem , in vergoeding van fcha-
 de , voor zyn vernietigd Leen hadden toege-
 legd. Doch hy weigerde dezelve te ontvan-
 gen (x) : waarom ay , ten zynen dienfte , in
 de

Zy bly-
 ven in 't
 bezit van
 't Mark-
 graaf-
 fchap
 van Veere
 en Vli-
 fingen.

(w) Zie deeze Deductie in de Europ. Merc. Jan.—Juny 1733.
 bl. 41—77.

(x) Notul. Zeel. 27 Maart , 7 May 1736. bl. 90, 141. ° 274

1733.

de Bank van Middelburg , leggen bleef. De Prins vervoegde zig , sedert , nog wel aan de algemeene Staaten , welken hy verstondt , dat hem in 't bezit van het Markgraaffschap behoorden te doen stellen. Doch de zaak kon hier niet afgedaan worden , ter oorzaake van het verschillend begrip der Gewesten (y). Holland en eenige anderen waren 't met Zeeland eens , oordeelende , dat 'er reden genoeg was , om het Markgraaffschap , tegen billyke schade - betering , te niet te doen. Gelderland , Friesland en Stad en Lande verstonden , daarentegen , dat men den Prinse van Oranje , grootelyks , verongelykt hadt , in Zeeland : vooral , om dat men hem , niet slegts van de heerlyke regten , maar zelfs van de inkomsten des Markgraaffschaps hadt verfteken (z). De Koning van Groot - Britanje zelf schreef , hierover , aan de Staaten van Zeeland , en aan de algemeene Staaten. Doch Zeeland bleef by zyn gevoelen (a). *Charles Louis Antoine d'Alsace , Graaf van Bousfu en Prins van Chimai* , afftammende van Maximiliaan d'Alsace , die , door Maximiliaan van Bourgondie , Markgraaf van Veere , tot Erfgenaam verklaard was , hadt , reeds in 't jaar 1732 , beweerd , regt te hebben op het Markgraaffschap , en de bewyzen van zyn regt den Staaten van Zeeland , door den Ambassadeur van Hoey , toegezonden (b). Men hadt 'er toen luttel agts

op

(y) *Misfive der Staat. van Holl. aan die van Zeel. van 23 Dec. 1733. en Notul. Zeel. 4 Febr' 1734. bl. 29. 63.*

(z) *Misfive der Staat. van Gelderl. aan die van Zeel. van 24 May 1736. in de Notul. Zeel. van 1736. bl. 153.*

(a) *Notul. Zeel. 29 Noyemb. 12 Decemb. 1736. bl. 265, 299. 14 Maart 1737. bl. 25.*

(b) *Memoire pour prouver que Vere & Vlisfingue appartienent au Prince de Chimai. Notul. Zeel. 28 April 1733. bl. 34.*

op geflaagen. Doch in 't jaar 1737, vernieuwde hy zynen eisch; aanbiedende, zyn regt aan het Gewest, ten redelyken pryze, te willen verkoopen. En men vondt, eerlang, geraaden, in onderhandeling te treden met zynen Gevolmagtigde. De Prins van Oranje en Nassau kreeg hier haast kennis van, en 't bewoog hem, de Staaten, insgelyks, tot handeling aan te zoeken. Hy verklaarde zig gezind „ om hun „ zo veel genoeg te geeven, als hy, eenigszins, voor zig zelve en voor zyne nakomelingschap zou kunnen verantwoorden.” De Staaten benoemden, daarna, drie Heeren, om met zyne Hoogheid te handelen (c). Zy schreeven, midlerwyl, naar 't Hof in den Haag, om de stukken, de verkooping van Vee-re en Vlisfingen, in den jaare 1581, betreffende. Doch zyne Hoogheid vondt middel, om het overzenden deezer stukken, tot in de Lente des jaars 1738, op te houden (d). En 't leedt tot in den volgenden Herfst, eer de Prins den Heer *Gemme Onuphrius*, *Baron van Burmania*, zynen Opperstalmeester, naar Zeeland zondt, om met de Staaten te handelen. Burmania bleef eenigen tyd in Zeeland. Hy vorderde „ dat men zyne Hoogheid herstelde „ in het bezit van het Markgraafschap, zul- „ lende hy egter, in eenige opzigten, tegen „ behoortlyke schadeloosstelling, alle verant- „ woordelyke toegeeflykheid voor de Staaten „ gebruiken, en zelfs, van nu af, het Mark- „ graafschap aan de Staaten afstaan, in geval „ hy

(c) Resol. Holl. 9 Jan. 1737. bl. 10. Notul. Zeel. 26, 28
 Blaart, 8, 22 Aug. 3, 5, 6 Dec. 1737. bl. 68, 76, 122, 169,
 195, 204, 207. 28.

(d) Notul. Zeel. 29 Nov. 1737. bl. 18. 17 Maart 1738. bl. 28.

1733. „ hy zonder kinderen overleedt, zonder eenige
 „ vergoeding voor zyne erfgenaamen te vorde-
 „ ren, of, zo hy alleenlyk eene of meer Dog-
 „ ters naliet, tegen behoorlyke vergoeding in
 „ geld, ten behoeve deezer Dogteren.” De
 Gemagtigden der Staaten merkten, op deezen
 voorflag, aan „ dat het te rug geeven van het
 „ Markgraaffchap vierkant aanliep tegen het
 „ besluit van den jaare 1732, waarvan zy niet
 „ gelast waren af te gaan. :” voorts, vraagen-
 de, in welke opzigten de Prins den Staaten zou
 willen genoegen geeven? De Heer Burmania
 verklaarde „ dat zulks zou bestaan, in het af-
 „ staan van eenige Heerlyke regten, den Mark-
 „ graaven toebehoord hebbende.” Doch alzo
 hy niet afgaan kon van de te rug vordering des
 Markgraaffschaps, bleeven de onderhandelinge-
 gen opgeschort (e). De Staaten van Holland
 vermaanden, midlerwyl, die van Zeeland, by
 verscheiden' brieven, dat zy zig stipt moesten
 houden aan het besluit van den jaare 1732; en
 men verklaarde hun, eerlang, dat men geene
 gezindheid altoos hadt, om hiervan in 't minste
 af te wyken (f). Burmania, ondertusfchen,
 den Prinse gesproken hebbende, kwam, in 't
 begin des jaars 1739, wederom te Middelburg.
 Doch Goes en Thoolen verstonden toen, dat
 men de handeling niet behoorde te hervatten,
 dan voor zo ver zy de schadeloosstelling in geld
 betrof. Men hoorde 's Prinzen Gevolmagtigde
 egter, die nu aanbodt „ dat zyne Hoogheid,
 * *Regalia.* „ tegen schadeloosstelling, van alle de * Hee-
 „ ren regten zou afstaan, midts men hem de
 „ † voor-

(e) Notul. Zeel. 15 Sept. 1738. bl. 175 enz.

(f) Resol. Holl. 25 Oct. 1738. bl. 577. 5 Febr. 1739. bl. 149.
 Notul. Zeel. 25, 28 Nov. 4, 9 Dec. 1738. bl. 223, 238, 152,
 269, 271, 26 Jan. 6 April 1739. bl. 38, 39, 72.

„ † voordeelige beheering van 't Leen alleen- 1733.
 „ lyk behouden liete.” Doch deeze voorflag, —
 die nog al aanliep tegen het besluit van den jaare † *Domini-*
 1732, behaagde niet aan de meesten. En alzo *nium*
 men, wederzyds, betuigd hadt, niet verder te *utile.*
 kunnen komen, werdt de handeling, door de
 meeste Leden, in Hooimaand, verklaard voor
 afgebroken. Vlisfingen hadt alleenlyk gezeid,
 hierop ongelast te zyn, en Veere, 't *Advis* van
 Vlisfingen te zullen afwagten (g). Midlerwyl,
 bleeven de Staaten van Zeeland, of eigenlyk
 de twee Steden Vlisfingen en Veere in 't bezit
 van alle regten des Markgraafs (h), in gevol-
 ge van een Oktroi der Staaten van den twintig-
 ften van Oogstmaand des jaars 1733 (i), tot op
 de merkwaardige verandering des jaars 1747;
 wanneer zyne Hoogheid in 't vol genot van zyn
 erfgoed gesteld werdt.

't Gewigt van 't geschil over 't Regt tot het XXXI.
 Markgraaffschap van Veere en Vlisfingen heeft Hoofd-
 ons bewoogen, om de redenen, welken men, punt van
 van wederzyde, voortgebracht heeft, omstan- 't geschil,
 diglyk en onpartydiglyk, ter neder te stellen, over 't
 op dat de Lezer te beter van de kragt en zwak- Regt tot
 heid derzelven zou kunnen oordeelen. Opmerk- dit Mark-
 zaamen zullen ligtelyk hebben kunnen zien, dat graaf-
 het, in dit merkwaardig geschil, voornaamlyk schap;
 hierop aankwam „ of de redenen, waarom de
 „ Staaten van Zeeland goetvonden, het Leen
 „ van

(g) Notul. Zeel. 15, 19, 20, 22, 27 Jan. 2 Febr 13, 17,
 21 April, 9 July 1739. bl. 13, 24, 28, 34, 41, 45, 103, 115,
 124, 159. * 27.

(h) Notul. Zeel. 9 Aug. 16, 20 Sept. 1734. bl. 394, 407, 412
 en 12 May, 13 Juny, 16 Dec 1735. bl. 103, 125, 283. C. v.
 BYNKERSHOEK Quest. jur. publ. Libr. II. Cap XV. p. 294.

(i) Reglem. op de betelling der Magist. van Vlisfingen en
 Veere van 20 Aug. 1733.

1733. „ van Vlisfingen en Veere , tegen billyke ver-
 „ goedinge , te vernietigen , gewigtig genoeg
 „ waren ? ” De Staaten oordeelden van ja.
 Maar de Prins van Oranje , en de Gewesten , die
 zyne zyde hielden , begreepen 't anders. Men
 betwistte den Staaten het Regt van opperften
 eigendom niet ; maar men beweerde , dat zy 'er
 zig zeldzaam , en niet dan om dringende re-
 denen , van behoorden te bedienen. Ook werdt
 dit , van hunne zyde , toegestaan. Maar zulke
 gewigtige redenen meenden zy , in het tegen-
 woordig geval , te zien. Hunne vryheid liep,
 dagten ze , gevaar , als zy 't Leen in wezen lie-
 ten. De Prins van Oranje kon , zo hem 't Leen
 opgedraagen was , zig , meenden ze , van 't ge-
 zag , welk het hem geeven zou , bedienen , om
 deeze vryheid te besnoeijen (k). En zo hunne
 vrees hiervoor gegrond was , kon niemant hun
 kwalyk neemen , dat zy gebruik maakten van 't
 Regt van opperften eigendom. Maar dat hunne
 vrees gegrond was , werdt , van de andere zy-
 de , ontkend ; gelyk , uit verscheiden' egte stuk-
 ken , en onder anderen , uit het aangehaalde
 Advis van Veere , te bespeuren is. Aan wien
 stondt nu de beslissende uitspraak tusschen dit
 tweeerlei oordeel ? De Staaten beweerden , dat
 ze hun toekwam. Doch de uitkomst heeft ge-
 leerd , dat zy hunne uitspraak niet hebben kon-
 nen doen gelden , en dat die van Veere , wel-
 ke hun , reeds in 't jaar 1723 , tegen verande-
 ring van tyden , gewaarschuwd hadden , beter
 dan zy geraaden hebben , 't gene , naderhand ,
 gebeurd is.

(k) C. v. BYNKERSHOEK *ubi supra*.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

VIER-EN-ZEVENTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

- I. Oorlog om de Poolfche Kroone. II. De Staaten verklaaren, dat zy 'er zig niet in denken te fteeken. Handeling hierover, met den Keizer. III. De Staaten handelen met Frankryk, over de onzydigheid der Oostenrykfche Nederlanden. Zy geeven er den Keizer kennis van. IV. Staat der Poolfche zaaken. V. Frankryk, Spanje en Sardinie verklaaren den Keizer den oorlog. VI. Krygsbedryven aan den Ryn en in Italie. VII. De Keizer verzoekt de Staaten om onderftand. Vergeefs. Overeenkomst met Frankryk, wegens de onzydigheid der Oostenrykfche Nederlanden. VIII. Huwelyk tusfchen den Prinfe van Oranje en de Kroonprinsesfe van Groot-Britanje. George de II. geeft 'er den Staaten kennis van. Hun merkwaardig antwoord. IX. Beweeging, ter gelegenheid van den Sakraments- en S. Jansdag. X. Genootfchap der Vrye Metselaaren, in Holland verbooden. Onlusten in Stad en Lande. XI. Dantzig belegerd en ingenomen, door de Rusfen. Staat des oorlogs in Italie en aan den Ryn. XII. De Staaten arbeiden tot herftelling der Vrede. Hun Ontwerp. 's Keizers antwoord

op het zelve. Frankryk, Spanje en Sardinië keuren 't af. XIII. George de II. en de Staaten bewerken eene Wapenschorsing. XIV. Veldtocht aan den Ryn. In Italie. XV. Men tragt de Staaten te dringen, tot het neemen van ernstiger maatregels. Frankryks voorslag, door 't Weener-Hof, verworpen. XVI. De Staaten beantwoorden den Keizer, ernstelyk. Het Weener-Hof houdt 'er zig over gebelgd. Verklaaring van Frankryk op de Wapenschorsing. XVII. Afzonderlyke handeling, tuschen het Weener en Fransche Hof. Voorafgaande Punten gestooten. Aanmerkingen op dezelyen. De Wapenschorsing wordt afgekondigd. De Prins van Oranje voorgeslaagen tot Generaal van 't Voeyolk. XVIII. Onlusten tuschen Spanje en Portugal, door bemiddeling der Staaten, bygelegd. XIX. De Hertog van Lotharingen trouwt met 's Keizers oudste Dogter. Nadere overeenkomsten tuschen den Keizer en Frankryk. De Staaten weigeren de voorafgaande Punten te handhaaven. Zy verminderen hunne Krygsmagt. XX. Handeling over de vernietiging van zeker beding, in 't vierde Lid der Ryswyksche Vrede. De Staaten neemen 'er deel in. XXI. Handeling met den Koning van Marokko. Twist met den Bisshop van Roermonde. XXII. George de II. zoekt, vergeefs, de vernietiging van het Markgraaffschap van Veere en Vlisfingen te voorkomen. XXIII. De Raadpensionaris van Slingeland sterft. De Thesaurier Generaal Anthony van der Heim wordt Raadpensionaris. XXIV. Uitvoering van eenigen der voorafgaande Punten. XXV. Handeling over een Verdrag van Koophandel met de Oostenryksche Nederlanden.

De

De Protestantsche Godsdienstige Gestigten in Holland vry verklaard van Verpondingen. Wetten omtrent de Roomschezinden. XXVI. Geschil over de Hertogdommen Gulik en Berg. De Staaten zoeken 't by te leggen. De handeling blyft steeken. XXVII. Algemeen Verdrag van Vrede tusfchen den Keizer en Frankryk, te Weenen geslooten. XXVIII. Aanmerkingen over het zelve. Spanje, Sardinie en Napels treden 'er in. XXIX. Staat en uitslag des oorlogs tusfchen den Keizer en Rusland en de Porte. XXX. Onlusten tusfchen Spanje en Groot-Britanje. Klagten der Engelschen en Staatschen over de Spaansche Kustbewaarders. XXXI. Het Spaansche Hof belooft en geeft den Staaten eenige voldoening. Spanje en Groot-Britanje verklaaren elkanderen den oorlog. De Staaten houden zig onzydig. XXXII. Vernieuwing van 't Verdrag van Koophandel, tusfchen Frankryk en de Staaten.

Wy hebben, in 't voorgaande Boek, gezien (a), hoe Frankryk en Spanje beide op den Keizer misnoegd geworden waren, na 't fluiten van 't Verdrag van Weenen; welk den Koning van Groot-Britanje ende Vereenigde Staaten naauwer verbonden hadt aan de belangen van het Huis van Oostenryk, dan bestaanbaar scheen met de inzigten der Hoven van Frankryk en Spanje, die nu wederom geheellyk verzoend waren. Men scheen, hierom, in beide deeze Ryken, alleenlyk te wagten op

1733.

L
Aanlei-
ping tot
het ver-
haal van
den oor-
log om
de Pool-
sche
Kroone.

be-

(a) Bladz. 58, 73.

1733. bekwaame gelegenheid, om de algemeene Vrede, die omtrent twintig jaaren geduurd hadt, te breeken, en den Keizer den oorlog te verklaaren. En deeze gelegenheid deedt zig op, in den aanvang deezes jaars. Ook liep het niet ten einde, of men zag den kryg ontsteken, aan verscheiden' oorden. De Staaten der Vereenigde Gewesten namen 'er geen ander deel in, dan dat zy de verbroken Vrede zогten te herstellen, door onderhandeling; en gelyken weg insloegen, om de wapenen verre van hunne grenzen te houden. Doch dit zelfs verpligt ons, om den aanvang, voortgang en uitslag des oorlogs, beknoptelyk, te boek te stellen. 't Verhaal hiervan is alleen in staat, om den Leezer wel te doen oordeelen, over de handelwyze der Vereenigde Staaten, met opzigt op den schier algemeenen oorlog, die, kort hierna, ontstondt.

Fredrik Augustus de II, Koning van Poolen, sterft.

Fredrik Augustus de II, Koning van Poolen en Keurvorst van Saxon, hadt, om de onlusten in Poolen by te leggen, sedert eenigen tyd, verscheiden' Ryksdagen beschreeven, die allen, vrugteloos, gescheiden waren. Thans was 'er, ten zelfden einde, wederom een buitengewoone Ryksdag byeengeroepen, die nog vergaderd was, toen de Koning, op den eersten van Sprokkelmaand, te Warschauw, overleedt. *Theodoor Potoki*, Aartsbisshop van Gnesen en Primaat van 't Ryk, de Regeering, volgens gewoonte, by voorraad, aanvaard hebbende, deedt, terstond, den Ryksdag scheiden, en beriep eenen anderen, op welken men de zaaken tot den Verkiezings-Ryksdag voorberei-

reiden zou. Doorgaans, plagten zig, in diergelyke gelegenheden, verscheiden' mededingers tot de Poolfche Kroon op te doen; doch thans werdt 'er alleen in 't heimelyk gearbeid, ten behoeve van Staniflaus Leczinski, Schoonvader des Konings van Frankryk, die, reeds in 't jaar 1704, tot Koning verkooren geweest was (b); doch federt de Kroon hadt moeten afftaan. De *Markgraaf de Monti*, Ambassadeur van Frankryk, gaf zig veel moeite, om stemmen voor Koning Staniflaus te winnen. De Primaat en verscheiden' andere Poolfche Grooten lieten zig, door hem, overhaalen. Doch eenigen neigden tot den nieuwen Keurvorst van Saxen, Zoon des overleeden Konings. De nabuurige Mogendheden, de Keizer, de Keizerin van Rusland en de Koning van Pruisfen, kwamen, midlerwyl, overeen, om te belletten, dat een van de twee genoemde Vorsten tot Koning van Poolen verkooren werdt. De Keizer en de Keizerin van Rusland zouden ongaarne eenen Vorst op den Poolfchen troon hebben gezien, die geheel in de belangen van Frankryk was, gelyk Staniflaus zyn moest; die, daarenboven, ten tyde zyner eerfte verkiezinge, een geslaagen vyand der Rusfen geweest was. De Keizer was ook bedugt, dat de tegenwoordige Keurvorst van Saxen, de maatregels zyns Vaders volgen, en weigeren zou, de Pragmatike Sanctie te handhaaven; weshalve hy geene reden hadt om te verlangen, dat deeze Vorst magtiger werdt, dan hy reeds was. De Koning van Pruisfen,

1733:
Bewee-
gingen
onder de
mede-
dingers
naar de
Kroon.

(b) Zie XVII. Deel, bl. 229.

1733. oneenig geweest zynde met den overleeden Koning van Poolen, als Keurvorst van Saxon, over het regt tot de opvolging in de Hertogdommen Gulik en Berg, moest ook ongaarne zien, dat de nieuwe Keurvorst, door de verheffing op den Poolfchen troon, in staat gesteld werdt, om zyne eifchen op deeze Hertogdommen beter te doen gelden. In geval van oorloge met de Turken, was 'er den Keizer en Rusland ook veel aan gelegen, dat de Koning van Poolen in hunne belangen was, en hun gelegenheid liet, om elkanderen, over den bodem zyns Ryks, welk tusfchen Rusland en de Keizerlyke erflanden legt, met manschap en krygsbehoeften, te ondersteunen. Doch 't leedt niet lang, of de Keurvorst van Saxon verzekerde het Weener-Hof, dat hy geene zwaarigheid maaken zou, in het handhaaven der Pragmatike Sanctie, zo men zyne zaak, in Poolen, wilde ondersteunen. De Keizer verzoende zig, hierop, met den Keurvorst (c). Men sloot een Verdrag, tot wederzyds genoegen. De Keizerin van Rusland nam het, insgelyks, aan: en beide deeze Mogendheden verbonden zig om de verkiezing van den Keurvorst, kragtiglyk, te helpen bevorderen. De Keizerin deedt eenige Rusfische manschap trekken naar de grenzen van Poolen en Lithauwen; en de Keizer, reeds te vooren, een Veldleger hebbende opgeslaagen in Silezie, versterkte het merkelyk, en deedt het den weg neemen naar den kant van Groot-Glogau (d).

Men

(c) Memoir. pour servir a l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 12.
 (d) MASSUET Hist. de la dern. Guerre, Tom. I. P. 13 p.
 2-14.

Men spreidde, ten zelfden tyde, een naamloos Geschrift te Warschau, waarin, als uit 's Keizers naam, beweerd werdt, dat, met het optrekken deezer manschap, niets anders werdt beoogd, dan te beletten, dat men den Poolen Stanislaus of iemand anders, huns ondanks, tot Koning opdronge. Het Fransche Hof, de bewegingen der Keizerschen en Rusfen met geene onverschillige oogen konnende aanzien, verklaarde, schriftelyk, aan verscheiden' Hoven, dat men ze hielt voor nadeelig aan de vryheid der verkiezinge, die de Koning voorhadt te handhaaven (e). Midlerwyl, hadt de Primaat te wege gebragt, dat een aanzienlyk getal van Poolfche Grooten zig, in Grasmaand, by plegtige ondertekening, verbonden hadt, om niemant tot Koning te verkiezen, dan die een gebooren Pool was (f): waarna alles zig schikte tot de verkiezinge van Koning Stanislaus.

De Staaten der Vereenigde Gewesten, niet zonder reden, bedugt, dat de verkiezing eens Konings van Poolen, hoe zy ook uitviele, gelegenheid geeven mogt, tot eenen oorlog tusfchen den Keizer en Frankryk; en dat de Oostenryksche Nederlanden, in zulk eene gelegenheid, den eersten aanstoot, van den Franschen kant, te wagten hadden; waren, terstond, op middelen bedagt geweest, om de wapenen te houden van hunne grenzen. Het Fransche Hof toonde zig niet ongezin, om hierin aan hunne begeerte te voldoen, zo zy na-

II.
De Staaten ver-
klaaren
den Kei-
zer, dat
zy zig,
ter oor-
zaake
van de
verkie-
zinge
eens Ko-
nings
van Poo-
len, in

(e) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 181, 185.

(f) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 127.

1733.

geenen
oorlog
denkt
te stee-
ken.

naliëten, den Keizer, ingeval van oorloge, te ondersteunen. Zy zagen haast, dat zy hiertoe zouden moeten komen. Doch eer zy beslooten, vonden zy dienstig, den negenden van Hooimaand, aan den Keizer te schryven „ dat zy „ zig, door geenerlei Verdragen, verbonden „ rekenden, om zig te steeken in eenen oorlog, die, ter oorzaake der verkiezinge van „ eenen Koning van Poolen, zou mogen ontstaan: en dat zy zig verplicht vonden tot „ zulk eene verklaring, om dat zyne Keizerlyke Majesteit niet goedgevonden hadt, met „ den Koning van Groot-Britanje en met hen, „ te raadpleegen, over het deel, welk hy in „ deeze verkiezing dagt te neemen.” Wyders, floegen zy hem voor „ of 't, naardemaal niet „ donkerlyk bleek, voor wien de Poolen meest „ neigden, niet geraaden ware, dat zyne Keizerlyke Majesteit zig niet bediende van geweldige middelen, om de verkiezing op „ iemand in 't byzonder te doen vallen; maar „ liever den weg van zagtheid en onderhandeling infloege, om den aanstaanden Koning, „ wie hy ook zyn mogt, te beweegen tot eene belofte, om de Verbonden, die, tuschen „ den Keizer en de Republyk van Poolen, in „ wezen waren, heiliglyk, te onderhouden?” Ook meenden ze „ dat men den zelfden weg „ van handeling behoorde in te slaan, om de „ Oostenryksche Nederlanden voor het dreigend gevaar te beveiligen.” Doch zy bekendden, te gelyk „ dat zy, hierop, minder dringen konden, indien de Keizer zig, by Verdrag, verplicht hadt, om het regt van iemand „ der Mededingeren naar de Poolische Kroon

„ VOOR

„ voor te staan , door de wapenen ; waarvan 1724
 „ zy egter verklaarden , niet te kunnen oor-
 „ deelen (g).” De Keizer , zonder den Staa- 's Kel-
 ten , omtrent dit laatste , eenig nader licht te zers Ant-
 geeven , antwoordde hun „ dat de zorg voor woord.
 „ de bescherming der Oostenryksche Neder-
 „ landen hem , niet minder dan hun , ter her-
 „ te ging. Dat het Verdrag van Barriere hen
 „ beide verbondt , om de bezettingen , in de
 „ gemelde Nederlanden , des noods , merke-
 „ lyk te versterken. Dat hy hiertoe , van zyne
 „ zyde , gezind was , en dat hy hun gelyke
 „ gezindheid toevertrouwde. Dat hy de vrye
 „ verkiesing van eenen Koning van Poolen
 „ niet dagt te hinderen , maar veeleer te be-
 „ vorderen ; en alleenlyk wenschte , dat de
 „ keuze vallen mogt op eenen Vorst , die tot
 „ de behoudenis der algemeene ruste en des
 „ evenwigts van Europa zou willen medewer-
 „ ken. Ondertusfchen , hadden anderen , ver-
 „ volgde hy , reeds eenen aanvang gemaakt
 „ van het bepaalen der vrye keuze , en Tur-
 „ ken en Tartaaren , schoon vrugteloos , te
 „ hulp geroepen. Zulke uiterften alleen zegt
 „ hy te voorkomen. En hy hadt deeze zyne
 „ oogmerken , reeds zo dikwils , in openbaa-
 „ re fchriften , bekend gemaakt , dat hy vast-
 „ gesteld hadt , dat 'er de Staaten ten volle
 „ van onderregt zouden geweest zyn. De
 „ Verdragen , met hen gemaakt , verbonden
 „ hen tot byftand , en maakten geen onder-
 „ fcheid , tusfchen de oorzaaken van den oor-
 „ log. Hy verwagte , derhalve , van hun al-
 „ les

(g) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 442.

1733. „ les, waartoe de erkentenis van 't gene voor-
 „ heen gebeurd was, en de plicht eens trou-
 „ wen Bondgenoots hen behoorde te bewee-
 „ gen (h).”

Verdere handeling tusfchen de Keizerfchen en Staatfchen.
 De Keizer opende zig niet duidelyker, in
 deezen brief; doch zyne Staatsdienaars had-
 den, kort te vooren, te Weenen, een Ge-
 fchrift overgeleverd aan de Engelsche en Staat-
 fche Gezanten, Robinfon en Hamel Bruininx,
 waarby, in 't breede, vertoond werdt „ dat
 „ zyne Keizerlyke Majesteit, van alle kanten,
 „ berigten ontvangen hadt, dat Frankryk de
 „ Vrede met hem dagt te breeken, en zig van
 „ den twist over de verkiezing van eenen Ko-
 „ ning van Poolen, als van een bekwaam voor-
 „ wendfel hiertoe, zou zoeken te bedienen.
 „ Dat de Keizer zulk een' oorlog aanzag, als
 „ een geval, waarin het jongfte Weener-Ver-
 „ drag de Zee-Mogendheden verpligtte,
 „ hem te onderfteunen, en dat hy vastelyk
 „ vertrouwde, dat zy zig van hunne verbind-
 „ tenis kwyten zouden.” De Graaf Wenzel-
 laus van Sinzendorff fprak, op gelyke wyze,
 met den Raadpensionaris van Slingeland en
 met andere Afgevaardigden der Staaten, in
 den Haage. Doch men antwoordde hem en
 den Keizerfchen Staatsdienaars, te Weenen,
 „ dat hunne Hoog-Mogendheden, al federt
 „ eenige maanden, bedugt geweest waren,
 „ dat de ftrydige begrippen des Keizers en
 „ des Konings van Frankryk, omtrent het
 „ werk van Poolen, ligtelyk, eene Vrede-
 „ breuk zouden kunnen veroorzaaken. Dat

„ zy

„ zy noch verplichting noch regt hadden , om
 „ zig met dit werk te moeijen ; en hierom van
 „ meening waren , eene sfipte onzydigheid te
 „ bewaaren , zo lang zy geen regtstreeks be-
 „ lang hadden by de gevolgen van den twist.
 „ Dat niemant beter dan de Keizer en 's Kei-
 „ zers Staatsdienaars wist , welke maatregels
 „ zyne Keizerlyke Majesteit , over 't werk van
 „ Poolen , met andere Mogendheden geno-
 „ men hadt ; doch dat de Verdragen , welken
 „ men , deswege , mogt gemaakt hebben , bui-
 „ ten overleg met hen , waren gemaakt , en
 „ hierom , met regt , door hen , werden ge-
 „ plaatst onder de *onbekende Verdragen* , aan
 „ welken zy zig , volgens het eerste punt van
 „ de Akte hunner toetreedinge tot het Wee-
 „ ner-Verdrag , niet behoefden verbonden te
 „ rekenen. Dat zy , voor 't overige , zeer wel
 „ onderregt waren van de verbindtenissen ,
 „ welken zy , by verscheiden' Verdragen ,
 „ met den Keizer gemaakt , op zig genomen
 „ hadden : ook dagten zy , dezelve , heilig-
 „ lyk , naar te komen : en om zyne Keizerly-
 „ ke Majesteit hiervan te overtuigen , wilden
 „ zy , van nu af aan , de bezettingen in de
 „ Oostenryksche Nederlanden , met vierdui-
 „ zend man , versterken , in geval de Keizer
 „ zesduizend man naar Bergen in Henegou-
 „ wen en andere Grensplaatsen wilde schik-
 „ ken , buiten belasting dier Nederlanden ,
 „ welken reeds veel te zwaar belast waren.
 „ Doch zy zagen , uit het Geschrift , door den
 „ Heere Hamel Bruininx , aan hun toegezonden ,
 „ dat , onaangezien men te Weenen den
 „ oorlog hielt voor kort aanstaande , de

1733.

„ Keizer nog geen' haast maakte , om eenige
 „ troepen te schikken naar de Nederlanden ;
 „ maar Groot-Britanje en de Staaten wees
 „ naar de Regeeringe te Brusfel , die noch
 „ troepen , noch krygsbehoefden , noch geld
 „ in voorraad hadt : te gelyk , in bedenking
 „ geevende , of de Staaten , op het voorbeeld
 „ van Frankryk , geen Veldleger zouden kon-
 „ nen opregten : even of zy thans zo veel krygs-
 „ volk in dienst hadden , dat zy Frankryk ,
 „ daardoor , verlegen zouden kunnen maaken.
 „ De Keizer hadt , 't was waar , Luxemburg
 „ van meerder bezetting voorzien ; maar hy
 „ hadt , ten deezen einde , verscheiden' andere
 „ Nederlandsche Plaatsen , die zo wel gevaar
 „ liepen als Luxemburg , van manschap ont-
 „ bloot ; byzonderlyk Bergen in Henegou-
 „ wen , en eenige andere Sterkten , die den
 „ weg naar de Oostenryksche Nederlanden
 „ openden , en , overmeesterd zynde , de Bar-
 „ riere nutteloos maaken zouden voor Groot-
 „ Britanje en voor de Staaten : zynde Luxem-
 „ burg eerder als eene Grensvesting voor
 „ Duitschland aan te merken , dan als eene
 „ Grensvesting voor de Oostenryksche Neder-
 „ landen (i).” Doch de Keizer , de zorg voor
 „ deeze Nederlanden geheellyk latende aankom-
 „ men op Groot-Britanje en de Staaten , liet zig
 „ niet beweegen , om meerder troepen derwaards
 „ te zenden. Luxemburg alleen werdt , tegen den
 „ Herfst , in behoorlyken staat van tegenweer
 „ gebracht (k).

Men

(i) Volez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 450 — 455.

(k) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1733. bl. 109, 148.

Men bleef , hier te Lande , midlerwyl , zo
ongezind , om zig , ter gelegenheid van het
werk van Poolen , te laten inwikkelen in ee-
nen lastigen oorlog , dat de Staaten , eerlang,
den Markgraave van Fenelon , Ambassadeur
van Frankryk , voorhielden „ dat zy zig , tot
„ hiertoe , op geenerlei wyze , gemoeid had
„ den met de Poolfche zaaken ; doch bedugt
„ waren , dat de twist daarover , ligtelyk , tot
„ daadelykheden zou kunnen uitbarften , waar-
„ in ook de Oostenryksche Nederlanden zou-
„ den kunnen ingewikkeld worden. Dat zy,
„ hierom , by den Keizer , gearbeid hadden ,
„ om de gevreesde daadelykheden te voorko-
„ men. En schoon zy geen antwoord naar
„ volkomen genoeg ontvangen hadden ,
„ vertrouwden zy , nogtans , dat zyne Aller-
„ christelykste Majesteit overtuigd zou zyn ,
„ dat zy de vrye verkiezing van eenen Ko-
„ ning van Poolen niet dagten te stremmen ;
„ ja , dat zy zelfs geen deel dagten te nee-
„ men in de onlusten , welken , ter gelegen-
„ heid deezer verkiezing , zouden mogen ont-
„ staan. Zy meenden , hierom , met reden ,
„ te mogen vertrouwen , dat de Koning van
„ Frankryk hun gedrag niet alleen zou goed-
„ keuren , maar hun zelfs verzekering gee-
„ ven , dat de Oostenryksche Nederlanden ,
„ die thans door den Keizer bezeten werden ,
„ doch tot eene Barriere moesten verftrekken
„ voor Groot-Britanje en voor den Veree-
„ nigden Staat ; en waarby de Koning van
„ Groot-Britanje en zy , derhalve , meer be-
„ lang hadden dan de Keizer ; ter oorzaake
„ van den twist , over de verkiezing van ee-
K 5 „ nen

1733.

III.
Hande-
ling der
Staaten
met
Frank-
ryk, over
de onzy-
digheid
der Oos-
tenryk-
sche Ne-
derland-
den.

1733.

„ nen Koning van Poolen , tusfchen den Kei-
 „ zer en Frankryk , niet met de wapenen
 „ zouden worden aangetast : welke verzeke-
 „ ring zy dan met vertrouwen begeerden van
 „ zyne Allerchristelykfte Majesteit , hunnen
 „ Vriend en Bondgenoot.” Tot verklaaring
 van dit hun verzoek , deden zy , wyders , zeg-
 „ gen „ dat zy gezind waren , de Verdragen ,
 „ tusfchen den Keizer en hen geflooten , zo
 „ wel als de Verdragen , met Frankryk ge-
 „ maakt , heiliglyk te onderhouden ; en dat ,
 „ alzo 't niet in hunne magt ftondt , in ge-
 „ val van Vredebreuk tusfchen den Keizer en
 „ Frankryk , te beletten , dat 'er vyandlykhe-
 „ den tegen Frankryk gepleegd werden , zy
 „ zig alleenlyk konden verplichten , om hunne
 „ goede dienften aan te wenden by den Kei-
 „ zer , dat de rust der Oostenryksche Neder-
 „ landen niet geftoord werdt , en om zorg te
 „ draagen , dat de Keizer , zo hy , van dee-
 „ zen kant , eenige vyandlykheden wilde aan-
 „ vangen , niet door hunne troepen werdt by-
 „ geftaan (1).”

Zy gee-
 ven 'er
 den Kei-
 zer ken-
 nis van.

Terwyl de Fenelon aannam , den Koning ,
 zynen Meester , verflag te doen van 't gene
 hem , van wege de Staaten , was voorgehou-
 den , verzuimde men niet , van al 't gehandel-
 de met den Ambaffadeur van Frankryk kennis
 te geeven aan den Keizerlyken Gezant , Graa-
 ve van Sinzendorff. Men vertoonde deezen ,
 daarenboven „ dat het eenig middel tot be-
 „ houdenis der Oostenryksche Nederlanden ,
 „ door den Keizer voorgeslaagen , het ver-
 „ sterken der bezettingen , van wege den Kei-
 „ zer ,

(1) Rousseau Recueil, Tom. IX. p. 453 — 458.

„ zer, en, zo men vertrouwde, ook van we- 1738.
 „ ge den Koning van Groot-Britanje, in den
 „ staat, waarin de zaaken, thans, buiten ken-
 „ nis der Staaten, gebragt waren, niet kon
 „ in 't werk gesteld worden. 's Keizers troe-
 „ pen waren veel te verre van de hand, en de
 „ Koning van Groot-Britanje hadt nog niet
 „ anders gedaan, tot bescherming des Oosten-
 „ ryksche Nederlanden, dan dat hy, onlangs,
 „ den Heere Finch, zynen Gezant by de Staa-
 „ ten, last gegeven hadt, om met hen, hier-
 „ over, in onderhandeling te treden. On-
 „ dertusfchen werdt het gevaar, welk deeze
 „ Nederlanden liepen, dagelyks, grooter:
 „ weshalve 'er geene middelen overschooten,
 „ om dit gevaar af te wenden, dan deeze
 „ twee; of dat de Keizer, ten opzigte der
 „ zaaken van Poolen, veranderde van maat-
 „ regels; of dat de Staaten verzekering trag-
 „ ten te bekomen, dat de Oostenryksche Ne-
 „ derlanden niet zouden aangetast worden,
 „ al ontfondt 'er eene Vredebreuk tusfchen
 „ den Keizer en Frankryk, ter oorzaake van
 „ de verkiezing van eenen Koning van Poo-
 „ len. 't Bleek genoegzaam, uit 's Keizers
 „ antwoord, dat hy niet gezind ware, om het
 „ eerste middel in 't werk te stellen. Maar de
 „ Staaten zouden de voorgeslaagen' verzeke-
 „ ring van Frankryk niet kunnen bekomen,
 „ zonder dat zy beloofden, dat zy zig, in
 „ geenen deele, zouden moeijen met de on-
 „ lusten, die uit het werk van Poolen mogten
 „ ontstaan. In zulk eene belofte, lag wel
 „ eenig gevaar; doch 't was den Staaten niet
 „ te wyten, dat men, zonder hunne kennis,

1733.

„ de zaaken tot zulke uitersten gebragt hadt,
 „ dat de Nederlanden niet dan door het doen
 „ van zulk eene belofte konden behouden wor-
 „ den. Ook stak 'er, in 't doen deezer belof-
 „ te, minder zwaarigheid dan in 't weigeren,
 „ welk de Oostenryksche Nederlanden voor
 „ een onvermydelyk gevaar blootstelde. De
 „ Staaten voldeeden, op deeze wyze, aan het
 „ Verdrag van Barriere, welk alleen verdedi-
 „ gend was, en opzigt hadt op deeze Ne-
 „ derlanden. Zy kenden geen Verdrag, welk
 „ hen verpligte, om de verkiezing van eenen
 „ Koning van Poolen, in oorlog te treden.
 „ De Keizer zelf scheen dit, stilzwygends, te
 „ erkennen, alzo hy 'er, in het antwoord op
 „ hunnen brief, geene de minste aanmerking
 „ op gemaakt hadt. Ook hadt hy 't Verdrag,
 „ met den Keurvorst van Saxon, lang na dat
 „ de verschillen over 't werk van Poolen rugt-
 „ baar geworden waren, geslooten, aan ver-
 „ scheiden' Hoven, doch niet aan hun bekend
 „ gemaakt. Zy vertrouwden dan, dat zyne
 „ Keizerlyke Majesteit den voorflag, door hen
 „ aan den Ambassadeur van Frankryk gedaan,
 „ zo wel als zy, zou aanzien als het eenige
 „ middel, om, in de tegenwoordige omstan-
 „ digheden, de Oostenryksche Nederlanden te
 „ behouden; schoon zy, zo lang zy niet wisten,
 „ hoe deeze voorflag opgevat zou worden
 „ aan 't Fransche Hof, overboodig waren, om
 „ met den Keizer en den Koning van Groot-
 „ Britanje te raadpleegen over alles, wat, vol-
 „ gens de Verdragen, tot verdediging en veilig-
 „ heid der Nederlanden, behoorde in 't werk
 „ gesteld te worden; hebbende zy vastgesteld,
 „ hun

„ hunne verbindtenissen te voldoen , zo het
 „ hun , buiten hunne schuld en bewilliging , 1733.
 „ niet onmogelyk gemaakt werdt (*m*).”

Dus stondt het met de handeling , waarin
 de verwagting van eenen aanstaanden oorlog de
 Staaten hadt ingewikkeld , omtrent het einde
 van Oogstmaand. Midlerwyl , hadt de Keizer ,
 ziende den Primaat van Poolen gezind , om de
 verkiezing van Stanislaus te bevorderen , ver-
 scheidene Brieven met hem gewisfeld , om hem
 te doen veranderen van gedagten (*n*). Doch
 zyne poogingen waren vrugteloos. De Ver-
 kiezings-Landdag werdt , eindelyk , byeenge-
 roepen , en geopend , op den vyfentwintigsten
 van Oogstmaand. Weinige dagen hierna , trok
 de Generaal *Lascei* , die de Rusfische manschap
 gebodt , in Litthauwen , zig spoedende naar
 Warschauw , daar de Landdag gehouden werdt.
 Op zynen togt , verspreidde hy een gedrukt
 Geschrift , strekkende om te verklaaren , dat
 hy niet voorhadt , de vrye verkiezing te hin-
 deren , maar alleen te beletten , dat men ie-
 mant tot Koning verhief , die , voor altoos ,
 van 't regt tot de Kroone versteken was (*o*).
 Doch de aantogt der Rusfen werdt zo euvel
 genomen van de meeste Leden der Vergade-
 ringe , dat zy , by een plegtig besluit , allen
 zulken , die vreemd Krygsvolk naar Poolen
 gelokt hadden , verklaarden voor vyanden des
 Vaderlands. De Koning van Frankryk ver-
 zuimde , ondertusfchen , niet , de Poolen te
 ver-

IV.
 Staat der
 Poolfche
 zaaken.

(*m*) ROUSSET Recueil , Tom. IX. p. 452 — 461.
 (*n*) *Poiez* ROUSSET Recueil , Tom. IX. p. 188 , 190 , 195 ,
 197 , 199 , 202 , 206 , 208.
 (*o*) *Poiez* ROUSSET Recueil , Tom. IX. p. 219.

1733.

verzekeren van zynen bystand, zo zy besluiten mogten, zynen Schoonvader met de Koninklyke waardigheid te vereeren. Maar eenigen, die hem tegen waren, verlieten het Verkiezingsveld, in 't begin van Herfstmaand, zig begeevende over den Weisfel, omtrent Praag, zonder zig, door de herhaalde nodigingen des Primaats, te laten beweegen, om te rug te keeren. De Primaat, sedert, de stemmen der tegenwoordige Leden hebbende opgenomen, welker meesten zig voor Stanislaus verklaard hadden; en, door veele Grootten, sterk aangemaand zynde, om den verkooren Koning bekend te maaken, verklaarde, eindelyk, op den twaalfden van Herfstmaand, Stanislaus Leczinski voor Koning van Poolen en Groot-Hertog van Litthauwen (p). Doch des anderendaags, begaven eenige Grootten zig over den Weisfel by de geweekenen; welker getal wel haast zo zeer aanwies, dat zy, op den veertienden, ten getale van drieduizend, een Protest tekenden, tegen de gedaane verkiezing (q); en, op den vyfden van Wynmaand, onder de bescherming van het Russische Leger, te Kazinowska, byeen gekomen zynde, den tegenwoordigen Keurvorst van Saxon, onder den naam van *Fredrik Augustus den III*, voor Koning van Poolen en Groot-Hertog van Litthauwen, uitriepen. Stanislaus, die, kort te vooren, zeer heimelyk, uit Frankryk, te Warschauw gekomen was (r), geen

Stanislaus
wordt tot
Koning
verkooren.

Eene andere party
verkiest
den Keurvorst van
Saxon,

(p) MASSOURT Hist. de la dern. Guerre, Tom. I. P. I. p. 14—18.

(q) VOIZ ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 228.

(r) Zie Europ. Merc. July—Dec 1733. bl. 112, 113, 114. MASSOURT Tom. I. P. I. p. 18.

geen Krygsvolk by der hand hebbende, om 1733.
 zig tegen de Rusfen te verzetten, werdt, ter-
 stond hierna, genoodzaakt, de wyk te nee
 men naar Dantzig. De Primaat en eenige
 Grooten verzelden hem derwaards. Koning
 Augustus, te Dresden, kennis van zyne ver-
 kiezing gekreegen hebbende, begaf zig, eer-
 lang, naar Poolen, en werdt, in Louwmaand
 des volgenden jaars, te Krakau gekroond (s).

onder
 den
 naam
 van Au-
 gustus
 den III.,
 tot Ko-
 ning.

V.

De Ko-
 ning van
 Frankryk
 beweegt
 die van
 Spanje
 en Sardi-
 nie, om,
 nevens
 hem, den
 Keizer
 den oor-
 log te
 verklaa-
 ren.

De Koning van Frankryk, uit den optogt
 der Rusfen en Keizerschen, reeds voorzien
 hebbende, wat 'er gebeuren zou; of, gelyk
 men vermoedde, om andere redenen, heb-
 bende vastgesteld, den Keizer den oorlog aan
 te doen, hadt, reeds voor eenigen tyd, aan
 de Hoven van Madrid en Turin gearbeid, om
 de Koningen van Spanje en Sardinie te doen
 treden in zyne maatregels. In Spanje, was
 men misnoegd op den Keizer; waarom het
 Koning Lodewyk niet moeilyk viel, hunne Ka-
 tholyke Majesteiten over te haalen tot een be-
 sluit, om den Keizer te beoorloogen. De Ko-
 ning van Sardinie vlamde op 't bezit van Mi-
 laan, en spande, hierom, ligtelyk aan met het
 Fransche Hof. De Koning van Frankryk, zig
 dan van den bystand deezer twee Mogendhe-
 den verzekerd hebbende, verklaarde den Kei-
 zer den oorlog, op den tienden van Wyn-
 maand, om geene andere reden, dan om dat
 hy zig gekant hadt, tegen de verkiezing van
 Stanislaus, 's Konings Schoonvader, tot Ko-
 ning van Poolen (t). Op deeze Oorlogsver-
 klaa-

(s) MASSUET *Tom. I. P. I. p. 21, 26, 144, 146.*

(t) *Voyez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 279, 284.*

1733. ——— klaaring, volgden die der Koningen van Spanje en Sardinie. De eerste nam, in een Ver-
toog, welk hy naar 't Hof van Groot-Britanje zondt, ook kwalyk dat het Weener-Hof de
„ verkiezing van Stanislaus hadt willen belet-
„ ten. Voorts, haalde hy op, 't geene de Kei-
„ zer, voorheen in 't werk gesteld hadt, om
„ den Infant Don Carlos te versteeken van
„ het bezit der Italiaansche Staaten;” 't welk
egter, na 't sluiten van 't Weener-Verdrag,
scheen te moeten gehouden worden voor ver-
effend. „ De weigering der Akte tot dit be-
„ zit; de bedreiging, om de Spanjaards, kort
„ na dat zy geland waren, wederom te ver-
„ dryven uit Toskane; het bemagtigen van
„ eenige Landeryen en Heerlykheden, den
„ Infant toebehoorende, en het veroordeelen
„ der inhuldiging des Infants te Florence wer-
„ den insgelyks zwaar gewoogen, in de Oor-
„ logsverklaaring des Konings van Spanje. Ein-
„ delyk, hieldt men zig ook gebelgd, dat de
„ Keizer zig, door de tusschenspraak des Ko-
„ nings van Groot-Britanje, wien Filips de
„ V. zyne belangen en de belangen zyns Zoons
„ toevertrouwd hadt, niet hadt willen laten
„ beweegen, tot een minnelyk vergelyk. De
„ Koning van Spanje was, zeide hy, door alle
„ deeze redenen, bewoogen geworden, om zy-
„ ne wapenente voegen by die des Konings van
„ Frankryk, en om den hoon, den doorlugti-
„ gen Huize van Bourbon aangedaan, op den
„ Keizer te wreeken: 't welk hy vertrouwde,
„ dat hem, door zyne Majesteit van Groot-
„ Britanje, die zo lang op den tuil gehouden
„ was door 't Weener-Hof, niet kwalyk zou
„ kon-

„ konnen genomen worden (u).” De Koning van Sardinie trok zig den hoon ook aan, dien de Keizer Koning Stániffaus aangedaan hadt. Voorts, bragt hy by „ dat het Weener- Hof hem nog veele agterftallen fchuldig was, uit hoofde van het Verbond van den jaare 1703; dat het Koning Viktor, na 't fluiten der Utrechtsche Vrede, gedrongen hadt, om Sicilie te verwisfelen tegen Sardinie; dat men hem, federt, in verfcheiden' opzigten, behandeld hadt als eenen enkelen Leenman van den Keizer, en hem geduurige moeiljykheden veroorzaakt, in het gedeelte van Milaan, welk hy, voor zyn geld, van den Keizer verkreegen hadt: en dat men, by 't ontvangen der hulde, wegens deeze Landen, eenige beledigende nieuwigheden had ingevoerd, welken men niet verfchoond hadt, naar behooren (y).”

1733

Terftond na 't uitkomen der Oorlogsverklaringe des Konings van Frankryk, werden de vyandlykheden tegen den Keizer begonnen, aan den Rynkant en in Italie. De Maarschalk van Berwik, die 't Franfche Leger, welk by Straatsburg, verzameld was, gebodt, trok, tusfchen den twaalfden en dertienden van Wynmaand, over den froom, en floeg terftond, het beleg voor de Vesting Kehl, welke zig, den agtentwintigften, by verdrag, overgaf (w). De Koning van Frankryk hadt, ondertusfchen, den Vorften en Stenden des Ryks, fchrif-

VI.
Krygsbe-
dryven
aan den
Ryn,

(u) *Voiez Rousset Recueil, Tom. IX. p. 291.*

(y) *Voiez Rousset Recueil, Tom. IX. p. 302.*

(w) *Zie Europ. Meric. July — Decemb. 1733. bl. 209, 215. MASSUET Tom. I. P. I. p. 28 & fuy.*

1733.

en in
Italie.

schriftelyk, doen verklaren, dat hy zig van deeze Vesting, die den Keizer niet toekwam, meester zocht te maaken, om zig te verzeke- ren van den overtocht over den Rynstroom; niet uit eenigen haat tegen het Duitsche Ryk, met welk hy de Vrede zocht te bewaaren, on- aangezien hy met den Keizer in oorlog was (x). De Hertog van Villars was ook, aan 't hoofd van een aanzienlyk Leger, getrokken naar Piemont, daar hy zig met de Savooische troepen vereenigde, en eerlang de Stad Mi- laan innam: ten zelfden tyde het Kasteel, werwaards de Keizerlyke bezetting geweeken was, benevens de Steden Novara en Tortona insluitende. Pizighitone, 't Kasteel van Kre- mona en verscheiden' andere Plaatsen hierom- trent vielen het vereenigd Leger in handen, voor het einde deezes jaars. In Spanje, wer- den ook sterke toebereidfels gemaakt tot den krygstocht naar Italie; werwaards, in Slagt- maand, een Leger, onder den Graave van Montemar, werdt ingescheept. Ten zelfden tyde, hadt de Koning van Frankryk zyne troe- pen doen trekken in de meeste Steden van Lotharingen (y).

VII.
De Kei-
zer be-
geert on-
derstand
van de
Staten.

De Keizer, zig ziende overvallen in Duitsch- land en in Italie, verzuimde niet by de Leden des Duitschen Ryks aan te houden, om onder- stand (z). Ook vervoegde hy zig, ten zelfden einde, by de Staaten der Vereenigde Gewes- ten, die, zo hy dacht, uit hoofde der Verdra- gen, verplicht waren, hem by te staan. Doch

zy

(x) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 309.*(y) *MASSUET Tom. I. P. I. p. 35, 46 — 62, 102.*(z) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. IX p. 311.*

zy verftonden 't anders. Zy merkten den tegenwoordigen oorlog aan, als veroorzaakt, door de verkiezing van eenen Koning van Poolen, tegen den zin van Frankryk; welke verkiezing de Keizer, zo wel als Rusland, bevorderd hadt, door de wapenen. Ook ftrekte tot verfterking van dit hun gevoelen, dat Spanje en Sardinie, zo wel als Frankryk, het werk van Poolen geteld hadden, onder de oorzaken, waarom zy den Keizer den oorlog aanzeyden. Zy oordeelden, daarenboven, dat de Keizer, zo hy hulp van hun begeerde, zig zo diep niet moest gefteken hebben in het werk van Poolen, zonder hen te kennen. Hier door, en door het fluiten van een Verdrag met den Keurvorft van Saxon, zonder hunne kennis, hadt hy hen, dagten ze, ontfiaagen van de verpligting, om hem by te ftaan in eenen kryg, die hem, uit hoofde van zulk een Verdrag, werdt aangedaan: behalve dat zy, gelyk wy reeds gemeld hebben, 't Verdrag met regt meenden te mogen rekenen onder de onbekende Verdragen, welken zy niet gehouden waren te handhaaven. Zy weezen, derhalve, 's Keizers aanzoek om hulpe, beleefdelyk, van de hand. Ondertusfchen, werdt de onderhandeling met het Fransche Hof tot beveiliging der Oostenryksche Nederlanden voortgezet: en op den vierentwintigften van Slagtm aand, werdt, in den Haage, eene Overeenkomst getekend, die, op den drie-entwintigften van Winterm aand, bekrachtigd werdt. By dezelve, verklaarde de Koning van Frankryk, dat hy de Oostenryksche Nederlanden, zo als ze thans door den Keizer bezeten wer-

den

1733

1733
 1733
 1733
 1733
 1733
 1733
 1733
 1733
 1733
 1733

Hy
 wordt als
 gewee-
 zen.

Over-
 eenkomst
 tusfchen
 Frankryk
 en de

2793. „ den , en dienen moesten tot eene Barriere
 „ voor den Vereenigden Staat , niet zou aan-
 Staaten , „ tasten : schoon hy de magt aan zig behieldt ,
 wegens „ om de vyandlykheden , die door 's Keizers
 de onzy- „ troepen , in de Oostenryksche Nederlanden ,
 digheid „ tegen hem , mogten gepleegd worden , af te
 der Oos- „ weeren , tot bescherming zyner grenzen al-
 tenryk- „ leen , en zonder toeleg , om zig uit te brei-
 sche Ne- „ den in de gemelde Nederlanden , die voor
 derlan- „ t'eenemaal onzijdig zouden gehouden wor-
 den. De Staaten verklaarden , daarentegen ,
 den. „ dat zy zig geheel niet moeijen zouden met
 „ de zaaken van Poolen , noch met geschillen ,
 „ waartoe deeze zaaken aanleiding gegeven
 „ hadden , of , in vervolg van tyd , aanleiding
 „ geeven mogten , buiten benadeeling , nog-
 „ tans , van de Verbonden , welken zy , zo wel
 „ met den Keizer als met Frankryk , hadden
 „ gemaakt ; op welken zy niet verftonden ee-
 „ nige inbreuk te doen. Wyders zouden zy
 „ hunne goede dienften aanwenden tot afkee-
 „ ringe van alles , wat de rust der Oostenryk-
 „ sche Nederlanden zou kunnen stooren : waar-
 „ toe zy den Keizer , noch door hunne troe-
 „ pen , noch op eene andere wyze , de hand
 „ zouden leenen (a).” Het sluiten van deeze
 Overeenkomst , die , in den aanvang des jaars
 1735 , voor nog een jaar , verlengd werdt ,
 hieldt den kryg van de grenzen van den Vereenigden Staat , en bespaarde den Gewesten de kosten van eenen lastigen en onzekeren oorlog. De Staaten lieten 'er , terstond , kennis van geeven aan den Koning van Groot-
 Bri-

(a) *Voisq. ROUSSEAU Recueil , Tom. IX. p. 461.*

Britanje, die met deeze tyding niet zeer ingenomen schein. Wat laater, sloegen ze hem voor, om, te gelyk met hen, te arbeiden tot bemiddeling en bylegging der gereezen onlusten, waartoe hy zig, allengskens, bewoogen liet.

1733.

VIII.
Huwelyk
tusschen
den Prin-
den Prin-
se van
Oranje
en de
Kroon-
Prinse-
se van
Groot-
Britanje.

Sommigen hebben vermoed, dat George de II. niet wel te vrede was over het bedingen van de onzydigheid der Oostenryksche Nederlanden, doordien de Staaten zig, hierdoor, hielden buiten den oorlog, welken hy, wanneer zy'er in gemengd geweest waren, zou hebben aangezien als bevorderlyk tot de verheffing van den Prinse van Oranje, die, tot hiertoe, alleenlyk Stadhouder van drie Gewesten was, op zeer bepaalden last. Doch ik heb geen genoezaam grond konnen vinden voor dit vermoeden. Alleenlyk is 't zeker, dat Koning George thans byzondere reden hadt, om naar de verdere verheffing van zyne Hoogheid te verlangen. Hy hadt, reeds in Bloetmaand, bewilligd in een Huwelyk, tusschen de Kroon-Prinse *Anna*, zyne oudste Dogter, en den Prinse van Oranje: waarover, sedert eenigen tyd, gehandeld was. Kort hierna, hadt hy den Prins vereerd met de Ridderorde van den Kousband, die hem, op den vyfentwintigsten van Hooimaand, in de groote zaale van 't Huis in 't Bosch by den Haage, met de gewoonlyke plegtigheden, was omgehangen. Het Huwelyks-Verdrag werdt, sedert, door den Prinse, getekend, en in 't begin van Wynmaand, door den Heere Duncan, die, uit 's Prinsen naam, over 't Huwelyk gehandeld hadt, naar Londen te rug gebragt.

1733.

Het Huis der Gemeenten hadt den Koning tagtigduizend ponden sterlings toegestaan, tot eene Bruidſchat voor de Prinſeſſe, waarby zyne Majesteit een Jaargeld van twaalfduizend ponden gevoegd hadt, welk, uit de inkomsten van zyn Keurvorſtendom Hanover, betaald zou worden. De Prins ſtak, in Slagtmaand, over naar Engeland, en werdt, met ongemeene ſtaatsie, ingehaald, te Londen. Alles was gereed gemaakt tot het voltrekken der Huwelykſplegtigheden, toen zyne Hoogheid ſchielyk onpaſſelyk werdt, en eenige dagen het bedde houden moest. Hierna, werdt hem geraaden, de wateren te Bath te gebruiken, tot zyne volkomene herſtelling.

1734.

't Liep aan, tot in 't begin van Lentemaand des volgenden jaars, voor hy van Bath te rug keerde. Hy bezogt toen nog verſcheiden' Steden, eer hy te Londen kwam. Te Oxford, werdt hem de waardigheid van Doktor in de Regten opgedraagen. Ook verloor het Koningklyk Genootſchap te Londen hem tot een Medelid. De Huwelykſplegtigheden, tot hiertoe zynde uitgeſteld, werden, op den vyfentwintigſten van Lentemaand, eindelyk, voltrokken, in de Kapelle van S. James. De Prins, ſedert, met het regt van inboorlingſchap beſchonken zynde, keerde, in 't begin van Bloemaand, verzeld van de Prinſeſſe, zyne Gemaalinne, naar Holland te rug (b). Te Rotterdam, werdt het doorlugtig Paar, door de Burgemeesters, in 't Jagt, begroet. Van hier, vertrokken de Prins en de

(b) Refol. Holl. 7 April, 11, 12, 18 Juny 1734. bl. 189, 290, 291, 302.

de Prinfesse, met rytuig, naar Amsterdam, daar zy, terstond na hunne aankomst, in 't Jagt traden, welk hen naar Friesland voeren zou. De Burgemeesters begroetten hen hier niet, om dat zy naauwlyks een uur aan de Stad vertoefden, en hierom voor deeze eer bedankt hadden. Te Harlingen aan land getreden zynde, reeden hunne Hoogheden, den elfden, naar Leeuwarden, daar zy, met veele plegtigheden, werden ingehaald. In Hooimaand, keerde de Prinses wederom naar Engeland. De Prins begaf zig, weinige dagen na haar vertrek, naar 't Keizerlyk Leger aan den Rynkant. Na 't einde van den veldtogt, vertrok hy naar Calais, daar hy zyne Gemaalin vondt, die, te lande, met hem, naar den Haage keerde.

1734

De Koning van Groot - Britanje hadt niet verzuimd, den Staaten der Vereenigde Gewesten, terstond na 't voltrekken van het Huwelyk zyner oudste Dogter met den Prins van Oranje, kennis van het zelve te geeven. In den brief, dien hy hun, ten deezen einde, toezondt, schreef hy „ dat de Koningen, zy-
 „ ne voorzaaten, hunne Verbindtenissen met
 „ den Vereenigden Staat, gelukkiglyk, had-
 „ den bevestigd, door het sluiten van Huwe-
 „ lyken met de Prinsen van Oranje: en dat hy
 „ hun voorbeeld hadt willen volgen.” Voorts, verklaarde hy „ dat de voornaamste oogmer-
 „ ken, die hem in het voltrokken Huwelyk
 „ hadden doen bewilligen, geweest waren 't
 „ welzyn van den Protestantischen Godsdienst,
 „ de verzekering der opvolginge in zyne Ko-
 „ ningryken, en de hoop om het vertrouwen
 „ en de vriendschap tusschen hem en den Staat,

George
de II.
geeft den
Staaten
kennis
van dit
Huwelyk.

1734.

Merfe-
waardig
antwoord
der Staa-
ten.

„ daardoor, te doen vermeerderen. Eindelyk,
„ twyfelde hy niet, of de Staaten zouden zy-
„ ne Dogter ontvangen, op eene wyze, welke
„ beantwoordde aan de goede gevoelens, die
„ hy altoos omtrent hun Gemeenebest hadt
„ aangekweekt.” Doch het antwoord der
Staaten op 's Konings Brief was, in verschei-
den' opzigten, aanmerkelyk. Zy wenschten
niet alleen „ dat het volrokken Huwelyk be-
„ antwoorden mogt aan de groote oogmerken
„ van zyne Majesteit; maar zy merkten 't
„ ook aan, als een blyk van 's Konings gene-
„ genheid te henwaards, dat hy tot zynen
„ Schoonzoon verkooren hadt eenen Prins, die
„ zo naauw aan hun verknogt was, en wiens
„ Perfoonlyke verdiensten by hen in eere wer-
„ den gehouden, te gelyk, met de dienften zy-
„ ner voorouderen. En, beslooten ze, naar-
„ demaal uwe Majesteit *eene vrye Republiek, als*
„ *de onze is*, verkooren heeft, tot eene ver-
„ blyfplaats voor zyne teder beminde Dogter;
„ hoopen wy, dat zy daar vinden zal al 't ge-
„ noegen, welk de gelegenheid der Plaatsen en
„ *de tegenwoordige gesteldheid onzer Regeeringe,*
„ *welker behoudenis ons ter herte gaat*, aan haar
„ zullen kunnen geeven (c).”

Uit het slot van dit antwoord, maakten som-
migen op, dat men den Koning van Groot-Bri-
tanje alle gedagten beneemen wilde, om zynen
Schoonzoon verheeven te zien tot Stadhouder
dier Gewesten, welken de Stadhouderlooze
Regeering verkooren hadden. Ook meenden

zy,

(c) Zie de Brieven in de Europ. Merc. Jan. — Juny 1734.
bl. 179, 181.

zy, dat hiertoe te meer reden was, om dat zy voor zeker hielden, dat de vrienden des Prinzen van Oranje niet nalaaten zouden, zig, na 't voltrekken van zulk een aanzienlyk Huwelyk, van de eerste gelegenheid te bedienen, om hem tot Stadhouder van Holland en van de drie andere Gewesten te doen verheffen. Zelfs, werdt verspreid, en by eenigen geloofd, dat men, hiertoe, dagt gebruik te maaken van zekere beweeging onder 't Gemeen, die, in den Zomer deezes jaars, verwekt werdt, en waarvan wy hier een kort bericht moeten geeven.

Onder de bygeloovigste Roomschegezinden van deeze en andere Landen, was, al voor lang, geloofd, dat men vreemde veranderingen te wagten hadt, wanneer, t'eenigen tyde, de Sakramentsdag, een' der verschietende Feesttyden der Roomsche Kerke, vallen zou op den Feestdag van S. Jan, die altoos op den vierentwintigsten van Zomermaand gevierd wordt. Deeze byzonderheid hadt men, dit jaar, te wagten. 't Verwekte opmerking by veelen, onder de Roomschegezinden. Terwyl de dubbele Feestdag te gemoet gezien werdt, verspreidden zig, door de meeste Gewesten, verschrikkelyke gerugten van de geweldige omkeeringen, welken men, op dien dag, in de groote Steden en ten platten Lande, te dughten hadt. Hier, zouden gehaele Steden het onderst boven worden gekeerd. Elders, zouden de Roomschegezinden een bloedbad aanregten onder de Protestanten, de openbaare Kerken wederom inneemen, en de Wet-houders ombrengen, of van hunne waardig-

IX.
Bewee-
ging on-
der 't ge-
meen,
hier te
Lande,
ter gele-
genheid
van den
Sakra-
ments-
en S.
Jansdag.

1734.

heid berooven. Te Amsterdam in 't byzonder, maakte men elkanderen diets, dat de Roomschegezinden reeds, heimelyk, Schout, Burgemeesters en Schepens onder zig hadden aangesteld: die, op den noodlottigen dag, de Regeering aanvaardden zouden. Eenigen der Wethouderen waren, zeide men, in hun hert Roomschegezin. Voorts, stroomde men uit, dat de Roomschegezinden, aan verscheiden oorden, wapenen en buskruid byeen gebragt hadden, om 'er zig van te bedienen, tegen de Gereformeerden. Hier en daar, waren, zo verspreid werdt, stropen gevonden in de Kerken, en byzonderlyk in de gestoelten der Wethouderen. Zulke en diergelyke gerugten, schoon zy op de verstandigsten kleinen indruk maakten, verwekten egter zo veel schriks onder de domme menigte in sommige Steden en Dorpen, dat de Wethouders beslooten, eenige voorzorg te gebruiken tegen den berugten Feestdag. Op sommige Plaatsen, heeft men de Wagt verdubbeld: op anderen, heeft men verdagte Personen ontwapend; doch op de meesten, is geene byzondere voorzorg in 't werk gesteld. Te Leeuwarden, reedt de Prins van Oranje, in persoon, door de Stad; doch hy vernam geenen den minsten onraad. Ook liep de gevreesde dag ten avond, zonder dat 'er eenige opschudding ontstondt: 't zy dat de voorzorg der Wethouderen hiervan, op sommige Plaatsen, oorzaak geweest zy; 't zy ook, dat het volk, in 't gemeen, niet bygeloovig genoeg was, om op losse gerugten vuur te vatten en oproer te verwekken. Of ondertuschen, gelyk sommigen willen, eenige yveri-

ge vrienden van den Prinse van Oranje deeze bewegingen verwekt of gevoed hebben, om zig, zo dra zy tot merkelyken opstand uitliepen, van dezelve te bedienen, om zyne Hoogheid tot Stadhouder te doen verklaaren; en of men, gelyk eenigen geloofd hebben, ten deezzen einde, reeds Oranje-vendels, op sommige Kerktoorens, in gereedheid hebbe gehouden, zou ik, by mangel van genoegzaame kennis, niet durven verzekeren. Vast gaat het, dat de Sakraments- en S. Jansdag zo dra niet voorby was, of de bygeloovige hoop en vrees, die eenigen ingenomen hadt, verdween geheel, en werdt by elk belacht. Ook hadden de verspreide gerugten geheel geen invloed op den staat der tegenwoordige Regeeringe. Een Walsch Predikant in den Haage (1), ter gelegenheid van 't volgende nieuwjaar, openlyk gebeden hebbende voor den Prinse en de Prinsesse, werdt daarom gedreigd met inhouding zynner wedde; doch, op zyne verklaring, dat hy, in zyn gebed, alleenlyk op den welstand der hooge Personaadjen, en op het belang van den Protestantischen Godsdienst gezien hadt, werdt hy verschoond (d).

1734

Doch omtrent deezzen tyd, of wat laater, werden, in Holland, eenige samenkomsten ontdekt en gestoord, die sommigen, 't zy met of zonder grond, ook hielden te strekken tot bevordering van misnoegen over, of verandering in de Regeering. Men plag, van ouds,

X.
Genoot-
schap der
Vrye
Metse-
laaren in
Holland
gestoord

(d) Resol. Holl. 14 Jan. 11 Febr. 1735. bl. 41, 112.

(1) Jean Roijer, sedert tot Hofprediker van zyne Hoogheid aangesteld.

1734.
en ver-
booden.

in verscheiden' Ryken en Staaten, zekere Ge-
nootschappen te hebben; onder den naam van
vrye of vrywillige Metfelaars, die ook, omtrent
deezzen tyd, in Frankryk, in Italie, en vooral
in Groot-Britanje, scheenen te herleeven. Hier
te Lande, waren ze, zo ver my gebleeken is,
nimmer voor deezzen bekend geweest; doch,
in 't volgende jaar of eerder, zag men ze, in
verscheiden' Steden van Holland, en onder
anderen, te Amsterdam en in den Haage, op-
regten. Men ontving, in deeze Genootschap-
pen, luiden van allerlei rang, staat en gezind-
heid; doch het eigenlyk opmerk derzelve,
en derzelver gesprekken en bedryven, als zy
vergaderd waren, bleeven zeer bedekt. Zelfs
wil men, dat elk, die een Lid deezer Ge-
nootschappen werdt, zig, by zyne aannee-
ming, die met veele vreemde plegtigheden ge-
schiedde, door eenen zwaaren eed of belofte,
tot deeze geheimhouding verbinden moest.
Ondertuschen, gaven de Leden deezer Broe-
derschap voor, dat hunne oogmerken noch
met den Godsdienst, noch met de goede ze-
den, noch met de welvaart van den Staat stree-
den. De Regeering van Holland nam eerst
kennis van het Genootschap der vrye Metfela-
ren, in Slagtmaand des jaars 1735, ter gele-
genheid, dat men, in zeker openbaar Nieuws-
papier, vermeld gevonden hadt „ dat 'er, op
„ de nieuwe Doele in den Haage, den vier-
„ entwintigsten van Wynmaand, eene Hol-
„ landsche Logie van de oude Broederschap
„ der vrywillige Metfelaaren opgerecht was,
„ in de tegenwoordigheid van den Groot-
„ Meester *Joan Kornelis Radermacher*, The-
„ saur.

„ faurier-Generaal van zyne Hoogheid, den
 „ Heere Prinse van Oranje; van den Afge-
 „ yaardigden Groot-Meester *Joan Keunen*
 „ en van verdere Amptenaaren en aanzienly-
 „ ke Leden: in welke Logie, men, ten zelf-
 „ den tyde, verscheiden' nieuwe Broeders
 „ aangenomen hadt.” Men ontdekte haast,
 dat dit berigt gekomen was uit den koker van
Louis Dagrán, Lakenkooper in den Haage,
 die, van wege de Gekommitteerde Raaden,
 ondervraagd zynde, erkende, dat hy 't, op
 last van de Broederschap, waarvan hy zelf een
 Lid was; doch buiten kennis van den Groot-
 Meester, naar Amsterdam hadt overgeschree-
 ven. Wyders, gevraagd zynde naar het oog-
 merk en de natuur der Broederschap, wees hy
 de Heeren tot zeker Boekje, welk, reeds in 't
 jaar 1723, te Londen, gedrukt was. Men onder-
 zocht dit Geschrift, en men vondt 'er, onder
 anderen, twee Punten in, welken ten hoog-
 ften bedenkelijk voorkwamen. Volgens het
 eerste, werden „ Luiden van allerlei gevoe-
 „ len in 't stuk van den Godsdienst, die de
 „ verpligting aan de zedelyke Wet erkenden
 „ en eerlyk leefden, in de Broederschap ont-
 „ vangen; doch geene Godlooche-naars of
 „ Vrygeesten.” Volgens het andere „ waren
 „ de Broeders wel gehouden, zig te gedraa-
 „ gen als vreedzaame onderdaanen van de
 „ burgerlyke Overheid; doch iemand, die zig
 „ alleenlyk aan wederspanningheid tegen den
 „ Staat, en aan geene andere misdaad schul-
 „ dig gemaakt hadt, mogt niet uit de Broe-
 „ derschap gezet worden. Alleen werdt hy
 „ verpligt, zyne wederspanningheid te looche-

1734.

„nen, en geen' argwaan te geeven aan de „Regeeringe.” De Staaten, hiervan onderregt door den Raadpensionaris van Slingeland, beslooten den Hove en den Burgemeesteren der Steden, den Haage daar onder begreepen, aan te schryven, dat zy de Genootschappen der vrye Metfelaaren, daar ze ingevoerd mogen zyn, terstond zouden doen ophouden (e). De Vergaderingen deezer Luiden werden toen, in verscheiden' Steden, openlyk, verboden, en te Amsterdam, daar zy in de Stilsteeg gehouden werden, met der daad, gestoord (f). En sedert hebben de vrye Metfelaars, hier te Lande, niet veel gerugts gemaakt, hoewel zig, in sommige Steden, nog luiden onthouden, die geene zwaarigheid maaken, om te erkennen dat zy tot dit Genootschap behooren. In andere Gewesten, met naame in Frankryk en in Italie, heeft men deeze Genootschappen ook strengelyk verboden. In Engeland, zyn ze in stand gebleeven. Doch wat men 'er, inzonderheid hier te Lande, mede bedoeld hebbe, is nooit met volle zekerheid geweeten.

Onlusten
in Stad
en Lan-
de.

In het Gewest van Stad en Lande, waren sedert eenigen tyd, merkelyke onlusten gereezen, die, eerlang, door Gemagtigden der algemeene Staaten, werden bygelegd. Zes Onderkwartieren (2) in de Ommelanden raakten, in 't begin des jaars 1732, in hevige geschil met

(e) Resol. Holl. 30 Nov. 1735. bl. 702. Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 566.

(f) Resol. Holl. 21 Dec. 1735. bl. 763. 26. Jan. 1736. bl. 55. Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 642. Europ. Merc. J. ly—Dec. 1735. bl. 201, 202.

(2) Marnsteradeel, Half-amsteradeel, Duurwolsteradeel, Oosteradeel, Vredewolsteradeel en Middagsteradeel.

met drie andere Onderkwartieren (3), ter gelegenheid, dat zeker Verzoekschrift, ten behoeve van eenige gevangenen om Sodomie (4), den zes Onderkwartieren in handen gesteld was, tegen den zin der drie anderen, met magt, om daarop, volstrektelyk, te besluiten. De *Baron van Lintelo*, *Heer van Stedum*, zig, onder het twisten hierover, uitgelaaten hebbende in woorden, welke de zes Kwartieren aanstootelyk scheenen, werdt gelast, izig uit de Ommelander Vergadering te onthouden. De regtspleeging, die, midlerwyl, door den Heere van Faan, over de beschuldigten, gehouden was, werdt, by de zes Onderkwartieren, afgekeurd. Doch de drie andere Onderkwartieren hielden zyne zyde. Beide de partyen vervoegden zig, sedert, aan de algemeene Staaten, die eene uitspraak deden over 't geschil (g), waarin de zes Onderkwartieren genoeg namen. Doch de Stad trok zig aan, dat de algemeene Staaten eenige schikking scheenen te willen maaken op de Regtspleeging in de Ommelanden, die, haars oordeels, door de twee Leden van 't Gewest, kongeregeld worden (h). Maar die van de zes Onderkwartieren der Ommelanden verftonden, dat zy, op zig zelven, konden huishouden, zelfs in 't stuk van Regtspleeginge (i); zonder dat zy verbon-

1734.

(g) Resol. Gener. Mart. 2 Sept. 1732.

(h) Misiven van Burgem. en Raad van Gron. van 12, 20 Sept. 1732.

(i) Resol. Stad en Lande 17, 18 Sept. 1732.

(3) Oosteramsteradeel, Hoogelandsteradeel en Oost-Jangewolsteradeel.

(4) De zelfden, waarvan wy hiervoor (bl. 39) kortelyk gewaagd hebben.

1734.

bonden waren zig te onderwerpen aan de schikkingen van der Hoofdmannen-Kamer, by welke, de regtspleeging over de beschuldigten van Sodomie was goedgekeurd. De zes Onderkwartieren voeren, ondertusfchen, voort met het maaken van schikkingen op de regtspleeging in de Ommelanden, tragtende dezelve in te voeren, onder 't gezag der algemeene Staaten, zeer tegen den zin der Stad, die verstondt, dat, hierdoor, de hoogheid der Staaten van 't Gewest, meer of min, gekrenkt werdt (*k*). Ook oordeelden de drie Onderkwartieren, dat de Landschaps-Vergadering onwettig was, zo lang zy, gelyk tegenwoordig, alleen uit de Stad en uit de zes Onderkwartieren bestond (*l*). De Vergadering werdt, derhalve, opgeschort. De algemeene Staaten verzuimden niet, de Stad te vermaanen, tot het hervatten der Vergaderinge, alzo de gemeene zaaken niet weinig leeden, door het opschorten derzelve. Doch de Stad, de zyde der drie Onderkwartieren houdende, was, hier toe, niet te beweegen, zo lang de drie Kwartieren van de Vergadering bleeven. Ondertusfchen, kon men de bewilliging der Staaten van 't Gewest in de Overeenkomst wegens de onzydigheid der Oostenryksche Nederlanden niet bekomen. De algemeene Staaten beslooten, derhalve, in Wintermaand des jaars 1733, de geschillen in de Ommelanden, die, behalve 't stuk der regtspleeginge, ook 't begeeven der Ampten betroffen, door hunne uitspraak,

te

(*k*) Misgaven van Burgem. en Raad van 25. Nov. 1732. en 7. Maart 1733.

(*l*) Landd. Vener. 20. Maart 1733.

te beslissen (m). De Stad nogtans, schoon de algemeene Staaten erkennende voor handhaavers van 't Ommelander-Reglement, waartoe zy, weleer, door beide de Leden, verzogt waren, vondt geen genoegen in hunne uitspraak (n). Ook was ze niet uitgevallen naar den zin der drie Onderkwartieren. De Landdag werdt, andermaal, afgebrooken (o). De verwydering werdt, dagelyks, grooter in de Ommelanden, en tusschen de Stad en de zes Onderkwartieren. De Regtspleeing van den Heere van Faan, onder anderen ook over negen van zyne Eigen-erfden, die hem, naar zyn eigen zeggen, in de kuiperye, lang waren tegen geweest, werdt, door de zes Onderkwartieren, verdagt gemaakt by de algemeene Staaten (p). De Stad, daarentegen, verdedigde deeze regtspleeing, beweerende, dat men den Heere van Faan veele valschheden aangewreven hadt (q). Ondertuschen, werdt de Landdag, in Grasmaand hervat zynde, andermaal, vrugteloos afgebroken, door die van de Stad. De algemeene Staaten zagen zig, derhalve, eindelyk, in de noodzakelykheid gebragt, om tot eene bezending naar Groningen te besluiten, zo dra de Stad en de Ommelanden wederom in ééne Vergadering byeen gekomen zouden zyn. De Staaten van Holland, aan welken de Stad zig, sedert, ook vervoegde, keurden 't besluit der algemeene Staaten goed, en schreeven 't aan
Bur-

1734.

(m) Resol. Gener. Vener. 18 Decemb. 1733.

(n) Misfiven van Burgem. en Raad van 5 Jan. 2 Febr. 1734.

(o) Landd. Sabb. 30 Jan. 1734.

(p) Misfivē der Ommel. van 24 Febr. 1734.

(q) Misfivē van Burgem. en Raad van 20 Maart 1734.

1734.

Burgemeesteren en Raad. Doch op dit schryven volgde geene verandering (r). De bezending kwam, eerlang, te Groningen; doch keerde onverrichter zaake te rug. Alleenlyk, werdt 'er eenige orde gesteld op het voldoen der Lyfrenten ten laste der Provincie, waarby die van Holland veel belang hadden (s). Doch 't verschil over 't begeeven der ampten bleef nog een' geruimen tyd duuren (t).

XI.
De Rus-
sen bele-
geren
Dantzig.

De oorlog, die, ter gelegenheid van de verkiezing eens Konings van Poolen, was ontsteken, was, ondertusfchen, van den aanvang des jaars 1734 af, wakkerlyk voortgezet, aan verscheiden' oorden. Stanislaus Leczinsky, die, gelyk wy te vooren verhaald hebben, kort na dat hy verkooren was, genoodzaakt werdt, de wyk te neemen naar Dantzig, gedroeg zig aldaar, in allen deele, als Koning van Poolen. Doch het Leger der Rusfen, onder den *Graave van Munnich*, sloeg, in Sprokkelmaand, het beleg voor deeze Stad, die, eerlang, vinnig beschooten en gebombardeerd werdt. Een Russisch Esquader, onder den Admiraal *Gordon*, in 't begin van Zomermaand, op de reede verscheenen zynde, tastte men de vesting Weisfelmonde, die de Stad van den zeekant dekt, zo geweldig aan, dat zy zig, den twee entwintigsten, by Verdrag, opgaf (u). De Stad kon het toen ook niet lang meer houden. Zy verdroeg zig, op den negenden van Hooimaand, met den

De Stad
geeft zig
over.

Graa-

(r) Resol. Holl. 5 May, 5, 9 Juny, 19 Octob. 1734. II. 233 283, 645.

(s) Resol. Holl. 26 Jan. 1715. bl. 70.

(t) Resol. Holl. 22 Feb. 1737. bl. 107.

(u) MASSART *Tou. I. P. I. p. 1504-1505.*

Graave van Munnich (y), beloovende, tot vergoeding der kosten van 't beleg, een miljoen Daalers aan de Keizerinne te zullen betaalen. De Stad nam, hierop, Poolfche en Saxifche bezetting in. Doch eer zy overging, was Stanislaus, heimelyk en met groot gevaar, geweeken (w). De Markgraaf de Monti werdt, daarentegen, vastgehouden, beweerende het Rusfifche Hof, dat hy zyne hoedanigheid van Ambafadeur des Konings van Frankryk te buiten gegaan was, en daarom niet naar het gewoone regt der volken verdiende gehandeld te worden (x). Hy werdt egter, eerlang, op voorspraak van Groot-Britanje en de Staaten op vrye voeten gefield. De Poolfche Grootten, die, ten getale van omtrent zestig, in Dantzig betrapt waren, deden, federt, den eed van getrouwheid aan Koning Augustus den III, die, kort na 't overgaan van Dantzig, in 't Leger gekomen was (y). De Stad Dantzig hadt, haare ongelegenheid voorziende, reeds in 't voorleeden jaar, by de Staaten der Vereenigde Gewesten, aangehouden om ondersteuning (z): en verwierf, eerlang, by die van Holland, verlof, om zesmaalhonderd duizend guldens, op goede verzekering, te mogen doen ligten (a). Naderhand, werdt haar, op gelyke voorwaarden, in drie reizen, eene ligting van vyftienhonderd vierendertig duizend guldens, op goede verzekering, te mogen doen ligten (a).

(y) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XI. p. 3.*

(w) *MASSUET Tom. I. P. I. p. 195.*

(x) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 464, 469.*

(y) *ROUSSET Recueil, Tom. XI. p. 12, 13.*

(z) *Resol. Gener. Joy. 12 Nov. 1733. Resol. Holl. 19 Nov. 1733. bl. 1052.*

(a) *Resol. Holl. 14, 20 Octob. 1734. bl. 636, 648.*

1734.

duizend guldens toegestaan (b). Stanislaus hieldt zig, na zyn vertrek uit Dantzig, nog eenen geruimen tyd, te Koningsbergen, op: doch hy werdt, door 't Fransche Hof, niet naar behooren ondersteund, om zynen eisch op de Poolfche Kroon te kunnen doen gelden: 't welk veelen versterkte in de gedagten, dat Lodewyk de XV. den oorlog aangevangen hadt, meer om den Keizer afbreuk te doen, dan om zynen Schoonvader te bevestigen, op den troon van Poolen.

Staat des
oorlogs
in Italic.

Ook was dit, meende men, te bespeuren aan 't geweld, waarmede de kryg gevoerd werdt in Italic, daar men 'er Stanislaus geen voordeel altoos mede doen kon. 't Kasteel van Milaan was, in Wintermaand, aan de Fransche en Sardinische troepen overgegaan. Tortona en Novara werden, in Sprokkelmaand, veroverd. De Spaansche troepen in den Kerkelyken Staat geland zynde, stelde de Infant Don Carlos zig, terstond, aan 't hoofd derzelve, verspreidende, ten zelfden tyde, een Geschrift, waarin hy te kennen gaf, dat hy, in gevolge van eene Volmagt, hem, door den Koning van Spanje, zynen Vader, verleend, de Koningkryken van Napels en Sicilie kwam verlossen van de overheersching der Duitschers. Ook trok hy, in Grasmaand, naar Napels, van waar hem de sleutels der Stad te gemoet gedraagen werden. 't Kasteel S. Elmo aldaar werdt hem, wat laater, opgegeeven. Ook Castel Nuevo: waarna hy, door den Koning, zy-

(b) Resol. Holl. 24 Febr. 15 Nov. 1735. II. 166, 658. II J^o 1736. bl. 407.

zynen Vader, en door de Koningen van Frankryk en Sardinie, verklaard en erkend werdt voor Koning van Napels en Sicilie. Den gewezen Onderkoning van Napels, Graave van Visconti, sedert, door Don Carlos geslaagen zynde, werdt Gaëta belegerd, en, op den zesden van Oogstmaand, door de Spanjaards, bemagtigd. De Stad en 't Kasteel van Modena was, reeds te vooren, aan de Franschen, onder den Markgraave de Maillebois, opgegeven. De Keizerschen, onder den Graave van Konigsek, verastten, daarentegen, omtrent het midden van Herfstmaand, den Maarschalk van Broglio aan de Secchia, welken stroom zy, onverhoeds, waren overgetrokken. Het Kasteel van Gonzaga en de Stad Capua vielen, daarna, ook den Spanjaarden in handen: die, sedert, Syracusa en het Kasteel van Mesfina, op het Eiland Sicilie, ingeslooten hielden, na dat hun de meeste Plaatsen van dit Eiland in handen gevallen waren. Ook veroverden ze 't Kasteel van Mesfina nog voor 't einde des jaars. De zwaare regen hadt de wederzydsche Legers dikwils gehinderd in 't optrekken, zo dat 'er, tusfchen dezelve, geen beslissend gevegt vorgevallen was; doch de veldtogt was egter, ter oorzaake van het verlies van veele Steden en Sterkten; ten hoogste nadeelig voor den Keizer, ten einde gelooopen (c).

Aan den Rynkant, werdt, daarentegen, de oorlog flauwer gevoerd, door den Koning van Frankryk, die de Ryksvorsten en Stenden en aan den Ryn

niet

(c) MASSUET *Tom. I. P. I. p. 56—65, 104—138. Tom. II. P. II. p. 260—263.*

1734.

niet te zeer tegen zig wilde verbitteren. De Graaf van Bel-isle, die 't Fransche Leger geboodt, hadt zig, in Grasmaand, van Trier en van verscheiden' Plaatsen, in 't Keurvorstendom van dien naam, meester gemaakt. Worms werdt, insgelyks, in 't najaar, met Fransche troepen, bezet. In Bloeimaand, trok het Leger over den Ryn, en sloeg, eerlang, 't beleg voor de Vesting Filipsburg. De Hertog van Berwik geboodt over 't beleg, en 't gelukte hem, de Vesting te veroveren, by verdrag, welk den zeventienden van Hooimaand getekend werdt. Doch hierby bepaalden zig de krygsbedryven, in deezen oord. Het Keizerlyk Leger, welk, onder den Prinse Eugenius van Savoje, verzameld was, en lang by Heilbron gelegen hadt, was te zwak, om iet van belang tegen de Franschen te onderneemen (d). De Vorsten en Stenden des Duitschen Ryks hadden, in Sprokkelmaand, wel beslooten, den Keizer te ondersteunen. Doch de Keurvorsten van Keulen, Beieren en de Palts hadden, in dit besluit, niet bewilligd (e). Hier op was eene Oorlogsverklaring van 't Ryk tegen Frankryk gevolgd, en eene wederlegging der redenen, waarop Frankryk, Spanje en Sardinie hunne Oorlogsverklaringen gegrond hadden. Maar de daadelyke hulp der Leden des Duitschen Ryks kwam zo traaglyk by, dat 'er niets mede verrigt kon worden tegen 's Keizers vyanden (f).

De

- (d) MASSUET *Tom. I. P. I. p. 218—222, 231. Tom. I. P. p. 233—260.*
 (e) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 324, 328.*
 (f) *ROUSSET Recueil, Tom. IX. p. 337, 346, 367, 434.*

De Staaten der Vereenigde Gewesten, bedugt voor 't verlies van 't evenwigt van Europa, wanneer de Keizer niet beter ondersteund werdt, waren, al kort na 't uitbersten des oorlogs, op middelen bedagt geweest, om de Vrede te herstellen, door minzaame onderhandeling. De Koning van Groot-Britanje hadt zig ook laten beweegen, om hiertoe de hand te leenen, en Horatio Walpole, in Hooimaand, herwaards gezonden, om met de Staaten, deswege, te raadpleegen. De beide Mogendheden booden, sedert, haare bemiddeling den oorloogenden Vorsten aan. Zy werdt eerlang, ter wederzyde, aanvaard: en terstond hierna, begon men, in den Haage, met de Gezanten der oorloogende Vorsten, ernstelyk, te handelen over een ontwerp der voornaamste punten eener aanstaande Vrede (g). De Koning van Frankryk stontd, in 't eerst, op de herstelling zyns Schoonvaders op den Poolischen troon. Doch men zag geen' kans, om hem hierin genoeg te geeven. Koning Augustus was, na 't bemagtigen van Dantzic, meester gebleeven van 't Ryk, en vorderde dagelyks aan eene volkomen bevestiging in 't verkreegen gebied. Men hielt dan voor onmogelyk, hem tot het afstaan der Kroone te verpligten. Ook was men verzekerd, dat men 't Weener-Hof, hierin, niet zou hebben kunnen doen bewilligen. Van den anderen kant, verstontd men egter, dat men den Koning van Frankryk en zynen Bondgenooten ook eenige voldoening bezorgen moest; zou men het Fransche Hof eerst,

1734.

XII.

De Staaten arbeiden, nevens den Koning van Groot-Britanje, aan de bevrediging der oorloogende Mogendheden.

(g) MASSBET *Tom. I. P. II. p. 425, 426.*

1734.

en daarna de Hoven van Madrid en Turin, die
voorfpoediglyk oorloogden in Italie, beweegen,
tot het afleggen der wapenen. Men handelde,
derhalve, verscheiden' maanden, eer men een
Ontwerp kon opstellen, welk men beide den
partyen durfde voorleggen. Eindelyk, kwa-
men de Engelschen en Staatschen overeen we-
gens zulk een Ontwerp, welk, in den aanvang

1735.

Inhoud
van het
Ont-
werp,
door
hen, ten
deezem
einde,
overge-
leverd.

des jaars 1735, aan de belanghebbende Mo-
gendheden medegedeeld werdt en van deezen
inhoud was: „ Zyne Groot-Britannische Ma-
„ jesteit en hunne Hoog-Mogendheden, on-
„ noodig oordeelende, te onderzoeken, of de
„ onlusten, die, uit het openvallen van den
„ Poolfchen Troon, waren ontstaan, voor de
„ voornaamste, of zelfs voor de eenigste oor-
„ zaak van den tegenwoordigen oorlog moes-
„ ten gehouden worden, dan of zy 'er flegts
„ gelegenheid toe gegeven hadden; verston-
„ den, alleenlyk, dat men behoorde aan te
„ merken, *vooreerst*, dat men, in den tegen-
„ woordigen staat der dingen, vergeefs zou
„ arbeiden aan de bevrediging der oorloogen-
„ de Mogendheden, zo men niet begon met
„ Poolen; en *ten tweeden*, dat men, de Poolfche
„ onlusten willende byleggen, het onderzoek
„ over het regt der twistende partyen, en vee-
„ le andere verschillen van diergelyken aart,
„ zorgvuldiglyk, vermyden moest. Deeze twee
„ aanmerkingen, vooraf, hebbende laten
„ gaan, verstonden zyne Groot-Britannische
„ Majesteit en hunne Hoog-Mogendheden,
„ dat het beste, zo niet het eenige middel,
„ om een einde van deeze onlusten te maa-
„ ken, op eene wyze, waardoor de ongerust-
„ heid

„ heid van den Keizer en van Rusland weg-
 „ genomen, de eer van Frankryk en van Kon-
 „ ning Stanislaus bewaard, en te gelyk de weg
 „ tot eene algemeene Bevrediging gebaad
 „ zou worden, hierin bestondt, dat Koning
 „ Stanislaus, met Frankryks toestemming, by
 „ eene Akte, aan de Poolen gerigt, verklaar-
 „ de, dat hy, ter oorzaak zyner hooge jaaren,
 „ de rust stellende boven het heerlykste, dat de
 „ weereld geeven kon, vrywilliglyk afstond van
 „ de Poolfche Kroon, zyne Onderdaanen ontslaan-
 „ de van den eed, die zy hem als hunnen wet-
 „ tigen Vorst, hadden gedaan, of behoord te doen,
 „ in verwagting, dat gantsch Europa, en vooral
 „ de Koning van Frankryk, zyn Schoonzoon, dit
 „ zyn gedrag zouden aanzien, als blykbaarlyk
 „ strekkende tot herstelling der ruste in Poolen, en
 „ der algemeene Vrede, onder de oorloogende Mo-
 „ gendheden. Doch uit aanmerking der teder-
 „ heid van 't punt van eere in Opper-Vor-
 „ sten, verstonden Groot-Britanje en de
 „ Staaten, dat men Koning Stanislaus deezen
 „ afstand niet vergen moest, dan onder de
 „ volgende voorwaarden: 1. Dat hy de titels,
 „ rang en eer van *Koning van Poolen* en *Groot-*
 „ *Hertog van Litthauen* behouden zou, zo
 „ lang hy leefde. 2. Dat hy en de Koningin,
 „ zyne Gemaalin, het vry gebruik hunner goe-
 „ deren zonden hebben. 3. Dat al 't voorlee-
 „ dene vergeven en vergeten, en alle Gewes-
 „ ten en Steden des Ryks, met naame de Stad
 „ Dantzig, in hunne Voorregten en Vryhe-
 „ den, hersteld zouden worden: dat men de
 „ Vesting Weiselmunde aan deeze Stad te
 „ rug geeven zou, en haar het onbetaalde ge-

1735.

„ deelte der fchattinge, die haar door de
 „ Saxers was opgelegd, kwytſchelden. 4. Dat
 „ de aſtand van geener waarde zyn zou, zo
 „ de Poolen Koning Stanislaus geene plegtige
 „ bezending deden, om dien dankelyk te
 „ aanvaarden, en zo de Ruſiſche troepen,
 „ terſtond daarna, Poolen en Litthauwen niet
 „ ruimden. 5. Dat Koning Stanislaus zynen
 „ aſtand bekend maaken zou aan de Mogend-
 „ heden, aan welken hy zyne verkiezing be-
 „ kend gemaakt hadt, met naame aan den
 „ Keizer, den Koning van Groot-Britanje en
 „ de Staaten, die hem, in hunne antwoor-
 „ den, voor Koning van Poolen zouden er-
 „ kennen. 6. Dat de oorloogende Mogend-
 „ heden dit middel van bevrediging zouden
 „ handhaaven, en hunne goede dienſten aan-
 „ wenden by de Keizerinne van Ruſland, om
 „ haare Majesteit te beweegen tot het te rug
 „ trekken haarer troepen uit Poolen. 7. Dat,
 „ indien, geduurende de handeling, tegen
 „ verwagting, mogt bevonden worden, dat
 „ de aſtand van Koning Stanislaus het beste
 „ middel niet ware, tot bevordering der rus-
 „ te in Poolen, de overige punten egter van
 „ kragt zouden blyven.” Hierop volgden ee-
 „ nige punten, welken, op deeze wyze, wer-
 „ den voorgesteld: „Den loop des oorlogs, die,
 „ van 't begin af, hevigst gevoerd was in Ita-
 „ lie, de voornaamſte Staaten des Keizers in
 „ dit Gewest hebbende doen vallen in de han-
 „ den van Frankryk en deſzelfs Bondgenoo-
 „ ten; zo zou de Keizer, uit zugt tot eene
 „ duurzaame Vrede in Europa, de Koning-
 „ ryken van Napels en Sicilie aan den Infant

„ Den

„ Don Carlos, en Tortona en Navarra, in het 1735.
 „ Milaneefche, met derzelver onderhoorig-
 „ heden, aan den Koning van Sardinie af-
 „ staan; mids Frankryk en deszelfs Bondge-
 „ nooten alles, wat zy, in den tegenwoordi-
 „ gen oorlog, op den Keizer en het Keizer-
 „ ryk veroverd hadden, te rug gaven, en de
 „ Infant Don Carlos zyn regt op Toskane en
 „ op de Hertogdommen Parma en Piacenza
 „ aan den Keizer afftondt; Livorno, welk
 „ tot eene vrye Stad en Haven verklaard zou
 „ worden, alleenlyk uitgenomen. Ook zou
 „ Don Carlos, als Koning van Napels en Si-
 „ cilie, zig verbinden, dat de Koophandel
 „ van Groot-Britanje en de Vereenigde Staa-
 „ ten in deeze Ryken gehandhaafd zou wor-
 „ den, op den zelfden voet, als ten tyde van
 „ Karel den II, Koning van Spanje. En voor
 „ zo ver de Keizer geen genot van Toskane
 „ zou kunnen hebben, zo lang de Groot-Her-
 „ tog leefde, terwyl Don Carlos, terftond,
 „ in 't bezit zyn zou van Napels en Sicilie,
 „ zou men den Keizer, daartegen, eene ver-
 „ goeding in geld toeleggen. Nademaal de
 „ behoudenis van het evenwigt in Europa
 „ vorderde, dat de Staaten van het Huis van
 „ Oostenryk onverdeeld bleeven, zou Frank-
 „ ryk, insgelyks, uit zugt tot eene bestendi-
 „ ge Vrede, belooven, 's Keizers Pragmatike
 „ Sanctie van den jaare 1713 te zullen hand-
 „ haaven, overeenkomstig met dit Ontwerp
 „ van Bevrediging, en op gelyke wyze als
 „ zulks, reeds door andere Mogendheden,
 „ geschied was. Spanje, zig reeds tot deeze
 „ handhaaving verbonden hebbende, zou,

1735. „ vertrouwde men , geene zwaarigheid maaken , om het andermaal te doen. Ook zou Sardinie het voorbeeld zyner Bondgenooten wel willen volgen. Groot-Britanje en de Staaten verwagten op dit Ontwerp , welk zig , huns oordeels , van zelf den belangheb- benden Mogendheden aanpreef , zulk een fpoedig , duidelyk en bepaald antwoord , dat zy bewoogen mogten worden , om verdere voorflaagen te doen , tot bevordering van een volkomen Verdrag ; waarby alle openftaan- de gefchillen afgedaan en vereffend mogten worden. Ten befluite , vonden zy geraaden , voor 't openen van den veldtogt , eene algemeene Wapenfchorfing voor te flaan , die , zo lang als de handelingen , behoordo te duuren (h).”

Antwoord 't Ontwerp , welk eigenlyk voor den Kei-
des Kei- zer , ter eener , en voor Frankryk en deszelfs
zers op Bondgenooten , ter anderer zyde , gefchikt
dit Ont- was , aan de Gezanten van den Keizer , van
werp. de Keizerinne van Rusland , en van de Konin-
gen van Frankryk , Spanje en Sardinie , over-
geleverd zynde , werdt , door de Keizerschen
en Rusfifchen , medegedeeld aan den Gezant
van Koning Augustus , die , in deeze hoedanig-
heid , nog niet erkend was door de Zee-
Mogendheden , en wiens Gezant geweigerd
hadt , het Ontwerp , als Staatsdienaar des Keur-
vorfts van Saxon , zo als 't hem , door de En-
gelfchen en Staatschen , aangeboden was , te
ontvangen. De Keizer was , al in Sprokkel-
maand ,

(h) Secr. Refol. Holl. 26 Feb. 16 Maart 1735. IX. Deel, bl. 9, 18. Voyez ROUSSET Recueil, Tom. X. p. 455. Supplém. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 529.

maand , gereed met een antwoord op het Ont-
 werp. Hy merkte aan „ dat het Ontwerp
 „ tweeledig was , en , ten deele de zaaken van
 „ Poolen , ten deele de belangen van den Keizer
 „ en het Keizerryk betrof. Dat men , ten op-
 „ zigte van de eersten , niets besluiten kon ,
 „ zonder voorafgaande bewilliging van de Kei-
 „ zerinne aller Rusfen en van zyne Poolfche
 „ Majesteit ; en dat hy , ten opzigte van de
 „ tweeden , zyne uiterfte gedagten niet ope-
 „ nen kon , voor dat zyne vyanden , die 'er
 „ hunne rekening zo wel by vonden , zig ver-
 „ klaard hadden. Zo dra zulks gefchied ware ,
 „ en hy de gedagten zyner Bondgenooten ver-
 „ staan hadt , waarnaar hy , zonder uitstel ,
 „ verneemen zou , zou hy niet nalaaten , zig
 „ duidelyk te openen. Tot den voorgeslaagen
 „ stilland van wapenen , was hy genegen ,
 „ mids men , vooraf , bepaalde , in welk een
 „ staat de sterke Plaatsen van Sicilie en Parma
 „ en Piacenza blyven zouden , gedurende
 „ den stilland ; en dat de vyandyke troepen
 „ trokken uit onzydige Plaatsen , en uit zul-
 „ ken , die zouden moeten ter rug gegeven wor-
 „ den. Maar alzo hy niet verzekerd was , dat
 „ zyne vyanden zig enkelyk , door de goede
 „ dienften van Groot-Britanje en de Staaten ,
 „ zouden laaten beweegen , om in het Ont-
 „ werp te bewilligen , kon hy niet nalaaten ,
 „ deeze twee Mogendheden , ernstelyk , te
 „ vermaanen , om , by tyds , bedagt te zyn op
 „ de middelen , die , in zulk een geval , ver-
 „ eischt zouden worden , om de gemeene vry-
 „ heid , welke dan groot gevaar loopen zou ,
 „ met famengevoegde magt , te befchermen ,

1735. „ in gevolge van zo veele Verdragen en Belof-
 „ ten, die allen onderfelden, dat men hiertoe
 „ noodwendig komen moest (i).

't Ont- Uit dit antwoord des Keizers, schoon 't flegts
 werp be- in algemeene woorden vervat ware, was klaar
 haagt hem en zyne genoeg te bespeuren, dat het Ontwerp hem
 Bondge- niet kwalyk behaagde. De nadeelen, in Italie
 nooten geleden, en de kleine kans, om zyne zaaken
 niet kwa- aldaar te herstellen, zo hy niet, door Groot-
 lyk, Britanje en de Staaten, ondersteund werdt,
 moesten hem wel doen neigen tot een Ontwerp,
 waarby hem, tegen Napels en Sicilie en een ge-
 deelte van het Milaneefche, al 't welk toch zo
 goed als verlooren was, Toskane, Parma en Pia-
 cenza te rug gegeven werden, en waarby, daar-
 enboven, 't verschil over de Poolfche Kroon,
 naar zynen zin, beslist werdt. Ook verklaar-
 den de Keizerin van Rusland en Koning Augustus,
 eerlang, dat zy 'er, volkomenlyk, in be-
 willigden. De Keizer deedt dezelfde verklaring
 in Bloei maand, te gelyk, om Groot-Britanje
 en de Staaten in te neemen, beloovende „ dat
 „ hy de haven van Livorno zo vry verklaaren
 „ zou, dat men, desaangaande, ten voordeele
 „ van den Koophandel, niet meer zou kunnen
 „ begeeren." Doch hy wilde zig aan deeze
 Verklaring niet langer verbinden, dan dentyd
 van twee maanden (k). Maar de aanhan-
 gers van Koning Stanislaus verstonden, dat
 het Ontwerp de rust in Poolen niet herstellen
 zou; also deeze Vorst geene magt hadt om de
 Kroon af te slaan, buiten bewilliging van hun,
 die

(i) Secr. Refol. Holl. 15 April 1735. IX. Deel, bl. 18. *Voies*
 ROUSSET Recueil, tom. X. p. 463.

(k) *Voies* ROUSSET Recueil, tom. IX. p. 484.

die ze hem hadden opgedraagen (1). Ook be-
 haagde het den Koningen van Frankryk, Spanje
 en Sardinie niet. Het Spaansche Hof kon niet
 besluiten tot den afftand van Toskane, Parma
 en Piacenza. De verbonden' Koningen besloo-
 ten dan, na verloop van eenigen tyd, te ant-
 woorden „ dat zy, altoos gezind tot eene
 „ spoedige, eerlyke en verzekerde Vrede,
 „ wel gewenscht hadden, dat het voorgestel-
 „ de Ontwerp daartoe aanleidelyker geweest
 „ ware, dan het hun schein te zyn. Dat men
 „ 'er geene voldoening in vondt, voor Frank-
 „ ryk, tegen de onderneeming des Keizers,
 „ om de Poolse Kroon, door handeling en
 „ door de Legers zyner Bondgenooten, aan
 „ zekeren Vorst te doen opdraagen. Dat al-
 „ les, in tegendeel, ingerigt was, om de uit-
 „ steekende magt van 't Huis van Oostenryk
 „ te vermeerderen; niets, om 'er paalen aan te
 „ zetten. Dat men 't, hierom, den verbon-
 „ den' Koningen niet wyten moest, zo de oor-
 „ log voortgang hadt, also zy, zo zeer als
 „ de Maakers van het Ontwerp, geneigd wa-
 „ ren, tot eene Vrede, die met hunne eer
 „ en belang, en met het waare evenwigt van
 „ Europa bestaanbaar was. Dat zy gaarne
 „ erkenden, dat een stilstand van wapenen de
 „ regte weg was, om tot zulk eene Vrede te
 „ geraaken; en dat zy, hierom, zonder mis-
 „ bruik te willen maaken van de voordeelen,
 „ welken zy reeds behaald hadden, of nog
 „ zouden kunnen behaalen, gaarne wilden
 „ hoo-

1735.

Doch 't
 wordt.
 door
 Frank-
 ryk,
 Spanje
 en Sardi-
 nie, afge-
 keurd.

(1) *Voyez Lettre d'un Polonois dans le Recueil de ROUSSET, Tom. X. p. 270.*

1735. „ hooren , wat men , omtrent den tyd en wy-
 „ ze eener algemeene Wapenschorfinge , hadt
 „ voor te slaan (*m*).”

XIII. De Koning van Groot Britanje en de Ver-
 eenigde Staaten zagen hun Ontwerp dus van
 de hand geweezen , door de verbonden Ko-
 ning van Groot-Britanje en de Staaten bewerken eene Wapenschorfing.
 ning van Groot-Britanje en de Staaten bewerken eene Wapenschorfing.
 De Keizer, geene kans ziende om spoedig genoeg in staat te zyn , tot het wederstaan van zulke magtige vyanden , in Duitschland en in Italie , was voor grooter nadeelen bedugt , zo de oorlog voortgang hadt. En de verbonden Koningen begreepen , dat men , volgens de lessen van sommige Krygskundigen (*n*) , in eenen aanvallen den oorlog , eenige merkelyke voordeelen behaald hebbende , spoedig vrede of stilstand sluiten moest , eer men zig nieuwe vyanden verwekte. De Zee-Mogendheden vonden , derhalve , geraaden , te arbeiden aan het sluiten eener Wapenschorfinge. Zy floegen den Gezanten der oorloogende Mogendheden , in den Haage , eerlang , voor „ dat hun Ontwerp van „ Bevrediging hun nog zeer redelyk bleef „ voorkomen , schoon zy , met bevreemding , „ hadden gezien , dat het Frankryk en deszelfs „ Bondgenooten niet zo wel als den Keizer be- „ haagde. Dat , wat in 't byzonder de voorge- „ slaagen Wapenschorfing betrof , de Keizer „ dezelve verbondt aan voorwaarden , die zulk „ een

(*m*) *Voix ROUSSET* Recueil, Tom. X. p. 458.

(*n*) *FERRIÈRES* Mem. Hist. Tom. I. Ch. VII. p. 110.

„ een langwylig onderzoek vorderden , dat
 „ men , daardoor , naar alle waarfchyntlykheid ,
 „ de vrugt van deezen voorflag ftondt te ver-
 „ liezen ; die men , veelligt , niet minder zou
 „ moeten misfen , zo men , vooraf , volgens
 „ het voorftel van Frankryk en dezelfs Bond-
 „ genooten , zo veele byzondere fchikkingen
 „ maaken moest ; welke nog niet eens be-
 „ paaldelyk befchreeven werden. Dat men
 „ hierom onmogelyk befluiten kon , welke
 „ van de twee partyen gereedst ware , om den
 „ voorflag van Groot-Britanje en de Staaten
 „ te omhelzen. Dat men zig geveleid hadt ,
 „ dat beide de Partyen zig zouden verbonden
 „ hebben , om , by voorraad , alle vyandlyk-
 „ heden te doen ophouden , en ten zelfden
 „ tyde hunnen Gezanten gelast , om , wegens
 „ de voorwaarden eener geregelde Wapen-
 „ fchorfinge , overeeh te komen , en dus den
 „ weg te baanen tot handeling , over de voor-
 „ naamfte punten , die in gefchil ftonden. Dat
 „ men , hierom , aanhouden moest op een
 „ meer voldoende antwoord , van de eene en
 „ de andere zyde , vooral ten opzigte der voor-
 „ geflaagen' Wapenfchorfinge , waaromtrent
 „ men Partyen te bedenken gaf , of zy niet
 „ zou konnen vastgefteld worden op zulk een'
 „ voet , dat de zaaken in Italie blyven zou-
 „ den in den ftaat , waarin zy waren , en dat
 „ Frankryk zyn Leger te rug trekken zou van
 „ den bodem des Duitfchen Ryks , de fterke
 „ Plaatsen alleenlyk uitgenomen." Wyders ,
 „ beflooten de Zee-Mogendheden , aan den ee-
 „ gen kant , by Frankryk en dezelfs Bondgenoo-
 „ ten ,

1735.

ten , aan te houden , om voldoende antwoord , binnen den tyd , die , door den Keizer , beftemd was ; en aan den anderen , den Keizer te beweegen , om deezen bepaalden tyd te ver-
lengen (o).

XIV.
Veldtocht
aan den
Ryn ,

en in Ita-
lie.

Doch , eer deeze voorflag nog gefchieden kon , was de veldtocht wederom geopend. Aan den Rynkant werdt egter niets uitgevoerd. Het Keizerlyke Leger , met een' aanzienlyken hoop Ruffifche manfchap verfterkt , evenaarde , of overtrof nu , in magt , het Franfche ; welk zig , hierom , aan de linkerzyde des Rynftrooms , binnen zyn voordeel hieldt , terwyl Prins Eugenius , aan den anderen kant der Riviere , leggen bleef. Maar in Italie , behaalden de Bondgenooten verfcheiden' gewigtige voordeelen op de Keizerfchen. Mantua werdt ingeflooten door den Koning van Sardinie : Mirandola , na een beleg van zes weeken , veroverd , door de Spanjaards , die , Napels , en na 't veroveren van Syracufa , ook Sicilie geheellyk hebbende te ondergebragt , naar Lombardye trokken , en onder weg Orbitello , Monte Philippo , Porto Hercole en den gantschen Staat *degli Prefidii* , welke met Keizerlyke troepen bezet was , ligtelyk , veroverden. Voorts , zогten zy , wat laater , in Tirol te dringen ; doch zy werden , by Rovarede , gefluit door den Graave van Konigfek , die , kort te vooren , gevaar gelooopen hebbende van in het Mantuaanfche ingeflooten te worden , een braaven aftogt derwaards gedaan hadt (p).

Het

(o) *Voiez* ROUSSET Recueil , Tom. IX. p. 486.

(p) *MASSUE* Tom. II. P. II. p. 1—101, 102—140, 166—18

Het openen van den veldtogt hadt, onder-
tusfchen, den Koning van Groot Britanje doen
besluiten, dat men andere middelen in 't werk
stellen moest, dan goede dienften, om het even-
wigt in Europa te bewaaren, en de oorloogen-
de Mogendheden te dringen tot Vrede. Hy
deedt dan, in Zomermaand, de Staaten ver-
maanen, tot het vermeerderen hunner Land-
en Zeemagt: 't welk hy zelf reeds gedaan hadt (q).
De Keizerlyke Gezant, *Graaf van Uhlefeld*, hieldt
hun ook voor, dat hy, sedert Lentemaand, vol-
magt gehad hadt, om in het Ontwerp, door
hen voorgeslaagen, en in eene algemeene Wa-
penschorfing te bewilligen; doch dat Frankryk
en deszelfs Bondgenooten toonden, geene vre-
de in den zin te hebben; waarom hy verzogt,
dat hunne Hoog-Mogendheden eens ernstiger
besluiten namen, om mede te werken tot de be-
houdenis van een billyk evenwigt in Europa,
waarvan, buiten tegenspraak, hunne eigen rust
en veiligheid afhingen (r).

De Staaten, zo sterk gedrongen, niet slegts
van 's Keizers zyde, maar ook van die van
Groot-Britanje, en inderdaad gevaar voor-
ziende in 't voortzetten des oorlogs, begon-
den ernstelyk te raadpleegen, op het vermeer-
deren van hun Krygsvolk, met tienduizend
man (s), en op het gene zy den Keizer en den
Koning van Groot-Britanje zouden antwoor-
den; toen het Fransche Hof, bedugt, naar 't
fchynt, voor eenig geweldig besluit der Staa-
ten,

1735.

XV.

Groot-
Britanje
en de
Keizer
dringen
de Staa-
ten tot
het nee-
men van
ernstiger
maatre-
gels.

Frankryk
en des-
zelfs
Bondge-
nooten
bewilli-
gen in
eene
Wapen-
fchor-
fing, on-
der eke-
re voo-
waarden.

(q) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. X. p. 491.(r) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. X. p. 509.(s) Misfiven van hunne Hoog-Mog. aan de byzond. Provinc.
den 2 Juny, 30 July, en 2 Aug. 1735.

1735.

ten, hun, door den Markgraave de Fenelon, uit den naam der verbonden' Koningen, op den twintigsten van Hooimaand, deedt aanzeggen „ dat de verbonden' Koningen, inderdaad, de Vrede begeerden; maar eene „ vaste en eerlyke, en waardoor het algemeen „ welzyn van Europa mogt kunnen bevorderd „ worden. Dat de zaaken van Poolen gelegenheid gegeven hadden tot den tegenwoordigen oorlog, en dat Groot-Britanje en de „ Staaten zelve erkend hadden, dat de eer „ des Konings van Frankryk daar in geraakt „ was. Dat de verbonden' Koningen te regt „ drongen op eene redelyke voldoening, waarby de regten en vryheden van Poolen bewaard bleeven. Dat 's Keizers magt gantsch „ Europa, niet minder dan de verbonden' Koningen, behoorde te ontrusten; en dat, zo „ men staan bleeve op de punten, by 't Ontwerp voorgeslaagen, de Keizer magtiger „ worden zou, dan hy geweest was, en meer „ in staat, om Italie niet slegts, maar zelfs „ het overig gedeelte van Europa de wet te stellen. Dat men, om deeze reden, zulke „ schikkingen maaken moest, waardoor de „ gemeene rust, op vasten grond, gevestigd „ werdt, waarover de verbonden' Koningen, „ gaarne, op eene algemeene Byeenkomst, „ wilden handelen. Dat zy bewilligden in „ eenen stilstand van wapenen, waartoe de „ behaalde voordeelen hen niet beletten zouden de hand te leenen, mids dezelve algemeene ware, wel verzekerd wierdt, en „ dat de zaaken, geduurende den zelve, „ blee-

„ bleeven in den staat, waarin zy waren (t).”

1735c

Aanmer-
kingen
der, Staa-
ten op
deezē
voor-
waardē

De Staaten, de Verklaring, hun, door den
Ambassadeur de Fenelon, schriftelyk, overge-
leverd, ontvangen en overwoogen hebbende,
deelden ze, terstond, den Engelschen Gezant
Walpole mede, en beslooten, weinige dagen
hierna, den Ambassadeur van Frankryk te ant-
woorden „ dat hun de verklaring der verbou-
den' Koningen nog te algemeen, en weinig
klaarder voorkwam, dan de voorgaande.
Dat het Ontwerp hun, in Sprokkelmaand
laatstleeden, door Groot-Britanje en de
Staaten, ter hand gesteld, in deezē Ver-
klaring, niet eens genoemd werdt; waar-
om men niet wist, of zy, op den voet van
dit Ontwerp, in nadere onderhandeling be-
geerden te treden, of niet. Dat de Wa-
penschorfing, in 't Ontwerp voorgeslaagen,
wel aangenomen werdt in de Verklaring;
doch niet dan onder beding, dat zy *alge-
meen en wel verzekerd* zou zyn, en dat de
zaaken, geduurende dezelve, *blyven zouden*
in den staat, waarin zy waren; drie voor-
waarden, die wel verdienden, naauwkeu-
riglyk overwoogen te worden. Dat Groot-
Britanje en de Staaten de Wapenschorfing,
vyf maanden geleeden, reeds hadden voor-
geslaagen, na welken tyd, merkwaardige
veranderingen waren voorgevallen. Dat men
ze zo vroeg voorgeslaagen hadt, om deezē
veranderingen te voorkomen, en wel aan
den Keizer ter eener, en aan Frankryk en
„ des-

(t) *Voyez ROUSSET Recueil, Tom. X. p. 497. Europ. Merc. July — Dec. 1735. bl. 44.*

1735 „ deszelfs Bondgenooten ter anderer zyde :
 „ dat men , hierom , niet wist , wat met eene
 „ *algemeene Wapenschorsing* gemeend werdt ,
 „ konnende zulks niet zien op Poolen , daar ,
 „ noch de Keizer , noch Frankryk of deszelfs
 „ Bondgenooten eenige troepen hadden ; wel-
 „ ken , nogtans , de eenigste Mogendheden
 „ waren , aan welken men de Wapenschorsing
 „ voorgeslaagen hadt ; hebbende men zig niet
 „ willen moeijen met het aandeel , welk andere
 „ Mogendheden in de zaaken van Poolen mog-
 „ ten gehad hebben. Dat de *verzekerdheid* der
 „ Wapenschorsinge , welke men , daarenbo-
 „ ven , vorderde , ongehoord was , vol zwa-
 „ righeden stak , en veel tyds vereischen zou ,
 „ eer men 'er elkanderen over zou kunnen ver-
 „ staan. Dat 'er , eindelyk , na dat de Wa-
 „ penschorsinge eerst voorgeslaagen was , zul-
 „ ke groote veranderingen in 's Keizers nadeel
 „ waren voorgevallen , dat , te vorderen , dat
 „ de *zaaken bleeven in den staat , waarin zy wa-*
 „ *ren* , de Wapenschorsing bezwaarlyk zou
 „ doen aanneemen , aan 't Weener-Hof. Dat
 „ men , hierom , nadere opheldering verzogt
 „ van alle deeze punten , op dat Groot-Britan-
 „ je en de Staaten met te meerder vrugt mog-
 „ ten arbeiden aan de bevordering van het oog-
 „ merk , waartoe zy hunne goede dienften den
 „ oorloogenden Mogendheden hadden aange-
 „ booden (u).”

Zy wor- Men bespeurde , uit dit antwoord , dat de
 den aan 't Staaten gantsch niet voldaan waren , over de
 na-

(u) Resol. Genér. *Mart.* 26 July 1735. by ROUSSET Recueil,
 Tom. X. p. 499.

nadere Verklaring der verbonden' Koningen. 1735
 Ook werdt dezelve, sedert, t'eenemaal van de Weener-Hof ver-
 hand geweezen, door het Weener-Hof. De Weener-
 Graaf van Uhlefeld verklaarde den Staaten, Hof ver-
 rondelyk „ dat de Keizer deeze Verklaring worpen,
 „ aanzag, als ingerigt, om den Zee-Mogend-
 „ heden en gantsch Europa zand in de oogen
 „ te strooijen, en onder eenen vreedzaam
 „ schyn te zekerder te arbeiden aan de vergroo-
 „ ting der magt van het Huis van Bourbon :
 „ waarom hy geene andere voorwaarden van
 „ Wapenschorfing zou kunnen aanneemen,
 „ dan die overeenkwamen met het Ontwerp
 „ van Bevrediging (v).”

Weinig tyds te vooren, hadt men deezen XVI.
 Graave, op zyn ernstig Vertoog, waarvan wy, Ernstig
 boven (w), gewaagden, geantwoord „ dat de antwoord
 „ Staaten zig te vrede gehouden zouden heb- der Staa-
 „ ben, met het betuigen van hunne erkentenis, ten, op
 „ voor de vreedzaame gevoelens, welken zy een Ver-
 „ in zyne Keizerlyke en Katholyke Majesteit toog van
 „ bespeurd hadden, zo zy niet gewaar gewor- den Kei-
 „ den waren, dat men zo sterk op 's Keizers zerlyken
 „ vredelievendheid beoogde, om 'er een be- Gezant.
 „ wys uit te trekken, dat de gevaarlyke toe-
 „ stand zyner zaaken geweeten moest worden
 „ aan het weigeren van tydige hulpe, die zy-
 „ ne Bondgenooten, gelyk men van zyne zy-
 „ de voorgaf, hem, volgens de Verdragen,
 „ schuldig waren; en niet aan zyn eigen ge-
 „ drag. Dat hunne Hoog-Mogendheden egter
 „ voor ten hoogste waarfchynlyk hielden, dat
 „ men den tegenwoordigen oorlog zou heb-
 „ ben

(v) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, Tom. X. p. 514.

(w) *Bladz.* 191.

1735

„ ben konnen voorkomen, zo de Keizer goed-
 „ gevonden hadt, wat meer te luisteren naar
 „ den getrouwen en welmeenenden raad, hem,
 „ toen de zaaken nog in haar geheel waren,
 „ door hen gegeven; en zo hy zelfs maar by
 „ tyds gebruik hadt willen maaken van de goe-
 „ de dienften, hem, door Groot-Britanje en
 „ hen, aangeboden, zonder te wagten, dat
 „ de uitkomst van eenen veldtocht de bevredi-
 „ ging moeilijker gemaakt hadt. 't Scheen
 „ hun, wyders, ook uit andere uitdrukkingen
 „ van den Graave van Uhlefeld, toe, dat men
 „ de oorzaak der ongelukken, welken den Kei-
 „ zer waren overgekomen, geheellyk zocht te
 „ fchuiven op de fchouders der Bondgenooten,
 „ op welker hulp de Keizer, zo men voorgaf,
 „ zig verlaaten hadt, fchoon hy 'er van ver-
 „ fteken gebleeven was. Doch zy hielden zig
 „ verzekerd, dat elk, die den ftaat der zaaken
 „ kende, hun van deezen blaam zou zuiver
 „ fchouwen. Voor tegenwoordig, zouden zy
 „ den Keizer alleenlyk bidden, dat hy zig ge-
 „ rust geliefde te ften, dat zy, naar hun
 „ vermogen, zouden arbeiden aan een redelyk
 „ Verdrag tufchen de oorloogende Mogend-
 „ heden, en ondertufchen, in aanmerking
 „ genomen zynde, 't gene behoorde in aanmer-
 „ king genomen te worden, voldoen aan hun-
 „ ne Verbindtenifen; waaromtrent zy te raa-
 „ de zouden gaan met den Koning van Groot-
 „ Britanje, met wien zy, te vooren, geraad-
 „ pleegd hadden, over 't gene hun, in 't ge-
 „ meen, betrof (x).”

Doch

(x) Refol. Gener. Mart. 26 July 1735. by ROUSSET Recueil;
Tom. X. p. 509.

Doch het Weener-Hof hielt zig zeer ge-
 belgd over dit antwoord. Den Resident Ham-
 mel Bruininx werdt, te Weenen, een Geschrift
 ter hand gesteld, waarin, uit 's Keizers naam,
 geklaagd werdt „ dat de Staaten, 's Keizers
 „ gedrag veroordeelende, gelyk zy deeden,
 „ Frankryk en deszelfs Bondgenooten onhan-
 „ delbaarder zonden maaken, en de bemid-
 „ deling der Zee-Mogendheden vrugteloos.
 „ Indien, merkte men verder aan, de gewel-
 „ dige magt van 't Huis van Bourbon zo ligt
 „ te bepaalen ware, als het gedrag van het
 „ Weener-Hof te regtvaardigen; de vryheid
 „ van Europa zou thans zo veel gevaars niet
 „ loopen. De Keizer hadt voor de goede dien-
 „ sten der Zee-Mogendheden meer agting be-
 „ toond, dan men zou hebben konnen ver-
 „ wagten. Hy hadt, op den eersten voorslag
 „ daarvan, in 't voorleeden jaar, spoedig ge-
 „ antwoord, en alleenlyk voorspeld, 't gene,
 „ uit het verwylen van 't voldoen der Ver-
 „ bindtenissen, tot behoudenis van 't even-
 „ wigt van Europa aangegaan, stondt te vol-
 „ gen, en naderhand met der daad gevolgd
 „ was. Wyders, zag men, dat Frankryk en
 „ deszelfs Bondgenooten, in hunne tweede
 „ Verklaaring, den Zee-Mogendheden nog
 „ minder voldeeden dan in de eerste; en zulks
 „ moest wel volgen, als men den voet hielt,
 „ dien men, tot hiertoe, gehouden hadt.
 „ Het Keizerlyk Hof kon dan niet nalaaten,
 „ het ernstig aanzoek, door den Graave van
 „ Uhlefeld, laatstelyk, by de Staaten gedaan,
 „ wederom te vernieuwen. 't Was nog tyd,
 „ om het evenwigt van Europa te behouden.

1735.

Het Wee-
 ner-Hof
 houdt 'er
 zig over
 gebelgd.

1735. „ Aan de middelen hiertoe ontbrak het niet.
 „ De Keizer was gereed, om ze aan te wyzen,
 „ zo dra men met hem in onderhandeling tradt
 „ over maatregels, welker uitvoering niet ver-
 „ schooven kon worden, zonder den Veree-
 „ nigden Staat bloot te stellen voor het grootste
 „ gevaar, welk dezelve, veelligt, immer ge-
 „ loopen hadt (y).”

Verkla-
ring van
Frankryk
op de
voorwaar-
den der
Wapen-
schorfing-
ge.

„ Doch eer men, in den Haage, nog kennis heb-
 „ ben kon van dit Vertoog, hadt de Markgraaf
 „ de Fenelon, aan eenige Afgevaardigden der al-
 „ gemeene Staaten, in vertrouwen, zo hy voorgaf,
 „ verklaard, dat, schoon de ophelderingen, wel-
 „ ken men begeerd hadt, tusfchen de Bond-
 „ genooten van zyne Allerchristelykfte Maje-
 „ steit, behoorden beraamd te worden, de
 „ verbonden' Koningen nogtans niet ongene-
 „ gen waren, om, in eene algemeene Byeen-
 „ komst, te handelen van alle punten, die 't
 „ onderwerp der Bevrediging moesten uitmaa-
 „ ken. Dat zy over 't Ontwerp hunne ge-
 „ dagten reeds geuit hadden. Dat de Wapen-
 „ fchorfing zig ook over Poolen moest uit-
 „ strekken: en dat Frankryk zig zou laten
 „ welgevallen, dat men, in de Akte daarvan,
 „ verklaarde, dat alles wat in Poolen voorge-
 „ vallen was, aangemerkt zou worden als niet
 „ gefchied, en als geen nadeel konnende doen
 „ aan iemants regten, veel min aan de fchik-
 „ kingen, welken men zou kunnen goedvin-
 „ den te maaken, om de rust in Poolen te
 „ herftellen, en 's volks vryheden te verzeke-
 „ ren. Dat hy, Ambafadeur, zig verzekerd
 „ hieldt,

(y) Voyez ROUSSEAU Recueil, Tom. X. p. 511.

„ hieldt, dat men, op deezen voet, in de
 „ Wapenschorfing bewilligen zou. Dat dezel-
 „ ve, wyders, door de Middelaars, moest ge-
 „ handhaafd worden, gelyk te vooren meer-
 „ maalen gefchied was. Dat de uitdrukking,
 „ dat de zaaken blyven moesten in den staat,
 „ waarin zy waren, gepast moest worden op
 „ den staat, waarin zy zouden zyn, op den
 „ dag, waarop de Overeenkomst wegens ee-
 „ ne Wapenschorfing zou geflooten wor-
 „ den (z).”

Met deeze nadere opheldering van de jong-
 ste Verklaaring der verbonden^o Koningen,
 moesten de Zee-Mogendheden zig te vrede
 houden. Zy deden wel veel moeite, om ee-
 nig meerder licht te trekken uit den Amba-
 fateur de Fenelon. Doch hunne poogingen
 waren vrugteloos. Frankryk, welk niets gewon-
 nen hadt by den oorlog, en geen kans zag, om
 Stanislaus op den Poolfchen Troon te herfel-
 len, zagt 'er zig egter met eere van te ontfiaan;
 te meer, na dat Koning Lodewyk, vergeefs,
 gearbeid hadt, om Zweeden te beweegen tot
 het onderfteunen van Koning Stanislaus (a);
 en na dat Rusland, in Oogstmaand, een Ver-
 bond geflooten hadt met Zweeden (b). Maar
 Spanje en Sardinie, die merkelyke voordeelen
 behaald hadden by den oorlog, waren nog on-
 gezind, om de wapenen af te leggen. De Kei-
 zerin van Rusland hadt, na 't fluiten van 't
 Ver-

1733.

XVII.
 Het Wee-
 ner-Hof
 treedt in
 afzon-
 derlyke
 onder-
 hande-
 ling met
 het Fran-
 fche.

(z) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. X p. 516.*

(a) *Voiez les Lettr & Memoir. dans le Recueil de ROUSSET, Tom. IX. p. 392, 396, 399.*

(b) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XI. p. 415. Suplem. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 536.*

1735.

Verbond met Zweeden, verklaard, dat zy, in geen Verdrag bewilligen zou, waarby Koning Augustus alleen niet voor Koning erkend werd; en dat zy eerder alles aanwenden zou, wat in haar vermogen was, om de Vrede in 't Noorden te bewaaren, het evenwigt van Europa te handhaaven, en de belangen van den Roomschen Keizer voor te staan, dan dat zy, in dit opzigt, veranderen zou van besluit (c). En deeze verklaring overtuigde het Fransche Hof nog meer, dat 'er op de herstelling van Koning Stanislaus niet te hoopen was. De Keizerfchen, wetende dat men, in Frankryk, verlangde naar vrede, gebruikten heimelyke middelen, om het Fransche Hof in te wikkeljen in eene afzonderlyke handeling. Hierdoor, maakte Frankryk zig verdagt by zyne Bondgenooten, die toen ook begonden te denken, om zig afzonderlyk te verdraagen met den Keizer. De onderlinge argwaan tusfchen de Bondgenooten bragt, eindelyk, te wege, 't gene, door de aanhoudende poogingen der Zee-Mogendheden, niet hadt kunnen te wege gebragt worden. De heimelyke handeling tusfchen den Keizer en Frankryk werd, ernstelyk, voortgezet te Weenen (d). De grootste zwaarigheid, die zig in deeze handeling opdeed, was het uitvinden van een middel, om Koning Stanislaus schadeloos te stellen, voor zynen afstand van de Poolfche Kroon. Doch het Weener-Hof bewilligde, eerlang, in een Ontwerp, waarby Frankryk zeer zyne rekening

(c) ROUSSET Recueil, Tom. X. p. 515.

(d) Voyez MASSUET Hist. de la dern. Guerre. Tom. II. p. 212.

ning vindt. De Hertog van Lotharingen, die op 't punt stondt, om met de Aartshertoginne Maria Theresia, Dogter des Keizers, te trouwen, liet zig beweegen, om Bar en Lotharingen af te staan aan Koning Stanislaus: waartegen hem het Groot-Hertogdom Toskane toegelegd werdt. En zo dra men 't over dit gewichtig punt eens was: werden, nog voor 't einde van Wynmaand, de voorafgaande Punten tot eene algemeene Bevrediging tusschen den Keizer en Frankryk, te Weenen, getekend. Zy liepen op deezen zin: „ 1. De Koning, Schoonvader van zyne Allerchristelykste Majesteit, zou afstand doen van de Poolse Kroone; doch egter den titel en eer van Koning van Poolen en Groot-Hertog van Lithauwen behouden. Men zou hem, en de Koningin, zyne Gemaalin, in 't bezit hunner goederen herstellen. 't Voorleedene zou, door eene algemeene vergiffenis, uitgewischt, en Poolen in 't bezit zynner regten en vryheden hersteld worden. De Keizer stondt toe, dat de Koning, Schoonvader van zyne Allerchristelykste Majesteit, gesteld werdt in 't vreedzaam bezit van 't Hertogdom Bar; en, zo dra het Groot-Hertogdom van Toskane aan 't Huis van Lotharingen gekomen zou zyn, ook in het vreedzaam bezit van het Hertogdom Lotharingen: welke Hertogdommen egter, na zyn overlyden, voor altoos gehegt zouden worden aan de Kroone van Frankryk: waarin de Keizer, ten opzichte van dat gedeelte, welk onder het Duitse Ryk behoorde; van nu af aan, bewilligde; staande, daarenten-

1735.

De voorafgaande punten eener algemeene Bevrediging tusschen den Keizer en Frankryk worden getekend. Inhoud derzelven.

1735. „ gen, den Koning van Frankryk, zo voor zig
 „ zelve, als voor den Koning, zynen Schön-
 „ vader, af van het gebruik, om zitting en
 „ stem te hebben op den Ryksdag. Koning
 „ Augustus zou voor Koning van Poolen en
 „ Groot-Hertog van Litthauwen erkend wor-
 „ den, door alle de Mogendheden, die deel
 „ zouden neemen aan de Bevrediging. 2. Het
 „ Groot-Hertogdom van Toskane zou, na de
 „ dood van den tegenwoordigen bezitter, den
 „ Huize van Lotharingen toebehooren, om
 „ het zelve schadeloos te stellen, wegens de
 „ Hertogdommen, die het tegenwoordig be-
 „ zat. De Spaansche troepen zouden dit
 „ Groot-Hertogdom ruimen, welk, op gely-
 „ ke wyze, als, by het viervoudig Verbond,
 „ omtrent de onzydige troepen, vastgesteld
 „ was, door Keizerlyke troepen, zou bezet
 „ worden, tot dat het Huis van Lotharingen
 „ in 't bezit van het zelve zou getreden zyn,
 „ overeenkomstig met het Verdrag van Rys-
 „ wyk; neemende zyne Allerchristelykste Ma-
 „ jesteit aan, den Huize van Lotharingen, ge-
 „ duurende dien tusschentyd, de inkomsten
 „ van het Hertogdom Bar goed te doen. Li-
 „ vorno zou eene vrye haven blyven, gelyk
 „ hy tegenwoordig was. 3. De Koningryken
 „ van Napels en Sicilie zouden toebehooren
 „ aan den Vorst, die dezelve tegenwoordig
 „ bezat, en die voor Koning erkend zou wor-
 „ den, door alle de Mogendheden, die de
 „ Bevrediging zouden aanneemen. Ook zou
 „ hy de Plaatsen hebben, die de Keizer op de
 „ Toskaansche kust bezeten hadt: nevens Por-
 „ to Longone en 't gene de Koning van Span-
 „ je

„ je, ten tyde van het viervoudig Verbond,
 „ van het Eiland Elbe bezeten hadt. Men
 „ zou eene algemeene vergiffenis afkondigen,
 „ ten behoeve van allen, die, geduurende den
 „ tegenwoordigen oorlog, de eene of de an-
 „ dere zyde gevolgd hadden. 4. De Koning
 „ van Sardinie zou bezitten of het Novarree-
 „ fche en Tortoneefche, of het Tortoneefche
 „ en Vigevanaskofche, ter zyner keuze; wel-
 „ ke twee ftrecken aan zyne andere Staaten
 „ zouden gehegt worden, mids zy, zo wel als
 „ de gantfche Staat van Milaan, altoos er-
 „ kend werden voor leenroerig van het Kei-
 „ zerryk. Ook zou hy bezitten het opperst
 „ grondgebied over de Landeryen van Lan-
 „ ghes, en de vier Landen van S. Fedele,
 „ Terra di Fasti, Gravedo en Campo Mag-
 „ giore, met vryheid, om zulke Plaatsen als
 „ hy goedvondt fterk te maaken. 5. Alle an-
 „ dere Plaatsen, welken de Keizer, voor den
 „ tegenwoordigen oorlog, in Italie bezeten
 „ hadt, zouden hem te rug gegeven worden,
 „ benevens de Hertogdommen Parma en Pia-
 „ cenza. Doch hy zou zig verbinden, om de
 „ hereenigingen van Castro en Ronciglione
 „ niet te vervolgen, en om het Huis van Gua-
 „ ftalla, wegens deszelfs eifchen op het Her-
 „ togdom van Mantua, regt te doen, over-
 „ eenkomstig met het Verdrag van Baden,
 „ De Koning van Frankryk zou aan den Kei-
 „ zer en 't Ryk ook alles, zonder uitzonde-
 „ ring, te rug geeven, wat hy, in den tegen-
 „ woordigen oorlog, veroverd hadt. 6. De
 „ Koning van Frankryk zou belooven, de Prag-
 „ matike Sanctie van den jaare 1713 te zul-

„ len

1735. „ len handhaaven, ten opzigte van de Staa-
 „ ten, die de Keizer reeds bezat, of, uit hoof-
 „ de der bovenstaande punten, bezitten zou.
 „ 7. Men zou wederzyds, Gevolmagtigden
 „ benoemen, om de grenzen in de Elzas en
 „ de Nederlanden, tusfchen den Keizer en
 „ den Koning van Frankryk, te regelen over-
 „ eenkomstig met de voorgaande Verdragen,
 „ in 't byzonder met het Verdrag van Baden.”
 „ By deeze *zeven* punten, waren nog *vyf* afzon-
 „ derlyken gevoegd, waarin beraamd werdt „ dat
 „ de Keizerin van Rusland en Koning August-
 „ tus, als voornaame handelende Partyen,
 „ zouden genodigd worden, tot de aanstaan-
 „ de Byeenkomst. Dat men deeze Byeen-
 „ komst, zo spoedig als mogelyk ware, zou
 „ doen eindigen, geene andere zaaken op de-
 „ zelve brengende, dan die de tegenwoordi-
 „ ge oorloogende Mogendheden betroffen.
 „ Dat de Keizer de toestemming des Keizer-
 „ ryks op het geflootene zou tragten te ver-
 „ werven; 't gene hy, tot hiertoe, niet hadt
 „ kunnen doen, ter oorzaake van de korthed
 „ des tyds. Dat de taal en titels, in de voor-
 „ afgaande Punten, of in de Volmagten ge-
 „ bruikt, geene van de handelende Mogend-
 „ heden tot voordeel of tot nadeel zouden
 „ mogen geduid worden. En, eindelyk, dat
 „ men de Zee-Mogendheden nodigen zou,
 „ om deel aan dit Verdrag te neemen, en
 „ daarvan eene gemeene zaak te maaken (e).”
 „ Op deeze wyze, werden de grondslagen ge-
 „ legd

Aanmer-
 kingen

(e) *Pólez ROUSSET* Recueil, Tom. X. p. 519. MASSUET *HIST.*
de la dern. Guerre Tom. II. P. II. p. 119.

legd tot de algemeene Vrede, zonder tusschenkomst van Groot-Britanje en de Staaten, welker Ontwerp men egter genoegzaam geheel gevolgd hadt, met dit onderscheid alleenlyk, dat, by de voorafgaande Punten, meerder zorg voor de belangen van Frankryk en van Koning Stanislaus gedraagen was, dan by het Ontwerp. Koning Stanislaus verwisfelde de Poolse Kroon, tegen de Hertogdommen Bar en Lotharingen, welken egter, na zynen dood, aan de Kroone van Frankryk komen moesten, die 'er, sedert eene eeuw omtrent, op gevlamd hadt. De Keizer verwierf tegen den aftand van Lotharingen, de belofte der handhavinge zynner Pragmatike Sanctie van Frankryk, waarnaar hij lang, vergeefs, gestaan hadt: en schoon hy Napels en Sicilie, een gedeelte van het Milaneesche en eenige andere Plaatsen in Italie moest aftaan; hy gaf niets over, dan 't gene hy reeds genoegzaam verlooren hadt, en verkreeg nog, tegen 't gene hy afftondt, Parma en Piacenza, nevens alles wat, behalve het gemelde, in den tegenwoordigen oorlog, zo in Duitschland als in Italie, op hem en 't ryk veroverd was. De voorafgaande Punten waren, derhalve, voordeelig voor de twee Mogendheden, die dezelve geslooten hadden. Doch Spanje en Sardinie meenden 'er hunne rekening niet by te vinden. Hunne Katholyke Majesteiten vonden, inzonderheid, vreemd, dat men hun vergde, tegen de Koningryken van Napels en Sicilie, die reeds door hunne wapenen veroverd waren, het regt tot de opvolging in het Groot-Hertogdom Toskane, en de Hertogdommen Parma en Piacenza, die

1735.

op de
vooraf-
gaande
Punten.

1735.

de Infant Don Carlos reeds bezat, wederom over te geeven. Ook hielden zy, zo dra zy kennis van het sluiten der voorafgaande Punten gekreegen hadden, sterk aan by Groot-Britanje en by de Staaten, om in het bezit deezer Hertogdommen gehandhaafd te worden, in gevolge van het viervoudig Verbond, en van het Verdrag van Seville. Doch men antwoordde hun, dat de Zee-Mogendheden geene mindere verpligting hadden, om den Keizer te handhaaven in 't bezit van Napels en Sicilie; welke Ryken, door Spanje, waren veroverd; en dat deeze wederzydsche verpligting hun niets anders overliet, dan den weg van minnelijke handeling, tuschen de verschillende Partyen, tot bevordering eener algemeene Vrede. Het Hof van Turin schein ook kwalyk te vrede over den inhoud der voorafgaande Punten, hebbende den Koning van Sardinie, zo men meende, rekening gemaakt, op het bezit van het Hertogdom Milaan. Doch men twyfelde niet, of Sardinie zou de voorafgaande Punten aanneemen, zo dra Spanje dezelven aangenomen hadt.

Oordeel
van
Groot-
Britanje
en de
Staaten
over de-
zelven.

De Koning van Groot-Britanje en de Vereenigde Staaten waren ook niet zeer vergenoegd, over 't sluiten der voorafgaande Punten, buiten hunne kennis en bemiddeling: want schoon hun Ontwerp, in de voornaamste opzigten, gevolgd was, waren 'er egter de punten uitgebleeven, die hunnen Koophandel te Livorno en in de Koningkryken van Napels en Sicilie betroffen. De Staaten, in den aanvang des volgenden jaars, door den Keizer en Frankryk, verzogt wordende, om de handhaving der

der voorafgaande punten op zig te neemen, toonden 'er zig, hierom, niet zeer gereed toe, en beslooten, eerlang, zulks niet te doen dan gelykelyk met den Koning van Groot-Britanje

1735

Midlerwyl, hadt het tekenen der voorafgaande Punten de vyandlykheden tusschen den Keizer en Frankryk doen ophouden. De Wapenschorfing was, reeds in Wynmaand, aan den Rynkant afgekondigd. Wat laater, geschiedde zulks ook in Italic, aan 't hoofd van 't Fransche Leger. Doch alsoo zulks buiten kennis van de Hoven van Spanje en Turin geschied was, besloot de Graaf van Montemar, nu tot Hertog van Bitonto verheeven, den kryg in Italic voort te zetten. Maar de Prins van Saxon-Hildburghausen tastte hem aan by Ostiglia, en verdreef hem uit het Hertogdom Mantua, welk, sedert, wederom door Keizerlyke troepen bezet werdt. Het Spaansche Hof, sterk gedrongen, door den Koning van Frankryk, en eerlang ook door den Koning van Groot-Britanje en door de Vereenigde Staaten, besloot, eindelyk, in de Lente des volgenden jaars, de voorafgaande Punten aan te neemen.

De Wapenschorfing wordt afgekondigd, aan den Rynkant en Italic.

De Koning van Sardinie volgde het voorbeeld des Konings van Spanje. De Wapenschorfing werdt in 't algemeen aangenomen in Italic. De Hertog van Bitonto of Montemar kreeg bevel, om met de Spaansche troepen te trekken naar het Koningryk Napels, en Lombardye en de Hertogdommen van Parma en Piacenza te ruimen (f): waarna de vyandlykheden, aan alle oorden, ophielden.

Spanje en Sardinie neemen de voorafgaande Punten aan.

Doch

(f) ROUSSET *Recheif.* Tom. XI. p. 502. MASSUET *Hist. de la dern. Guerre.* Tom. II. P. II p. 214 — 221.

1735. Doch de raadpleegingen op 't vermeerderen van 's Lands Krygsmagt, in 't voorleeden jaar, hadt den Staaten van Gelderland aanleiding gegeven, om wederom, gelyk zy, reeds in 't jaar 1727, gedaan hadden, den Prins van Oranje, hunnen Stadhouder, voor te slaan, tot Generaal van 't voetvolk. Friesland en Stad en Lande ondersteunden den voorslag van Gelderland. En Utrecht, welk op 't benoemen van hooge Krygsbevelhebbers gesteld was, scheen 'er niet tegen. Overysfel zelf was 't met Utrecht eens. Doch Holland en Zeeland, zig bedienende van de verandering, die, door het tekenen der voorafgaande punten, in den staat der zaaken, gekomen was, bragten ligtelyk te wege, dat 'er in 't geheel geene hooge Krygsbevelhebbers werden aangesteld (g): weshalve de Prins van Oranje niet bevorderd werdt.

XVIII. Het Spaansche Hof hadt te meerder reden, om zig te ontfiaan van den oorlog tegen den Keizer, om dat het, onlangs, in hevigen twist geraakt was met de Kroone van Portugal; die uit geringe beginsfels ontfiaan, eerlang, dreigde uit te berften tot openbaare vyandlykheden. Eenige bedienden van *Don Pedro de Cabral de Belmonte*, Ambassadeur des Koning van Portugal aan het Hof van Madrid, hadden, in Sprokkelmaand deezes jaars, eenen gevangen, dien men zeide uit eene Kerk, geligt te zyn, verlost uit de handen der Geregtsdienaaren, en

(g) Refol. Holl. 10 May, 29 Juny, 13, 29 July, 14 Sept. 20 Dec. 1735. bl. 357, 394, 465, 485, 536, 759. 23 Febr. 28 Maart 1736, bl. 72, 229. 11, 17 July, 15 Aug. 1737. bl. 353, 385, 478. Notul. Zeel. 12 May, 9 Juny, 18 July, 13. 15 Sept. 28 Nov. 1735. bl. 99, 123, 163, 164, 187, 194, 249. * 64, * 65, * 67. 26 Maart 1736. bl. 31. Refol. Gener. Luna 16 July 1737.

en in 't Huis des Ambassadeurs gebergd. De Ambassadeur hadt den gevangen, sedert, uit zyn huis doen zetten, en eenigen zyner bedienden, die zig met dit werk gemoeid hadden, weggejaagd. Doch het Hof, hier mede niet voldaan, zondt, twee dagen laater, eenige soldaaten naar 't Huis des Ambassadeurs, die met geweld ter deure indrongen, en nog eenige bedienden evangelyk met zig te rug voerden, onder welken, zo men wil, ook de bedienden waren, die de Ambassadeur voor- gaf, te hebben weggejaagd. Een voorval, in sichyn van zo weinig gewigt, veroorzaakte, eerlang, merkelyke verwydering, tusfchen de Hoven van Spanje en Portugal, die beide, wegens 't voorgevallene, voldoening vorderden van elkanderen. De Spaansche Ambassadeur aan 't Hof te Lisbon kreeg bevel, om 't Ryk te ruimen. Doch eenigen zyner bedienden werden in hegtenis gehouden: een van welken, ontvlugtende, de wyk nam in 't huis van den Resident der algemeene Staaten van Til, die nogtans de voorzigtigheid hadt van hem, terstond, wederom te doen vertrekken. 't Bleeft hierby niet. De Koning van Spanje deedt, eerlang, eenig Krygsvolk trekken naar de grenzen van Portugal, en gaf bevel, om eenige Oorlogfchepen in zee te brengen. De Koning van Portugal verwierf, daarentegen, een Esquader Oorlogfchepen van den Koning van Groot-Britanje, welk, in Zomer- maand, naar Lisbon onder zeil ging, en, eerlang, van een tweede Esquader gevolgd werdt. De Engelsche Gezant Keene, en de Ambassadeur der Staaten van der Meer handelden,

1735. midlerwyl, aan 't Hof van Madrid, over een vergelyk, tusfchen de twee Kroonen. Ook verklaarde de eerfte, dat de Koning, zyn Meester, geene vyandykheden altoos in den zin hadt, en alleenlyk beoogde, de kusten van Portugal en de Brazilsche Vloot te befchermen. De toerustingten ten oorloge werden, ondertusfchen, voortgezet, in beide de Ryken (*h*). De Engelsche Vloot bleef, het gantfche volgende jaar, voor Lisbon leggen, en verhinderde eene volkomen' Vredebreuk. 't Liep aan tot in de Lente des jaars 1737, eer de twist tusfchen de twee Hoven bygelegd, en de voorige vriendschap herfteld werdt.

door be-
midde-
ling van
Groot-
Britanje
en de
Staaten
byge-
legd.

XIX. Het tekenen der voorafgaande Punten tusfchen den Keizer en Frankryk werdt, eerlang, gevolgd van een Huwelyk tusfchen François-Steven, Hertog van Lotharingen, en 's Keizers oudfte Dogter, de Aartshertogin Maria Theresia, welk, in Sprokkelmaand des jaars 1736, voltrokken werdt. De Hertog beloofde, by de Huwelyksvoorwaarden, dat hy, voor zyn hoofd, nimmer zou voorgeeven, eenig regt te hebben op 's Keizers erflanden (*i*). Ook ftondt hy, kort hierna, af van de Hertogdommen Bar en Lotharingen, ten behoeve van Koning Stanislaus, die, eerlang, ook de Poolfche Kroon overliet voor Koning Augustus. Men fchikte zig dus, van wederzyde, tot de uitvoeringe van 't gene, by de voorafgaande Punten, beraamd was. Ten welken einde, zelfs, op den elfden van Grasmaand, eene

Nadere
Over-
eenkomst

(*h*) Refol. Holl. 10 May 1735. bl. 36e. MASSUET Tom. II, p. I. p. 1-53.

(*i*) MASSUET Tom. II. P. H. p. 234.

nadere Overeenkomst getekend werd, te Weenen, waarby de Keizer en de Koning van Frankryk zig verbonden „ tot het sfipt agter- 1736.
 „ volgen der voorafgaande Punten, in op- tusfchen
 „ zigte der ontruiming van het platte Land den Kei-
 „ des Duitfchen Ryks, en van het Hertog- zer en
 „ dom Milaan; de twee Landftreeken Frank-
 „ den Koning van Sardinie toegewezen wa- ryk.
 „ ren, alleen uitgenomen. De Keizer ver-
 „ bondt zig, den Koning van Frankryk, bin-
 „ nen eene maand, te zullen overleveren de
 „ verklaringen der Keizerinne van Rusland
 „ en des Konings Augustus, waarby deeze
 „ twee Mogendheden de voorafgaande pun-
 „ ten aannamen. Ook nam hy aan, de tegen-
 „ woordige Overeenkomst, binnen zes wee-
 „ ken, door het Ryk te doen bekragtigen:
 „ waarna de Koning van Frankryk de Vestin-
 „ gen Kehl, Filipsburg en Trier ruimen zou.”
 Wyders, werd, by twee afgezonderde Pun-
 ten, een voet beraamd, waarop Koning Sta-
 nislaus in 't bezit zou gesteld worden van het
 Hertogdom Lotharingen, eer nog de Groot-
 Hertog van Toskane overleeden zou zyn (k).
 Doch hieromtrent werd, in Oogstmaand, nog
 eene byzondere Overeenkomst getekend (l).

De Keizerlyke en Fransche Gezanten deelden De Zee-
 de eerstgemelde Overeenkomst, kort hierna, den Mogend-
 algemeenen Staaten mede, met verzoek, dat heden
 zy dezelve gunstiglyk wilden aanzien, en voorts wyzen 't
 de hand leenen, tot bevordering eener besten- handha-
 di- ven des
 vooraf-

(k) Voyez MASSURT Tom. II. P. II. p. 329. Suplem. au
 Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 549, 592.

(l) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XIII. p. 411.

1736.
—
gaande
Punten
af.

dige vrede (*m*). Doch hunne Hoog Mogendheden gaven slegts algemeen bescheid, op dit verzoek. De Koning van Spanje hieldt, federt, ook by den Koning van Groot-Britanje en by de Staaten aan, om hen, tot het handhaaven der voorafgaande Punten, over te haalen: doch beide de Mogendheden vonden ongeraaden, zig te verbinden tot de handhavinge van Punten, die buiten hunne bewilliging geslooten waren, en waarby in 't geheel niet gezorgd was, voor 't belang van haaren Koophandel (*n*).

De Staa-
ten ver-
minde-
ren hun-
ne Krygs-
magt.

De algemeene Staaten, midlerwyl, de Vrede tusschen de oorloogende Mogendheden op eenen goeden voet ziende van te zullen geslooten worden, raadpleegden, terstond, op het verminderen van hun Krygsvolk, en vonden, eerlang, op 't sterk aanhouden der Staaten van Holland (*o*), geraaden, omtrent tien-duizend man minder in dienst te houden, waarna men nog ruim vierenveertigduizend man op den staat van oorloge hieldt.

XX.
Hande-
ling in 't
Duitsche
Ryk over
de ver-
nietiging
van ze-
ker be-
ding uit
het vier-

De oorlog tusschen den Keizer en Frankryk en de handelingen over de Vrede hadden de Protestantische Ryks-Vorsten en Stenden nieuwe aanleiding gegeven, om te dringen op de vernietiging van zeker beding omtrent den Godsdienst, uit het vierde Lid der Ryswyksche Vrede. Verscheiden' Protestantische Mogendheden, en onder anderen de Staaten der Vereenigde Gewesten ondersteunden hunne
poo-

(*m*) MASSUET *Tom. II. P. II. p. 339.*

(*n*) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XI. p. 484.*

(*o*) *Resol. Holl. 23 Maart 1736. Resol. Gener. Joyis 3 May 1736.*

poogingen: waarom 't niet ondienstig zyn zal, hier, beknoptelyk, te gewaagen van 't gene, desaan gaande, ten deezen tyde, gehandeld werdt. Wy hebben, ter zyner plaatse, verhaald, hoe Frankryk, waarfchynlyk met oogmerk om verdeeldheid te verwekken in het Duitfche Ryk, in 't vierde Lid der Ryswykfche Vrede, tusfchen den Keizer en Koning Lodewyk den XIV, hadt weeten te bedingen „ dat de Roomsche-Katholyke Godsdienst, in alle Plaatsen des Duitfchen Ryks, „ welken, door Frankryk, te rug gegeven „ werden, blyven zou in den ftaat, waarin „ dezelve ten dien tyde was (p).” De Staaten der Vereenigde Gewesten, veel onlust te gemoet ziende uit dit beding, hadden, al terftond, hun best gedaan, om het te doen vernietigen of verzagten; doch hunne poogingen waren vergeefs geweest (q). Alleenlyk hadden zy, by de Utrechtsche Vrede, met moeite, bedongen „ dat Frankryk zorg draagen zou, „ dat de zaaken van den Godsdienst in het „ Duitfche Ryk gehouden zouden worden op „ den voet van de Westfaalfche Vrede (r):” welke belofte, hier, zo werdt opgevat, dat zy de vernietiging van het vierde Lid der Ryswykfche Vrede infloot, of onderfelde. Doch het Fransche Hof verftondt ze anders; 't welk, eerlang, klaarlyk bleek, uit de Verdragen van Radftad en Baden, waarby de Ryswykfche Vrede, zonder eenige uitzondering, bevestigd werdt (s). De Proteftantsche Vorften en Stenden

1736.
—
de Lid
der Rys-
wykfche
Vrede.

(p) Zie XVI. Deel, bl. 418, 424.

(q) Zie XVI. Deel, bl. 413.

(r) Zie XVII. Deel, bl. 510.

(s) Zie XVIII. Deel, bl. 14.

1736. den hadden egter, van dien tyd af, niet verzuimd, aan te houden op de vernietiging van het beding uit het vierde Lid deezer Vrede. En George de I, Koning van Groot-Britanje, ondersteunde hunne poogingen, te Weenen en aan 't Hof van Frankryk. Doch men draalde lang, eer 'er eenig besluit genomen werdt. Midlerwyl, bedienden de Roomsche Ryksvorsten zig van de vryheid, die hun, zo zy dachten, by de Ryswyksche Vrede, gegeven was, om den Roomschen Godsdienst in te voeren in Plaatsen, daar dezelve of niet of naauwlyks geoeffend geweest was, voor 't sluiten der Ryswyksche Vrede. Men stigte veele nieuwe Kerken en Kapellen, of bediende zig, beurtswyze, van de Kerken der Protestanten: 't welk omtrent deezen tyd zo sterk in zwang ging, dat men reeds over de dertienhonderd Roomsche Kerken telde, in 't Duitsche Ryk, boven 't getal, welk 'er, ten tyde van 't sluiten der Ryswyksche Vrede, geweest was, behalve nog zeshonderd, waarin het *Simultaneum* plaats hadt, of waarin de Godsdienst, beurtswyze, door de Roomsch-Katholyken en Protestanten, geoeffend werdt (*). In deezen staat der zaaken, ontstondt de oorlog, tusschen den Keizer en Frankryk, in den jaare 1733. Den Keizer de hulp der Ryks-Leden noodig hebbende, oordeelden de Protestantfchen, dat zy, by deeze gelegenheid, op nieuws moesten aanhouden op de vernietiging van het meergemelde beding der Ryswyksche Vrede. Ook verstonden de Leden, Roomschen zo wel als Pro-

(*) Volez ROUSSET Recueil, Tom. XI. p. 492—502.

Protestantschen, dat men het onderling ver- 1736.
trouwen behoorde te herstellen, door de vernietiging van dit beding. De Protestantschen beslooten, sedert, zo dra de voorafgaande Punten getekend waren, hierop, ernstelyk, aan te houden, by de aanstaande Vredelanding. De Koning van Zweeden drong 'er ook op, aan 't Weener-Hof (u), en spoorde den Koning van Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten aan, om zig, hierin, nevens hem te voegen. George de II. en de Staaten toonden zig hiertoe terstond bereid. De Staaten gaven, op nieuws, bevel aan hunne Gezanten, in Frankryk en te Weenen, om het nadeelig punt der Ryswyksche Vrede te doen vernietigen. Ook schreeven ze den Vorsten en Stenden van de Augsburgsche belydenisse, op den Ryksdag, te Regensburg vergaderd, die hun de bevordering der vernietiging van dit punt, ernstelyk, hadden aanbevolen „ dat het, „ zo 't van hun afgehangen hadt, nimmer in „ eenig Verdrag gevoegd zou geweest zyn, „ also zy zeer wel wisten, hoe veele verdrietelykheden daar uit reeds ontstaan, en verder te dugten waren.” Ondertusfchen, hadt de Keizer den Evangelischen reeds beloofd, „ dat hy, zo veel hem mogelyk ware, aan „ hunne begeerte zou tragten te voldoen (v).” De Paus arbeidde hiertegen, by de Roomsche Leden, en onder anderen by den Keurvorst van Ments, die hem te kennen gaf, dat men de vernietiging niet zou kunnen beletten,

De Staaten wonden hiertoe ook hunne poogingen aan.

ZO

(u) *Volez Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 551.*
(v) *Volez Suplem. au Corps Dipl. Tom. III. P. II. p. 551.*

1736

zo Frankryk 'er op gesteld ware. Ook beweerde hy, dat dezelve noodig was, tot herstelling van het goed vertrouwen, onder de Stenden. Den Koning van Frankryk, eerlang, verklaard hebbende, dat hy de beslissing over dit stuk, geheellyk, overliet aan den Keizer, verdubbelden de Protestantsche Mogendheden, en onder anderen de Staaten hunne poogingen, aan het Weener-Hof. George de II. en zy, aangezigt door den Keizer en Frankryk, om de jongste Overeenkomst, tusfchen de twee laatstgemelde Mogendheden, te handhaaven, verklaarden, uit eenen mond, „ dat „ zy hierin niet zouden kunnen treden, voor „ dat de twee Hoven bewilligd hadden in eenige „ punten, den Koophandel hunner Onderzaaten betreffende; en voor dat het beding, „ welk den Godsdienst raakte, geligt „ ware, uit het vierde Lid der Ryswyksche „ Vrede (w),” 't Scheen, derhalve, dat de vernietiging van dit beding op eenen goeden voet stondt. Ook nam de hoop hierop toe, na dat de Keizer ingewikkeld geworden was in eenen nieuwen kryg tegen de Porte, die door de Keizerinne van Rusland was aangevangen, en om welken te voeren, zyne Keizerlyke Majesteit den bystand des Ryks behoefde, en verzogt hadt (x). De Groot-Vizir hadt, kort na 't uitbersten des oorlogs, de bemiddeling van Groot-Britanje en de Staaten begeerd, tot bevordering der Vrede (y). De Keizer hadt dus

nog

(w) Poiez ROUSSET Recueil, Tom XI. p. 426—491. Europ. Merc. July—Decemb. 1736. bl. 47 enz.

(x) Suplem. au Corps Diplom. Tom III. P. II. p. 569, 573, 586.

(y) Zie Europ. Merc. July — Dec mb. 1736. bl. 27, 93.

nog eene nieuwe reden gekreegen, om den Zee-Mogendheden genoeg te geeven. Men was, hierom, in de algemeene verwagting, dat het beding, by de Ryswykfche Vrede gemaakt, zou vernietigd worden. Doch de uitkomst beantwoordde niet aan deeze verwagting. 't Verdrag van Vrede, welk, na veel handelens, in 't jaar 1738, geflooten werd, liet de zaaken van den Godsdienst, in het Duitfche Ryk, in den zelfden staat, als zy, tot hiertoe, geweest waren, en bevestigde het Ryswykfche Verdrag wederom, zonder eenige uitzondering.

1736.

Doch
zonder
vrugt.

De Vereenigde Gewesten, de Vrede met den Koning van Marokko nog niet hebbende kunnen treffen (z), hielden nog eenige Oorlogfchepen in de Middellandsche Zee, om op de Saleefche kaapers te kruifen. 's Lands Kapiteinen *Lambregts* en *van der Waayen* ondernamen, in Oogstmaand, eene landing op de Barbaryfche Kust, niet verre van Safia, daar zy een verlaaten Kasteel innamen. Doch de vyand, in grooten getale, op hen afkomende, noodzaakte hen, naar boord te keeren. Zy hadden flegts twee Visfchers Barken en zes ligte stukjes gefchut veroverd, op deezen togt. Midlerwyl, was *Mulei Abdallah*, reeds in 't jaar 1734, van den troon ontzet, en door zynen Broeder *Mulei Ali* opgevolgd, die de Staaten, niet lang na zyne verheffing, hadt doen aanzoeken tot handeling. Men befloot, in de Lente des jaars 1735, 's Lands Kapitein *Hendrik Lynflager* hiertoe te magtigen, die verlof kreeg om,

XXI.

Hande-
ling met
den Kon-
ing van
Marok-
ko.

(z) Zie hier voor, bl. 31.

4736. om, geduurende zyn verblyf in 't Ryk van Marokko, de waardigheid van *Ambassadeur* van hunne Hoog-Mogendheden te mogen aanneemen. Hy begaf zig aan boord van 's Lands fchip *Wageningen*, welk door den Kapitein *Jooss Sels* gevoerd werdt, en hadt een grooten voorraad van gefchenken mede, die in een byzonder fchip waren gelaaden. Te Gibraltar geland zynde, vertoefde hy eenigen tyd, om de verwarringen van 't Ryk van Marokko gade te flaan; doch, in Herftmaand, begaf hy zig, fterk uitgenodigd zynde, naar Salee; hy kwam egter niet aan land, om dat hy over 't losgeld der Slaaven niet eens worden kon. Ook vondt hy ongeraaden, de gefchenken van den Staat te spillen, zonder van den uitflag der handeling verzekerd te zyn, fchoon hy hiertoe fterk gedrongen was. In Slagtmaand, keerde hy wederom naar Gibraltar: doch op aanfchryvens der Staaten zeilde hy, in Grasmaand deezes jaars 1736, op nieuws naar Salee, daar hy, kort na zyne aankomst, berigt kreeg, dat Mulei Abdallah wederom op den troon herfteld, en de Basfa *Selim Tuiquelli*, met wien hy te vooren in onderhandeling was geweest, van 't leeven beroofd was. De Heer Lynflager, by de uitkomst ziende, hoe kwalyk hy gedaan zou hebben, zo hy zig met de gefchenken aan land begeben hadt, zeilde eerlang wederom naar Gibraltar, daar hy, door tufchenkomst van den Admiraal Perez, die uit Holland gekomen was, en van zekeren Jood, in onderhandeling tradt met den Basfa van Tetuan. Om deeze onderhandeling voort te zetten, ftak hy, in Slagtmaand, over naar Tanger:

ger : doch zy liep vrugteloos af , ter oorzaak der aanhoudende verwarringen in 't Ryk ; waarom de Gezant besloot , in de Lente des jaars 1737 , naar 't Vaderland te keeren. In den Haage verslag van zyne verrigtingen gedaan hebbende , hadt hy het genoeg , dat zyn gedrag , by eene Staats-resolutie , goedgekeurd werdt (a). De wederzydsche vyandlykeden bleeven ondertusfchen duuren. Kapitein *Pieterfon* , kruisfende langs de Moorfsche kust , veroverde , in Grasmaand des jaars 1737 , drie vaartuigen , die met Tarwe en andere waaren naar Salee zeilden. Zy werden te Kadix opgebracht , daar men gebrek aan Tarwe hadt , waarom het grootfte gedeelte der laadinge hoog verkogt werdt (b). In eenen volgenden kruistogt , in 't jaar 1739 , schoot de Kapitein *Barton van Wasenaar* eenen Saleefchen Kaaper in den grond. De Kapitein *Hoeuft* ontweldigde , wat laater , eenen anderen Kaaper een Fransch Koopvaardyschip , en noodzaakte eenen diergelyken , een Hollandsch fchip , welk hy veroverd hadt , te doen zinken.

De algemeene Staaten geraakten , ten deezent tyde , in merkelyk gefchil met *François Lodewyk* , Bisfchop van Roermonde , die eenig geweld gepleegd hadt , op 't grondgebied van den Vereenigden Staat. *Joan François d'Eschen* , Heer van Trieste , in 't Ampt van Montfoort , welks Heerlykheid den Koning van Pruiffen afgestaan was , fchoon de Staaten aldaar

Twist
met den
Bisfchop
van
Roer-
monde.

(a) Extract uit het Verhaal van den Kapitein H. LYNSLA-
GER. MS.

(b) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1736. bl. 213, 238. Jan. —
Jany 1737. bl. 261.

1736. daar de opperfte magt behielden , was , onlangs , van den Roomfchen tot den Hervormden Godsdienst overgegaan , terwyl zyne Huisvrouw , *Katharina Antonia von Hartsheim* , der Roomfchen belydenis nog bleef aankleeven. De Bifchop van Roermonde , onder wiens geestelyk Regtsgebied , de Roomschezinden van deezen oord behoorden , was zo kwalyk te vrede , over de verandering van den Heere van Trieste , dat hy , bedugt , naar 't fchynt , voor de uitwerking , die zy op de Vrouwe hebben mogt , tot het befluit kwam , om deeze , by nagt , met geweld , te doen ligten van den Huize van Trieste , en naar Roermonde te doen voeren , daar zy in 't Klooster Mariengaard opgeflooten en bewaard werdt. De Heer van Trieste vervoegde zig , hierop , aan 't Hof van Venlo ; welk , by *ſententie* , beval , dat de vervoerde Vrouw wederom gebragt moest worden op den Huize van Trieste , van waar men haar geligt hadt. Doch de Bifchop , wel verre van aan dit bevel te voldoen , begeerde , dat het Hof den Heer van Trieste , dien hy zwaarlyk beſchuldigde , in hegtenis deedt neemen. Zelfs liet hy 't hier niet by. Hy deedt den Heer van Trieste in den Kerkelyken ban , en wist te wege te brengen , dat het Banvonnif , welk den zestienden van Oogstmaand getekend was , op de Kerkdeure te Venlo , aangeplakt , en by kaarslicht afgelezen werdt. De Staaten , kennis van dit alles gekreegen hebbende , verbooden het Hof van Venlo , eenige agt te ſlaan op het gene door den Bifchop gevorderd was. Zy namen den Heer van Trieste in hunne byzondere beſcherming , verklaarde

den den Ban, tegen hem uitgesproken, nietig en van onwaarde, en gaven den Schout van Venlo bevel, om het Geschrift, welk dien Ban inhieldt, af te scheuren van de Kerkdeure, of daar 't meer mogt aangeplakt zyn; en om onderzoek te doen naar zulken, die zig hadden laten gebruiken, om dit Geschrift, buiten bewilliging van het Hof, af te kondigen. Van den Bischof vorderden zy, daarenboven, billyke herstelling van 't gene hy, op hun grondgebied, ondernomen hadt (c). Doch welk een gevolg deeze zaak verder gehad hebbe, is niet tot myne kennis gekomen.

De Koning van Groot-Britanje, in den Zomer deezes jaars, een' keer gedaan hebbende naar zyn Keurvorstendom Hanover, zondt, gelyk wy, elders (d) reeds, in 't voorbygaan, gemeld hebben, in 't begin van Herftsmaand, eenen brief aan de algemeene Staaten, strekende, om dezelve te verzoeken, dat zy de Staaten van Zeeland wilden beweegen, om het Leen van Vlisfingen en Veere niet te vernietigen, gelyk zy, schreef hy, voorhadden. Wy hebben in 't voorgaande Boek (e) gezien, dat deeze vernietiging, reeds voor omtrent vier jaaren, geschied was. Doch de Koning geliet zig, als of hy hiervan onkundig ware, met oogmerk, naar 't schynt, om den Staaten van Zeeland gelegenheid te geeven, tot eene gevoeglyke herstelling van 't gene zy, te vooren, ten nadeele des Prinsen van Oranje, die, sedert, 's Konings Schoonzoon geworden, en, in Grasmaand

1736.

XXII.
De Koning van Groot-Britanje tragt, vergeefs, te voorkomen, dat het Markgraafschap van Veere en Vlisfingen vernietigd worde.

(c) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 380.

(d) XXXIII. Boek, bl. 132.

(e) Bladz. 113.

1736. maand deezes jaars, nevens de Prinfesse, zyne
 — Gemaalinne, ook te Groningen, plegtiglyk inge-
 haald was (f), hadden vastgesteld. 'sKon-
 nings Brief werdt, door de Leden der alge-
 meene Staatsvergaderinge, overgenomen, om
 'er, in de byzondere Gewesten, op te raad-
 pleegen. De Staaten van Holland merkten aan
 „ dat hunne Hoog Mogenheden, schoon Exe-
 „ cuteurs van den Uitersten Wil van Koning
 „ Willem den III, geen regt hadden, om iet
 „ te bestaan, waardoor de opperste magt der
 „ Staaten van Zeeland, in 't allerminst, ge-
 „ krenkt werdt. Dat deeze Staaten, uit krag-
 „ te van deeze opperste magt, het Leen van
 „ Vlisfingen en Veere mogten vernietigen,
 „ om het misbruik, welk de Markgraaf van zy-
 „ ne voorregten zou kunnen maaken, te voor-
 „ komen; en dat deeze vernietiging met der
 „ daad geschied was, eermen konden denken, dat
 „ zyne Majesteit van Groot-Britanje zig deeze
 „ zaak zou aantrekken.” Zy verstonden, hier-
 om, dat men 'sKonings verzoek, heuschelyk
 van de hand wyzen moest (g). De andere
 Gewesten, geene kans ziende, om eene afge-
 daane zaak, op nieuws, in overweeging te doen
 neemen, ter Vergaderinge van Zeeland, stem-
 den, met Holland. Men schreef den Koning
 „ dat zyne Majesteit kwalyk onderregt was;
 „ dat de Staaten van Zeeland het Markgraaf-
 „ schap van Veere en Vlisfingen, reeds in
 „ Slagtmaand des jaars 1732, hadden vernie-
 „ tigd; dat deeze Staaten, gelyk ook die der
 „ an-

(f) Zie Europ. Merc. Jan. — Juny 1736. bl. 222.

(g) Secr. Resol. Holl. 10, 13 Octob. 1736. IX. Deel, bl. 1451
 148. Resol. Holl. 13 Oct. 11, 12 Dec. 1736. bl. 659, 667.

„ andere Gewesten , elk in zyn Gewest , de
 „ opperste magt hadden , en dat de algemeene
 „ Staaten , geen regt altoos hebbende , om een
 „ besluit , door de Staaten van een byzonder
 „ Gewest , met opzigt op hun Gewest , geno-
 „ men , te doen veranderen , of vernietigen ,
 „ niet anders dan goede dienften , by de Staa-
 „ ten van Zeeland , zouden kunnen aanwenden
 „ tot voldoening van 's Konings begeerte : van
 „ welke dienften , nochtans , geene vrugt te
 „ hoopen was , na dat men , reeds voor zo
 „ langen tyd , een besluit hadt genomen (*k*).”
 Met welk antwoord , de Koning zig moest laa-
 ten vergenoegen. De Prins en Prinses van
 Oranje hadden zig , eerlang , wederom begeven
 naar den Haage , alwaar haare Koningklyke
 Hoogheid , op den negentienden van Winter-
 maand , verlost van eene Prinses , die terstond
 overleedt. 't Lyk werdt , drie dagen laater ,
 met twee koetsen , naar Delft gevoerd , en in
 't Voorouderlyk Graf bygezet (*i*). De Prins
 hadt , in Wynmaand te vooren , aan de voor-
 naamste Leden der Regeeringe , te verstaan
 gegeven , dat hy van zins was , hunne Hoog-
 Mogendheden tot Gevaders te verzoeken , in
 geval zyne Gemaalin eenen Prins ter weerd
 brengen mogt. Doch men hadt , in sommige
 Gewesten , kleine genegenheid bespeurd , om
 aan dit verzoek te voldoen (*k*).

De Raadpensionaris Simon van Slingeland
 was , op den eersten van Wintermaand , on-
 ver-

1736.

XXIII.
De Raad-
pensi-

(*k*) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1736. bl. 229.

(*i*) Europ. Merc. July — Dec. 1736. bl. 206.

(*k*) Notul. Zeel. 29 Nov. 3, 4, 10, 13 Dec. 1736. bl. 270;
 274, 282, 290, 292.

1736. verwagt , overleeden , in den ouderdom van omtrent drie- enzeventig jaaren , na dat hy dit gewigtig ampt , negen jaaren lang , bekleed hadt. Men hielt hem , in 't gemeen , voor uitfteekend bekwaam , in 't handelen met uitheemsche Staatsdienaars , waartoe , ten deezen tyde , geduuriglyk , gelegenheid was. Ook was hy zeer bedreeven , in de kennis der belangen van vreemde Mogendheden. Zyn' Zoon , Mr. *Goyert van Slingeland* , algemeenen Ontvanger van Holland , weinige uren na zyns Vaders affterven , kennis van het zelve gegeven hebben aan Gecommitteerde Raaden , beflouten deezen , nog dien zelfden dag , een plegtig Rouwbeklag , door drie Gemagtigden uit hunne Vergadering , te laaten doen aan het Sterfhuis. Ten zelfden tyde , verzogten zy , dat 's Lands Papieren , zonder uitsfel , van de Papieren des overleedenen afgezonderd , en den Gecommitteerden Raaden overgeleverd mogten worden ; gelyk , nog dien zelfden dag , gefchiedde. Zy werden naar 't Hof overgebracht , en aldaar , in 't Komptoir van den Raadpenfionaris in der tyd , opgeflooten. Drie dagen na den Heere van Slingeland , ftierf de Heer Jakob Godefroi , Baron van Boetselaar , Heer van Nieuwveen , eerfte in 't Lid der Ridderfchap en Groot-Zegelbewaarder van Holland. 's Lands Zegels , terftond , door Gecommitteerde Raaden , uit zyn fterfhuis gehaald zynde , werden , federt , op bevel der Staaten , by voorraad , gebracht onder den Heere Joan Henrik , Heer van Wafenaar en Obdam , die , eerlang , met de waardigheid van Groot-Zegelbe-

naris van
Slingeland
fterft.

M. A. V. H. 1748. 17. 3.

MR. ANTHONY VANDER HEIM,
Raadpensionaris van Holland enz.

A. Schouman del. naar 't Originael in de Familie berustende.

J. Knevelius fecit.

F. de Wit sculp. 1734. Aet. 34.

MR. ANTHONY VANDER HEIM,
Raadpensionaris van Holland enz.

A. Schouman del. raur. & Origineel in de Familie bewaard.

J. Leendertsen pin.

1737

„ zou, om het, ten meesten dienste van den Lande, te bekleeden (o):” waarin hy zig, eenige jaaren, ook loffelyk gekweeten heeft. Hy werdt, op den agtsten van Bloemaand, ook tot Pensionaris der Ridderfchap van Holland aangenomen (p).

XXIV.
Uitvoering van eenigen der voorafgaande Punten.

De handeling over een algemeen Verdrag van Vrede werdt voortgezet, aan verſcheiden Hoven, zonder dat men, dit gantsche jaar, tot een beſluit kwam, maakende het Hof van Madrid zwaarigheid, om te bewilligen in eenige punten, die, tuſſchen den Keizer en Frankryk, beraamd waren. Ondertuſſchen, was men gekomen tot de uitvoeringe van eenigen der voorafgaande Punten. De Hertogdommen Bar en Lotharingen werden, uit den naam van Koning Stanislaus, in bezit genomen, in de Lente deezes jaars (q). Den Groot-Hertog van Toſkané, Joan Gaſton de Medicis, na eene langduurige ziekte, op den negenden van Hooimaand, overleeden zynde (r), aanvaardde de gewezen Hertog van Lotharingen, daarentegen, dit Groot Hertogdom, weinige dagen laater (s). De Keizer en de Koning van Spanje en van de beide Sicilien waren, midlerwyl, ook overeengekomen, wegens de overgifte van Napels en Sicilie aan Don Carlos, tegen den aſtand van Toſkané (t): waarop deeze den Staaren kennis gegeven hadt van zyne komst tot de Kroone der twee Ryken. Doch

(o) Refol. Holl 15. 16, 21 Maart. 2, 4 April 1737. bl. 162. 169. 175. 186. 189. Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 87.

(p) Refol. Holl 8. May 1737. bl. 200.

(q) Supplém. au Corps Diplom. tom. III. P. II. p. 594.

(r) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1737. bl. 20.

(s) Voyez Supplém. au Corps Diplom. tom. III. P. II. p. 579.

(t) Supplém. au Corps Diplom. tom. III. P. II. p. 592.

de Paus, misnoegd op het Spaansche Hof, ter oorzaake van eenige ongeregeldheden, gepleegd, door het Spaansche krygsvolk, in den Kerkelyken Staat, en in de Stad Rome zelve (u), hadt den Infant nog niet willen bevestigen, in 't bezit van het Koningryk Napels, welk van den Roomfschen Stoel ter leen gehouden werdt. Ook was de Telle, waarmede dit Ryk, jaarlyks, plag verheergewaad te worden, den Paus, dit jaar, door niemant, aangebooden (v).

1737.

Sedert het treffen van het Verdrag van Barriere, in den jaare 1715, tusschen den Keizer en de Staaten, hadt men, van tyd tot tyd, uitgesteld, in ernstige onderhandeling te treden, over een Verdrag van Koophandel, en over een Lyst van inkomende en uitgaande regten, opzigtelyk op de Oostenryksche Nederlanden. In 't jaar 1733, scheen men, eindelijk, tot onderhandeling te zullen komen (w). Doch de opkomende oorlog was oorzaak, dat het werk toen steeken bleef. De Staaten, ten deezen tyde, aangezocht wordende door het Weener Hof, om zig te verbindén tot de handhaving van het algemeen Verdrag van Vrede, waarover thans gehandeld werdt, oordeelden, dat de gelegenheid hun gunstig was, om een voordeelig Verdrag van Koophandel te sluiten met den Keizer; die 'er zig gereed toe toonde. Men besloot, eerlang, te Antwerpen byeen te komen. De Staaten benoemden, in 't eerst, tot deeze handeling,

XXV.
Handeling over een Verdrag van Koophandel met de Oostenryksche Nederlanden.

(u) *Vitez ROUSSET Recueil, Tom. XI. n. 552 — 560.*

(v) *Supplém. au Corps Diplom. Tom. III. P. II. p. 596.*

(w) *Notul. Zecl. 20, 24, Aug 15 Sept. 1733. bl. 384, 398, 410,*

1737.

de Heeren Willem Buys en *Willem van Asfendelft*, die, reeds te vooren, benoemd geweest waren. Doch in de plaats van den Heere Buys werden, eerlang, de Heeren Daniel de Dieu, Oud-Schepen en Raad der Stad Amsterdam, en *Omar van Visvliet*, Kiesheer te Middelburg, aangesteld (x). De Heer van Asfendelft, Resident der Staaten aan 't Hof van Brusfel, bleef, nevens deeze twee Heeren, de onderhandeligen bywoonen.

De Byeenkomst werdt, in den Herfst deezer jaars, geopend. Doch zy duurde verscheiden jaaren, en scheidde, eindelyk, vrugtelooos. Het Hof te Brusfel hadt, eenigen tyd te vooren (y), den onderdaanen van Frankryk, Spanje en Portugal vergund, de Oostindische waaren, over Oostfende, vry naar Duitschland te mogen voeren; welke vryheid den onderdaanen van Groot-Britanje en van deezen Staat betwist werdt. Ook waren, in de Oostenryksche Nederlanden, de regten op het uitgaande Roet of Smeer verminderd. Beide deeze punten werden, hier te Lande, aangezien, als slydig met het Verdrag van Barriere; en het eerste inzonderheid als zeer nadeelig voor den Koophandel der Vereenigde Gewesten (z). Doch men kon elkanderen bezwaarlyk verstaan, over deeze twee punten (a). De Keizerschen leverden, in Oogstmaand des jaars 1738, den Staatfchen een Ontwerp van drie voorafgaande Punten over, die tot een grondslag van een

Ver-

(x) Resol. Holl. 20 July. 17 Sept. 1737. bl. 400, 546.

(y) Reglem. pour le Transit des Marchand. des Indes du 3 Octobre 1736.

(z) Advis de l'Admiral. van Zeel. van 21 Octob. 1737.

(a) Resol. Gener. Mercur. 21 May 1738.

Verdrag van Koophandel zouden dienen. Volgens dit Ontwerp, zou men zig, *vooreerst*, „houden aan de Munsterfche Vrede, en aan „'t Verdrag van Zeevaart van den jaare 1650. „*Ten anderen*, zouden de wederzydsche onderdaanen, vryelyk, in elkanders Land, „en in de Landen van vrienden of onzydiggen, mogen handelen. *Ten derden*, zou men „elkanderen geene meerdere regten afvoeren, dan men zyne eigen' onderzaaten „deedt betaalen (b).” Sedert, maakten de Staatfchen een Ontwerp van een Verdrag van Koophandel. Doch het behaagde den Keizerfchen niet (c). Ook werdt het, in sommige Gewesten van deezen Staat, met name in Holland en in Zeeland (d), niet in allen deele goedgekeurd. De tyd werdt zo lang gefleeten, met handelen, zonder dat 'er iet geflooten werdt, tot dat de toefland der zaaken van Europa veranderde; 't welk tot het ftaaken der Byeenkomfte te Antwerpen gelegenheid gaf, fchoon dezelve nimmer eigenlyk afgebroken werdt.

De Staaten van Holland, den Proteftantfchen Gezindheden van alle foorten, welken hier te Lande, toegelaaten of gedoogd werden, een nieuw blyk van toegenegenheid wylende toonen, beflooten, den vyftienden van Louwmaand „dat de Kerken, Gasthuizen, „Weeshuizen en andere Godsdienstige Ge- „ftig-

DeGods-
dienstige
Geflig-
ten van
allerlei
Protes-
tanten,
in Hol-
land, vry

(b) *Projet pour un Traité de Commerce de 9 Aoust 1733.*
Sect. Refol. Holl. 17 Sept. 1733. IX. Deel, bl. 365.

(c) *Miffive van hanne Hoog-Mog. Commiff. van 5 Febr. 1739. met de Bylaagen.*

(d) *Refol. Holl. 17 May, 12 Juny, 18 July 1733. bl. 295, 345, 413 24 July, 12 Aug. 16, 17 Sept. 1739. bl. 388, 461, 591. Notul. Zeel. 9, 15 Sept. 1738. bl. 162, 175, 20 Jan. 21 April 1739. bl. 30, 124.*

1737. „ stigten, zo van den waaren Hervormden
 „ Godsdienst, als van de andere Protestant-
 „ sche Gezindheden, met naame van de Re-
 „ monfrantschgezinden, Lutherfchen en
 „ Doopsgezinden, en geene anderen, mids-
 „ gaders alle Huizen, die ten dienste van 't
 „ Gemeen, gebruikt werden, en waarvan geen
 „ huur werdt getrokken, voortaan, van de
 „ gewoone en buitengewoone Verpondingen
 „ zouden vry zyn.” Doch zy verftonden, te
 „ gelyk „, dat deeze vryheid niet zou genooten
 „ worden, door eenige diergelyke Gebouwen,
 „ welken, na deezen, mogten gefigt worden,
 „ ten ware zy daartoe Oktroi van 's Lands
 „ Staaten verzogt en verworven hadden (e).”
 Wetten, Wat laater, werdt, daarentegen, ter Verga-
 omtrent deringde van Holland, beflooten, dat de Room-
 de fche Kerkhuizen, die met de Verpondingen
 Roomsch- bezwaard bleeven, daarenboven, driemaal in
 gezin- de honderd jaaren, het regt der Zydelingfche
 den. erfvolginge, in 't gemeen *Collateraal* genaamd,
 zouden hebben te betaalen (f). Ook felden
 de Staaten van Holland, en, op hun voor-
 beel, ook de algemeene Staaten, omtrent
 deezen tyd, vast, dat Gereformeerde Krygs-
 officieren, tot den Roomschen Godsdienst o-
 vergaande, of met Roomschgezinde Vrouwen
 trouwende, met der daad, van hunne Amp-
 ten verfteken zouden zyn (g): welke wet, door
 de Algemeene Staaten, in den jaare 1739, ook
 tot de Politike Amptenaars, in de Generaliteits
 Landen, werdt uirgestrekt (h). In

(e) Refol. Holl. 15 Jan. 1737, bl. 28. Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 1134.

(f) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 1039.

(g) Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 229, 230.

(h) Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 531.

In Herfstmaand deezes jaars, werden de Prins en Prinses van Oranje, te Breda, als Heer en Vrouwe dezer Baronye plegtiglyk, ingehuldigd (i). De Prins beschonk de Burgers met eenen zilveren penning, ter dezer gelegenheid, gemunt. De Regeerings-Perfocnen en de oudste Predikant werden met eenen gouden penning vereerd.

De twist over 't regt tot de opvolging in de Hertogdommen Gulik en Berg, die, met de dood van *Filips Willem* Keurvorst van de Palts, stonden open te vallen, duurde nog in 't Duitse Ryk, tusfchen de Huizen van Brandenburg, Saxon en Sulzbach (k), zynde Hertoge *Gustaaf Samuel Leopold van Tweebrugge*, die insgelyks regt voorgewend hadt op de betwiste Hertogdommen, in den jaare 1731, overleeden. De Staaten der Vereenigde Gewesten, die zig, reeds voor meer dan eene eeuw, gesteken hadden in de geschillen, die toen over deeze Hertogdommen ontstaan waren, werden 'er ook, omtrent deezen tyd, in gemoeid: waarom wy niet nalaaten konnen, kortelyk, aan te tekenen, wat 'er, ten deezen tyde, over voorviel. De Keurvorst van Saxon, die afstamde van eene Dogter van Jan den III, Hertog van Kleeve, en Maria, Erfdogter van Willem, Hertoge van Gulik en Berg, die, reeds in 't jaar 1511, overleeden was, beweerde uit deezen hoofde, en uit hoofde van zekere brieven van den jaare 1483, gegeven door Keizer Fredrik den III, tot de twee Hertogdommen

1737.

De Prins van Oranje wordt als Heer van Breda ingehuldigd. XXVI. Geschil over het regt tot de Hertogdommen Gulik en Berg,

tusfchen de Huizen van Saxon, Brandenburg en Sulzbach.

(i) Europ. Merc. July—Dec. 1737. bl. 141. 223.
 (k) Zie XVIII. Deel, bl. 466. en hier voor, bl. 28.

1737. men gerechtigd te zyn. De Koning van Pruisfen, Keurvorst van Brandenburg, hadt Anna, Dogter van Joan Willem, Hertog van Gulik, Kleeve en Berg, die in 't jaar 1609 stierf, tot zyne Over Groot-Moeder gehad; en vestigde, voornaamlyk, op deeze afkomst, zyn regt op Gulik en Berg, gelyk af te neemen is, uit het gene wy reeds, by eene andere gelegenheid (l), hebben aangetekend. *Joan Christiaan*, Hertog van Sultzbach, die, in 't jaar 1733, overleeden was, en een' Zoon van zeven jaaren, *Karel Filip Theodoor* genaamd, nagelaaten hadt, was de naaste erfgenaam geweest van Filips Willem, den tegenwoordigen Hertog van Gulik en Berg, wiens Grootvader, Wolfgang Willem, een volle Broeder van Augustus, Over-Grootvader van Hertoge Joan Christiaan, geweest was, zynde zy beide gebooren uit eene Zuster van Joan Willem, Hertoge van Gulik en Berg, die in 't jaar 1609 overleeden was (m). De jonge Hertog van Sultzbach oordeelde, derhalve, zo wel tot Gulik en Berg, als tot het Keurvorstendom van de Palts gerechtigd te zyn. De drie mededingers hadden, al sedert eenige jaaren, hun regt tot de twee Hertogdommen, na 't overlyden des tegenwoordigen Hertogs, in openbaaren druk, beweerd (n). Ook hadt de jongst overleeden Hertog van Tweebrugge, die uit eene jonger Zuster van Hertoge Joan Willem afftamde, niet verzuimd, zyn regt, in een gedrukt Geschrift, voor te staan (o):

't welk

(l) X. Deel, bl. 8.

(m) Zie IX. Deel, bl. 435.

(n) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. VII. p. 301—455. Tom. VIII. p. 1—65, 64—82, 437—478. Tom. XII. p. 15—56*, 56—68. Som. XIII. p. 2—62.

(o) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XII. p. 6—15.

't welk de Hertog van Sleeswyk-Holstein, die uit het zelfde geslagt gesprooten was, insgelyks, eenige jaaren laater, deedt (p). Doch de tegenwoordige Hertog, de Keurvorst van de Palts, zocht Gulik en Berg te doen komen aan zynen jongsten Neeve, den Hertog van Sultzbach. Hy sloot, ten deezen einde, een heimelyk Verdrag met de Keurvorsten van Keulen en Beieren, welk Frankryk beloofde, te zullen handhaaven. De Keizer zelf liet zig, door het Fransche Hof, beweegen, om de hand te leenen tot de uitvoering van dit Verdrag. En in de Lente des jaars 1736, kreegen de Keizerlyke en Fransche Gezanten, de Graaf van Uhlefeld en de Markgraaf de Fenelon, last, om te onderstaan, of de Staaten ook gezind zouden zyn, om de uitvoering van dit Verdrag te helpen bevorderen, of ten minsten om mede te werken, tot eene minnelyke overeenkomst, tusfchen de Hoven van Berlyn en Manheim, de voornaamste mededingers naar de betwistte opvolging. De Staaten, hierop geraadpleegd hebbende, beslooten, den vyfden van Grasmaand des gemelden jaars „ alles in 't werk „ te stellen, wat in hun vermogen was, om „ het geschil over de twee Hertogdommen, „ by Verdrag, te vereffenen, en om, terwyl „ men, hierover, handelen zou, alle daadelyk- „ heden, van wederzyde, te voorkomen. Zo „ egter de handeling vrugteloos afloopen „ mogt, verftonden zy, dat het geschil, by „ wege van Regte, in gevolge der West- „ faalsche Vrede, behoorde afgedaan te wor- „ den.”

1737.

Handeling der Staaten tot bylegging van dit Geschil.

(p) *Voiz ROUSSET Recueil, Tom. XIII. p. 63 — 114.*

1737. „den (q).” Doch de Koning van Pruissfen vindt geen genoegen in dit besluit, en deedt 'er, zo dra hy 'er kennis van kreeg, door zynen buitengewoonen Gezant, *Luisius*, ernstelyk, over klaagen, in den Haage. De Staaten gaven goed bescheid; doch bleeven by hun besluit om met den Keizer en Frankryk in onderhandeling te treden, over de beste middelen, om, in geval van het affterven des ouden Keurvorst, alle daadelykheden, op hunne grenzen, te voorkomen (r). De Koning van Pruissfen besloot toen, zelf tot een minnelyk vergelyk te komen, door bemiddeling der Staaten, en boodt aan, het Hertogdom Gulik aan den Prinse van Sultzbach te laten, mids hem Berg, Ravestein en Wynendaal gelaaten werden. En om de Staaten te beweegen, tot het bewerken van zulk een vergelyk, beloofde hy hun de Heerlykheid Ravestein, tegen voldoening der waarde, in vollen eigendom, te zullen opdraagen (s). Wat laater, beloofde hy, den Huize van Sultzbach nog eene aanzienlyke somme gelds te zullen voldoen, zo men hem Berg, zonder eenige vermindering, laten wilde. De Staaten beslooten, eerlang, omtrent de verwisfeling der Heerlykheid Ravestein, met den Koning van Pruissfen te handelen; doch over 't byleggen van 't geschil wegens Gulik en Berg, verstonden zy, niets te kunnen doen, dan met overleg van den Keizer, en de Koningen van Frankryk en Groot Britanje (t).
Maar

(q) Resol. Gener. 5 April 1736.

(r) Resol. Gener. 1 Juny 1736.

(s) Resol. Gener. 13 Juny 1736.

(t) Resol. Gener. 7, 9 July 1736.

Maar het Weener-Hof draalde met besluiten, voorwendende, eerst het werk der algemeene Vrede te willen afdoen. Ondertusfchen, hadt de Koning van Pruifsen den Hertoge van Sultz- bach flegts drie maanden tyds toegeftaan, om zig op zynen voorflag te beraaden. Doch 't Franfche Hof kwam ook tot geen besluit (u). Eindelyk kwam 'er, in Wintermaand des jaars 1736 antwoord van het Keizerlyke Hof, welk, in Louwmaand des volgenden jaars, van een antwoord des Konings van Frankryk gevolgd werdt. Beide de Vorften fpraken uit ééne mond, te kennen geevende, dat zy het gefchil over Gulik en Berg wilden helpen afdoen, zo dra de algemeene Vrede zou geflooten zyn, waartoe zy egter, van nu af aan, in onderhandeling wilden treden; mid's 'er het werk der Vrede niet door agteruit gezet werdt (y). De Koning van Pruifsen, ongeduldig om een einde der handeling te zien, zondt den *Graaf van Degenfeld Schomberg* naar Manheim, om, zonder iemants tufchenkomst, met den Keurvorst van de Palts zelv', in befprek te treden. Hy deedt hem eenige nieuwe aanbiedingen, en gaf hem vier maanden tyds, om 'er zig op te beraaden. De Staaten, die terftond kennis van 's Koning voorflagten gekreegen hadden, traden 'er ook over in onderhandeling, met de Hoven van Weenen en Frankryk (w). Doch omtrent deezen tyd, ftierf de Bifchop van Augsburg, Broeder van den Keurvorst van de Palts, aan wien de Stenden der twee Hertog-

dout-

(u) Refol. Gener. 4 Sept. 17 Nov. 1736.

(y) *Etat des RUSSET Recueil*, tom. XII. p. 104, 107.

(w) Refol. Gener. 23 Jan. 1737.

1737.

dommen, reeds by voorraad, hulde gedaan hadden. De Hertog van Sultzbach werdt dus onmiddelyke erfgenaam van den Keurvorst van de Palts. De Staaten, die 't van hun belang rekenden, den Koning van Pruïfen, die ééne Godsdienst met hen beleedt, eenig genoeg te doen geeven by de handelinge, vonden zig, derhalve, verpligt, om op nieuw by den Keurvorst te dringen op antwoord op den jongsten voorflag des Konings van Pruïfen, die bedugt was, dat de Keurvorst den Hertog van Sultzbach, by voorraad, zou doen inhuldigen. Het Hof van Dresden, vreezende, dat, eindelyk, uit al dit aanhouden, een minnelyk Verdrag spruiten zou, tusfchen de Hoven van Berlyn en Mannheim, ten nadeele vanden Huize van Saxen, besloot, ten deezen tyde, de gronden van het regt des Konings van Poolen, in een beknopt Vertoog (x), open te leggen. 't Vertoog werdt den algemeenen Staaten toegezonden, die aannamen, om 'er den handelenden Hoven kennis van te geeven. Het Hof van Berlyn deedt het eerlang, wederleggen, in openbaaren druk (y). Ondertusfchen, hadden de Keizer en de Koning van Frankryk den Staaten bekend gemaakt, dat zy, sedert het affterven des Bisfchops van Augsburg, nog meer dan te vooren, geneigd waree, om 't Gefchil over Gulik en Berg in der minne te helpen byleggen. De Koning van Frankryk verklaarde in 't byzonder „ dat hy, „ de fchikkingen goedkeurende, die de Keur- „ vorst van de Palts, ten behoeve van den „ Hui-

(x) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XII p. 118.*(y) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XII. p. 165. Tom. XIII. p. 115 — 161.*

„ Huize van Sultzbach, gemaakt hadt, niet
 „ hadt beoogd, eenig nadeel toe te brengen
 „ aan de regten en eifchen des Konings van
 „ Pruiften (z).” Ten zelfden tyde, kwam 'er
 „ antwoord van het Hof van Manheim, op den
 „ jongften voorflag van dat van Berlyn. De Keur-
 „ vorst van de Palts erkende, in het zelve „ dat
 „ de Koning van Pruiften voordeelige aanbiedingen
 „ deedt, zo men onderfelde, dat hy
 „ een gegrond regt hadt op Gulik en Berg;
 „ doch hy verklaarde, na een naauwkeurig onder-
 „ zoek der bewyzen, waarop men dit regt
 „ vestigde, niet te hebben konnen vinden,
 „ dat het eenigen grond hadt: waarom hy zyne
 „ aanbiedingen van de hand wyzen moest,
 „ in verwagting, dat de Mogendheden, die
 „ zig wel hadden willen bemoeijen met het
 „ byleggen des gefchils, haar best ook zou-
 „ den doen, om alle daadelykheden te voor-
 „ komen (a).”

Dit antwoord gaf deezen Mogendheden
 aanleiding, om te overleggen, welk een' weg
 men hiertoe behoorde in te flaan. De Keizer en
 Frankryk verftonden „ dat de vier Mogend-
 „ heden, den Hertog van Sultzbach, by voor-
 „ raad, en terwyl men over een vergelyk han-
 „ delde, behoorden te handhaaven in het be-
 „ zit der twee Hertogdommen, en zig te ver-
 „ klaaren tegen elk, die den flaat van rust,
 „ waarin men, geduurende de handeling, zyn
 „ zou, door daadelykheden zou flooren.”
 Doch de Koning van Groot-Britanje en de
 Staa-

1737

Voorfla-
 gen van
 verfeh-
 den' mid-
 delen, om
 daade-
 lykheden
 te voor-
 komen.

(z) ROUSSEAU Recueil, Tom. XII. p. 219. 318.

(a) ROUSSEAU Recueil, Tom. XII. p. 219.

1737.

Voorflag
der Staa-
ten.

Staaten vonden niet geraaden, eene verbind-
tenis aan te gaan, die hen zou kunnen inwik-
kelen in eenen oorlog, met iemand hunner na-
buuren. De Staaten floegen, eerlang, den Kei-
zer en Frankryk voor „ dat men den Koning
„ van Pruiffen en den Keurvorst van de Palts
„ behoorde te nodigen, om Gevolmagtigden
„ te zenden naar den Haage, tot het byleg-
„ gen der gefchillen, mids men, geduurende
„ de handeling, eenen tyd bepaalde, binnen
„ welken, men zig wederzyds van daadelyk-
„ heden zou moeten onthouden.” Doch om-
trent het middel van verzekering voor de ont-
houding van daadelykheden, waren Groot Bri-
tanje en de Staaten niet eens met den Keizer en
Frankryk (b). De twee laatstgemelde Mogend-
heden ftonden, eindelyk, toe, dat de Koning
van Pruiffen en de Keurvorst van de Palts in
den Haage handelden, onder bemiddeling van
Groot-Britanje en de Staaten alleen, mids
vooraf vastgefteld werdt, dat de Keizer en
Frankryk deel aan de handeling neemen zou-
den, zo men elkanderen, buiten hen, niet mogt
kunnen verftaan. Groot-Britanje en de Staa-
ten bewilligden in deezen voorflag, en de vier
Mogendheden kwamen, eerlang, overeen, om
den Koning van Pruiffen en den Keurvorst van
de Palts voor te houden, gelyk, in Sprokkel-
maand des jaars 1738, gefchiedde „ dat men,
„ in onderhandeling treedende over een ver-
„ gelyk, vooraf, vastftellen moest, 1. dat de
„ Koning van Pruiffen, binnen zekeren be-
„ paal-

Men be-
willigt in
eenen
algemeen
voorflag.
1738.(b) Refol Gener. 20 Aug. 1737. Secr. Refol. Holl. 13 blaars
1737. IX. Deel, bl. 162.

„ paalden tyd, tot geene daadelykheden ko-
 „ men zou, al ware 't schoon, dat de Keur-
 „ vorst van de Palts overleedt. 2. dat men,
 „ zo dit gebeuren mogt, geene verandering
 „ maaken zou in de Regeering; noch in het
 „ burgerlyk, of krygsbewind van de Landen
 „ waarover gefchil viel. 3. dat de tyd van han-
 „ delen ten minften op twee jaaren behoorde
 „ bepaald te worden (c).” De Keurvorst van
 de Palts bewilligde, terftond, in deezen voor-
 flag, in welken onderfteld werdt, dat de Her-
 tog van Sultzbach, na zyn affterven, by voor-
 raad, in 't bezit blyven zou van de betwiste
 Hertogdommen. Doch om deeze reden alleen,
 werdt dezelve van de hand gewezen, door
 den Koning van Pruiffen (d). De Koning van
 Groot-Britanje en de Staaten gaven ook, fe-
 dert, te kennen, dat zy zwaarigheid maakten,
 om de beraamde fchikkingen te helpen bevor-
 deren, zo lang 'er alle de belanghebbende par-
 tyen niet in bewilligden. De Koning van Prui-
 ffen floeg, wat laater, voor, de twee Hertog-
 domen te bezetten met onzydige troepen.
 De Zee-Mogendheden zогten deezen voor-
 flag fmaakelyk te maaken aan de Hoven van
 Weenen en Frankryk (e). Doch zy deeden ver-
 geeffchen arbeid. Het Fransche Hof tradt, ee-
 nigen tyd hierna, in afzonderlyke onderhan-
 deling met het Hof van Berlyn (f). Doch eer
 de uitflag deezer handelinge rugtbaar werdt,
 was 'er zulk een merkelyke verandering ge-
 ko-

1738.

De han-
deling
blyft
reekken.

(c) ROUSSET Recueil. Tom. XII p. 232, 234.

(d) ROUSSET Recueil, Tom. XII. p. 1 — 239.

(e) Zie Europ. Merc. July—Dec. 1738. bl. 260. 276. 294. 314.

(f) Zie Europ. Merc. Jan.—Juni 1739. bl. 48, 67, 314.

1738. komen in den staat van het Duitſche Ryk, dat de zaak van Gulik en Berg, voor eenen geruimen tyd, onafgedaan bleef.

XXVII. Met de algemeene Vredehandeling, werdt, midlerwyl, ook traage voortgang gemaakt. Verſcheiden' Mogendheden, die by deeze Vredehandeling belang hadden, begeerden eenige byzondere zaaken geregeld te hebben, by het algemeen Verdrag, waardoor het fluiten van het zelve belet werdt. Onder anderen, zouden de Staaten gaarne gezien hebben, dat de zaak van Gulik en Berg, by dit Verdrag, vereffend geworden was. Ook drongen ze op de vernietiging van het beding wegens den Godsdienst, in het vierde Lid der Ryswykſche Vrede. Behalve, dat zy 't Verdrag van Koophandel en de Lyst der Regten in de Oostenrykſche Nederlanden, waarover, federt eenigen tyd, met kleine vrugt, gehandeld werdt, gaarne zouden hebben geflooten gezien, voor, of te gelyk met het algemeen Verdrag. Daarenboven, waren 'er nog eenige geſchillen, in het Duitſche Ryk, ontſtaan, die het tekenen van een algemeen Verdrag verhinderden. Het Weener-Hof, eindelyk, verlangende om te fluiten, handelde, deswege, zo ernſtelyk met den *Markgraave van Mirepoix*, Ambaſadeur des Konings van Frankryk, dat 'er ten laaſten, op den agttienden van Slagtmaand deezes jaars 1738, te Weenen, een algemeen Verdrag getekend werdt, tuſſchen den Keizer en het Ryk ter eener, en Frankryk ter anderer zyde; doch waarin ook plaats gelaaten werdt voor de andere Mogendheden, die in den jongſten oorlog gemengd geweest waren. Het beſtondt uit
twin-

twintig Leden, en vervatte, daarenboven, een groot getal van Akten en Verklaringen, dienende tot opheldering en bevestiging van verscheiden' punten des Verdrags, als eene Akte van den zevenentwintigsten van Louwmaand des jaars 1736, waarby Koning Stanislaus afstondt van de Poolse Kroon, twee Akten, waarby de Keizerin van Rusland en Koning Fredrik Augustus de III. den titel van Koning Stanislaus erkenden; drie Akten van den Koning van Frankryk, de Keizerin van Rusland en Fredrik Augustus, Koning van Poolen, de Poolse zaaken betreffende, en nog eene, waarby de Koning van Frankryk Fredrik Augustus voor Koning van Poolen erkende; vyf Verklaringen van den jaare 1736, waarby erkend werdt, dat de Keizer zig op de voorwaarden, by de voorafgaande punten vastgesteld, hieldt te zyn bevredigd, met de Koningen van Spanje en van de beide Sicilien: nog eene Verklaring tot opheldering van eenige duisterheden, deeze bevrediging betreffende; drie Akten, waarby de Keizer Napels en Sicilie en de havens op de Toskaansche kust aan den Infant Don Carlos; en de Koningen van Spanje en de beide Sicilien Parma en Piacenza aan den Keizer, en de opvolging in 't Groot-Hertogdom Toskane aan den Huize van Lotharingen afstonden: nog twee Akten, waarby het Novareesche en Tortoneesche en de Leenen van Langhes, door den Keizer, aan den Koning van Sardinie werden afgestaan; en een derde, waarby deeze Koning de voorafgaande punten aannam: nog eene Akte, waarby Hertog François de III. zyne Hertogdom-

1738.

— —
Inhoud
van het
zelve.

1733.

men Bar en Lotharingen afstond aan Koning Stanitlaus, en na deszelfs afsterven aan de Kroone van Frankryk: en eindelyk, nog twee overeenkomsten, waarby het voldoen van eenige agterstallen, door Frankryk, aan den Rynkant en in het Milaneefche gevorderd, geregeld was. Alle deeze Akten, Verklaringen en Overeenkomsten werden niet alleen, in dit Verdrag, bevestigd; maar ook de Westfaalsche, Nieuwmeegsche, Ryswyksche en Badensche Vrede, het viervoudig Verbond van den jaare 1713, de voorafgaande Punten van den jaare 1735, en de twee Overeenkomsten van den jaare 1736; welke voorafgaande Punten en twee Overeenkomsten ook, woordelyk, in het Verdrag waren ingevoerd. Alleenlyk werden, gelyk van zelf sprak, de ouder Verdragen slegts bevestigd, voor zo ver zy, door de latere Overeenkomsten, niet veranderd waren. In het *tiende* Lid van het algemeen Verdrag, beloofde de Koning van Frankryk „ de „ orde op de opvolging in het Huis van Oostenryk, by de Pragmatike Sanctie van den „ jaare 1713, van welke men ook een Afschrift by het Verdrag gevoegd hadt, vastgesteld, op de kragtigste wyze, te zullen handhaaven; hebbende men, dus sprak het Verdrag, bevonden, dat de algemeene rust en het evenwigt van Europa niet konden be waard worden, dan door het handhaaven deezer schikkinge; 't welk de Koning aannam, 't zy zyne Keizerlyke Majesteit Zoonen naliel, 't zy, volgens de gemaakte schikking, zyne oudste Dogter hem opvolgen moest; zonder ooit te zullen gedoo gen,

„gen, dat de Oostenrykfche Staaten, om een-
 „nigerhande reden, verdeeld of van een ge-
 „fcheiden werden." In het *twaalfde*, kwam
 men overeen „dat de fterkten, ter wederzyde
 „van den Ryn, tegen de Verdragen, opge-
 „worpen, geflegt zouden worden." Volgens
 het *veertiende* en *zestiende* „zou men Ge-
 „magtigden benoemen, om de grenzen in
 „de Elzas, in de Nederlanden, en in Lotha-
 „ringen, te regelen, tufchen den Keizer en
 „Frankryk." By het *zeventiende*, werdt be-
 dongen „dat de Koophandel, tufchen de on-
 „derzaaten des Keizers en des Konings van
 „Frankryk, gedreeven zou worden, op ge-
 „lyken voet, als by de Verdragen van Rys-
 „wyk en Baden bepaald was." By het *ne-
 gentiende* „werden alle de Vorften en Sten-
 „den des Duitfchen Ryks in het tegenwoor-
 „dig Verdrag begreepen; zullende de twee
 „Mogendheden nader overeenkomen, wel-
 „ke Vorften en Staaten men 'er meer toe
 „nodigen zou." Volgendshet *twintigfte* „moest
 „het tegenwoordig Verdrag, binnen zes wee-
 „ken, bekragtigd worden." De overige Pun-
 ten betroffen het Duitfche Ryk in 't byzon-
 der. Alleenlyk, beloofde de Keizer, by het
vyfde punt, ten opzigte van Italie, het Hertog-
 dom Castro en het Graaffchap Ronciglione,
 welke Heerlykheden aan den Roomfchen Stoel
 verpand waren, nimmer te zullen inlofpen (g).

Zodanig was de inhoud van dit gewigtig Ver-
 drag, welk, zo wel als de voorafgaande Pun-
 ten, XXVIII.
Aanmer-
kingen

(g) Secr. Refol. Holl. 7 Aug. 1737. IX. Deel, bl. 177. Voir
 ROUSSET Recueil, Tom. XIII. p. 421—524.

1738. ten, geflooten was, zonder tusfchenkomst van Groot-Britanje en de Staaten; die nogtans de eerste aanleiding tot handeling gegeven hadden, in 't jaar 1735. Ook werdt, by hetzelfde, niet voldaan aan alle de oogmerken, welken zy in de handeling gehad hadden. Het Verdrag van Ryswyk werdt bekrachtigd, zonder dat 'er eenige verandering gemaakt werdt, in het vierde Lid van dit Verdrag. De zaak van Gulik en Berg bleef onafgedaan, en de onderhandelingen over een Verdrag van Koophandel met de Oostenryksche Nederlanden werden sleepende gehouden. In alle deeze opzichten, misten de Zee-Mogendheden, derhalve, hun oogmerk. Daarentegen, nam de Koning van Frankryk de handhaving der Pragmatike Sanctie, plechtiglyk, op zig: 't welk de Zee-Mogendheden altoos hadden aangezien, als het zekerste middel, om de rust en het evenwigt in Europa te bewaaren. Het Verdrag voldeedt, dan, in dit opzigt, aan hun groot oogmerk. Het werdt, op zyn' tyd, door beide de Mogendheden, bekrachtigd.

De Koningen van Spanje, Sardinie en de beide Sicilien treden in het Verdrag. Men arbeidde, federt, aan de Hoven van Madrid en Turin, om de andere belanghebbende Mogendheden, tot het aanneemen van het algemeen Verdrag, over te haalen. De handelingen hierover werden, eerlang, beslooten te Versailles, daar de Gezant des Konings van Sardinie, uit den naam zyns Meesters, het Verdrag aannam, op den derden van Sprokkelmaand des jaars 1739 (h). 't Leedt nog meer dan twee maanden, eer de Koningen van

(h) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XIII. p. 524.

van Spanje en van de beide Sicilien in 't Verdrag traden. Het Hof van Madrid kwam, schoorvoetende, tot den afstand van Toskane en van Parma en Piacenza. Doch de onlusten die, sedert eenigen tyd, tusfchen dit Hof en dat van Groot-Britanje, ontstaan waren, en die, omtrent deezen tyd, gefchapen fcheenen tot eenen volflaagen oorlog te zullen uitbarften, bragten veel toe, om den Koning van Spanje te doen befluiten, tot de aanneeminge van het Verdrag, welke, uit zynen naam, en uit dien des Konings van Napels en Sicilie, ook te Versailles, op den eenentwintigften van Grasmaand des jaars 1739 gefchiedde (i). De Vrede werdt, in Zomermaand daarna, in de Landen der Vorften, welken ze geflooten hadden, met naame in het Duitfche Ryk en in Frankryk, afgekondigd (k).

De oorlog tusfchen den Keizer en Rusland ter eener en de Porte ter anderer zyde, was, sedert het jaar 1736, voortgezet. De Rusfifche Generaal, Graaf van Munnich, hadt Azof en Prekop veroverd, en de wapenen daarna voorspoediglyk gevoerd in de Krim; hoewel hy, in den Herfst des gemelden jaars, genoodzaakt geweest was, dit Gewest te verlaaten. De Koning van Groot-Britanje en de Staaten arbeidden, in 't volgende jaar, om de Vrede te bemiddelen. Doch zonder genoegzaame vrugt. Het Fransche Hof nam, daarna met beteren uitflag, de bemiddeling aan. De Krimfche Tartaaren gaven, midlerwyl, den

1738.

XXIX.
Staat en uitflag des oorlogs tusfchen den Keizer en Rusland ter eener, en de Porte ter anderer zyde.

(i) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XIII. p. 527, 532.*(k) *Europ. Merc. Jan.—Jury 1739. bl. 297, 305.*

1738.

Rusfen de handen vol werks. Ook leeden de Keizerlyke troepen in Hongarye eenig nadeel van de Turken, die de Stad Nisfa, in Wynmaand, by verdrag, veroverden. Maar Okzakow aan de Nieper was, daarentegen, in Oogstmaand, door de Rusfen, bemagtigd, en werdt, daarna, vergeefs, belegerd, door de Turken. In 't jaar 1738, werdt de kryg voortgezet, met ongelyken uitflag. De jonge Prins *Ragotski* voegde zig by de Turken, zoekende eenen opstand te verwekken in Zevenbergen, Zyn bedryf veroorzaakte eenige ongerustheid aan 't Weener-Hof, daar men ook kwalyk nam, dat de ingezetenen van Groot-Britanje en van deezen Staat de Porte van allerlei krygsbehoeften voorzagen. Doch op de klagten, die hierover vielen, werdt geantwoord „dat men, „zulks nalaatende, den gantschen Koophandel op het Turksche Ryk kwyt zyn zou, en „dat zulks, door de Franschen, zo wel geschiedde, als door de Engelschen en Staat-schen (1).” De Rusfen behaalden, deezen Zomer, merkelyke voordeelen, te water en te lande, op de Turken en Tartaaren. Doch 't Krygsgeluk liep den Keizerschen tegen. Zy verlooren de Vesting Orfova, en leeden verscheiden andere nadeelen. In 't volgende jaar, floegen de Turken 't beleg voor Belgrado. Doch gedurende het zelve, werden, door bemiddeling van Frankryk, eenige voorafgaande Punten van Vrede getroffen, tusschen den Keizer en de Porte, met uitsluitinge der Keizerinne van Rusland. Volgens één deezer Punten, moest

(1) Zie Europ. Merc. July—Decemb. 1739. bl. 21.

moest Belgrado geslegt, en aan de Turken overgegeven worden. 't Verdrag werdt, op den eersten van Herfstmaand, getekend (m). Wat laater, werdt de Vrede tusfchen de Keizerin van Rusland en de Porte, insgelyks, getroffen: waardoor de rust tusfchen de meeste Mogendheden van Europa, eindelyk, hersteld werdt.

Doch tusfchen Spanje en Groot-Britanje, waren, sedert eenigen tyd, onlusten ontftaan, die nieuwen oorlog voortbragten. De Staaten der Vereenigde Gewesten werden fterk aangezogt, om deel in deezen oorlog te neemen, en hadden, inderdaad, gelyke redenen als Groot-Britanje, om over Spanje te klaagen. 't Zal, hierom, noodig zyn, dat wy de oorzaaken der tweedragt, hier, wat uitvoeriger, aantekenen.

XXX.
Oorzaak
der on-
lusten
tusfchen
Spanje
en Groot-
Britanje.

Sedert dat de handeldryvende Volken van Europa, byzonderlyk de ingezetenen van Groot-Britanje en van de Vereenigde Gewesten, zig meester gemaakt hadden van een gedeelte van Amerika, met naame van eenige Eilanden, hadden verscheiden' byzondere Koopluiden, onder deeze twee volken, begonnen hun werk te maaken van het dryven van heimelyken handel op de Spaansche Westindiën, op welken de Vaart en Koophandel aan alle vreemdelingen, strengelyk, verboden was. De Koningen van Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten hadden zig wel, by verscheiden' Verdragen, met Spanje gemaakt, verbonden, om hunne onderzaaten, in

Staat des
handels
op de
Spaan-
sche
Westin-
diën.

(m) Zie Europ. Merc. July—Decemb. 1739. bl. 206.

1738.

't dryven van deezen sluikhandel, niet te begunstigen, noch te beschermen. Doch begeerte naar winst, den Koopluiden byzonderlyk eigen, hadt veelen, van tyd tot tyd, aangezet, om den verboden handel, die merkelyke voordeelen gaf, voort te zetten, op eigen' ban en boete. Het Spaansche Hof kreeg 'er haast kennis van, en klaagde 'er over, als over eene schending der Verdragen. Doch men verdedigde zig, met te zeggen, dat de hoo-ge Regeering niet beschuldigd kon worden, over 't gene byzondere Persoonen, tegen de trouw der Verdragen, mogten ondernomen hebben. De Koning van Spanje vondt, derhalve, geraaden, andere middelen in 't werk te stellen, om den sluikhandel te weeren. Hy rustte een groot getal van Oorlogschepen uit, om de kusten der Spaansche Westindiën te bewaaren. De Bevelhebbers deezer Oorlogschepen hadden breeden last, om allen verboden handel, geweldiglyk, te beletten. Doch sommigen van deezen lieten zig, door de sluikhandelaars, by den naam van *Lorrendraaijers* bekend, omkopen, om hunnen handel door de vingeren te zien. Anderen bedienden zig van 't gezag, welk hun opgedraagen was, om verscheiden' *Lorrendraaijers* te neemen en op te brengen. Doch eenigen, dit gezag misbruikende, belemmerden ook, zo men wil, den geoorloofden handel, die op de Engelsche en Staatsche Plaatsen in Westindie gedreeven werdt; schepen, in zee, doorzoekende, en dikwils opbrengende, die op geenen sluikhandel waren uitgerust, of waar van zulks, ten minste, niet kon beweezen worden, naar be-
hoc-

hooren. De Engelschen hadden, voor dit neemen en opbrengen hunner schepen, reeds, sedert eenige jaaren, geklaagd, aan 't Spaansche hof. En men was, eindelyk, by 't Verdrag van Seville, in den jaare 1729, overeengekomen, om deeze klagten, door wederzydsche Gevolmagtigden, te laten onderzoeken. Ook was hiermede een aanvang gemaakt, zonder dat den Engelschen voldoening gegeven werdt. Het Spaansche Hof verstondt, dat men den sluikhandel der Engelschen ligtelyk zou kunnen beletten, zo men wilde: doch dat de Regeering aldaar niet ongaarne zag, dat 'er eenige byzondere Perfoonen, tegen de Verdragen, voordeel trokken uit de Spaansche Westindiën. Men hielt, onder anderen, voor zeker, dat de Engelsche, onder deksel van het Asfiento-schip, welk zy, volgens het Verdrag van den jaare 1713, dertig jaaren lang, jaarlyks, naar de Zuidzee mogten zenden om de Markten van Nieuw Spanje te voorzien, gewoon waren grooten sluikhandel te dryven. De Koning van Spanje hadt, hierom, in 't voorleeden jaar 1737, beslooten, den Verlofbrief, dien hy jaarlyks aan 't Asfiento-schip plag te geeven, te rug te houden. Doch deeze stap bragt te wege, dat de Zuidzee-Maatschappy in Engeland, voor wier rekening het Asfiento-schip uitgerust werdt, zig vereenigde met verscheiden byzondere Koopluiden, om de Regeering te beweegen, tot het vorderen van vergoeding voor die schade, hun, ten onregte, zo zy beweerden, aangedaan door de Spaansche Kustbewaarders. De Engelsche Gezant Keene leverde ook, nog voor 't einde des voor-

1738.

De Engelschen
klaagen
over de
Spaansche
Kustbe-
waarders.

1738. leeden jaars, verscheiden' ernstige Vertoogen in, aan 't Hof van Madrid; die, door den Spaanschen Staatsdienaar, *Don Sebastiaan de la Quadra*, beantwoord werden (n). Doch het Engelsche Hof schreef een nieuw Vertoog, tegen dat van de la Quadra (o), welk, in Grasmaand deezes jaars 1738, door den Heere *Robert Trevor*, die de zaken des Konings van Groot-Britanje, in den Haage, waarnam, aan de algemeene Staaten ter hand gesteld werdt.

Zy zoeken de Staaten te beweegen om hier in eene lyn met hen te trekken.

Het Engelsche Hof zocht, van deezen tyd af, de Staaten te beweegen, om, te gelyk met Groot-Britanje, over de Spaansche rooveryen, gelyk men sprak, te klaagen, aan 't Hof van Madrid. Men wist, naamlyk, dat de Ingezetenen der Vereenigde Gewesten ook, sedert eenigen tyd, veel geleeden hadden van de Spaansche Kustbewaarders. Voor weinige jaaren, waren hun nog twee schepen afgenomen, die van Curaçao naar Holland moesten. Ook hadt het Spaansche Oorlogschip *de Triomf* het Hollandsch schip *Amerika* veroverd. De Ambassadeur van der Meer hadt hier over ook reeds geklaagd, aan 't Hof van Madrid; doch geene voldoening bekomen. Naderhand, werden nog twee Hollandsche schepen genomen (p). Doch de *Markgraaf van S. Gillis*, Ambassadeur des Konings van Spanje by de Staaten, be-
weert-

(n) Resol. Holl. 22 Nov. 1737. bl. 658. 12 Febr. 12 Maart. 9 April, 21 Nov. 1738. bl. 47, 126, 225, 632. *Voiez* Proces entre l'Espagne & la Grande Bret. p. 3. R. ROLT Represent. of the late Gener. War Vol. I. p. 13 &c.

(o) Proces p. 15.

(p) Notul. Zeel. 15 Sept. 25 Nov. 1738. bl. 174, 222. *Zie* Europ. Merc. Jan.—July 1737. bl. 237 July—Dec. 1737. bl. 79, 276. ROUSSET Recueil, Tom. XII. p. 325, 3.8.

weerde, dat ten minften een deezer vier fchepen verbooden handel gedreeven hadt. Hy beloofde, ten zelfden tyde, dat omtrent de overigen goed regt gefchieden zou (*q*). Ook zocht hy de Staaten af te houden van 't befluit, om ééne lyn te trekken met de Engelschen. De Engelsche Gezant Horatio Walpole, in de Lente deezes jaars, wederom herwaards gekomen, ftondt hier fterk op, in den Haage; inzonderheid by de Staaten van Holland, welker ingezetenen meest door de Spaanfche Kustbewaarders benadeeld waren. Zelfs begeerde hy, dat men hier Brieven van fchâverhalinge verleende, tegen de Spaanfchen, gelyk men, in Engeland, van zins was (*r*). Doch S. Gillis hieldt den Staaten voor „ dat 'er tyd moest „ zyn, om de klagten der Engelschen te on- „ derzoeken; die, veelligt, zo gegrond niet „ zouden bevonden worden, als zy voorga- „ ven; dat de Koning, zyn Meester, zig „ ftipt dagt te houden aan de Verdragen; „ doch dat het, volgens dezelve, den Engel- „ fchen niet vryftondt, onder 't gebied van „ Spanje, in de Westindiën, te komen han- „ delen; dat men ook overeengekomen was, „ geene Brieven van Schâverhaalinge tegen „ elkanderen te verleenen, dan na geweigerd „ regt: 't welk hier geene plaats hadt. Dat „ de klagten van eenige byzondere Holland- „ fche Koopluiden van eene andere natuur „ waren, dan die der Engelschen, en alleen- „ lyk het neemen van vyf fchepen betroffen:

1738.

De
Spaan-
fche Am-
bafadeur
maant
hen hier
van af.

„ om-

(*q*) *Poitez Rousset Recueil, Tom. XII. p. 308. Europ. Merc. Jan.—Juni 1738. bl. 80.*

(*r*) *ROUSSET Recueil, Tom. XII. p. 246—251.*

1738. „ omtrent twee van welken, in 't kort, uit-
 „ spraak geschieden zou, door den Raad der
 „ Indiën, te Madrid; en daarna, door den
 „ Koning, zynen Meester, zelve, in de te-
 „ genwoordigheid van den Ambassadeur van
 „ der Meer; met wiens kennis, men reeds,
 „ sedert een jaar, onderzoek gedaan hadt op
 „ de omstandigheden van het neemen der drie
 „ overige schepen. Uit welk alles, hy besloot,
 „ dat de Staaten geene gemeene zaak met de
 „ Engelschen behoorden te maken van 't
 „ gene in de Westindiën gebeurd was (s).”

Hun ant-
 woord.

De Staaten antwoordden den Spaanschen
 Ambassadeur „ dat zy zyne poogingen, om
 „ hen af te houden van de vereeniging met
 „ de Engelschen in de Westindische zaaken,
 „ aanmerkten als gesprooten uit eene er-
 „ fte begeerte, om verdere verwydering en
 „ onlust te voorkomen. Doch dat zy de klag-
 „ ten der Engelschen, over 't ophouden en nee-
 „ men hunner schepen, en over 't belemme-
 „ ren van den geoorloofden handel en Vaart
 „ op de Westindiën, hielden te zyn van de-
 „ zelfde natuure, als de klagten, sedert eeni-
 „ gen tyd, gedaan, door de ingezetenen van
 „ hunnen Staat. Dat het Engelsche Hof de
 „ goedheid gehad hadt van hunne klagten aan
 „ 't Hof van Madrid te ondersteunen: waar-
 „ om zy, van hunnen kant, niet minder zou-
 „ den kunnen doen; zynde de klagten, we-
 „ derzyds, gegrond op de Verdragen en op
 „ het regt der Volken. Dat hun, hierom, ten
 „ hoogften aangenaam zyn zou, dat zyne Ka-
 „ „ tho-

„ tholyke Majesteit spoedige voldoening gawe 1738.
 „ zo wel aan hunne onderzaaten , als aan die
 „ van Groot-Britanje (t).”

Midlerwyl, hadden de onzen, niet konnende gedoogen, dat hun de handel belet werd door de Spaansche Kustbewaarders; ook eenig geweld gepleegd tegen de Spanjaards. De Kapitein *Henrik* of *Jan Paulus Brugman* hadt, zo de Spaanschen verklaarden, in den Herfst des voorleeden jaars, een Spaansch Vaartuig in den grond geboord, en deszelfs Schipper en Stuurman eerst deerlyk gepynigd, en toen doorschooten. Vier andere Curaçaosche vaartuigen hadden eene Landing gedaan, op de kust van Caragues en Cumana, en zig van eene groote menigte Cacao, Tabak en andere waaren meester gemaakt: by welke gelegenheid, verscheiden Spanjaards gesneuveld waren. S. Gillis vorderde deswege ook voldoening van de Staaten (u); die, by de Bewindhebbers der Westindische Maatschappye, onderzoek doende naar 't gebeurde, eerlang, vernamen, dat de Bevelhebber van Curaçao verklaard hadt, van de meeste geweldenaaryen, over welken men, van den Spaanschen kant, klaagde, geene kennis gehad te hebben. Doch de Kapitein, die zo wreedelyk met den Spaanschen Schipper en Onderstuurman gehandeld hadt, was, terstond, door hem, ingedaagd; en zou strengelyk gestraft geweest zyn, zo men hem hadt kunnen bekomen (v). Sedert,

De Spaanschen klaagen over eenige geweldenaaryen der onzen in de Westindien.

(t) Refol. Gener. 12 April 1738. dans le Recueil de ROUSSET, Tom. XII. p. 261.

(u) Votez ROUSSET Recueil, Tom. XII. p. 308.

(v) Secr. Refol. Holl. 19 Febr. 19 Sept. 1739. IX. Deel, bl. 419, 503. Refol. Gener. 17 Febr. 1738, dans le Recueil de ROUSSET, Tom. XII. p. 333.

1738. gaven de Staaten den Bewindhebberen der Westindische Maatschappye, die wederom nieuwe klagten tegen de Spaansche Kustbewaarders hadden ingebracht (w), ook last, om door de Regeering van Curaçao, scherp onderzoek te laten doen op de gepleegde geweldenaaryen, en zorg te draagen, dat men, in de Westindien, de paalen eener wettige verdediging niet te buiten ginge; gelyk zy verklaarden, ongaarne verstaan te hebben, dat door sommigen geschied was (x).

De Engelschen zenden eene Vloot naar de Middellandsche Zee.

Het Spaansche Hof scheen, onaangezien de nieuwe klagten, die tegen de onzen waren ingebracht, niet ongenegen, om den Staaten eenige voldoening te geeven, vooral, om dat men, in Spanje, niet gaarne gezien zou hebben, dat de Vereenigde Gewesten aanspanden met de Engelschen, die nu tot daadelykheden scheenen te zullen komen, na dat de Engelsche Koopluiden en de beide Huizen van het Parlement den Koning sterk aangezet hadden, om de eer der Kroone en de Scheepvaart en Koophandel der onderzaaten te verdedigen, tegen de Spaansche geweldenaaryen (y). Men besloot, hierop, eene Vloot van vyftig Oorlogschepen uit te rusten: die, onder bevel van den Admiraal *Haddock*, in 't begin van Hooimaand, uitliep, en, tot in 't volgende jaar, kruiste in de Middellandsche zee, zonder egter eenige vyandlykheden te pleegen (z).

De

(w) ROUSSET Recueil, Tom. XII. p. 423.

(x) Refol. General. 12 April 1738. dans le Recueil de ROUSSET, Tom. XII. p. 427.

(y) Proces p. 47, 51, 54.

(z) R. ROLT Represent of the late Gener. War Vol. I. p. 16.

De Staaten, aangezigt door de Engelschen, om eenige Schepen te voegen by hunne Vloote, hadden, midlerwyl, verklaard, dat zy, eer zy hiertoe kwamen, den uitflag hunner onderhandelinge aan het Hof van Madrid wilden afwagten.

De Ambassadeur van der Meer, een' keer naar Holland gedaan hebbende, was, in Zommermaand, te rug gekomen, te Madrid: en hervatte, kort hierna, de onderhandelinge met den Heere de la Quadra, die, sedert eenigen tyd, afgebroken geweest waren. In Oogstmaand, verwierf hy eerst antwoord van den Koning, behelzende, *vooreerst*, eene aanbieding van al de voldoening, die zyne Katholyke Majesteit geeven kon, op de klagten der Staaten, en *ten tweeden* eene aanwyzing, dat de Staaten nog niet, naar behooren, voldaan hadden op de klagten, welke tegen hen waren ingebragt. Omtrent het *eerste* punt, merkte de Koning aan 1. „ dat het schip *de „ jonge Kornelis Kalf*, welk, in 't jaar 1723, „ genomen was, door den Raad der Indiën, „ een en andermaal, voor goede prys was „ verklaard, schoon men niet in staat was, om „ de stukken te toonen, waarop dit vonnis „ geveld was geweest; also dezelve, met „ het Koninglyk Paleis, onlangs, verbrand „ waren. 2. Dat het zelfde ongeluk ook oorzaak geweest was, dat men, omtrent de „ schepen *Asfendelft* en *de Elizabeth*, in 't jaar „ 1734 genomen, de vereischte stukken verlooren hadt; schoon, naderhand, by nieuw „ onderzoek, was gebleeken, dat de *Asfendelft* in de Haven van Vera Cruz gezonken „ was.

2738

XXXI.
Het Spaan-
sche Hof
beloof
den Staa-
ten rede-
lyke vol-
doening.

1738.

„ was. 3. Dat de stukken, de schepen *Ame-*
 „ *rika* en *Oostwaard* betreffende, den Raad der
 „ Indiën waren overgeleverd, die 'er regt op
 „ doen zou. Midlerwyl, was de Kapitein van
 „ het eerstgemelde schip op vrye voeten ge-
 „ steld, om zyn geding te kunnen vervolgen;
 „ waartoe hem en den eigenaaren der andere
 „ schepen behoorlyk tyd gegund zou wor-
 „ den; doch zo zy niet geraaden mogten vin-
 „ den, voor den Regter te verschynen, zou
 „ men hunne zaak wel moeten oordeelen, uit
 „ de stukken, welken de Raad uit de Indiën
 „ bekomen hadt.” Omtrent het *tweede* punt,
 „ werdt aangemerkt „ dat 's Konings Onderdaa-
 „ nen in Amerika, over de geweldenaaryen,
 „ hun aangedaan, eerst geklaagd hadden aan
 „ de Regeering van Curaçao: en dat men,
 „ hier geen regt hebbende konnen bekomen,
 „ zig hadt moeten vervoegen aan de Staaten.
 „ Dat deeze geweldenaaryen haaren oorsprong
 „ genomen hadden uit den verboden handel,
 „ welken men nog bleef dryven op de kust
 „ van Caragues; en dat de klagten, welken
 „ hierover gedaan waren, zeer veel verschil-
 „ den van de klagten der Staaten; die slegts
 „ het belang van eenige byzondere Kooplui-
 „ den betroffen, daar, door de gepleegde
 „ geweldenaaryen der Staatfchen, 's Konings
 „ Grondgebied en Hoogheid geschonden
 „ was; waarom 'er blykbaare voldoening voor
 „ begeerd werdt (a).” De Ambassadeur S.
 „ Gillis sprak, op gelyke wyze, in den Haa-
 „ ge, tevens beweerende „ dat de Staaten zel-
 „ ven,

(a) *Voyez Rousset Recueil, Tom. XII. p. 360.*

„ ven, uit hoofde van het belang hunner on-
 „ derzaaten, die geoorlofd den handel in de
 „ Westindiën dreeven over Spanje, zig ver-
 „ pligt moesten agten, om den sluikhandel te
 „ straffen, en de Kustbewaarders te begunsti-
 „ gen; konnende, zonder deezen, de geoor-
 „ lofde handel niet veilig noch voordeelig ge-
 „ dreeven worden, gelyk gebleeken was, toen
 „ 'er geene Kustbewaarders waren (b).”

1738

De Staaten antwoordden den Markgraave van S. Gillis „dat, over de gegrondheid der
 „ klagten hunner onderzaaten, alleen moest
 „ geoordeeld worden, uit het Regt der Vol-
 „ ken, en uit de Verdragen, volgens welken,
 „ de vyf schepen geene verbeurdverklaring
 „ onderhevig waren. Dat men, derhalve, met
 „ reden gevorderd hadt, dat deeze vyf sche-
 „ pen te rug gegeven werden, voor eerst, om-
 „ dat drie derzelve waren genomen, op de
 „ reize van Curaçao herwaards; het vierde op
 „ de reize van hier naar Curaçao, en het vyf-
 „ de op de reize naar S. Eutitius. Ten an-
 „ dere, om dat het den onderzaaten van dee-
 „ zen Staat vryfondt, door de groote zee,
 „ te vaaren op de kusten in Amerika, die door
 „ de Staaten bezet werden, gelyk by de
 „ Munsterfche en Utrechtsche Verdragen
 „ bleek; en dat alle de vyf schepen, op den
 „ gewoonlyken togt van en naar Curaçao,
 „ genomen waren. Ten derde, om dat het
 „ Regt der Volken niet gehengde, dat de
 „ schepen van de eene, door de andere Mo-
 „ gendheid, in volle zee, onderzocht werden,
 „ ge-

De Staat-
 ten be-
 weeren,
 dat men
 hun vyf
 schepen
 behoort
 te rug te
 geeven.

(b) *Voyez* ROUSSET Recueil, Tom. XII. p. 348, 378.

1738.

„ gelyk hier nogtans gefchied was; hebbende
 „ de Kroon van Spanje zig zulk een Regt, tot
 „ op de dood van Karel den II, nimmer aan-
 „ gemaatigd, en zynde, naderhand, by de U-
 „ trechtsche Vrede, vastgefteld, dat de Vaart
 „ en Handel op de Indiën zou gehandhaafd
 „ worden, gelyk als ten tyde van Koning Ka-
 „ rel den II. *Ten vierde*, om dat men nimmer
 „ zou kunnen bewyzen, dat de genomen
 „ fchepen op de Spaansche Westindiën ge-
 „ handeld hadden, en derhalve aan verbeurd-
 „ verklaring onderhevig waren; al ware 't
 „ fchoon, dat men ze belaaden hadt gevon-
 „ den, met vrugten en voortbrengfels dier In-
 „ diën: zynde niet het overvoeren van zulke
 „ voortbrengfels en vrugten; maar alleenlyk
 „ het handelen op de Spaansche kusten, by
 „ de Verdragen, ongeoorlofd verklaard: welk
 „ laafte niet bleek, door de genomen' fche-
 „ pen, gefchied te zyn. *Ten vyfde*, om dat
 „ by de Utrechtsche Vrede, vastgefteld was,
 „ dat de overtreedingen der Verdragen ge-
 „ boet zouden worden, ter Plaatfe, daar zy
 „ gefchied waren, zo de overtreeders op hee-
 „ ter daad betrapt werden; of zo niet, ter
 „ Plaatfe, daar zy woonden: welke regel ook
 „ niet agtervolgd was, in het aantasten en
 „ verbeurdverklaaren der genomen' fchepen.
 „ *Ten zesde*, om dat men de Schippers en 't
 „ fcheepsvolk gevangelyk naar Spanje ge-
 „ voerd, en aldaar lang in hegtenis gehou-
 „ den hadt; waardoor zy buiten ftaat gefield
 „ waren, om hunne onfchuld te bewyzen naar
 „ behooren. *Ten zevende*, om dat het belang,
 „ welk de Kustbewaarders hadden by de ver-
 „ beurd-

„ beurdverklaringen , hun getuigenis ten
 „ hoogste verdagt maaken moest. *Ten agtste*,
 „ om dat de Koning van Spanje zelf, en niet de
 „ Raad der Indiën, die 'er te veel belang by
 „ hadt, over het regt of onregt, waarmede
 „ de genomen' schepen waren aangehouden,
 „ geoordeeld moest hebben. Doch zo alle
 „ deeze redenen den Koning niet mogten kon-
 „ nen beweegen, om de schepen te rug te gee-
 „ ven, of om den Staaten, op eenige andere
 „ wyze, voldoening te bezorgen; wilde men
 „ Gemagtigden benoemen, om, nevens die
 „ des Konings, 't geschil in der minne af te
 „ doen. Ondertuschen, zag men, uit al het
 „ gezeide, dat men, gantsch ten onregte, vor-
 „ derde, dat de Staaten zelven den sluikhan-
 „ del hunner onderzaaten zouden beletten;
 „ also de Kustbewaarders de schepen hunner
 „ onderzaaten zouden kunnen wegneemen,
 „ hoe streng aan dezelve de sluikhandel ook
 „ mogt verboden geweest zyn; wanneer zy,
 „ door den wind, slegts een weinig van den reg-
 „ ten weg gedreeven werden, en zelfs al hielden
 „ zy de gewoonlyke streek; gelyk reeds, meer
 „ dan eens, gezien was. Nogtans, wilde men
 „ gaarne verstaan, welke middelen de Staaten
 „ zouden kunnen in 't werk stellen, om den
 „ sluikhandel hunner onderzaaten te beletten:
 „ zullende zy deeze middelen, zo dra ze hun
 „ waren voorgedraagen, in ernstige overwee-
 „ ging neemen." Wyders weezen hunne Hoog-
 „ Mogendheden, stukswyze, aan „ dat de vyf
 „ genomen' schepen, volgens de gelegde gron-
 „ den, geen van allen verbeurdverklaring
 „ onderhevig waren. De Spaansche Westin-

1780

„ difche vrugten, in een derzelven gevonden,
 „ waren, door een Asfiento-fchip, op
 „ Curaçao aangebragt, en aldaar gelaaden,
 „ volgens eene tweede Verklaaring van den
 „ Schipper en Stuurman, die egter eerst,
 „ vermoedelyk door vreezē geprangd, ver-
 „ klaard hadden, dat zy dezelve op de kust
 „ van Caragues en Rio de la Hacha gelaaden
 „ hadden. Twee andere fchepen, die dier-
 „ gelyke goederen inhadden, waren, by 't
 „ Eiland Savona, genomen; doch, gelyk by
 „ verſcheiden' Verklaaringen bleek, op de te
 „ rug reize van Curaçao, alwaar zy hunne
 „ laading hadden ingenomen. Nog een fchip
 „ was opgebragt, zonder dat men eenige re-
 „ den gegeven hadt, waarom men het dus
 „ hadt gehandeld. Ook was het genomen in
 „ 't Koraal, en derhalve op de eigenlykē
 „ ſtreek naar Curaçao. Het vyfde fchip was
 „ by 't Eiland Mona, buiten de regte ſtreek
 „ naar S. Eufatius, genomen; doch men be-
 „ wees, met Verklaaringen, dat het, door
 „ misrekening, van zynen koers geraakt was.
 „ En ſchoon men, uit de Scheepſpapieren,
 „ hadt ontdekt, dat het laſt hadt, om waaren
 „ te handelen, die in de Spaanſche Weſtin-
 „ dien vielen; gaf zulks den Kuſtbewaarderen
 „ geen regt om het op te brengen, zo lang
 „ het niet op verbooden handel betrap was.
 „ De geweldenaaryen, waarover de Spaan-
 „ ſchen van hunnen kant klaagden, waren
 „ den Staaten ten deele nog onbekend. Die
 „ hun bekend waren hadden zy, reeds voor
 „ lang, belast, te ſtraffen. Naar de onbeken-
 „ den, zouden zy onderzoek doen, der Re-
 „ gee-

„geeringe van Curaçao, der Westindische
 „Maatschappye en allen hunnen onderzaaten
 „te gelyk belastende, om zig, in de Westin-
 „diën, stiptelyk, te gedraagen naar het regt der
 „Volken, en overeenkomstig met de geslooten
 „Verdragen: 't welk ook het eenige was, dat zy
 „op den Koning van Spanje begeerden (c).”
 By dit antwoord, was een Vertoog der West-
 indische Maatschappye gevoegd, behelzende
 zeventien oude en nieuwe punten van bezwaar-
 nis tegen de Spanjaards, allen, haars oordeels,
 aanlopende tegen de geslooten Verdragen (d):
 omtrent welke punten, de Staaten, insgelyks,
 voldoening vorderden.

1738.

't Verblyf der Engelsche Vloote in de Mid-
 dellandsche zee deedt, midlerwyl, het Spaan-
 sche Hof luisteren naar voorslagen van een
 vergelyk, waarover, te Londen, gehandeld
 werdt. Ook trof men, hier, in Herfstmaand,
 eene overeenkomst, die door den Ridder *Ge-
 raldino*, uit naame des Konings van Spanje,
 getekend werdt. Doch zy werdt, ten minsten
 gedeeltelyk, verworpen aan het Spaansche
 Hof, welk, meent men, alleenlyk, tyd zocht
 te winnen, om midlerwyl Frankryk te bewee-
 gen, om zig met Spanje te voegen tegen
 Groot-Britanje. De Spaansche Staatsdienaars
 maakten zo veele uitzonderingen op de Over-
 eenkomst, dat men de bekrachtiging, zo als zy
 ze overzonden, insgelyks, van de hand wees,
 aan het Engelsche Hof. Men drong, daaren-
 te-

Spanje
 en Groot-
 Britanje
 treffen
 eene O-
 vereen-
 komst.

(c) Resol. Gener. *Joyis* 27 *Novemb.* 1738. dans le *Recueil de*
 ROUSSET, Tom. XII. p. 331.

(d) *Voyez* ROUSSET *Recueil*, Tom. XII. p. 423.

1738. tegen, op eene eenvoudige bekrachtiging, zonder eenige uitzondering. De Gezant Keene tradt, op nieuws, in onderhandeling met den Markgraave de la Quadra. En men trof, eindelijk, eene nieuwe Overeenkomst op het Pardo, een van 's Konings Paleizen, die, den
1739. veertienden van Louwmaand des jaars 1739, getekend werdt. Zy behelsde „dat de Koning van Groot-Britanje, terstond, twee „ Gevolmagtigden benoemen zou, die, zes „ weken na de uitwisseling deezer Overeenkomst, te Madrid, met twee Spaansche Gevolmagtigden, in onderhandeling zouden treden, over de wederzydsche eischen der „ twee Kroonen, opzigtelyk op den Koophandel in Europa en Amerika; op de grens-scheiding van Florida en Karolina, en op „ andere onvereffende punten; welke allen, „ volgens de Verdragen, zouden vereffend „ worden. Dat de Koning van Spanje, binnen vier maanden, aan den Koning van „ Groot-Britanje, tot slot van rekening, wegens wederzydsch geleeden schade, vyfennegentigduizend ponden sterlings voldoen „ zou; mids hieronder niet begreepen werden de eischen, die tusschen de Kroone van „ Spanje en de Asfiento-Maatschappy, in „ Engeland, nog te vereffenen stonden (e).”
- Doch vier dagen voor het sluiten deezer Overeenkomst, hadt de la Quadra schriftelyk verklaard „dat de Koning, zyn Meester, zig „ het regt voorbehieldt, om de Asfiento der „ Negers op te schorten, in geval de Maatschapp- „ schap-

(e) Proces entre l'Espagne & la Grande Bret. p. 56.

„schappy hem niet, binnen kort, betaalde 1739.
 „de agtzenstigduizend ponden sterlings,
 „welken zy bekend hadt, voor regten op de
 „Negers, en wegens de voordeelen op het
 „schip de *Royale Caroline*, schuldig te zyn;”
 daarbyvoegende „dat hy de Overeenkomst,
 „alleen onder deeze voorwaarde, toeliet te
 „tekenen (f). De Koning van Groot-Bri-
 tanje, het Parlement terstond kennis van de
 geslooten' Overeenkomst gegeven hebbende,
 werd't plegtiglyk bedankt, door beide de Hui-
 zen, voor zynen yver ten gemeenen nutte.
 Doch zo dra was de inhoud der Overeenkomst
 niet rugtbaar geworden onder 't Gemeen, of
 men bespeurde eene geweldige gisting in de
 gemoeden. De Overeenkomst werd't, in 't
 algemeen, uitgemaakt als schandelyk en na-
 deel'g voor 't Engelsche volk. De Staatsdie-
 naars werden verdagt gehouden, als hadden
 zy zig, door Spanje, laten omkooopen, om
 't belang van 't Vaderland te verraden. De
 Ridder Robert Walpole stontd, meer dan ie-
 mant, bloot voor den gemeenen haat: en 't
 volk haakte zo driftig naar oorlog met Span-
 je, dat het Hof vergeefs arbeidde, om het tot
 bedaaren te brengen. In 't Parlement, was de
 Hofparty egter verre de sterkste. De over-
 eenkomst werd't, door beide de Huizen, goed-
 gekeurd; hoewel veertig Leden van het Huis
 der Heeren, tegen deeze goedkeuring, protes-
 teerden (g). Doch 't Gemeen was hiermede
 niet voldaan. Ook verklaarde de Zuidzee-
 Maat-

Zy wordt
in Eng-
land ver-
worpen.

(f) Proces entre l'Espagne & la Grande Bret. p. 65.

(g) Proces p. 155, 157.

1739.

Maatschappy zig ongezind, om de agtzenzestigduizend ponden sterlings, die Spanje van haar vorderde, te betaalen: waarop Koning Filips de beloofde vyfennegentigduizend ponden ook inhieldt (*h*). De Admiraal Haddock, die reeds te rug ontbooden was met de Vloote, hadt, sedert, last gekreegen, om, tot nader bevel, op de Spaansche kusten te vertoeven: 't welk, by 't Spaansche Hof, werdtaangezien, als eene inbreuk op de Overeenkomst. Men verspreidde, van wederzyde, eenige Geschriften tegen elkanderen, die de verbittering dedden toeneemen, onder beide de volken (*i*), en vooral onder de Engelschen, daar men zo sterk om oorlog riep, dat de Koning, eindelijk, in Hooimaand, besloot, Brieven van Schâverhaaling uit te geeven tegen de Spanjaards. Aan 't Spaansche Hof, nam men, eerlang, diergelyk besluit (*k*). Terstond hierop, werden alle onderhandelingen afgebroken. De Koning van Groot-Britanje verklaarde dien van Spanje den oorlog, op den dertigsten van Wynmaand (*l*): waarop, omtrent eene maand later, de Oorlogsverklaaring des Konings van Spanje tegen dien van Groot-Britanje volgde (*m*). De Koning van Groot-Britanje gaf voor reden van zyne Oorlogsverklaaring „ dat de „ Spaansche Kustbewaarders, veele jaaren her- „ waards, groote geweldenaaryen gepleegd „ hadden tegen zyne Onderdaanen, hunne „ sche-

De twee Kroonen verklaaren elkanderen den oorlog.

(*h*) Proces entre l'Espagne & la Grande Bect. p. 179.

(*i*) Voyez Proces p. 163, 168, 179, 191.

(*k*) Proces p. 235, 236.

(*l*) Proces p. 242.

(*m*) Proces p. 248.

„ schepen neemende , tegen het regt der Vol- 1739
 „ ken en de geslooten' Verdragen. Dat hy ,
 „ lang , vergeefs , om vergoeding aangehou-
 „ den hadt. Dat men , eindelyk , in Louw-
 „ maand laatstleeden , eene Overeenkomst ge-
 „ troffen hadt , waarby de Koning van Span-
 „ je zig verpligt hadt , tot de betaaling van
 „ zekere somme , binnen eenen bepaalden
 „ tyd , die reeds lang verstreken was , zonder
 „ dat men de beloofde penningen ontvangen
 „ hadt.” De Koning van Spanje gaf , daar-
 „ entegen , geene byzondere redenen van zyne
 Oorlogsverklaaring. Hy betuigde alleenlyk ,
 „ dat hy de ongeregelde eischen van Groot-
 „ Britanje , deszelfs verbreeking van verschei-
 „ den' Verdragen , en deszelfs jongste Oor-
 „ logsverklaaring niet langer verdraagen kon ;
 „ en hierom allen handel met de Engelschen ,
 „ en den invoer van alle Engelsche waaren ,
 „ gewassen en stoffen , op 't strengste , ver-
 „ boodt.”

De Staaten der Vereenigde Gewesten , by
 tyds voorzien hebbende , dat de onlusten , tus-
 s'chen de twee Kroonen ontstaan , tot openbaa-
 ren oorlog zouden uitbersten , hadden , te ge-
 lyk , beslooten , zig tuss'chen Spanje en Groot-
 Britanje , met welken beide zy verbonden wa-
 ren , volkomen onzydig te zullen houden ; voor-
 al zo Frankryk naliet , de zyde van Spanje te
 kiezen. Zy werden wel aangezigt , om zig by
 Groot-Britanje te voegen ; doch zy voorza-
 gen , ligtelyk , dat de oorlog , in zulk een ge-
 val , algemeen zou worden : 't welk zy voor-
 komen wilden. Ook hielden zy 't voordeeliger
 voor hunnen Koophandel op Spanje , dat zy

De Staa-
 ten hou-
 den zig
 onzydig.

1739- buiten den oorlog bleeven. Het Spaansche Hof was zo vergenoegd, over dit hun besluit, dat de Koning, eerlang, belastte, twee der genomen' schepen te rug te geeven, met belofte, om, na verloop van agt maanden, nog twee anderen te zullen slaaken, zo men, voor dien tyd, geene bewyzen kreege uit de West-indiën, dat zy behoorden verbeurd verklaard te worden. Maar voor 't vyfde schip, welk reeds voor veele jaaren verkogt was, kwam geene vergoeding.

XXXII. Vernieuwing van 't Verdrag van Koophandel tuschen Frankryk en deezen Staat. De Koning van Frankryk, schoon, door het Spaansche Hof, niet minder aangezigt, dan de Staaten, door dat van Groot-Britanje, scheen zig, tot nog toe, zo wel als de Staaten, buiten den oorlog te zullen houden, hoewel hy zig, kort hierna, sterk ter zee begon toe te rusten. De Staaten der Vereenigde Gewesten waren, al sedert eenigen tyd (n), met het Fransche Hof, in onderhandeling geweest, over de vernieuwing van het Verdrag van Zeevaart en Koophandel, welk, in 't jaar 1713, gesloten was, voor den tyd van vyfentwintig jaaren, welke nu ten einde gelooopen waren. De Ambassadeur Abraham van Hoey handelde 'er over, met den Heere Amelot, 's Konings Geheimschryver van Staat (o). Maar de Kardinaal de Fleury maakte zwaarigheid, om te sluiten, zo lang hy niet verzekerd was, dat

(n) Refol. Gener. *Joyis 11 April. Joyis 2 May 1737. Secr. Refol. Holl. 4 Juny, 12 Aug. 1738. IX. Deel, bl. 207, 264.*

(o) Notul. Zeel. 26 Maart, 1737. bl. 69. 24 Maart, 9 Sept. 25 Nov. 1738. bl. 58, 162, 222. Refol. Gener. *Luna 19 Mart. 20 May 1738. Joyis 18 Juny, Vener. 13 Nov. 1739. Mistiven van den Ambast. van Hoey van 23 May 1738. 18 July. 5, 26 Offic. 1739.*

dat de Staaten zig niet zouden steeken in den aanstaanden oorlog, tusschen Spanje en Groot-Britanje. Doch men stelde het Fransche Hof, hieromtrent, eerlang, zo volkomen gerust, dat het nieuw Verdrag van Zeevaart en Koophandel, wederom voor den tyd van vyfentwintig jaaren, te Versailles, getekend werdt, op den eenentwintigsten van Wintermaand deezes jaars. Het kwam, in verre de meeste en voornaamste punten, overeen, met het Utrechtsch Verdrag van den jaare 1713 (p). De Nederlandsche Koopvaardyschepen werden 'er ook in ontheeven van de betaalinge der vyftig stuivers van 't vat, behalve wanneer zy in de eene haven van Frankryk gelaadden hadden, en in de andere losten. Voorts, was 'er een' Lyst bygevoegd, waarby de inkomende regten der wederzydsche gewassen, vischeryen en gemaakte stoffen geregeld werden (q). 't Verdrag, wederzyds, behoorlyk bekragtigd zynde (r), werdt, hier te Lande, in Louwmaand des volgenden jaars, afgekondigd (s); doch daar verliep nog eenige tyd, eer het, gelyk bedongen was, in 't Parlement van Parys, geregistreerd werdt (t). De Koophandel van den Vereenigden Staat zou merkelyke voordeelen getrokken hebben uit dit Verdrag, en uit de Vaart op Spanje, gedurende den oorlog, tusschen dit Ryk en Groot-Bri-

(p) Zie XVII. Deel, bl. 512.

(q) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 324. ROUSSET Recueil, Tom. XIV. p. 447 & suiv.

(r) Secr. Resol. Holl. 13 Jan. 1740. IX. Deel, bl. 546. Notul. Zeel. 7 Jan. 8 Febr. 1740. bl. 8, 69

(s) Zie Groot-Plakaatb. VI. Deel, bl. 338.

(t) Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XIV. p. 484.

1739. Britanje, zo hunne nabuuren hadden willen gedoogen, dat dezelve onbelemmerd werdt voortgezet. Doch de Engelsche Kruisfers en Oorlogsfchepen ontzagen zig niet, de Koopvaarders van den Staat, op vermoeden, dat zy contrabande goederen voerden, aan te houden, te doorzoeken, op te brengen, en, dikwils, verbeurd te doen verklaaren: al 't welken ten hoogste nadeelig was voor 's Lands Koophandel. Ook bragt de verandering, die, kort hierna, in den staat der zaaken van Europa, kwam, te wege, dat de voordeeligste punten van het Verdrag van Koophandel met Frankryk ingetrokken en besnoeid werden; waarop, eerlang, nog grooter verwydering volgde.

*

VADERLANDSCHE HISTORIE.

VYF-EN-ZEVENTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

- I. *Engelsche Krygsbedryven in de Indiën.* II. *Strenge Winter. Oproerige bewegingen, in Holland.* III. *Toerusting in Frankryk. Gezantschap der Staaten aan den Koning der beide Sicilien. Verandering aan 't Russische Hof. De Staaten vermeerderen hunne Landmagt.* IV. *Islandsyaarders door de Deenen genomen.* V. *Twist in de Luthersche Gemeente van 's Graavenhaage, door de hooge Regeeringe bygelegd.* VI. *Beroerte op Batavia. Moord der Chineezzen aldaar.* VII. *Keizer Karel de VI. sterft. Staat der Pragmatike Sanctie. De Aartshertogin, Maria Theresia, doet zig voor Koninginne van Hongarye en Boheeme uitroepen.* VIII. *De Keurvorst van Beieren eischt 's Keizers gantsche nalaatenschap. Gronden van zyn voorgewend regt. Wedersproken door 't Weener-Hof.* IX. *De Groot-Hertog van Toskane tot Mederegent der Koninginne van Hongarye verkooren, en met het regt der Boheemsche Keurstemme vereerd. Verschillhierover. De Koningin zoekt hulp by de Staaten.* X. *Fredrik de III, Koning van Pruissen,*
ba.

beweert , regt te hebben op een gedeelte van Silezie. Het Weener-Hof wederlegt de redenen, waarop hy zynen eisch vestigt. XI. Hy valt in Silezie. Geeft'er de Staaten kennis van. Hun antwoord. Hy handelt met de Koninginne van Hongarye Slag by Molwitz. XII. De Koning van Spanje eischt de gantsche Oostenryksche nalatenschap. De Koning van Sardinie vordert Milaan. De Koningin van Hongarye verdraagt zig met hem. XIII. De Koning van Poolen eischt , als Keurvorst van Saxen , alle de Oostenryksche Staaten. Aanmerkingen over de eischen van Saxen en Beieren. XIV. Frankryk helpt de Keurvorsten , tegen de Koninginne van Hongarye. XV. Twee Fransche Legers op de been gebracht. Krygsbedryven in Opper-Oostenryk. In Boheeme. Praag verlooren. XVI. George de II. sluit , als Keurvorst van Hanover , een Verdrag van Onzydigheid. De Zwabische Kreits en 't Keurvorstendom Keulen , insgelyks. XVII. Staat des oorlogs , tuschen Spanje en Groot Britanje. Ontmoetingen tuschen Fransche en Engelsche Oorlogschepen. De Engelschen neemen veele Nederlandfche Koopvaarders. XVIII. De Staaten besluiten tot eene tweede vermeerdering hunner Landmagt. Zy zoeken den Koning van Pruissen met de Koninginne van Hongarye te bevredigen. Schans by Westeryoort gestigt. Onderstand in geld aan de Koninginne. XIX. Doorbraaken der Rivierdyken . en overstromingen , hier te Lande. XX. Oorlog tuschen Rusland en Zweeden. Verandering der Regeeringe in Rusland. Krygsbedryven in Italie. XXI. De Keurvorst van Beieren wordt Keizer ,

onder den naam van Karel den VII. Opper-
 Oostenryk herwonnen. Beieren veroverd. Krygs-
 bedryven in Moravie en Boheeme. Slag by Czas-
 lau. XXII. Vrede tusfchen de Koninginne van
 Hongarye en den Koning van Pruifsen. Praag
 herwonnen. XXIII. Derde vermeerdering der
 Krygsmagt van den Staat. Handeling met
 Frankryk en met Groot-Britanje. Perfoneele
 Quotifatie. XXIV. Raadpleegingen, ter Ver-
 gaderinge van Holland, op het ondersteunen
 der Koninginne van Hongarye. Dordrecht en
 Briel verschillen met de overige Leden. Voor-
 slag van Amsterdam. XXV. Gifting onder
 't Gemeen, door gedrukte Schriften verwekt.
 XXVI. De Prins van Oranje wylt het ampt
 van Luitenant-Generaal over 't Voetvolk van
 de hand. XXVII. Verbonden van Rusland,
 Groot-Britanje en Pruifsen. 't Geschil over
 Gulik en Berg vereffend. XXVIII. Oneenig-
 heid onder de Gewesten. Dordrecht en Briel be-
 zonden. Voorftel in den Oud-Raad te Dord-
 recht. XXIX. Antwoord van den Oud-Raad.
 Deszelfs voorflag. XXX. Voorftel in de Vroed-
 fchap van den Briele. Dordrecht komt nader.
 Besluit der meerderheid. Dordrecht en Briel
 protesteeren. Holland fchryft aan de andere
 Gewesten. XXXI. Geyoelen der Staaten van
 Utrecht. Der Kwartieren van Nieuwmegen,
 Zutfen en de Veluwe. XXXII. De algemeene
 Staaten besluiten, by meerderheid van stemmen,
 de Koningin van Hongarye, met twintigdui-
 zend man, te ondersteunen.

1739. **I**n Engeland, hadt men zig, sedert eenigen tyd, zo sterker toegerust ter zee, dat de oorlog tegen Spanje zo dra niet verklaard was, of men vondt zig in staat, om de vyandlykheden te beginnen, aan verscheiden oorden; en vooral in de Indiën, die Spanje in staat stelden, om den oorlog te kunnen uithouden, en daar men Koning Filips met het meeste voordeel meende te kunnen aantasten. De Vice-Admiraal *Eduard Vernon* was, reeds voor dat de oorlog verklaard was, naar Jamaika gezeld, met een Esquader van zeven Oorlogschepen. Van daar wendde hy, in 't midden van Slagtmaand, den steven naar Porto Bello, de gewoonlyke Haven en Marktplaats der Spaansche Gallioenen. Op den tweeden van Wintermaand, veroverde hy de twee Schanssen, die de Haven dekten, en den volgenden dag gaf de Stad zig, by verdrag, aan hem over. Hy bekwam hier een goed getal van metaalen en yzeren stukken geschuts; die gedeeltelyk vernageld, gedeeltelyk naar Jamaika, vervoerd werden. De Stad werdt, na 't slegten der Vestingwerken aan de Haven, wederom verlaaten (a). Voorts, werdt de oorlog wederzyds voortgezet, door het veroveren van veele Koopvaardyschepen, op elkanderen. In Herfstmaand des volgenden jaars, ging *George Anson*, met een Esquader onder zeil naar de Zuidzee. Hy verbrandde, op deezen togt, de Stad Paita, en veroverde, op den laatsten van Zo-

(a) Zie de Brieven in de *Europ. Merc. Jan. — Juny 1740* bl. 149, 291. R. ROLT Repref. of the late War. Vol. I. p. 47 &c.

Zomermaand des jaars 1743, een ryk gelaaden Galloen, welk jaarlyks van Manilla naar Aquapulco plag gezonden te worden (b). Doch de onderneemingen der Engelschen op Cartagena en Cuba mislukten, voornaamlyk, zo men wil, uit hoofde van het misverstand tusfchen hunne Bevelhebbers ter zee en te lande (c).

In Wynmaand des jaars 1739, begon het, hier te Lande, maatiglyk, te vriezen. Doch 't weder veranderde, in Slagtmaand, geheellyk; zo dat men eenen zagten winter te gemoet zag. Maar op den vierden van Louwmaand des volgenden jaars, herstelde zig de vorst, met zo veel felheid, dat niemant van zulk een' strenge Winter geheugenis hadt. Op den tienden en elfden, was de koude op 't hevigst. Verscheiden' menschen vrooren, by nagt, dood op de straaten. De Zuiderzee lag, alomme, dik bezet met ys, en werdt, weeken agtereen, met paard en sleede, gebruikt. De Noordzee was, tot op eene halve myle van strand af, toegevrooren. 't Vroor, aan sommige oorden van Holland, omtrent drie duimen dik, in een etmaal, en men getuigt, dat het ys, in 't begin van Lentemaand, nog omtrent twintig duimen dik was, in de Haarlemmer Meer. 't Weder scheen zig, somtyds, wel een weinig te ontlaaten; doch 't sloeg, geduuriglyk, wederom aan 't vriezen, tot dat het, op den tienden van Lentemaand, aanhoudend begon te dooijen: waardoor het ys zagtelyk verdween.

1739.

II.
Strenge
Winter.

1740.

De

(b) Zie G. ANSONS Reistogt beschryv. door R. WALTER.

(c) R. ROLT Repr. of the late War. Vol. I. p. 110 &c. 261 &c.

1740. De vorst hadt , ondertusfchen ; groote fchade gedaan aan de veldgewasfen en 't geboomte , en eene geweldige duurte in de Leevensmiddelen veroorzaakt , waartoe de koude Lente ook veel toebragt. Aan Beestenvoeder was zeer groot gebrek ; 't welk veel Hoornvee , in Friesland , het leeven kostte (*d*). De duurte der Leevensmiddelen hieldt aan , tot in 't najaar , en veroorzaakte , eerlang , eenig gemor onder 't Gemeen , hier te Lande ; waaruit , in Oogstmaand en wat laater , oproerige beweegingen ontstonden , in sommige Steden , die niet dan met moeite gestuit werden. Te Rotterdam werd't een Grutters huis aangevallen : ook te Delft. Doch de Schuttery , in de wapenen gekomen , stuitte den moedwil spoedig. In den Haage , werden wel twee Grutters huizen geweldiglyk aangetast , door 't graauw , welk zig , door de bezetting en Schuttery , die last hadt met fcherp te fchieten , bezwaarlyk , bedwingen liet (*e*). Het Hof van Holland gaf , hierop , den zeventienden , een fcherp Plakaat uit , tegen diergelyke oproerige onderneemingen (*f*).

Oproeri
gebewee-
gingen in
Holland.

III. De toerusting in Engeland werden , dit jaar , zo sterk voortgezet , dat het Fransche Hof hieruit een voorwendfel nam , om eerlang ook twee Esquaders in zee te brengen , die te Brest en te Toulon waren verzameld. De Koning van Frankryk , 't zy dat hy , gelyk men meende , reeds vastgesteld hadt , den oorlog te hervatten tegen den Keizer , met wien hy

Toerus-
tingen in
Frankryk.
Handelin-
gen van 't
Fransche
Hof.

(*d*) Zie Europ. Merc. Jan.—Juny 1740. bl. 59-194, 253, 298.

(*e*) Verhaal in de Europ. Merc. July—Dec. 1740. bl. 125.

(*f*) Groot-Plakatab. VI. Deel, bl. 575.

hy maar pas bevredigd was; 't zy dat hy voorzag, dat de kryg, tusfchen Spanje en Groot-Britanje ontftaan, haast algemeen zou worden; hadt, na 't fluiten van een Verdrag van Onderftand met Zweeden, in 't jaar 1738, waarvan wy, in 't vervolg, nader zullen moeten gewaagen, in 't voorleeden jaar, een Verbond van onderlinge befcherminge bewerkt, tusfchen deeze Kroon en de Porte; waarby men beloofde, elkanderen, in 't byzonder tegen Rusland, welk naauw met den Keizer verbonden was, te zullen byftaan (g). Wat laater, werdt 'er ook een Verdrag van Vrede en Koophandel geflooten, tusfchen de Porte en den Koning der beide Sicilien (h); welk men, in Frankryk, hoopte, dat den weg baanen zou tot eene nadere verbindtenis tusfchen de twee Mogendheden, ten nadeele van 't Huis van Oostenryk. De Staaten der Vereenigde Gewesten, gezind de vriendschap met het Hof van Napels aan te kweeken, hadden, na veel raadpleegens (i), op den voorflag van Holland, in 't begin deezes jaars, den Heer *Joan Egidius van Egmond van der Nyenburg*, derwaards gezonden, om den Koning, die, in 't jaar 1738, met *Maria Amelia*, Dogter des Konings van Poolen, getrouwd was, over deszelfs Huwelyk, geluk te wenschen, en om, over een Verdrag van Vriendschap, Koophandel en Zeevaart in onderhandeling te treden (k). Doch Frankryk, naauwer

1740

Gezantschap der Staaten naar Napels.

(g) *Votés Rousser Recueil, Tom. XVIII. p. 2.*(h) *Rousser Recueil, Tom. XVIII. p. 7.*(i) *Noutf. Zeel. 10 April 1738. bl. 126. 24 Nov. 1739. bl. 61.*(k) *Zie zyne Instr. in de secr. Refol. Holl. 21 Octob. 1738. IX. Deel, bl. 371. Zie ook Europ. Merc. Jan. 1740. Juny 1740. bl. 174.*

1740. wer dan zy verbonden met het Koningklyke Huis, zag ongaarne, dat de Staaten enger vereeniging zогten met beide de Sicilien. Ook verwekte de handeling te Napels, over een Verdrag van Koophandel, eenige afgunst in de Engelschen, welke vaart op de Middellandsche zee, sedert het uitbersten van den oorlog met Spanje, zeer belemmerd geworden was. De handeling der Staaten hadt hierom traagen voortgang. Men ontwierp wel een Verdrag van Koophandel; doch de verandering, die, nog voor 't einde des jaars, in den staat der zaken van Europa voorviel, bragt te wege, dat het niet voltrokken werdt, schoon men 'er nog, tot in 't jaar 1742, over handelde in den Haage (1). De Franschen handelden, midlerwyl, ook aan 't Hof van Petersburg, daar merkelyk misnoegen ontstaan was, tegen de tegenwoordige Regeering, ter oorzaake van de nadeelige Vrede met de Porte, en van de uitsluiting der Prinsesse Elizabet van de opvolginge. Het Huis van Dolgorucki, welk, in den aanvang der Regeeringe van de tegenwoordige Keizerinne, in ongenade vervallen was, hadt dit misnoegen verwekt, of gevoed; en, zo men wil, eene famenzweering gefineed, om Elizabet op den Troon te zetten. Doch de toeleg was ontdekt, en in de hoofdbeleiders strengelyk gestraft (m). Men geloofde, in 't gemeen, dat de Franschen de hand in dit werk ge-

Verandering in 't Rusfische Ryk.

(1) Secr. Resol. Holl. 26 Nov. 1740. 17 Jan. 1741. IX. Deel, bl. 646, 647. Resol. Holl. 20 April 1741. bl. 350. 9, 22 Nov 1742. bl. 785, 956. Notul. Zeel. 4 Febr. 1740. bl. 64. 28 Febr. 1741. bl. 83.

(m) Zie Europ. Merc. Jan. — Juny 1740. bl. 18. July — Dec. 1740. bl. 114, 200. MONTGON Memoir. Tom. VII. p. 452.

gehad hadden; en dat de opstand, door de Zweeden, ondersteund geweest zou zyn. De Keizerin, den gevaarlyken aanlag gestuit hebbende, verklaarde, in Wynmaand, den Prins *Iwan* of *Joan*, een kind van twee maanden, gebooren uit de Prinsesse *Anna van Mekelenburg*, Zusters Dogter der Keizerinne, en, in 't voorleeden jaar, getrouwd met *Anton Ulrich*, Hertog van Brunswyk - Wolfembuttel (*n*), tot haaren opvolger (*o*). Zy overleedt, kort hierna. De jonge Prins werdt, onder den naam van *Joan den III*, tot Keizer uitgeroepen, en de Regeering aanvaard, door den *Graave van Biron*, Gunsteling der overleeden' Keizerinne, die hem, in 't jaar 1737, hadt doen verheffen tot Hertoge van Koerland, in de plaats haars Ooms, die haaren overleeden' Egtgenoot opgevolgd was. Doch hy was maar weinige weeken in 't bewind geweest, toen de Graaf van Munnich, met bewilliging, of op last der Groot-Vorstinne, Moeder des jongen Keizers, die ongaarne gezien hadt, dat haar Zoon, voor haar, met de Keizerlyke waardigheid, vereerd geworden was, hem en zyne Gemaalin in hegtenis nam, en naar 't Kasteel Schlusfelburg voeren liet. De Groot-Vorstin aanvaardte toen de Regeering, onder den naam van *Regente*, en bande den Hertog van Koerland, eerlang, naar Siberie (*p*). Zulke onverwagte veranderingen
aan

(o) Europ. Merc. July — Dec. 1739. bl. 67.

(p) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1740. bl. 242.

(p) MONTGON Tom. VII. p. 456. 457 Europ. Merc. July — Dec. 1740. bl. 293 enz.

1740. aan 't Rusfifche Hof, die, eerlang, van eenen oorlog met Zweeden gevolgd werden, waren oorzaak, dat men zig, aldaar, eenen tyd lang, weinig moeijen kon, met uitheemfche zaaken. In Frankryk, vergenoegde men zig niet, met de toerustingten ter zee, van welken wy, boven, gewaagden; maar men begon ook 's Konings krygsmagt te lande te vermeerderen. Ook werdt, te Grevelingen, gearbeid, aan twee Sluizen: eene van welken in staat zyn zou, om groote fchepen door te laaten. De Staaten der Vereenigde Gewesten, ziende de nabuuren zig wapenen, en niet weetende, of zy de onzydigheid zouden konnen bewaaren, vonden, in Oogstmaand, geraaden, 't getal van hun Krygsvolk te lande te vermeerderen, met elfduizend vyfhonderd agttien man, die, tegen den vyfentwintigften van Louwmaand des jaars 1741, moesten gereed zyn (q). Men hadt, reeds federt eenige maanden, geraadpleegd op deeze vermeerdering, en te gelyk op eene uitrusting van twaalf fchepen van oorloge. Doch de bewilliging der meeste Gewesten, met naame die van Zeeland, was traaglyk bygekomen. Midlerwyl, hadt men, reeds in Bloeiemaand, vastgefteld, terftond, zes fchepen, by voorraad, in zee te brengen (r).

De Staaten vermeerderen hunne Landmagt.

IV. De ingezetenen van eenige Plaatsen aan de Maaze in Holland waren, federt lang, gewoon geweest, omtrent de kusten van Ysland te vifchen,

(q) Refol. Gener. 25, 31 Aug. 1740.

(r) Refol. Holl. 17 Sept. 1740. bl. 587. Notul. Zeel. 21 Jan. 4, 15 Febr. II. 14, 2° April 1740. bl. 40, 41, 65, 66, 75, 183, 196, 222. Refol. Gener. Martis 31 May 1740.

schen , en , by deeze gelegenheid , eenigen handel te dryven met de Eilanders , en met die van Ferro. Doch de Koning van Deenemarke , zig , van ouds , de opperste magt over deeze Eilanden hebbende aangemaatigd , hadt , in 't jaar 1733 , aan èene Maatschappy in zyn Ryk Oktroi verleend , om , met uitsluiting van alle anderen , op deeze Eilanden te handelen. De Hollanders kreunden zig niet aan dit Oktroi , en vervolgden hunnen handel , gelyk zy gewoon waren. Maar de Koning van Deenemarke , die , sedert eenigen tyd , ook de Nederlandfche Walvischvangst , in Groenland en in Straat Davids , zocht te belemmeren , dit jaar een Oorlogfchip in zee gebragt hebbende , hadt den Bevelhebber belast , den Yslandschen handel der onzen , geweldiglyk , te beletten. Hy maakte zig , zonder moeite , meester van zes Hollandfche Hoekers : vyf van welken , te Koppenhagen , werden opgebragt. De zesde ontkwam 't gevaar gelukkiglyk , na dat drie Hollandfche Matroozen zig meester gemaakt hadden van vyf Deenfche foldaaten , aan welken men 't Vaartuig hadt toevertrouwd. De Staaten , kennis van deeze geweldenaary gekreegen hebbende , gaven hunnen Refident Coeymans , te Koppenhagen , bevel , om de genomen hoekers te rug te vorderen. Ook leverde hy , ten deezen einde , verfcheiden Ver- toogen in aan 't Deenfche Hof. Doch 's Konings Staatsdienaars verftonden , dat de Hollandfche hoekers verbooden handel gedreeven hadden , en hierom , met regt , verbeurd verklaard waren. De Refident deedt , derhalve ,

1740
—
nige Ys-
lands-
vaarders.

1740. vergeeffche moeite. De Hoekers werden niet vry gegeven (s).

V In de Lutherfche Gemeente van 's Graavenhaage, waren, federt eenige jaaren, oneenigheden ontftaan, die, eerlang, zo hoog gelooopen waren, dat 'er 's Lands hooge Regeering mede gemoeid geweest was. *Mauritius Maasfen*, rustend Leeraar deezer Gemeente, hadt, reeds in 't jaar 1738, een fneekfchrift ingeleverd by 's Lands hooge Regeeringe, waarin hy zig zeer beklaagde, over den grootften Kerkenraad, die hem, nadat hy van 't bygelegd. predikanten ontflaagen was, tegen het gebruik, zitting en ftem in Kerkelyke Vergaderingen, en 't regt om buiten de Kerke te mogen doopen, ontzeid hadt: hem, daarenboven, beflaande in eene boete van honderdzevenendertig guldens en tien ftuivers, zynde de helft van een vierendeel jaars gaadje, ten behoeve van het Lutherfche Weeshuis aldaar. De Staaten, 't Verzoekfchrift overwoogen hebbende, vonden ongeraaden, zig onmiddelyk te fteeken in gefchillen, die louter Kerkelyk waren, dan voor zo ver, daardoor, iemant hunner Onderzaaten van de Lutherfche Gezindheid ontrust werdt. Zy verftonden, nogtans, dat de Kerkenraad de paalen zyns gezags overfchreeden hadt, in 't opleggen der geldboete aan den Predikant Maasfen: 't welk zy hielden te fmaaken naar eene onredelyke aanmaatiging van burgerlyk Regtsgebied, die

zy

(s) Resol. Holl. 21 Maart. 17 April 1738. bl. 156, 261. 16 Sept. 12 Dec. 1739. bl. 550, 805. 14 Maart., 11, 13 April, 2 Dec. 1741. bl. 215, 298, 304, 910. Zie de Stukken in de Europ. Merc. Jan. — Juny 1741. bl. 29, 313. July — Decemb. 1741. bl. 206.

zy niet konden gedoogen : waarom zy het opleggen deezer boete, terfcond, voor nietig verklaarden. Doch zy stelden de uitspraak over de Kerkelyke geschillen aan de drie voornaamste Lutherische Gemeenten van Holland, die van Haarlem, Leiden en Amsterdam. En naardemaal zy te gelyk vernomen hadden, dat de Lutherische Predikanten, nu en dan, smaadelijk spraken van de Leere der openbaare Kerke deezer Landen, deden zy hun, ernstelyk, aanzeggen, dat zy zig hiervoor zouden hebben te hoeden (t). De drie Gemeenten, aan welken de uitspraak der Kerkelyke Geschillen gesteld was door de hooge Overheid, arbeidden eenen geruimen tyd, eer zy middel vonden, om dezelve by te leggen. Eindelyk, vernietigden zy, in Gras- en Bloei maand dezes jaars 1740, alle de Besluiten, by den Kerkenraad van 's Graavenhaage, ten nadeele van den Predikant Maassen genomen. De Predikanten Maassen en *Pambo*, die meest met elkanderen overhoop gelegen hadden, werden, in Slagtmaand daarna, door Gemagtigden uit de Gecommitteerde Raaden, met elkanderen verzoend (u); waarmede de gemoeden der Lutherischen in 's Graavenhaage, wederom, voor eenen tyd, in rust geraakten. In 't jaar 1749, ontstondt 'er, op nieuws, eenige onlust over 't verkiezen van Ouderlingen en Dikeren, die, door 't Hof, op last der Staaten, beslist werdt (y).

1740]

Ba-

(t) Refol. Holl. 30 Nov. 1738. bl. 626.

(u) Refol. Holl. 20 Maart 1738. bl. 181. 18 Febr. 1741. bl. 122. Zie Europ. Merc. July — Dec. 1740. bl. 78, 307.

(y) Refol. Holl. 8 Jan. 6 Maart, 29 Aug. 1750. bl. 17, 178, 343.

1740.

Beroerte
op Bata-
via, en
Moord
der Chi-
neezen
aldaar.

Batavia, de Hoofdstad van Nederlandsch Indië, geraakte, in Wynmaand deezes jaars, in eene zorgelyke beweging, die in brand en moord eindigde. De Chineezen, die zig, in grooten getale, in en om deeze Stad bevonden, en aldaar zwaaren Koophandel dreeven, of zig met de Scheepvaart, Visfchery, Landbouw en veelerlei handwerken geneerden, waren, al federt eenen geruimen tyd, misnoegd geweest op de Regeering, over de lasten, die hun, van tyd tot tyd, waren opgelegd, somtyds, zo geloofd werdt, meer om deezen of genen gunsteling des algemeenen Landvoogds te bevoordeelen, dan tot bevordering van 't belang der Maatschappye. Uit dit misnoegen, werdt een opstand voorspeld: waarom men geraaden vondt, de lediggangers onder dit volk de Stad te doen ruimen, of op te vangen, en naar Ceilon te verzenden. Verscheiden hoopen van dit geboefte onthielden zig, federt, rondom de Stad, daar zy veel moedwils bedreeven. Men viel, eerlang, in 't vermoeden, dat de verjaagde menigte gemeenschap hieldt met haaren Landaart in de Stad. En men werdt in dit vermoeden gesterkt, door drie Chineezen, die der Regeeringe, op den zesentwintigsten van Herfstmaand, kwamen aandienen, dat de Chineefche Landaart, die „ zig buiten de Stad onthieldt, eenen gevaar- „ lyken opstand in den zin hadt; dat men Ba- „ tavia dagt te overrompelen, de Christenen „ te vermoorden, en zig van alles meester te „ maaken.” Twee Raaden, *Gustaaf Willem van Imhoff* en *Maurits van Aarden*, werden, aan 't hoofd van eenige manschap, ter Stad uit

uit gezonden, om een gedeelte van den woesten hoop, die tot aan Tanabang en Bacasfy, niet verre van de Stad, genaderd was, te verdryven: 't welk ook gelukte. Doch dezelfde of een andere hoop overweldigde, wat laater, een buitenpost, de Qual genaamd. In de Stad, was men, midlerwyl, ook op zyne hoede. 't Volk werdt in de wapenen gebragt. De Chineezen kreegen bevel, om, na zonnen ondergang, geen licht te branden, 't hoofd niet ten vensteren uit te steeken, en veel min zig op sraat te vertoonen. Ondertusfchen, werden eenige dagen, ter wederzyde, in merkelijke ongerustheid geseeten. Op den agtften van Wynmaand, vertoonde zig een hoop Chineezen onder 't geschut van de Stad, welk, op hen los gebrand zynde, hen verstuiven deedt. Veelen hielden zig toen verzekerd, dat deeze hoop met die van binnen verstand gehouden, en beweeging onder de Chineezen in de Stad verwacht hadt. Hierop begon, des anderen daags, de woede tegen deezen. De gewapende manschap, op last, zo zy voorgaf, van den Landvoogd, *Adriaan Valkenier*, viel in de huizen der weerlooze Chineezen, en vermoordde alles, wat haar voorkwam. Onder dit woeden, ontftondt 'er brand in verscheiden' Chineefche wooningen, die, waarschyndlyk, door hen zelve, gestigt was, en eene bystere verwoesting maakten in de Stad; doch, eindelyk, nog tydig, gebluscht werdt. By 't moorden, werdt het plonderen gevoegd, waar in 't Bootsvolk zonderling uitftak. Ook gaat het vast; dat 'er, ter deezer gelegenheid, by veele ryke Chineezen, schatten geroofd zyn.

De

1740.

De dag liep dus ten avond. En des anderen-
daags, zag men de half verbrande huizen, en
de Straaten, daar dezelve gestaan hadden,
opgehoopt of bezaaid met Lyken, naar dat de
rampzaligen, by menigten of enkelen, waren
afgemaakt. 't Plonderen hieldt nog een dag
of twee aan: doch werd eindelyk, van hoo-
ger hand, belet. De Chineezen, die zig nog,
hier en daar, buiten de Stad, onthielden,
werden, eindelyk, allen, of omgebragt, of
verjaagd. De rust allengskens hersteld zynde,
kondigde de Regeering eene algemeene ver-
giffenis af; de Chineezen, die gevlugt waren,
of zig verstekten hadden, te gelyk verlof gee-
vende, om hunne voorige hanteeringen te aan-
vaarden, mids zy zig onderwierpen: gelyk
veelen deden. Ondertusfchen, vreesde men,
dat de ysfelyke moord der Chineezen op Bata-
via veel nadeels doen zou aan den Koophan-
del. Eenige Raaden van Regeeringe oordeel-
den ook, dat de Landvoogd Valkenier on-
voorzigtige bevelen gegeven, en daardoor
den moord en plondering veroorzaakt hadt.
't Scheen zelfs, dat zy op middelen peinsden,
om hem van de Regeering te ontzetten. Doch
hy, hiervan de lugt gekreegen hebbende,
deedt drie Raaden, Imhoff, *Elias de Haaze* en
Izaak van Schinne, in hegtenis neemen. Maar
zy werden, eerlang gellaakt (w). Imhoff,
federt herwaards gekeerd, wist zig, by de
Bewindhebbers der Maatschappye, zo wel te
verdedigen, dat zy, reeds te vooren beslooten
hebbende hem, in de plaats van Valke-
nier,

(w) Uit 'vercheiden' gedrukte Verhaalen.

nier, tot gemeenen Landvoogd aan te stellen; hem, eerlang, met eere, naar Batavia te rug zonden. Valkenier, midlerwy!, herwaards ontbooden, was aan de Kaap de Goede Hoop vastgehouden. Men zondt hem, eerlang, te rug naar Batavia, daar hy, nog eene wyle, in hegtenis zat. Na de terugkomst van Imhoff op Batavia, werdt de rust en 't vertrouwen onder de Chineezen, allengskens, wederom hersteld (x).

Doch deeze Indische beroerte, en 't gene'er verder, hier te Lande, in deezen tyd, voorviel, was van geringen invloed, in vergelyking van de merkwaardige verandering in de Regeering der Vereenigde Gewesten, waartoe thans de weg gebaad werdt, door de dood van Keizer Karel den VI; die, op den twintigsten van Wynmaand deezes jaars, was voorgevallen (y). 't Zal, hierom, noodig zyn, dat wy de gevolgen van deeze dood, zo ver zy deezen Staat betroffen hebben, hier, eenigszins omstandiglyk, te boek stellen.

Keizer Karel de VI, wel voorziende, dat 'er, na zyn affterven, verschil over zyne naalatschap ontstaan zou, indien hy, zonder mannelijke nazaaten, overleedt, gelyk te dugten was; hadt, al voor veele jaaren, gearbeid, om zyne erfgoederen te doen komen op zyne oudste Dogter, Maria Theresia, die, met den Hertoge van Lotharingen, thans Groot-Hertog

1742

VII.

Overgang tot het verhaal der gevolgen van de dood van Keizer Karel den VI.

Staat van 'sKeizers Pragmatike Sanctie.

(x) Refol. Holl. 2 May, 22 Sept. 1742. bl. 292, 728. Zie Europ. Merc. July—Decemb. 1743. bl. 79. Jan.—Juni 1744. bl. 265.

(y) *Mislive van den Envoyé B. D. VAN BURMANIA van 29 Oct. 1740.*

1740. tog van Toskane, gehuwd was. Hy hadt, ter
 deezen einde, gelyk wy, in 't voorgaande ge-
 deelte deezer Geschiedenisse, gezien hebben
 (x), zyne Pragmatike Sanctie, waarby hy haar
 zyne Staaten besprak na zyn overlyden, doen
 bevestigen, door de Vorsten en Stenden des
 Duitfchen Ryks: de Keurvorsten van Saxon,
 Beieren en de Palts uitgenomen (a). De twee
 Aartshertoginnen, Dogters van Keizer Jozefus,
 welker oudste met den Keurprins van Saxon,
 thans Koning van Poolen en Keurvorst; en
 welker jongste, met den tegenwoordigen Keur-
 vorst van Beieren, gehuwd was, hadden nogtans
 beide, plegtiglyk, afgeftaan van allen eisch op de
 Oostenrykfche nalaatenschap, en deeze afstand
 was, door haare Egtgenooten, bekragtigd. De
 Keurvorst van Saxon hadt zig, naderhand, op
 nieuws, verbonden, tot de handhaavinge der
 Pragmatike Sanctie, zo de Keizer hem aan de
 Poolfche Kroon wilde helpen (b), gelyk dee-
 ze gedaan hadt. Karel de VI. zocht, midlerwyl,
 ook andere Mogendheden te beweegen, om zig
 tot de handhaavinge der Pragmatike Sanctie te
 verbinden. Spanje liet 'er zig toe overhaalen,
 in 't jaar 1725 (c). De Koning van Pruifsen,
 in 't volgende jaar (d): en Groot-Britanje
 en de Staaten, by 't Weener-Verdrag van den
 jaare 1731 (e). Frankryk zelf verbondt zig
 tot het handhaaven der Pragmatike Sanctie,
 by het algemeen Verdrag van Vrede van den
 jaare

(x) XVIII. Deel, bl. 312.

(a) XIX. Deel, bl. 77.

(b) XIX. Deel, bl. 142.

(c) XVIII. Deel, bl. 308.

(d) XVIII. Deel, bl. 390.

(e) XIX. Deel, bl. 48, 70.

jaare 1738: welk, in 't volgende jaar, door de Koningen van Spanje, de beide Sicilien en Sardinie, aangenomen werdt (f). De Oostenrykfche Staaten fcheenen dus verzekerd te zyn voor de Aartshertoginne, Maria Theresia. De Keizer, haar Vader, meende hiertoe de beste maatregels genomen te hebben. Doch 't bleek, eerlang, dat hy verkeerde rekening gemaakt hadt. Verscheiden' Duitsche Vorsten, onaan gezien zy zig tot de handhaving der Pragmatike Sanctie verbonden hadden, maakten eisch op 's Keizers gantsche nalaatenfchap, of op een gedeelte derzelve. De Koningen van Spanje en Sardinie volgden hun voorbeeld. De Koning van Frankryk, die zig ook, tot de handhavinge der Pragmatike Sanctie, verpligt hadt, hieldt zig nu ontslaagen van deeze verpligting, en voegde zig by de Vorsten, die aanspraak maakten op de Oostenrykfche Staaten. Men verstondt, aan 't Fransche Hof, dat de Pragmatike Sanctie verscheiden' Vorsten in hun goed regt verongelykte, en dat de Koning de hand niet leenen mogt, tot iet, welk hem nu bleek onregtvaardig te zyn, onaan gezien hy 'er zig, voorheen, toe verbonden hadt (g). Voorts, merkte de Kardinaal de Fleury ook aan „ dat het Verdrag „ van den jaare 1738 niet bekragtigd gewor„ den was door het Duitsche Ryk, „ welk egter de voorafgaande Punten, waarop dit Verdrag gebouwd was, aangenomen hadt (h). Groot-Britanje en de Staaten waren, onder de

(f) XIX. Deel, bl. 242, 244.

(g) Memoir. pour servir a l'Hist. de l'Europe Tom. I. p. 2, 3.

(h) Voyez ROUSSÉT Recueil, Tom. XVI p. 454, 459.

1740. de voornaamste Mogendheden van Europa, schier de eenigsten, die zig verbonden reken- den, om 's Keizers nalaatenschap, zo veel mogelyk ware, in haar geheel te houden. Detwist over dezelve bragt eenen fellen agtjaarigen oorlog voort, die zo veel invloed gehad heeft op den Staat der Vereenigde Gewesten, dat hy verdient, in zynen aanleg en uitflag, met eenige uitvoerigheid, verhaald te worden.

De Aarts- Terftond na 's Keizers dood, deedt de Aarts- hertogin Maria Theresia, zig uitroepen, voor Koningin van Hongarye en Boheeme, en voor wettige erfgenaame van alle de Oostenryksche Staaten. Zy gaf aan de Mogendheden van Europa kennis van deeze gewigtige verandering; en onder anderen ook aan de Staaten der Vereenigde Gewesten, die haaren Brief, beleefde- lyk, beantwoordden. Zo deden ook de Koning van Groot-Britanje en de Regeering van Rusland. Doch aan 't Hof van Munchen werdt de brief der Koninginne, ongeopend, te rug gegeven: aan andere Hoven, werdt hy aanvaard en flauwelyk beantwoord. Elk liet de bekendmaking der Koninginne zo veel gelden, als zyne verpligting of belang hem inboezemde, of toeliet. Men verwagtte, derhalve, dat haare Majesteit, wel haast, in 't bezit haarer Vaderlyke Goederen, gestoord zou worden.

VIII. De Keur- De Keur- vorst van Beieren maakt aanspraak op 's De Keurvorst van Beieren was de eerste, die openlyk aanspraak maakte op 's Keizers gantsche nalaatenschap. Hy was, sedert dat hy, als Ryksvorst, zwaarigheid gemaakt hadt, in 't bekragtigen der Pragmatike Sanctie, over dit punt, in geschil geraakt met het Weener-Hof, welk

welk eenige scherpe schriften tegen hem in 't licht gegeven hadt, die, van zyne zyde, niet onbeantwoord gebleeven waren (1). Doch deeze pennestryd was, reeds voor eenige jaaren, geëindigd. 't Geschil zelf was, nogtans, in Zomermaand deezes jaars, wederom leevende geworden, ter gelegenheid van het afsterven des Bisfchops van Augsburg. De Keurvorst hadt, toen, den Keizer verzogt, dat deeze de aanstelling van zynen Broeder, Prins *Theodoor van Beieren*, tot Bisfchop van Augsburg, wilde helpen bevorderen, en de Keizer hadt zig hiertoe niet ongeneegen verklaard, mids de Keurvorst, van zynen kant, de Pragmatike Sanctie beloofde te handhaaven: waartoe hy, naar 's Keizers oordeel, zig te meer verplicht behoorde te rekenen, om dat zyne Gemaalin, Maria Jozefa, van allen regt op de Oostenryksche nalaatenschap afgeftaan hadt, en om dat deeze afstand door hem, plegtiglyk, bekrachtigd was. Doch de Keurvorst antwoordde „ dat deeze bekrachtiging alleen zag op den „ eisch zyner Gemaalinne, welken hy nimmer „ zou doen gelden; maar dat men hem niet „ moest vergen, te handelen ten naadeele van „ een regt, welk zyn eigen Huis, van over- „ oude tyden, gehad hadt.” Hy was egter zo zeer gezet op de verkryging van het Bisdom van Augsburg voor zynen Broeder, dat hy verklaarde „ zyn gantfche Huis, met alle des- „ zelfs voorregten, te stellen aan 't Vaderlyk „ welbehaagen van zyne Keizerlyke Majesteit.” Doch de Keizer, niet veel tellende op zulke

17403
 Keizers
 gantfche
 nalaaten-
 fchap.
 Hande-
 ling hier-
 over,
 tusfchen
 wylen
 den Kei-
 zer en
 hem.

(1) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XIV. p. 125. & suiv.

1740. algemeene betuigingen, antwoordde andermaal, dat hy zig, in 't jaar 1726, by het Verbond, door hem en den Keurvorst van Keulen, met zyne Keizerlyke Majesteit, geslooten, reeds tot de handhaving der Pragmatike Sanctie verbonden hadt: waarom hy 'er nu geene zwaarigheid in behoorde te maaken. Maar de Keurvorst hernam, dat de verbindtenis van 't jaar 1726 niet verder ging, dan die, by 't fluiten van zyn Huwelyk, gemaakt was; gelyk hy, by 't aangaan deezer Verbindtenise, uitdrukkelyk, hadt doen verklaren. Doch dat zyn regt op 's Keizers Staaten, in geval deeze zonder zoonen overlyden mogt, gegrond was op eenen Uitersten Wil van Keizer Ferdinand den I, waarvan het oorspronkelyke, welk hy verzogt dat zynen Gezant vertoond mogt worden, te Weenen, bewaard werdt (k).

Hy vestigt zyn regt, onder anderen, op een Uittreksel uit het Testament van Ferdinand den I;

Dit laatste antwoord van den Keurvorst was, den twee en twintigsten van Wynmaand, en dus twee dagen na 's Keizers dood gedagtekend. De Keurvorst hadt reeds kennis van 's Keizers ziekte bekomen: en by een brief, die den eenentwintigsten gategend was, zynen Gezant aan 't Weener-Hof, den *Graave de la Perouse*, gelast „ dat hy, zo de Keizer mogt komen te sterven, zig terstond zou vervoe-
 „ gen by de Staatsdienaars: dezelve ver-
 „ zoekende, dat zy zig niet te spoedig voor
 „ iemand verklaren wilden; maar eerst het
 „ regt van den Keurvorst onderzoeken, by-
 „ zonderlyk agt slaande op den Uitersten Wil
 „ van

(k) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XIV. p. 142, 146, 162.*

„ van Ferdinand den I; die, by mangel van
 „ mannelijke nazaaten, zyne oudste Dogter
 „ en derzelve nakomelingen tot erfgenaamen
 „ hadt aangesteld: uit welke Dogter, de Keur-
 „ vorst afkomstig was (1).” De la Perouse vol-
 trok zynen last, voor 't einde van Slagtmaand,
 en verklaarde, schriftelyk, dat de Keurvorst,
 zyn meester, aanspraak maakte op de gantsche
 Oostenryksche nalaatenschap, uit kragte van
 den Uitersten Wil van Ferdinand den I (m). Hy
 vertoonde, te gelyk, een uittreksel uit deesen
 Uitersten Wil, waarin gezeid werdt, „ dat 's
 „ Keizers oudste Dogter hem opvolgen zou,
 „ by mangel van mannelijke erfgenaamen.”
 Maar, in den oorspronkelyken Uitersten Wil,
 dien de Koningin van Hongarye den Graave
 de la Perouse en den uitheemschen Gezanten
 in 't gemeen vertoonde, las men, in de plaats
 van *mannelyke, wettige erfgenaamen* van 's Kei-
 zers drie broederen (n): waar van, terstond,
 aan vreemde Hoven, en door gantsch Duitsch-
 land, by rondgaande Brieven der Koninginne,
 kennis gegeven werdt (o). Doch deeze Brie-
 ven werden, uit naame van den Keurvorst,
 wederlegd, en meer dan eens verdedigd, door
 het Weener-Hof. Het Hof van Munchen be-
 weerde nu „ dat het gene men, te Weenen,
 „ voor een uittreksel uit den Uitersten Wil
 „ van Ferdinand den I. hadt aangezien, slegts
 „ eene aantekening van den zaakelyken in-
 „ houd geweest was, en door de la Perouse

1740.

welk niet
 met het
 oor-
 sprong-
 kelyke
 overeen-
 komt.

Schriften
 hier over
 gewis-
 seld, tus-
 schen de
 Hoven
 van Munchen
 en
 Weenen.

(1) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XIV. p. 165.

(m) ROUSSET Recueil, Tom. XIV. p. 167.

(n) ROUSSET Recueil, Tom. XIV. p. 171.

(o) ROUSSET Recueil, Tom. XIV. p. 172.

1740. „ niet hooger was opgegeven. Dat de woor-
 „ den *wettige erfgenaamen*, in den oorsprong-
 „ kelyken Uiterften Wil, niets anders dan
 „ *mannelyke erfgenaamen* betekenen konden,
 „ en uit het Huwelyks-Verdrag, en de Akte
 „ van afstand van de Aartshertoginne Anna,
 „ Dogter van Ferdinand den I, en getrouwd
 „ met Hertoge Albrecht van Beieren, ver-
 „ klaard moesten worden.” Het Weener-Hof
 „ stondt toe „ dat *wettige erfgenaamen* fomtyds,
 „ *mannelyken* betekende; doch beweerde, dat
 „ men deeze woorden zo niet neemen moest,
 „ in den Uiterften Wil van Ferdinand den I.
 „ alwaar ook de Aartshertogin Anna, in per-
 „ foon, tot erfvolgfter verklaard was, zonder
 „ dat 'er van haare nazaaten een enkel woord
 „ was gerept.” Maar 't Hof van Munchen
 „ verstondt „ dat de nakomelingen, stilzwy-
 „ gends, begreepen waren onder de perfoon,
 „ die genoemd was: konnende Ferdinand den
 „ I niet geagt worden, onderfeld te hebben,
 „ dat zyne Dogter alle de nakomelingen zy-
 „ ner drie Zoonen overleeven zou.” Men
 „ ziet, uit dit alles, hoe netelig dit gefchil werdt.
 „ De wederzydsche fchriften behelsden nog vee-
 „ le andere aanmerkingen, met welken wy ons,
 „ hier, niet kunnen ophouden (*p*).

IX.
 De Kon-
 ningin
 van Hon-
 garye
 neemt

„ Doch terwyl deeze fchriften gewisfeld wer-
 „ den, vondt de Koningin van Hongarye geraa-
 „ den, haaren Gemaal, den Groot-Hertog van
 „ Toskane, tot Mede-Regent over alle haare
 „ Koningryken en Eftanden, aan te neemen,
 „ by

(*p*) *Polez ROUSSSET Recueil, Tom. XIV. p. 201, 241, 262, 277, 278, 300.*

by eene Akte, den eenentwintigften van Slag-
 maand gedagtekend. De Groot-Hertog aan-
 vaardde het Mede-Regentschap, by eene Ak-
 te van den zelfden dag (q). De Koningin droeg
 hem, ten zelfden tyde, het regt op om van
 wegen de Kroone van Boheeme, te stemmen
 tot de aanstaande verkiezinge eens Keizers (r);
 welk nimmer door Vorstinnen gefchied was.
 Doch verscheiden' Keurvorsten, en onder an-
 deren de Keurvorst van Saxen verstonden, dat
 deeze opdracht niet wettiglyk was gefchied. Zy
 merkten „ den troon van Boheeme aan, als
 „ onvervuld; of zo men de Groot-Hertogin
 „ van Toskane al voor Koningin van Bohee-
 „ me wilde houden, zou zy, meenden ze,
 „ evenwel geen regt hebben, om tot de ver-
 „ kiezing eens Keizers te stemmen, noch in
 „ perfoon, noch door Gemagtigden; alzo de
 „ goudenBulle de Keurvorstelyke waardigheid,
 „ uitdrukkelyk, bepaalde aan mannen; te ge-
 „ lyk vorderende, dat, zo de keurstem viele
 „ op iemand, die de vereischte hoedanigheden
 „ niet hadt, zyne plaats bekleed zou worden,
 „ door den naasten Bloedverwant.” Maar 't
 Weener-Hof beweerde, hiertegen „ dat het,
 „ met Boheeme, anders dan met de overige
 „ Keurvorstendommen, gelegen was. Deezen
 „ konden niet dan op mannen versterven;
 „ maar Boheeme kon ook door Vrouwen ge-
 „ regeerd worden, zynde, daarenboven, uit-
 „ drukkelyk, verklaard, dat de Keurvorstely-
 „ ke waardigheid, altoos, aan het Ryk ge-
 hegt

1740

haaren
 Gemaal
 tot Me-
 de-Re-
 gent aan,
 en draagt
 hem de
 Boheem-
 sche
 Keur-
 stem op.
 Wat
 hier over
 te doen
 viel.

(q) FOIZET ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 37, 42.

(r) ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 44.

1740.

„ hegt blyven zou: waaruit men wilde opge-
 „ maakt hebben, dat zy, ook door Konin-
 „ ginnen van Boheeme, of door derzelver Ge-
 „ magtigden, moest kunnen bekleed worden.”
 Maar van den anderen kant werdt hiertegen
 aangemerkt „ dat, onaangezien de Kroon van
 „ Boheeme aan Vrouwen komen kon, de Keur-
 „ vorstelyke waardigheid egter ophieldt, zo
 „ lang 'er geen Koning was, en dat al het
 „ vermogen, welk eene Koningin van Bohee-
 „ me, die aan een' vreemden Vorst gehuwd
 „ was, in dit opzigt, hadt, hierin bestondt,
 „ dat zy een Prins kon ter weerd brengen,
 „ die Keurvorst worden kon (s).” En op dee-
 ze gronden, werdt de Koningin belet, tot
 de verkiezing van eenen Keizer te stemmen
 door haaren Gemaal. De aanstelling van den
 Groot-Hertoge tot Mede-Regent zyner Ge-
 maalinne werdt ook, door veelen, als eene
 nieuwigheid, afgekeurd, en aangezien als na-
 deelig voor zulken, die, zelfs uit kragte der
 Pragmatike Sanctie, in de Oostenryksche Staa-
 ten moesten opvolgen, indien de Koningin,
 zonder nazaaten, overleedt. Zy zou de zwa-
 righeden, welken men haar maakte, gedeel-
 telyk ten minste, hebben kunnen wegneemen,
 zo zy, waartoe, veelligt, kans geweest zou zyn,
 de Stenden van Boheeme bewoogen hadt, om
 haaren Gemaal tot Koning te verkiezen; doch
 dan zou zy eene blykbaare inbreuk gemaakt
 hebben op de Pragmatike Sanctie: 't welk regel-
 regt aanliep tegen haar waaragtig belang (t).
 On-

(s) *Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 45, 47, 57, 67*
 110, 115.

(t) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 20.*

Ondertusfchen, voorzag zy klaarlyk, dat zy de wapenen zou moeten opvatten, om zig te verzekeren van haars Vaders nalaatenschap. Zy zegt, hierom, terftond, hulp by haare Bondgenooten. Doch de veranderingen, onlangs, in 't Rusfifche Ryk voorgevallen, en de wankelheid der tegenwoordige Regeeringe, waren oorzaak, dat zy zig, van deezen kant, weinig byftand belooven kon. De Koning van Groot-Britanje was genegen genoeg, om haar te ondersteunen. Maar hy vondt zig, ten deezen tyde, zelf ingewikkeld in eenen oorlog met Spanje, en was, daarenboven, sedert het uitloopen der Fransche Esquaders van Brest en Toulon, niet zonder reden, bedugt geweest, voor eene Vredebreuk met Frankryk. De Staaten der Vereenigde Gewesten, fchoon verbonden tot het handhaaven der Pragmatifche Sanctie, en gezind tot bewaaringe van het evenwigt van Europa, welk ten nadeele van het Huis van Oostenryk dreigde over te slaan; zagen egter groote zwaarigheid, in het deelneemen in eenen kryg, die ligtelyk algemeen worden, en tot hun merkelyk nadeel uitvalen kon. Zy neigden hierom meest tot het bemiddelen der gereezen' gefchillen, door minnelyk Verdrag (u): waartoe de Koning van Groot-Britanje ook, eerlang, befloot te arbeiden.

Doch eer dit nog gebeurde, werdt de Koningin van Hongarye, in een gedeelte haarer nieuwe Staaten, overvallen van eenen kant, van waar zy niets diergelyks verwacht hadt.

1740:

Zy zoekt hulpe by haare Bondgenooten, en onder anderen by de Staaten.

x.
Fredrik de II Koning van Pruifsen, drik sterft.

(u) Secr. Refol. Holl. 26 Jan. 1741. IX. Deel, bl. 652.

1740. drik de II, Koning van Pruiffen, op den eenendertigften van Bloeimaand deezes jaars overleeden zynde, was opgevolgd door zynen Zoon, *Fredrik den III*, die, in de ongunst zyns Vaders vervallen zynde, federt eenige jaaren, van 't Hof verwyderd geleefd hadt; en toen hy aan de Kroon kwam, ruim agtentwintig jaaren bereikte. Hy hadt zig, van jongs op, onder 't opzigt zyner Moeder, eene der fchranderste en deugdzaamfte Vorstinnen haarer eeuw, en, naderhand, geduurende zyne afwezendheid van 't Hof, in veelerlei weetfchappen geoeffend, en zulke gronden gelegd, op welken, hy, bouwende, gefchaapen ftondt een der uitmuntendfte Vorften van Europa te worden. Ook kwamen 'er, eerlang, fchriften in 't licht, die hem, door 't gemeen gerugt, werden toegeëigend, en die hy, ten deele, openlyk, voor de zynen erkend heeft; in welken, een fchat van Staatkundige lesfen werdt opengelegd, die weinige Vorften kennen, en die van nog minder betrakt worden. Hy heeft zig, federt, altoos een' begunftiger der geleerden betoond; doch ook, gelyk Cezar van ouds, doen zien, dat hy zig van de wapenen, zo wel als van de pen wist te bedienen. Want deeze Vorst was 't, die 't eerst, en nog voor 't einde deezes jaars, zyne Krygsmagt voerde in een gedeelte der Erflanden van de Koninginne van Hongarye.

Hy wendt regt voor op een gedeelte van Silezie.

Het Huis van Brandenburg hadt, van ouds, regt voorgewend op de Vorstendommen en Heerlykheden Jagerndorf, Lignitz, Brieg, Wohlau en eenige anderen, in Opper- en Neder-Silezie. De Koningen van Boheeme, van wel-

welken deeze Heerlykheden ter leen gehouden waren, hadden ze zig, by verſcheiden' gelegenheden, wederom toegeëigend. De tegenwoordige Koning van Pruiffen verſtondt, dat zulks ten onregte geſchied was, en beſloot, eerlang, zig zelven regt te doen, door de wapenen, en twintigduizend of dertigduizend man van zyne troepen, die, door den overleeden Koning, tot op tagtigduizend man gebragt waren, te laaten trekken naar Silezie. Doch eer wy den uitſlag deezer onderneeminge verhaalen, zal 't noodig zyn, hier, beknop- telyk, te boek te ſtellen, waarop de Koning van Pruiffen zyn regt op eenige Heerlykheden in Silezie grondde, en wat 'er, van wege 't Weener-Hof, tegen ingebragt werd.

De Markgraaf *George* hadt het Vorſtendom Jagerndorf, in 't jaar 1524, gekogt van de wet- tige bezitters, en was 'er, door den Koning van Boheeme, mede verlyd. Zyn Zoon en Op- volger, geene kinderen hebbende, maakte Ja- gerndorf, by uiterſten wil, aan het Keurvor- ſtelyke Huis van Brandenburg. De Keurvorſt *Joachim Fredrik* ſchonk het, in 't jaar 1607, aan zynen jonger' Zoon, *Jan George*, die zig, naderhand, ſtak in den Boheemiſchen kryg, volgende de zyde van den Paltsgraave *Fredrik*, verkooren' Koning van Boheeme. *Ferdinand de II*, ſedert op den Boheemiſchen troon ver- heven, verklaarde hierom, Jagerndorf ver- beurd, ten behoeve van de Kroone; die dee- ze Heerlykheid bleef bezitten, ſchoon de Keur- vorſten van Brandenburg, van tyd tot tyd, be- weerden, dat zy 'er regt op hadden. De Vor- ſtendommen *Lignitz*, *Brieg* en *Wohlau* waren,

1740

Staat der
Silezi-
ſche
Heer-
lykheden
Jager-
ndorf,
Lignitz,
Brieg,
Wohlau
enz.

1740.

in 't jaar 1537, by een Verdrag van Erfbroederschap, afgeftaan aan den Huize van Brandenburg, in geval 'er, 't eenigen tyde, geene nakomelingfchap overbleeve van den tegenwoordigen bezitter. Doch de Stenden van Boheeme hadden zig gekant tegen dit Verdrag, welk, eerlang, by een vonnis van den Koninglyken Raad, voor nietig verklaard was. 't Huis van Brandenburg hadt egter niet berust in dit vonnis; maar, by gelegenheid van het overlyden des laatften Hertogs van Lignitz, in den jaare 1675, aanspraak gemaakt op de genoemde Heerlykheden. Doch het Keurvorstelyk Huis bleef buiten de bezitting der genoemde Heerlykheden, tot op het jaar 1686. De Keurvorst Fredrik Willem floot toen een Verdrag met Keizer Leopold, waarby hem de kreits van Schwibus in Silezie werdt opgedraagen, tegen den afstand van al het regt, welk hy op Jagerndorf, Lignitz en de andere Heerlyke goederen voorgaf te hebben. De Keurprins Fredrik hadt zig, nogtans, ten zelfden tyde, verbonden, om Schwibus te rug te geeven, zo dra hy, na 't overlyden zyns Vaders, de Regeering aanvaard zou hebben. Dit gebeurde, twee jaaren laater. 't Weener-Hof drong hem toen, tot de voltrekking zynere belofte. In 't jaar 1694, floot men een nieuw Verdrag, volgens welk, Schwibus aan Keizer Leopold te rug gegeven werdt, tegen voldoening van tweehonderd en vyftigduizend guldens, benevens den afstand van het regt der Prinzen van Ligtenstein op Oostfriesland, zo ver zulks afhing van den Keizer, en de opdracht van den titel van Hertog van Pruiften, die den Keurvorst

vorst den weg baande tot het verkrygen der Koningklyke waardigheid. De Koningen van Pruisen, Fredrik de I. en Fredrik de II, hadden, na 't sluiten van dit Verdrag, geen gewag meer gemaakt van hunne eischen op Silezie; tot dat de tegenwoordige Koning, Fredrik de III, geraaden vondt, dezelve te doen herleeven. Zie hier, op welken grond:

Hy beweerde „ dat Jagerndorf, wettiglyk „ aan het Keurvorstelyk Huis zynde afgeftaan, „ ten onrechte, verbeurd verklaard was, ter „ gelegenheid, dat Joan George, in den Boheemschen kryg, tegen zynen Leenheer, „ gelyk men 't begreep, was opgeftaan; konnende zynen opftand noch zynen onfchuldigen Zoon, noch veel minder den Huize van Brandenburg tot nadeel gerekend worden. „ Dat het vonnis van den Hofraad van Boheeme, waarby het Verdrag van Erfbroederschap, tusfchen den Hertoge van Lignitz en het Keurvorstelyk Huis van Brandenburg geflooten, vernietigd was, voor onwettig gehouden moest worden; hebbende de Hertogen van Lignitz een oud en gegrond regt gehad, om over hunne goederen te beschikken, naar hun welgevallen. Dat het Verdrag van den jaare 1686, in zig zelf, nietig was; zo om dat het eenen Keurvorst van Brandenburg niet vryftondt, de regten en goederen van zyn Huis, voor altoos, af te ftaan of te vervreemden; als, om dat men, van 's Keizers zyde, in 't sluiten van dit Verdrag, niet ter goeder trouwe te werk gegaan was, hebbende men zig, looslyk, weeten te bedienen van de zwakheid des Zoons, „ om

1740.

Gron-
den,
waarop
de Ko-
ning van
Pruisen
b. weert,
tot deeze
Heerlyk-
heden
gereg-
tigd te
zyn.

1740. „ om regt te behouden op een goed , welk
 „ men aan den Vader scheen af te staan. Dat
 „ het Verdrag van den jaare 1694 , een gevolg
 „ zynde van het voorgaande , om gelyke re-
 „ den , voor nietig gehouden moest worden :
 „ behalve , dat ook de Keurvorst , na 't fluiten
 „ van het zelve , aan eenigen zyner Staatsdie-
 „ naaren verklaard hadt , *dat de tegenwoordige*
 „ *toestand der tyden het handhaaven zyner regten*
 „ *op Silezie niet gehengde : waarom hy 't , voor*
 „ *zyne opvolgers , en voor gunstiger gelegenheid ,*
 „ *overlaaten moest (v).*”

Weder-
 legging
 zyner
 meeninge
 door het
 Weener-
 Hof.

Maar 't Weener-Hof merkte , op deeze re-
 denen , aan : „ Dat , by de oude Leenbrie-
 „ ven , wegens Jagerndorf uitgegeven , niet
 „ bleek , dat de bezitters deeze Heerlykheid
 „ vervreemden mogten , naar hun welgevallen.
 „ Dat zy , in tegendeel , verklaard was te zyn
 „ van dezelfde natuure , als de andere Heer-
 „ lykheden van Silezie , die allen , by mangel
 „ van manlyk oir , vervielen aan de Kroone
 „ van Boheeme. Dat hieruit volgde , dat Ja-
 „ gerndorf , nimmer , met regt , kon opgedraa-
 „ gen worden aan het Keurvorstelyk Huis van
 „ Brandenburg ; en dat deeze Heerlykheid ,
 „ niet om den opstand van Joan George , ver-
 „ beurd verklaard ; maar , na 't afsterven van
 „ 't laatste manlyk oir , aan de Kroone van
 „ Boheeme , wettiglyk , vervallen was. Dat
 „ Lignitz en de andere Heerlykheden genoeg-
 „ zaam van dezelfde natuure waren : hebben-
 „ de , alleenlyk , de Hertogen van Lignitz , van
 „ ouds ,

(v) *Voyez Exposition fidelle & Deduction ulterieure dans le*
Recueil de ROUSSET , Tom. XV. p. 168 , 215.

„ ouds, regt verkreegen, om het een of 't an-
 „ der Slot uit dezelve aan iemand van hunne
 „ maagschap af te staan : waaruit volgde, dat
 „ zy, insgelyks, na 't overlyden van den laat-
 „ sten Hertog, aan de Kroone van Boheeme
 „ gekomen waren. Dat, in allen geval, de
 „ Keurvorsten van Brandenburg, na 't sluiten
 „ der Verdragen van 1686 en 1694, allen regt
 „ op Silezie verlooren hadden. Dat Keizer
 „ Leopold, tot het afstaan van Schwibus, be-
 „ woogen geworden was, om dat hy den by-
 „ stand van Fredrik Willem, in de oorlogen,
 „ met welken hy, ten dien tyde, bedreigd
 „ werdt, hoog noodig hadt. Dat de Keurprins
 „ het heimelyk Verdrag, waarby hy beloofde
 „ Schwibus te rug te zullen geeven, zelfs
 „ voorgeslaagen, en vrywilliglyk geslooten
 „ hadt; en dat hy, Keurvorst geworden zyn-
 „ de, de penningen, welke hem, tegen de
 „ overgave van Schwibus, waren toegelegd,
 „ met der daad, hadt ontvangen. Dat hierme-
 „ de, eindelyk, al het voorgewend regt van
 „ den Huize van Brandenburg op de Heerlyk-
 „ heden in Silezie vernietigd geworden was;
 „ gelyk men 'er ook, in vyftig jaaren tyds,
 „ niet van gerept hadt (w).”

De redenen, op welken de Koning van Pruis-
 sen zyn regt op Silezie bouwde, en de weder-
 legging deezer redenen door 't Weener-Hof,
 werden, eerlang, openlyk, in 't licht gegeven.
 Doch eer 't hiertoe kwame, was Fredrik de
 III. reeds van het beste gedeelte van Silezie
 mees

1740.

XI.
 De Koning van
 Pruisen
 trekt in
 Silezie
 met een
 Leger.

(w) *Voiez Contre-Information & Courte Reponse dans le Recueil de ROUSSET, Tom. XV. p. 256, 325.*

1740.

meester. Hy trok , zonder eenige Mogendheid vooraf gewaarfchuwd te hebben , in 't begin van Wintermaand , derwaards. Voor zyn vertrek van Berlyn , deedt hy egter den uitheemfchen Staatsdienaaren , fchriftelyk , verklaaren „ dat hy niets vyandelyks tegen het „ Weener - Hof in den zin hadt ; maar zig al „ leenlyk dagt te fteilen in 't bezit van 't „ gene hem van regtswege toekwam in Silezie. Dat de eifchen , die verfcheiden' Vorften maakten op de Oostenrykfche nalaaftenfchap , hem genoodzaakt hadden , tot „ het neemen van een fpoedig befluit , zonder „ dat hy , vooraf , in eenige onderhandeling „ hadt konnen treden met de Koninginne „ van Hongarye en Boheeme ; doch dat hy , „ by alle gelegenheden , de belangen van het „ Huis van Oostenryk ter herte zou neemen , „ het zelve , uit al zyn vermogen , onderftuende (x).”

Hy
fchryft
aan de
Staatē.
Hun ant-
woord.

Overeenkomftig met deeze Verklaaring , fchreef hy , op zyn vertrek , onder anderen , aan de Staaten der Vereenigde Gewesten ; die hem antwoordden „ dat zy , by gebrek van „ genoegzaame onderregting , van de gegrondheid zyner eifchen op Silezie niet konden „ oordeelen ; doch bedugt waren , dat zyn optogt niet beantwoorden zou aan zyn oogmerk , zynde de behoudenis der rufte in 't „ Duitfche Ryk , en der vriendschap van de „ Koninginne van Hongarye. Dat zy , ondertusfchen , gaarne van 'sKonings voorneem- „ , men

(x) Secr. Refol. Holl. 17 Dec. 1740. 24 Jan. 1741. IX. Deel , bl. 646, 647. Refol. Holl. 17 Dec. 1740. bl. 888. *Voiez* ROUSSEAU Recueil, Tom. XV. p. 132.

„ men verwittigd geweest zouden zyn, eer hy 't
 „ ter uitvoeringe gelegd hadt; doch dat hun,
 „ nogtans, aangenaam geweest was, te ver-
 „ neemen, dat hy zig met de Koningin, door
 „ minzaame onderhandeling, wilde verdraa-
 „ gen. Zy verklaarden, ten besluite, op dee-
 „ zen grond, te hoopen, dat zyne Majesteit
 „ alle oorzaak tot verdere onlusten, zorgvul-
 „ diglyk, myden zou (y).”

En 't scheen, inderdaad, dat hy voorhadt,
 zig met de Koninginne te verdraagen. Ter-
 wyl zyn Leger, welk in Krosfen byeen getrok-
 ken was, op weg floeg naar Silezie, zondt hy
 den *Graaf van Gortor* naar Weenen, met bevel
 om der Koninginne voor te houden „ dat zy-
 „ ne Pruisfische Majesteit vreesde voor eenen
 „ inval van de Hoven van Frankryk en Saxon
 „ in de Oostenryksche Staaten; dat hy, om 't
 „ gevaar, welk hieruit volgen moest, te voor-
 „ komen, gezind was, een naauw Verbond
 „ aan te gaan, met haare Majesteit, met het
 „ Rusfische Hof, en met de Zee-Mogendhe-
 „ den; dat hy de Oostenryksche Staaten in
 „ Duitschland wilde handhaaven, en zyn best
 „ doen, om den Groot-Hertog van Toskane
 „ te doen verheffen tot de Keizerlyke waardig-
 „ heid; dat hy, eindelyk, het Weener Hof,
 „ op staande voet, met twee millioenen gul-
 „ dens, wilde ondersteunen: alles onder dee-
 „ ze eenige voorwaarde, dat hem gantsch Si-
 „ lezie,” of, gelyk hy zig, een weinig laater,
 verklaarde, „ een goed gedeelte van dit Ge-
 „ west werdt afgeftaan (z).” Doch alzo 't

1740.

Hande-
 ling tus-
 schen
 den Ko-
 ning van
 Pruisfen
 en de Ko-
 ninginne
 van Hon-
 garye,

tot

(y) Zie *Europ. Merc. Fau.* — Juny 1741. bl. 82, 83.

(z) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 143, 145. R. ROLT*
 Represent. of the late War Vol. I. p. 199.

1740. tot diep in Wintermaand aanliep, voor dat de Graaf van Gotter te Weenen aankwam, waren de Pruisfifche troepen reeds in Silezie getrokken, eer hy zynen voorflag gedaan hadt. 't Gewest was flegt voorzien van Krygsvolk, zo dat de Koning geenen tegenftand ontmoette op den togt. Hy hadt, zo dra hy de grenzen genaderd was, eene gedrukte verklaaring doen verfpreaden door Silezie, waarin hy te kennen gaf

„ dat hy niet kwam als vyand; maar dat hy 't

„ Land tegen vyandlyke aanvallen wilde be-

„ fchermen, en dat hy vriendschap wilde on-

„ derhouden, met de Koninginne van Honga-

„ rye (a).” De Regeering van Silezie gaf, hiertegen, eene andere Verklaaring uit; waarby zy vorderde, dat de Pruisfifche troepen te rug trokken uit het Hertogdom (b). Doch dit

Hy verbroert Breslau en andere Steden.

1741.

Antwoord van het Weener-Hof op zyne voorflagen.

verzoek vondt, gelyk men denken kan, geenen ingang. De Koning, zynen togt vervolgende, maakte zig, in den aanvang des jaars 1741, ligtelyk meester van Breslau, Olau en Otmakau: waarna hy zyne troepen de Winterlegeringen betrekken liet in 't veroverde Gewest, en zelf te rug keerde naar Berlyn.

De Koningin van Hongarye hadt, ondertusfchen, op de voorflagen des Konings van Pruisfen, den vyfden van Louwmaand, geantwoord „ dat haare Staaten eene volkomen

„ rust genooten; en dat zy vreemd vondt,

„ dat zyne Pruisfifche Majesteit dezelve kwam

„ flooren, onder voorwendfel van haar te be-

„ fchermen, tegen vyandlyke onderneemin-

„ gen. Zo dit, vervolgde zy, het middel wa-

re,

(a) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 133.*

(b) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 139.*

„ re, om den welstand des Duitschen Ryks en 1741.
 „ de rust van Europa te bewaaren, wist zy
 „ niet, wat weg men zou moeten houden,
 „ om dezelve te krenken en te flooren. Wat,
 „ wyders, 's Konings voorflagten betref; de
 „ Leden des Ryks waren allen verpligt, el-
 „ kanderen te befchermen; en 's Konings aan-
 „ bieding in dit opzigt ging nog zo ver niet,
 „ als de verpligting tot handhaaving der Prag-
 „ matike Sanctie, die 't gantsche Ryk op zig
 „ genomen hadt. De Verbonden met Rusland
 „ en de Zee-Mogendheden waren geflooten
 „ geweest, lang voor den inval der Pruisfifche
 „ troepen in Silezie; en men hielt zig, te
 „ Weenen, verzekerd, dat zy zouden naar-
 „ gekomen worden. De Koningin moest geen
 „ verlies lyden aan enig gedeelte haarer Staa-
 „ ten. De Bondgenooten hadden voor, dezelve
 „ in hun geheel te bewaaren. De Konin-
 „ gin was zyne Pruisfifche Majesteit verpligt
 „ voor zyne gunstige inzigten, omtrent de
 „ aanstaande verkiezing eens Keizers; doch
 „ zy verstondt, dat dezelve vry behoorde te
 „ zyn, en dat niets dezelve meerder frem-
 „ men kon, dan het verwekken van onrust in
 „ het hart van Duitschland. Nooit hadt men
 „ de wapenen opgevat, om eenen Vorst te
 „ dwingen, tot het aanvaarden der pennin-
 „ gen, die men hem aanbodt. Ook hadt de
 „ Koning reeds meer uit Silezie getrokken,
 „ tot onderhoud zyner troepen, dan de twee
 „ milloenen, die hy haar geeven wilde. De
 „ Koningin was niet van zins, haare Regee-
 „ ring te beginnen met den afstand van een
 „ gedeelte haarer Staaten. Zy dagt zig stipt
 XIX. DEEL. V „ te

1741.

„ te houden aan de Pragmatike Sanctie, en
 „ kon, hierom, niet besluiten, om Silezie ge-
 „ heel of gedeeltelyk weg te geeven. Onder-
 „ tusfchen, was zy overboodig, om de op-
 „ regtste vriendschap te onderhouden met zyne
 „ Pruisfifche Majesteit, mids zulks buiten
 „ benadeeling van 't Regt van een' derden
 „ geschiedde, en mids hy zyn Krygsvolk, ter-
 „ stond, te rug trok uit Silezie (c).”

Krygsbe-
 dryven
 in Sile-
 zie.

Doch de Koning van Pruisen hadt geene ooren naar deezen eisch. De Koningin zondt, derhalve, eenige troepen onder den *Graave van Neuperg* naar Silezie. Koning Fredrik, zig wederom naar zyn Leger begeven hebbende, deedt het, gedeeltelyk, over den Neistroom trekken, tot versterking van eenige manschap, die, onder den *Graave van Schwerin*, naar de Moravifche grenzen gezonden, en, op de tyding van de aankomst des Graaven van Neuperg, van daar, te rug ontbooden was. Schwerin. deeze versterking van manschap bekomen hebbende, vervolgde den togt naar het hoofdleger, en raakte, in het begin van Grasmaand, over de Neifs, schoon hem de overtogt, in 't eerst, hevig betwist was, door eenen hoop Ruiters en Husfaaren, uit het Leger des Graaven van Neuperg. De beide Legers, zig, daarna, in slagorde gesteld hebbende, raakten, den tienden, aan elkanderen, tegen over Mollwitz, daar de Oostenrykschen hun Hoofdkwartier hadden. De Pruisfifchen dedden den aanval. 't Gevegt was hevig. De Oostenryksche Ruitery dwong de Pruisfifche, vier of vyf reizen agter-

Slag by
 Moll-
 witz.

(c) *Voiez ROUSSET Recueil. Tom. XV. p. 145.*

tereen, tot wyken. Doch eindelyk kreeg de Pruisfifche Ruitery, aan beide de vleugels, de overhand. De Graaf van Schwerin viel toen, met het voetvolk, op den regtervleugel van 't Oostenrykfche Leger, welk, na eenen dapperen tegenftand, in goede orde, aftrok. Aan de Pruisfifche zyde, was, in dit gevegt, gefneuveld Prins Fredrik van Brandenburg, Kolonel in dienst der Vereenigde Gewesten. Na deezen slag, maakte Fredrik de III. zig meester van Brieg (d). Glogau was hem, reedste vooren, in handen gevallen. De beide Legers hielden, federt den slag by Mollwitz, fchutgevegt tot in Wynmaand; wanneer de wederzydsche vyandelykheden, voor eene wyle tyds, geftaakt werden. De Koning van Pruifen deedt zig, kort hierna, inhuldigen tot Hertog van Neder-Silezie (e).

De Koningin van Hongarye, die zig, eenige maanden te vooren, te Presburg, hadt doen kroonen, hadt, midlerwyl, het getal der mededingeren naar de Oostenrykfche nalaatenfchap zien toeneemen, van den aanvang des jaars af. Filips de V, Koning van Spanje, hadt zig niet vergenoegd met, door zynen Ambafadeur aan 't Weener-Hof, *Don Jofef de Carpentero*, terftond na 's Keizers dood, te doen verklaaren, dat hy zig zelven, voortaan, zou aanmerken als Opperhoofd der doorlugtige Orde van 't gulden Vlies; maar hy deedt, in Louwmaand deezes jaars, te Weenen, plegtig-

1741:

XII.
De Koning van Spanje maakt eisch op de Oostenrykfche nalaatenfchap.

(d) Memoir. pour l'Hift. de l'Europe, Tom. I. p. 48 & fuis.
R. ROLT Represent. of the late War Vol. I. p. 205 &c.
(e) *Voies ROUSSEAU* Recueil, Tom. XV. p. 379.

1741. tiglyk, *protesteeren*, tegen 't regt op de gantsche Oostenryksche nalaatenschap, welk de Groot-Hertogin van Toskane zig aanmaatigde. Ook zondt hy, sedert, den *Graaf van Montijo* naar den Ryksdag te Regensburg, om den Vorsten en Stenden des Duitfchen Ryks te vertoonen „ dat Keizer Karel de V, in 't jaar „ 1521, met Ferdinand, zynen Broeder, verdraagen was, dat deeze Opper- en Neder- „ Oostenryk, Tirol, Karinthie, Stiermark, de „ Elzas, Brisgau en eenige andere Landschappen bezitten zou; mids dezelve weder- „ keerden aan de nakomelingen van Karel, „ in geval 'er geen manlyk oir van Ferdinand overbleeve. Hongarye en Boheeme, gekomen aan Vorstinnen uit den Huize van Oostenryk, moesten, na de dood van den Keizer Matthias en deszelfs broeders, zonder nakomelingschap, gelyk in der daad gebeurd was, vervallen op Anna van Oostenryk, Gemalin van Filips den II, Koning van Spanje, en op haare kinderen. Filips de III stondt, in 't jaar 1617, zyn regt op Silezie, Moravie, Lufatie en andere Landen af aan Ferdinand, Hertog van Gratz, die, naderhand, Keizer werdt; mids zy, by mangel van manlyk oir, wederkwamen aan de nakomelingschap des Konings van Spanje. Karel Albrecht, Aartshertog van Oostenryk, door zynen Broeder Matthias, tot erfgenaam verklaard zynde, schonk, by gifte onder de leevenden, aan Keizer Ferdinand den II, zyn vollen Neeve, het Aartshertogdom Oostenryk, met de Gewesten daar aan gehoorende, behoudens het regt van weder- „ kee-

„ keeringe aan den Spaanschen tak , zo de
 „ Oostenryksche , in Duitschland , mogt uit- 1741.
 „ sterven. Filips de V nu stamde af van Ka-
 „ rel den V en van Anna van Oostenryk , Ge-
 „ maalin van Filips den II. Anna van Oos-
 „ tenryk en haar Zoon Filips de III hadden
 „ beide wel afgestaan van de Duitfche Staa-
 „ ten ; doch onder uitdrukkelijk beding , dat
 „ dezelve , by mangel van mannelyk oir uit
 „ den Duitfchen tak , wederom aan den Spaan-
 „ fchen komen zouden. De Koning van Span-
 „ je hadt , uit deezen hoofde , regt op 's Kei-
 „ zers gantsche nalaatenschap. Hy had wel
 „ beloofd , de Pragmatike Sanctie te zullen
 „ handhaaven. Doch deeze Keizerlyke schik-
 „ king was , in zig zelve , onbillyk , en be-
 „ trof goederen , op welken Karel de VI geen
 „ regt gehad hadt. Hy behoefde zig , der-
 „ halve , niet te houden aan zulk eene belof-
 „ te. Te meerder , om dat de Groot-Hertog
 „ en de Groot-Hertogin van Toskane hem ,
 „ onlangs , zwaarlyk gehoond hadden ; de
 „ eerste door zig te verheffen tot Hoofd der
 „ Vliesorde , en de tweede door zig te ge-
 „ draagen als Keurvorstinne van Boheeme ,
 „ en , in deeze hoedanigheid , Gezanten te be-
 „ noemen tot den Verkiezings-Ryksdag (f).”

Het Spaansche Hof vergenoegde zig niet , met het verspreiden van deeze redenen , in gedrukte Geschriften , door het gantsche Duitfche Ryk en aan verscheiden' vreemde Hoven ; maar de Graaf van Montijo *protesteerde* , in Zomermaand , openlyk , tegen de Krooning der

De Koning van Sardinie beweert geregtigd te zyn tot het Hertogdom Milaan.

(f) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 2, 3, 6, 24.

3741.

der Groot-Hertoginne van Toskane te Presburg: waartegen, reeds te vooren, uit den naam des Keurvorsts van Beieren, *geprotesteerd* was (g). Midlerwyl, werden de redenen, waarop het Spaansche Hof zig gegrond hadt, van wege het Hof van Weenen, uitvoeriglyk, wederlegd. Men beweerde, dat de grondslag deezer redenen streedt met de orde op de opvolging, van ouds, in 't Huis van Oostenryk, vastgesteld; met de Wetten van Spanje zelve, en met de overeenkomsten, tusschen de Duitfche en Spaansche takken van het Huis van Oostenryk gemaakt. Doch het Spaansche Hof liet deeze wederlegging niet onbeantwoord (h). Ondertusschen, bewoog het gemeen maaken van de eischen des Konings van Spanje ook het Hof van Turin, om een Vertoog van het regt des Konings van Sardinie op Milaan te laten uitgaan. De Koning van Spanje en de Koningin van Hongarye hadden beide hun best gedaan, om den Koning van Sardinie over te haalen in hunne belangen. Maar het Hof van Turin begreep, dat de kans thans schoon stondt, om 's Konings eischen op Milaan te doen gelden. Ook ondernam hy, eerlang, zig zelve regt te doen, door de wapenen, zonder zig egter voor Spanje te verklaren. Hy verdedigde zynen toeleeg, vooraf, met de volgende redenen. „ Karel de V, „ hadt, in 't jaar 1549, verklaard, dat de Dog- „ ters van Filips den II. alleenlyk in den eer- „ sten graad en voorts derzelve mannelijke „ na-

(g) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom XV. p. 34, 35.*(h) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom XVI. p. 158 & suiv.*

„ nakomelingen in 't Hertogdom Milaan zou-
 „ den opvolgen , na 't uitsterven van de man-
 „ nelyke nakomelingen van Filips den II (*i*).
 „ De Koning van Sardinie nu was afkomstig
 „ uit Katharina , Dogter in den eersten graad
 „ van Filips den II , die Moeder zyns Over-
 „ grootvaders geweest was. Hy was , derhal-
 „ ve , terstond na de dood van Karel den II ,
 „ Koning van Spanje , gerechtigd geweest , om
 „ in 't Hertogdom Milaan op te volgen. En
 „ nog veel meer , na de dood van Keizer Ka-
 „ rel den VI , den laatsten der Zoonen , die
 „ uit de Dogters , Kleindogters en Agterklein-
 „ dogters van Filips den II , waren voortge-
 „ sprooten (*k*).” 't Vertoog , welk deeze re-
 denen vervatte , was naauwlyks in 't licht ge-
 komen , of de Koning van Sardinie bereidde
 zig om , aan 't hoofd van een Leger , in 't Mi-
 laneefche te trekken. Doch de Koningin van
 Hongarye , reeds genoeg vyanden op den hals
 hebbende , bewoog , door bemiddeling des Ko-
 nings van Groot - Britanje , den Koning van
 Sardinie tot een Verdrag , welk , in Sprokkel-
 maand des jaars 1742 , geslooten werdt. Hy
 verbondt zig , by het zelve , om Milaan te
 helpen beschermen tegen Spanje en deszelfs
 Bondgenooten : waartegen de Koningin van
 Hongarye beloofde , zyn regt op Milaan in zyn
 geheel te zullen laten (*l*). De gevolgen van
 dit Verdrag waren van veel gewigt voor de Ko-
 ninginne ; gelyk wy , wel haast , zien zullen.

1741.

De Ko-
 ningin
 van Hon-
 garye
 verdraagt
 zig met
 hem.

Mid-

(*i*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XVI p. 306.

(*k*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XVI p. 350 & *suiv.*

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 85. *Memoir.*
 pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 152 & *suiv.*

1741.

XIII.
De Koning van Poolen doet, als Keurvorst van Saxonien, eisch op alle de Oostenryksche Staaten.

Midlerwyl vondt de Koning van Poolen, Keurvorst van Saxonien, ook geraaden, zig te verklaaren voor mededinger naar alle de Oostenryksche Staaten. Hy was gehuwd met de oudste Dogter van Keizer Jozefus, die, zo de Pragmatike Sanctie niet goldt, nader dan de jongste, welke met den Keurvorst van Beieren gehuwd was, geregtigd was tot de Oostenryksche Staaten. Ook was dit de reden, waarom de Keurvorst van Beieren, in de Verdedigingen van zyn regt op de Oostenryksche nalaaftenschap, niet gerept hadt van 't gene hy, uit naam zyner Gemaalinne, kon vorderen. De Koning van Poolen sloeg eenen anderen weg in, om zynen eisch te staaften. Hy beweerde, dat zyne Gemaalin tot de Oostenryksche nalaaftenschap geregtigd was, onaan gezien zy 'er, by 't aangaan van haar Huwelyk, van afgeftaan hadt. Het Hof van Dresden gaf, eerlang, een wydluftig Vertoog in 't licht, waarin 's Konings regt, op deezen grondslag, onder anderen, gevestigd werdt. Men wees aan,

„ dat Keizer Leopold, in 't jaar 1703, met

„ bewilliging van beide zyne Zoonen, Jozefus en Karel, hadt vastgesteld, dat zyne

„ Dogters, by mangel van mannelyke nazaaften zyner Zoonen, in zyne Staaten zouden

„ opvolgen, de oudste voor de jongeren. Dat

„ Keizer Karel de VI, de jongste deezer Zoonen, deeze schikking, ten onregte, veranderd hadt, by de zogenaamde Pragmatike

„ Sanctie. Dat men, sedert, den Aarshertoginnen, Dogteren van Keizer Jozefus,

„ verklaard hadt, dat zy van allen eisch op

„ de Oostenryksche Staaten moesten afstaan,

„ eer

„ eer zy , op eene Egtverbindtenis naar haaren
 „ staat , zouden kunnen hoopen. Dat hierop eene
 „ foort van afitand gefchied was , door de tegenwoordige
 „ Koninginne van Poolen , die , door den Koning , toen
 „ Keurprins van Saxon , bevestigd geworden was : doch
 „ dat men , in al dit werk , de gewoonten , die de Wetten ,
 „ in diergelyke gelegenheden , vorderen , niet hadt in agt
 „ genomen , behalve dat het , in zig zelve , onregtvaardig
 „ geweest was. Dat het Weener - Hof de Pragmatike Sanctie
 „ wel , door verſcheiden' uitheemsche Mogendheden ,
 „ hadt doen bekragtigen : doch dat de uitkomst deedt zien ,
 „ hoe ver zig deeze Mogendheden hadden kunnen of willen
 „ verbinden. Dat sommigen zig in 't geheel niet verbonden
 „ rekenden ; en dat anderen zig ontslaagen hielden van
 „ haare verbindtenis , of , om dat zy zig niet in staat
 „ vonden , om dezelve naar te komen , of om dat zy ,
 „ door het naarkomen derzelve , haare Staaten aan een
 „ blykbaar gevaar zouden bloot ſtellen. Dat de Koning
 „ van Poolen , door het handhaaven der Pragmatike Sanctie ,
 „ verbonden , en , na 's Keizers dood , mogelyk meer dan
 „ iemant , gearbeid hadt , om dezelve te doen agtervolgen ;
 „ doch dat hy , door 't aanneemen der Pragmatike Sanctie ,
 „ het regt zyner Gemaalinne niet benadeeld hadt. Maar
 „ behalve den eisch der Koninginne , hadt , zo men beweerde ,
 „ het Huis van Saxon , uit eigen hoofde , nog verſcheiden'
 „ byzondere eifchen op de Oostenrykfche nalaaſtenſchap
 „ „ *Allrecht* en *Diederik* . Zoonen van *Henrik* ,
 „ *Markgraave van Meiſen* , hadden ,

1741.

1741. „ na 't uitsterven der oude Hertogen van Oostenryk uit den Huize van Babenberg, een „ dubbel regt gehad op Oostenryk en Stiermark, zo uit kragte van een Besluit der Stenden van den jaare 1250, als van wege hunne „ Moeder, die met den laatsten Hertoge van Oostenryk uit het gemelde Huis gehuwd geweest was. Zo de Aartshertogin, Hertogin van Lotharingen, voorgaf, algemeene erfgenaame te zyn, behoorde zy 't Huis van Saxen ook schadeloos te stellen, wegens deszelfs regt op Gulik en Berg. Dit Huis hadt ook wel dertig millioenen Ryksdaalers te vorderen, wegens schade, door de Zweeden gedaan, in Saxen, toen wylen de Koning, om den Keizer by te staan, zyne Staaten, in 't jaar 1706, van Krygsvolk ontbloot hadt; om niet te gewaagen van andere agterfallen, van welken men nimmer voldoening hadt konnen bekomen (m).

Aanmerkingen over de eischen van Saxen en Beieren.

De eisch des Konings van Poolen op 's Keizers nalaatenschap, kwam veelen onverwagt voor. De Keurvorst van Beieren hadt, reeds by 's Keizers leeven, te kennen gegeven, dat hy verftondt, op de Oostenryksche Staaten gerechtigd te zyn. Doch de Koning van Poolen hadt niet slegts den afstand zyner Gemaalinne bevestigd, 't welk ook, door den Keurvorst van Beieren, geschied was; maar hy hadt, by een plegtig Verdrag, in 't jaar 1733, beloofd, de Pragmatike Sanctie te zullen handhaaven. Zelfs hadt hy, na 's Keizers dood, de titels, welken de Aartshertogin Maria Theresia aange-

(m) *Voiez ROUSSER Recueil, Tom. XVI. p. 409 & suiv.*

genomen hadt, openlyk erkend; op nieuws verklaarende, dat hy de Pragmatike Sanctie zou handhaaven, zo zy van anderen niet gekrenkt werdt. Sedert, hadt hy zig stil gehouden, tot in Wynmaand deezes jaars, wanneer hy zig openlyk als mededinger naar de Oostenryksche Staaten opdeedt, de wapenen te gelyk voerende in Boheeme. Men gaf, aan 't Hof van Dresden, voor, dat de zugt voor de behoudenis der ruste in Duitschland den Koning bewoogen hadt, om zig niet eerder te verklaren. Doch 't bleek, eerlang, dat de waare reden van zyn stilzitten geweest was, dat hy niet veel vroeger eens was geworden met het Fransche Hof, welk zyne onderneeming en die des Keurvorsts van Beieren, kragtlyk, begunstigde.

Wy hebben, uit het voorgaande gedeelte deezes Geschiedenisse, kunnen opmaaken, hoe schoorvoetende Frankryk gekomen was tot de Verbindtenis, om de Pragmatike Sanctie te handhaaven, die de Koning, nogtans, eendelyk, by 't Verdrag van den jaare 1738, hadt aangegaan. De Kardinaal de Fleury hadt zelfs, in 't jaar 1737, aan Keizer Karel den VI. geschreeven, hoe de *Graaf van Thöring*, Keur-Beiersche Gezant aan 't Fransche Hof, het regt zyns Meesters op de Oostenryksche nalaatschap, in een wydluftig Vertoog, verdedigd hadt (n), met oogmerk, gelyk van zelf sprak, om zyne Majesteit van Frankryk daardoor af te houden van het handhaaven der Pragmatike Sanctie; of ten minste, om hem te doen zien,

1741.

XIV.

Frankryk
onder-
steunt de
Keurvor-
sten te-
gen de
Koningin
van Hon-
garye.

(n) Voyez ROUSSSET RECHERCH, Tom. XIV. p. 154, 163.

1741. zien, dat hy 'er zig niet toe behoorde te verbinden, dan met heimelyke voorbehoudenis van het regt eens derden. Ook hebben sommigen geschreeven, dat men niet twyfelen moet, of de Kardinaal de Fleury heeft den Graave van Thöring verzekerd „ dat de Koning moest begreepen worden „ de Pragmatike Sanctie niet verder te zullen handhaven dan bestaanbaar ware met het regt van „ den Keurvorst, deszelfs Meester (o).” Of Frankryk, omtrent deezen tyd, ook een Verbond hebbe aangegaan met den Keurvorst van Beieren, is twyfelagtig: hoewel 't, in Engeland en elders, geloofd werdt. Men wil, dat dit Verbond te Nymphenburg getekend werdt; en dat Frankryk daar by beloofde „ den Keurvorst van Beieren voor Keizer te doen erkennen; dat deeze, Keizer geworden zynde, „ nimmer tragten zou, de Steden en Landen, „ door Frankryk op het Ryk veroverd, te rug te bekomen; dat hy het Verdrag van Barriere, met de Staaten gemaakt, ook zou te „ niet doen, en den Koning van Frankryk alles laten behouden, wat hy in de Nederlanden winnen zou (p).” Doch voor de egtheid deezer punten zou ik niet durven instaan. Alleenlyk weet men, dat Lodewyk de XV, in den nazomer deezes jaars 1741, by eenige Ryksvorsten, den vryen doortogt verzoekende voor de hulptroupen, welken hyden Keurvorst van Beieren toezondt, verklaarde, „ dat hy zig, *reeds voor langen tyd*, tot het verleenen van deezen onderstand, verbonden „ hadt.”

(b) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe. Tom. I. p. 3.

(p) K. ROUË Represent. of the late Gener. War Vol. I. p. 212.

„ hadt (q).” De Fransche Staatsdienaars spraken, ondertusfchen, in den aanvang deezes jaars, niet dan van de vreedzaame inzigten van 't Fransche Hof. Doch men vernam, eerlang, dat 'er, op den agttienden van Bloei- maand, te Munchen, een Verbond tusfchen Frankryk en Beieren getekend, en federt bekragtigd was, welk zeer geheim gehouden werdt, en ongetwyfeld het zelfde is, welk men het Verdrag van Nymphenburg genoemd heeft. De Koning van Spanje tradt 'er ook in, voor zig zelven en voor den Koning der beide Sicilien, met betrekking tot de zaaken van Italie. Voorts, was 'er de onderftand, dien Frankryk den Keurvorst toefchikken zou, in geregeld (r). Men verspreidde, federt, gedrukte Affchriften van dit Verbond; doch de Markgraaf de Fenelon, Ambafadeur van Frankryk by de Staaten, verklaarde ze voor verdigt, en oordeelde, dat ze, in Holland, waren opgefteld, om argwaan te verwekken tegen Frankryk: waarom zy, by veelen, alle geloof verlooren (s).

Doch, terwyl het Hof van Frankryk, alomme, breed opgaf van 's Konings gezindheid tot het onderhouden der Vrede, werden 'er twee Fransche Legers verzameld, een aan den Ryn in de Elzas, en een aan de Maaze. Het eerfte, onder den Luitenant-Generaal *d' Aubigné*, was gefchikt tot onderfteuning van den Keur-

1741

XV.
Twee
Fransche
Legers
op de
been ge-
bragt.

(q) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 378.*

(r) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europ, Tom. I. p. 60.*

(s) *Resol. Holl. 16 Nov. 1741 bl. 852. Netul. Zeel. 21. Nov. 1741. bl. 419. Zie ook Europ. Merc. July—Decemb. 1741. bl. 296, 297.*

1741.

Keurvorst van Beieren. Het andere, onder den Maarschalk *de Maillebois*, zou naar Keizerswaard trekken, om agt te geeven op het Leger, welk de Koning van Groot - Britanje in zyn Keurvorstendom Hanover byeen trok, en welk men begreep te zullen dienen, om de verkiezing tot de Keizerlyke waardigheid te doen vallen op den Groot-Hertoge van Toskane; daar het Fransche Leger onder den Maarschalk *de Maillebois* verzameld was, om de verkiezing van den Keurvorst van Beieren te begunstigen. Het Fransche Hof gaf voor, dat de Koning gehouden was, de vrye verkiezing eens Keizers voor te staan, als zig verbonden hebbende, tot het handhaaven der Westfaalsche Vrede. De Keurvorst van Beieren, zig van den overtocht van den Donauw willende verzeke-
 Krygsbedryven in Opper-Oostenryk,
 ren, om over dien stroom in Opper-Oostenryk te trekken, hadt de Bischoppelyke Stad Pafau, by verrassing, ingenomen, op den eendertigften van Hooimaand, voorgeevende, dat hy de Plaats slegts bezet zou houden, tot dat het gevaar, welk hem dreigde, voorby zou zyn (*t*). Doch daarna bediende hy zig van Pafau, om, door deeze Stad, zyn Leger te doen samentrekken te Schardingens, op de grenzen van Oostenryk. De Fransche troepen onder d'Aubigné, in verscheide kolommen, over den Ryn getrokken zynde, hadden nauwlyks begonnen zig te vereenigen met de Beierschen, of de Keurvorst, wien Lodewyk de XV. ook het opperbevel over 't Fransche Leger opgedragen hadt (*u*), rukte in Opper-Oostenryk, zig

(*t*) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 384, 387, 389, 392.*

(*u*) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 393.*

zig van Lintz en andere zwakke Steden meester maakende, voor 't einde van Herfstmaand. Omtrent deesen zelfden tyd, hadt hy openlyke Verklaringen laten uitgaan, behelzende de redenen, welken hem bewoogen hadden, om de wapenen te voeren in Boheeme (y), werwaards hy, eerlang, op weg sloeg. Ook zondt hy, wat laater, eene nieuwe Verdediging van zyn regt op de Oostenryksche Staaten, naar alle Hoven van Europa (w). Zy werdt, eerlang, door 't Weener-Hof, uitvoeriglyk, wederlegd (x).

1741

De Koning van Poolen, Keurvorst van Saksen, hadt zig, midlerwyl, ook begonnen te beweegen, kort na den Keurvorst van Beieren. Hy hadt eerst een Verbond geslooten met den Koning van Pruysen (y), bewoogen, zo geloofd werdt, door het Fransche Hof (z), welk de voornaamste hand hadt in alles, wat tegen de Koningin van Hongarye, in het Duitsche Ryk, ondernomen werdt. Hierop volgde, in Wynmaand, eene openlyke Verklaring van de redenen, welke hem bewoogen hadden, om de wapenen te voeren in de Oostenryksche Staaten (a). Kort hierna, zondt hy een Leger naar Boheeme. De Keurvorst van Beieren begaf zig, aan 't hoofd der Fransche en Beiersche krygsmagt, insgelyks, derwaards, uit Opper-Oostenryk. De vereenigde Legers trokken regt aan op Praag. De loopgraaven

en in Boheeme.

VOOR

- (y) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XV. p. 382, 397.*
 (w) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XV. n. 418 & suiv.*
 (x) *Voiez Le même, Tom. XVI. p. 3 & suiv.*
 (y) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 81.*
 (z) *ROUSSET Recueil, Tom. XVI. p. 405.*
 (*) *ROUSSET Recueil, Tom. XVI. p. 406.*

1741. voor deeze Stad waren maar pas geopend ,
 toen zy, by verrasping, ingenomen werdt, des
 nagts na den zesentwintigsten van Slagtmaand
 (b). Het Pruisfische Leger van den kant van
 Silezie in Boheeme getrokken zynde, hadt den
 Groot-Hertog van Toskane, die thans over
 de Oostenrykfche Krygsmagt geboodt, belet,
 het ontzet van Praag, welk hy in den zin hadt,
 uit te voeren. De Keurvorst van Beieren deedt
 zig, kort hierna, uitroepen voor Koning van
 Boheeme.

XVI. Het Leger, welk de Koning van Groot-Bri-
 tanje, in zyn Keurvorstendom Hanover, ver-
 zameld hadt, was, nog voor 't einde van Herfst-
 maand, door zyne Majesteit zelve, gemon-
 sterd, en werdt omtrent dertigduizend man
 sterk bevonden. Men meende, aan 't Fransche
 Hof, dat George de II. voorhadt, met dit Leger,
 eenen inval te doen in de Staaten des Konings
 van Pruisen, in gevolge van zeker ontworpen
 Verdrag, waarin men ook de Staaten der Veree-
 nigde Gewesten zou hebben willen doen tree-
 den (c). En 't is niet buiten waarfchynlykheid,
 dat het Hof van Berlyn, om zulk een' inval te
 voorkomen, na den slag by Mollwitz, op 't
 sterk aanhouden van den *Graave van Hyndford*
 en den *Baron van Ginkel*, Gezanten van Groot-
 Britanje en de Staaten by zyne Pruisfische Ma-
 jesteit (d), den gantschen Zomer, gehandeld
 hadt over een Verdrag met de Koninginne
 van Hongarye, geduurende welke handeling,
 zo weinig voorgevallen was in Silezie, dat,
 al-

(b) *Memoir. pour l'Hift. de l'Europe, Tom. I. p. 110.*

(c) *See R. ROLT Repref. of the late War, Vol. I. p. 231.*

(d) *R. ROLT Vol. I. p. 226.*

alomme, en zelfs aan 't Fransche Hof, verspreid, en by veelen geloofd werdt, dat de Koning van Pruissen en de Koninginne van Hongarye heimelyk verdraagen waren (e). Doch de toeleg, welken men den Koning van Groot-Britanje toefschreef, werdt kragtdaadiger voorkomen, door het Leger onder den Markgraave van Maillebois, welk, in 't Hanoversche, zou gedrongen zyn, zo dra het Leger des Konings van Groot-Britanje iet vyandelyks ondernomen hadt tegen de Bondgenooten des Konings van Frankryk. George de II. besloot dan, een Verdrag van onzydigheid aan te gaan, met den Koning van Frankryk. Het werdt, na dat men 'er eenigen tyd bedektelijk over gehandeld hadt (f), den zevenentwintigsten van Herfstmaand, getekend. De Koning van Groot-Britanje verbondt zig, by het zelve, in de hoedanigheid van Keurvorst van Hanover „ de Koningin van Hongarye „ niet te zullen ondersteunen, noch zig te zullen kanten, tegen de onderneemingen van den Koning van Pruissen, van den Keurvorst van Beieren, en van andere Bondgenooten van Frankryk. Ook zou hy zig niet gedraagen, strydig met de belangen van den Keurvorst van Beieren, by de aanstaande verkiezing van eenen Roomschen Keizer. De Koning van Frankryk „ zou, daarentegen, zorg draagen, dat zyne troepen, altoos, drie mylen afbleeven van de grenzen van het Keurvorstendom Hanover. Ook zou „ hy

(e) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe. Tom. I. p. 113.

(f) R. ROLT Represent. of the late War, Vol. I. p. 236, 237.

1741. „ hy zyne goede dienften aanwenden , om den
 „ Koning van Pruiffen te beweegen , dat hy
 „ zyn Leger , onder den Vorst van Anhalt-
 „ Desfau op de been gebragt , welk , ook hier
 „ te Lande , eenige ongerustheid veroorzaakt
 „ hadt , fcheiden deedt. (g).” Wat laater ,
 De Zwa- „ werdt , tusfchen Frankryk en den Keurvorst
 bifche van Beieren ter eener , en de Zwabifche Kreits
 Kreits en ’t Keur- ter anderer zyde , een diergelyk Verdrag van
 vorften- onzijdigheid geflooten (h). En vroeg in ’t
 dom Keu- voorjaar , was de Koningin van Hongarye reeds
 zen ver binden met den Keurvorst van Keulen , Broeder des
 binden zig ook Keurvorsts van Beieren , overeengekomen ,
 tot onzy- dat men zyn Keurvorftendom van inlegering
 digheid. verfoonnen zou , zo hy zig onzijdig hielt ;
 waartoe hy zig verbondt. Groot - Britanje
 en de Staaten bewilligden , federt , in dit Ver-
 drag (i).

XVII. De oorlog tusfchen Groot-Britanje en Span-
 Staat des je werdt , midlerwyl , wakkerlyk voortgezet.
 oorlogs tusfchen Men veroverde , wederzyds , een groot getal
 Spanje en van Koopvaardyfchepen op elkanderen. De
 Groot- Admiraal Vernon bombardeerde , in Grasmaand
 Britanje. deezes jaars , de Stad Karthagena in Zuid-Ame-
 Ontmoe- rika , welke hy , vergeefs , gezogt hadt te be-
 tingen magtigen. Ook veroverde hy de Vesting S.
 tusfchen Lorenzo , die egter wederom verlaaten werdt.
 Fransche Tusfchen vier Fransche en drie Engelsche Oor-
 en Eng- logsfchepen , was , in den aanvang deezes jaars ,
 gelsche by Kaap Tiberon , tusfchen S. Christoffel en
 Oorlogs Jamaika , een fcherp gevegt voorgevallen , ter
 fchepen oorzaake dat de Engelschen hunne Vlaggen
 niet

(g) Memoir. pour l’Hist. de l’Europe, Tom. I. p. 107.

(h) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1741. bl. 285.

(i) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVI. p. 461 & seq.

niet toonen wilden. Diergelyk eene ontmoeting hadden drie Fransche en evenveel Engelsche Oorlogsfchepen, in Oogstmaand, in den mond van de Straat van Gibraltar (*k*). Men gaf elkanderen, wederzyds, de schuld van de gepleegde vyandelykheden, die voorboden waren van den oorlog, welken men, tusfchen de twee Kroonen, te gemoet zag. Ook gaf de Markgraaf de Fenelon den Staaten, schriftelyk, te kennen, dat men, in Frankryk, ongaarne zag, dat de Engelschen zig zo sterk uitgebreiden in Amerika (*l*): 't welk de vrees voor eenen oorlog tusfchen de twee Kroonen deedt toeneemen. De kryg tusfchen Spanje en Groot-Britanje gaf, wyders, den Engelschen aanleiding, tot het neemen van verscheiden' Koopvaardysfchepen van ingezetenen van den Vereenigten Staat, die, zo men van de Engelsche zyde voorgaf, Spaansche of Contrebande goederen voerden. De Spanjaards onderwonden zig ook, onze fchepen in volle zee te onderzoeken, en, met of zonder reden, op te brengen: 't welk den Koophandel geweldiglyk belemmerde, en dikwils oorzaak tot klaagen gaf (*m*). De Koning van Spanje gaf den Staaten eerlang, eenig genoeg (*n*). Doch in Engeland bleef men aanhouden met klaagen: 't welk, hier te Lande, te vreemder gevonden werd,

1741.

De Engelschen
neemen
veele
Neder-
landfche
fchepen.

(*k*) R. ROLT Represent. of the late War, Vol I. p. 321—340. Europ. Merc. Jan. — Juny 1741. bl. 214, 238. July — Dec. 1741. bl. 1, 104. Memoir. pour l'Hift. de l'Europe, Tom. I. p. 119.

(*l*) Secr. Refol. Holl. 15 Sept. 1740. IX. Deel, bl. 637.

(*m*) Zie Europ. Merc. Jan. — Juny 1741. bl. 256. July — Dec. 1741. bl. 21.

(*n*) Refol. Holl. 4 Maart, 30 April 1740. bl. 110, 267.

1741-

werdt, om dat men thans naauw verbonden was met dit Ryk; en zelis, in 't jaar 1674, een Verdrag van Zeevaart met het zelve geflooten hadt (o), waarby de regel van *vry fchip vry goed* vastgefteld, en rondelyk verklaard was, dat Contrebande goederen het zelve fchip niet verbeurd maakten; aan welk Verdrag de Koning betuigd hadt zig te willen houden. Doch men hadt, desonaangezien, reeds in de Oorlogsverklaring tegen Spanje, te kennen gegeven, dat alle fchepen, die Contrebande goederen voerden, voor goeden prys verklaard zouden worden. Der Staaten Gezant Hop hadt zulks reeds aangemerkt aan 't Engelsche Hof, en gedrongen op het ftipt onderhouden van 't Verdrag van Zeevaart (p). Doch hy hadt niet kunnen beletten, dat 'er, van tyd tot tyd, veele Koopvaardysfchepen, hier te Lande t'huis hoorende, door Engelsche Kaapers en Oorlogsfchepen zelve, in afgelegene zeeën, onderzocht, beroofd, genomen, opgebracht, en zelfs verbeurd verklaard waren, tegen den inhoud van 't Verdrag van Zeevaart (q): en dit was niet flegts gemeenen Koopvaarderen, maar zelfs fchepen en vaartuigen der Westindifche Maatschappye overgekomen (r). Men liet niet na, van tyd tot tyd, iterk aan te houden op het naarkomen van het Verdrag. Doch men kon het Engelsche Hof niet beweegen, om rondelyk

(o) Zie XIV. Deel, bl. 339.

(p) Refol. Holl. 25 Nov. 1 Dec. 1739. bl. 783, 790.

(q) Refol. Holl. 11 Febr. 29 Maart, 13. 20 April, 16 May, 16 Juny 1741. bl. 111, 289, 303, 304, 347, 348, 349, 402, 458. 7 Aug. 1742. bl. 586, 591. 20 July 1743. bl. 348.

(r) Refol. Holl. 15 May 1742. bl. 316. 29 Maart, 22 Juny 1743. b. 174, 268, 269.

lyk te erkennen, dat, volgens dit Verdrag, het schip het goed bevrydde, ^{1741.} mids het geen Contrebande ware (*s*). De Engelsche Staatsdienaars gaven genoegzaam te verstaan „ dat „ 'er Akten van 't Parlement waren, die met „ de Verdragen scheenen te sryden; dat, door „ die Akten, den Koning de handen eenigszins „ gebonden waren, en dat men, by 't Parle- „ ment, herstelling zou moeten zoeken (*t*).” Uit al 't welke af te neemen was, dat men, in Engeland, nog scheen te willen blyven by den ouden grondregel (*u*) „ dat de Wetten „ van 't Ryk meer golden dan de Verdragen.” De Koning beval, eindelyk, op den elfden van Bloeiimaand des jaars 1744, dat men zig, ten opzichte der ingezetenen van deezen Staat, zou hebben te gedraagen naar 't Verdrag van Zeevaart des jaars 1674 (*v*): doch 't klaagen over de Engelsche krenkingen van dit Verdrag hieldt aan, zo lang als de oorlog duurde (*w*), tot groot nadeel van veelen, die, of geheel niet, of niet dan na lang pleiten en 't spillen van veel gelds, aan regt konden geraaken, in Engeland.

De Staaten der Vereenigde Gewesten, zien- ^{XVIII.}
de den oorlog begonnen in Silezie, voor 't ein- De Staa-
de des voorleeden jaars, en met reden bedugt, ten be-
dat dezelve, veelligt, algemeener worden zou, sluiten
had. tot eene
tweede

(*s*) Resol. Holl. 12 Febr. 24 May, 27 Nov. 1734. bl. 68, 226, 526.

(*t*) Resol. Holl. 23 Aug. 1743. bl. 374.

(*u*) Zie XVI. Deel, bl. 35.

(*v*) Resol. Holl. 29 May, 9 Juny, 4 July 1741. bl. 377, 393, 432.

(*w*) Zie Resol. Holl. 14, 19 Jan. 1, 7 May, 22 Juny, 2 Sept. 1745. bl. 47, 57, 314, 339, 402, 766. 8. 16 Maart 14 Sept. 1746. bl. 139, 184, 536. 21, 23 Dec. 1747. bl. 917, 943.

1741. hadden, al vroeg in 't voorjaar, ernstelyk geraadpleegd op eene tweede vermeerdering hunner troepen, met nog omtrent tienduizend man (x). De Markgraaf de Fenelon, Ambassadeur van Frankryk in den Haage, hadt zyn best gedaan, om hun deeze vermeerdering te ontraaden; hun verzeikerende van de vreedzaame inzigten des Franschen Hof. Doch de Koningin van Hongarye (y) en het Groot-Brittannische Hof hielden, daarentegen, aan, op het ondersteunen van haare Hongarische Majesteit. De Staaten waren, gelyk wy, ter zynner plaatse, verhaald hebben, in 't jaar 1732, getreden in 't Verbond, welk, 'sjaars te voren, tusfchen wylen den Keizer en den Koning van Groot-Britanje, te Weenen, geflooten was. By dit Verbond, hadden de Bondgenooten zig verpligt, elkanderen te handhaaven, in 't bezit der wederzydsche Staaten en Landen. Groot-Britanje en de Vereenigde Gewesten, hadden zig, byzonderlyk, verbonden, tot het handhaaven der Pragmatike Sanctie. Beide de Mogendheden, kort na den inval in Silezie, door de Koninginne van Hongarye, aangezigt zynde, om onderstand, in gevolge van dit Verbond, hadden ook, uit éénen mond, verklaard, dat zy zig dagten te houden aan de gemaakte Verbindtenissen. Doch de Staaten verstonden, dat men beginnen moest, met den Koning van Pruissen, aan de eene, en de Koninginne van Hongarye, aan de

(x) Resol. Holl. 30 Maart 1741. bl. 290. Notul. Zeel. 9 Jan. 20 Febr. 1741. bl. 11, 64.

(y) Mislive der Koning. van Hongarye van 29 May 1741. Secr. Resol. Holl. 10 Juny 1741. IX. Deel, bl. 766.

de andere zyde, te vermaanen tot een minnelyk Verdrag, waarover, den gantschen Zomer, gehandeld was, zonder dat men elkan- der hadt kunnen verstaan. De Baron van Ginkel, dien de Staaten naar 't Hof van Berlyn gezonden hadden, deedt zyn best, om den Koning van Pruïssen tot een Verdrag te beweegen, terwyl men, ten zelfden einde, van wege Groot-Britanje en de Staaten, arbeide aan 't Weener-Hof. De Koning van Pruïssen scheen niet ongezind tot handelen, mids men hem, wegens zynen eisch op Silezie, voldoening gawe. Doch de Koningin, toen nog geen openbaaren vyand hebbende dan den Koning van Pruïssen, was niet te beweegen, om een gedeelte haarer Vaderlyke Staaten af te staan, by verdrag. De Koning hielt, derhalve, zyn Krygsvolk in Silezie, en de onderhandeling, waartoe het Fransche Hof gewei- gerd hadt de hand te leenen (*), liep vrugteloo- os af. De Staaten, ondertusfchen, niet zonde- der reden, bekommerd voor eenige vyandlyke onderneeming op de grenzen, die door vreemde troepen omringd werden, hadden beslooten, tot eene tweede vermeerdering hunner Landmagt van omtrent elfduizend man. Ook wierpen zy, in 't najaar, eene Sluis en Schans op, te Westervoort, niet verre van Ysfeloord, aan de Kleeffche grenzen, on- aangezien het verzoek, om deezen arbeid te staaken, welk hun gedaan was, door den Koning van Pruïssen, die hun te gelyk ver- zekerde, dat hy niet vyandelyks tegen hen in den

1741.

Zy zoeken een Verdrag te bewerken tusfchen den Koning van Pruïssen en de Koninginne van Hongarye.

Schans by Westervoort gestigt.

(*) Secr. Refol. Holl. 20 May 1741. IX. Des I, bl. 765.

1741. den zin hadt, fchoon hier van, federt eenigen tyd, gerugten gelooopen hadden (*a*). Sommigen hebben aangetekend, dat zyne Pruisfche Majesteit, ten deezen tyde, by de Staaten ook vergeefs aanhieldt, op de herlevering van het Markgraaffchap van Veere en Vlisfingen, aan den Prinse van Oranje (*b*). Doch hiervan is my, tot nog toe, geen nader blyk voorgekomen.

De Staaten befluiten de Koningin van Hongarye, met geld, te ondersteunen. Midlerwyl, was men, in den Haage, met den Engelschen Gezant, Robert Trevor, in geduurige onderhandeling gewaest over 't ondersteunen der Koninginne van Hongarye (*c*). Het Parlement hadt bewilligd in eenen onderftand van vyfmaalhonderduizend ponden fterlings, in geld. De Staaten van Holland beflooten eerst, tot eenen onderftand van agthonderd en veertigduizend guldens in geld, in de plaats der vyfduizend man, die zy, volgens 't Weener-Verdrag, leveren moesten. Doch de meeste andere Gewesten verftonden, dat men hiertoe niet komen moest, voor men 'er aan Frankryk opening van gegeven hadt. Zy lieten zig egter, eindelyk, overhaalen (*d*), fchoon zy hun aandeel in deezen onderftand, traaglyk, opbragten. De Koningin van Hongarye, uit deeze beginfels, hoop fcheppende op verdere ondersteuning, wees de voorflagen van

(*a*) Zie Europ. Merc. July—Dec. 1741. bl. 270, 321. Jan.—Juny 1742. bl. 63.

(*b*) R. KOLT Represent. of the late War, Vol. I. p. 247.

(*c*) Secr. Refol. Holl. 8, 11, 16, 18 Febr. 1741. IX. Deel, bl. 654, 651, 666.

(*d*) Notul. Zeel. 21, 24 Aug. 1741. bl. 305, 317. Voyez aussi la Lettre de Leurs Haut. Puiss. dans le Recueil de ROUSSET, tom. XVII. p. 180. and R. KOLT Vol. I. p. 222.

van de hand , die haar , van tyd tot tyd , van wege het Franfche Hof en dezelfs Bondgenooten , gedaan werden , en die allen op eene merkelyke vermindering haarer Vaderlyke erfgoederen uitliepen.

1741

Doch, terwyl de uitheemsche zaaken 's Lands hooge Vergaderingen, het gantsche jaar door, gewigtige bezigheden verschafte, hadden eenige Gewesten, en Holland in 't byzonder veel te lyden gehad van verscheiden' doorbraaken der Rivierdyken, die van gevaarlyke overstromingen gevolgd geworden waren. Het hoog Opperwater in de Ryn-en Maasfroomen hadt, reeds in Wintermaand des jaars 1740, de dyken aan sommige oorden doen bezwyken. De Betuwe, de Tielerwaard, het Land tusfchen Maaze en Waale en het Land van Heusden en Altena waren overstroomd geworden. Doch op den derden van Louwmaand, brak de Lingedyk by Kedighem door, 't welk de Alblasf-rwaard en de vyf Heeren Landen onder water zettede. In deezen dyk braken, eerlang, wel vyf gaten. Men rekende, dat 'er meer dan honderd en vyftigduizend morgen Lands, in Gelderland en in Holland, overstroomd werden. Een groot getal van menschen moest zig, met het gene zy hadden konnen bergen, in de koude, behelpen op de dyken; tot dat zy, met moeite, afgehaald, en naar de naaste Steden, of naar elders, in veiligheid gebragt werden. Veele Huizen werden, door de hoogte en geweldigen slag des waters, om verre gespoeld, of zwaar beschadigd. Ook verdrong 'er, hier en daar, vry wat Vee. Doch aan de meeste oorden, hadt men de overstroming voorzien,

XIX.
Doorbraaken
der Rivierdyken en
overstromingen
hier te Lande.

1741. en het Vee en de andere bezittingen, by tyds, naar de Steden gebragt, of op de zolders, in de Kerken, op de dyken en andere hoogten gebergd. De vorst en harde wind beletteden, in Louwmaand, den arbeid aan de dyken; doch, omtrent het midden van Sprokkelmaand, werdt het zagt en lieflyk weder; welk tot diep in de Lente duurde, en gelegenheid gaf, tot het herstellen der dyken. Ook hadt de Oostenwind het water sterk doen afloopen. Tot ondersteuning der beschadigden en noodlydenden, werden, van wege de hooge Overheid, merkelyke sommen besteed. Ook hebben veele byzondere Persoonen van onderscheiden gezindheid, in de voornaamste Steden van Holland, met naame te Haarlem, te Amsterdam en te Rotterdam, en in eenige Dorpen van 't Noorderkwartier, een goed deel penningen byeen gebragt, voor welken men eenige duizenden van behoefstigen, in Gelderland en in Holland, van eetwaaren en kleedinge eerst, en daar na van beesten en bouwstoffen voorzien heeft. In Grasmaand, waren de Landen, op de meeste plaatsen, reeds wederom droog, en in de Alblasferwaard en daaromtrent, vorderde men sterk aan den arbeid der dyken en aan 't ledig maalen der overstroomde strecken. Doch een sterke Noordoostelyke storm, die op den agtentwintigsten opstak, en drie dagen aanhieldt, deedt het water in den Biesbosch zo hoog ryzen, dat het dykwerk, in de hulpgaten, tot ontlasting van 't opperwater, gemaakt, bezweek, en het Land van Altena wederom onderliep. Op 't einde van Slagmaand, stormde het wederom sterk uit den Noordwesten, waar-
door

door 't zee-water alomme hoog tegen de kusten werdt opgezet. Doch het deedt geene merkelyke schade. Alleenlyk werdt 'er de oude tooren van Egmond op Zee gedeeltelyk door om verre gespoeld. Hy raakte geheel weg, in eenen volgenden storm, in Sprokkelmaand des jaars 1743 (e).

1741.

De Koningin van Hongarye, haare Bondgenooten, en onder deezen den Koning van Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten geduuriglyk aanzoekende om hulpe, hadt ook niet verzuimd, zig, by tyds, te keeren tot het Rusfische Hof, welk goed bescheid gaf; doch, ter oorzaake van den oorlog met Zweeden, die in den Zomer deezes jaars ontsteken was, en van de inwendige verdeeldheid in 't Ryk genoegzaam buiten staat gesteld werdt, om aan de gemaakte Verbindtenissen te voldoen. Het Fransche Hof hadt zig, sedert eenige jaaren, zo veele heimelyke vrienden weten te verkrygen in Zweeden, dat de Koning zig, eindelyk, hadt laten overhaalen tot een Verbond met Frankryk, voor den tyd van tien jaaren, waarby hem een aanzienlyke jaarlyksche onderstand beloofd was. Het was, den tienden van Slagtmaand des jaars 1733, geflooten (f). Zweeden werdt, door dit Verbond, zo afhankelijk gemaakt van Frankryk, dat het, sedert, genoodzaakt werdt, de Fransche maatregels te volgen; en, om te beletten, dat het Rusfische Hof de Koningin van Hongarye ondersteunde, in Hooimaand deezes jaars, den oorlog aan Rusland verklearen moest,

XX.
Oorlog
tuschen
Rusland
en Zwee-
den.

(e) Uit verscheiden gedrukte Verhaalen van deezen tyd.

(f) Rousset Recueil, Tom. XVI. p. 433.

1740.

moest, onder voorwendsel, dat dit Ryk het jongste Verdrag, met Zweeden gemaakt, niet naarkwam, naar behooren (g). De Staaten der Vereenigde Gewesten hadden, vergeefs, gearbeid te Stokholm, om Koning Fredrik tot andere gedagten te brengen. De kryg werdt aangevangen, in Finland: daar, op den derden van Herfstmaand, een gevegt voorviel, tuschen de Rusfen, onder den Graave van Lascei, en de Zweeden, onder den Generaal *Wrangel*; waar in de laatste de nederlaag kreegen. De omwenteling in 't Rusfische Ryk, die kort hierop volgde, herstelde, aldaar, allengskens, de inwendige rust, en stelde de Regeering in staat, om den kryg tegen Zweeden, wakkerlyk, voort te zetten. 't Hoog bewind in Rusland hadt, sedert dat Joan de III. tot Keizer verklaard geweest was, geheellyk gestaan aan vreemdelingen: 't welk merkelyk misnoegen verwekt hadt, onder de Rusfische Grooten. De Prinses Elizabeth, Dogter van Peter den I, zig ziende uitgeslooten van eenen Troon, die haar, volgens de Wetten des Ryks en den Uitersten Wil haarer Moeder, toekwam, bediende zig van dit misnoegen, om de Kroon, die haar, onder de twee jongste Regeeringen, onthouden was, te verkrygen. Zy vertrouwde haar voorneemen slegts aan vier Persoonen: die zorg droegen, dat het Paleis des Keizers, den vyfden van Wintermaand, tegen den avond, met Krygsvolk bezet werdt, zonder dat 'er iemand de reden van wist. De Groot-Vorstin Anna, Moeder des jongen Keizers,

(g) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XVI. p. 486, 488.*

zers, bevondt zig, ondertusfchen, in geene kleine bekommering. Twee uuren na middernagt, begaf de Prinfes Elizabet zig, aan 't hoofd van eenig krygsvolk, welk haar reeds voor Keizerin erkend had, naar 't Paleis, daar zy, terftond, door de Grooten, die haare zyde hielden, in dezelfde hoedanigheid, begroet werdt. De Groot-Vorftin werdt, met haaren Gemaal en den jongen Keizer, haaren Zoon, in hegtenis genomen; doch heufchelyk behandeld. De Graaven van Osterman en Munnich werden, insgelyks gevat, en eerlang van 't Hof verbannen (h). Ook werden de Vorst en Vorftin van Brunswyk-Wolfembuttel en de gewezen Keizer, haar Zoon, in hegtenis gehouden. De Vorftin is, in haare hegtenis, op Ivanogrod, by Archangel, overleeden, des nagts tusfchen den agttienden en negentienden van Lentemaand des jaars 1746. De nieuwe Keizerin gaf, in den aanvang haarer Regeeringe, eenige treffelyke blyken van zagtmoedigheid: waardoor zy de genegenheid haarer onderdaanen, door den tyd, geheellyk won. Zy regeerde, voor 't overige, op dezelfde wyze, en met het zelfde gezag, als haar Vader Peter den I. gedaan hadt.

1741.

De verandering in Rusland gaf der Koninginne van Hongarye hoop op den onderftand, dien zy van dit Ryk verzogt hadt, en verwagte. 't Getal haarer vyanden begon ook af te neemen, met den aanvang des volgenden jaars, toen zy, onder bemiddeling des Konings van Groot-Britanje, een Verdrag floot met den Ko-

Krygs-
bedryven
in Italie.(h) *Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVI. p. 511. & suiv.*

1741. Koning van Sardinie, die zig verbondt, de Oostenryksche Staaten te beschermen, tegen de vereenigde magt der Koningen van Spanje en van beide de Sicilien, gelyk wy reeds hebben aangetekend (1). De Koning van Spanje hadt, in Slagtmaand te vooren, een aanzienlyk Leger overgescheept van Barcelona naar Orbitello en Porto Hercole: welk in 't begin des jaars 1742 van een diergelyk zou gevolgd geworden zyn: doch dit laatste werdt lang bezet gehouden, in de haven van Toulon, door eene Engelfche Vloote. De Spaansche krygsmagt in Italie, zig met de Napolitaansche vereenigd hebbende, trok door den Kerkelyken Staat; Parma en Mantua, met eenen inval, dreigende. Doch de Koning van Sardinie, die over 't vereenigd Leger van Savooischen en Oostenrykschen gebodt, Modena en Mirandola hebbende bemagtigd, noodzaakte den Hertog van Montemar, die 't vyandyk Leger geleidde, tot voorby Ferrare te rug te keeren, en zig by Rimini, aan den zeekant, te verschanfen. De Koning der beide Sicilien, geene kans ziende, om den kryg, met voordeel, te vervolgen, floot, kort hierna, een Verdrag van Onzydigheid, met de Oostenrykschen: waardoor de vyandykheden, in Italie, ophielden. De Infant Don Filips, wien men 's Keizers bezittingen in Italie toegeschikt hadt, was, ondertusfchen, met een Leger, naar Savoje opgetrokken, en hadt zig van eenige onhoudbaare Plaatsen meester gemaakt. Doch de Koning van Sardinie, te rug getoogen uit den

(1) Hier voor, bl. 311.

den Kerkelyken Staat, om zyn Hertogdom te herwinnen, noodzaakte den Infant, in Herfstmaand, naar den Franschen bodem te wyken, en de Plaatsen te ruimen, welken hy, in Savoje bemagtigd hadt. De eerste veldtogt der Spaanschen, die op het Bondgenootschap, of op de onzydigheid des Konings van Sardinie gerekend hadden, liep, derhalve, ongelukkiglyk ten einde (*k*); hoewel Don Filips, kort hierop, naar Savoje te rug toog, en eenige Plaatsen innam.

Het Fransche Hof hadt, tot hiertoe, geen deel willen neemen in de zaaken van Italie: 't welk men hielt voor eene der voornaamste oorzaaken, waarom zy zo ongelukkig waren uitgevallen, voor de Spaanschen (*l*). De zaaken van Duitschland gingen dit Hof nader ter herte. Lodewyk de XV. hadt, reeds in 't voorleeden jaar, gearbeid, om den Keurvorst van Beieren te doen verheffen tot de Keizerlyke waardigheid. De *Maarschalk de Belisle*, die tot 's Konings Ambassadeur op den Ryksdag te Frankfort benoemd was, hadt de Hoven van Dresden en Berlyn reeds overgehaald, om in de maatregels van het Fransche Hof te treden (*m*). De andere Keurvorsten volgden 't gevoelen der magtigsten. De stem van Boheeme werdt niet gerekend, hoe sterk 'er ook, van wege de Koninginne van Hongarye, tegen *geprotesteerd* was (*n*). Tusschen de Keur-

1742

XXI.
De Keurvorst van Beieren wordt, onder den naam van Karel den VII, tot Keizer verkooren.

VOR-

(*k*) R. ROLT Represent. of the late War. Vol. I p. 257-260. Vol. II. p. 72 &c. Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 156.

(*l*) Memoir. Tom. I. p. 161.

(*m*) R. ROLT Represent. of the late War, Vol. I. p. 234.

(*n*) Memoir. Tom. I. p. 159.

1742.

vorsten van Beieren en de Palts, was geschild ontfaan, over 't Stadhouderfchap van den Ryn: welk zy beide wilden bekleeden. Men hadt verzuimd hieromtrent beschikking te maaken, by de Osnabrugfche Vrede, die den Paltsgraaf herftelde in de Keurvorftelyke waardigheid, zonder dat de Hertog van Beieren, wienze, in de plaats van den Paltsgraave, opgedraagen was, van dezelve ontbloot werdt. Maar 't Stadhouderfchap van den Ryn, welk, by ontftentenis van eenen Roomsch-Koning, bekleed wordt, was, van ouds, aan 't Keurvorftendom van de Palts gehegt geweest, en men hadt niet bepaald, of het 'er, voortaan, nog toe behooren zou, dan of het aan 't Keurvorftendom van Beieren, waaraan nu de Opper-Palts gehegt was, zou worden overgelaaten. 't Verschil hierover zou ligtelyk invloed gehad hebben op de aanftaande verkiezing eens Keizers. Doch 't werdt, gelukkiglyk, bygelegd. Men kwam overeen, dat de beide Keurvorsten, voortaan, deeze waardigheid in gemeenfchap bekleeden zouden (o). De andere zwaarigheden, die de verkiezing eens Keizers, omtrent een jaar, ftremden, werden ook weggenomen, en de Keurvorst van Beieren, op den vierentwintigften van Louwmaand deezes jaars, onder den naam van *Karel den VII*, te Frankfurt, tot Keizer verheeven (p). De Koningin van Hongarye, wier ftam, als Koningin van Boheeme, niet geteld was op den Ryksdag, verklaarde zig, openlyk, tegen deeze verkie-

(o) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 105 & fuy.*(p) *Voiez Sa Capitulation dans le Recueil de ROUSSET, Tom. XVII. p. 1—177.*

kiezing, dezelve, by verscheiden' schriften, als onwettig verwerpende (q). Doch de andere Mogendheden, met naame ook de Staaten der Vereenigde Gewesten, erkenden den Keurvorst van Beieren in zyne nieuwe waardigheid. Hy hadt egter, zo lang hy regeerde en leefde, werks genoeg, om zig in dezelve te handhaaven.

1742

De Koningin van Hongarye, eenen aanzienlyken onderstand in manschap, uit dit haar Ryk, bekomen hebbende, deedt haar Leger, onder den *Graave van Kevenhuller*, omtrent den aanvang des jaars, trekken naar Opper-Oostenryk, welk, in weinige dagen, herwonnen werdt. Lintz was de eenigste Stad, die een beleg verduurde; doch na 't veroveren van Scharding en aan de Inn, moest zy zig haast overgeeven. Pasfau werdt den Beierschen, insgelyks, ontweldigd (r). Na 't bemagtigen van Opper-Oostenryk, rukte het Leger der Koninginne in Beieren. Munchen, de Hoofdstad, werdt ligtelyk bemagtigd, door den *Prinse van Saxon-Hildburghausen*. 't Gantsche Land, zig niet konnende verdedigen, werdt, zo wel als de Stad, genoodzaakt, zwaare brandfchattingen op te brengen (s).

Opper-Oostenryk herwonnen

Beieren veroverd.

Het Oostenryksche Leger in Boheeme, gedurende den Winter, opgetrokken zynde, om Moravie te dekken, tegen den Koning van Pruysen, die derwaards in aantogt was, kon niet beletten, dat Iglau den vyand in handen viel.

Krygsbedryven in Moravie en Boheeme.

(q) Voyez Rousset Recueil, Tom. XVIII. p. 125 & suiv.

(r) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 117.

(s) Memoir. Tom. I. p. 171.

1742. viel. Daarna, werdt Brinn, de sterkste Vesting van Moravie, belegerd. De bezetting dezer Plaatse deedt, in 't begin van Lentemaand, eenen gelukkigen uitval, waarin zy een Pruisisch geleide onderschepte en versloeg. Prins *Karel van Lotharingen*, Broeder des Groot-Hertogs van Toskane, die, na de dood der Landvoogdesse Maria Elizabet, in Oogstmaand des jaars 1741 voorgevallen, tot Landvoogd der Oostenryksche Nederlanden werdt aangesteld, 't opperbevel aanvaard hebbende over het Leger in Moravie, noodzaakte den Koning van Pruisen, eerlang, tot het verlaaten van Brinn. Hy legerde zig, sedert, by Czaflau in Boheeme, alwaar de sterke Vesting Egra, in Grasmaand, den Keizerfchen in handen gevallen was (t). Glatz werdt, wat laater, door de Pruisische troepen, bemagtigd. Prins Karel, ondertuschen, ook naar Boheeme gekeerd zynde, viel 'er, op den zeventienden van Bloei- maand, een hevig gevegt voor, by Czaflau, waarin de Koning van Pruisen de zege behaalde (u). De Oostenryksche Husfaaren, den vyand, in den aanvang van 't gevegt, aan 't wyken ziende, waren te spoedig aan 't plonderen gevallen, en hierdoor oorzaak der nederlaage geweest. Aan andere oorden in Boheeme, vielen, geduurende deezen veldtogt, nog verscheiden' gevegten voor, die egter niet haalen konden in merkwaardigheid, by den slag van Czaflau (y).

Slag by
Czaflau.

De

(t) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I p. 180 & suiv.*

(u) *Memoir. Tom. I. p. 199 & suiv.*

(y) *R. ROLT Vol. I. p. 238 &c. 295 &c. Memoir. Tom. I. p. 204 & suiv.*

De Vrede tusfchen den Koning van Pruiffen en de Koninginne van Hongarye volgde kort op deezen flag. De Koning hadt zijne troepen zo dra niet gevoerd naar Boheeme, welk reeds, door de vereenigde Keizerlyke, Fransche en Saxifche troepen, overvallen was, of de Koningin toonde zig geneigd, om met hem te verdraagen. Zy boodt hem de Heerlykheden in Silezie aan, waarop hy oordeelde geregtigd te zyn, benevens een gedeelte der Nederlanden. Doch hy antwoordde „dat hy, „ter oorzaake van het draalen der Koninginne, om met hem te fluiten, genoodzaak- „geweeft zynde, tot nieuwe en zwaare kosten, niet zonder reden, alles vorderde, wat „hy door de wapenen veroverd hadt, het „Graaffchap Glatz daaronder begreepen. „Dat hy van de Nederlanden niets begeerde, kennende een Gewest, welk hem, by „alle gelegenheden, betwift kon worden, „niet dan nadeelig voor hem zyn (w).” Doch de Koningin kon niet besluiten, zo veel af te flaan. De nederlaag by Czaflau bragt haar tot andere gedagten. Men tradt, op nieuws, in onderhandeling. De Maarfchalk de Bel-ife arbeidde, vergeefs, om den Koning van Pruiffen 't verdrag te ontraaden (x). Men wil, dat zyne Majesteit de Franschen, die hem, te Czaflau, niet bygesprongen waren, begon te miftrouwen. Wat hier van zy; 't liep flegts aan, tot op den elfden van Zomermaand, toen 'er door bemiddeling des Konings van Groot-Britan-

1742.

XXII.
Vrede
tusfchen
den Ko-
ning van
Pruiffen
en de
Koning-
inne
van Hon-
garye, te
Breslau
gesloot-
ten.

(w) Memoir. pour l'Hift. de l'Europe, Tom. I. p. 192.

(x) Memoir. Tom. I. p. 209.

1743. tanje, te Breslau, eenige voorafgaande Pun-
 ten getekend werden (y), die, den agten-
 twintigsten van Hooimaand, in een volkomen
 Verdrag van Vrede, werden veranderd. „Op-
 „ per- en Neder-Silezie, met de Landstreek
 „ Katscher, die eertyds tot Moravie behoord
 „ hadt, werden, by dit Verdrag, aan den
 „ Koning van Pruisen afgeftaan. Alleenlyk
 „ behieldt de Koningin van Hongarye aan zig
 „ het Prinsdom Teschen, de Stad Troppau
 „ en 't gene over de Oppa legt, benevens het
 „ hoog gebergte in Opper-Silezie, midsga-
 „ ders de Heerlykheid Kennersdorf en ande-
 „ re deelen van Moravie, die in Opper-Sile-
 „ zie beslooten leggen. Het Graaffchap en de
 „ Stad Galtz in Boheeme werden den Ko-
 „ ning, insgelyks, overgegeven. Hy stondt
 „ hiertegen af van alle eischen op de Konin-
 „ ginne, en beloofde den Roomfchen Gods-
 „ dienst in Silezie te zullen laten in den staat,
 „ waarin dezelve was. De Koning verbondt
 „ zig, den onderzaaten van Groot-Britanje
 „ en van de Vereenigde Gewesten te voldoen
 „ de fommen, welken zy op de inkomsten van
 „ Silezie gefchooten hadden, midt hy zig het
 „ regt voorbehield, om van de laatstgemel-
 „ de fommen af te houden, 't gene hy nog
 „ van de Staaten der Vereenigde Gewesten
 „ te vorderen hadt. De Koningin zou de ei-
 „ fchen der Brabanderen op Silezie voldoen.”
 Voorts, kwam men overeen „om Groot-Bri-
 „ tanje, Rusland, Deenemarke, den Keur-
 „ vorst van Saxon, midt hy binnen veertien
 „ da-

(y) *Votaz Rousset Recueil, Tom. XVIII. p. 27.*

„ dagen zyne troepen van de Franschen af- 1741.
 „ scheidde en uit Boheeme trok, de Staaten
 „ der Vereenigde Gewesten, en het doorlug-
 „ tig Huis van Wolfembuttel te nodigen, tot
 „ de aanneeming van dit Verdrag (z).”

Het was zo dra niet geslooten, of de zaa- Prins
 ken der Koninginne van Hongarye verander- Karel be-
 den, geheellyk, van gedaante. De Pruisfische legert
 troepen verlieten Boheeme en Moravie. De Praag.
 Saxifchen keerden, insgelyks, naar de gren-
 zen van het Keurvorstendom, welk genoeg-
 zaam open lag. De Keizerschen en Franschen
 waren, in verscheiden' gevegten, en, vooral,
 door ziekte en verloop, zo zeer gedund, dat
 zy nauwlyks kans zagen, om Boheeme te-
 gen de Oostenryksche magt te verdedigen.
 Prins Karel behaalde ook geduurige voordee-
 len op de Franschen. Hy noodzaakte het Fran-
 sche Leger onder den Maarfschalk de Broglio
 te rug te wyken naar Praag, en veroverde
 Pilsen, welk Fransche bezetting inhadt (a),
 Midlerwyl, hadden de Oostenrykschen 't be-
 leg geslaagen voor Praag, welk, eerlang, in
 eene blokkeering veranderd werdt. De Maar-
 schalk de Bel-isle, die, over de Keizersche en
 Fransche troepen, binnen deeze Stad, ge-
 boodt, geene kans ziende, om 't lang uit te
 houden, als hem de toevoer afgesneeden
 werdt, begeerde, terstond, in besprek te ko-
 men met Prinse Karel, wien hy de Stad wilde
 opgeeven, mids de bezetting vryheid hadt,
 om met haar geweer te vertrekken, werwaards
 zy

(z) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 33.

(a) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 219. & suiv.*

1742. zy wilde. Doch de Prins verftondt, dat zy zig krygsgevangen behoorde te ftellen. Bel-isle hadt hier geene ooren naar. De handeling werdt dan afgebroken, en de Stad, tegen 't einde van Hooimaand, zo naauw beflooten, dat 'er niets in, noch uit kon. 't Gebrek aan levensmiddelen was toen reeds groot in Praag. Na 't midden van Oogstmaand, begon men de Stad hevig te befchieten. De nader- niften werden fterk voortgezet. De belegerden deden, fomtjids, vinnige uitvallen, met wederzydfche fchade. Met den aanvang van Herftmaand, werden de belegerden getroost, met de tyding van den aantogt des Maarfchalks van Maillebois, tot ontzet der Stad. 't Beleg werdt, kort hierna, opgebroken; en de blok- keering, wat laater, hervat; hebbende Maille- bois niet tot dicht aan de Stad konnen door- dringen. Ook werdt hy, eerlang, genood- zaakt te rug te trekken. Bel-isle, ondertus- fchen, laft gekreegen hebbende, om Praag te ruimen, met het grootfte gedeelte des Fran- fchen Legers, welk 'er binnen lag, trok hei- melyk ter Stad uit, tufchen den zestienden en zeventienden van Wintermaand, aan 't hoofd van veertienduizend man. Praag gaf zig, kort hierna over, by verdrag, welk den zeven- entwintigften getekend werdt. Het overfchot der Keizerlyke en Fransche bezetting bedong den vryen uittogt (b). Egra was, na den o- vergang van Praag, de eenigfte Stad in Bohee- me, die nog in 's vyands handen bleef.

De Stad
geeft zig
over.

Doch

(b) Memoir. pour l'Hift. de l'Europe, Tom. I. p. 231—235.
A. ROBT Represent. of the late War Vol. II. p. 36—59.

Doch eer 't met de zaaken der Koninginne van Hongarye zo gelukkiglyk verliep, hadt zy, bedugt voor 't getal en de magt haarer vyanden, in 't begin deezes jaars, een' beweeglyken brief laten afgaan aan verscheiden' Mogendheden, en onder anderen aan de Staaten der Vereenigde Gewesten: waarin zy aan 't Fransche Hof de schuld gaf van al 't leed, welk haar reeds overkwam, en verder gedreigd werdt (c). Zy hadt ook niet afgelaaten, haare Bondgenooten in 't gemeen aan te maanen, tot daadelyke ondersteuning. En de algemeene Staaten hadden, om hiertoe, des noods, in staat te zyn, op eenen ernstigen brief der Staaten van Gelderland (d), reeds op 't einde des voorleeden jaars, beslooten, hunne Landmagt, voor de derde reize, te vermeerderen met omtrent twintigduizend man (e). Doch dit Besluit was, noch by de Gewesten, noch by de Leden van elk Gewest, genomen, met eenpaarige stemmen. Dordrecht en Amsterdam hadden 't, ter Vergaderinge van Holland, lang tegengehouden; hoewel zy zig, eindelyk, gevoegd hadden by de meerderheid. In Zeeland, draalden Middelburg en Veere langst, eer zy zuiverlyk bewilligden in de vermeerdering (f). Ook hadt het Fransche Hof zig veel laten gelegen zyn, om het besluit te voorkomen. De Fenelon boezemde elk in „dat de Staat niet te vreezen hadt van Frankryk

1742.

XXIII.
De Staaten besluiten tot eene derde Vermeerdering hunner Krygsmagt.

De Fransche Am-

„ noch

(c) Zie den Brief in de Europ. Merc. Jan. — Juny 1742; bl. 120.

(d) Misive der Staat. van Gelderl. van 22 Dec. 1741.

(e) Retol. Gener. 22 Dec. 1741.

(f) Notul. Zeel. 22, 23 Jan. 22, 26 Febr. 19, 24 Maart 42. bl. 42, 43, 89, 93, 112, 136.

1742. „ noch van Pruifsen; dat het vermeederen
 „ der troepen den ftaat der geldmiddelen bui-
 basfateur „ ten reden bezwaarde, en gevaarlyk was voor
 zoekt het „ de tegenwoordige Regeeringe: dat men de
 te voor- „ troepen ligtelyk vermeederen; doch niet
 komen. „ zo gemakkelyk verminderen kon, en dat
 „ men, na 't fluiten der Munstersche Vrede,
 „ gezien hadt, welke zwaare gevolgen aan
 „ het dringen op afdanking vast waren.” Men
 zaaide deeze redenen ook, in gedrukte fchri-
 ten. Doch 't verblyf van 't Leger onder den
 Maarfchalk de Maillebois aan den Beneden-
 Ryn hadt merkelyke ongerustheid verwekt,
 hier te Lande; en zulken, die meest op 't ver-
 meerderen der troepen gefeld waren, aanlei-
 ding gegeven, om het fterker te dryven, dan
 zy anders zouden hebben kunnen doen. Het
 Franfche Hof hadt gezogt den Staaten alle on-
 gerustheid te benemen, door hun een Ver-
 drag van onzydigheid aan te bieden, op gely-
 ken voet, als 'er een geflooten was, door den
 Koning van Groot-Britanje, als Keurvorst van
 Hanover. Ook wilde de Koning zyn Leger uit
 hunne nabuurfchap te rug trekken, en, om-
 trent de Oostenrykfche Nederlanden, zulke
 fchikkingen met hen beraamen, waardoor de-
 zelve, nu en in het toekomende, in veiligheid
 zouden kunnen gefeld worden (g). Doch dee-
 ze voorflag vondt geenen algemeenen ingang.
 Drie Gewesten, Gelderland, Utrecht en Stad
 en Lande, waren 'er egter zeer op gefeld ge-
 weest. Doch Holland ftemde 'er tegen (h).

Men

(g) Zie de Memorie in de Europ. Merc. Jan. — Juny 1742. bl. 217.

(h) Secr. Refol. Holl. v. 4, 20 Sept. 11, 17 Oct., 1 Dec. 1741. II. Deel, bl. 797, 798, 802, 804, 808.

Hy biedt
 den Staa-
 ten een
 Verdrag
 van On-
 zydig-
 heid aan.

Men schein zig op geene nieuwe Verdragen te durven verlaaten, zo lang men niet zag, dat de ouden werden naargekomen. Ook deedt de *Baron van Reischach*, onlangs, door de Koninginne van Hongarye, herwaards gezonden, zyn best, om den Staaten argwaan in te boezemen, tegen 't Fransche Hof (i). De Markgraaf de Fenelon herhaalde de voorflagen van 't Fransche Hof, in een Vertoog, welk hy, den negentienden van Sprokkelmaand, ter algemeene Staatsvergaderinge, overleverde. Doch het vondt, by de meeste Leden, kleinen ingang: waartoe veel hielp, dat het Groot-Britannische Hof zig thans veel moeite gaf, om de Staaten aan te zetten tot het neemen van ernstiger maatregels, dan zy, tot hiertoe, gevolgd hadden.

1742.

George de II. hadt zig, als Keurvorst van Hanover, verbonden tot onzydigheid. Ook schein hy, beide als Koning en als Keurvorst, in 't begin van den oorlog, geneigd, om, nevens de Staaten, de Vrede te herstellen, door onderhandeling. Doch na dat de Ridder Robert Walpole, in Sprokkelmaand deezes jaars, om aan de drift van 't Gemeen en van sommige Grooten te voldoen, zig van alle zyne ampten ontslaagen hadt (k), veranderde het Groot-Britannische Hof van gedagten. De Koning vaardigde, in Grasmaand, den *Graaf van Stairs*, als buitengewoonen Ambassadeur, naar den Haage af, met last om de Staaten over te haalen, tot het kragtiger ondersteunen der

De Koning van Groot-Britanje vermaant hen, tot het neemen van ernstiger maatregels.

Ko-

(i) Zie zyne Memorie in de Europ. Merc. July—Dec. 1742. N. 12.

(k) See R. ROLT Vol. I. p. 343 &c.

1742. Koninginne van Hongarye, en af te maanen van het sluiten van een Verdrag van onzydigheid. Ook werden, kort hierna, omtrent zestien duizend man Engelsche troepen overgescheept naar Oostende, die in de Steden Gend, Brugge, Oudenaarden, Kortryk en Lier in bezetting gelegd werden. Ten zelfden tyde, deedt de Koning van Frankryk zyne Huistroepen trekken naar de Nederlanden, om Fransch Vlaanderen te dekken. Duinkerken werdt ook merkelyk versterkt. Uit alle welke beweegingen; een kort aanstaande oorlog tuschen Frankryk en Groot-Britanje voorfeld werdt.

Men zoekt den Staaten argwaan in te bezemen, tegen Groot-Britanje en tegen Frankryk.

Midlerwyl, zогten sommigen de Staaten argwaan te doen opvatten over 't verblyf der Engelschen in de Oostenryksche Nederlanden, daar zy, eerlang, Nieuwpoort en Oostende versterkten, en bezet hielden. Doch Stairs en Trevor verklaarden hun, uit éénen mond, dat deeze argwaan ongegrond was, en dat de Koning, hun Meester, geene andere Verdragen hadt, met de Koninginne van Hongarye, dan die, waarin ook de Staaten getreden waren. Zy zогten hun, ten zelfden tyde, op hunne beurt, agterdogtig te maaken, aangaande het oogmerk van het Fransche Hof, in het versterken van Duinkerken, tegen de Verdragen. Doch de Fenelon gaf voor, dat dit versterken geschiedde, om zig te verzekeren, tegen Engeland, welk Vlaanderen begon te vervullen met Krygsvolk (1). De togt van den Marschalk de Maillebois naar Boheeme gaf den

En-

(1) Zie de Memor. in de Nederl. Merc. July—Dec. 1742. bl. 84, 154, 155. and R. ROLT Vol. II. p. 2

Engelfchen en Oostenrykfchen Gezanten nieuwe aanleiding, om, by de Staaten, aan te houden, op het byftaan der Koninginne. Doch de Fenelon zocht hun te beduiden, dat deeze togt gefchied was, onder anderen, om hen te bevryden van de ongerustheid, die zy, over 't verblyf van de Maillebois omtrent hunne grenzen, hadden opgevat (*m*). Ook boodt hy Duinkerken den Staaten ter bewaaringe aan, tot het fluiten der Vrede, mids deeze Stad en Haven volkomen onzydig bleeven, in geval van oorloge tuffchen Frankryk en Engeland (*n*). Doch men vondt niet geraaden, deezen voorflag te aanvaarden (*o*).

1742.

Het Franfche Hof biedt den Staaten Duinkerken ter bewaaringe aan.

De derde vermeerdering van 's Lands Krygsmagt hadt, midlerwyl, de Staaten van Holland in de noodzakelykheid gebragt, om, tot onderhoud van hun aandeel, nieuwe belastingen uit te vinden. Zy beflooten tot eene perfoonlyke fchatting van allen, die zeshonderd guldens en daarboven, jaarlyks, wonnen, of verteerden; Vreemdelingen, Profeforen, Predikanten, Krygsoverften, geen Hoofd- of Vlag-Officiers zynde, en Ambagtsgezellen alleen uitgezonderd. Doch deeze belasting beantwoordde kwalyk aan het oogmerk, welk men 'er mede gehadt hadt. 't Getal der luiden, die geoordeeld werden, geene zeshonderd guldens te winnen of te verteeren, was te groot, in Holland. Ook kwam 'er, van deeze fchatting, jaarlyks, op verre na, geen millioen in 's Lands

Perfoonele Quotifatie in Holland ingevoerd.

Kas-

(*m*) Zie de Memor. in de Europ. Merc. Jan.—Jury 1742. bl. 202, 203, 207, 248.

(*n*) Zie de Memor. als bov. bl. 209.

(*o*) Betout. Holl. 7, 2, 29 Aug. 1742. bl. 523, 620, 633, 637, 691.

1742. Kasfe. Zy werdt, hierom, na verloop van weinige jaaren, wederom afgeschafft.

XXIV.
Raad-
pleegin-
gen, in de
Staaten
van Hol-
land, op
het onder-
steunen
der
Koningin-
ne
van Hon-
garye.

Op het ondersteunen der Koninginne van Hongarye, werdt, ondertuschen, ernstelyk geraadpleegd, by de byzondere Gewesten. De Staaten van Holland, in Oogstmaand, eenigen uit de Edelen en Steden, benevens den Raadpensionaris van der Heim, gemagtigd hebbende, om te onderzoeken, wat men, volgens de Verdragen, nog zou kunnen geagt worden schuldig te zyn aan de Koninginne van Hongarye, boven den onderstand, dien men haar reeds beweezen hadt, werden, in Slagtmaand, berigt „ dat de Staaten, huns oordeels, „ rondelyk behoorden te verklaren, dat zy „ zig verpligt hielden, tot het naarkomen hun- „ ner Verbindtenissen; en dat zy, na 't doen „ van zulk eene Verklaaring, met de Ko- „ ninginne van Hongarye en met den Koning „ van Groot-Britanje, behoorden te raadplee- „ gen, over de bekwaamste middelen, om aan „ deeze Verbindtenissen te voldoen: in welke „ raadpleegingen, men de grondslagen vol- „ gen moest; die, by de Staaten, waren ge- „ legd, toen zy, in 't begin des jaars 1741, „ eerst om bystand waren aangezocht. Dat zy, „ Gemagtigden, bevonden hadden, dat het „ Weener-Verdrag van den jaare 1732 eerst „ een' onderstand van vyfduizend man van de „ Staaten vorderde; daarna, een' grooter, en „ eindelyk, dat de Bondgenooten elkanderen, „ uit al hun vermogen, bystonden. Dat de „ Staaten van Holland, in Zomermaand des „ jaars 1741, reeds bewilligd hadden, in een' „ onderstand van vyfduizend man, af te koo- „ pen

„ pen met agthonderd en veertigduizend gul-
 „ dens , voor den tyd van één jaar ; doch dat
 „ het Verdrag van den jaare 1732 de keuze ,
 „ in dit opzigt , niet liet an de helpende Par-
 „ tye ; maar aan de Partye , die geholpen
 „ werdt. Dat de gemelde Staaten, in Oogst-
 „ maand jongstleeden , nog bewilligd hadden
 „ in eenen onderftand van zestienhonderddui-
 „ zend guldens. Doch dat Zeeland de eenig-
 „ fte der Provinciën was , die , tot hiertoe ,
 „ nevens Holland , tot deezen onderftand be-
 „ flooten hadt. Dat men zorg behoorde te
 „ draagen , dat de Gewesten de agterftallen
 „ van den eerften onderftand voldeeden , en
 „ in den tweeden bewilligden , en dat men ,
 „ in 't volgende jaar , de Koningin , niet met
 „ geld , maar met Krygsvolk , behoorde te on-
 „ derfteunen ; dat men 't getal van dit Krygs-
 „ volk behoorde te regelen met de Hoven van
 „ Weenen en Londen , en dat men de ver-
 „ eifchte zorg behoorde te draagen , voor het
 „ gebruik deezer troepen , op dat de oorlog ge-
 „ weerd bleeve van de grenzen van den Staat.
 „ Dat Holland , midlerwyl , zyn aandeel be-
 „ hoorde op te brengen , niet in zestienhon-
 „ derdduizend guldens , waarin de Gewesten
 „ nog niet bewilligd hadden , maar in agthon-
 „ derd en veertigduizend guldens , voor het
 „ tweede jaar ; welken onderftand men kon
 „ agten bepaald te zyn , door den Staat in 't
 „ gemeen ; en dat men van dit alles , met den
 „ eerften , kennis behoorde te geeven aan de
 „ Staaten der byzondere Gewesten.” Doch
 „ op dit verflag viel geen besluit , ter Vergade-
 rin-

1742. ringe van Holland (*p*). Dordrecht en Briele
 verschilden, met de meeste overige Leden.

Dordrecht en
 Briele
 verschillen met
 overige
 Leden.

Voorflag
 van Am-
 sterdam.

Dordrecht hadt, weinige dagen te vooren, sterk gedrongen op het aanvangen eener onderhandeling tusschen de oorloogende Mogendheden, tot bevordering der Vrede, onder bemiddeling der Staaten. Frankryk hadt verklaard, hiertoe gezind te zyn. En die van Dordrecht verstonden, dat men zig van deeze gezindheid, en van het naderend Winterge-tyde bedienen moest, om aan een Verdrag te arbeiden, op dat het, zo 't, buiten bemiddeling der Staaten, geslooten werdt, niet mogelyk eenige punten vervatten mogt, waarby de Scheepvaart, Koophandel en bezittingen van den Staat benadeeld zouden kunnen worden. Doch andere Leden oordeelden, dat men de Vrede allerbest bevorderen zou, als men rondelyk verklaarde, dat men beslooten hadt, zyne Verbindtenissen naar te komen; en daarna met de Bondgenooten der Koninginne van Hongarye in onderhandeling tradt, over de beste middelen, om de Vrede te herstellen. De Stad Amsterdam, die 't genoegzaam eens was met deeze laatsten, sloeg alleenlyk, in Wintermaand, voor „ dat men, in 't handelen met „ de Bondgenooten, zorg behoorde te draa- „ gen, dat de Staat niet bezwaard werdt bo- „ ven vermogen; en dat het getal der troe- „ pen, die men, voor tegenwoordig, zou „ behooren te leveren, dat, van twintigduizend „ man niet te boven ginge, waaronder vier- „ duizend Ruiters of Dragonders zouden moe- „ ten

(*p*) Resol. Holl. 9 Nov. 1742.

„ ten zyn (q).” Doch die van Dordrecht
 „ beklaagden zig zeer „ dat men zo weinig agt
 „ gaf op hunnen ernstigen raad , om tot Vre-
 „ de te arbeiden , daar men , voorheen , meer-
 „ maalen , met naame ook aan het Hof van
 „ Frankryk , verklaard hadt , vreemd te zyn
 „ van alle gedagten van oorlog.” Voorts ,
 „ merkten zy aan „ dat zy nog zo klaar niet za-
 „ gen , of de Staat verplicht ware tot de hand
 „ haavinge der Pragmatike Sanctie , in gevol-
 „ ge van het Weener-Verdrag , of niet. Dat
 „ 'er , veelligt , zo veel tegen als voor deeze
 „ verplichting zou in te brengen zyn , vooral ,
 „ als men in aanmerking name wat 'er , na 't
 „ jaar 1732 , gebeurd ware. Nogtans , ver-
 „ stonden zy , dat het belang van den Staat
 „ vorderde , dat men het Huis van Oostenryk
 „ bystondt , zo veel zulks geschieden kon ,
 „ zonder den Staat voor een blykbaar en groot
 „ gevaar bloot te stellen. Doch geenszins kon-
 „ den zy goedkeuren , dat men den onder-
 „ stand , dien de Staat zou willen bewyzen ,
 „ begrootte op twintigduizend man , eer men
 „ nog wist , op wat voet , de Koningin van
 „ Hongarye zig met den Keizer en deszelfs
 „ Bondgenooten zou willen verdraagen. Men
 „ liet zig reeds verluiden , dat haare Majesteit
 „ vergoeding dagt te vorderen voor Silezie.
 „ En zo dit gebeurde , zou de Staat zig ligte-
 „ lyk in eenen oorlog inwikkelen , waarvan
 „ niemand het einde voorzien kon. Ook kon-
 „ den zy zulken niet medevallen , die oor-
 „ deelden , dat de Staat verplicht was , de Ko-
 „ „ nin-

1742.

Dor-
 drecht
 trekt de
 verplig-
 ting der
 Staaten
 tot onder-
 steuning der
 Konin-
 ginne
 van Hon-
 garye in
 twyfel,

en vor-
 dert, dat
 men, in
 allen ge-
 val, den
 onder-
 stand niet
 begrootte
 op twin-
 tigdui-
 zend
 man;

1742.

„ ningin te ondersteunen, tot dat haar al haare
 „ re geleeden' schade vergoed zou zyn. Zy
 „ stelden, in tegendeel, vast, dat men zulk
 „ eene verpligting, noch uit het Weener-Ver-
 „ drag, noch uit eenig ander Verbond, zou
 „ kunnen bewyzen. In de tweede plaats,
 „ behoorde men ook met den Koning van
 „ Groot-Britanje over een te komen, eer men
 „ den onderstand der Koninginne op twintig-
 „ duizend man bepaalde. Het Weener-Verdrag
 „ vorderde, dat, zo de eerste onderstand niet
 „ genoegzaam bevonden werdt, de handelen-
 „ de Mogendheden, met elkanderen, wegens
 „ eenen verderen onderstand, overeenkwa-
 „ men. De onderstand des Konings van Groot-
 „ Britanje moest, derhalve, ook eerst bepaald
 „ worden, en vooral het gebruik, welk men
 „ van beiderleie hulptroepen dagt te maaken.
 „ In allen geval oordeelden zy, dat men de
 „ Koningin, niet met troepen, maar alleen
 „ met geld, behoorde te ondersteunen. Hier-
 „ door, zou Frankryk zig minder gehoond
 „ agten. En 't was 't belang van den Staat,
 „ eene Vredebreuk met deeze Kroone te voor-
 „ komen. De Koningin zou ook, met de hulp-
 „ troepen van den Staat, Frankryk kunnen
 „ beoorloogen in de Oostenryksche Nederlan-
 „ den: waardoor het tooneel des krygs zou ge-
 „ bragt worden op de grenzen van den Staat.
 „ Of zo zy deeze troepen naar Duitschland
 „ wilde voeren, zouden zy, op zulk eenen
 „ moeilyken togt, ligtelyk sterk versmelten,
 „ tot merkelyke schade voor den Staat, zon-
 „ der dat 'er de zaaken der Koninginne iet
 „ van belang door zouden bevoordeeld wor-
 „ den.

maar dat
 men met
 geld on-
 dersteune.

„ den. Behalve dat men, niet zonder gevaar
 „ voor den Staat, zulk een aanzienlyk getal
 „ van troepen zo verre zou konnen laten
 „ trekken, in eenen tyd, dat de Staat gedugte
 „ nabuuren hadt, van welker gezindheid die
 „ van Dordrecht geene kennis hadden. Wy-
 „ ders, behoorden zulke Leden, die sterkst op
 „ de derde vermeerdering van 's Lands Krygs-
 „ magt gedrongen hadden, in aanmerking te
 „ neemen, dat 'er, aan deeze vermeerde-
 „ ring, nog zeventuizend man ontbrak;
 „ en dat, wanneer men, gelyk regt was, van
 „ de Krygsmagt van den Staat aftrok, 't gene
 „ aan de aandeelen van de byzondere Gewesten
 „ te kort kwam, men bevinden zou dat zy,
 „ in alles, niet boven de zeventigduizend man
 „ beliep; zo dat men, de Koningin van Hon-
 „ garye ondersteunende met twintigduizend
 „ man, niet meer dan veertigduizend man over-
 „ houden zou; welk getal naauwlyks groot
 „ genoeg zou zyn, om de Grensfteden te be-
 „ fchermen, verre van dat 'er een Leger uit zou
 „ konnen te velde gebragt worden, bekwaam
 „ om eenen ontzaglyken vyand het hoofd te
 „ bieden. Eindelyk, verklaarden zy zig ge-
 „ reed, om te bewilligen in zodanig een on-
 „ derftand in geld, als de andere Leden zouden
 „ geraaden vinden, in de plaats van manschap,
 „ toe te staan aan de Koninginne van Honga-
 „ rye (r).”

't Jaar liep dus ten einde, zonder dat men
 't, ter Vergaderinge van Holland, over 't on-

1741.

 DeBarot
 van Rei-
 der-
 schach

(r) Extr. uit de Refol. van den Oud-Raad van Dordr. van 25
 Dec. 1742. by ROUSSET Recueil, Tom. XVII. p. 293.

1762. dersteunen dier Koninginne, hadt konnen eens worden. In de byzondere Gewesten, was men ook hierover nog niet van een gevoelen. Utrecht, Stad en Lande en 't Kwartier van de Veluwe in Gelderland hadden hun aandeel nog niet opgebracht, in de agthonderd en veertigduizend guldens, die, reeds in 't voorleeden jaar, waren toegestaan. In den onderstand van zestienhonderdduizend guldens, hadden alleen Holland en Zeeland bewilligd. De Baron van Reischach vertoonde dit den Staaten, in een ernstig Vertoog, welk hy, den agtften van Wintermaand, overleverde. Hy vermaande hen, ten zelfden tyde, te bedenken „ dat hunne „ eigen' behoudenis hing aan het ondersteunen „ der Koninginne, zyne Meesteresse, en dat „ zy, zo wel als haare andere Bondgenooten, „ onvermydelyk zouden moeten bukken voor „ eene magt, die geen' eerbied altoos toonde „ voor de plegtigste Verdragen, voor de uitdrukkelykste Verbindtenissen tot handhavinge van iemants regten, noch zelfs voor de dierbaarste banden der menschelyke samenlevinge (s).” Welke uitdrukkingen, zo wel als verscheiden' anderen, den Ambassadeur de Fenelon zo zeer stieten, dat hy 'er de onbetaamelykheid schriftelyk van zocht aan te wyzen.

XXV. Doch deeze en diergelyke Vertoogen, die Gisting onder 't Gemeen verwekt, terstond in 't licht kwamen, veroorzaakten, eerlang, ook eenige gisting onder 't Gemeen, die toenam, na dat men, van wederzyde, verschei-

(s) Zie de Memoir. in de Europ. Merc. July — Decemb. 1742
bl. 209.

scheiden' Gedigten en Schriften uitgegeven , 1742.
 of herdrukt hadt , welken eigenaartiglyk dien-
 den , om 't volk in te neemen tegen Frankryk ,
 of met argwaan te vervullen tegen Groot-Bri-
 tanje. In de Schriften van de laatste foort , be-
 speurde men ook eenen blykbaaren toeleg , om
 de tegenwoordige Stadhouderlooze Regeering ,
 in Holland , en in de drie andere Gewesten ,
 te doen stand houden. Doch in de Schriften ,
 die Frankryks oogmerken verdagt zогten te
 maaken , over sommigen van welken , de Fene-
 lon , nu en dan , klaagde , ter algemeene Staats-
 vergaderinge (t) , ontdekte men , somtyds , dat
 de Schryvers het volk zогten te doen haaken
 naar een doorlugtig Hoofd der Regeeringe ,
 welk den Staat zou kunnen beschermen , tegen
 zulk een' magtigen en gevaarlyken vyand , als
 Frankryk scheen te zullen worden. De onge-
 lukkige kryg des jaars 1672 werdt in 't geheu-
 gen herroepen , te gelyk met de geschiedenis
 der Verheffinge van Prinse Willem den III. tot
 Stadhouder van Holland : niet zonder , van ter
 zyde , de Regeering , die 't Stadhouderloos
 bewind toen gehandhaafd hadt , en nog hand-
 haafde , te beschuldigen van sinkfche inzigten
 ten nadeele van 't Vaderland. Zy , die thans
 vreesden voor oorlog met Frankryk ; die de
 Koningin van Hongarye , of niet , of niet dan
 met geld , wilden ondersteunen ; en die , ge-
 lyk sommigen in Duitschland gedaan hadden ,
 gaarne een Verdrag van Onzydigheid zouden
 geslooten hebben , werden , onder bedekte naa-
 men ,

door ver-
 scheiden'
 gedrukte
 Schrif-
 ten.

(t) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1742. bl. 162. Lettre de
 M. VAN HOEY p. 21, 24, 26.

1742. men, afgeschilderd, als *ontrouwe Verbondbrekers*, als *lafhartigen*, als *omgekogten*, en vooral als *benyders* van hem, dien men gaarne tot de Stadhouderlyke waardigheid van alle de Gewesten zou hebben zien verheffen. Al het welke, meer of min, dienen kon, om de gemoeden van 't volk te bereiden, tot de merkwaardige verandering, die, vier of vyf jaaren na deezen tyd, voorviel. Men vindt zelfs, hoe, ten deezen tyde, aan 't Fransche Hof gezeid werdt „ dat men, in den Vereenigden „ Staat, geloofde, dat het Krygsvolk ver- „ meerderd, en te gelyk een Stadhouder aan- „ gesteld moest worden, om zig, zo wel te- „ gen Frankryk, als tegen Pruissen te beveiligen (u).”

XXVI. De Prins van Oranje en Nasfau, wien men de Stadhouderlyke waardigheid van Holland, Zeeland, Utrecht en Overysfel, terstond na 't ontstaan van den oorlog, heimelyk, hadt be-
 De alge- meene Staaten verkiezen den Prins van Oranje tot Luitenant Generaal over 't voetvolk.
 gonnen toe te schikken, was, in 't jaar 1740, by erfenis, geraakt aan 't bezit van Nasfau-Dillenburg; en, in den aanvang deezes jaars, by verdrag, aan dat van Nasfau-Siegen: waar- door zyn aanzien, in 't Duitsche Ryk, merke- lyk toegenomen was. De Staaten der Vereenigde Gewesten, op den voorflag van Overysfel, die reeds in 't voorleeden jaar geschied was (v), in den Herfst deezes jaars, verscheiden' hooge Krygsampten begeevende (w), konden niet voorby, zyne Hoogheid, die tot hier-

(u) Lettr. de Monf. VAN HOEY, p. 28, 92.

(v) Secr. Refol. Holl. 23 Nov. 1741. IX. Deel, bl. 806.

(w) Refol. Holl. 23 Juny, 4 Oct. 1742. bl. 400, 744.

hiertoe geen aanzienlyker Krygsampt by de Generaliteit, dan dat van Kolonel bekleed hadt, met eenige hooger waardigheid, te vereeren. 's Prinzen vrienden zouden gaarne gezien hebben, dat hy tot Generaal van 't Voetvolk, of van de Ruiterye aangesteld geweest was. Doch 't besluit viel alleenlyk, om hem eene plaats van Luitenant-Generaal over 't voetvolk op te draagen. Zyne Hoogheid kreeg hier zo dra geene kennis van, of hy besloot, een Ampt, welk hem onbestaanbaar voorkwam, met dat van Kapitein-Generaal over drie der Vereenigde Gewesten, welk hy bekleedde, niet aan te neemen. Hy gaf den algemeenen Staaten, by eenen brief, kennis van zyn besluit, hun verklaarende „ dat hy 't Ampt van Luitenant-Generaal niet zou konnen aanvaarden, zonder zig voor de openbaare veragting bloot te stellen.” Hy voegde hierby, dat, schoon 't hem onmogelyk geweest was, te beletten, dat men hem zyne goederen onthielde, en dat de Regtbank, tegen de aloude Vryheden deezer Landen, en tegen de gronden der Unie, voor hem geflooten bleeve; hy egter in staat, en, volgens zyne *Instructien*, verbonden was, de eer en het aanzien te bewaaren van Ampten, die geen gering gedeelte uitmaakten van de Vryheden en Voorregten der Gewesten, uit welker naam hy de eer hadt dezelve te bedienen.” Ten besluite, gaf de Prins te verstaan „ hoe leed hem was, dat men, door hemeen krygsampt op te draagen, welk met zyne waardigheid niet overeenkwam, hem de gelegenheid benam, om zig bekwaamer te maaken,

1742.

Hy welgert dit Ampt te aanvaarden.

1742.

„ken, ten dienste van den Staat (x).” De brief, van welken wy spreken, werdt, terstond, in 't licht gegeven, verwierf eene algemeene goedkeuring, en bragt veel toe, om 't volk met hooge gedagten van 's Prinsfen grootmoedigheid te vervullen.

XXVII. De Koning van Pruissfen hadt, terstond na Verbonden tusfchen Groot-Britanje en Pruissfen, en tusfchen Rusland en Groot-Britanje. 't sluiten van 't Verdrag van Breslau, zyne poogingen aangewend, om Groot-Britanje en de Staaten te beweegen, tot eene belofte, om hem te handhaaven in 't bezit van Silezie. George de II. hadt zig reeds verbonden, tot het handhaaven der Punten, die 't Verdrag van Breslau waren voorgegaan. Hy liet zig, derhalve, lichter overhaalen, tot eene verbindtenis, om dit Verdrag, in alle zyne deelen, te handhaaven. 't Geschiedde, by een Verbond van onderlinge bescherming, welk, den agttienden van Slagtmaand, te Westmunster, getekend werdt (y), en waartoe, volgens een der punten van het zelve, de Vereenigde Staaten ook, eerlang, genodigd werden (z). Wat laater (1), werdt, te Muskou, een diergelyk Verbond geflooten, tusfchen de Keizerin van Rusland en den Koning van Groot-Britanje, welk strekte tot herftellinge der ruste in 't Noorden. Men kwam overeen, om den Koning van Poolen, als Keurvorst van Saxen, den Koning van Pruissfen, en de Staaten der Vereenigde Gewesten ook tot het zelve te nodigen (a).

Vroeg

(x) Misfivè van W. C. H. PRISO, Prince d'Orange & Nassau, van 7 October 1742.

(y) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 45.

(z) Zie Europ. Merc. Jan. — Juny 1741. bl. 94, 95.

(a) ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 51.

(1) Den elfden van Wintermaand 1742.

Vroeg in 't voorjaar, en eer nog 't Verdrag van Breslau geslooten was, was de Koning van Pruisen ook met den Keurvorst van de Palts overeengekomen, wegens het regt tot de opvolginge in de Hertogdommen Gulik en Berg, waarover zulk een langduurige twist geweest was. De Koning stontd van alle regt op deeze Hertogdommen af, ten behoeve van den Hui-ze van Sulzbach; waartegen de Keurvorst van de Palts, voor zig zelven en voor zyne opvolgers, beloofde, den Koning van Pruisen te zullen handhaaven in 't bezit van Silezie. De Koning van Frankryk, die dit Verdrag bemiddeld hadt, verbondt zig, insgelyks, tot handhaavinge van het zelve (b). De Keurvorst van de Palts overleefde dit Verdrag niet lang. Hy stierf, in hoogen ouderdom, den laaftten van Wintermaand deezes jaars. De Prins van Sulzbach, die hem in de Keurvorstelyke waardigheid opvolgde, was, reeds voor zyn overlyden, tot Hertog van Gulik en Berg ingehuldigd. En dus kwam 'er, ten laaftten, een einde aan het oud geschil over Gulik en Berg, waarin de Staaten, van vroeg af aan, gemengd geweest waren, en welk, eindelyk nog, zonder hun toedoen, werdt bygelegd.

1742.
Vereffen-
ning van
't oud ge-
schil over
Gulik en
Berg.

De Staaten der Vereenigde Gewesten, reeds in Herfstmaand, geraadpleegd hebbende, om, tegen 't volgende voorjaar, een Leger in 't veld te brengen, wisten naauwlyks middel, om de Gewesten, die agterlyk bleeven in 't wer-ven van 't vereischte aantal manschap, te be-
wee.

XXVIII.
Verschil
ouder de
Gewes-
ten, over
't onder-
houden
van 't
Krygs-
volk.

(b) Zie Europ. Merc. Jan. — July 1742. bl. 139. July — Dec. 1742. bl. 245.

1742. weegen tot voldoening aan 't gene zy beloofd hadden. Zeeland en Friesland hadden nog niet verklaard, of zy den last van Krygsvolk, welk tot hun aandeel behoorde, begeerden op zig te neemen. Stad en Lande was nog niet begonnen met het aanwerven der manschap van de derde vermeerdering. De Raad van Staaten, den Staat van oorloge, volgens gewoonte, tegen 't einde des jaars, overbrengende ter algemeene Staatsvergaderinge, ver-
toonde den Leden 't gevaar, waarin 't Gemeenebest zig bevondt, op 't leevendigst, hen zoekende te beweegen tot meerder' yver voor 's Lands welstand (c). Doch 't lighaam was nog te verdeeld, om ernstige en eenpaarige maatregels te kunnen neemen. In de Staaten van Holland zelve, bleeven Dordrecht en Briele nog oneens met de andere Leden, over 't ondersteunen der Koninginne van Hongarye. Men besloot, derhalve (d), in den aanvang des jaars 1743, eene bezending te doen aan beide deeze Steden. Naar Dordrecht gingen de Heeren *Joan Henrik, Graaf van Wasfenaar*, uit de Edelen, en *Jakob Gilles, Joannes Staal* en *Jacob Lyeochton Hoogkamer*, uit de Steden: naar Briele, de Heeren *Jakob Bisdorn*, *Jakob Snels*, *Lambert van Nek* en *François van Breedehof*, *Heer van Pylswaard*. De eersten werden, in den Oud-Raad te Dordrecht, gehoord, op den zevenden van Louwmaand. Zy vertoonden, in een uitvoerig Ver-
toog „ hoe de agtbaare Raad, reeds in Win-
„ ter-

De Staaten van Holland besluiten tot eene bezending naar Dordrecht en Briele.

1743.

Uitvoerig Ver-

(c) *Foix Rousser Recueil, Tom. XVII. p. 188.*

(d) *Resol. Holl. 22, 27 Dec. 1742. bl. 959, 961.*

„ termaand des jaars 1740, bewilligd hadt, 1743.
 „ in verscheiden' Besluiten, waarby vastge
 „ steld was, de Koningin van Hongarye, in toog, in
 „ gevolge van het Verdrag des jaars 1732, den Oud-
 „ te ondersteunen. Ten zelfden tyde, hadden Raad te
 „ de Staaten van Holland, insgelyks met Dor-
 „ bewilliging van deezen agtbaaren Raad, be- drecht,
 „ flooten, te raadpleegen op de beste midde- strekken-
 „ len, om den Staat beter te beveiligen en te de om
 „ beschermen, en bekwaamer te maaken, om denzel-
 „ des noods, te voldoen aan zyne verbindte- ven, tot
 „ nissen. Een ongelukkig verschil van gevoe- het be-
 „ len hadt, naderhand, de raadpleegingen in de on-
 „ zeer doen vertragen, dat 'er geen ernst dersteun-
 „ meer scheen te zyn by 't werk, daar 't ning der
 „ anders te vermoeden geweest was, dat men Konin-
 „ verscheiden' onderneemingen zou hebben ginne
 „ kunnen stuiten of voorkomen. Nu hadt de van Hon-
 „ Staat, om aan zulke plegtige verbindtenis- garye,
 „ sen te voldoen, in twee jaaren tyds, anders met
 „ niet gedaan dan den Koning van Pruissen, twintig-
 „ in den voorzomer des jaars 1741, vermaand duizend
 „ tot vrede; behalve, dat ook Holland, Zee- man,
 „ land, Friesland en Overysfel, benevens de over te
 „ Kwartieren van Nieuwmegen en Zutfen, hialen.
 „ maar weinige maanden geleeden, hun aan-
 „ deel hadden opgebracht, in agthonderd en
 „ veertigduizend guldens, zynde den beloop
 „ van den eersten onderstand, voor een enkel
 „ jaar; en dat Holland alleen, voor zyn aan-
 „ deel in diergelyken onderstand, voor het
 „ tweede jaar, vierhonderd en tagtigduizend
 „ guldens opgebracht hadt, in gevolge van een
 „ besluit der Staaten van den elfden van Win-
 „ termaand des jaars 1742. Wyders hadt men,

1743.

„ na den elfden van Grasmaand des jaars
 „ 1741, niet geantwoord op verscheiden' Brie-
 „ ven der Koninginne van Hongarye, noch
 „ op een groot getal van Vertoogen, door haa-
 „ re Staatsdienaars, ingeleverd: ook hadt men
 „ niets, in vertrouwen, beraamd, met den
 „ Koning van Groot-Britanje; die nogtans
 „ verklaard hadt, te willen voldoen aan de
 „ verbindtenissen van het Weener Verdrag.
 „ Het Huis van Oostenryk was, midlerwyl,
 „ gebragt, op 't punt van zynen ondergang:
 „ en schoon 't zig, door een onverwagt ge-
 „ luk, een weinig begon op te beuren, was
 „ zulks niet geschied, zonder dat het een
 „ goed deel Lands gekost hadt, en zonder dat
 „ dit Huis zig, kort daarna, wederom in nieu-
 „ we verlegenheid bevonden hadt. De Staa-
 „ ten van Holland, ziende dat de zaaken niet
 „ langer in zulk eene onzekerheid blyven kon-
 „ den, zonder 't Gemeenebest bloot te stel-
 „ len voor een onvermydelyk gevaar, en
 „ zonder te kort te doen aan de trouwe der
 „ Verdraagen; hadden geoordeeld, dat men,
 „ wederzyds, vertrouwelyker handelen moest,
 „ en eenpaariglyk bedagt zyn, op het beraa-
 „ men van eenen voet, waarnaar de zaaken,
 „ in 't gevolg, zouden kunnen bestierd wor-
 „ den. Met dit oogmerk, was het verslag der
 „ Gemagtigden van den negenden van Slagt-
 „ maand jongstleeden, en het gemaatigd ont-
 „ werp der Stad Amsterdam ingeleverd, waar-
 „ in zeventien Leden bewilligd hadden. Dor-
 „ drecht en Briele alleen, hoewel uit verschil-
 „ lende inzigten, hadden 'er zwaarigheid in
 „ gemaakt. Men hadt, hierop, tot eene be-

„ zent-

„ zending aan deeze Steden beslooten , zynde 1743.
 „ dit een middel , waar van men zig , in *geluk-*
 „ *kige tyden* , wanneer men , gelyk tegenwoor-
 „ dig , *eene vrye Staatsche Regeering* hadt , meer-
 „ maalen hadt bediend , en altoos zo ver zy ,
 „ Afgevaardigden , zig konden te binnen bren-
 „ gen , met eenen voorspoedigen uitflag : waar-
 „ om men vertrouwde , dat het ook tegen-
 „ woordig niet zonder vrugt zyn zou. Zy
 „ hoopten dan , in de eerste plaats , dat de
 „ agtbaare Raad zou gelieven te letten op de
 „ verbindtenissen , waarin de Staat getreden
 „ was , door de aanneeming van het Weener
 „ Verdrag , in den jaare 1732. Men hadt be-
 „ loofd , het Huis van Oostenryk te zullen
 „ beschermen in alle zyne bezittingen , en
 „ in 't byzonder de Pragmatike Sanctie te zul-
 „ len handhaaven ; en , ten deezen einde , bin-
 „ nen twee maanden na dat zy gevorderd wa-
 „ ren , vyfduizend man te zullen leveren , mids
 „ de Keizer de vryheid behieldt , om , in de
 „ plaats van deeze manschap , schepen of geld
 „ te mogen vorderen , wanneer hy , in Italie ,
 „ in Hongarye , of in eenigen der andere Oos-
 „ tenryksche Staaten , buiten Duitschland ,
 „ werdt aangetast. Zelfs zou hy ook schepen
 „ of geld mogen vorderen , al werdt hy in
 „ Duitschland beoorloogd ; doch in dit geval ,
 „ zou de keuze geheellyk aan hem staan. En
 „ zo deeze onderstand niet genoegzaam zyn
 „ mogt , zouden de Bondgenooten , terstond ,
 „ raadpleegen op het vermeederen van den
 „ zelve. 't Geval was daar , waarin men aan
 „ deeze verbindtenissen voldoen moest. De
 „ Koningin van Hongarye werdt aangetast ,
 „ in

1743.

„ in Duitschland. De beloofde onderftand was
 „ den Staat afgevorderd, niet voor twee maan-
 „ den, maar voor meer dan twee jaaren. Klaar
 „ was 't ook, en door de meeste Leden er-
 „ kend, dat de onderftand in manfchap, niet
 „ in geld, behoorde gegeven te worden, en
 „ men hadt dien, hierom, voor 't jaar 1743,
 „ op twintigduizend man begroot, in geval
 „ de vrede, midlerwyl, niet getroffen werdt.
 „ De goede trouw en 't belang van den Staat
 „ vorderden even zeer, dat men aan de ge-
 „ maakte verbindteniffen voldeede. 't Eerfte
 „ behoefde geen bewys. 't Schenden der Ver-
 „ bonden verwekte den Hemel tot gramfchap;
 „ te meer, daar 't geval, waarvan de Verdra-
 „ gen fpraken, inderdaad, gebeurd ware. De
 „ Koningin was aangetast. Zy hadt hulp be-
 „ geerd, en men hadt haar beloofd, dat men
 „ zig aan de Verdragen zou houden. 't Belang
 „ van den Staat kwam hierby. De Staat hadt
 „ magtige nabuuren, welken men niet weder-
 „ ftaan kon, zonder de hulp der Bondgenoo-
 „ ten, die zig, na deezen, aan geene Verbond-
 „ den zouden willen houden, als men ze eerst,
 „ ten hunnen opzigte, gefchonden hadt. Aan
 „ de behoudenis der Oofftenrykfche Neder-
 „ landen, die den Staat tot een' voormuur
 „ ftrekten, was ons ook zeer veel gelegen.
 „ Doch men zou ze niet kunnen behouden,
 „ zo men ze van de overige Oofftenrykfche
 „ Staaten liete affcheuren; of zo men ge-
 „ doogde, dat het Huis van Oofftenryk zo
 „ zwak werdt in Duitschland, dat het buiten
 „ ftaat geraakte, om de Nederlanden te be-
 „ fchermen. En zo de Koningin van Honga-

„ rye.

„ rye, het geluk hadt van over haare vyan-
 „ den te zegepraalen, zonder geholpen ge-
 „ weest te zyn door de Staaten, was 't zeer te
 „ dugten, dat zy nimmer vergeten zou, hoe
 „ men haar, in den nood, verlegen gelaaten
 „ hadt: 't welk zeer nadeelig zou kunnen zyn
 „ voor den Staat. De agtbaare Raad hadt be-
 „ tuigd, te haaken naar vrede. De overige Le-
 „ den van Holland verlangden 'er niet min-
 „ der naar. Doch was 't onverschillig, op welk
 „ eene wyze, de vrede getroffen werdt? Dagt
 „ men, dat zy, overeenkomstig met het be-
 „ lang van de Staaten, en van derzelve Bond-
 „ genooten, zou kunnen getroffen worden,
 „ zonder dat men voldaan hadt aan zyne ver-
 „ bindtenissen? Zou de Koningin van Honga-
 „ rye ons, als waren wy eene onzydige Mo-
 „ gendheid, kunnen laten deel neemen in
 „ haare geschillen, zonder dat wy haar eenige
 „ wezenlyke hulp verleenden? Wie kon 't ver-
 „ wagen? De zugt tot vrede zelve moest den
 „ agtbaaren Raad dan beweegen, om zig te
 „ voegen by de andere Leden, en de Konin-
 „ gin te ondersteunen. De Raad schein, in-
 „ derdaad, te twyfelen, of men verplicht wa-
 „ re tot deezen onderstand, of niet? Doch
 „ die twyfelde deedt minder, dan die vlak uit-
 „ ontkende. 't Was, daarenboven, niet ge-
 „ oorlofd, te twyfelen aan de verplichting van
 „ eenig Verdrag, wanneer de gelegenheid
 „ vorderde, dat het moest uitgevoerd wor-
 „ den. Eindelyk, schein 't vreemd, dat men
 „ nu twyfelde over de verplichting van 't Wee-
 „ ner Verdrag, daar men reeds, uit hoofde
 „ van dit Verdrag, bewilligd hadt in den on-
 „ der-

1743.

„ derftand van agthonderd en veertigduizend
 „ guldens, en nog gereed was, om in eenen
 „ onderftand in geld te bewilligen. De Raad
 „ hadt, wyders, geoordeeld, dat men geen
 „ onderftand bepaalen moest, vooral geen van
 „ twintigduizend man, om dat zulks den Staat
 „ zou kunnen inwikkelen in eenen oorlog; ten
 „ minfte, dat zulks niet behoorde te gefchie-
 „ den, voor dat de Koningin van Hongarye
 „ verklaard hadt, op wat voet zy zig met
 „ den Keizer en dezelfs Bondgenooten be-
 „ geerde te bevredigen. Doch hierop moes-
 „ ten zy aanmerken, dat men tians niet raad-
 „ pleegde, over den aanvang van eenen oor-
 „ log, in welk geval eerst te pas kwam, dat
 „ men, vooraf, met zyne Bondgenooten, be-
 „ raamde, wat elk te doen hadt, om het oog-
 „ merk, welk men zig voorftelde, te berei-
 „ ken. De tegenwoordige raadpleegingen lie-
 „ pen alleenlyk op het verleenen van eenen
 „ onderftand, tot welken men zig, by een
 „ Verbond van onderlinge befcherming, ver-
 „ pligt hadt: in welk Verbond, bepaald wa-
 „ ren de gevallen, in welken men elkanderen
 „ byftaan moest, en de voorwaarden, op wel-
 „ ken men de vrede zou kunnen fluiten. De
 „ Koningin zou zig, ongetwyfeld, ook niet
 „ verklaaren, voor dat de Staat voldaan hadt
 „ aan zyne verbindteniffen, zynde 'er niets,
 „ in het Verdrag, te vinden, welk haar daar-
 „ toe verpligtte. Waarby nog kwam, dat al-
 „ les, wat men, hieromrent, met reden, vor-
 „ deren kon, reeds begreepen was in den voor-
 „ flag der Stad Amsterdam van den negen-
 „ den van Slagtmaand jongftleeden. 't Was
 „ „ waar

„ waar, dat, by het Verdrag, was vastgesteld,
 „ dat, in geval 'er grooter onderftand dan van
 „ vyfduizend man vereischt werdt, de Bond-
 „ genooten, deswege, met elkanderen moes-
 „ ten overeenkomen. Ook was zulks het oog-
 „ merk der meeste Leden. Doch om tot zulk
 „ eene overeenkomst in ftaat te zyn, behoor-
 „ de men, vooraf, vast te ftellen, hoe veel
 „ troepen de Staaten zouden goedvinden toe
 „ te ftaan: waartoe de begrooting van twin-
 „ tigduizend man diende. De evenredigheid
 „ van onderftand, tufchen Groot-Britanje en
 „ de Staaten, was reeds geregeld, by 't Ver-
 „ drag, waaraan men zig behoorde te hou-
 „ den, onaangezien Groot-Britanje reeds veel
 „ grooter onderftand dan deeze evenredigheid
 „ vorderde, of beweezen hadt, of gereed hieldt.
 „ Eindelyk, was de agtbaare Raad van ge-
 „ dagten, dat de onderftand behoorde bewee-
 „ zen te worden, niet in manfchap, maar in
 „ geld. Doch dit ftreedt met den inhoud van
 „ 't Verdrag, waarby der Koninginne de keu-
 „ ze gelaaten was, of zy, in geld of in troe-
 „ pen, begeerde onderfteund te worden. Een
 „ onderftand in manfchap zou ook van veel
 „ meer dienst zyn voor de Koninginne, be-
 „ halve dat 'er uit blyken zou, dat men haa-
 „ re zaak ernftig ter harte nam: 't welk 'er
 „ geen gering voordeel aan zou toebrenge-
 „ n. Ook hadt de Staat, om aan zyne verbind-
 „ teniften te voldoen, 't getal zyner troepen
 „ reeds merkelyk vermeerderd, en 't zou de
 „ gemeene Schatkist te zeer bezwaaren, zo
 „ men nog daarbenevens een' onderftand in
 „ geld opbrengen moest. De agtbaare Raad
 „ „ hadt

1743.

„ hadt voor zyne meening geene andere re-
 „ den, dan die van welvoeglykheid bygebragt:
 „ doch men moest thans niet zo zeer onder-
 „ zoeken, wat wel gelegen kwame, als waartoe
 „ de Staat, by Verdrag, verplicht ware. Daar-
 „ enboven, kwamen hun, Afgevaardigden,
 „ de redenen van welvoeglykheid, door den
 „ Raad bygebragt, niet zeer klemmend voor.
 „ Zo Frankryk welgezind was jegens den
 „ Staat, zou het zig niet beledigd kunnen ag-
 „ ten, om dat men der Koninginne eenen on-
 „ derftand verleende, waartoe men zig, by
 „ Verdrag, verplicht vondt. Ook zou men niet
 „ anders doen, dan Frankryks voorbeeld vol-
 „ gen, welk zyne Bondgenooten, insgelyks,
 „ ondersteunde, volgens de Verdragen, met
 „ dezelve gemaakt. En zo Frankryk kwalyk-
 „ gezind zyn mogt, zou 't zig zo wel flooten
 „ aan een' onderftand in geld, als in man-
 „ fchap. Indien ook de vrees, om eene Kroon
 „ te kwetfen, den Staat beletten mogt, zyne
 „ verbindtenisfen naar te komen, zou men zig
 „ afhankelijk maaken van dezelve, en niet
 „ meer voor vry konnen gehouden worden.
 „ Wat uitheemfche Mogendheid zou dan met
 „ ons willen handelen? En zo de Staat eens
 „ zonder Vrienden en Bondgenooten was, zou
 „ men dien wel haast zien storten in zwaarig-
 „ heden, waarvoor alle Liefhebbers des Va-
 „ derlands en der Vryheid, onder welken die
 „ van Dordrecht uitftaken, met reden, be-
 „ hoorden te fchrikken. De zwaarigheden ee-
 „ ner Verbindtenisfe behoorden rypelyk o-
 „ verwoogen te worden, eer men ze op zig
 „ name. Doch wanneer men zig verbonden
 „ hadt,

„ hadt, kwam 't alleen op 't naarkomen zy-
 „ ner Verbindtenissen aan, mids men, hierin,
 „ gelyk ook 't oogmerk der Leden was, met
 „ de vereischte omzigtigheid, te werk ginge.
 „ Stil zitten, in den tegenwoordigen toestand
 „ des tyds, voorkwam den oorlog niet, maar
 „ verwekte dien veeleer, en maakte dien zeer
 „ veel gevaarlyker, om dat onze Bondge-
 „ nooten, wanneer ze ons zouden moeten hel-
 „ pen, of te ondergebragt, of bedorven zou-
 „ denzyn. Zo lang ook de Staat nog geen be-
 „ sluit genomen hadt, om aan zyne verbind-
 „ tenissen te voldoen, was 'er geene gelegen-
 „ heid, om de driftige raadslagen van ande-
 „ ren te stuiten, door welken men, zyns on-
 „ danks, in den oorlog zou kunnen betrok-
 „ ken worden. Omtrent het gebruik der troe-
 „ pen, en om den oorlog te houden van de
 „ grenzen, waren de vereischte maatregels ge-
 „ nomen. Pryselyk was 't, dat men zorg droege
 „ voor 's Lands troepen; doch die zorg moest
 „ zo ver niet gaan, dat men ze niet zou dur-
 „ ven laten optrekken. 't Was, in tegendeel,
 „ te wenschen, dat zy wat meer gehard wa-
 „ ren tegen ongemak: 't welk zy nooit zyn
 „ zouden, zo men ze niet gebruikte. Hoe ge-
 „ grond of ongegrond de vrees ware voor ze-
 „ keren magtigen nabuur, wisten zy niet; doch
 „ was zy gegrond, dan zou 'er uit volgen,
 „ dat de Staat, in tyd van vrede, altoos een
 „ talryk Leger op de been zou moeten hou-
 „ den, zo men nu zwaarigheid maaken moest
 „ om twintigduizend man verre van de gren-
 „ zen te laten trekken: of anders, dat men
 „ sfiptelyk behoorde te voldoen aan zyne Ver-
 „ XIX. DEEL. A 2 „ bind-

1743.

„ bindtenisfen, op dat men, des noods, zo
 „ veel te vaster staat zou mogen kunnen maa-
 „ ken op den byftand der Bondgenooten. Ook
 „ kon men de zorg voor 't verzenden der hulp-
 „ troepen bezwaarlyk overeenbrengen, met
 „ den yver, dien de agtbaare Raad gebruikt
 „ hadt, om de derde vermeerdering van 's
 „ Lands Krygsmagt tegen te houden. Zo nu,
 „ na al 't gezeide, nog eenige twyfeling over-
 „ bleeve by hunne Edele Agtbaarheden, ba-
 „ den zy, Afgevaardigden, dat men Gemag-
 „ tigten benoemde, om met hen in nadere
 „ onderhandeling te treden. Zy vonden zig
 „ in staat, om alle bedenkykheden op te
 „ losfen. Ook vleiden zy zig met een gunftig
 „ befluit; waarop zy, uit naame der Staaten,
 „ ernftelyk, aanhielden. Doch zo de gegeven
 „ redenen, tegen hunne verwagting, den
 „ Raad niet mogten kunnen overtuigen, ba-
 „ den zy, dat men zig, uit liefde tot onder-
 „ linge eendragt, wilde voegen by de meer-
 „ derheid; die in het tegenwoordig geval zo
 „ groot was. Alle de Leden hadden evenwel
 „ belang by 't onderwerp der tegenwoordige
 „ raadpleegingen: de veiligheid des Vader-
 „ lands hing 'er van af. Niemand kon twyfe-
 „ len, of de zeventien Leden, die reeds be-
 „ willigd hadden, hadden 't ftuk rypelyk be-
 „ dagt. Geen van hun kon verdagt gehouden
 „ worden van zig te hebben laaten verleiden,
 „ door byzonder belang of bedekte inzigten.
 „ 't Was, hierom, eerder te denken, dat de
 „ zeventien gelyk hebben zouden, dan de
 „ twee, die met hen verfchilden. Zy baden
 „ dan, ten befluite, dat de Hemel den geest
 „ van

„ van eendragt over den agtbaaren Raad wil- 1743:
 „ de uitstorten , op dat , eindelyk voor al de
 „ weereld , bleeke , dat men , in deeze zorge-
 „ lyke tyden , de oude spreuk van dit Gemee-
 „ nebest , *Eendragt maakt Magt* , niet uit het
 „ oog verlooren hadt (e).”

De Oud-Raad van Dordrecht, 't Vertoog XXIX.
 der Afgevaardigden van hunne Edele Groot- Ant-
 Mogendheden, aandagtiglyk, hebbende aan- woord
 gehoord, vondt goed om het in ernstige over- van den
 weeging te neemen, en deedt 'er, na eenige Oud-
 dagen verloops, een antwoord op overleve- Raad te
 ren, ter Vergaderinge van Holland. De Af- Dor-
 gevaardigden der Stad spraken, in het zelve, drecht,
 uit den naam hunner magtigers, op deezen op het
 zin: „De jongste oorlog, dien de Staat, na Vertoog
 „ 't winnen van verscheiden' veldslagen, en der Afge-
 „ na 't veroveren van veele Steden, genood- vaardig-
 „ zaakt geweest was te eindigen met eene veel den van
 „ nadeeliger Vrede, dan men, weinige jaa- hunne
 „ ren te vooren, te Geertruidenberg, zou Edele
 „ hebben kunnen sluiten, hadt hen overtuigd, Groot-
 „ dat niets zo verderfelyk ware voor den Staat, Mogende-
 „ als de oorlog; en dat men 'er niet toe ko- heden.
 „ men moest, dan in den uitersten nood: in-
 „ zonderheid, om dat de jongste oorlog den
 „ Staat zo zeer uitgeput hadt, dat men, in
 „ eene dertigjarige Vrede, niet eenigszins,
 „ op zyn verhaal hadt kunnen komen, zynde
 „ de buitengewoone lasten, welken men al-
 „ leen in tyden van oorlog plag te heffen,
 „ in gewoonlyken veranderd: behalve dat men,
 „ zelfs

(e) Propositie gedaan in den Oud-Raad te Dordrecht den 7
 Jan. 1743. dans le Recueil de ROUSSET, Tom. XVII. p. 212—236.

1743.

„ zelfs gedurende de Vrede, zulke zwaare
 „ sommen hadt moeten opneemen, dat men
 „ nieuwe belastingen hadt moeten invoeren,
 „ om de intresten dier sommen te vinden. Die
 „ van Dordrecht waren, hierom, altoos, zeer
 „ schoorvoetende gekomen, tot het aangaan
 „ van Verbindtenissen, waaruit een oorlog
 „ voor den Staat zou kunnen ontstaan. Men
 „ wist nog, hoe veele zwaarigheid, zij, in 't
 „ jaar 1732, gemaakt hadden, eer zy in de
 „ aanneeming van 't Weener-Verdrag had-
 „ den kunnen bewilligen. Zy hadden 't, ein-
 „ delyk, gedaan; doch alleenlyk, om zig te
 „ voegen naar Leden, die veel belang had-
 „ den by de welvaart der Oostindische Maat-
 „ schappye. Toen men, ter gelegenheid van
 „ den oorlog tusschen Spanje en Groot-Bri-
 „ tanje, in 't jaar 1739, raadpleegde, op 't ver-
 „ meerderen van 's Lands Land- en Zeemagt;
 „ hadt Dordrecht geoordeeld, dat men de ge-
 „ reezen' geschillen, door minnelyk Verdrag,
 „ moest zoeken by te leggen. Doch de ande-
 „ re Leden hadden zig niet laten beweegen,
 „ om Dordrecht toe te vallen. Na 's Keizers
 „ dood en den onverwagten inval in Silezie,
 „ hadt de Stad in de eerste en tweede ver-
 „ meerdering van 's Lands Krygsmagt bewil-
 „ ligd; doch in de derde hadt zy zwaarigheid
 „ gemaakt, konnende zy niet zien, dat het
 „ Land zo gevaarlyk stondt, als de andere
 „ Leden wilden doen gelooven. 't Was waar,
 „ dat 'er toen vreemde Legers verzameld wer-
 „ den, omtrent de grenzen. Maar die van
 „ Dordrecht hielden zig verzekerd, dat de-
 „ zelve niets kwaads voorhadden, tegen den
 „ Staat

„ Staat. De Koning van Frankryk hadt het 1743.
 „ tegendeel verklaard: ook was 't, by de
 „ uitkomst, gebleeken, alzo de troepen zig
 „ ftil gehouden hadden, tot dat de Staat zy-
 „ ne Krygsmagt vermeerderd, en zyne gren-
 „ zen verfterkt hadt. Voor zekeren anderen
 „ magtigen nabuur, behoefde men toen ook
 „ niet te vreezen, alzo hy verre van de grenzen
 „ was ingewikkeld in eenen oorlog. Wyders,
 „ hadden ze gemeend, dat men 't krygsvolk
 „ niet verder vermeerderen moest, zonder
 „ een middel, om het te kunnen onderhou-
 „ den, aan te wyzen. Doch alzo zy, nevens
 „ de Stad Amsterdam, de eenigften waren,
 „ die de derde vermeerdering tegenftemden,
 „ waren zy, eindelyk, uit liefde tot de een-
 „ dragt, afgestapt van hun gevoelen, en had-
 „ den ook in de derde vermeerdering bewil-
 „ ligd. Die zelfde zugt hadt hen ook doen
 „ overgaan tot een besluit, om een zeker ge-
 „ tal van Krygsvolk vaardig te doen houden,
 „ tot den optogt; welk besluit, by meerder-
 „ heid van stemmen, genomen was. Zy had-
 „ den zig, wyders, gekant tegen 't opregten
 „ van een veldleger; 't welk, in Herfstmaand
 „ laatstleden, voorgeslagen was. Ook was
 „ 't agtergebleeven, om dat de Legerhoof-
 „ den zelve hadden geoordeeld, dat het jaar-
 „ getyde te verre verloopen was. Sedert, had-
 „ den zy vergeefs gepoogd, de Leden te be-
 „ weegen tot een Besluit, om ernstelyk te ar-
 „ beiden tot herstelling der Vrede. De Ge-
 „ magtigden der Staaten hadden een verflag
 „ ingeleverd, strekkende om de Koningin van
 „ Hongarye, met twintigduizend man, te on-

1743. „ dersteunen. De Stad Amsterdam hadt eene
 „ kleine verandering gevoegd, by dit verflag.
 „ Doch toen die van Dordrecht redenen ga-
 „ ven, waarom zy noch in 't verflag noch in
 „ de verandering bewilligen konden, besloo-
 „ ten zeventien Leden, terstond, de Stad te
 „ bezenden; een middel; waarvan men zig,
 „ voorheen, onder den zelfden gelukkigen
 „ vorm van Regeeringe, bediend hadt; doch
 „ waarvan egter nu, in den tyd van veertig
 „ jaaren, geen gebruik was gemaakt. De be-
 „ zending hadt voortgang gehad, onaange-
 „ zien de tegenkating van Dordrecht en Brie-
 „ le. Men hadt ze, in de Vroedschap, gehoor
 „ gegeven, en erkende gaarne, dat alles, wat
 „ 'er by te brengen was, tot bewys van de
 „ verpligting der Staaten, uit hoofde van het
 „ Weener-Verdrag, door de Afgevaardigden,
 „ met de vereischte klem en klaarheid, was
 „ voorgesteld. Ook hadden die van Dordrecht,
 „ reeds te vooren, toegeftaan, dat 'er vry wat
 „ voor deeze verpligting ware in te brengen.
 „ Doch zy hadden 'er, te gelyk, bygevoegd,
 „ dat 'er, voor het tegengestelde gevoelen,
 „ geene minder klemmende redenen te gee-
 „ ven waren, vooral, als men in overweeing
 „ name, wat 'er al, sedert het jaar 1732, ge-
 „ beurd ware. Immers, moest men toestaan,
 „ dat het Weener-Verdrag, ter wederzyde,
 „ verbindende was. Maar de Staaten hadden,
 „ by dit Verdrag, bedongen de affchaffing
 „ van alle Vaart en Handel op de Indiën uit
 „ de Oostenryksche Nederlanden, en de her-
 „ stelling der zaaken van Oostfriesland: en
 „ aan deeze twee voorwaarden was niet vol-
 „ „ daan,

„ daan, door den Keizer. Het Oktroi der Oost-
 „ stendische Maatschappye was nog niet inge-
 „ trokken, en men zondt nog, boven de twee
 „ schepen, by 't Verdrag vrygesteld, van tyd
 „ tot tyd, schepen uit de Oostenryksche Ne-
 „ derlanden naar de Indiën. De zaaken van
 „ Oostfriesland waren niet alleen niet hersteld;
 „ maar na dat de Keizerlyke waardigheid in
 „ 't Huis van Beieren overgebracht was, in
 „ veel erger staat geraakt, dan zy, te voo-
 „ ren, geweest waren. Het Weener-Verdrag
 „ bekrachtigde, wyders, alle de voorgaande
 „ Verdragen. Maar hoe dikwils, en met hoe
 „ veel reden hadt men niet, van der Staaten
 „ zyde, geklaagd over inbreuken op het Ver-
 „ drag van Barriere? Die van Dordrecht had-
 „ den, 't was waar, bewilligd in de verklaa-
 „ ring, die men, op 't einde des jaars 1740,
 „ aan de Koninginne van Hongarye, en daarna
 „ aan den Koning van Pruysen gedaan
 „ hadt, dat de Staat zyne verbindtenissen zou
 „ naarkomen. Men zou hun dan kunnen te-
 „ genwerpen, dat zy van 't krenken der Ver-
 „ dragen door den Keizer moesten gewaagd
 „ hebben, eer zy in deeze Verklaring be-
 „ willigd hadden. Doch zulk eene tegenwer-
 „ ping werdt kragteloos, als men aanmerkte,
 „ dat de Koningin zelve, na dat de Ver-
 „ klaaring gedaan was, de Verdragen, tot
 „ tweemaal toe, gekrenkt hadt. Zy hadt
 „ een gedeelte der Nederlanden, die, vol-
 „ gens de verdragen, allen aan 't Huis van
 „ Oostenryk blyven moesten, den Koning van
 „ Pruysen aangeboden; en zy hadt deezen
 „ Vorst Silezie afgestaan, zonder de Staaten

v 43.

te kennen: 't welk, insgelyks, aanliep tegen de natuur der Verbonden van onderlinge bescherming, in welken altoos onderfeld werdt, dat de Bondgenooten zo sterk bleeven, als zy waren; op dat men zig, des noods, zou konnen verlaaten op elkanders bystand. Uit al het welk, die van Dordrecht egter geen ander gevolg wilden trekken, dan dat de verpligting der Staaten zo blykbaar niet ware, als men voorwendde. Ook zagen zy geene reden, om zig, wegens deeze verpligting, nu duidelyker te verklaren, dan men, by 't verleenen van onderstand in geld, gedaan hadt. 't Welzyn van den Staat, welk de opperste Wet zyn moest, vorderde het tegendeel. Men zou zig, hierover, zo dra niet duidelyk verklaard hebben, of de Staat zou gedrongen worden, om in oorlog te treden, tegen de vyanden der Koninginne; 't welk, in den tegenwoordigen bekrompen' staat van 's Lands Geldmiddelen, 't Gemeenebest in 't uiterste gevaar stellen zou. Men moest zig hier te binnen brengen, dat de Staat zig ook, in den jongsten oorlog, uitgeput hadt, ten behoeve van het Huis van Oostenryk, zonder daarby eenigszins bevoordeeld geweest te zyn. Wyders konden zy niet begrypen, waarom eenige Leden zwaarigheid maakten, om der Koninginne af te vraagen, op welk een' voet de Keizer en deszelfs Bondgenooten zig met haar wilde bevredigen; en waarom zy derzelve voorlagen van de hand gewezen hadt; om dat hieruit, veelligt, blyken zou, dat de Staaten in 't geheel niet

ge-

„ gehouden waren, haar te ondersteunen. Doch
 „ zonder zig te verklaaren, over de verbindte-
 „ nissen van het Weener-Verdrag, verston-
 „ den die van Dordrecht, dat men de Koning-
 „ gin behoorde by te staan, zo veel men kon,
 „ zonder den Staat in het uiterste gevaar te
 „ stellen. Zy waren zo zeer gesteld op het
 „ handhaaven der openbaare trouwe, als de
 „ andere Leden, en vonden vreemd, dat men
 „ hun de verpligting hiertoe geduuriglyk her-
 „ innerde. Ook wilden ze niemant wyken,
 „ in zugt voor 't Huis van Oostenryk. Zy
 „ hadden 't eerst gestemd, om de Koningin
 „ met geld te ondersteunen. Zy hadden geree-
 „ delyk bewilligd, in den onderstand van agt-
 „ honderd en veertigduizend guldens, en toen
 „ men, naderhand, gesproken hadt van eenen
 „ tweeden onderstand van zestienhonderddui-
 „ zend guldens, hadden zy, edelmoediglyk,
 „ voor twee millioenen gestemd. Zelfs von-
 „ den zy geraaden, dat men 't aandeel van
 „ Holland, in den tweeden onderstand, ter-
 „ stond, opbragt. En toen de Koningin de
 „ Staaten om dertig metaalen stukken, op re-
 „ kening van den tweeden onderstand, ver-
 „ zocht, hadden zy geoordeeld, dat men ze
 „ haar schenken moest. Eindelyk, hadden ze
 „ beslooten, te bewilligen in zulk een' verde-
 „ ren onderstand in geld, als de andere Leden
 „ zouden geraaden vinden. 't Was 'er dan
 „ wel verre van af, dat zy bloote aanschou-
 „ wers zouden willen zyn van den tegenwoor-
 „ digen oorlog. Zy betuigden ernstelyk, dat
 „ de behoudenis of het verlies der Oostenryk-
 „ sche Nederlanden hun niet onverschillig was.

1743. „ Zy wilden zelfs treden in de maatregels
 „ der overige Leden , zo veel zulks geschie-
 „ den kon , zonder den Staat voor het uiter-
 „ ste gevaar bloot te stellen. Want schoon
 „ men , by alle de Verdragen der weereld ,
 „ verbonden ware , en nog zulke dringende
 „ redenen hadt , om eenen Bondgenoot by te
 „ staan ; de bescherming van zynen eigen
 „ Staat moest voor alles gaan. Men kon die
 „ niet uit het oog verliezen , zonder zig voor
 „ God en voor de menschen schuldig te ma-
 „ ken. De andere Leden waren van oordeel ,
 „ dat men tot eenen onderstand van twintig-
 „ duizend man besluiten moest , voor men der
 „ Koninginne afgevraagd hadt , op wat voet
 „ zy zig met den Keizer en deszelfs Bondge-
 „ nooten zou willen verdraagen. Doch zo dra
 „ men deezen onderstand bepaald hadt , zou
 „ de Koningin zig nog minder verklaren dan
 „ te vooren. En 't zou de eerste reis niet zyn ,
 „ dat men vrye Staaten hadt zien vlei-
 „ jende door vreemde Hoven : die , als ze hun oogmerk
 „ bereikt hadden , niets deden van 't gene
 „ zulke Staaten , met reden , op hen begeer-
 „ den. De Koningin zou , daarenboven , zo de
 „ Staaten zig verklaard hadden , voordeeliger
 „ voorwaarden van Vrede vorderen , dan men
 „ haar immer zou kunnen bezorgen. 't Was
 „ waar , dat men niet verder verplicht was ,
 „ dan het Verdrag verklaarde ; doch zy , die
 „ nu zwaarigheid maakten , om opening te
 „ vraagen van de Koninginne , zouden zig ,
 „ waarfchynlyk , ook niet tegen haar verzet-
 „ ten durven , zo zy eens geraaden mogt vin-
 „ den , de hulptroepen van den Staat te ge-
 „ „ brui-

„ bruiken , buiten de paalen , by 't Verdrag
 „ voorgeschreeven. Wilde men dan van een
 „ verdedigend geen beschadigend Verdrag maaken ;
 „ men moest haarer Majesteit afvraagen ,
 „ op welke voorwaarden zy vrede begeerde
 „ te maaken. Men moest dit , zonder uitsfel ,
 „ doen , op dat men , weetende , dat de Koningin
 „ zig met haare bezittingen te vrede zou houden ;
 „ waarin alleen , 't Verdrag , zo 't anders ergens
 „ toe verbonde , de Staaten verpligtte , haar te
 „ handhaaven ; op zulk een' voet , met den Keizer
 „ en deszelfs Bondgenooten , in onderhandeling
 „ zou kunnen treden. Ook was 't ongehoord , dat
 „ men eenen onderftand bepaalde , waaruit een oorlog
 „ zou kunnen voortkomen , voor dat men den weg
 „ van minzaame onderhandeling ingeslaagen hadt .
 „ En , zo men al toegaf , dat de Staat zig in de
 „ verpligting vondt , om een' onderftand te bepaalen ,
 „ kon men egter niet toegeeven , dat zulks mogt
 „ geschieden , zonder dat men , vooraf , overeengekomen
 „ ware met den Koning van Engeland ; alzo niet
 „ bleek , dat deeze Vorst gehouden was , den
 „ volgenden onderftand , in dezelfde evenredigheid
 „ tot dien der Staaten , als de eerste , te leveren :
 „ 't welk nogtans door de Afgevaardigden onderfteld
 „ was. Men behoorde , wyders , eer men zulk een
 „ grooten onderftand verleende , te onderzoeken ,
 „ of de Koningin zig ook met een' minder vergenoegen
 „ zou. Men hadt , voor 't eerste jaar , vyfduizend
 „ man , in geld , toegestaan . Zo men nu twintigduizend
 „ man gaf , en den

1743.

„ onderftand , van jaar tot jaar , verdubbelde ;
 „ wenschten die van Dordrecht wel eens te
 „ weeten , waar men de penningen , hiertoe
 „ vereischt , vinden zou. De onderftand in
 „ geld ftreedt , zeide men , tegen 't Verdrag.
 „ Maar waarom hadt men dan , tot twee reizen
 „ toe , onderftand in geld gegeven ? Waarom
 „ was zulks , ook door het Engelfche Hof , ge-
 „ fchied ? De Koningin van Hongarye hadt ,
 „ immers , deezen onderftand aanvaard. Zy
 „ hadt , derhalve , niet begreepen , dat dezelve
 „ aanliep tegen 't Verdrag. En zou zy 't nu
 „ anders inzien ? Gaarne ftondt men toe , dat ,
 „ volgens 't Verdrag , de eerfte onderftand in
 „ manfchap beftaan moest. Maar , of de on-
 „ derftand , vermeerderd wordende , in geld of
 „ in manfchap moest vermeerderd worden , be-
 „ paalde 't Verdrag niet. 't Sprak , ten deezen
 „ opzigte , niet van *Copia auxiliares* of *hulp-*
 „ *troepen* ; maar van *suppetie* of *onderftand* , in
 „ 't algemeen : 't welk men , in diervoege ,
 „ diende op te vatten , dat de keuze over de
 „ wyze van onderftand aan hem , die onder-
 „ ftenuen moest , gelaaten werdt. Doch al-
 „ ware 't fchoon , dat het Verdrag klaarlyk
 „ van onderftand in troepen gefproken hadt ; 't
 „ fpak van zelf , dat men niet gehouden was ,
 „ zulke Verdragen , altoos , naar de letter ,
 „ naar te komen. Ook hadt men 't niet altoos
 „ in zyne magt. GROTIUS hadt geleerd ,
 „ *dat niemant geagt moest worden , zig , tot zyn*
 „ *merkelyk nadeel , te hebben willen verbinden ;*
 „ *en dat men , zynen Bondgenoot hulp troepen be-*
 „ *loofd hebbende , zig van de verpligting om ze te*
 „ *leveren , ontslaagen kon rekenen , wanneer men*
 „ zelf

„ *z elf gedreigd werdt , en zyn Krygsvolk noodig*
 „ *hadt.* En de reden hiervan was blykbaar. 1743
 „ Niemand verbondt zig tot het leveren van
 „ hulptroepen , dan met deeze ftilzwygende
 „ uitzondering , zo 't , *wanneer 't geval daar*
 „ *was , niet dadelyk ftreede met het welzyn van den*
 „ *Staat.* Die van Dordrecht bleeven nog van
 „ oordeel , dat het veel raadzaamer ware ,
 „ met geld dan met manfchap te onderfteu-
 „ nen. En fchoon men tegenwierp , dat de
 „ onderftand in geld 's Lands Kafte te zeer
 „ bezwaaren zou in eenen tyd , dat men reeds
 „ veel krygsvolk op de been hielt , hadden de
 „ Heeren van den Briele hierop reeds aange-
 „ merkt , dat twintigduizend man , zouden ze
 „ dienst doen , nog veel zouden moeten kos-
 „ ten , boven de gewoonlyke foldy : inzon-
 „ derheid als men ze , gelyk de toeleg fcheen ,
 „ verre van de grenzen gebruiken wilde. En
 „ wat zou 't gevolg zyn , als zulk een aantal
 „ volks eens ongelukkiglyk verflaagen werdt ?
 „ Zy , Heeren van Dordrecht , waren vryge-
 „ booren Hollanders , en hoopten , dat de He-
 „ mel den Staat altoos voor onderwerping aan
 „ eene vreemde Mogendheid bewaaren zou.
 „ Nogtans meenden ze , dat men niet ligt
 „ ontzaglyke Mogendheden kwetsen moest.
 „ Frankryk hadt den onderftand in geld niet
 „ kwalyk genomen. Hoe 't den onderftand in
 „ manfchap opvatten zou , was onzeker. De
 „ Afgevaardigden hadden zelve beleeden ,
 „ dat men , door zulk een' onderftand , de zaak
 „ der Koninginne , als zyne eigene , ter herte
 „ nam. Waar was 't wel , dat men , voor 't aan-
 „ gaan van een Verdrag , onderzoeken moest ,
 „ of

1743.

„ of 't met het belang van den Staat overeen-
 „ kwame. Doch de wisselvalligheid der men-
 „ schelyke dingen was zo groot, dat men, dik-
 „ wils, na 't sluiten van eenig Verdrag, ver-
 „ anderingen zag gebeuren, die 't naarkomen
 „ van het zelve, zo niet onmogelyk, immers
 „ ten hoogste gevaarlyk maakten. Wie zou,
 „ toen 't Weener-Verdrag geslooten werdt,
 „ hebben kunnen vermoeden, dat de Keizer
 „ zig zo kort daaraan zou hebben gesteken in
 „ eenen oorlog, zo weinig noodzaakelyk, als
 „ de Poolfche geweest was; en dat hy, ter-
 „ stond daarop, zulke magtige vyanden, als
 „ de Turken, voorbedagtelyk, zou hebben ge-
 „ tergd tot het opvatten der wapenen? twee
 „ oorlogen, die zyn Huis geweldiglyk ver-
 „ zwakt hadden. Wie kon voorzien, dat zo
 „ veele Mogendheden, die zig tot de hand-
 „ haaving der Pragmatike Sanctie verbonden
 „ hadden, het Huis van Oostenryk, terstond
 „ na 's Keizers dood, den oorlog zouden aan-
 „ doen? Wie kon voorspellen, dat de Kei-
 „ zerin van Rusland, door den oorlog met
 „ Zweeden, en door andere toevallen, zou
 „ belet worden, haare verbindtenissen naar te
 „ komen? 't Was dan niet altoos waar, noch
 „ veilig te onderstellen, dat men gehouden
 „ was, zyne verbindtenissen, stiptelyk, naar
 „ te komen. De aanmerking, die Dordrecht
 „ gemaakt hadt, op zekeren ontzaglyken na-
 „ buur, die, schoon nu in vrede, al zyn Krygs-
 „ volk op de been hieldt, moest niet voor
 „ ydel gehouden worden. 't Jaar 1672, waar-
 „ aan men niet dan sidderende gedenken kon,
 „ hadt ons geleerd, hoe twee Bondgenooten,

„ famenspannende , den Staat overvallen , en
 „ op 't punt van zynen ondergang brengen
 „ konden. 't Gene toen gebeurd was , kon
 „ wederom gebeuren. En wat zouden de
 „ goede ingezetenen zeggen , zo men , in zulk
 „ eene gelegenheid , den Staat ontbloot hadt
 „ van zulk een aanzienlyk aantal van krygsvolk ,
 „ welk men van zins was verre van de grenzen
 „ te zenden ? Waar zou de Mogendheid zyn ,
 „ die den Staat dan , met de vereischte Hulp-
 „ troepen , zou kunnen ondersteunen ? Men
 „ moest hier ook aanmerken , dat , zo lang
 „ de zeventuizend man , die aan de laatste ver-
 „ meerdering ontbraken , niet waren aange-
 „ worven , de Staat zeventuizend man min-
 „ der tot zyne bescherming zou kunnen ge-
 „ bruiken , dan voor de laatste vermeerdering ,
 „ indien men de Koningin met twintigduizend
 „ man bystondt. Wat zou 'er wyders van de
 „ Oostehryksche Nederlanden worden , zomen
 „ ze ontblootte van krygsvolk ? De troepen
 „ der Koninginne waren reeds op weg naar
 „ Luxemburg. De Koning van Engeland hadt ,
 „ voor de zynen , die hy uit de Nederlan-
 „ den naar Duitschland wilde zenden , den
 „ doortogt verzogt , door Namen en Maas-
 „ tricht. Zo de Staaten nu nog twintigdui-
 „ zend man naar boven lieten trekken , be-
 „ riepen die van Dordrecht zig op alle de Ge-
 „ neraals , of men , met de troepen , die men
 „ dan nog hier houden zou , in staat zou zyn ,
 „ om de grenzen te dekken. De andere Leden
 „ verklaarden zig afkeerig van oorlog , en
 „ wilden , ondertusfchen , den regten weg in-
 „ slaan , om oorlog te verwekken. Die van
 „ Dor-

1743.

» Dordrecht begeerden, daarentegen, dat men,
 » zonder zyne Bondgenooten te laten dryven,
 » die zy met geld wilden onderfteunen, arbeid-
 » de aan 't herftellen der Vrede, te gelyk met
 » de Koningen van Groot - Britanje en van
 » Pruiften; welke laafte den weg daartoe reeds
 » geopend hadt. Zy hielden dit voor het waar-
 » agtige middel, om den Staat te redden uit
 » den onzekeren toefland, waarin dezelve,
 » federt eenige jaaren, geweest was. Ook
 » was 't nu de regte tyd, om het ter hand
 » te neemen. De oorloogende Mogendheden
 » hadden nog geene merkelyke voordeelen op
 » elkanderen behaald. De Staat zou nu meer
 » vermogen hebben op den Keizer en deszelfs
 » Bondgenooten, dan na dat men zig tegen
 » hen zou hebben verklaard: en de Koningin
 » van Hongarye zou handelbaarder worden,
 » zo de Koning van Groot - Britanje daartoe
 » wilde medewerken. 't Smertte die van Dor-
 » drecht, dat zy genoodzaakt waren te ver-
 » fchillen van zeventien andere Leden. Zy
 » erkenden, dat dit eenig vooroordeel, tegen
 » de gegrondheid van hunne meening, ver-
 » wekken moest. Doch zy hoopten, dat men
 » de Gewesten ook tellen zou. die met hen
 » van een gevoelen waren. 't Was, daarenbo-
 » ven, noch de eerfte, noch de tweede reize,
 » dat één Lid eenig ftuk beter begreepen hadt,
 » dan alle de anderen te famen. Amfterdam
 » alleen, verfchillende met alle de andere Le-
 » den, hadt eens Holland en den gantschen
 » Staat behouden; en, op een' anderen tyd,
 » 't Land bewaard voor eenen gevaarlyken
 » oorlog. Die van Dordrecht nogtans, om te

» toe

„ toonen , hoe 'zeer zy de eendragt zogten te
 „ bewaaren , waren , eindelyk , te raade ge- 1743.
 „ worden , voor te slaan , dat men , zonder een Hun-
 „ vast besluit te neemen , omtrent de Verbindtenis- voorflag,
 „ sen , die al of niet volgden uit het Weener-Ver-
 „ drag , der Koninginne van Hongarye twintig-
 „ duizend man toestaan zou , om haare Plaaitsen
 „ in de Nederlanden daarmede te beschermen , na
 „ dat dezelve van Engelsche , Hanoversche en Hes-
 „ sische troepen ontledigd zouden zyn ; mids zy niet
 „ werden gebruikt , om Frankryk of andere Bond-
 „ genooten van den Staat , in derzelve bezittingen
 „ aan te tasten. Dat men , daarenboven , zes of
 „ zeyenduizend man zou werven in Duitschland ,
 „ om aldaar , ten dienste der Koninginne , gebruikt
 „ te worden ; of zo men deeze manschap niet mogt
 „ kunnen bekomen , dat men haar deezen onder-
 „ stand in geld zou verschaffen. Men vleide zig ,
 „ dat deeze voorflag behaagen zou ; doch zo
 „ 't anders uitviel , verzogt men , dat de andere
 „ Leden en de Raadpensionaris in 't byzonder ,
 „ bekwaamer voorlagen deden , waarnaar die
 „ van Dordrecht zig , zo 't mogelyk ware , wil-
 „ den voegen (f).”

De bezending , die naar den Briele geschikt XXX.
 was , deedt haaren voorflag , op den zelfden ze- Voorstel
 venden van Louwmaand. Hy kwam , in kragt , der be-
 uit op het Vertoog , welk te Dordrecht gedaan zendinge
 werd. Alleenlyk werd 'er minder gedrongen in den
 op de Verbindtenissen van het Weener-Ver- Briele.
 drag , om dat die van den Briele dezelve er-
 kend hadden ; schoon zy niet konden zien , dat
 dit

(f) Antwoord van den Oud-Raad van Dordr. by Roussing
 Recueil , Tom. XVII. p. 236 — 267.

1743.

dit Verdrag onderftand in manfchap vorderde. Men hielt hun dan in 't byzonder voor „ dat „ onderftand in geld , dikwils kleinen dienst „ deedt, om dat men 'er , veelyds , geene troe- „ pen voor bekomen kon, gelyk de Staat zelf, „ nog onlangs , ondervonden hadt. ” Men voegde 'er by „ dat men zig niet nevens Groot- „ Britanje verklaarende voor de Koninginne van „ Hongarye , den oorlog veelligt niet van de „ grenzen zou kunnen houden , en geen deel „ hebben aan de handelingen over de Vrede , „ van welk laafte men de nadeelige gevolgen „ hadt kunnen befpeuren , in het jongfte Ver- „ drag , welk de Koningin met den Koning van „ Pruiffen gemaakt hadt (g): ” waarin , gelyk wy boven (h) zagen , eene nadeelige fchik- king gemaakt was , omtrent de voldoening der penningen , door ingezetenen van deezen Staat , verftrekt op de inkomsten van Silezie. Doch die van Briele lieten zig , zo weinig als die van Dordrecht , beweegen , tot volkomene eenpaarigheid met de overige Leden ; die , terftond , van nieuws , Gemagtigden benoemden , met eenen nieuwen voorflag , uit alle de voorflagen , op te maaken. Midlerwyl handelde men , in den Haage , met de Afgevaardigden der twee Steden. Dordrecht gaf , eindelijk , toe „ dat men der Koninginne twintigduizend man leverde , mids niet verklaard „ werdt , dat zulks , uit hoofde van eenige „ voorgaande verbindtenis , gefchiedde ; en „ mids men van deeze twintigduizend man „ tien-

Dor-
drecht
komt wat
nader.

(g) Propofitie aan de Vroedfchap van Briele van 7 Jan. 1743.
by ROUSSET Recueil, Tom. XVII. p. 267 — 304.

(h) Bladz. 340.

„ tienduizend gebruikte , tot bescherming der
 „ Oostenryksche Nederlanden , en de overige
 „ tienduizend , by raade der Bondgenooten ,
 „ in Plaatsen , daar zy van den meesten dienst
 „ konden zyn , tot bescherming van de bezit-
 „ tingen der Koninginne ; aan wier keuze ook
 „ zou gelaaten worden , of zy deeze tiendui-
 „ zend man , in geld of in troepen , begeer-
 „ de (i).” Doch de andere Leden bewillig-
 „ den niet in deeze voorwaarden , en namen , op
 „ t verflag der Gemagtigden , by meerderheid
 „ van stemmen , den tweeden van Sprockelmaand ,
 „ een besluit , om , voor t gevoelen van Holland ,
 „ ter Vergaderinge der Algemeene Staaten , in
 „ te brengen „ dat de goede trouw en t belang
 „ van den Staat vorderden , dat men voldeede
 „ aan de Verbindtenissen , met het Huis van
 „ Oostenryk aangegaan ; en gevolgelyk , dat
 „ men , met de Koninginne van Hongarye ,
 „ zo wel als met den Koning van Groot Bri-
 „ tanje , behoorde te overleggen , op wat wy-
 „ ze , men best aan deeze Verbindtenissen zou
 „ kunnen voldoen . Dat men de Gewesten
 „ behoorde over te haalen , om hunne aandee-
 „ len in den eersten onderstand in geld op te
 „ brengen ; om in den tweeden te bewilli-
 „ gen ; en om , daarenboven , een' onderstand
 „ in manschap toe te staan , waarvan t ge-
 „ tal , met de belanghebbende Mogendheden ,
 „ moest geregeld worden . en omtrent het ge-
 „ bruik van welke manschap , men zulke maat-
 „ regels moest neemen , dat de oorlog op t
 „ „ verst

1743

Besluit
 der meer-
 derheid
 van Hol-
 land.

(i) Extr. uit de Regist. van den Ond-Raad van Dordrecht,
 by ROUSSET Recueil, Tom. XVII. p. 309.

1743. „ verst van de grenzen gehouden werdt. Dat
 „ men ook zorg droege, dat de Staat, in 't
 „ leveren van troepen, niet bezwaard werdt
 „ boven zyn vermogen, en dat, voor tegen-
 „ woordig, het getal derzelve niet boven de
 „ twintigduizend man beliep; waaronder een
 „ vyfde dragonders of ruiters zouden moeten
 „ zyn. Dat men, eindelyk, ten zelfden tyde,
 „ raadpleegde over de beste middelen, om de
 „ Vrede te herstellen, en te gelyk te voldoen
 „ aan de Verbindtenissen van den Staat.”

Dor-
 drecht en
 Briele
 protesteer-
 ren 'er te-
 gen.

Doch Dordrecht en Briele *protesteerden* tegen
 dit Besluit, en verklaarden 't nietig en van on-
 waarde, om dat het niet met eenpaarige stem-
 men genomen was (*k*). Van wege Dordrecht,
 werdt, eerlang, een wydluftig Vertoog over-
 geleverd, ter Vergaderinge van Holland, waar-
 in, eerst, breedvoeriglyk werdt opgehaald al-
 les wat, over 't punt in geschil, gehandeld en
 beslooten was, en eindelyk, beweerd werdt,
 dat het Besluit van den tweeden van Sprokkel-
 maand, tegen de orde der Regeeringe, was
 genomen. „ Verscheiden' Raadpensionaris-
 „ sen las men 'er in, en onder anderen Kats,
 „ Hoornbeek en van Slingeland, hadden, in
 „ de jaaren 1637, 1721 en 1731, begeerd,
 „ dat de Vergadering, van nieuws, bepaalde,
 „ welke zaaken by meerderheid van stemmen
 „ zouden mogen beslooten worden, en wel-
 „ ke, daarentegen, eenpaarigheid vorderden;
 „ doch 't was, tot hiertoe, niet geschied.
 „ Zelfs was 'er, in 't jaar 1581, reeds verschil
 „ over

(*k*) Refol. Holl. a Febr 1743. by ROUSSET Recueil, Tome
 XVII. p. 316, 407.

„ over gevallen. Doch in 't jaar 1654, was
 „ vastgesteld, dat geen Lid der Vergaderin-
 „ ge, zyns ondanks, door de meerderheid,
 „ zou kunnen verplicht worden, tot bewilliging
 „ in zaaken van belastinge, vrede, oorloge,
 „ en veranderinge van Regeeringe. In 't jaar
 „ 1685, waren hierby nog eenige punten ge-
 „ voegd. 't Punt in geschil, de onderstand
 „ van twintigduizend man, was duidelyk be-
 „ greepen, onder de punten, waartoe eenpaar-
 „ righeid vereischt werdt, alzo 'er zwaare be-
 „ lasting aan vast was. De Stad Amsterdam
 „ hadt, ter gelegenheid van den voorslag tot
 „ eene werving van zestienduizend man, in 't
 „ jaar 1684, beweerd, dat hierop niet dan een-
 „ paariglyk beslooten mogt worden. De Unie
 „ van Utrecht hadt zulks reeds verklaard.
 „ Ook kon de onderstand van twintigduizend
 „ man den Staat ligtelyk inwikkelen in den oor-
 „ log. 't Was, derhalve, een van die gewig-
 „ tige punten, waartoe eenpaarigheid gevor-
 „ derd werdt. Men bragt hiertegen wel in :
 „ 1. dat het Besluit alleenlyk de uitvoering be-
 „ trof van een Verdrag, welk, naar de orde
 „ der Regeeringe, was aangegaan; tot het
 „ neemen van welk foort van Besluiten, geene
 „ eenpaarigheid vereischt werdt: en 2. dat
 „ de meerderheid regt hadt, om te beslisen,
 „ of iet, by meerderheid van stemmen, mogt
 „ worden vastgesteld, dan of 'er eenpaarigheid
 „ toe vereischt werdt. Doch, wat de *eerste*
 „ aanmerking betrof; om niet te herhaalen,
 „ dat de Verbindtenis van 't Verdrag zo klaar
 „ niet was; Holland hadt, in 't jaar 1722,
 „ wel geoordeeld, dat men tot daadelyke ou-

1743. „ dersteuning van Groot - Britanje , waartoe
 „ alle de Gewesten rekenden verbonden te
 „ zyn , niet by meerderheid van stemmen be-
 „ sluiten kon , om dat onvermogen , somtyds ,
 „ ontfloeg van de aangegaane Verbindtenisse.
 „ En zouden nu zeventien Leden verschillen
 „ van 't gene de gantsche Provincie , twintig
 „ jaaren geleden , in een veel klaarder geval ,
 „ geoordeeld hadt ? En wat de tweede aan-
 „ merking aanging ; de Staaten hadden 't stuk
 „ anders begreepen , in 't gemelde geval van
 „ 't jaar 1722. Zy hadden 't , in 't jaar 1671 ,
 „ met uitgedrukte woorden , anders bepaald.
 „ Zo de meerderheid verklaaren mogt , welke
 „ zaaken by meerderheid van stemmen mog-
 „ ten worden afgedaan ; zou 'er naauwlyks
 „ iet meer zyn , waartoe eenpaarigheid ver-
 „ eischt werdt , en welk niet met eene enkele
 „ stem zou kunnen doorgedreeven worden.
 „ 't Besluit , waarover 't geschil viel , mogt
 „ niet met meerderheid van stemmen geno-
 „ men worden , om dat 'er in gewaagd werdt
 „ van Verbonden met andere Mogendheden
 „ te maaken , tot ondersteuninge der Konin-
 „ ginne : waartoe , volgens de Unie , eenpaar-
 „ righeid vereischt werdt. Amsterdam hadt ,
 „ in 't jaar 1685 , en Holland , in 't jaar 1728 ,
 „ verklaard , dat zulke Besluiten eenpaarig-
 „ heid vorderden. De bezending naar Dor-
 „ drecht en Briele bewees , eindelyk , dat de
 „ andere Leden , zelfs in dit geval , de een-
 „ paarigheid noodig geoordeeld hadden. ” 't
 „ Slot van dit gantsche Vertoog was eene ron-
 „ de verklaring , dat die van Dordrecht het
 „ Besluit in geschil aanzagen als nietig en van

„ onwaarde , en dat zy zig onschuldig wilden
 „ gerekend hebben aan alle de onheilen , die
 „ 'er , huns oordeels , onvermydelyk , uit te
 „ wagten waren (1).”

1743.

't Besluit der meeste Leden van Holland , ter
 Generaliteit zynde ingebracht , werdt , door de
 Afgevaardigden der andere Gewesten , overge-
 no men , om 't den byzonderen Staaten mede te
 deelen. De Staaten van Holland schreeven ,
 weinige dagen laater , eenen brief aan de Staa-
 ten der andere Gewesten , waarby zy dezelve
 tot hun gevoelen zогten over te haalen , door
 dezelfde redenen , welken men by de twee Ste-
 den gebruikt hadt. Zy beweerden , dat de
 goede trouw en 't belang van den Staat vor-
 derden , dat men de Koningin van Hongarye ,
 met manschap , ondersteunde. „ Men hadt
 „ haar , zeiden ze , te vooren , met geld on-
 „ dersteund , of beslooten te ondersteunen.
 „ Doch de tyden waren , sedert , veranderd.
 „ De Staat hadt nu meer volks op de been.
 „ En de onderstand in geld was ook , voor
 „ een gedeelte , zo flaauwlyk ingewilligd of
 „ opgebracht , dat 'er kleine dienst mede ge-
 „ daan was. Zy , Staaten van Holland , had-
 „ den , dikwils , in overleg genomen , of men
 „ niet over het herstellen der Vrede behoor-
 „ de te handelen. Doch de Staat kon zulk
 „ een gewigtig werk alleen niet op zig nee-
 „ men. Ook meenden zy , dat het met gee-
 „ ne vrugt geschieden kon , zo men zig niet ,
 „ VOOR-

Holland
 schryft
 aan de
 andere
 Gewes-
 en.

(1) Protest van Dordrecht van 27 Febr. 1743. by ROUSSET ,
 Tom. XVII. p. 322 — 393.

1743. „ vooraf, verklaarde voor de Koningin-
 „ ne (m).”

XXXI. De algemeene Staaten hadden, reeds voor
 Gevoelen twee maanden, een' diergelyken Brief laten
 der Staa- afgaan aan de byzondere Gewesten, met naame
 ten van aan Gelderland, Zeeland en Utrecht, die met
 Urecht, de overigen verſchilden van gevoelen. En de
 Staaten van Utrecht hadden, in hun antwoord
 op deezen Brief, te kennen gegeven „ dat zy
 „ twyfelden, of het Weener-Verdrag de Staa-
 „ ten wel verbondt, om dat het door den Kei-
 „ zer, in 't ſtuk van de Oostendefche Maat-
 „ ſchappye en in dat van Oostfriesland, kwalyk
 „ gehouden was (n).” Sedert, hadden zy zig
 zeer geneigd getoond, om de Vrede, ware 't
 mogelyk, te helpen herſtellen, door onderhan-
 deling (o). 't Schryven der Staaten van Holland
 deedt hen niet veranderen van gedagten. Zy
 verklaarden in hun antwoord „ dat zy den oor-
 „ log ten hoogſte verderfelyk hielden voor den
 „ Staat. Zy keurden af, dat men geweigerd
 „ hadt, met Frankryk in onderhandeling te
 „ treden, over een Verdrag van onzydigheid,
 „ Zy verſtonden, dat de onderſtand in manſchap
 „ der Koninginne van Hongarye geen nut zou
 „ doen, onder anderen, om dat de Koning van
 „ Pruifen verklaard hadt, dat hy en andere
 „ Ryksleden zig zouden kanten, tegen den in-
 „ togt van vreemde troepen in Duitschland.
 „ Ook

(m) Miſſive der Staat. van Holl. van 6 Febr. 1743. by ROUSSET, Tom. XVII p. 411.

(n) Miſſive der Staaten van Utrecht van 8 January 1743. by ROUSSET. Tom. XVII. p. 106.

(o) Extr. uit de Reſol. Utrecht Jovis 17 Jan. 743. by ROUSSET, Tom. XVII p. 404.

„ Ook zou Frankryk zig 'er door beledigd re-
 „ kenen, 't welk, huns oordeels, den oorlog
 „ voor den Staat onvermydelyk maaken zou.
 „ Zy bleeven nog beweeren, dat het Huis van
 „ Oostenryk zig niet aan 't Weener-Verdrag
 „ gehouden hadt, en derhalve de naarkoming
 „ van het zelve niet vorderen kon van de Staa-
 „ ten. Want schoon het intrekken van 't Oktroi
 „ der Oostendefche Maatschappye niet uitdruk-
 „ kelyk beloofd was, by 't Weener-Verdrag;
 „ hadt Karel de VI. zig egter, by het zelve,
 „ verbonden, tot het vernietigen deezer Maat-
 „ schappye, 't welk niet kon geagt worden
 „ geschied te zyn naar behooren, zo lang het
 „ Oktroi niet ingetrokken was. Schoon ook
 „ de belofte, om de Oostfriesche zaaken af te
 „ doen, niet by 't Verdrag, maar by eene af-
 „ zonderlyke Verklaaring was geschied; was
 „ deeze verklaaring egter, altoos, wederzyds,
 „ verbindende geoordeeld (p).” In Zeeland
 „ werdt, by meerderheid van stemmen, tegen 't
 „ gevoelen van Zierikzee, beslooten, tot de on-
 „ dersteuning der Koninginne (q).

1743.

Gedurende de raadpleeging over dit ge-
 „ wigtig punt, liet de Ambassadeur de Fenelon
 „ niet na, te arbeiden om de Staaten te bewe-
 „ gen tot een besluit, welk met de inzigten van
 „ het Fransche Hof overeenkwam. In een ge-
 „ sprek, welk hy, ten deezen einde, in Sprok-
 „ kelmaand, hadt met den voorzittenden Heer
 „ ter algemeene Staatsvergaderinge, hadt hy,
 „ onder anderen, uit eenen brief van den Ko-
 „ ning,

Heime-
 „ lykeope-
 „ ning tot
 „ Vrede,
 „ van de
 „ zyde van
 „ Frank-
 „ ryk.

(p) Miffive der Staat. van Utrecht van 28 Maart 1743. by
 ROUSSET, Tom. XVII. p. 446.

(q) Notul. Zeel. 18 April, 4. 8 May 1743. bl. 162, 204, 208.

1743.

ning, zynen Meester, gelezen „ dat zyne Al-
 „ lorchristelykfte Majesteit aan geene Mogend-
 „ heid eenige opening van een ontwerp tot
 „ Vrede hadt laten doen, dan aan deezem
 „ Staat.” Een zeggen, dat den meesten Leden
 vreemd voorkwam, alzo byna niemant kennis
 hadt van zulk eene opening. Doch de Raad-
 pensionaris van der Heim ontdekte, eerlang,
 deeze verborgenheid, verklaarende, ter alge-
 meene Staatsvergaderinge, zo wel als ter Ver-
 gaderinge van Holland „ dat de Ambassadeur,
 „ van den Abt de la Ville verzeld, hem, reeds
 „ in Hooimaand des voorleeden jaars, onder
 „ verbindtenis van de strengste geheimhouding,
 „ hadt te kennen gegeven, dat Frankryk te
 „ vrede zou zyn, zo men den Keizer Beieren
 „ te rug gawe, en daarenboven een gedeelte
 „ der Voor-Oostenryksche Landen, met naa-
 „ me Brisgau, Brisak, Fryburg en de Woud-
 „ steden, afftondt; waarby nog iets van klein
 „ belang komen moest, 't welk egter, als men
 „ 't over 't andere eens ware, den koop, ge-
 „ lyk men spreekt, niet breeken zou.” De
 Raadpensionaris en eenige weinige Leden der
 Regeeringe, welken het geheim vertrouwd
 werdt, hadden groote zwaarigheid gemaakt,
 om de Koningin van Hongarye te doen be-
 willigen in dit ontwerp. Men hadt derhalve
 beslooten, dat men 'er wederzyds niet van
 reppen zou (*), en de Staatsvergadering zou
 'er waarfchynlyk nimmer kennis van gekree-
 gen hebben, zo het voorlezen der weinige
 woorden, uit den brief des Konings van Frank-
 ryk,

(*) Refol. Gener. Mart. 5. Maart 1743.

ryk, daartoe geene aanleiding gegeven hadt. 1743.
 De Ambassadeur de Fenelon vondt, in Hol-
 land, nog kleine gezindheid, om van het on-
 dersteunen der Koninginne van Hongarye af
 te zien.

Maar in de Vergadering der Staaten van Gelderland, bleef men van verschillend ge-
 voelen. 't Kwartier van Nieuwmeegen, zon-
 der een der verschillende gevoelens te omhel-
 zen, vermaande de Leden der Unie „ om we-
 „ derzyds iet toe te geeven, en verklaarde
 „ zig te willen voegen by 't gene vyf of zes
 „ Gewesten, eenpaariglyk, zouden goedvir-
 „ den.” De Staaten van dit Kwartier hadden
 hun aandeel in den eersten onderstand betaald;
 booden aan, hun aandeel in den tweeden te
 willen betaalen, en wilden in eenen verderen
 onderstand bewilligen. Zy oordeelden zelfs,
 dat men de Koningin van Hongarye, door
 middel van den Koning van Groot-Britanje,
 beweegen moest, om in onderhandeling te
 treden over 't herstellen der Vrede, en dat
 men van de voorflagen tot Vrede kennis be-
 hoorde te geeven aan 't Franfche Hof. Doch
 zy waren van verstand, dat het Weener-Ver-
 drag den Staat niet verder verplichten kon, dan
 om de Koningin te stellen en te houden in 't
 bezit dier Landen, welke haar, door ha-
 ren Vader, waren nagelaaten, zulken uitgeno-
 men, die zy zelve afgestaan hadt. En zo de
 Koningin zig op redelyke voorwaarden ver-
 draagen wilde, en de Keizer zulks weigerde,
 moest men, meenden ze, de Koningin, ter-
 ftond, en wel met twintigduizend man onder-
 steunen. Op deeze wyze, dagten ze den oor-
 log

G-voe-
 len der
 drie
 Kwartie-
 ren van
 Gelder-
 land; als
 dat van
 Nieuw-
 megen.

1743. log best te kunnen voorkomen , terwyl zy , volgens de oude spreuk , onder 't zoeken van de vrede , zig tot den oorlog bereiden wilden , waartoe zy ook de andere Bondgenooten vermaanden (s). De Staaten van 't Kwartier van Zutfen beloofden , hun aandeel in den eersten onderftand in geld op te brengen , zo ver zy 't nog niet gedaan hadden , bewilligden in den tweeden onderftand ; doch verftonden , dat de derde , die op twintigduizend man begroot was , niet in troepen , maar insgelyks in geld moest aangeboden worden . Doch zo de Koningin deeze aanbieding afwees , moest men haar , dagten ze , terftond , met manfchap onderftunen , volgens het Besluit der Staaten van Holland . Voorts , moest de Staat niet kunnen verplicht worden , om aan eenige Mogendheid den oorlog te verklaaren : ook niet , om Frankryk aan te tasten . 't Gebruik , welk van de hulptroepen gemaakt zou worden , moest , meenden ze , met Groot-Britanje en met de Koninginne , worden geregeld , en men moest zig bevlytigen , om haare Majesteit tot vreedzaame gedagten te beweegen . Doch zy verftonden niet , dat de hulptroepen gesteld werden onder eenen der Generaals , die , onlangs , uit vreemden dienst , in dien der Staaten overgegaan waren (t). Maar 't Kwartier van de Veluwe verschilde merkelyk , van de twee anderen . De Staaten van dit Kwartier oordeelden , dat men , ten minste tegenwoordig , geheel niet verplicht was , de Koningin van Hongarye te

en de Veluwe.

(s) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XVII. p. 468.*

(t) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XVII. p. 478.*

te ondersteunen. „ Zy bezat , dus redeneer-
 „ de men hier , alle de Staaten haars Vaders ,
 „ Silezie uitgenomen , welk zy , by Verdrag ,
 „ buiten kennis van deezen Staat , weggegeven
 „ hadt. Zy hadt nog een goed gedeelte van
 „ Beieren in. De oorlog , zo dezelve , van
 „ haaren kant , voortgezet werdt , kon , derhal-
 „ ve , niet meer als verdedigend worden aan-
 „ gemerkt ; maar moest voor aanvallend ge-
 „ houden worden : en , in zulk een geval ,
 „ was de Staat tot geen' onderstand verplicht.
 „ Men moest dan niet alleen zoeken te belet-
 „ ten , dat het Besluit , by Holland genomen ,
 „ ter Generaliteit doorging ; maar men moest ,
 „ in tegendeel , nevens het Groot-Britannische
 „ Hof , vlytiglyk arbeiden , aan de herstelling
 „ der Vrede. Doch zo de poogingen hiertoe
 „ vrugteloos mogten uitvallen , zouden zy , ne-
 „ vens de andere Gewesten , bewilligen in 't
 „ optrekken van agttienduizend man , tot be-
 „ waaring der Oostenryksche Nederlanden ; en
 „ vryheid geeven aan de Koninginne , om de
 „ agttienduizend man , die zy verplicht was , in
 „ de gemelde Nederlanden te houden , daaruit
 „ te mogen ligten (u).”

1743.

De andere Gewesten waren 't genoegzaam
 eens met Holland. En nu moest de ondersteu-
 ning der Koninginne van Hongarye agterwe-
 ge blyven , of men moest 'er met meerder-
 heid van stemmen , toe besluiten. Tot het eer-
 ste waren de aanzienlykste en meeste Gewes-
 ten onmogelyk te brengen. Van 't laatste
 hadt men , in gevallen van diergelyk gewigt ,
 maar

XXXII.
 De alge-
 meene
 Staaten
 beslui-
 ten , met
 meerder-
 heid van
 stemmen,
 de Ko-

(u) *Voiez Rousset Recueil, Tom. XVII. p. 480.*

1743. maar zeldzaam voorbeelden gezien , in deezen Staat. Nogtans kwam men 'er toe. Het Besluit van de meerderheid der Leden van Holland strekte ten grondslag van een diergelyk der meerderheid van de Gewesten. Men stelde vast , de Koningin van Hongarye , met twintigduizend man , te ondersteunen , van welken zy zig , alomme , daar zy 't goedvondt , behalven in Italie , bedienen mogt. Graaf *Maurits van Nassau* . Zoon van den Veldmaarschalk , Heere van Owerkerk , kreeg 'er het opperbevel over. Wy spaaren 't verhaal van den uitslag van dit gewigtig Besluit der Staaten , voor het volgende Boek.

*

VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZES-EN-ZEVENTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

- I. *Krygstoerusting in Frankryk en in Engeland. Frankryk is misnoegd op de Staaten, over 't ondersteunen der Koninginne van Hongarye. II. Staat des oorlogs, in Beieren en Boheeme. III. Opening van den veldtocht, aan de Mein. Slag by Dettingen. IV. De Staatsche hulptroepen komen in Duitschland. Keeren naar de Oostenryksche Nederlanden. Misnoegen over 't schryven van den Ambassadeur van Hoey. V. Staat des krygs in Italie. Verdrag van Worms. De Staaten weigeren 'er in te treden. VI. Verbond tuschen de Hoven van Weenen en Dresden. VII. Vrede tuschen Rusland en Zweeden. De Staaten zenden eene Vloot naar de Oostzee. VIII. Oktroi der Oostindische Maatschappye verlengd. De Prinses van Oranje bevalt van eene Dogter. IX. Tegenwoordige staat van de zaken der Koninginne van Hongarye. Toeleg van 't Fransche Hof. X. Onderneeming eener landing in Groot-Britanje, ten behoeve des Pretendents. De Staaten ondersteunen George den II. met zesduizend man. De landing mislukt. On-*
ge-

gerustheid in Zeeland. XI. Frankryk verklaart Groot-Britanjedeen Oorlog. Groot Britanje Frankryk. Vier Gewesten zoeken den Prins van Oranje tot Generaal te doen bevorderen. Vergeefs. De Staaten zenden Koning George tien Oorlogschepen ter hulpe XII. De Ambassadeur de Fenelon verklaart den Staaten, in eene wydluiftige aanspraak, Frankryks voorneemen, om de Oostenryksche Nederlanden aan te tasten. XIII. Antwoord der Staaten. XIV. Oorlogsyverklaring des Konings van Frankryk aan de Koninginne van Hongarye. De Koningin verklaart Frankryk, insgelyks, den oorlog. XV. Gezantschap der Staaten aan den Koning van Frankryk. Veldtocht in Vlaanderen. De Franschen veroveren Warneton, Meenen, Yperen, 't Fort de Knokke en Veurne, alle Staatsche Barriere-Plaatsen. De Staaten oudersteunen de Koningin met nog twintigduizend man. Frankryk slaat een Verdrag van Onzydigheid voor. 't Wordt afgewezen. XVI. Verbond van Frankfort. Middelen tegen hetzelve in 't werk gesteld. XVII. Prins Karel van Lotharingen trekt over den Ryn. Gevolgen van deezen overtocht. Het vereenigd Leger in Vlaanderen trekt op Franschen bodem. XVIII. De Koning van Pruysen besluit den Keizer te ondersteunen, met hulptroepen. Valt in Boheeme. Prins Karel noodzaakt hem te wyken. Herwint Opper-Silezie. De Franschen veroveren Fryburg. XIX. Staat des oorlogs in Italie. Genua helt naar de Fransche en Spaansche zyde. Onlusten tuschen Zweeden en Deenemarke. Handeling aan 't Russische Hof. XX. Doorbraak in den Lekdyk. Komeeten. De Griffier Fagel legt zyn ampt neder. XXI. Staat der geschillen,

in Oostfriesland sedert het jaar 1732 De Vorst Karel Edzard sterft. De Koning van Pruïssen stelt zig in 't bezit van 't Vorstendom. Sluit eene Overeenkomst met de Staaten. Embden en Lieroord van de Staatfche bezetting ontleidigd. XXII. De Koningin van Hongarye fchryft aan de Staaten, die in hun antwoord, reden geeven, waarom zy Frankryk den oorlog nog niet verklaaren. XXIII. Beweegingen aan den Neder-Ryn. Verbond van Warfchauw tusfchen Groot-Britanje, de Koningin van Hongarye, Keur-Saxen en de Staaten. XXIV. Keizer Karel de VII. sterft. Staat des krygs in Beieren. Slag by Phaffenhoffen. Verdrag van Fuesfen. De Bel-isle wordt vastgehouden. Geslaakt. XXV. Krygsbedryven in Silezie. Slag by Friedberg. By Prausnitz. XXVI. Krygsbedryven aan den Ryn en Mein. De Groot-Hertog van Toskane tot Keizer verheeven. XXVII. Onlusten tusfchen de Hoven van Berlyn en Dresden. XXVIII. Overeenkomst van Hanover. Slag by Hennersdorf. Veroveringen der Pruïssifchen, in de Lausniz en in Saxen. XXIX. Aanvang eener Vredehandelingte aan 't Hof van Dresden. Slag by Kesfeldorf. Dringend fchryven des Konings van Pruïssen. XXX. Vrede van Dresden, tusfchen den Koning van Pruïssen, ter eener, en den Koning van Poolen en de Koninginne van Hongarye, ter anderer zyde. Gevolgen deezer Vrede. Inzigten van 't Hof van Berlyn. Handeling aan 't Rusfifche Hof. XXXI. Staat des oorlogs in Italie. Genua verklaart zig tegen den Koning van Sardinie. Opftand der Corfen. Slag by Bassignana. XXXII. De Zoon des Pretendents verwekt eenen opftand, in Schotland. De Staaten

zenden den Koning van Groot-Britanje de gewoonlyke hulptroepen toe. De opstand wordt gedempt. Kaap Breton veroverd, door de Engelschen.

1743.
I.
Toerusting
ingen in
Engeland
en in Frank-
ryk.

Terwyl de Staaten raadpleegden op het ondersteunen der Koninginne van Hongarye, werden de toerustingten ten oorloge, in Frankryk en in Engeland, sterk voortgezet. George de II. hieldt zig, schoon hy, als Keurvorst van Hanover, een Verdrag van Onzydigheid geslooten hadt met Frankryk (a), niet verbonden, om, als Koning van Groot-Britanje, geheeliyk stil te zitten. Hy besloot een Leger naar Duitschland te zenden, om de Franschen, die zig, langs den Nekker, begonden te verzamelen, van daar te helpen verdryven. De Engelsche troepen, die in de Oostenryksche Nederlanden lagen, zouden zig, ten deezen einde, met eenige Hanoverschen en Hessischen, die in Engelsche foldy genomen waren, vereenigen, en, by tyds, naar Duitschland op weg slaan, terwijl de rwintigduizend man Staatsche hulptroepen de Oostenryksche Nederlanden zouden dekken, tot dat de meeste magt van Frankryk zou opgetrokken zyn naar Duitschland. De Fransche troepen, die, in 't voorleeden jaar, in Beieren en in Boheeme, gediend hadden, waren, door ziekte en verloop, geweldiglyk, gesmolten. Lodewyk de XV. besteedde, hierom, den Winter, om zyne verzwakte Legers, door 't aan-

(a) Zie hier voor, bl. 322.

't aanwerven van nieuwe manschap, in staat te stellen, om den Keizer, zynen Bondgenoot, kragtiglyk, te ondersteunen. Doch 't besluit der Staaten, om der Koninginne van Hongarye twintigduizend man te leveren, was niet wel opgevat, aan 't Fransche Hof. De Fransche Staatsdienaars, met name de Kardinaal de Fleury, hadden den Ambassadeur der Staaten van Hoey, al voor eenen geruimen tyd, te kennen gegeven „ dat het den Koning ten „ hoogsten aangenaam zyn zou, zo hunne „ Hoog-Mogendheden zig wilden laten over- „ haalen, om de Vrede, door hunne bemidde- „ ling, te helpen herstellen.” Zy verzekerden ook, dat de Keizer hiernaar verlangde: en het Duitfche Ryk begeerde, eerlang, dat de Koning van Groot-Britanje en de Staaten, nevens de Ryksleden, bemiddelaars werden der gereezen' geschillen (b). De Markgraaf de Fenelon sprak, in den Haage, dezelfde taale. Doch toen nu 't besluit, om de Koningin van Hongarye te ondersteunen, genomen was, scheen men, aan 't Fransche Hof, te veranderen van gedagten. De Fenelon gaf te verstaan „ dat dit besluit, zo men 't in 't werk „ stelde, den Koning, zynen Meester, nood- „ zaaken zou, de wapenen te voeren in de „ Oostenryksche Nederlanden, die geenen „ aanval te dugten hadden, zo men zig on- „ zydig hielt; waartoe, meende hy, te meer „ reden was, om dat de Koningin van Hon- „ garye aanvallenderwyze begon te oorloo- „ gen.” De Kardinaal de Fleury, die, zo men

1743.

Frankryk
toont zig
mis
noegd,
over 't
onder-
steunen
der Ko-
ninginne
van Hon-
garye.

zig

(b) Zie den Brief in de Europ. Merc. July—Dec. 1743. bl. 40.

1743. —————
 zig plag te verbeelden, doorgaans, tot vrede geraaden hadt, was, op den negenentwintigsten van Louwmaand deezes jaars, overleeden (c): en deeze dood scheen het Hof aanleiding te geeven, om zig, sterker dan te vooren, toe te rusten ten oorloge. Men bleef egter verklaaren, dat de Koning gezind was, de naauwste vriendschap te onderhouden met de Staaten, mids zy nalieten de Koningin van Hongarye, met troepen, by te staan. De Fernelon begeerde, met ronde woorden, dat de Staaten hunne troepen niet naar Duitschland zonden, noch in de Nederlanden lieten gebruiken tegen Frankryk, zo zy 's Konings vriendschap zогten te behouden (d). Doch de Staaten verstonden „ dat men hun niet kwa- „ lyk neemen kon, dat zy voldeeden aan Ver- „ dragen, voorlang, ook met kennisse van „ Frankryk, gesflooten. Dat ook de Koningin, „ schoon zy nu al den oorlog sterker mogt „ voortzetten, dan men, veelligt, verwagt „ hadt, evenwel, in 't eerst, aangevallen ge- „ weest was, van verscheiden' kanten.” Zy bleeven, derhalve, by 't genomen besluit, waarin zy, door 't Groot-Britannische Hof, kragtiglyk, bevestigd werden.

H. Staat des oorlogs in Beieren,
 Geduurende den Winter en 't voorjaar, was het kryggeluk den Oostenrykschen in Beieren zo zeer medegeloopen, dat zy de Keizerschen, onder den Graave van Sekkendorf, en de Franschen, onder den Maarschalk de Broglio, noodzaak-

(c) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe Tom. I. p. 317. R. ROUÏ Represent. of the War. Vol. II. p. 279.

(d) Zie zyne Memor. in de Europ. Merc. July—Dec. 1743. pl. 59.

zaakten, het Land te ruimen; welk toen, op twee sterke Plaatsen na, geheellyk, door hen bemagtigd werdt. Broglio kreeg, eerlang, bevel, om, met het overschot zyns Legers, te keeren naar den Franschen bodem. De Keizerschen legerden zig, in en omtrent de Kreitsen, die onzydigheid bedongen hadden (e). Karel de VII. begaf zig, in den voorzomer, naar Frankfort. Sedert, tradt hy, te Neder-Schönfeld, met de Koninginne in onderhandeling, over een Verdrag; doch men kwam tot geen volkomen besluit, schoon men, sedert, verstondt, dat 'er, in gevolge van 't gehandelde, eene soort van Wapenschorsing behoorde stand te grypen, tuschen de twee Mogendheden (f). De Keizer vondt geraaden, eer hy zig verder verdroeg, een' gunstiger' keer zyner verloopen' zaaken af te wagten.

1743.

In Boheeme, was 't, na 't veroveren van Praag, den Oostenrykschen ook alleszins medegeloopen. De Koningin deedt zig, in Bloei-
maand, in deeze Stad, kroonen. Egra, de eenigste sterke Plaats, die nog vyandyke bezetting inhadt, werdt, hierop, ingeslooten, en eerlang, door uithongering, tot de overgave genoodzaakt, in 't begin van Herfstmaand. De bezetting, uit Fransche manschap bestaande, moest zig krygsgevangen geeven (g). Na 't over-

en in Boheeme.

(e) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 320, 321. R. ROLT Represent. of the War. Vol. II. p. 291 &c.

(f) Zie de Memor. van den Baron van Reischach in de Europ. Merc. July—Dec. 1743. bl. 120. en andere stukk. in de Europ. Merc. July—Dec. 1744. bl. 61. Jan.—Juni 1745. bl. 61. See also R. ROLT Vol. II. p. 366. &c.

(g) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 337—340. R. ROLT Represent. of the War. Vol. II. p. 394 &c.

1743. overgaan van Egra, was de Koningin van Hongarye meester van gantsch Boheme. Ook was de kryg, in Beieren, geëindigd, na dat de Keizerfchen en Franschen dit Keurvorstendom verlaaten hadden. 't Geweld der wapenen scheen zig, dit jaar, ook meest te zullen wenden naar den kant des Meinstrooms: waartrent een vereenigd Leger byeengetrokken werdt, tot ondersteuning der Koninginne van Hongarye, en om de vreemde troepen te verdryven uit Duitschland.

III. De troepen, in Groot-Britannische foldye
 Opening van den Veldtocht aan de Mein. staande, en geschikt tot den togt naar Duitschland, lagen gedeeltelyk in Aath, Bergen in Henegouwen en Charleroi, van waar zy, in 't voorjaar, op weg sloegen naar den Rynkant. Zo dra zy de Nederlandsche Steden ontruimd hadden, werden dezelve bezet, met een gedeelte der troepen van deezen Staat, die tot ondersteuning der Koninginne van Hongarye geschikt waren. Het Engelsche Leger, geleid door den Graave van Stairs, trok zo spoedig voort, dat het, omtrent het einde van Bloei-maand, tot boven Hanau, aan den Meinstroom, genaderd was, toen de Koning van Groot-Britanje, van zynen jongsten Zoon, den *Hertoge van Kumberland* verzeld, zig stelde aan 't hoofd van 't vereenigd Leger, welk men het *Pragmatike Leger* noemde. Hy nam zyn hoofdkwartier te Aschaffenburg, in 't Keurvorstendom Mentz, daar eene brug over de Mein lag. 't Leger kreeg zyn onderhoud, uit Frankeland. Prins *George van Hessen-Kassel* hadt zig, aan 't hoofd van eenige Hessische en Hanoversche manschap, by Hanau, nedergeflaa

flaagen, om den toevoer te dekken. In deezen staat, wagtte men op gelegenheid, om slaags te raaken met de Franschen, die, onder den *Maarschalk de Noailles*, omtrent den Nekker, verzameld zynde, tot aan de Mein waren voortgetrokken, en zig, boven Seligenstad, ter linkerzyde der Riviere, hadden nedergeslaagen. 't Hoofdkwartier was te Stokstad, tegen over Aschaffenburg. De beide Legers evenaarden elkanderen omtrent, in sterkte. *Noailles* deedt zyn best, om den Bondgenooten den toevoer af te snyden, en daardoor tot het veranderen van Legerstede te noodzaaken. Hy hadt, by Seligenstad, drie bruggen gelegd over den stroom, langs welken hy, van tyd tot tyd, partyen uitzondt, om den voorraad voor 't vereenigd Leger te onderscheppen. Ook befloot de Koning van Groot-Britanje, eerlang, op te breeken naar den kant van Hanau, daar Prins George lag. *Noailles* nam, hierop, Aschaffenburg in, en zondt, ten zelfden tyde, den *Hertog van Grammont*, met een deel voetvolks, by Seligenstad, over den stroom, met last om zig, in het Dorp Dettingen, neder te slaan. Dettingen wordt doorsneden van een riviertje, dat in de Mein stort, en met geboomte en kreupelbosch dicht bezet is. Men komt, van boven, naar het Dorp, langs eenen engen weg: en hier hadt *Noailles* voor, de Engelschen, die van Aschaffenburg naar Hanau trokken, te onderscheppen, en, ware 't mogelyk, den Koning zelv' gevangen te nemen. Hy hadt, ten dien einde, den Hertoge van Grammont belast, niet van zyn' post te wyken, voor nader bevel; welk by hem eerst

1743.

wilde geeven, na dat de eerste hoop Engelschen over 't riviertje getrokken zou zyn, wanneer Grammont hen van agteren, moest aantasten, terwyl een andere hoop Ruitery en Voetvolk, die reeds tuschen Dettingen en zeker bosch lag, hen, van vooren, op 't lyf vallen zou. Midlerwyl, zou hy de voorttrekkende Engelschen, van de overzyde van de Mein, van drie of vier Batteryen, beschieten, en hen, van agteren, bestoken uit Aschaffenburg. Doch de toeleg des Maarfchalks werdt verydeld, door de ontydige drift des Hertogs van Grammont; die zo dra niet te Dettingen gekomen was, of hy trok den Bondgenooten, over 't riviertje, te gemoet. De tyd, die hiermede verliep, besteedde de Koning van Groot-Britanje, om het vereenigd Leger, tuschen Dettingen en Klein Oostheim, daar de Oostenrykschen, onder den Hertog van Aremberg, hun Hoofdkwartier gehad hadden, dwars van den Meinstroom af, in slagorde te stellen. De Maarfchalk de Noailles, ziende hoe kwalyk zyn last naargekomen werdt, vondt zig genoodzaakt, om Grammont te ondersteunen, over de Mein te trekken, met het Leger; en zig, by Dettingen, even boven 't riviertje, te plaatsen. De Legers raakten aan elkanderen, op den zevenentwintigsten van Zomermaand, ten één uure na den middag. 't Grof geschut der Franschen, dat aan de overzyde van den Meinstroom stondt, kon maar kleinen dienst doen, zo dra 't gevegt begonnen was; also het, niet dan op de zyden konnende treffen, gevaar liep van zo wel vrienden als vyanden te beschadigen. Maar 't geschut van 't vereenigd

Slag by
Dettingen.

nigd Leger, ter wederzyde der slagorde geplaatst, trof den vyand alleen en van vooren, en maakte eene bystere slagting onder 's Konings huistroepen, den bloem des Franschen heirs. Ook werden ze, eerlang, op de vlugt gedreeven, over den stroom; daar veelen verdronken. Het voetvolk hieldt nog een wyle stand: doch werdt toen, insgelyks, gedwongen te wyken. Het vereenigd Leger behieldt het slagveld; daar de Koning van Groot-Britanje, na 't gevegt, verkoos de maalyd te houden. De Bondgenooten meenden, dat de vyand driemaal zo veel volks verlooren hadt, als zy, en berekenden hunne dooden op agthonderd, en hunne gekwetsten op veertienhonderd. Doch de Franschen gaven voor, dat het verlies omtrent even groot geweest was, aan beide de zyden. Zelfs schreeven zy zig de overwinning toe, en lieten 'er, in Frankryk, *Te Deum* over zingen. Doch de gevolgen van deezen slag beweezen, wie 'er meest by geleeden hadt (*h*). De Maarschalk de Noailles, schoon versterkt met het overschot des Legers onder den Maarschalk de Broglio, welk uit Beieren kwam, was genoodzaakt, by Worms, over den Ryn te rug te trekken, om de Elzas te beschermen. De Koning van Groot-Britanje begaf zig, met het vereenigd Leger, insgelyks, by Mentz, over den stroom, op den Franschen bodem. Prins Karel van Lotharingen, Beieren en Boheeme van vreemde troepen gezuiverd

1743.

Gevolgen van den zelve.

(*h*) R. ROLT Represent. of the War, Vol II. p. 292 — 347. Memoir. pour l'Hist de l'Europe, Tom. I. p. 319 — 332. Zie ook de Stukk. in de Europ. Merc July — Dec. 1743. bl. 4, 5, 6, 70, 76, 13, 81, 229, 286.

1743. verd hebbende, trok, in Hooimaand, ook naar den Rynkant, met oogmerk, om den Maarschalk de Noailles aan te tasten, in de Elzas. Doch de Franschen hadden zig zo sterk verschanst, langs de linkerzyde der Riviere, dat de overtocht ongeraaden gevonden werdt. De veldtocht liep, hier, met eenige schutgevegten, tuschen de Husfaaren, die, by kleine hoopen, over den stroom trokken, en de Franschen, ten einde. De Engelsche troepen keerden, in 't najaar, weder naar de Oostenryksche Nederlanden; daar zy, in de Winterlegeringen, gelegd werden.

IV.
De Staat-
sche hulp-
troepen
komen in
Duitsch-
land.

De twintigduizend man, door de Staaten, der Koninginne van Hongarye ter hulpe toegeschikt, waren te laat op weg geslaagen naar Duitschland, om deel te hebben aan de zege, by Dettingen bevochten. Verscheiden' Gewesten draalden lang, met besluiten tot den optocht: inzonderheid, om dat men ongaarne zag, dat den Staaten, omtrent het werk van Oostende, geen genoegen gegeven werdt, door de Koninginne van Hongarye. Doch de Heer *John Carteret*, die, wegens Groot-Britanje, herwaards gezonden was, verzekerde hun, dat de Koningin hun, omtrent de Oostendische zaak, volkomen' voldoening geeven zou, en dat de Koning, zyn Meester, hiervoor instondt (i). De troepen, die omtrent Arnhem byeengetrokken waren, kreegen toen bevel tot den optocht, die, in 't begin van Oogstmaand, geschiedde. Zy begonden, met den aanvang van Herfstmaand, aan te komen omtrent Frankfort,

(i) Zie de Memor. in de Europ. Merc. Jan. — Juny 1743. bl. 317.

fort, daar men eene Legerplaats voor hen afgefteken hadt. Sommigen waren in de verwagting, dat het vereenigd Leger, na de aankomst deezer troepen, zyn werk gemaakt zou hebben, om den Maarfchalk de Noailles den hertogt over den Ryn te beletten, of dat ze hem, door het aantasten van eenige Steden in de Elzas, werk zouden hebben verſchaft. Doch 't bleek, by de uitkomst, dat men nog niet vastgefteld hadt, Frankryk den oorlog aan te doen; en dat men zig vergenoegde, met het verdryven der Franſche troepen van den bodem des Duitſchen Ryks (*k*). De Staatsche hulptroepen keerden, eerlang, te rug naar de Oostenrykſche Nederlanden; betrekkende de Winterlegeringen, te Bergen in Henegouwen, te S. Guillain, te Aath, te Binch, te Lesfines, te Soignies, te Kortryk en te Oudenaarden. Het Franſche Hof, zig verbeeldende, of voorwendende zig te verbeelden, dat de Staaten van zins waren, de Koningin van Hongarye by te ſtaan tegen Frankryk; gaf zyn misnoegen, over den optogt der hulptroepen, duidelyk te kennen aan den Ambaſadeur van Hoey. Hy ſchreef het over naar den Haage: daar zyn ſchryven, welk naar eene veroordeeling der tegenwoordige maatregelen ſcheen te ſinaaken, en waarover reeds te vooren misnoegen was opgevat, zeer kwalyk genomen werdt. Men ſchreef hem wederom „ dat de Staa-
 „ ten, wel verre van eenig kwaad voorneemen
 „ te hebben tegen Frankryk, de vriendschap
 „ van zyne Allerchriſtelykſte Majesteit hooglyk
 „ waar-

1743.

Keeren
 te rug
 naar de
 Oosten-
 rykſche
 Neder-
 landen.

Misnoe-
 gen over
 't ſchry-
 ven van
 den Am-
 baſa-
 deur van
 Hoey.

(*k*) Memoir. pour l'Hiſt. de l'Europe, Tom. I. p. 348 & ſuis.

1743. „ waardeeren, en altoos zouden zoeken aan te
 „ kweeken; dat zy den oorlog, dien de Konin-
 „ gin van Hongarye voerde, als verdedigend
 „ aanzagen, en zig, hierom, verplicht vonden,
 „ haar te ondersteunen; en dat hy, Ambasfa-
 „ deur, hun gedrag, op deeze gronden, be-
 „ hoorde verdedigd te hebben aan 't Fransche
 „ Hof, zonder zyne brieven te vullen met aan-
 „ merkingen, welken men zou kunnen agten,
 „ eerder uit zynen eigen koker voortgekomen
 „ te zyn, dan dat zy, door 's Konings Staats-
 „ dienaars, zouden gemaakt wezen (1).” De
 Markgraaf de Fenelon, Ambassadeur des Kon-
 nings van Frankryk by de Staaten, vertrok,
 op 't einde des jaars, naar zyn Hof; de zorg
 voor de zaaken zyns Meesters, hier te Lande,
 latende aan den *Abt de la Ville*, die 'er nog
 eenige jaaren mede belast bleef. 't Vertrek
 van de Fenelon werdt aangezien, als een uit-
 werksel van het misnoegen des Franschen Hof-
 s. Hy hadt 'er egter, by 't afscheidneemen, niets
 van laten blyken (2), en in tegendeel te ver-
 staan gegeven, dat hy, in 't kort, dagt weder
 te komen.

V.
 Staat des
 krygs in
 Italië.

In Italië, waren de zaaken der Koninginne
 van Hongarye een weinig te rug gegaan, fe-
 dert dat de Infant Don Philips, eenige verster-
 king van manschap bekomen hebbende, we-
 derom in Savoje gedrongen was, den Koning
 van Sardinië noodzaakende te wyken. Tus-
 schen de Spanjaards en Oostenrykschen, viel,
 op den agtsten van Sprokkelmaand, een ge-
 vegt

(1) Refol. Gener. Mart. 16 Sept. 1743. *Voiez Lett. de Mons.*
 VAN HORV p. 117, 128, 136, 170, 171, 237.

(2) Zie zyne Mem. in de *Europ. Merc. Jour.*—Dec. 1743. bl. 315.

vegt voor, by Campo Santo, waarin beide de Partyen zig de overwinning toefchreeven. 1743

Doch de Oostenrykschen hadden 't veld behouden. Don Filips zegt, sedert, meer dan eens, uit Savoje in Piemont te dringen: doch 't werdt hem, geduuriglyk, belet, door den Koning van Sardinie (*n*), die, sedert eenigen tyd, sterk aangezigt was, door de Hoven van Versailles en Madrid, om van maatregels te veranderen, en hunne zyde te kiezen.

Doch hy was niet te beweegen (*o*). Zelfs tradt hy, eerlang, met den Koning van Groot-Britanje en de Koninginne van Hongarye, in een nieuw Verdrag, welk, den dertienden van Herfstmaand, te Worms, daar George de II. zig toen onthieldt, getekend werdt. In dit Verdrag, werdt de Overeenkomst van den eersten van Sprokkelmaand des voorleeden jaars (*p*), bekragtigd. „ De Koning van Sardinie stontd, „ wyders, af van allen eisch op Milaan, en „ verbondt zig, tot handhaavinge der Pragmatike Sanctie. De Koningin droeg hem, „ daarentegen, het Gewest van Vigevano „ op, benevens een gedeelte van de Hertogdommen Pavia en Piacenza, en een gedeelte van het Land van Anghiera, in 't „ Milaneefche, midsgaders het regt haarer „ Majesteit op het Markgraaffschap van Final, „ mids de Stad Final, altoos, een vrye haven bleeve, gelyk Livorno. De Koning „ van Groot-Britanje beloofde den Koning „ van Sardinie eenen onderftand van tweehon- „ dert-

(*n*) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II p. 1—8.

(*o*) B. ROLT Represent. of the late War. Vol. 1k p. 379.

(*p*) Zie hier voor, bl. 312.

1743. „ derduizend ponden sterlings in 't jaar, zo
 „ lang de oorlog duuren zou. Voorts, kwam
 De Staaten worden 'er toe genodigd. „ men overeen, om de Staaten der Vereenigde
 „ Gewesten te nodigen tot dit Verdrag (q).”
 Ook geschiedde dit laatste, sedert. De Konin-
 gen van Groot-Britanje en Sardinie stonden 'er
 sterk op, dat de Staaten 't Verdrag van Worms
 aannamen (r). Doch zy verstonden, dat zy
 zig, in geene nieuwe Verbindtenissen, ten
 dienste der Koninginne van Hongarye, behoef-
 den te steeken, na dat zy, door 't verleenen
 van hulp troepen, getoond hadden, aan de voo-
 rigen te willen voldoen.

VI. De Oostenryksche Party ontving, midler-
 wyl, geenen kleinen steun, door dit Verdrag,
 Verbond van onderlinge bescherminge, tus-
 schen de Hoven van Weenen en Dresden. De Koning van Poolen zig, als
 Keurvorst van Saxon, in 't jaar 1741, bege-
 ven hebbende in het Verbond, welk, tegen
 de Koninginne van Hongarye, tuschen Frank-
 ryk, Pruissen en Keur-Beieren, geslooten was,
 hadt zig de vryheid voorbehouden, om dit
 Verbond te verlaaten, zo dra zulks, door den
 Koning van Pruissen, geschieden zou. Dit
 gebeurde, in 't volgende jaar, toen de Koning
 van Pruissen eene byzondere Vrede sloot, met
 de Koninginne van Hongarye, te Breslau (s).
 Het Hof van Dresden, misnoegd op dat van
 Berlyn, over 't sluiten van dit byzonder Ver-
 drag, waarin de Koning van Pruissen, dagt
 men,

(q) ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 33.

(r) Zie de Memorien in de Europ. Mer. Jan. — Juny 1741
 bl. 152, 201.

(s) Zie hier voor, bl. 340.

men , alleen op zyn eigen belang , niet op dat zyner Bondgenooten , gezien hadt , verdroeg zig , federt , ook met de Koninginne , en verbondt zig , om haare zaak , met zyne troepen , te onderiteunen . De Koning van Pruiffen , bedugt , dat , uit deeze verbindtenis , zo wel als uit den voorpoed der Oostenrykfche wapenen , in Boheeme en Beieren , iets nadeeligs voor zyne nieuwlings verkreegen' bezittingen in Silezie volgen mogt ; hieldt zyn Leger in de wapenen , op de grenzen van Saxen , en daardoor het Hof van Dresden in geduurige onrust . De Heer *d'Ammon* , Pruiffifche Gezant aan dit Hof , vermaande den Koning van Poolen , ondertusfchen , van tyd tot tyd , tot het houden van het Verbond , tegen de Koninginne . Doch zyne Poolfche Majesteit vondt ongeraaden , in een Verbond te blyven , welk , naar men 't te Dresden inzag , door den Koning van Pruiffen zelven , eerst verlaaten was . Hy befloot , derhalve , zelf een nader Verbond aan te gaan met de Koninginne van Hongarye , tot befcherminge der wederzydfche Staaten (*t*) . Het werdt , op den twintigften van Wintermaand , getekend . De meeste voorwaarden van het zelve kwamen overeen , met die van het Verbond van den jaare 1733 , tusfchen wylen den Keizer en den Keurvorst geflooten . De Koning verbondt zig , op nieuws , tot de handhaavinge der Pragmatike Sanctie , en de Koningin erkende het regt der Koninginne van Poolen , en derzelve nakomelingen ,
om ,

(*t*) *Voiez* Exposé dans la Conduite des deux Rois , dans le Recueil de ROUSSET , Tom. XXI. p. 16.

1743.

om, onmiddelyk na het uitsterven der mannelijke en vrouwelyke nakomelingen van Keizer Karel den VI, in de Oostenryksche Staaten op te volgen. Wyders, verbondt men zig, om elkanderen, des noods, by te staan, de Koningin den Koning, met twaalfduizend, en de Koning de Koninginne, met zesduizend man (u). Doch in Bloeiimaand des jaars 1744, vondt men geraaden, 't getal deezer manfchap te vermeerderen. De Koningin beloofde toen, dertigduizend man te zullen leveren; en de Koning twintigduizend (v). 't Verbond tusfchen de Hoven van Weenen en Saxen was, ondertusfchen, zo dra niet rugtbaar geworden, of het verwekte een misnoegen aan 't Hof van Berlyn, welk, eerlang, gewigtige gevolgen hadt.

VII.
Uitflag
van den
oorlog,
tusfchen
Rusland
en Zwee-
den.

By 't fluiten van deeze twee Verdragen, waaruit de Koningin van Hongarye hoop fchepte, op de herftelling haarer zaaken, was nog gekomen het treffen der Vrede, tusfchen Rusland en Zweeden, waardoor Keizerin Elizabeth de handen ruim fcheen te zullen krygen, om aan haare Verbindtenisfen jegens het Huis van Oostenryk te kunnen beantwoorden. De Noordsche kryg was ongelukkig uitgevalen voor de Zweeden, welker Leger, by Helsingfors, in 't voorleeden jaar 1742, beflootten geweest zynde door den Generaal Lascei, genoodzaakt werdt, een nadeelig Verdrag met hem aan te gaan. Finland werdt toen geheel veroverd, door de Rusfen. De Koning van

(u) *Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 102.*

(v) *Voyez Exposé dans le Recueil de ROUSSET, tom. XXI. p. 19.*

van Zweeden hadt , hierop , de bemiddeling des Konings van Groot-Britanje verzogt , tot herstelling der Vrede. Men tradt , eerlang , in onderhandeling te Abo , de Hoofdstad van Finland : alwaar , op den zeventienden van Oogstmaand deezes jaars , een Verdrag getekend werdt , waarby dat van den jaare 1721 , in allen deele , werdt bevestigd. „ Kymmene-
 „ negrod in Finland , met de Sterkten Fredriksham en Wilmanstrand , en eenige andere strecken hieromtrent werden , daarenboven , afgestaan aan de Keizerinne , die het Groot-Hertogdom van Finland , Oost-Bothnie , Biorneborg , Abo , de Eilanden van Aland , de Landschappen Tavasthus en Nyland , en een gedeelte van het Gehugt Pyttis , midsgaders Kexholm en Savolaxie , op de Vesting Nyflot na , daarentegen , te rug gaf aan Koning Fredrik. De Keizerin gaf , daarenboven , der Kroone van Zweeden verlof , om , jaarlyks , voor vyftigduizend Roebels aan Graanen te mogen laten koopen , in de havens van Finland , aan de Oostzee : onvrugtbaare jaaren , of zulken , waarin de uitvoer van Graanen aan alle volken verboden was , alleenlyk uitgezonderd (w).” Kort na 't sluiten deezes Vrede , ontdekte men , te Petersburg , wederom eene samenzweering tegen de Regeering der Keizerinne , en ten behoeve der gewezen Regente , de Prinsesse Anna. De *Markgraaf de Botta d'Adorno* , Gezant der Koninginne van Hongarye , werdt be-

1743.

Vrede
van Abo.

(w) *Voiez ROUSSET Recueil , Tom. XVIII. p. 64. Memoirs pour l'Hist. de l'Europe , Tom. I. p. 146.*

1743. beschuldigd van 'er deel aan gehad te hebben. De Keizerin zondt hem naar Weenen. Doch men vondt, eerlang, middel, om het misnoegen, welk hy aan 't Rusfische Hof verwekt hadt, weg te neemen (x).

De Staa-
ten zen-
den eene
Vloot
naar de
Oostzee.

De kryg in 't Noorden hadt, midlerwyl, ook de Staaten op kosten gejaagd. Zy hadden, in de voorige Noordfche oorlogen, dikwils, ondervonden, dat hunne Koopvaardyschepen onderzocht en opgebracht werden, zonder grond. Om deeze zwaarigheid te voorkomen, hadden ze, in 't voorleeden jaar, een Esquader Oorlogfchepen gezonden naar de Oostzee: en in de Lente deezes jaars, werden nog zeven Fregatten derwaards gefchikt, onder bevel van den Kapitein Hendrik Lynflager. Zy zогten, hierdoor, den Koning van Zweeden te beweegen, om eenige veranderingen te maaken, in het Reglement op de Commisfivaart, welk, onlangs, in Zweeden, uitgekomen was, en, huns oordeels, met het regt der volken en met de voorige Overeenkomften, ftreedt. By dit Reglement, werden niet flegts *behoorlyke Paspooten en Zeebrieyen* gevorderd, welke uitdrukkingen den Staaten te algemeen fcheenen; maar *touwwerk, zeildoek, vlaggedoek en leeyensmiddelen* werden, tegen alle gewoonte en Verdragen, voor *Contrebande* gerekend, 't welk veele fchepen en goederen aan verbeurdverklaaring onderhevig maakte, die, volgens 't oordeel der Staaten, vry behoorden te zyn. Ondertusfchen, verwekte het zenden van Oor-

logs-

(x) Zie de Stukken in de Europ. Merc. July — Dec. 1743. bl. 211, 219, 247. Jan. — Juny 1744. bl. 31, 32.

logfchepen naar de Oostzee merkelyk misnoegen aan 't Zweedfche Hof. De Koning van Deenemarke boodt den Staaten zyne bemiddeling aan, tot bylegging van 't gereezen gefchil met Zweeden (y); welk van zelf eindigde, na dat de Vrede tusfchen Rusland en Zweeden geflooten was.

Het Oktroi der Nederlandfche Oostindifche Maatschappye, welk, met het jaar 1740, ten einde liep, was toen, en op 't einde des jaars 1741, t'elken reize flegts voor een jaar, verlengd, alzò men 't niet eens hadt kunnen worden, over de *Recognitie*, die de Maatschappye aan de Staaten betaalen zou, voor eene verlenging van een merkelyk getal van jaaren. Op 't einde des voorleeden jaars, was men egter hieromtrent overeengekomen. 't Oktroi der Maatschappye werdt toen verlengd, voor den tyd van twaalf jaaren, die, met den eerften dag deezes jaars 1743, ingaan, en, met den laaften dag des jaars 1754, eindigen zouden (z). By deeze gelegenheid, werdt ook, ernstelyk, gehandeld, over 't bespaaren van veele noodelooze kosten, in de huishouding der Maatschappye, en over eenige verbeteringen, in 't beleid van den inkoop veeler waaren, hier en in de Indiën (a): waarop men, eerlang, nieuwe fchikkingen beraamde, die, federt, gedeeltelyk, werden naargekomen.

Op den agentwintigften van Sprokkel- De Prin-
maand, ses van

(y) Zie Europ. Merc. Jan.—Juny 1742. bl. 268, 269, 315.

(z) Zie Europ. Merc. Jan.—Juny 1743. bl. 100.

(a) Secr. Hetel. Holl. 23 July 1740. 16 Maart, 18 April, 16 Juny 1741. IX. Deel, bl. 540, 686, 718, 769. Rapport van 17 Dec. 1742. Misfivè van Bewindh. van 31 April 1742.

1743. Oranje bevalt van eene Dogter. maand, was de Prinses van Oranje, te Leeuwaarden, bevallen van eene Dogter, die, naar haare Moederlyke Groot-Moeder, *Carolina* genoemd werdt. De Prins gaf 'er den algemeenen en byzonderen Staaten, by eenen Brief, kennis van. Zyne Hoogheid flect een gedeelte deezes jaars, op zyn Slot Oranjeſtein in 't Prinsdom Naſſau, alwaar hy, by 't doortrekken der hulptroepen voor de Koninginne van Hongarye, dagelyks, een aanzienlyk getal van Staatſche Krygsoverften aan zyne tafel onthaalde. Ook deedt hy de gemeenen, te Muntfelde, rykelyk toeven met vleesch, brood, bier en brandewyn: 't welk aan de vermoeide menigte geene geringe verkwikking gaf (*b*).

IX. Tegenwoordige Staat van de zaaken der Koninginne van Hongarye. De zaaken der Koninginne van Hongarye hadden, geduurende den loop des jaars 1743, zulk een' gunstigen keer genomen, dat men 'er, in 't algemeen, eenen voordeeligen uitſlag van verwagtte. Zy hadt zig, door 't herwinnen van Praag en Egra, herſteld in 't bezit van 't Koningkryk Boheeme. Zy hadt den Keizer beroofd van zyn Keurvorſtendom Beieren, en hem tot de noodzaakelykheid gebragt, om haar aan te zoeken tot een Verdrag, door bemiddeling des Duiſſchen Ryks, welke zy eger, tot hiertoe, niet hadt willen aanneemen. Zy hadt de zaaken van Italie op een' vaster voet gebragt, door het ſluiten van het Verdrag van Worms. De Koning van Poolen, te vooren haar vyand, was in een naauw Verbond met haar getreden, als Keurvorst van Saxon.

(*b*) Zie Europ. Merc. Jan. — July 1743. bl. 228. July — Dec. 1743. bl. 251.

Saxen. Zy hadt de daadelyke hulp des Konings van Groot-Britanje ondervonden, in den slag by Dettingen. De Staaten der Vereenigde Gewesten hadden, ten laafte, twintigduizend man ten haaren dienfte doen optrekken, en de hoop, om, eindelyk, ook onderftand van Rusland te verwerven, was vermeerderd, na 't fluiten van de Vrede met Zweeden. 't Fransche Leger, onder den Maarfchalk de Noailles, fchoon verfterkt met het deerlyk overfchot van 's Konings troepen, die hooger op in Duitschland gediend hadden, was genoodzaakt geweest, over den Ryn te rug te keeren: werwaards hun de Oostenryksche krygsmagt, onder Prins Karel van Lotharingen, dreigde te volgen. Al het welke zulk eene voordeelige gedaante gaf aan de zaaken van 't Weener-Hof, dat de Koningin, naar veeler oordeel, haare meeste drukkende zwaarigheden in 't kort zou te boven gekomen zyn. Doch het volgende jaar was naauwlyks half verloopen, of de staat haarer zaaken was geweldiglyk veranderd in haar nadeel, door verfcheiden' ongelukken, die haar, van meer dan eenen kant, overvielen, en die het tooneel des krygs ook, nader dan men gehoopt hadt, bragten aan de grenzen van deezen Staat.

Het Fransche Hof, befpeurende, dat de Koningin van Hongarye geenen tegenftand meer te wagten zou hebben in Duitschland, zo zy haare Bondgenooten behieldt, en zo de Koning van Pruifen ftil zat, gelyk hy, na 't fluiten van 't Verdrag van Breslau, gedaan hadt; smeedde een Ontwerp, om den Keizer, met Pruisfifche hulptroepen gesterkt, den kryg

1743.

Toeleg
van het
Fransche
Hof.

1743. te doen hervatten in Boheeme; om den Koning van Groot-Britanje, in zyn eigen Ryk, de handen vol werks te geeven, en te noodzaaken tot het te rug ontbieden zyner troepen uit de Oostenryksche Nederlanden; en om deeze Nederlanden zelf aan te tasten met de wapenen; 't welk de Staaten der Vereenigde Gewesten, ten minste, beletten zou, de Koningin van Hongarye, in Duitschland, met hulp-troepen, te ondersteunen. Het tweede lid van dit drieledig Ontwerp, 't bestooken des Konings van Groot-Britanje, in zyn eigen Ryk, werdt eerst in 't werk gesteld: daarop volgde de inval in de Oostenryksche Nederlanden, en eindelyk ook de togt naar Boheeme. 't Verhaal deezer drie gewigtige gebeurtenissen, en derzelve merkwaardige gevolgen, zal de hoofdstof van dit Boek uitmaaken.

X. Men wil, dat de Kardinaal *de Tencin*, een der Staatsdienaaren van Koning Lodewyk den XV, al sedert eenigen tyd, den toeleg hadt gesmeed, om den Pretendent, die hem den Kardinaals hoed bezorgd hadt, of deszelfs oudsten Zoon, op den troon van Groot-Britanje te verheffen. Hy handelde hierover, met de Kardinaalen *Aquaviva* en *Valenti*, te Rome: den eersten Ambassadeur des Konings van Spanje, en den anderen 's Pausen Sekretaris van Staat (c). Men arbeidde den gantschen Winter, in Frankryk, aan 't uitrusten eener Vloote, die, te Brest en te Rochefort, verzameld werdt, en gedeeltelyk, zo geloofd werdt, tot den togt naar Groot-Britanje geschikt was. Zy bestond uit

(c) *Requisier Recueil*, Tom. XVIII. p. 294.

uit omtrent veertig ſchepen van oorloge in alles , en zou , zo men voorgaf , door een Spaansch Esquader , verfterkt worden. De troepen , die tot de landing zouden dienen , zouden , te Duinkerken , ingefcheept , en , door de Oorlogſchepen van Brest , begeleid worden. De Pretendent , te Rome , kennis van den toefiel gekreegen hebbende , ſtondt , zo men in Engeland vernam , omtrent den aanvang des jaars 1744 , af van zyn regt tot de Kroone van Groot-Britanje , ten behoeve van zynen oudſten Zoon , *Karel* , die , hierop , den titel van *Koning* aannam , en heimelyk , van Rome , vertrok naar Frankryk. Het Groot-Britanniſche Hof was , ondertuſſchen , by tyds , onderregt geworden van 't gene 'er , te Rome , voorgewallen was. De Engelfche Gezant *Thompson* gaf , op laſt van den Koning , zynen Meester , het Franſche Hof , terſtond , kennis van dit gewigtig nieuws : te gelyk vorderende , dat men den Zoon des Pretendents , zo hy in Frankryk komen mogt , het Ryk deedt ruimen , in gevolge van de Verdragen. Doch Amelot , met wien hy ſprak , weigerde hem te antwoorden , voor hy 's Konings laſt hiertoe hadt. Weinige dagen laater , antwoordde hy hem , van 's Konings wege „ dat de Verdragen weder „ zyds verbonden , en dat , zo dra de Koning „ van Engeland voldoening gegeven hadt , „ op de herhaalde klagten , over inbreuk op „ de Verdragen ; zyne Allerchriſtelykſte Ma- „ jeſteit nader beſcheid doen zou op 't gene „ hem , door den Heere *Thompson* , uit den „ naam des Konings van Groot-Britanje ,

1743.

1744.

1744. „ was voorgehouden (*d*).” Men hielt den
toeleg van 't Fransche Hof nu voor genoeg-
zaam erkend. De Koning van Groot-Britanje
deedt 'er het Parlement verslag van , welk be-
loofde , hem , uit al zyn vermogen , te zullen
ondersteunen (*e*).

De Stau- De Engelsche Gezant Trevor , deelde den
ten onder- Staaten de onverwagte tyding mede , op den
steunen negenentwintigsten van Sprokkelmaand , hun ,
George te gelyk , uit 's Konings naam , verzoekende ,
den II. om de zesduizend man hulptroepen , die zy
met zes- zyner Majesteit , in zulk eene gelegenheid ,
duizend beloofd hadden te leveren ; en te gelyk , om
man, eenige Oorlogschepen , die de troepen zou-
den geleiden. Men raadpleegde , terstond , op
zyn voorstel , en besloot , eenpaariglyk , in het
overvoeren der zesduizend man te bewilligen ,
doch men verschoonde zig van 't leveren van
Oorlogschepen , alzo men meende , dezelve
niet in gereedheid te zullen hebben (*f*). De
zesduizend man gingen , kort hierna , onder
bevel van den Luitenant-Generaal *Smisvaart* ,
in de Willemstad scheep , in Engelsche vaartui-
gen , en kwamen allen , in Grasmaand , behou-
den in Engeland aan. Zy werden , terstond ,
rondsom Londen , in Ververfchingskwartieren
gelegd.

De Lan- Midlerwyl , was de inscheeping der Fransche
ding mis- troepen , tot de landing in Engeland geschikt ,
lukt, door te Duinkerken , begonnen , met het begin van
storm. Lentemaand , Doch een hevige Noordwestely-
ke

(*d*) *Voyez les Lettr. de Mr Thompson dans le Recueil de
Rousset , Tom XVIII. p. 300, 301.*

(*e*) *Rousset Recueil , Tom. XVIII. p. 295, 297.*

(*f*) *Resol. Holl. 27 Febr. 1744. bl. 185. Resol. Gener. 3
Mars 1744.*

1744.

ke storm, die verscheiden' platbodemde vaartuigen, met welken men 't Krygsvolk aan boord voerde, aan spaanderen sloeg, verhinderde 't voltrekken der onderneeminge. De Koning van Frankryk gaf, eerlang, bevel, om 't gescheepte Krygsvolk wederom aan land te doen gaan. *De Rocquefeuille*, met drie-entwintig Oorlogschepen, van Brest zynde uitgelopen, om, zo in 't algemeen geloofd werdt, de landing te begunstigen, hadt ook zo veel geleden, in den storm, dat hy 't Kanaal verlaaten, en naar Brest te rug keeren moest. De Admiraal *John Norris*, die, met een Engelsch Esquader, op hem paste, hadt hem niet in 't gezigt konnen krygen. De Zoon des Pretendents was, midlerwyl, in Frankryk gekomen; daar hy zig, nog eenigen tyd, in 't heimelyk onthieldt (g). Men verspreidde, omtrent deezen tyd, en 't vondt, by veelen, geloof, dat het Fransche Hof, met de voorgewende overvoering des jongen Pretendents naar Groot-Britanje, alleenlyk beoogd hadt, de Engelsche scheepsmagt te trekken uit de Middellandsche zee (h). Doch de opstand in Schotland, die in 't volgende jaar uitborst, en baarblykelyk ondersteund werdt, door Frankryk, deedt dit vermoeden, geheellyk, verdwynen. 't Byeenbrengen der platbodemde vaartuigen te Duinkerken hadt, midlerwyl, eenige ongerustheid verwekt in Zeeland, daar men voor eene landing der Franschen vreesde. Ook stelde men zig meer of min in staat, om dezelve te be-

Ongerustheid
in Zee-
land.

(g) See R. ROL'R Repref. of the late War, Vol. III. p. 82—115.
(h) Voyez Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. I. p. 58, 73.

1744. Zeege-
vegt voor
Toulon.

letten. Doch 't bleek, door den tyd, dat de vrees, hier, geen' grond gehad hadt. De Fransche en Spaansche Vlooten, die te Toulon gelegen hadden, waren, den twee-entwintigsten van Sprokkelmaand, slaags geraakt, met de Engelsche Vloote onder den Admiraal *Thomas Matthews*, die voor de haven kruiste. 't Gevegt was hevig, en werdt, op de twee volgende dagen, hervat. De Spaansche Oorlogschepen werden meest beschadigd. Ook klaagde het Spaansche Hof, naderhand, dat de Franschen zig te ver buiten de hitte des gevegts gehouden hadden. De Vereenigde Vlooten werden, op den derden dag, genoodzaakt, te wyken, en te Karthagena in te loopen: waarom de Engelschen zig de overwinning toeschreeven (i).

XI. Frankryk
verklaart
Groot-
Britanje
den oor-
log.

Het Fransch Esquader, welk zig by 't Spaansche gevoegd hadt, ging door, onder den naam van onderstand in schepen. Men verstondt, derhalve, aan 't Fransche Hof, dat men, op deeze wyze, vyandelykheden pleegen kon tegen de Engelschen, zonder in oorlog te treden met de Kroone. Doch de onderneeming ten behoeve des jongen Pretendents kon geen' voortgang hebben, zonder dat Frankryk den oorlog verklaarde aan Groot-Britanje. Ook was de Oorlogsverklaaring, reeds in 't begin van Lentemaand, gereed gemaakt, en op den vyftienden getekend; schoon zy, niet voor den dertigsten, openlyk geschiedde. De Koning, in deeze Oorlogsverklaaring, vooraf, betuigd hebbende „ dat hy, na de dood van Keizer Ka-

(i) R. ROLT Repref. of the late War, Vol. III. p. 470 &c.

„ Karel den VI, ernstelyk, gearbeid hadt tot
 „ vrede ; doch dat zyne poogingen, door het 1744.
 „ Hof van Londen, verzuimende het waar-
 „ agtig belang der Engelfchen, geduuriglyk,
 „ gedwarsboomd waren; beschuldigt, vervol-
 „ gens, den Koning van Engeland, Keurvorst
 „ van Hanover, dat hy 't Weener-Hof opge-
 „ flookt, het Verdrag van Onzydigheid, zo
 „ dra de Fransche troepen Westfaale geruimd
 „ hadden, geschonden, en de Scheepvaart
 „ der Franschen, door allerlei geweldenaar-
 „ ryen, ontrust hadt: alle welke beledigingen
 „ zyne Majesteit niet langer verdraagen kon,
 „ zonder verzuim van 't gene hy zynen On-
 „ derdaanen, zynen Bondgenooten, en zig
 „ zelve verschuldigd was: weshalve hy den
 „ Koning van Engeland, Keurvorst van Ha-
 „ nover, den oorlog aanzeide, te water en te
 „ lande (k). De Oorlogsverklaring des Ko-
 „ nings van Groot-Britanje volgde, maar wei-
 „ nige dagen, na die des Konings van Frank-
 „ ryk. In dezelve, werdt „ het Fransche Hof
 „ de voornaamste schuld gegeven van de on-
 „ lusten, die, na 's Keizers dood, in Duitsch-
 „ land, ontstaan waren, onaangezien de Ko-
 „ ning, in 't jaar 1738, beloofd hadt, tegen
 „ den afstand van Lotharingen, de Pragmatike
 „ Sanctie te zullen handhaaven." Wyders,
 „ erkende Koning George „ dat hy 't Weener-
 „ Hof ondersteund hadt: doch hiertoe was
 „ hy verpligt geweest, uit kragte zyner ver-
 „ bindtenis tot handhaving der Pragmatike
 „ Sanctie. Frankryk hadt, daarentegen, reeds
 „ in

Groot-
 Britan-
 je aan
 Frank-
 ryk.

(k) *Voyez* ROUSSET *Recueil*, Tom. XVIII. p. 317.

1744. „ in Wynmaand des jaars 1740, aan den Be-
 „ velhebber van een Esquader, tot ondersteu-
 „ ning van Spanje uitgerust, last gegeven,
 „ om eene der voornaamste Engelsche Volk-
 „ plantingen in Amerika, vyandelyk, aan te
 „ tasten. Hier was 't herstellen der Vesting-
 „ werken van Duinkerken, tegen de Verdra-
 „ gen, bygekomen: voorts, 't ontvangen van
 „ den Zoon des Pretendents, in Frankryk;
 „ het inscheepen van een aanzienlyk getal
 „ troepen, ten zynen behoefte, te Duinker-
 „ ken, tot het onderneemen eener Landinge
 „ in Groot-Britanje, en het zenden van een
 „ Esquader Oorlogsfchepen naar 't Kanaal,
 „ om deeze landing te begunstigen. 't Verdrag
 „ van Onzydigheid van 't jaar 1741, welk men
 „ voorgaf, door zyne Majesteit, geschonden
 „ te zyn, hadt hy, niet als Koning, maar al-
 „ leen als Keurvorst, geslooten, en in deeze
 „ hoedanigheid, hadt hy 't opregtelyk gehou-
 „ den. Van geweldenaaryen ter zee, door
 „ zyne Onderdaanen, gepleegd, hadt hy gee-
 „ ne kennis, en hy zou gereed geweest zyn,
 „ om ze te straffen, zo ze hem gebleeken wa-
 „ ren. De gemelde redenen verpligden hem,
 „ ondertusfchen, om den Franschen Koning,
 „ insgelyks, den oorlog aan te zeggen, te
 „ water en te lande: gelyk hy, by deezen,
 „ deedt (1).”

Vier Ge- „ 't Voortzetten des oorlogs, die nu algemeen
 westen stondt te worden, gaf sommigen Gewesten we-
 dringen derom aanleiding om te dringen op de bevor-
 wederom, de-

(1) Refol. Holl. 8 April 1744. II. 252. *Voiez* ROUSSET Re-
 cueil, Tom. XVIII. p. 321.

dering des Prinzen van Nasfau-Oranje tot Generaal over 't Voetvolk; die, voor omtrent twee jaaren, mislukt was. Friesland, welk hierop meest gezet was, vorderde, daarenboven, dat zyner Hoogheid het opperbevel over de tweede twintigduizend man nieuwlings aangeworven Staatsche troepen werdt opgedraagen, en maakte zelfs zwaarigheid, om in de buitengewoone lasten te bewilligen, zo de andere Gewesten hun hierin niet te wille waren. Overysfel verzogt ook ernstelyk, dat het verschil tusschen de Gewesten over de aanstelling der Generaals bygelegd, en *het schrikkelyk wangedrogt van zweedragt en misverstand uit de Republyk geweerd* werdt. Gelderland en Stad en Lande drongen ook sterk op de bevordering van den Prinse tot Generaal. Friesland verklaarde, eindelijk, met ronde woorden, alle gedraagen *Consenten* in te trekken, zo deeze bevordering langer agter bleef. Doch Holland en Zeeland verstonden, dat zulk eene handelwyze naar dwang smaakte; in den tegenwoordigen toestand van 's Lands zaaken, van een zeer gevaarlyk uitzigt was, en op de kragtigste wyze, behoorde te worden tegengegaan. Holland in 't byzonder stondt hierop sterk, ter algemeene Staatsvergaderinge. Doch Friesland bleef by het genomen besluit. Gelderland drong, nog in Wintermaand, en zelfs in Bloei-maand des volgenden jaars, op de bevordering van den Prinse. De drie Gewesten voegden zig by die van Gelderland, hoewel Overysfel, eerlang, een weinig aarzelde. Doch Holland en Zeeland waren niet te be-

1744:
vergeeft,
op de
aanstel-
ling van
den Prin-
se van
Nasfau-
Oranje,
tot Ge-
neraal.

1744. weegen (m): en de zaak bleef onafgedaan. De wederzydfche Oorlogsverklaaringen van George Frankryk en Groot-Britanje waren zo dra niet deff. vordert, dat de Staaten met Frankryk breeken. gefchied, of de Koning van Groot-Britanje fchreef eenen Brief aan de Staaten, waarby hy begeerde, dat zy, in gevolge van het Verbond van den jaare 1678 (n), welk, door verfcheiden' volgende Verdragen, en laaftelyk, door dat van den jaare 1728, bekrachtigd was, in openbaaren oorlog traden met Frankryk (o). De Gezant Trevor vorderde, uit 'sKonings naam, by voorraad, de twintig Oorlogfchepen, met welken de Staaten, volgens het gemelde Verdrag, verbonden waren, den Koning, zynen Meester, te onderfteunen, boven de zesduizend man, welken zy hem reeds geleverd hadden (p). De Staaten gaven terftond bevel, tot het uitrusten der twintig Oorlogfchepen, tien van welken, eerlang, onder 't bewind van den Luitenant-Admiraal Henrik Grave, in zee ftaken, naar Engeland en zig met de Engel-fche Vloot, onder den Admiraal *Joan Balchen*, verenigden. Doch in 't verklaaren van den oorlog aan Frankryk, zagen zy nog merkelyke zwaarigheid. Ook vorderde het Verdrag van den jaare 1678 alleenlyk, dat zulks gefchiedde, twee maanden, na dat het begeerd was. Men antwoordde, derhalve „ dat de Staaten „ vertrouwden, dat zyne Groot-Britannifche „ Ma-

(m) Refol. Holl. 19, 20 Maart, 8, 9 April, 28 May, 24 Juny, 11 July, 15 Aug. 10 Dec. 1744. bl. 30, 232, 254, 255, 370, 408, 448, 535, 892 11 May 1745. bl. 342.

(n) Zie XIV. Deel, bl. 471

(o) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 310.

(p) Refol. Holl. 14 April. 1 May 1744. bl. 267, 2311. Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 331.

„ Majesteit niet kwalyk neemen zou , dat zy ,
 „ eer zy , op zulk een gewigtig stuk , als het
 „ aanvangen van eenen openbaaren oorlog was ,
 „ beslooten , den weg insloegen , die , by 't
 „ Verbond , waarop men zig beriep , was aan-
 „ gewezen ; en , door onderhandeling , een
 „ redelyk Verdrag , tusfchen de oorloogende
 „ Mogendheden , zogten te wege te brengen.”
 Zy voegden 'er by „ dat de gesteldheid hun-
 „ ner Regeeringe vorderde , dat zy , eer zy
 „ een eindelyk Besluit konden neemen , raad-
 „ pleegden met de Staaten der byzondere Ge-
 „ westen , aan welken zy , derhalve , zonder
 „ uitstel , kennis geeven zouden van den in-
 „ houd van 's Konings fchryven , hen vermaa-
 „ nende , om 'er zig , ten spoedigften , op te
 „ verklaaren (g).”

De Koning van Groot-Britanje fchreef , ten
 deezen tyde , ook naar de Hoven van Dresden
 en Berlyn , met verzoek om den onderftand ,
 hem , in de hoedanigheid van Keurvorst van
 Hanover , by de jongfte Verdragen , beloofd.
 De Koning van Poolen antwoordde „ dat de
 „ drieduizend man , welken hy leveren moest ,
 „ niet in ftaat waren , om het Keurvorften-
 „ dom Hanover te dekken. Doch dat , zo dra
 „ men een Leger byeengebragt hadt , welk
 „ hiertoe in ftaat zyn mogt , hy geene zwa-
 „ righeid maaken zou , om de beloofde drie-
 „ duizend man daarby te voegen.” De Ko-
 ning van Pruiffen verklaarde zig overboodig ,
 om het verdedigend Verbond , onlangs , met
 zyne Majesteit van Groot-Britanje aangegaan ,
 in

1744

Pruiffen
 weigert
 Groot-
 Britanje
 by te
 ftaan.

(g) Refol. Holl. 14 April 1744. II. 268. Voirz ROUSSET
 Recueil, Tom. XVIII. p. 313.

1744.

in allen deele, naar te komen. Doch 't kwam, zyns oordeels, in het tegenwoordig geval, niet te pas. „ De Koning van Frankryk hadt hem, „ zeide hy, verklaard, dat hy niet, maar de „ Koning van Engeland, de eeerste aanvaller „ was, in den tegenwoordigen oorlog, en de „ onzydigheid verbroken hadt, door den inval „ in de Elzas. Hy hadt, hierom, vastgesteld, „ onzydig te blyven, zo lang hem, door de ee- „ ne of de andere Duitfche Mogendheid, gee- „ ne reden gegeven werdt, om van gedrag te „ veranderen:” uit welk bewimpeld antwoord reeds voorspeld werdt, 't gene, weinige maan- den laater, gebeurde.

XII.
Frankryk
besluit,
den oor-
log te
verklaa-
ren aan
de Konin-
ginne van
Honga-
rye.

Het Fransche Hof, niet vergenoegd met zig Groot-Britanje ten openbaaren vyand gemaakt te hebben, hadt ook vastgesteld, den oorlog te verklaaren aan de Koninginne van Hongarye, en 'sKonings wapenen te voeren in de Oostenryksche Nederlanden, die bezet bleeven met vreemde troepen, van welken men voor- gaf, eenen inval in Frankryk te dugten te hebben. In Oogstmaand des voorleeden jaars, was 'er reeds eenige vyandelykheid gepleegd, ter gelegenheid, dat de Regeering van Brusfel drie Monniken der Abtdye van S. Hubert, welke met den Abt, die naar Frankryk gevlugt was, briefwisfeling hielden, met geweld, hadt doen ligten; waarop de Franschen eenige Oostenryk- sche Geregtsdienaars en andere Perfoonen had- den doen opvangen (r). Doch dit was slegts een voorspel geweest van 't gene, eerlang, stondt

(r) Zie de Memorie in de Europ. Merc. July—Dec. 1743: bl. 223.

stondt te volgen. De Fransche Staatsdienaars hadden, tot hiertoe, voorgegeven, dat de Koning geen voordeel zocht, uit den tegenwoordigen oorlog; en, in 't bystaan zyner Bondgenooten, alleenlyk voldeedt aan de Verdragen, met hen gemaakt. Doch alzo men, aan de beweegingen der Fransche troepen, reeds vroeg in 't voorjaar, gewaar werdt, dat men het tooneel des Oorlogs dagt over te voeren in de Oostenryksche Nederlanden, verwagte men, alomme, inzonderheid na dat aan Groot-Britanje de oorlog verklaard was, eene Oorlogsverklaring aan de Koninginne van Hongarye. Zy bleef egter nog omtrent vier weken agter. De Koning van Frankryk, den Mark-graaf de Fenelon hebbende aangesteld, tot eenen der Luitenant-Generaals over het Leger, welk hy in Vlaanderen verzamelde, vondt geraaden hem, eer hy te velde trok, naar den Haage te zenden, om afscheid te nemen van de Staaten, by welken hy, omtrent negentien jaaren, in gezantschap geweest was. Ten zelfden tyde, moest hy hun 's Konings toeleg op de Oostenryksche Nederlanden bekend maaken: 't welk niet gevoeglyk zou hebben kunnen geschieden, na dat de oorlog verklaard, en de vyandlykheden begonnen zouden zyn. De Fenelon dan, den eenentwintigsten van Grasmaand, in den Haage, te rug gekeerd zynde, verzocht den Heere *Wybrand van Itzma*, die, wegens Friesland, voorzat, om openbaar gehoor, ter algemeene Staatsvergaderinge, tegen den drie-entwintigsten. 't Werdt hem, terstond, toegestaan. Hy werdt, volgens gewoonte, plegtiglyk, afgehaald, met de eerste

1746.

De Am-
basfa-
deur de
Fenelon
geeft 'er
den Sta-
ten ken-
nis van.

1744.

Koets van Staat , die van zeventig anderen ge-
volgd werdt. In de Vergadering gekomen zyn-
de , werdt hy in een' Armstoel geplaatst , te-
gen over den voorzittenden Heere : waarna
hy , in de Fransche taale , aanhief , op deezen
zin :

„ HOOG-MOGENDE HEEREN ,

Inhoud
zyner
Aanpra-
ke.

„ Op bevel van den Koning , mynen Mees-
ter , keer ik tot Uwe Hoog-Mogendheden
„ weder , om haar , uit zynen naam , te ver-
„ klaaren , dat , welk besluit zyne Majesteit
„ zig ook verplicht zal vinden te neemen , hy
„ de gevoelens , waaruit , zo veele blyken van
„ toegenegenheid voor uwten Staat zyn voort-
„ gevloed , nog behoudt , en tot den laatsten
„ oogenblik behouden zal. Uwe Hoog-Mo-
„ gendheden zullen zig kunnen te binnen
„ brengen , dat ik , door den Koning , tot zy-
„ nen Staatsdienaar alhier verkooren zynde ,
„ nu negentien jaaren geëeden , hier geko-
„ men ben , in omstandigheden , waarin het
„ Weener - Hof maar pas eene Maatschappy
„ hadt opgereggt te Oostende , welker Koop-
„ handel dien uwer Onderzaaten geheellyk be-
„ dorven zou hebben. Dit Hof , zig weinig
„ kreunende aan 't houden der Verdragen ,
„ en vergeetende de versche verplichting , die
„ 't aan U hadt , gedroeg zig , ten uwten op-
„ zigte , naar zynen onveranderlyken grond-
„ regel , van alles te doen dienen tot bevor-
„ dering zyner byzondere belangen , en te ge-
„ looven , dat , wanneer men zig opgeofferd
„ hadt ten zynen behoefte , men zig genoeg
„ beloond moest rekenen , met de eer van tot
„ des-

„ deszelfs grootheid te hebben medegewerkt.
 „ Opgeblaazen , ter oorzaake van de hoogte
 „ van magt , op welke dit Hof geklommen
 „ was , door uwe hulpe , gedurende eenen
 „ twaalfjaarigen oorlog , trok het voordeel uit
 „ de verzwakking uwer kragten , de deerlyke
 „ vrugt van al wat gy , ten behoeve van het
 „ zelve , gedaan hadt , om de voorwaarden ,
 „ onder welken gy de Nederlanden aan het
 „ zelve overgegeven hadt , met voeten te tree-
 „ den. Men regtte , in uwe nabuurschap , ee-
 „ ne Indische Maatschappy op , waardoor de
 „ uwe moest bedorven worden. Trotse taal
 „ en onbillyke weigering waren het eenige
 „ antwoord , op uwe klagten en op uwe Ver-
 „ toogen. Het Britannische Hof , gedreeven
 „ door het zelfde Koopbelang als uwe Hoog-
 „ Mogendheden , hieldt nevens u aan. Doch
 „ het deedt u geen en dienst altoos. Het Wee-
 „ ner-Hof hadt , om niet ergers te zeggen ,
 „ flegts onverschilligheid voor u ten beste , tot
 „ op het oogeblik , dat het Frankryk uwe
 „ zaak zag ter herte neemen. De Koning ,
 „ myn Meester , belastte my , U de behulp-
 „ zaame hand te bieden. Hiermede ving ik
 „ myn Gezantschap by uwe Hoog-Mogend-
 „ heden aan , en de doorlugtige Leden , voor
 „ welken ik de eer heb te spreeken , weeten ,
 „ dat de tusfchenkomst van Frankryk de bron
 „ en oorzaak geweest is van alles , wat u , se-
 „ dert , van tyd tot tyd , is toegestaan. Het
 „ dringen van uwe Hoog Mogendheden , hoe
 „ redelyk in zig zelf , op eene geheele ver-
 „ nietiging van eenen Koophandel , die , tot
 „ groot nadeel Uwer Onderzaaten , aange-

1744.

„ vangen was , bevorderde de inzigten van
 „ zulken , die niet gedooogen konden , dat gy
 „ uw voornaamste vertrouwen steldet in de
 „ ondersteuning der Kroone van den Koning ,
 „ mynen Meester. Gy werdt vervoerd tot
 „ verbindtenissen , die gy , door de hulpe zy-
 „ ner Majesteit , zoudt hebben kunnen ont-
 „ gaan. De Koning zag ze U op U neemen ,
 „ met leedweezen ; schoon 'er zyne gunstige
 „ gevoelens t'Uwaards niet door veranderd
 „ werden. Hy vertrouwde op het gene de
 „ voorzigtigsten uwer wyze Staatsluiden toen
 „ reeds voorzagen , dat volgen moest , en te
 „ gelyk , hoe noodig het ware , dat men zig
 „ naauw vereenigd hielt , tegen 't misbruik ,
 „ welk men 'er van dagt te maaken , tot kren-
 „ king van 't gene gy verschuldigd zyt aan de
 „ vriendschap van den oudsten uwer Bondge-
 „ nooten. In de uitvoering van 't Verdrag ,
 „ welk toen geslooten werdt , heeft het Wee-
 „ ner-Hof getoond , te bezitten den zelfden
 „ geest van onregtvaardigheid en trotsheid ,
 „ waardoor het zig , ten uwen opzigte , hadt
 „ laten bestieren. Men heeft zig , in het uit-
 „ voeren van het gene in uw voordeel beraamd
 „ was , zo traag als onopregt betoond. Hoe
 „ bezwaarlyk is men niet gekomen , om met
 „ wortel met al uitterooijen eenen Koophan-
 „ del , welks vernietiging men u beloofd ,
 „ en tot zulk een' hoogen prys aangerekend
 „ hadt ! En hoe dikwils hebt gy u niet be-
 „ klaagd , schoon altoos zonder vrugt , over
 „ het niet voltrekken van beloften , die om-
 „ trent een ander gewigtig punt , aan Uwen
 „ Staat gedaan waren ! Beloften , die niet
 „ „ slegts

„ slegts onvervuld gebleeven zyn ; maar die 't
 „ Weener-Hof nu niet meer in zyne magt
 „ heeft te vervullen. Ondertusfchen , heeft dit
 „ Hof zyne hoop , om u te betrekken in alle
 „ de maatregels , die met zyne inzigten zou-
 „ den overeenkomen , gevestigd op dit zelfde
 „ Verdrag , welk men zelf zo weinig ge-
 „ schroomd heeft tekrenken , in punten , waar-
 „ by gy belang hadt. Nooit , zou de oorlog ,
 „ dien 't geweld , welk men Poolen aandeedt ,
 „ noodzaakelyk maakte , ontfteken geweest
 „ zyn , zo 't Weener-Hof zig zelf niet hadt
 „ weten diets te maaken , dat het alles be-
 „ staan , alles onderneemen mogt , en dat gy
 „ u niet ontslaagen zoudt konnen agten van ,
 „ op nieuws , het bloed van uw volk te spil-
 „ len , uwe fchatkisten te ledigen , om het te
 „ ondersteunen en by te staan , in de uitvoe-
 „ ringe van alle de ontwerpen , die zyne on-
 „ regtvaardigheid en Staatzugt smeeden kon-
 „ den. Toen , Hoog Mogende Heeren , toen ,
 „ ontvingt gy eene tastbaare proeve der gunstige
 „ gevoelens van den Koning mynen Mees-
 „ ter , jegens uwen Staat. Het Weener-Hof ,
 „ de Nederlanden , tegen de letter en den zin
 „ der byzondere Verdragen , welken gy met
 „ het zelve gemaakt hebt , byna geheellyk
 „ laatende dryven , hadt daarmede geen ander
 „ oogmerk , dan zyne Majesteit op te wekken ,
 „ om dezelve aan te tasten , en U dus in te
 „ wikkelen in eenen oorlog , waarvan gy de
 „ kosten en gevaaren zoudt moeten op u nee-
 „ men , en die , ondertusfchen , ten behoeve
 „ van dit Hof , zou gevoerd worden. Maar
 „ zyne Mijesteit , bewoogen door de agting ,

1744

„ welke hy u betoonen wilde , verkoor zyne
 „ wapenen te voeren in Gewesten , verre af
 „ gelegen van zyne grenzen , zonder de onge-
 „ makken en geweldige kosten , welken , on-
 „ vermydelyk , vast zyn aan eenen oorlog , die
 „ ver van huis gevoerd wordt , eens in aan-
 „ merking te neemen. En nimmer zult gy uit
 „ uw geheugen kunnen wifchen de gemak-
 „ kelykheid , waarmede hy voldeedt aan uwe
 „ begeerte , om de onzydigheid der Neder-
 „ landen verzekerd te zien. 's Konings ge-
 „ maatigheid , aan welke ik het genoeg
 „ gehad heb van u al het regt te doen zien ,
 „ welk men aan dezelve verschuldigd was , zet-
 „ te paalen aan den voortgang zyner wapenen ,
 „ en herstelde de rust in Europa. Gy weet ,
 „ Hoog Mogende Heeren , dat zyne Majesteit
 „ begeerde , dat gy de algemeene bevredigers
 „ zoudt worden ; en dat het aan hem niet ge-
 „ mangeld heeft , dat uw Staat niet alle de
 „ vrugten trok van de wyze onzydigheid tus-
 „ fchen de oorlogende Mogendheden , waar-
 „ in gy u hadt weeten te handhaaven. Den
 „ oorlog na 's Keizers dood wederom ontste-
 „ ken zynde , is de Koning , myn Meester ,
 „ blyven volharden in dezelfde gunstige ge-
 „ voelens jegens uwen Staat : en zo de rust
 „ in de Nederlanden niet zo verzekerd ge-
 „ worden is , als zy , in 't jaar 1733 , was ,
 „ hapert het niet hieraan , dat zyne Majesteit
 „ niet dikwils te kennen gegeven zou hebben ,
 „ dat hy gezind was , het zelfde te doen , dat
 „ hy toen gedaan hadt ; en dat hy nog tot een'
 „ grondslag van alle zyne ontwerpen wilde
 „ leggen de behoudenis van de rust in Gewes-
 „ ten ,

„ ten, zo dicht gelegen aan uwe grenzen. De
 „ Heeren Afgevaardigden, die uwe Vergade-
 „ ring uitmaakten, weeten al wat de Koning
 „ my by U heeft doen ter hand neemen, om
 „ uwen voornaamsten Staatsdienaaren zyne
 „ geheimste gedagten te vertrouwen; zo met
 „ opzigt op de herstelling der algemeene ruste
 „ in Europa, als op de verzekering van de uwe
 „ in 't byzonder. Zyne Majesteit heeft, in
 „ den onderstand, dien hy zynen Bondgenoo-
 „ ten beweezen heeft, geen ander oogmerk
 „ gehad dan te wege te brengen, dat zy niet
 „ ongunstiger gehandeld werden, dan de Vor-
 „ sten gehandeld zyn, aan welken de Konin-
 „ gin van Hongarye, bestierd door den raad
 „ van het Britannishe Hof, zig verplicht ge-
 „ vonden heeft zeer veel af te staan: in wel-
 „ ken afstand, deeze Vorstin niets gevonden
 „ heeft, welk onbestaanbaar was met haar regt,
 „ om alleen op te volgen in de Staaten van
 „ wylen den Keizer, en met de onverdeel-
 „ baarheid der Pragmatike Sanctie. Zeker,
 „ het Weener-Hof hadt den Koning, my-
 „ nen Meester, geregtigd, om te gelooven,
 „ dat de onderhandeling, waarin het, na de
 „ tekening van het Verdrag van 1738, wel
 „ met hem hadt willen treden, om de gron-
 „ den der eischen en regten, voormaals, door
 „ het Huis van Beieren, verkreegen, te on-
 „ derzoeken, eene ernstige onderhandeling
 „ ware. Zy werdt, wederzyds, voortgezet,
 „ tot op 's Keizers dood, en veelligt zou men
 „ tot eene verzoening gekomen zyn, zo deeze
 „ Vorst langer geleefd hadt; maar zyn dood
 „ deedt deeze hoop, t'eenemaal, verdwynen.

1744.

„ Indien zyne Majesteit , terwyl hy zynen
 „ Bondgenooten bystondt , bekwaam geweest
 „ ware , om zig te laten verblinden door de
 „ zugt tot de uitbreiding zyner Heerschappye ;
 „ de Koningin van Hongarye heeft 'er midde-
 „ len toe aangeboden , zo onbestaanbaar met
 „ de breede voorregten , welken zy aan haare
 „ Pragmatike Sanctie toeschryft , als met het
 „ gene zy by U voorgeeft , met opzigt op de
 „ Nederlanden ; doch zyne Majesteit hadt gee-
 „ ne andere begeerte , dan zynen Bondgenoo-
 „ ten voldoening te bezorgen , door eene rede-
 „ lyke en billyke overeenkomst. Hy twyfelde
 „ niet , of het oogenblik hiertoe was verschee-
 „ nen , toen de Keizer , laastelyk , de bemid-
 „ deling , die 't Ryk hem aanbodt , aanvaard-
 „ de : in de eere van welke , uwe Hoog-Mo-
 „ gendheden en de Koning van Groot-Bri-
 „ tanje verzogt werden te deelen. Men zou
 „ hebben moeten gelooven , dat deeze om-
 „ standigheid de Koningin van Hongarye be-
 „ woogen zou hebben , om , eene tusfschen-
 „ spraak te omhelzen , die haar zo voordeelig
 „ geworden zou zyn , door de goede diens-
 „ ten der twee Mogendheden , waaraan het
 „ Ryk zig vervoegd hadt. Wat moet men ,
 „ ondertusfschen , denken van haare afkeerig-
 „ heid van een middel , zo overeenkomstig met
 „ het gene de Wetten en Instellingen van het
 „ Duitfche Ryk , in zulk een geval , voorschry-
 „ ven ? En welke Mogendheid moet men
 „ houden voor eene vyandinne der Vryheden
 „ van Europa (een eerwaardige naam , ze-
 „ ker , doch die zeer dikwils onteerd wordt) ;
 „ of zy , die de uitvoering deezer Wetten be-
 „ geert ;

„ geert ; of zy , die zulks weigert , of 'er zig
 „ tegen verzet ? Zouden Uwe Hoog - Mo-
 „ gendheden zelven deeze nodiging des Kei-
 „ zerryks onbeantwoord gelaaten hebben , zo
 „ gy niet wederhouden geworden waart , door
 „ de moeilykheid , die gy vindt , in het open-
 „ baaren der geringe gezindheid van de Ho-
 „ ven van Weenen en Londen , om smaak te
 „ krygen in 't gene zo bekwaam was om den
 „ voortgang der onlusten te fluiten , en dezel-
 „ ven geheellyk te blusfchen , als het aanliep
 „ tegen hunne inzigten , om den brand alge-
 „ meen te doen worden ? De Koning , myn
 „ Meester , heeft , door het te rug roepen
 „ zyner Legeren uit Duitschland , zo dra het
 „ Keizerryk deeze bemiddeling aangeboden
 „ hadt , en ze door den Keizer aanvaard was ,
 „ ten overvloede , doen zien , hoe zeer hy ver-
 „ langde naar 't einde van den oorlog . Maar
 „ wat vrugt heeft zyne Majesteit getrokken
 „ van zyne zugt , om een begin te maaken
 „ aan het herstellen der ruste in het Keizer-
 „ ryk ? Men heeft 'er zig van bediend , om
 „ zyn gedrag toe te fchryven aan zwakheid :
 „ men is de grenzen van Frankryk komen be-
 „ ftooken , en men heeft getragt in te drin-
 „ gen tot in 't hert van dit Koningkryk . Wat
 „ dank heeft men den Koning geweeten , voor
 „ 't blyk van vertrouwen , welk hy u gegeven
 „ heeft , toen hy aanbodt , Duinkerken ter
 „ uwer bewaaringe te willen overgeeven ? Zy-
 „ ne Majesteit zou 't gaarne gedaan hebben :
 „ alzo hy vastgesteld hadt , niet dan in den
 „ uiterften nood te komen tot de herstelling
 „ der Vestingwerken , bekwaam om deeze Stad

1744.

„ en derzelve inwooners te befchermen , te-
 „ gen de aanflagen , daar 't Hof van Londen
 „ openlyk van gewaagde ; hebbende deszelfs
 „ Ambafadeur , met ronde woorden , zelfs in
 „ een openbaar Vertoog , aan uwe Hoog - Mo-
 „ gendheden overgeleverd , aangekondigd het
 „ voorneemen , om *Duinkerken tot een Vifchers*
 „ *Gehugt te maaken*. Zyne Majesteit heet niets
 „ verzutmd , om de gemoeden , eindelyk , tot
 „ vrede te neigen ; maar de treden , welken
 „ hy daartoe gedaan heeft ; alle de blyken van
 „ ingetooogenheid en gemaatigdheid , door hem
 „ gegeven , hebben de Hoven van Weenen en
 „ Londen flegts trotfer gemaakt , en aange-
 „ zet , om de fchadelykfte aanflagen tegen zyne
 „ Kroone te fmeeden , en om alle regels ,
 „ zelfs die van de gemeenfte welvoeglykheid ,
 „ te verbreeken. 't Schenden van zyn grond-
 „ gebied ; 't onwettig wegneemen van fche-
 „ pen , zonder ze te rug te geeven ; 't ver-
 „ breeken eener afgefmeekte onzydigheid ,
 „ die fchier zo ras vergeten als geflooten was ;
 „ beledigende taal der Staatsdienaars ; hoo-
 „ nende uitdrukkingen , in alle de fchriften ,
 „ die uit hunne pen voortkomen ; hardigheden
 „ van het Weener-Hof omtrent de Fransche
 „ Gevangenen , vierkant tegen het regt des
 „ oorlogs , en de uitgedrukte voorwaarden van
 „ het Kartel ; openlyke en bekende poogingen
 „ van dit zelfde Hof , en van dat van Londen ,
 „ om alle Mogendheden op te ftooken tegen
 „ Frankryk ; breede opgeevingen door gantsch
 „ Europa , van derzelve weidsche ontwerpen
 „ tegen dit Ryk ; derzelve toeleg , om de El-
 „ zas aan te tasten , op het einde van den jong-
 „ stea

„ ften veldtogt; de vermete te zo wel als fchaam-
 „ telooze verklaringsen, verfpread op de gren-
 „ zen des Koningkryks; zo veele verderfelyke
 „ aanflagen tegen de Kroone van den Koning,
 „ zynen Meester, en zo veele herhaalde be-
 „ ledigingen hebben zyner Majesteit niet toe-
 „ gelaaten, het verklaaren van den oorlog aan
 „ deeze twee Mogendheden langer uit te stel-
 „ len. Zyne Majesteit wil openlyk handelen.
 „ Hy neemt geen besluit, welk hy niet kan
 „ bekend ftaan; maar men moet niet verwag-
 „ ten, dat hy eenig middel, welk, door 't
 „ Regt des oorlogs, gewettigd is, verwaarloo-
 „ zen zal. Door welk byzonder voorregt zou
 „ 't den Koning van Groot-Britanje geoorlofd
 „ zyn, tot op de grenzen van Frankryk te na-
 „ deren, om dezelve aan te tasten, zonder
 „ dat de Koning, myn Meester, zig, op ge-
 „ lyke wyze, zou mogen gedraagen, ten zy-
 „ nen opzigte? Zyn dan de Bondgenooten
 „ der Koninginne van Hongarye geregtigd,
 „ om die des Keizers aan te tasten, zonder dat
 „ deezen regt hebben zouden, om het zelfde
 „ te doen, omtrent de Bondgenooten der Ko-
 „ ninginne van Hongarye? En wie moet ge-
 „ agt worden, de Wetten, die de vrede en rust
 „ der volken bevestigen, te fcheriden; hy,
 „ die, ongetergd, vyandschap begint, tegen
 „ eenen Staat, die met geene Mogendheid in
 „ openbaaren oorlog is; of hy, die flegts
 „ wederwraak oefent? De trotsche titels, die 't
 „ Hof van Londen zig aanmaatigt, worden,
 „ allenzins, door deszelfs gedrag, gelogen-
 „ ftraft. Het geeft zig, alomme, uit, als een
 „ befchermer van de Vryheid der Scheepvaart:

„ en

1744. „ en niets zou eenen Vorst, die op den Troon
 „ van Engeland gezeten is, beter voegen.
 „ Maar wat volgt 'er, in tegendeel, uit alle de
 „ bevelen, die van 't Hof van Londen en van
 „ de Engelsche Staatsdienaars voortkomen,
 „ anders, dan de vernietiging van deeze zelf-
 „ de vryheid, en eene openbaare schending van
 „ alle de Verdragen, tot derzelve verzeke-
 „ ring, met tusschenkomst der Engelschen,
 „ geslooten? Uwe Hoog-Mogendheden weeten,
 „ by eigene ondervinding, dat geen schip
 „ vry is voor de geweldenaaryen, die, door
 „ de Engelsche Staatsdienaars, begunstigd
 „ worden. Het Londensche Hof zou zig, onder
 „ deksel van het evenwigt van magt te be-
 „ waaren, gaarne eene algemeene en volstrekte
 „ heerschappy willen aanmaatigen. Om de
 „ vryheden van Europa, zo men 't heet, te
 „ verdedigen, verkragt men de vryheid des
 „ Duitschen Ryks, die men altoos opgeofferd
 „ heeft aan de belangen van het Huis van
 „ Oostenryk: een gedrag, welk thans minder
 „ te verschoonen is, om dat de Koning van
 „ Groot-Britanje, als een Lid des Duitschen
 „ Ryks, aan deszelfs Wetten en Instellingen
 „ onderworpen is: welken hy niet kan ver-
 „ breeken, zonder zyne Duitsche Staaten in de
 „ waagschaal te stellen. Men verdrukt eenen
 „ Staat in Italie, die te zwak is, om zyne ge-
 „ voeligheid te doen dugten. Op gelyke wyze
 „ heeft men zorg gedraagen, omtrent Zweeden,
 „ toen men zag, dat het te magtige
 „ vyanden op den hals hadt, om tegenstand
 „ te kunnen bieden. Het byzonder belang van
 „ het Hof van Londen wordt altoos de gemeen-

„ ne zaak. Dit is een naam, dien men, by al-
 „ le gelegenheden, laat klinken. Doch dee-
 „ ze zogenaamde gemeene zaak raakt de Ho-
 „ ven van Londen en Weenen alleen: en nog
 „ zou 'er dit laatste van uitgeslooten zyn, zo
 „ het naliet, zig te voegen, naar alle de be-
 „ geerten van het eerste. De ongemeene yver
 „ voor de onafhankelykheid der andere Mo-
 „ gendheden bepaalt zig alleen tot zulken,
 „ die zig wel blindelings willen onderwerpen,
 „ aan 't gene het Hof van Londen van haar
 „ vordert, zig verbindende, om alle deszelfs
 „ ontwerpen te begunstigen. Vyandin van
 „ alle de Hoven, op welken het niet den eer-
 „ sten en voornaamsten invloed heeft, stelt
 „ het Hof van Londen alles in 't werk, om
 „ zig dien invloed te verkrygen. De tegen-
 „ woordige gesteldheid van uwen Staat komt,
 „ mischien, niet al te wel overeen, met de
 „ geheime inzigten en oogmerken van Groot-
 „ Britanje. Gy weet, Hoog-Mogende Hee-
 „ ren, hoe veele poogingen men aangewend
 „ heeft, om uwen Hoog-Mogendheden alle
 „ de bitterheid der Regeeringe van Londen
 „ en Hanover tegen Frankryk in te storten:
 „ en dat men, U hiertoe niet konnende over-
 „ haalen, zynen toekeer genomen heeft, tot
 „ het middel, om u, van stap tot stap, in te
 „ wikkelen in maatregels, die u, in vervolg
 „ van tyd, gelyk als uws ondanks, kunnen
 „ brengen tot het omhelzen van ontwerpen,
 „ die men, looslyk, getragt heeft u niet te
 „ vroeg te doen zien, om dat men zig verze-
 „ kerd hielt, dat uwe wysheid en voorzigtig-
 „ heid u dezelve zouden hebben doen ver-

1744.

„ wer:

1744.

„ werpen. Mischien heeft men nog andere
 „ en verborgener inzigten, om welken ge-
 „ heim te houden, de haat tegen Frankryk het
 „ deksel verftrekken moet; en die, op meer
 „ dan ééne wyze, de inwendige gesteldheid
 „ van uwen Staat zouden kunnen omkeeren.
 „ Maar ik wil my niet dieper begeeven in het
 „ doorgronden deezer stoffe, waaromtrent gy,
 „ beter dan ik, weeten en gevoelen moet,
 „ 't gene gy te dugten hebt. De Jaarboeken
 „ van uw Gemeenebest leeren duidelyk ge-
 „ noeg, 't gene my niet voegen zou, u te
 „ herinneren. De Koning, myn Meester,
 „ zou, in de zyde, die hy kiest, en die hy
 „ niet kiest dan met weêrzin, gaarne hebben
 „ willen voortgaan, in het opzigt, welk hy
 „ op uwe Hoog-Mogendheden, en op derzel-
 „ ver nabuurschap heeft, zo verre uit te strek-
 „ ken, dat hy zig onthieldt van het aantasten
 „ der Koninginne van Hongarye, in derzel-
 „ ver bezittingen, in de Nederlanden. Maar
 „ wat middel, om zig hiervan te onthouden,
 „ heeft men zyner Majesteit overgelaaten?
 „ Hoe kan hy anders, dan door zyne vyanden
 „ te voorkomen, zig bewaaren tegen 't ge-
 „ bruik, welk men van dezelfde Nederlan-
 „ den, die hy ontzien zou hebben, maa-
 „ ken zou, om zyne grenzen te overvallen?
 „ De aanzienlyke krygsmagt, welke men van
 „ boven den Ryn derwaards te rug gevoerd
 „ heeft, is immers de zelfde, die 't Veree-
 „ nigd Leger uitmaakte, welk nu, te gelyk
 „ met de Hongarifche Soldaaten, de Elzas en
 „ Lotharingen verwoesten zou, zo men 't ont-
 „ werp, om in deeze Gewesten te dringen,
 „ hadt

„ hadt kunnen ter uitvoeringe brengen. Kan
 „ de Koning dit zelfde Leger verspreid zien,
 „ langs zyne grenzen naar den kant der Ne-
 „ derlanden, zonder zig te bedienen van de
 „ middelen, die God hem in handen gesteld
 „ heeft; en de eerste in 't veld te verschynen,
 „ om deeze zyne grenzen, tegen eenen inval,
 „ te dekken? Konnen uwe Hoog-Mogendhe-
 „ den, met eenigen glimp van reden, verwag-
 „ ten, dat zyne Majesteit nalaaten zou, zyne
 „ vyanden aan te vallen, aan eenen kant, van
 „ waar hy zelf niet verzekerd is, dat hy niet
 „ zal aangevallen worden? Zou zelfs de over-
 „ tuiging, dat Uwe Hoog-Mogendheden on-
 „ veranderlyk gezind zouden blyven, om de
 „ rust in haare nabuurschap te bewaaren, hem
 „ gerust stellen kunnen, tegen de regtstrydi-
 „ ge inzigten van zulken, die zo openlyk en
 „ zo bestendiglyk getoond hebben, dat zy den
 „ oorlog algemeen zoeken te maaken? Wa-
 „ ren Uwe Hoog-Mogendheden de eersten
 „ niet, die ongerust werden, over 't voeren
 „ van Engelsche troepen naar de Nederlanden?
 „ Gaven zy het billyk wantrouwen, welk zy
 „ 'er over opgevat hadden, niet te kennen,
 „ toen zy, in hun antwoord aan den Graave
 „ van Stairs en den Heere Trevor van den ne-
 „ gentienden van Bloeiimaand des jaars 1742,
 „ hunne verwondering en bekommring be-
 „ tuigden hierover, dat men tot het daadelyk
 „ overbrengen deezer troepen gekomen was,
 „ zonder hun, daarvan, vooraf, eenige ken-
 „ nis te geeven. Is het, ondertusfchen, de
 „ overtocht deezer zelfde troepen niet geweest,
 „ die Uwe Hoog-Mogendheden, van stap tot
 „ stap,

1744. „ftap , zo verre gebragt heeft , dat gy 'er ,
 „ eerlang , een gedeelte van de uwen hebt by-
 „ gevoegd , toen deeze troepen in beweeging
 „ waren , om vyandelyk te handelen tegen zy-
 „ ne Majesteit , en den inval in de Elzas te
 „ begunftigen ? Zyne Majesteit zou zig ge-
 „ weld moeten aandoen , om te konnen be-
 „ fluiten , dat 'er eenige konftenaary ftak , in
 „ de Resolutie van den negentienden van Win-
 „ termaand des jaars 1741 , die Uwe Hoog-
 „ Mogendheden hem deden mededeelen ,
 „ door haaren Ambaffadeur in Frankryk , op
 „ den zelfden tyd , als ze my ter hand werdt
 „ gefield , in den Haage. Uwe Hoog-Mo-
 „ gendheden verklaarden daarin , *dat zy , in-*
 „ *derdaad , federt eenigen tyd , 't getal hunner*
 „ *troepen vermeerderd hadden ; maar dat deeze*
 „ *vermeerdering , zo wel als die zy , in 't gevolg*
 „ *nog zouden mogen doen , geenen argwaan ver-*
 „ *wekken moest by iemand , en allerminst by Frank-*
 „ *ryk , om dat dezelve geen ander oogmerk hadt ,*
 „ *dan hunne eigene zekerheid en befcherming enz.*
 „ Doch deeze zo uitdrukkelyke Verklaaring ,
 „ heeft niet konnen beletten , dat de vermeer-
 „ deringen uwer troepen , in 't vervolg , ge-
 „ diend hebben , om den uitflag te bevorde-
 „ ren van het aanhoudend aanzoek , welk by
 „ U gedaan werdt , om twintigduizend man
 „ hulptroepen toe te ftaan aan de Koningin-
 „ ne van Hongarye ; noch dat zy , die 'er de
 „ befchikking over hadden , deeze manfchap
 „ deden dienen , tot niets minder dan tot het
 „ deelneemen in den inval van de Elzas en
 „ Lotharingen. Kan de Koning , in deeze om-
 „ ftandigheden , zyne zekerheid doen afhan-
 „ gen

„ gen van uwe bestendigheit , tegen 't gene
 „ de gesteldheid uwer Regeeringe u niet toe-
 „ laat , altoos naar uwen zin te doen uitval-
 „ len ? Doch terwyl zyne Majesteit beslooten
 „ heeft , zig niet te laten voorkomen , in de
 „ Nederlanden ; maar zynen vyand aldaar eerst
 „ te gaan opzoeken , wil hy , jegens uwe
 „ Hoog-Mogendheden , eene openhartigheid
 „ gebruiken , die haar tot een nieuw bewys
 „ van zyne opregtheid verstreken zal. Hy
 „ heeft my belast , my t'uwaaards te vervoe-
 „ gen , om u kennis te geeven van het besluit ,
 „ welk hy genomen heeft , en welk hy op 't
 „ punt staat van uit te voeren. Te gelyk ,
 „ heb ik bevel , Hoog-Mogende Heeren , om
 „ u te verklaaren , dat de Koning , in alles ,
 „ waartoe hy niet besluit , dan om dat men
 „ 'er hem toe noodzaakt , geen ander oog-
 „ merk heeft , dan , door de kragt zyner wa-
 „ penen , te boven te komen de onbuigzaam-
 „ heid , die de twee Hoven , vyandinnen der
 „ Vrede , niet nalaaten te stellen , tegen al ,
 „ wat zou konnen medewerken , tot bevoor-
 „ dering van de herstellinge der algemeene ruste.
 „ Groot zal 't genoegen zyner Majesteit zyn ,
 „ zo hy , in 't verslag , welk ik hem , op my-
 „ ne terugkomst , van 't gehandelde met uwe
 „ Hoog-Mogendheden zal moeten doen , zo
 „ veel gezindheid van uwe zyde ziet , als 'er ,
 „ altoos , van de zyne zyn zal , om , met het
 „ zelfde oogmerk , alles te doen dienen , tot
 „ wegweering der hinderpaalen eener alge-
 „ meene bevrediging ; en om het groote werk ,
 „ op eenen vasten en billyken voet voor al-
 „ len . voort te zetten. Dit is het eenig voor-
 „ XIX. DEEL. Ff „ werp

1744. „ werp, welk zyne Majesteit zig voorstelt, in
 „ alles, wat hy onderneemt. In 't ontvangen
 „ der bevelen van den Koning, mynen Meester,
 „ die ik nu volbragt heb, heb ik, Hoog-
 „ Mogende Heeren, een levendig gevoel ge-
 „ had van het geluk van wederom voor uwe
 „ Hoog-Mogendheden te mogen verschynen;
 „ maar 't zal, voor my, van korten duur zyn:
 „ de eer, die ik heb, van benoemd te zyn
 „ tot eenen der Luitenant-Generaals van het
 „ Leger zyner Majesteit, welk in de Neder-
 „ landen werken moet, laat my niet toe, dat
 „ ik uitstelle, de pligten daarvan te gaan waar-
 „ neemen (s).”

XIII. Het antwoord, welk de voorzittende Heer
 Antwoord op deze wydluftige aanspraak gaf, was, vol-
 der Staa- gens gewoonte, kort. Hy beloofde alleenlyk,
 ten, op „ dat men, zonder uitstel, op dezelve raad-
 deeze „ pleegen, en den Ambassadeur, zo dra mo-
 Aan- gelyk, bescheid geeven zou.” Ook geschiedde
 spraak. „ dit, niet lang hierna. De Staaten antwoordden
 „ dat zy, in 't kort, eenen Staatsdienaar
 „ zenden zouden naar 't Fransche Hof, om
 „ zyne Allerchristelykste Majesteit te verze-
 „ keren van hunne hoogagting, en van hun-
 „ ne byblyvende gezindheid, om de vriend-
 „ schap en 't goed verstand met hem te on-
 „ derhouden. Dat zy egter de onlusten, se-
 „ dert de dood van Keizer Karel den VI. ont-
 „ staan, met smerte zagen toeneemen; zo,
 „ door de Oorlogsverklaaring aan den Koning
 „ van Groot-Britanje, die reeds geschied; als
 „ door

(s) Refol. Holl. 25 April 1744. bl. 298, 316. *Voies Rous*
 227 Recueil, Tom. XVIII. p. 334.

„ door eene diergelyke , aan de Koninginne
 „ van Hongarye , die in 't kort te wagten was.
 „ Dat hierop het aantasten der Nederlanden
 „ stondt te volgen ; die , by de Utrechtsche
 „ en andere Verdragen , waren aangemerkt,
 „ als een voormuur voor hunnen Staat. Dat
 „ zyne Majesteit , toen hy hun van zyne
 „ vriendschap verzekerde , niet onkundig ge-
 „ weest was van het deel , welk zy namen,
 „ in de behoudenis dier Nederlanden , en van
 „ de Verbindtenissen , die zy , met opzigt op
 „ dezelve , met Groot-Britanje en met het
 „ Huis van Oostenryk , hadden aangegaan.
 „ Dat zy zig in merkelyke bekommering be-
 „ vonden ; zoekende , aan den eenen kant ,
 „ de vriendschap zyner Majesteit , en aan den
 „ anderen , hunne Barriere te behouden. Dat
 „ zy van de vriendschap en vreedzaamheid van
 „ zyne Majesteit vorderden , dat hy hen hielp
 „ redden uit deeze bekommering : 't welk ,
 „ huns oordeels , niet beter geschieden kon ,
 „ dan door het smooren der onlusten in de
 „ geboorte , en door het herstellen der alge-
 „ meene Vrede , door onderhandeling. Dat
 „ zy de eer van dit werk gaarne aan zyne Maje-
 „ steit zouden gunnen. Dat zy hierom wenschen
 „ , dat 'er geene verdere verwarring in den
 „ staat der zaaken gebragt mogt worden ,
 „ door het aantasten der Nederlanden ; maar
 „ dat zyne Majesteit , veeleer , zulke voor-
 „ waarden van Vrede voorsloeg , die zy , aan
 „ de Hoven van Londen en Weenen , mog-
 „ ten kunnen smaakelyk maaken. Dat het
 „ wisselvallig lot der wapenen hen , veelligt ,
 „ anderszins zou brengen tot besluiten , waar-

1744. „ van zy zeer afkeerig waren. Dat eindelyk,
 „ zyne Majesteit zig verzekerd moest houden,
 „ dat zy een goed gebruik zouden maaken van
 „ de openingen, die hy goedvinden mogt,
 „ hun te doen, mids zy opregt waren, en be-
 „ kwaam, om 't gemelde oogmerk te bereiken,
 „ hebbende zy, in dit hun voorstel, geen an-
 „ der oogmerk, dan het vertrouwen van zyne
 „ Majesteit, langs hoe meer, waardig gere-
 „ kend te worden (t).” Twee dagen hierna,
 „ benoemden de Staaten van Holland, tot het
 „ gezantschap aan den Koning van Frankryk, den
 „ Heer *Unico Willem, Graaf van Wasjenaar* en
 „ Heer *van Twikkelo (u)*, die, door de algemeene
 „ Staaten zynde aangesteld, kort hierop, de reis
 „ aannam.

XIV. Midlerwyl, hadt Lodewyk de XV. de ge-
 dreigde Oorlogsverklaring aan de Koninginne
 van Hongarye gedaan. Hy betuigde in dezel-
 ve „ dat hy, het Huis van Beieren ondersteu-
 „ nende, geenen toelig gehad hadt, om, als
 „ voornaame Party, deel te neemen in den-
 „ oorlog.” Hy voegde 'er by „ dat hy gele-
 „ genheid gehad zou hebben, om de grenzen
 „ zyns gebieds uit te breiden; of door de wa-
 „ penen, of door het aanvaarden der herhaaf-
 „ de voordeelige aanbiedingen der Koninginne
 „ van Hongarye, zo hy zig haaren Bondge-
 „ noot hadt willen verklaaren. Dat zyne gemaag-
 „ tigdheid misbruikt was, hebbende het Wee-
 „ ner-Hof gantsch Europa vervuld, met las-
 „ terlyke schriften, alle *Capitulatien* geschon-
 „ den, de Fransche gevangenen mishandeld, en
 „ eindelyk gepoogd, in de Elzas te dringen,
 „ na

(t) Resol. Gener. 26 April 1744.

(u) Resol. Holl. 25 April 1744. bl. 307.

„ na dat men onbetaamlyke Verklaaringen ver- 1744.
 „ spreid hadt , langs de grenzen , strekkende ,
 „ om eenen opstand te verwekken onder het
 „ volk : zaaken , allen , waarover zyne Majesteit
 „ niet nalaaten kon , eindelyk , zyne gevoelig-
 „ heid te doen blyken (y).” Drie weeken hier- De Kon
 „ na , kwam de Oorlogsverklaaring der Konin- ningin
 „ ginne van Hongarye tegen Frankryk in 't licht. verklaart
 „ De Fransche Kroon werdt , in dezelve , be- ook den
 „ schuldigd van 't verbreeken des Verdrags , oorlog
 „ waarby de handhaaving der Pragmatike Sanc- aan
 „ tie beloofd was ; van het ophitsen der Porte Frank-
 „ tegen de Koninginne ; van 't aanstooken des ryk.
 „ Noordschen krygs ; van 't verdeelen haarer
 „ Staaten , naar derzelve welgevallen , en van
 „ 't ontrusten van het Keizerryk , Europa en
 „ de gantsche Christenheid : alles , onder het
 „ dekfel van gemaatigheid en vriendschap.”
 Voorts , werdt 'er in aangemerkt „ dat het Fran-
 „ sche Hof , op 't einde van den jongsten veld-
 „ togt , alle de vreedzaame voorlagen , welken
 „ het hadt willen schynen te doen , wederom
 „ ingetrokken , en sommige Bondgenooten der
 „ Koninginne in Duitschland , met vreeze , an-
 „ deren , met hoop op verdere vergrooting van
 „ hun gebied , vervuld hadt , om zo Duitschland
 „ door Duitschland te onder te brengen , en ein-
 „ delyk te doen buigen onder 't juk van 't Huis
 „ van Bourbon. Alle welke redenen de Konin-
 „ gin in de verpligting gebragt zouden hebben ,
 „ om Frankryk den oorlog te verklaaren , al was
 „ deeze Kroon haar hierin niet voorgegaan (w).”
 Ter-

(y) *Voiez ROUSSET Recueil. Tom. XVIII. p. 348.*

(w) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 351.*

1744. Terwyl het Franfche Leger, omtrent de Abdye van Cifoing, in de Kafeiry van Rysfel, verzameld werdt, hadt Koning Lodewyk zig, in 't begin van Bloeimaand, derwaards begeven, om zig, eerlang, aan 't hoofd zyner Krygsmagt te ftellen. In deeze Abtdy, verleende hy, op den zestienden van Bloeimaand, gehoor aan den Graave van Wafenaar- Twikkelo, die last hadt, om de goede dienften van den Staat aan te bieden, tot bylegging der gefchillen tusfchen Frankryk en Groot - Britanje; en het Franfche Hof te ondertasten, omtrent de voorwaarden, op welken de Vrede zou konnen hersteld worden. Doch de Koning gaf, in 't eerste openbaar gehoor, reeds, te verftaan „ dat hy den oorlog lang uitgesteld hadt; maar „ de uitwerkfels daarvan niet dagt op te fchor- „ ten (x) Ook werden, des anderendaags, de vyandelykheden begonnen, langs de Leije. Warneton of Waasten, eene der Barriere-Plaatsen; welke met omtrent vyftig, anderen melden van dertig Staatfche Knegten, bezet was, werdt, ligtelyk, overweldigd door eenen hoop Franfchen, die de bezetting lieten aftrekken naar Yperen. Een andere veel grooter hoop, onder Graave Maurits van Saxen, natuurlyken Zoon des jongst overleeden Konings van Poolen, en, door Koning Lodewyk, tot Maarschalk van Frankryk verheeven, wierp zig, den volgenden dag, in Kortryk, welk, na de Ryswyksche Vrede, ontmanteld gebleeven was. Harlebeek werdt, insgelyks, bezet. Maarten zelfden dage, werdt Meenen, eene andere Staat-

1744.

XV.
De Staat-
ten zee-
den eenen
buitenge-
woonen
Gezant
aan den
Koning
van Frank-
ryk.

Opening
van den
veldtogt
in Vlaan-
deren.
De Fran-
fchen
veroveren
Warneton,

Meenen,

(x) Memoir. pour l'Hift. de l'Europe, Tom. II. p. 31, 32
en andere geforceeven Suukken.

Staatsche Barriere - Stad , beslooten , door het
 gros des Franschen Legers ; hebbende den Ko-
 ning vastgesteld , in persoon , 't bevel te voeren
 over 't beleg. 't Liep egter nog aan tot den ze-
 venentwintigsten , eer de loopgraaven geopend
 werden. 't Beleg werdt voortgezet , tot op den
 vierden van Zomermaand , wanneer de *Baron*
van Echten , die over de Staatsche bezetting
 geboodt , te raade werdt , de Stad , by eerlyk
 Verdrag , op te geeven. De bezetting trok
 naar Sluis , daar zy , den negenden , aankwam.
 De Hervormden , die zig in Meenen bevonden ,
 kreegen verlof , om aldaar , tot den eersten van
 Louwmaand aanstaande , te verblyven , en dan
 te vertrekken , werwaards zy geraaden vonden
 (y). Ondertusfchen , hadden de Maarfchalk van
 Saxen en de Graaf van Clermont Yperen , ins-
 gelyks eene Barriere-Stad , berend , op den zes-
 den. De *Prins van Hefen-Philipsthal* geboodt
 hier over de bezetting , en hadt het geboomte
 en kreupelbosch om de Vesting , waardoor de
 werken der Franschen gedekt zouden geworden
 zyn , by tyds , doen om verre houwen. Hier-
 door , werdt het voortzetten der nadernisfen ,
 eene wyle , vertraagd. De belegerden schooten
 fel op de Franschen. Doch 't beleg werdt , zo
 geregeld , en te gelyk , zo hevig , voortgezet ,
 dat de Bevelhebber , geperst , zo men wil , door
 de Burgerye , den vyfentwintigsten , besloot ,
 in besprek te treden. Twee dagen daaraan ,
 werdt het Verdrag getekend (z). De bezetting
 toog

1744.

Yperen,

(y) *Zie de Capitulatie in de Europ. Merc. Jan. — Juny 1744.*
 bl. 318.

(z) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 33 & July.*

1744. toog uit, met alle krygseer. Den Hervormden werd, ook hier, gelyk te Meenen, vry verblyf toegestaan, tot op den eersten van Louwmaand (a). Veurne en 't Fort de Knokke, twee andere Barriere-Plaatsen, waren, onder tuschen, ook aangetast, op den zesentwintigsten, door den Hertoge van Boufflers en den Graave van Clermont. De Graaf van Hompesch, die in 't Fort de Knokke gebodt, gaf de Plaats, den negentwintigsten, op, by eerlyk verdrag. Veurne, over welks bezetting, de Baron van Schwarzenburg 't bevel hadt, hielt het tot den elfden van Hooimaand, wanneer de Plaats, by diergelyk Verdrag, opgegeven werdt (b). Alle deeze Plaatsen werden te eerder overgegeven, om dat zy zwak van bezetting waren. Ook waren de Vestingwerken van sommigen in geringen Staat.

Handeling van den Graave van Wasfenaar, aan 't Fransche Hof. Midlerwyl, hadt het aantasten van Meenen eenige stemming veroorzaakt in de handelingen des Graaven van Wasfenaar; doordien de Fransche Staatsdienaars, met welken hy spreken moest, en in 't byzonder de Maarfchalk van Noailles, den Koning naar 't Leger gevolgd waren. De Gezant hadt, schoon de Franschen oordeelden, dat, niet de Koning, maar de Staaten, de eerste opening tot Vrede behoorden te doen, egter reeds uit hen verstaan: „ dat Frankryk niets voor zig zelf begeerde; „ doch gaarne den Keizer iet wilde doen toeleggen uit de Voor-Oostenryksche Landen, „ by voorbeeld, Brisgau geheel of gedeelte- „ lyk;

(a) Zie de Capitulatie in de Entrep. Metc. July — Decemb. 1744. bl. 27.

(b) Zie de Capitul. als boven, bl. 31, 33.

„ lyk ; behalve dat Parma en Piacenza , zyns 1744.
 „ oordeels , aan den Infant Don Filips be-
 „ hoorden te worden afgestaan.” Doch de
 Heer van Wasfenaar verstondt , dat de Konin-
 gin van Hongarye bezwaarlyk hier toe te be-
 weegen zou zyn. Voorts , hadt hy zyn best
 gedaan , om het Fransche Hof af te maanen
 van het veroveren der Plaatsen van Barriere.
 Men hielt hem voor „ dat deeze Plaatsen,
 „ door de Koninginne van Hongarye, bezeten
 „ werden ; en dat het aantasten derzelven ee-
 „ ne daad van vyandelykheid was tegen deeze
 „ Vorstin , niet tegen de Staaten.” Doch
 „ hy antwoordde „ dat de Staaten zig , by de
 „ Utrechtsche Vrede , het regt verkreegen
 „ hadden , om bezetting te leggen in de Plaat-
 „ sen van Barriere ; dat Frankryk , by het drie-
 „ voudig Verbond van den jaare 1717 , be-
 „ loofd hadt , den Staat , in alle deszelfs Reg-
 „ ten , en derhalve ook in dit Regt , te zullen
 „ handhaaven ; en dat het aantasten en ver-
 „ overen der Plaatsen van Barriere met dee-
 „ ze belofte onbestaanbaar was.” Maar zyne
 redenen vonden luttel ingang by de Fransche
 Staatsdienaars. De belegeringen werden voort-
 gezet. De Gezant , in Zomermaand , een' keer
 naar Holland gedaan hebbende , kwam , in
 Hooimaand , te rug aan 't Fransche Hof , welk
 zig toen te Atrecht bevondt ; met last , om ,
 van wege de Staaten , eenige opening tot vrede
 te doen , mids dezelve , ter wederzyde , geheim
 gehouden werdt. Zy bestondt in de volgende
 punten : „ 1. Wedergeeving van alles , wat
 „ Frankryk tot hiertoe veroverd hadt. 2. Ver-
 „ nieuwing der belofte van Frankryk , om de
F f 5
„ Prag-

1744. „ Pragmatike Sanctie te handhaaven. 3. Af-
 „ stand des Keizers van allen eisch op de Oos-
 „ tenryksche nalaatenschap. 4. Herstelling des
 „ Keizers in 't bezit zyner Erflanden. 5. 't
 „ Slegten der Werken, door Frankryk in 't
 „ Duitfsche Ryk opgeworpen. 6. Vernieu-
 „ wing der Verbindtenissen van Frankryk aan
 „ Groot-Britanje, met opzigt op den Preten-
 „ dent. 7. Slegting der Werken van Duinker-
 „ ken. 8. Afstand des Konings van Spanje van
 „ de Oostenryksche nalaatenschap." Alle dee-
 ze punten werden, meer of min, betwist, door
 de Heeren de Noailles en *d'Argenson*, wien de
 Heer van Wasenaar dezelve voorhieldt. Zy
 vonden 'er geene voldoening in voor den Kei-
 zer noch voor Spanje. En Noailles zeide, ein-
 delyk, tegen *d'Argenson*: *Ik geloof dat wy ge-
 rustelyk op ons neemen kunnen te verklaaren, dat
 de voorgestelde voorwaarden niet aanneemlyk zyn.*
 Terstond hierna, nam de Gezant zyn afscheid
 van den Koning. Ondertuschen, was men
 overeengekomen om, wegens 't voorgevallene,
 in 't algemeen en eenpaariglyk, te verklaaren,
 „ dat de gehoudene gesprekken geloopen had-
 „ den over zaaken van den tyd, en over schik-
 „ kingen, die te wenschen waren dat gemaakt
 „ konden worden (c)."

Het ver-
 eenigd
 Leger
 trekt te
 veld.

Het schielyk overgaan van verscheiden' Bar-
 riere - Plaatsen veroorzaakte, ondertuschen,
 geene kleine ongerustheid in den Haage. Het
 vereenigd Leger der Engelschen, Oostenryk-
 schen en Staatschen, welk in de Oostenryksche
 Nederlanden overwinterd hadt, was, op de
 eerste tyding van de vyandelykheden der Fran-
 schen

(c) *Zie* geschreeven Stukken en Aantekeningen.

1744

fchen in Vlaanderen, tusfchen Aalst en Asfche, aan de Dender, byeengetrokken. De Hertog van Aaremborg, die over de Oostenrykfche troepen gebodt, floeg voor, dat men 't ontzet van Meenen, welk toen naauwlyks berend was, behoorde te onderneemen. Doch de Engelfche Veldoverfte *Wade* ftemde deezen voorflag af, als te gevaarlyk. Ook was het vereenigd Leger nog te zwak van manfchap, om iet met voordeel te onderneemen, tegen de overmagt der Franschen. De Staaten van Holland hadden, voor 't einde van Bloei maand, ter algemeene Ssaatsvergaderinge, eene vierde vermeerdering van twaalfduizend man doen voorflaan. Enterwyl hierop geraadpleegd werdt (d), hadt men beflooten, nog twintigduizend man te doen optrekken, ten dienfte der Koninginne van Hongarye. Zy werden geligt uit verfcheiden' bezettingen, en volgemaakt, door de manfchap, die, onlangs, naar Engeland gezonden was, en in Hooimaand, van daar, te rug keerde. Met deeze manfchap, welke, door 't beleid van den Luitenant - Generaal Smisfaart, den Franschen, die tusfchen Gend en Brugge op hen lagen te loeren, gelukkiglyk ontweek (e); en met nog twee- of drieduizend Engelfchen, werdt het vereenigd Leger gesterkt, welk zig, eerlang, by Oudenaarden, agter de Schelde, nederfloeg. Doch deeze nieuwe onderftand der Staaten fcheen nieuw misnoegen te verwekken, aan 't Fransche Hof. De Abt de la Ville, die nog in den Haage

De Staaten onderftonden de Koningin van Hongarye, met nog twintigduizend man.

Frankryk bleef,

(d) Notul. Zeel. 21 May, 11, 15 Juny 1744. ll. 201, 234, 239.

(e) R. KOLT Represent. of the late War, Vol. III. p. 146.

1743. bleef, den Staaten wederom een Verdrag van onzijdigheid hebbende aangeboden, hadt te gelyk verklaard, dat de Koning, zyn Meester, het afwyzen van deezen voorflag voor eene Oorlogsverklaring zou aanzien. Doch het Engelsche Hof, belang rekenende by 't voortzetten van den oorlog, door middel der Staaten, gaf zig veel moeite, om te beletten, dat deeze voorflag in ernstige overweeging genomen werdt. Ook verstonden de meeste Leden der hooge Regeeringe, dat men dien van de hand behoorde te wyzen: gelyk geschiedde. De Koning van Frankryk was, ten deezen tyde, op reis naar Duitschland, werwaards hem de tyding van den overtocht van Prinse Karel over den Ryn geroepen hadt. Hy trok voort tot aan Mets, daar hy van eene krankheid overvallen werdt, die hem zes weken bybleef, en merkelyke belemmering gaf aan 't voortzetten van de bewegingen des oorlogs (f).

XVI. De inval in de Nederlanden was de eenige 't Verbond van Frankfort wordt geflooten. zwaarigheid niet, met welke de Koningin van Hongarye, dit jaar, te worstelen hadt. De Keizer, aangezet door 't Fransche Hof, hadt eene Overeenkomst getroffen met den Koning van Pruysen, als Keurvorst van Brandenburg; met Karel Theodoor, Keurvorst van de Palts, en met den Koning van Zweeden, als Landgraaf van Hessen. Zy werdt, op den twee-entwintigsten van Bloei maand, te Frankfort, getekend. De Bondgenooten beloofden, by dezelve, hunne goede diensten te zullen aanwenden,

(f) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 122.

den, om 't Weener-Hof te beweegen, tot het erkennen van zyne Keizerlyke Majesteit, voor Hoofd des Duitschen Ryks, en tot het herstellen van denzelven, in 't bezit zyner erflanden. Ook zouden zy elkanderen handhaaven in hunne wederzydsche bezittingen: elkanderen, uit al hun vermogen, ondersteunende. Wyders, kwam men overeen, dat de geschillen over de Oostenryksche nalaatenschap, door bemiddeling van de Stenden des Ryks, of by geregtelyke uitspraak, zouden worden afgedaan. Ook zou men den Keurvorst van Keulen, den Koning van Poolen, als Keurvorst van Saxen, en den Prins Theodoor van Beieren, Broeder des Keizers, en onlangs tot Bisschop van Luik verheeven, nodigen, om in dit Verbond te treden (g). Het Weener-Hof hieldt voor zeker, of verspreidde, ten minste, dat 'er een heimelyk punt by 't Verbond van Frankfort gevoegd was; waarby de Koning van Pruysen aannam, Boheeme te veroveren, ten behoeve des Keizers, mids deeze hem een gedeelte van het zelve, en al zyn regt op Silezie afftondt (h). Doch van 's Keizers zyde werdt beweerd, dat dit punt verdigtd was (i). De Graaf van Sinsheim, 's Keizers Gezant by de Staaten, verzogt, eerlang, hunne Hoog-Mogendheden tot de aanneeminge van het Frankforter Verbond (k). Doch zyn voorflag, die veelen vreemd voorkwam, werdt beleefdelyk van de hand gewezen (l).

1744

Men no
digt 'er
de Staaten
toe.

De

(g) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 446.*(h) *R. ROLT Represent. of the late War Vol. III. p. 283.*(i) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 449.*(k) *Resol. Holl. 19 Sept. 1744. bl. 659.*(l) *ROUSSET, Tom. XVIII. p. 452.*

1744.

Midde-
len, door
de Konin-
ginne van
Hongarye
en derzel-
ver Bond-
genooten,
in 't werk
gefeld,
tegen 't
Verbond
van Frank-
fort.

De Overeenkomst van Frankfort was zo dra niet geflooten, of de Koningin van Hongarye en haare Bondgenooten zagen om, naar middel, om het nadeel, welk zy 'er uit voorfpelden, te voorkomen. Men hadt zig, reeds in Grasmaand, verbonden met den Keurvorst van Mentz, wien onderftand beloofd werdt, in geld. De Keurvorst van Keulen, Broeder des Keizers, niet gezind om in 't Verbond van Frankfort te treden, floot een diergelyk Verdrag, met Groot-Britanje ende Staaten: welk, op den elfden van Hooimaand, in den Haage, getekend werdt. Midlerwyl, hadt de Koningin, te Mentz, eene Akte doen te boek stellen, in de Registers van 't Duitfche Ryk, waarby zy de verkiezing des Keizers onwettig verklaard hadt; welke gewigtige ftap den Keizer, het Franfche Hof en de Bondgenooten der Frankfortfche vereeniging in 't vermoeden fcheen te brengen, dat men den Keizer zocht te doen ontzetten van zyne waardigheid, enden Groot-Hertog van Toskane, met dezelve, te doen bekleeden. Men zocht zig, hierom, te wapenen tegen zulk een' toelag (*m*). Men handelde, aan 't Franfche Hof, om een Leger Franfchen over den Ryn in Duitschland te doen komen, tot dekking, zo men voorgaf, van de Hertogdommen Gulik, Berg en Kleeve, den Keurvorften van de Palts en van Brandenburg, Bondgenooten des Keizers, toebehoorende (*n*). Tufchen de Oostenrykfche troepen, die onder Prinfe Karel aan den Opper-Ryn

(*m*) Memoir. pour l'Hift. de l'Europe, Tom. II. p. 95 — 108.

(*n*) Memoir. Tom. II. p. 110.

Ryn lagen , en de Keizerlyke bezetting van Philipsburg , welke men meende , dat den overtocht der Franschen dagt te begunstigen , waren in 't begin van Zomermaand , eenige vyandelikheden voorgevallen , die de Keizer hield te stryden met het Verdrag van onzydigheid , te Neder-Schönfeld getroffen , en waarover hy ernstelyk klaagde door 't gantsche Ryk , en aan de voornaamste Hoven. Doch het Weener-Hof verdedigde zig , tegen deeze klagten (o) , die of ingang vonden , of niet , naar dat men zig voor de eene of voor de andere zyde , verklaard hadt. De Koningin van Hongarye liet , ondertusfchen , niet af , aan te houden by de Staaten , dat men haar met alle magt ondersteunde (p).

Het Fransche Leger , onder den *Maarschalk* XVII: *de Coigny* , stondt , ten deezen tyde , nog , aan Het Oostenryk-tenryk-fche Le-ger , onder Prinse Karel van Lotharingen , trekt over den Rynstroom.

de linker zyde des Rynstrooms , tusfchen Gernersheim en Oppenheim , uitgestrekt ; houdende den oever zo sterk bezet , dat men den overtocht der Oostenrykfchen , onder Prinse Karel , voor genoegzaam onmogelyk aanzag. Het Oostenrykfche Leger hadt zig nedergeflaagen by Heilbron , tusfchen den Nekker en den Ryn ; doch veranderde , eerlang , meer dan eens , van legerftede , besteedende veel tyds , met heen en wedertrekken , om de plaats of plaatsfen , daar men den overtocht dagt te waagen , te beter bedekt te houden voor den vyand (q). Eindelyk , verdeelde Prins Karel zyn Leger , welk op meer dan negentigduizend man be-

(o) *Poiez ROUSSET* Recueil , Tom. XVIII p. 382 , 390 , 426.

(p) *Relol. Holl.* 24 Juny . 2^e July 1744. H. 402 , 505.

(q) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europe* , tom. II. p. 111.

1744.

begroot werdt, op vyftien byzondere Posten, tusfchen Filipsburg en Mentz, eene uitgeftektheid van twintig mylen. Hy hadt, reeds te vooren, eenige Eilandjes in den Ryn bemagtigd en verfterkt: een, onder anderen, *Heron* genaamd, daar de froom, naar den vyandyken oever, eng, en dikwils waadbaar was: en hier verwagttten de Franschen den overtogt. De *Coigny*, hieldt'er zig zo van verzekerd, dat hy'er den Graave van Sekkendorf, die de Keizerlyke troepen gebodt, insgelyks, van overtuigde. Ook bewoog hy deezen, om by Filipsburg over den Ryn te trekken, en de Linien aan de Queich en de Lauter te bezetten. De Kolonel *Mentzel*, een wakker Krygsman, die 't Eilandje *Heron* inhadt, bestondt, inderdaad, op den zevenentwintigften van Zomermaand, den froom te peilen, tergende, zo men wil, terwyl hy hiermede bezig was, den vyand met fmaadelyke woorden. Doch 't leedt niet lang, of hy werdt, van den oever, in den onderbuik gefchooten, en overleedt, den volgenden dag, aan de wonde (r). Doch de Generaal *Nadasti* hadt, midlerwyl, den Ryn gepeild by Schrek, vier mylen boven Filipsburg, alwaar de kragt van 't afloopend water ook door eenige Eilandjes gebroken wordt. En deeze plaats hadt Prins Karel verkooren tot den overtogt. Tusfchen den eerften en tweeden van Hooimaand, deedt zyne Hoogheid de troepen, die te Stokstad, te Katsch, te Ladenburg en daaromtrent lagen, zonder tenten en pakkaadje, derwaards trekken. De Generaal *Nadas*

(r) Memoir. Tom. II. n. 116.

dasti en de Kolonel *Trenk* hadden 't bevel van den overtocht. De Pandouren en Husfaaren werden eerst overgezet in schuiten, aan eenen oord, die, door de Keizerlyke Regementen van Taxis en van de Granadiers te paarde, bewaard werdt. Doch deezen werden haast genoodzaakt te wyken, alzo *Trenk*, die, met de eersten, overgegaan was, geduurigen toevoer kreeg van manschap. Midlerwyl, hadt men eene brug geslaagen over den stroom, en op den tweeden, derden en vierden, raakte een groot deel van 't Leger behouden over. Het Keizerlyk Leger, dat tusfchen Rynzabern en Lauterburg uitgestrekt gelegen hadt, was, ondertusfchen, naar de grenzen van de Elzas geweeken. De Franfche Krygsmagt was naar boven toe samengetrokken, zorgdraagende, dat zy niet tusfchen twee vuuren geraakte, alzo de Generaal *Beraklaw*, terftond, na haaren optocht, te Weifenauw by Mentz, over den Ryn gezet was. Nadasti maakte zig, op den vierden, al meester van Lauterburg, by verdrag. Des anderendaags, bemagtigde hy Weisenburg. De Linien, by beide deeze Steden, werden ook overweldigd, niet zonder verlies van de eene en andere zyde (s).

De tyding van den onverwagten overtocht van 't Oostenryksche Leger verwekte, alomme, verwondering: en vreugde of verslaagenheid, naar dat elk gezind was. De Koning van Frankryk kreeg ze te Duinkerken, in 't midden zyner veroveringen van de Barriere-Plaatsen der Staaten. Men wil, dat hy ze, in 't eerst,

VOOR

Uitwerking van
deezen
overtocht
op de
Krygsbe-
weegin-
gen in
Vlaander-
ren.

(s) Uit versch. gedrukte Verhaalen.

1744. voor verdigt hielt. Doch, door bode op bode, van derzelve zekerheid overtuigd, besloot hy, zig, in perfoon, naar den Rynkant te be-geeven. Ook zondt hy een gedeelte van zyn Leger, welk in Vlaanderen lag, derwaards, laattende het overig gedeelte, onder 't opperbevel des Maarfchalks van Saxen, aan de Leije blyven: alwaar de Maarfchalk zig vast ver-fchanste, zonder het gantsche jaar, iet meer te onderneemen. Het vereenigd Leger, welk op omtrent tagtigduizend man berekend werdt, toog, op 't einde van Hooimaand, omtrent Oudenaarden, over de Schelde. De Hertog van Aremberg hadt 'er het opperbevel over. Wade gebodt over de Engelsche, en Graaf Maurits van Nassau over de Staatfche hulp-troepen. Het floeg den weg op naar Fransch Vlaanderen, en legerde zig, op den agtften van Oogstmaand, by Cifoing, daar het Fransche Leger, in 't begin van den veldtogt, ge-ftaan hadt. De Maarfchalk van Saxen hielt zig in zyn voordeel. Men raakte niet handgemeen: 't zy dat de Maarfchalk, weetende dat het vereenigd Leger, het zyne, in getal, verre te boven ging, den fryd niet zocht; 't zy dat de Staatfche hulptruppen geen last hadden, om de Franschen aan te tasten. Het vereenigd Leger kwam, eerlang, tot op een half uur van Rysfel. 't Gemeen verwagte toen 't beleg van deeze Stád. Doch de veldtogt liep ten einde, zonder dat 'er iet uitgevoerd werdt, dan dat men de Kasfelrye van Rysfel, Douai en Orchies tot het opbrengen van brandfchattingen noodzaakte. Ook stroopten verscheiden Partyen in Pikardye, in Fransch Henegouwen, en

Het vereenigd Leger aldaar troeft de Franschen bodem.

en tot in 't Kamerykfche. Het vereenigd Leger bleef, by Rysfel, leggen, tot op 't einde van Herfstmaand, waarna het naar Doornik toog. Voor 't einde van Wynmaand, betrok het de Winterlegeringen. De Franschen ruimen Kortryk, na dat zy de aarden werken, die zy, van nieuws, om de Plaats hadden opgeworpen, wederom geflegt hadden (1). Ook deeden ze de Vestingwerken van Meenen springen.

De overtocht van Prins Karel over den Rynstroom, hadt den voortgang der Fransche wapenen in de Oostenrykfche Nederlanden gefluit, en zou, waarfchynlyk, gewigtiger gevolgen gehad hebben, zo niet de ftap, dien de Koning van Pruiffen, kort na deezen overtocht, deede, den ftaat der zaaken t'eenemaal hadt doen veranderen van gedaante. Hy befloot, naamlyk, in 't begin van Oogstmaand, een aanzienlyk Leger, onder den naam van Keizerlyke Hulptroepen, te doen optrekken naar Boheeme. Ten zelfden tyde, liet het Hof van Berlyn eene verklaring uitgaan, waarin reden gegeven werdt van 's Konings befluit. Zy werdt ook aan andere Hoven verfpread, en behelsde „ dat de Koning niet „ langer hadt konnen zien, dat Duitschland „ ontrust, de eer van 't hoofd des Ryks gekrenkt, en de Duitfche Vryheid aan band „ gelegd werdt, door het Weener-Hof. „ Duitschland was overftroomd geworden, „ door vreemde troepen, die heen en weder „ getrokken waren, zonder daartoe, volgens

XVIII.
De Koning van Pruiffen befluit, den Keizer, met hulptroepen, te onderftennen.

1744

(1) R. ROUR Repref. of the late War Vol. III. p. 282-286.

1744.

„ gewoonte , verlof verzogt te hebben. De
 „ Koningin van Hongarye hadt Verbonden ge-
 „ flooten , waarby zy zekere Mogendheden ,
 „ die haar sterk ondersteund hadden , schade-
 „ loos hadt gesteld uit Ryks-Leenen , of door
 „ toezegging van zekere Bisdommen. Haare
 „ Veldoversten hadden Rykssteden willen in-
 „ neemen ; haare Staatsdienaars hadden Keur-
 „ vorsten gedreigd ; de Keizerlyke troepen ,
 „ waren , onder 't geschut van onzydige Ryks-
 „ Steden , aangetast , en 's Keizers verkiezing
 „ was onwettig verklaard ; door welk laatste ,
 „ niet zo zeer de Keizer , als de Keurvorsten ,
 „ die hem verkooren hadden , gehoond wa-
 „ ren. De Koning hadt niets uitstaande met
 „ de Koninginne van Hongarye. Hy eisch-
 „ te niets van haar. Hy tradt slegts , als hel-
 „ per , in eenen oorlog , dien zy begon te
 „ verwekken in Duitschland. Hy hadt , voor-
 „ heen , den weg van onderhandeling inge-
 „ slaagen , tot herstelling der Vrede. De Kei-
 „ zer hadt , om hiertoe te geraaken , van alle
 „ zyne eischen op de Oostenryksche nalaa-
 „ tenschap willen afstaan , zo men hem Beie-
 „ ren te rug gawe. Doch het Groot-Britan-
 „ nische Hof hadt deeze aanbieding van de
 „ hand gewezen. De Koning hadt , daarna ,
 „ zyne bemiddeling , te gelyk met die des
 „ Ryks , den Zee- Mogendheden aangeboo-
 „ den. Maar de Staaten der Vereenigde Ne-
 „ derlanden , bespeurende . hoe veel tegenstand
 „ zy by de Hoven van Weenen en Londen
 „ ontmoeten zouden , hadden ze , duidelyk
 „ genoeg , geweigerd. De Verdedigers der
 „ Duitsche Vryheid leefden egter nog ; gelyk
 „ men

„ men aan 't Verbond van Frankfort zien kon. 1744.
 „ De Koning was in dit Verbond getreden. Hy
 „ begeerde niets voor zig zelve; maar vatte
 „ alleen de wapenen op, om de Vryheid aan
 „ Duitschland, de agtbaarheid aan den Keizer,
 „ en de rust aan Europa weder te geeven (u).
 „ 's Konings verklaring, die, van den kant van
 „ 't Weener-Hof, niet onbeantwoord bleef (v),
 „ werd, eerlang, van eene diergelyke van wege
 „ den Keizer gevolgd (w). Doch 't bleef by
 „ geene schriftelyke Verklaring. De Koning
 „ van Pruissen vertrok, in 't midden van Oogst-
 „ maand, van Berlyn, om zig aan 't hoofd zyns
 „ Legers te stellen, welk, door Saxon naar Bohe-
 „ me trok, en, op den derden van Herfstmaand,
 „ de Stad Praag berende (x).

Midlerwyl, hadt het Weener-Hof zo dra
 geene kennis gekreegen van den optogt des
 Konings van Pruissen; of Prins Karel kreeg last
 om over den Ryn te rug te keeren, en Bo-
 heeme te komen beschermen. Hy deedt het,
 met verlies van slegts driehonderd man, tus-
 schen den drie-entwintigsten en vierentwintig-
 sten van Oogstmaand. Zyn hertogt bevryd-
 de de Elzas en Lotharingen van de vrees voor
 zyne overmagt. Doch Praag gaf zig over, by
 verdrag, den zestienden van Herfstmaand. De
 bezetting bleef krygsgevangen. De Pruis-
 sche hulptroepen zetteden hunne overwinning
 voort, langs de Moldau, van zins om zig, by
 Budweis, of Pisek, te vereenigen met de Kei-
 zer-

Prins Ka-
 rel trekt
 te rug
 over den
 Ryn.

(u) *Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 456, 463, 469.*

(v) *Le même, p. 461 & suiv.*

(w) *Le même, p. 416.*

(x) *Mémoire pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 145.*

1744. zerschen , die vast bezig waren , met het heroveren van Beieren : 't welk Prins Karel gelegenheid gaf , om , door Valt-Munchen , in Boheeme te dringen. Hy werdt gevolgd , door een' aanzienlyken hoop Saxifche hulptroepen.

Dryft het
Pruisfifch
Leger uit
Boheeme.

Herwint
Opper-
Silezie.

De Koning van Pruiffen befloot , hierop , te rug te trekken over de Moldau , zyne gewonen' Plaatsen in Boheeme , en Praag zelf verlaatende voor 't einde van Slagtmaand. Prins Karel , federt , met de Saxifche troepen vereenigd , vervolgde de Pruisfifchen , tot over de Elve , tot door 't Graaffchap Glatz , en tot in Silezie. Het Pruisfifch Leger was , op deezen lastigen en gevaarlyken hertogt , door verloop , ziekte en gebrek , geweldiglyk gefmolten. 't Viel Prinfe Karel , derhalve , niet moeilyk , gantsch Opper-Silezie te heroveren. Midlerwyl , hadt de Keizer eene Schans te Wilshoven opgeworpen , by welke hy eene brug deedt leggen over den Donauw ; waarna hy zig naar Munchen begaf , werwaards hy , eerlang , de Keizerin en zynen Hofftoet ontboodt (y). Na 't wederinneemen van Praag , befloot de Koningin van Hongarye en Boheeme , de Jooden , die , zo men wil , by haar , bedraagen waren , dat zy de Pruisfifchen , onlangs , te zeer begunftigd hadden , uit Praag en uit gantsch Boheeme te doen vertrekken ; doch , op ernfte voorfpraak des Konings van Groot-Britanje en der Staaten , werdt het bevel hiertoe , welk reeds afgegaan was , by voorraad , wederom ingetrokken (z).

Zo-

(y) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 145 — 163 en andere Verhaalen.

(z) Europ. Merc. Jan. — July 1745. bl. 50, 89, 128, 147. July — Dec. 1745. bl. 49.

Zodanig een' uitflag hadt de optogt der Keizerfchen en Pruiſiſchen in dit jaar. Het Franſche Leger onder den Maarfchalk de Coigny trok 'er 't meeste voordeel uit. Het toog, zo dra Prins Karel naar Boheeme op weg geſlaagen was, over den Rynſtroom, en floeg, in 't midden van Herſtmaand, 't beleg voor Fryburg, de hoofdſtad van Briſgau. 't Hadt naauwlyks vier weeken geduurd, toen de Koning van Frankryk, van zyne ziekte herſteld zynde, in perſoon, in 't Leger kwam. De Stad gaf zig, den zesden van Slagtmaand, over, by verdrag, volgens welk de bezetting in de Schanſen wyken moest: die egter ook, kort daarna, werden opgegeven. De Koning deedt de Veſtingwerken, ſedert, ſlegten, en begaf zig, terſtond na 't overgaan der Stad, wederom naar Parys (a). Conſtans werdt, in 's Konings naam, en Rothenburg, Villingen, Stokagh, Rynfeld en andere zwakke Plaaten hieromtrent, in den naam des Keizers, in bezit genomen: waarmede de veldtogt aan den Opper-Ryn beſlooten werdt.

1744.

Krygsbedryven
aan den
Ryn.Fryburg
veroverd
door de
Franſchen.

De oorlog in Italie was, dit jaar, wakkerlyk voortgezet. De *Prins van Lobkowitz*, die over 't Oostenrykſche Leger in den Kerkeleyken ſtaat gebodt, noodzaakte de Spaanſchen, die, onder den *Graave de Gages*, by Peſaro, verſchanst lagen, hunne Legerſtede te verlaaten, en op den Napolitaanſchen bodem te wyken. De Koning der beide Sicilien verklaarde, hierop, dat hy aftradt van 't Verdrag van Onzydigheid, te vooren geſlooten (b);

XIX.
Staat des
oorlogs
in Italie.

(a) Memoir. pour l'Hiſt. de l'Europe, Tom. I. p. 124 & ſuiv.

(b) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 367.

1744.

voegde zyn Leger by dat van den Graave de Gages, en voerde de vereenigde troepen, eerlang, wederom naar den Pauselyken bodem. Het Weener-Hof verstondt toen, dat de Koningin van Hongarye, met regt, wederom treden mogt, in't bezit van het Koningryk van Napels en Sicilie (c). De Prins van Lobkowitz kreeg bevel, om het met de wapenen aan te tasten. Hy overviel het vereenigd Leger der Spanjaarden en Napolitaanen, op den elfden van Oogstmaand, by Veletri, waar de Koning van Napels gevaar liep van gevangen te worden (d). De veldtogt liep hier, wyders, met eenige schutgevechten, ten einde. Doch het vereenigd Leger der Franschen en Spanjaarden, welk in Savoje lag, onder 't bevel van den Prins van Conti en den Infant Don Philips, was, in't begin van Grasmaand, over de Var getrokken, en hadt zig meester gemaakt van de Stad Nizza, die, door de Sardinische troepen, verlaaten was. Toen vielen ze aan op de vyandelyke Verschanfingen by Montalban en Villa Franca. Montalban werdt overweldigd. Daarna dieper doorgedrongen in Piemont, sloegen ze het beleg voor de sterke Vesting Coni, zynde Demont hun reeds in handen gevallen. Doch onaangezien het vereenigd Leger, door eenige manschap, versterkt geworden was, werdt Coni, in Wynmaand, wederom verlaaten. Oneglia en andere Plaatsen, door Don Philips in bezit genomen, waren, al eerder, ontruimd (e).

De

(c) Le même, p. 372.

(d) Vid. CASTR. BONAMICI de Rebus ad Velitr. gestis Commentarius.

(e) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom II. p. 82 — 85, 177. en andere Verhaalen.

De Koning van Sardinië hadt, reeds voor eenigen tyd, bezit genomen van 't gene hem, by 't Verdrag van Worms, in Pavia, Piacenza en daaromtrent was afgeftaan (f). De Republyk van Genua, bedugt, dat hy zig ook in 't bezit ftellen zou van het Markgraafchap en de Stad Final, welk hem zeer gelegen was, om zyn Leger, te water, te doen voorzien van krygs- en mondbehoefden, en waarop zy een gegrond regt oordeelde te hebben, uit hoofde van een Verdrag, in 't jaar 1713, met Keizer Karel den VI. geflooten (g), neigde thans tot eene Verbindtenis met Frankryk en Spanje, uit hoofde van welke, zy zig in 't bezit van Final zou mogen verzekeren. 't Verdrag werdt, kort hierop, getroffen; doch bleef geheim tot in 't volgende jaar, wanneer Genua zig openlyk voor Frankryk en Spanje verklaarde.

1744
 Genua
 helt
 naar de
 zyde van
 Frankryk
 en Span-
 je.

Tusfchen Zweeden en Deenemarke waren, federt eenigen tyd, onlusten ontftaan, die tot eenen oorlog fcheenen te zullen uitberften. De Koning van Deenemarke, Zweeden verzwakt ziende, door den oorlog met Rusland, hadt, reeds in 't jaar 1743, begeerd, dat de Hertogen van Holstein, *Peter en Adolff Fredrik*, waarvan de eerfte, onlangs, tot opvolger op den troon van Rusland, en de tweede tot opvolger op den Zweedfchen Troon, benoemd was, afftand deden van het Hertogdom Sleeswyk, waarop hy, al voorlang, geoordeeld hadt regt te hebben, en welk hy thans in bezit hadt.

Onlusten
 tusfchen
 Zweeden
 en Deenemarke.

De

(f) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 377.

(g) ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 374.

1744. De Koningen van Groot-Britanje en Pruissfen en de Staaten der Vereenigde Gewesten gaven zig veel moeite, om de gevreesde onlusten in 't Noorden te voorkomen (*h*). Doch zy slaagden niet, naar genoegen. Eindelyk, werdt 'er, in dit jaar 1744, een Verdrag getroffen, door bemiddeling van Frankryk, waarby het Verdrag van Fredriksburg van den jaare 1720 (*i*), in de voornaamste punten, gevolgd werdt (*k*).

Handeling aan het Rusfische Hof. Het Fransche Hof hadt minder invloed op het Rusfische gehad, na 't sluiten der Vrede, tusfchen Rusland en Zweeden. Zelfs was den *Markgraave de la Chetardie*, Franschen Gezant aan 't Rusfische Hof, reeds te vooren, het Ryk ontzeid. De Keizerin was ook getreden in het Verdrag van Breslau van den jaare 1742 (*l*). De Koning van Groot-Britanje zondt, in de Lente deezer jaars, eenen buitengewoonen Gezant naar Rusland, om over een Verbond te handelen. Ook beslooten de Staaten, in 't najaar, den Heer Daniel de Dieu, thans Schout van Amsterdam, die, ten tyde der Keizerinne Anna, nog eens, aan 't Rusfische Hof gezonden geweest was (*m*), wederom, in buitengewoone Ambassade, derwaards te zenden (*n*). Doch daar verliep nog een geruime tyd, eer zyne handeling, en die des Engelschen Gezants haar beslag kreegen.

In

(*h*) Zie de Memor. in de Europ. Merc. July — Dec. 1743. bl. 207 enz.

(*i*) Zie XVIII. Deel, bl. 194.

(*k*) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 177.

(*l*) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVIII. p. 44.

(*m*) Zie hier voor, bl. 28.

(*n*) Resol. Holl. 5 Nov. 1744. bl. 791. 8 Jan. 1745 bl. 34.

In 't begin van Lentemaand deezes jaars, 1744. zwol de Lekstroom, met een' sterken zuidwesten wind, zo hoog, dat'er, op den elfden, by Leksmoede, een gat in den dyk brak, waardoor eerst de vyf Heeren Landen, en daarna ook de Alblasferwaard onderliepen. In Gelderland en in Overysfel, bezweeken de dykaadjen ook op verscheiden' plaatsen: doch de schade was, op verre na, zo groot niet, als die, omtrent den aanvang des jaars 1741, geleeden was. In 't begin deezes jaars 1744, hadt zig, hier te Lande, een Komeet vertoond, die egter niet lang gezien werdt. Een kleiner ster van deezes soort, wier staart verscheiden' graaden korter was, was hier ook, in Oogstmaand des jaars 1743, beschouwd. Men vindt nog Luiden, doch veel minder, dan in vroeger eeuwen, die deezes verschynfels als voorboden van naderende oorlogen en andere algemeene rampen, aanmerkten.

De eerste Griffier der algemeene Staaten, Mr. François Fagel, in Slagtmaand deezes jaars verzoegt hebbende van dit zwaarwigtig Ampt, welk hy, tot in eenen hoogen ouderdom, bekleed hadt, ontslaagen te worden (o), werdt, door zynen Neeve, den tweeden Griffier, Mr. Hendrik Fagel, opgevolgd. De Pensionaris van Haarlem, Mr. Jakob Gillis, werdt toen tot tweeden Griffier aangesteld. De Oud-Griffier overleedt, omtrent twee jaaren hierna, op den vierden van Wynmaand des jaars 1746. Zes Gewesten hadden den Raadpensionaris van der Helm sterk gedrongen, om 't Ampt van Griffier, na den afstand van den Oud-

1744.
XX.
Doorbraak in den Lekdyk.

Komeeten.

De Griffier Fagel legt zyn ampt neder.

(o) Resol. Holl. 24 Nov, 1744. bl. 355.

1744. Oud Griffier te aanvaarden. Ook scheen hy 'er zeer toe te neigen. Doch de Leden van Holland hadden hem overgehaald, om in zynen dienst als Raadpensionaris te volharden (p).

XXI. In den toestand der zaaken van Oostfriesland was, dit jaar, merkelyke verandering gekomen, en naardemaal zy mogelyk de laatste zal zyn, waarby onze Staat byzonder belang heeft; agten wy, die, in den loop onzer Vaderlandſche geschiedenisfen, van tyd tot tyd, ſchetswyze, hebben aangetekend, wat 'er, in dit nabuurig Gewest, merkwaardigs is voorgevallen, niet ondienſtig, hier, gelyk als ten besluite van de Oostfriesche geschiedenisfen, waarin onze Staat gemengd geweest is, eenigszins omſtandiglyk, aan te tekenen, wat 'er, omtrent deezen tyd, in dit aloud Vorstendom, gebeurd zy.

Wy hebben, ter zyner plaatſe, gemeld (q), dat de Staaten der Vereenigde Gewesten niet in 't Weener-Verdrag van den jaare 1731 hadden willen treden, voor dat Keizer Karel de VI. zig verbonden hadt, om de Oostfriesche geschillen, tusſchen den Vorst en de Stenden, af te doen, op eenen voet, waarover men, in 't volgende jaar, onderling, overeenkwam. De Staaten ſtonden 'er, ſedert, ſterk op, dat alles wat, tegen de zogenaamde wederhoorigen, beſlooten was, te niet gedaan werd; gelyk de Graaf van Sinzendorff, Keizerlyke Gezant in den Haage, hun, zo zy verklaarden, mondeling beloofd hadt (r), eer zy de ſchriftelyke Ver-

(p) Refol. Holl. 3, 4, 8 Dec. 1744. bl. 879, 881, 884.

(q) Hier voor, bl. 73.

(r) Refol. Gener. 3 Sept. 1740. *Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XVII. p. 334.*

Aanleiding tot het Verhaal van de verandering der Regeeringe over Oostfriesland.

Staat der geschillen aldaar, na 't jaar 1732.

Mr FRANÇOIS FAGEL,
Griffier vande Hoogmogende Heeren
Staaten Generaal der Vereen: Nederlanden.

A. Schoeman del. naar de Origin. Schilderij by den Heer Griffier Fagel.

J. Houbraken fecit.

Verklaaring, die, by 't Weener-Verdrag, gevoegd werdt, wilden aanneemen. Doch 't Keizerlyke Hof hadt hier geene ooren naar. De Oostfriesche geschillen bleeven, derhalve, onafgedaan. De Staaten beslooten, in 't jaar 1737, wederom tot eene bezending naar Oostfriesland, en de Heer Cornelis Hop, Oud-Schepen en Raad der Stad Amsterdam, en voorheen Ambassadeur van den Staat in Frankryk, werdt, door Holland, benoemd tot deeze bezending (s). De Keizer en de Koning van Groot-Britanje hadden verklaard, dat de bezending hun aangenaam zyn zou. Doch de Vorst gaf regt het tegendeel te kennen (t). Zy hadt, derhalve, geenen voortgang. De Keizer nam, in 't jaar 1738, een besluit op 't vereffenen der geschillen, welk, naar 't oordeel der Staaten, niet overeenkwam met het gene hun, by de voorgige Verklaringen, beloofd was (u). Ook werdt het niet ter uitvoeringe gebracht. De zaaken bleeven in deezen verwarden staat tot op 's Keizers dood, die de verwarring onherstelbaar scheen te zullen maaken. Zyn opvolger, Karel de VII, hieldt zig niet verbonden aan 't Weener-Verdrag, en aan 't gene daarby verklaard was; en de Koningin van Hongarye hadt geen gezag in Oostfriesland. Ook gedoogden de tegenwoordige algemeener onlusten niet, dat men, by 't Keizerlyk Hof, op 't afdoen der Oostfriesche geschillen aanhield. Alles bleef dan onvereffend.

Doch

1744:

(s) Resol. Holl. 20 July 1737. bl. 400.

(t) Resol. Gener. 20 April, 24 Juny, 24 Aug. 5 Sept. 1737. bl. 211, 339, 447, 494.

(u) Zie Europ. Merc. July — Dec. 1738. bl. 55.

1744. Doch, het overlyden van den regeerenden Vorst, *Karel Edzard*, welk, op den zesentwintigsten van Bloei maand deezes jaars, voorviel, deedt den staat der Oostfriesche zaaken t'eenemaal veranderen van gedaante. Hy liet noch kind, noch broeder, noch zuster na. Alleenlyk, was van het Vorstelyk Huis van Oostfriesland nog in 't leeven *Christina Louisa*, Kleindogter van *Edzard Ferdinand*, Graaf van Oostfriesland, en Broeder des Overgrootvaders van den jongst overleeden Vorst. Zy was onder de Voogdyschap der algemeene Staaten geweest, die haar hadden uitgehuwelykt aan *Joan Lodewyk*, Graave van *Wiedrunkel*, wien zy Zoonen gebaar hadt. Ook leefde uit dit zelfde Huis *Maria Ernestina*, Graavin van *Rietberg*, en Gemaalin van *Maximiliaan Ulrich*, Graave van *Kaunitz*, die, in Herfstmaand deezes jaars, overleedt, en Zoonen naliet, by deezze zyne Gemaalinne, eene Agter-Kleindogter van *Jan*, jonger Zoon van *Edzard den II*, Graave van Oostfriesland, verwekt. De jonge Graaven van *Wiedrunkel* dedden eenige poogingen, om aan 't bezit van Oostfriesland te geraaken. Doch daar waren andere en magtiger Mededingers naar dit Vorstendom, voor welken zy agterstaan moesten (y). De Koning van Pruisen, Keurvorst van Brandenburg, voerde reeds, sedert het jaar 1732, den titel en wapens van Oostfriesland, zig grondende op een Verdrag, in 't jaar 1694, tuschen Keizer Leopold en den Keurvorst *Fredrik*, die, naderhand, de eerste Koning van Pruis-

De Vorst
Karel
Edzard
sterft.

De Koning van
Pruisen
stelt zig
in 't bezit
van 't Vorstendom.

(y) *Volgen Rousset Recueil, Tom. XIX. p. 1, 2.*

Pruisfen werdt, geslooten; by welk Verdrag, de Keizer beloofde, het Keurhuis van Brandenburg met Oostfriesland te zullen beleenen, wanneer het manlyk oir der tegenwoordige Vorsten, t'eenigen tyde, uitsterven mogt. De Vorsten van Oostfriesland hadden egter, dikwils, en nog laatstelyk in 't jaar 1739, hier tegen *geprotesteerd* (w); zonder dat de Koningen van Pruisfen zig daaraan gekreund hadden. Ook was Karel Edzard niet zo dra overleeden, of de tegenwoordige Koning, Fredrik de III, werdt van verscheiden' Mogendheden, en onder anderen van de Staaten der Vereenigde Gewesten, voor Vorst van Oostfriesland erkend. Hy zondt, eerlang, Gemagtigden naar Aurik, die, op den drie-entwintigsten van Hooimaand, de hulde, in 's Konings naam, ontvingen. Zy waren verzeld of voorgegaan geweest van een' aanzienlyken hoop Pruisfisch Krygsvolk, welk sedert ten deele in Embden, ten deele in Aurik gelegd werdt (x).

De Staaten der Vereenigde Gewesten hadden, gelyk van ouds, nog bezetting in Embden en in Lieroord. Doch de Koning van Pruisfen was zo dra niet tot Vorst van Oostfriesland ingehuldigd, of hy deedt hun, door zynen buitengewoonen Gezant, den *Graave van Podewils*, verzoeken „ dat zy hun Krygsvolk geliefden te rug te ontbieden, uit de „ twee genoemde Plaatsen, mids hy hun verzekering gawe, voor de voldoening der penningen, welken men, hier te Lande, aan „ Oost-

1744.
Hy handelt met de Staaten over 't ontrentmen der Vestingen in Embden en Lieroord.

(w) Zie Europ. Mercur. Jan. — Juny 1739. bl. 122.

(x) Zie Europ. Mercur. July — Dec. 1744. bl. 85, 98.

1744. „ Oostfriesland verstrekt hadt. ” De Staaten benoemden, terstond, Gemagtigden, om met den Pruisfischen Gezant in onderhandeling te treden ; die hem , den dertigsten van Hooimaand , voorfloegen , dat men 't gene wederzyds openstondt , zou kunnen vereffenen op deezen voet : „ Dat de Koning van Pruisen „ den Staaten verzekering geeven zou , voor „ het geregeld voldoen van de Intresten en „ Hoofdsommen der penningen , hier te Lande , verstrekt aan den Vorst en Stenden van „ Oostfriesland , en aan de Stad Embden. Dat „ de schuld der Stenden , tegenwoordig , bestondt , *vooreerst* , in veertigduizend guldens , die nog onbetaald gebleeven waren van de zesmaalhonderdduizend guldens , in 't jaar 1720 geligt. *Ten tweeden* , in vyfmaalhonderd zevententagtigduizend en vyfhonderd guldens , zynde het onbetaalde van zesmaalhonderdduizend guldens , geligt in de jaaren 1721 , 1722 en 1723 , en waarvoor eenige byzondere inkomsten verbonden waren : waarby , volgens eene overeenkomst van den jaare 1740 , nog was gevoegd 't geen van de verpagte middelen , over 't Land van Embden , Lieroord en Norden , inkwam , zo ver het meer beliep , dan 't geen men tot voldoening der eerstgemelde veertigduizend guldens , daar 't byzonderlyk voor verbonden was , noodig hebben zou : welke schikking men begeerde , dat zyne Majesteit nader bekrachtigde , gedoogende , dat de inkomsten deezer verpagte middelen , door Ontvangers , by hunne Hoog-Mogendheden gesteld , werden ingevorderd ;

Begroo-
ting der
penning-
gen , hier
te Lande,
aan Oost-
friesland
verstrekt.

„ ge-

„ gelyk tot nog toe gefchied was. Dat de Stad 1744
 „ Embden aan den Staat en aan byzondere Per-
 „ foonen fchuldig was, *vooreerst*, vyfmaalhon-
 „ derdduizend guldens, waarop zy jaarlyks
 „ vyf ten honderd moest betaald hebben: 't
 „ welk, zo ver men wist, maar eens gefchied
 „ was, zo dat 'er, meende men, nog vier-
 „ honderd vyfenzeventigduizend guldens zou-
 „ den te betaalen zyn, die men vertrouwde,
 „ dat de Stad, voortaan, nevens de Intres-
 „ ten, jaarlyks, by gedeelten, zou afleggen.
 „ *Ten tweeden*, in eene fomme van vyfentwin-
 „ tigduizend guldens, die der Stad, in 't jaar
 „ 1740, vergund werdt te mogen opneemen;
 „ hoewel men niet wist, of zy 't gedaan hadt.
 „ *Ten derden*, in eene fomme van twee-ender-
 „ tigduizend agthonderd en vyftig guldens, in
 „ de jaaren 1728, 1730, 1732 en 1734, aan
 „ de Stad verftrekt, waarop tot nog toe geen
 „ Intrest betaald was; doch men vertrouwde,
 „ dat 'er, voortaan, twee jaaren Intrest, ie-
 „ der jaar, betaald, en dat de hoofdfommen
 „ wederom gegeven zouden worden. Dat de
 „ fchuld van den Vorst van Oostfriesland be-
 „ ftondt in de volgende fommen: *vooreerst*, in
 „ twintigduizend guldens, die nog onbetaald
 „ waren van honderd vyfentwintigduizend gul-
 „ dens, in 't jaar 1705 geligt. *Ten twceden*, in
 „ honderd en twintigduizend guldens, zynde
 „ het onbetaalde van honderdvyfentwintigdui-
 „ zend guldens, in 't jaar 1717 opgenomen: en
 „ *ten derden*, in tweehonderdduizend guldens,
 „ verftrekt in 't jaar 1724: voor alle welke
 „ fommen, de Heerlykheden Ezens, Stedes-
 „ dorp en Witmond, met derzelve inkomsten,
 „ XIX. DEEL. Hh „ W3-

1744. „ waren verbonden. Doch men wist niet, of
 „ deze Heerlykheden, thans, in 's Konings
 „ of in eens anders magt waren. In 't eerste
 „ geval, zou zyne Majesteit zig verbinden,
 „ voor 't voldoen deezer schuld met de In-
 „ trest; en in het tweede geval, zou hy den
 „ bezitter, zo ver dezelve van hem afhing,
 „ daar toe verplichten. Dat de Staaten, daar-
 „ entegen, twee maanden, na dat hun dee-
 „ ze verzekering gegeven ware, hunne be-
 „ zetting trekken zouden uit Embden en Lier-
 „ oord, doende, midlerwyl, het geschut en
 „ de krygsbehoeften, welken hun toebehoor-
 „ den, van daar vervoeren. Dat, eindelyk, de
 „ zaaken tusfchen deezen Staat en Oostfries-
 „ land, wederzyds, zouden gelaaten worden
 „ op den ouden voet.”

De Ko- De Graaf van Podewils keerde, met dee-
 ning be- zen voorflag, naar Berlyn, om 'er den Ko-
 willigt in ning, zynen Meester, kennis van te geven.
 den voor- En binnen weinige weken, ontvingen de
 slag der Staaten antwoord „ dat de Koning het Ont-
 Staaten. werp der Overeenkomst, zo als het lag,
 „ omhelsde; dat hy zig belastte, met alle
 „ de beloften en verbindtenisfen, die 'er in
 „ gevonden werden, opzigtelyk op de som-
 „ men, welken de overleeden' Vorsten van
 „ Oostfriesland, de Stenden deezes Lands en
 „ de Stad Embden aan de onderzaaten van
 „ hunne Hoog - Mogendheden schuldig wa-
 „ ren; mids zy, binnen den bestemden tyd,
 „ de bezettingen, die zy, tot hiertoe, in
 „ Embden en Lieroord gehouden hadden,
 „ uit deeze Plaatsen, deden vertrekken.”
 Ook gaven de Staaten hiertoe last, voor 't ein-
 de

de van Oogstmaand, zig verlaatende op 'sKonings verklaring (y). En op deeze wyze, werden Embden en Lieroord ontledigd van Staatsche bezetting, die 'er omtrent anderhalve eeuw in gelegen hadt. De Koning van Pruissen stelde, terstond, Gemagtigden aan, om de Vorstelyke schulden te onderzoeken (z), en schein, allenthalve, zyn werk te zullen maaken van 't voldoen der aangegaane verbindtenisfe.

Zo stondt het met de zaaken van Oostfriesland, toen Koning Fredrik de III. den togt ondernam naar Boheeme, die 't Weener-Hof en deszelfs Bondgenooten ten hoogsten onaangenaam was. En 't liep niet langer dan tot den tienden van Herfstmaand aan (a), toen de Koning van Groot-Britanje, als Hertog van Brunswyk-Lunenburg, op den Ryksdag te Frankfort, deedt beweeran „ dat hy, uit hoof-

„ de van een Verdrag van Erf broederschap
„ tusfchen zynen Voorzaat, *Ernst Augustus*
„ en *Christiaan Everhard*, Vorst van Oostfriesland,
„ in het jaar 1691, en dus voor het
„ Verdrag, tusfchen Keizer Leopold en den
„ Huize van Brandenburg, geflooten, voor
„ alle anderen, geregtigd was, tot het Vorstendom van Oostfriesland.” Te gelyk, werdt, uit zynen naame, verzogt „ dat de stem van Oostfriesland niet gerekend mogt worden, op de Ryksvergaderingen, zo lang het geschil, over het regt tot dit Vorstendom, nog niet beslegt was (b).” Doch het

Hof

(y) Resol. Gener. Vener. 21 Aug. 1744. by ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 123.

(z) Zie de Publ. in de Europ. Merc. July—Dec. 1744. bl. 212.

(a) Europ. Merc. July—Dec. 1744. bl. 205, 212.

(b) *Voitz ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 3—52.*

1744. Hof van Berlyn gaf, eerlang, een Geschrift uit, waarin beweerd werdt „ dat het Vorstendom Oostfriesland een mannelyk Ryks-Leen ware, en, derhalve, noodzaakelyk aan 't Ryk verviel, na 't affterven van 't laafte manlyk „ oir, „ waaruit beslooten werdt, dat Keizer Leopold 'er, met regt, in zulk een geval, over hadt mogen beschikken. De redenen, die 't Hof van Berlyn gebruikt hadt, werden, wat laater, in openbaaren druk, wederlegd, uit den naam des Konings van Groot-Britanje (c). Doch de Koning van Pruissen bleef in 't bezit van Oostfriesland. Zelfs werdt hy 'er, in 't volgende jaar, mede verlyd, door het Beierfche Hof, welk toen het Stedehouderschap van den Ryn wederom waarnam, zynde den Keizer overleeden. Doch deeze beslissing van het Stedehouderschap werdt, op verzoek van 't Huis van Brunswyk-Lunenburg, te niet gedaan, na dat 'er een Roomsch-Koning gekoozen was (d). 't Geschil over 't regt der twee hooge Mededingeren is, tot hiertoe, nog niet beflist geworden, in 't Ryk.

Nadere overeenkomst tuschen den Koning van Pruissen en de Staaten, over 't afdoen der Oostfriesche schulden. De Koning van Pruissen gaf zig, midlerwyl, veel moeite, om den Staaten de beloofde verzekering te bezorgen, voor de voldoening van 't gene zy van Oostfriesland te vorderen hadden. Doch men vondt de meeste zwaarigheid, om de Stenden te doen bewilligen, in het verbinden der inkomsten van het Embder-, Norder en Lierder Post-Komptoir, voor schulden, waarvoor dezelve, eertyds, niet byzonderlyk verbonden geweest waren. Ook zagen de Stenden ongaarne, dat de twee

Ontz

(c) *Volez ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 53 — 121.*

(d) *Le même, p. 121.*

Ontvangers der Staaten, die hun jaarlyks drie-
duizend guldens kostten, in 't bewind bleeven.
Met de Stad Embden, hadt men ook nog ee-
nige zwaarigheid (e). Doch de Staaten hiel-
den zig aan den Koning (f) Eindelyk, kwam
men overeen, dat de Bestierders der inkom-
sten van Oostfriesland, die, door de Stenden,
werden aangesteld, zig schriftelyk en by eede
verpligten zouden, dat zy de inkomsten, die
„ byzonderlyk verbonden waren voor de schul-
„ den van de jaaren 1721, 1722 en 1723, tot
„ geen ander einde, zouden gebruiken, dan
„ tot voldoening der gemelde schulden, met
„ de Intresten; dat zy, zo deeze inkomsten
„ meer dan vyftigduizend guldens beliepen,
„ het overschot, ten zelfden einde, zouden
„ ter hand stellen aan den algemeenen Ontvan-
„ ger van hunne Hoog-Mogendheden, aan
„ welken ook de Ontvanger der Domeinen
„ van Oostfriesland, by eede, verbonden zou-
„ zyn; dat, eindelyk, zo de gemelde inkom-
„ sten, ter gelegenheid van overstromingen
„ of andere algemeene rampen, geene vyftig-
„ duizend guldens 'sjaars mogten kunnen op-
„ brengen, zy het overschot vervullen zou-
„ den, uit de andere Pagten des Lands, en
„ byzonderlyk uit die van Lier, Embden en
„ Norden (g).” 't Liep aan tot in de Lente
des jaars 1747, eer men dus verre eens werdt.
De beëdigde Verbindtenis der Bestierderen
van de Oostfriesche inkomsten werdt den Staa-
ten toen overgeleverd. De Koning beloofde
ook, by geschrifte, dat hy de hand houden

1744.

ZOU

(e) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 130, 135, 138.*(f) *Resol. Raad van Staate, 14 Juny. 4 Oct. 1745.*(g) *Resol. Gener. 9 Decemb. 1740. Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 145 — 151.*

1744. zou aan de getrouwe uitvoering derzelve (h) En op deeze wyze , kreegen de Staaten , eindelijk , verzekering voor de voldoening van 't gene zy van Oostfriesland te vorderen hadden : 't ontbeeren van welke verzekering hun , onder anderen , zo lang , tot eene reden verstrekt hadt , om bezetting te houden in Embden en Lieroord. Het Hof van Berlyn bragt , door den tyd , de Regeering van Oostfriesland op zulk een' voet , dat 'er geene reden was , om de onlusten , tusschen den Vorst en de Stenden , waarvan nu niet meer gehoord werdt , vooreerst , wederom te zien herleeven.

XXII. De inval des Konings van Pruïssen in Boheem , en de togt der Franschen over den Ryn , om zig van de Voor-Oostenryksche Landen meester te maaken , hadden de Koningin van Hongarye wederom bewoogen , om ernstelyk aan te houden by de Staaten , op het voldoen van 't gene men , aan 't Weener - Hof , verstondt , door de Verdragen gevorderd te worden. Zy schreef hun , in Wynmaand „ dat de „ Barriere , waarin de veiligheid van hunnen „ Staat bestondt , haast overweldigd zou zyn , „ zo zy geen ernstiger middelen dan langwylyge raadpleegingen en 't afvaardigen van Gezanten in 't werk stelden , om dezelve te behouden.” Zy waarschuwde hen „ tegen den toeleg des gemeenen vyands , die , eerst „ getragt hebbende , den Koning van Groot-Britanje te onttroonen , nu den Staaten „ aanviel. Zy moesten dan niet langer draalen ; maar de wapenen aangrypen , ter hunner eigene bescherming , en ter bevordering der algemeene ruste , die , reeds voorlang ,

(h) *Voiez ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 152, 153.*

„ lang , met minder kosten en moeite , hersteld
 „ zou geweest zyn , zo men haaren goeden
 „ raad , eerder , opgevolgd hadt (*i*).” De
 Engelsche Gezant Trevor drong de Staaten
 ook sterker , tot het verklaaren van den oorlog
 aan Frankryk , hun voorhoudende , dat de
 twee maanden , by 't Verbond van den jaare
 1678 bepaald , om te raadpleegen en om de
 onlusten door onderhandeling by te leggen ,
 reeds voor lang verstreken waren (*k*). Ook
 beslooten de Staaten , eerlang , tot eene vierde
 vermeerdering der troepen van den Staat met
 twaalfduizend man , en tot het kragtiglyk
 ondersteunen der Koninginne van Hongarye.
 Doch in 't openlyk breeken met Frankryk von-
 den zy nog groote zwaarigheid. Zy merkten ,
 in 't antwoord aan de Koninginne van Hon-
 garye , aan „ dat Groot-Britanje zelf zulks
 „ niet eerst gedaan hadt ; waarom zy ver-
 „ trouwden , dat de Koningin niet vreemd vin-
 „ den zou , dat zy zig , ten minste nog eeni-
 „ gen tyd , rypelyk berieden , eer zy tot dee-
 „ zen stap kwamen.” Zy voegden 'er by „ dat
 „ zy zulks te meer vertrouwden , om dat zy
 „ niet konden zien , dat haare Majesteit , uit
 „ hunne openbaare vredebreuk met Frankryk
 „ eenige byzondere nuttigheid trekken kon :
 „ zynde zy gezind , om haar , desonaange-
 „ zien , by te staan , uit al hun vermogen. Op
 „ deezen voet , wilden zy , van nu afaan , met
 „ haare Majesteit overleggen , wat het gemeen
 „ belang eischte , dat gedaan werdt. Zy wil-
 „ den de troepen , die zy , tot hiertoe , tot on-

1744.

De Staaten ge-
 ven , in
 hun ant-
 woord ,
 reden ,
 waarom
 zy Frank-
 ryk den
 oorlog
 nog niet
 kunnen
 verklaa-
 ren.

(*i*) Zie den Brief in de Europ. Merc. July— Dec. 1744. bl. 243.

(*k*) Memoir. van 17 Aug. en 12 Octob. 1744.

1744. „ derfteuning der gemeene zaake , gefchikt
 „ hadden , daartoe nog laten dienen. Zelfs
 „ wilden zy 't getal hunner troepen vermeer-
 „ deren , zo zy gelegenheid konden vinden ,
 „ om Krygsvolk te bekomen , op redelyke
 „ voorwaarden. Zy wilden den Koning van
 „ Groot-Britanje blyven byftaan , met de Oor-
 „ logsfchepen , die zy hem reeds hadden toege-
 „ fchikt. Dit was alles , wat zy zouden kon-
 „ nen doen , al waren zy in openbaaren oor-
 „ log getreden. Zy wisten maar al te wel , dat
 „ de Krygsmagt der Koninginne , en die des
 „ Konings van Groot-Britanje , vermeerderd
 „ met die des Konings van Sardinie , en met
 „ het gene 'er de Staaten zouden kunnen by-
 „ voegen , niet haalen konden , by die der
 „ vyanden , die onlangs zeer fterk was aange-
 „ wasfen : waarom zy oordeelden , dat men
 „ ook andere Mogendheden , die der goede
 „ zaake waren toegedaan , behoorde te bewee-
 „ gen , om haare magt te voegen by die der
 „ Koninginne en derzelver Bondgenooten. Zy
 „ wilden , hiertoe , nevens haare Majesteit en
 „ den Koning van Groot-Britanje , zo wel buit-
 „ en , als in het Duitsche Ryk , ernstelyk , ar-
 „ beiden. Zy wilden ook raadpleegen , met
 „ hunne Bondgenooten , op het gebruik , welk
 „ men van de gemeene Krygsmagt behoorde
 „ te maaken , tot befcherming der Nederlan-
 „ den , alwaar zy oordeelden , dat men over-
 „ magt van volk behoorde te hebben ; het
 „ zelve ftellende onder een bekwaam en er-
 „ vaaren Legerhoofd. En fchoon zy , voor
 „ als nog , uitfelden , in openbaaren oorlog
 „ te treden , wilden zy egter , van nu af ,
 „ wel

„ wel helpen overleggen, hoe veel onderftand
 „ zy, wanneer 't hier eens toe komen mogt, 1744
 „ zouden behooren te leveren; hoewel zy,
 „ desaangaande, wel vooraf verklaaren konden,
 „ dat zy niets meer zouden kunnen doen, dan
 „ zy reeds deden. Zy vertrouwden derhalve,
 „ dat zy, hiermede, geagt zouden worden vol-
 „ daan te hebben aan alles, wat men ophen be-
 „ geerd hadt, de openbaare Vredebreuk alleen-
 „ lyk uitgenomen, die toch geene wezenlyke
 „ verandering in de zaake zelve maaken kon.
 „ Eindelyk, vermaanden zy de Koninginne,
 „ op hunne beurt, ook, tot het vermeerderen
 „ haarer Krygsmagt, naar gelang van den nood,
 „ gelyk zy, Staaten, reeds boven vermogen,
 „ gedaan hadden (1).”

Op 't einde van den Veldtogt aan den Ryn-
 kant, hadden de Franschen een Leger, onder
 den Maarfchalk de Maillebois, gezonden
 naar den Beneden-Ryn, welk zo veel onge-
 rustheid verwekte by de Bondgenooten der
 Koninginne van Hongarye, dat men, eerlang,
 besloot, eenige Oostenryksche en Engelsche
 troepen uit de Nederlanden derwaards te doen
 trekken, om 't oog te houden op de bewe-
 gingen des vyands. De Staaten voegden 'er
 agtduizend man by, onder den Luitenant-Ge-
 neraal Smisfaart. De Hertog van Aremberg
 hadt het opperbevel over dit vereenigd Leger.
 Ten zelfden tyde, zonden de Staaten den Graaf
 van Wasfenaar-Twikkelo aan den Keurvorst
 van Keulen, en den Heer *Tjeert van Aylva* naar
 eenige andere Duitsche Hoven, om dezelve
 verbonden te houden, aan de belangen van
 het

XXIII.
 Bewee-
 gingen
 aan den
 Bene-
 den-
 Ryn.

Hande-
 ling in
 Duitsch-
 land.

(1) Resol. Gener. . . . N°. 1744.

1744. het Huis van Oostenryk. De Koning van Groot-Britanje en de Staaten hadden, den vierden van Hooimaand, eene Overeenkomst getroffen met den Keurvorst van Keulen, op het aanwerven van eenige manschap, tegen eenen bepaalden onderstand. De Graaf van Wasfenaar kreeg last om op het naarkomen deezer overeenkomst aan te dringen, om eene overeenkomst op het uitleveren van wederzydsche overloopers te fluiten, en om den Keurvorst te bevestigen in zyne goede gevoelens omtrent de herstellinge der ruste in het Duitfche Ryk. Hy slaagde, in 't een en 't ander, gelukkiglyk, schoon hy naauwlyks eene maand besteedde tot het voltrekken van zynen last. De Keurvorst liet zig te ligter beweegen, om by de ontworpen' maatregelen te volharden, doordien zeker Fransche Zendeling, die, zo vermoed werdt, gezogt hadt, hem in de belangen van Frankryk over te haalen, reeds voor de aankomst des Graaven van Wasfenaar, onverrigter zaake, te rug gekeerd was. De Heer van Wasfenaar deedt in de Lente des volgenden jaars, eene tweede reize naar 't Hof van Bon, strekkende om het zelve over te haalen tot het bevorderen der Vredetusschen de Hoven van Weenen en Beieren, die eerlang getroffen werdt: en om een nieuw Verdrag op 't leveren van zeventuizend man te bewerken. Hy vertoefde toen te Bon tot in Wynmaand, en keerde vervolgens naar den Haage te rug (*m*).

*tVerbond van Warschau tusfchen De Heer Cornelis Calkoen, voor deezen Ambassadeur der Staaten by de Porte, werdt, ten zelfden einde, en te gelyk om over een

ver-

(*m*) Uit geschreeven Stukken.

verdedigend Verbond te handelen , in Wintermaand , gezonden naar 't Hof van Dresden.

't Verbond van Frankfort , schoon niemand , buiten de Vorften , die 't geflooten hadden , zig , tot hiertoe , in het zelve begeeven hadt , verwekte egter merkelyke ongerustheid onder de Bondgenooten der Koninginne van Hongarye , die geraaden vonden , de kragt van dit Verbond te breeken , door een ander , waaraan , te Dresden , gearbeid werdt. De Heer Calkoen hadt , den zevenentwintigften , voor de eerste reize , gehoor by den Koning van Poolen , die , misnoegd op het Hof van Berlyn , over den doortogt der Pruisifche manschap door Saxen zonder verlof , zig , als Keurvorst van Saxen , gereedelyk , inliet in de handeling over een Verbond met de Koninginne van Hongarye , den Koning van Groot-Britanje , en de Staaten der Vereenigde Gewesten.

Het werdt , weinige dagen laater , op den agtsten van Louwmaand des jaars 1745 , te Warschau , getekend , en is , federt , by den naam van 't *vieryoudig Verbond* , bekend geweest. In de inleiding van dit Verbond , werdt verklaard

„ dat men , met het zelve , beoogde , de rust

„ te herstellen in Europa , en in het Duitfche

„ Ryk in 't byzonder , en de trouw der Verdragen te handhaaven. ” Men beloofde elkanderen „ hiertoe eenpaarige maatregels te

„ zullen neemen , en elkanderen , in 't opvolgen derzelve , te zullen byftaan. De Koning van Poolen verbondt zig , op nieuws , tot de handhaving der Pragmatike Sanctie , op gelyke wyze , als de Koning van Groot-Britanje en de Staaten zig daartoe

„ ver-

1744.

Groot-Britanje , de Koningin van Hongarye , Keur Saxen en de Staaten wordt geflooten.

1745.

Inhoud van het zelve.

1745.

„ verbonden hadden , en waartoe , dus luidde
 „ het Verbond , het Lighaam des Duitfchen
 „ Ryks zig , inſgelyks , verpligt hadt. Hy
 „ zou ten deezen einde , Boheeme , welk reeds
 „ aangetast werdt , en de verdere Staaten der
 „ Koninginne van Hongarye , vanftonden aan ,
 „ byſpringen met een Leger van dertigduizend
 „ man. De Koning van Groot-Britanje en
 „ de Staaten verbonden zig , om , zo lang de
 „ nood zulks vereiſchen zou , den Koning van
 „ Poolen , jaarlyks , te onderſteunen met hon-
 „ derd en vyftigduizend ponden Sterlings ,
 „ waarvan Groot - Britanje honderdduizend
 „ ponden betaalen zou , en de Staaten vyftig-
 „ duizend ponden , of vyfhonderd en vyftig-
 „ duizend Hollandſche guldens. Zo dra 't ge-
 „ vaar , aan den kant van Boheeme en van 't
 „ Keurvorſtendom Saxen , over zyn zou , zou
 „ zyne Poolſche Majesteit , ter eerſter aan-
 „ maaninge , tienduizend mandoen optrekken ,
 „ te weeten , agtduizend knechten en tweedui-
 „ zend ruiters , die gebruikt zouden worden ,
 „ of in de Nederlanden , of in Duitschland ,
 „ naar dat de Koning van Groot-Britanje en
 „ de Staaten zulks , ten gemeenen nutte , zou-
 „ den geraaden vinden ; welke troepen , door
 „ den Koning van Poolen , zouden onderhou-
 „ den worden , tegen eenen onderſtand van
 „ negentigduizend ponden ſterlings in 't jaar ,
 „ te betaalen zestigduizend ponden , door den
 „ Koning van Groot-Britanje , en dertigduizend
 „ ponden , of driehonderd en dertigduizend
 „ guldens , door de Staaten. Zo de Landen
 „ des Konings van Poolen in Duitschland , ter
 „ gelegenheid van dit Verbond , mogten wor-
 „ den

„ den aangetast , beloofden de Bondgenooten 1745.
 „ hem niet alleen te zullen ondersteunen ,
 „ maar ook de wapenen niet te zullen afleg-
 „ gen , voor zy hem behoorlyke vergoeding
 „ hadden bezorgd. Zo de Voorzienigheid de
 „ vereenigde poogingen mogt zegenen , zou
 „ de Koning van Poolen zyn aandeel hebben,
 „ in de verkreegen' voordeelen : ook zou men,
 „ voor de belangen van zyn Huis , zorg draa-
 „ gen , by de aanstaande Vredehandeling.
 „ De Keizerin van alle de Rusfen en de Re-
 „ publyk en 't Koningryk van Poolen wer-
 „ den, van nu af, met naame, verzogt, om,
 „ als handelende Partyen , in dit Verdrag te
 „ willen treden , en te gelyk alle andere Kon-
 „ ningen , Keurvorfsten , Vorsten en Staaten,
 „ die de gemeene vryheid en veiligheid ter her-
 „ te namen (n).” Het Hof van Berlyn heeft
 voorgegeven , dat , by eenige geheime punten
 van dit Verbond , beraamd was „ dat de Ko-
 „ ningin van Hongarye haar regt op een ge-
 „ deelte van Silezie aan den Koning van Poo-
 „ len zou afftaan ; en dat de Koning van Groot-
 „ Britanje zyne Poolfche Majesteit in staat zou
 „ stellen , om een Leger in Poolen te onder-
 „ houden , en daardoor de Kroon erflyk te maa-
 „ ken in zyn huis.” Ook dagt men , te Ber-
 lyn , dat deeze Vorst het oog hadt op het Her-
 togdom Maagdenburg en andere Pruisfische be-
 zittingen (o). Doch van dit alles is my niets
 zekers gebleeken. Andere en zekerer berigten
 hebben my eerder overtuigd , dat de Koningin
 van Hongarye haar regt op gantsch Silezie ,
 ten

(n) *Voiez ROUSSET Recueil , Tom XVIII. p. 516.*

(o) *R. ROLT Repref. of the late War , Vol. III. p. 508, 602.*

1745. ten deezen tyde, volkomenlyk, heeft willen behouden.

XXIV. 't Viervoudig Verbond werdt zeer voordeel-
 Dood lig geoordeeld voor de Koninginne van Hon-
 van Kei- garye. Doch 't was maar weinige dagen gete-
 zer Karel kend geweest, toen 'er iet voorviel, welk den
 den VII. staat haarer zaaken nog eene gunstiger veran-
 dering scheen te belooven. Keizer Karel de
 VII. overleedt, onverwagt, te Munchen, op
 den twintigsten van Louwmaand. *Maximiliaan-
 Jozef*, zyn eenige Zoon, volgde hem op in de
 Keurvorfstelyke waardigheid van Beieren (p),
 een gedeelte van welk Hertogdom, in 't voor-
 leeden jaar, heroverd was. Doch 's Keizers
 dood gaf der Oostenryksche partye in 't Ryk
 aanleiding, om te arbeiden aan de verheffing
 van den Groot-Hertoge van Toskane tot de
 Keizerlyke waardigheid: waarvan wy den uit-
 slag welhaast zien zullen.

Staat des Midlerwyl, werdt de oorlog in Beieren voort-
 krygs, in gezet. De Oostenrykschen, onder den Gene-
 Beieren. raal *Bernklau*, Amberg in de Opper-Palts drei-
 gende met een beleg, noodzaakten de Fran-
 sche bezetting deezer Stad, de wyk te neemen
 naar 't Kasteel van Rhotenburg. Nieuwmark
 werdt, daarna, veroverd by Verdrag. Voorts,
 vielen 'er, geduurende den Winter, eenige
 schutgevegten voor, met wederzydsche scha-
 de; maar met het begin van Lentemaand, trok-
 ken de Oostenrykschen over den Inn en den
 Donauw, sloegen de Franschen en Beierschen
 by Phaffenhofen, en maakten zig meester van
 verscheiden Plaatsen (q). Midlerwyl, was de

Slag by
Phaffen-
hofen.

Ko-

(p) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 187.*

(q) *Memoir. Tom. II. p. 190—196, 221—223.*

Koningin van Hongarye met den nieuwen Keurvorst van Beieren in onderhandeling getreden over een Verdrag, zonder dat men elkanderen hadt kunnen verstaan. Doch de uitflag van 't gevegt by Phaffenhofen deedt den Keurvorst, eindelyk, besluiten. Hy voorzag ligtelyk, dat Frankryk, welks bystand hy niet ontbeeren kon, hem minder dan wylen zynen Vader zou willen ondersteunen. Ook bleek, al vroeg in 't voorjaar, dat de meeste Krygsmagt der Franschen in de Oostenryksche Nederlanden zou gebruikt worden. De Keurvorst liet zig, derhalve, beweegen, om eenige voorafgaande Punten, die, te Fuesfen, op den tweentwintigsten van Grasmaand, getekend werden, goed te keuren. De Koningin, thans in Silezie de handen vol werks hebbende aan 't bestryden van den Koning van Pruysen, besloot 'er ligtelyk toe. Zy beloofde „ den over-
 „ leeden Keurvorst voor Keizer te zullen er-
 „ kennen, en den tegenwoordigen te zullen
 „ herstellen, in 't bezit van gansch Beieren,
 „ gelyk het, voor 't jaar 1741, bezeten ge-
 „ weest was. De Keurvorst stondt, daarente-
 „ gen, af van al zyn regt op de Oostenryk-
 „ sche nalaatenschap, zo ver het streedt met
 „ de Pragmatike Sanctie: hy verklaarde, gee-
 „ nen eisch te maaken op de Voor-Oosten-
 „ ryksche Plaatsen, die thans in de magt van
 „ Frankryk waren, en hy zou de troepen, wel-
 „ ken hy daar hadt, te rug ontbieden. Hy
 „ erkende de wettigheid der Boheemsche
 „ Keurstemme, en beloofde, op de aanstaan-
 „ de verkiezinge eens Keizers, zig voor zyne
 „ Koningklyke Hoogheid, den Egtgenoot en
 „ Me-

1745

Verdrag
van
Fuesfen.

1745. „ Mederegent haarer Majesteit, te zullen ver-
 „ klaaren. Wyders, kwam men overeen, dat
 „ Ingolftad, door onzydige troepen, en Brau-
 „ nau en Schardingen, door troepen der Ko-
 „ ninginne, bewaard zouden worden, tot dat
 „ 'er een Keizer verkooren zou zyn (r).” 't
 Verdrag van Fuesfen werdt, terstond, uitge-
 voerd: de Oostenryksche troepen ruimden 't
 Keurvorstendom Beieren, voor 't grootste ge-
 deelte, en verzamelden zig, in 't Hertogdom
 Nieuwburg. De Graaf van Traun voerde ze,
 sedert, naar den Meinfroom, daar zy zig eer-
 lang vereenigden met het Leger der Bondge-
 nooten (s), welk in 't Keurvorstendom Keu-
 len gelegen hadt: gelyk wy, welhaast, zien
 zullen.

DeMaar-
 schalk de
 Bel-isle,
 wordt,
 nevens
 zynen
 Broeder,
 op den
 Bruns-
 wyk-
 schen
 bodem,
 vastge-
 houden.

De dood des Keizers, en het Verdrag van
 Fuesfen, welk 'er eerlang op volgde, bragten
 merkelyke verandering voort, in de maatre-
 gels des Konings van Frankryk. De Maar-
 schalk de Bel-Isle was, tegen 't einde des voor-
 leeden jaars, te Munchen geweest, om den
 Keizer te versterken in 't aankleeven der maat-
 regelen van Frankryk. Van hier, was hy naar
 Kasfel gereisd, om den last zyns Meesters te
 voltrekken, by Prinse Willem, die 't Land-
 graaffschap regeerde, uit den naam van zynen
 Broeder, den Koning van Zweeden; en tien-
 duizend Hessen in Franschen dienst hadt doen
 overgaan. Doch in Wintermaand, van Kasfel
 vertrekkende naar Berlyn, werdt hy, in plaats
 van door Turingen te reizen, zynen weg ge-
 no-

(r) Voyez ce Traité de Fuesfen dans les Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 212.

(s) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 309-315.

nomen hebbende over den Brunswykfchen bodem, nevens zyn' Broeder, den *Graaf van Bel-isle*, te Elbingerode, aangehouden, uit den naam van den Koning van Groot-Britanje, als Keurvorst van Hanover. Men voerde hen, den volgenden dag, naar 't Kasteel van Osterode; daar zy in hegtenis bleeven, tot dat zy, in Sprokkelmaand deezes jaars, te lande naar Stade gebragt, en in een Engelsch Konings-Jagt, welk te Kukshaven op hen wagtte, naar Engeland overgevoerd werden. Het Fransche Hof, zeer misnoegd over dit voorval, vorderde het ontslag der twee Broederen, voor welken men 't losgeld, in gevolge der geslootene Overeenkomst wegens de Krygsgevangenen, beloofde te voldoen. Doch 't liep aan, tot in Oogstmaand, eer de Koning verklaarde, dat hy ze als krygsgevangen aanmerkte. Zy werden, terstond daarna, op hun woord van eere, ontslaagen, verbindende den Maarschalk zig, om het ontslag te zullen te wege brengen van alle de Engelsche en Hanoversche krygsgevangenen in den veldslag by Fontenoi, waarvan wy, in 't volgende Boek, zullen moeten gewaagen. Ook is hy, in Frankryk terug gekeerd zynde, deeze zyne verbindtenis getrouwelyk naargekomen (*t*). Ondertusfchen, belette dit voorval het voortzetten der Fransche handelingen in Duitschland. De Keizer stelde veel gewigts in 't slaaken der twee Broederen, en schreef, terstond na dat zy gevat waren, eenen brief aan de Regeeringe van

1745:

Naar Engeland
gevoerd

Geslaakt

(*t*) See R. ROLT Represent. of the late War, Vol. II. p. 289—404.

1745.

van Hanover, om derzelve ontflag te verwerken (u). En hieruit is genoeg af te neemen, dat 'er zaaken van gewigt, tusfchen hem en den Maarfchalk de Bel-isle, gehandeld waren, en dat zyn dood merkelyke verflaagenheid moest veroorzaaken aan 't Fransche Hof. 't Verdrag van Fuesfen werdt daar ook zo kwalyk genomen, dat men 't geheellyk aan de onervaarenheid van den jongen Keurvorst, en aan 't kwaad beleid van eenigen zyner Staatsdienaaren toefchreef (y): 't welk egter alleenlyk beweest, dat de maatregels van Frankryk, door het treffen van dit Verdrag, gedeeltelyk, verydeld geworden waren.

XXV.
Krygshe-
dryven in
Silezie.

't Hof van Berlyn was niet minder te onvrede, over 't fluiten van 't Verdrag van Fuesfen. Ook zou dit Hof, welk, in den voorleeden nazomer, op 's Keizers naam, de wapenen wederom gevoerd hadt in Boheeme, na 't overlyden van Karel den VII, genoodzaakt geweest zyn, eenen anderen naam te geeven aan het voortzetten des oorlogs, zo niet de troepen der Koninginne, op 't einde des voorleeden jaars, in Opper-Silezie gevallen waren, en zig van verfcheiden' Plaatsen, te vooren, den Koning van Pruifen afgestaan, hadden meester gemaakt. De Koningin hadt, ten zelfden tyde eene Verklaaring doen verfpreden, waarby zy de Sileziërs nodigde, om zig wederom te begeeven onder haare Regeeringe. En deeze vyandelykheden kon de Koning van Pruifen aanzien, als eenen aanvallenden kryg, die hem

(u) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 143, 180-186.

(y) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II p. 305.

hem regt gaf, om zyne troepen, uit eigen hoofde, aan te voeren tegen die der Koninginne. Ook hadt de Koning zig, in Wintermaand, reeds wederom begeven naar Silezie, om zig aan 't hoofd zyns Legers te stellen. De Prins van Anhalt-Desfau toog met het zelve, op den negenden van Louwmaand, over den Neisfroom, de Oostenrykschen noodzaakende, de ingenomen' Plaatsen in Opper-Silezie wederom te verlaten. Ratibor alleen hielden ze nog in, tot in 't begin van Sprokkelmaand, wanneer de Stad zig, by Verdrag, opgeeven moest. De Oostenrykschen en Saxifchen lieten egter den toelig op Silezie niet vaaren - maar beslooten, tegen 't einde van Bloei maand, wederom derwaards te trekken. De eersten lagen, ten deezen tyde, te Konigsgratz in Boheeme; daar zy de Saxifche manschap, die, volgens het Verbond van Warschauw, by 't Leger der Koninginne moest gevoegd worden, afwagttten, om zig, met dezelve, te vereenigen, en gelykerhand in Silezie te rukken. De Koning van Pruissen, zyn Leger te Frankenstein, aan de grenzen van 't Graafschap Glatz, byeengetrokken hebbende, terwyl het vereenigd Leger, onder Prinse Karel van Lotharingen, tot aan Landshut, doorgedrongen was, toog naar Reichenbach, midlerwyl doende verspreiden, dat hy, zig te zwak bevindende, om den vyand het hoofd te bieden, op deszelfs aankomst, naar Breslau dagt te wyken. Terwyl het vereenigd Leger vast voorttrok, naar de vlakke van Friedberg, hadt de Koning van Pruissen eenige hoopen vooruit gezonden, die zig agter hoogten en bos-

1745.

1745. schaadjen nederfloegen. Het gros zyns Legers zelf trok, by nacht, met stillen trom en zonder te vuuren, voort, naar Striegau. Op den vierden van Zomermaand, raakten de Legers handgemeen by Friedberg. 't Gevegt was hevig; doch 't leedt niet lang, of de Saxifche troepen werden eerst in wanorde gebragt; daarna een deel der Oostenrykschen. Eindelyk, week het geheele Leger der Koninginne, wordende van dat des Konings vervolgd, tot aan de toegangen naar 't gebergte, welk Boheeme van Silezie scheidt. De aftogt der Oostenrykschen geschiedde, in goede orde. Doch het vereenigd Leger hadt veel volks, en meer dan zestig stukken geschuts verlooren. 't Verlies van deezen slag werdt, in 't algemeen, toegeschreeven aan de onbedreevenheid der Saxifche manschap (w), die, voor een groot gedeelte, onlangs, geworven was.

Bewee-
gingen
der we-
derzyd-
sche Le-
geren in
Boheeme.

De beide Legers hielden zig, na den slag, eenen geruimen tyd, stil, zonder iet te onderneemen. Het vereenigd Leger lag by Konigsgrats, niet verre van de Elve. Het Pruisfische, zig aan de andere zyde der Riviere hebbende nedergeslaagen, zocht die, meer dan eens, over te trekken; doch 't mislukte geduuriglyk. Het besteedde veel tyds, met heen en weder trekken, om het vereenigd Leger te bewegen tot het verlaaten zyner voordeelige Legerplaatse. Eindelyk, raakte het over de Elve; doch gebrek aan mondbehoefsten deedt het, eerlang, wederom te rug trekken over

(w) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 196—199, 271—281.

over den stroom. Prins Karel hieldt zig bezig, met het onderscheppen van den vyandelyken voorraad, zonder van Legerstede te veranderen: waarin hem de Husfaaren, onder Nadasti, Trenk en *Franchini*, van veel dienst waren. De Koning van Pruissen zag zig, eindelyk, genoodzaakt, op te breeken, en naar Silezie te keeren. Prins Karel vondt toen geraaden, zyne Legerstede te verlaaten, en zig by Koningshof neder te slaan; terwyl de Pruisfische troepen zig, by Trautenau, legerden. De Legers raakten, niet verre van Prausnitz, aan elkanderen, op den dertigsten van Herfstmaand. De vereenigde Oostenrykschen en Saxifchen werden hier, andermaal, genoodzaakt, het slagveld te ruimen (x); hoewel zy beweerden, dat aan de Pruisfische zyde de meeste manschap gesneuveld was. 't Verlies van den slag werdt, zo men wil, veroorzaakt, door de drift der Oostenryksche Husfaaren, die, veel te vroeg, uit het slagveld geweeken, en in de vyandelyke Legerstede aan 't plonderen gevallen waren: waartoe, zo geloofd werdt, de Koning zelf hen hadt doen verlokken. Eenige weeken te vooren, hadden 's Konings troepen in Silezie zig, by verdrag, meester gemaakt van de Stad Kozel aan de Oder (y). Na den slag by Prausnitz, floeg de Koning van Pruissen verder op weg, naar Boheeme. Doch de optogt der Oostenrykschen en Saxifchen, die, door de Lausnitz, naar Silezie scheenen te willen, deedt hem van

1745.

Gevegt
by Praus-
nitz.

(x) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 337 — 340, 344 — 352.

(y) Memoir. Tom. II. p. 340 — 344.

1745. besluit veranderen. Hy trok hun te gemoet, en leverde hun slag; van welken wy de uitkomst, wat laater, te boek zullen stellen.

XXVI.
Krygsbe-
dryven
aan den
Ryn en
Mein.

Terwyl de kryg, hoog in Duitschland, zo fel voortgezet werdt, viel 'er, aan den Rynkant, luttel voor, tusfchen de wederzydsche Legers. De Bondgenooten der Koninginne van Hongarye, die, in en omtrent het Keurvorstendom Keulen, gelegen hadden, begonden, reeds omtrent het einde van Sprokkelmaand, byeen te trekken. De Franschen, onder den Maarschalk de Maillebois, zig nu aanmerkende als hulptroepen der Bondgenooten van het Frankforter Verbond, trokken, in 't begin van Lentemaand, by Hoechst, over de Mein, om, zo zy voorgaven „ de vrye verkiezing eens „ Keizers te bevorderen, waaraan de naby- „ heid der Oostenryksche, Staatsche en Ha- „ nooversche troepen niet dan hinderlyk kon „ zyn.” In Bloeiimaand maakten zy zig meester van 't Kasteel Konigstein, in 't Keurvorstendom Mentz. 't Vereenigd Leger, merkelyk versterkt geworden zynde, door de Oostenryksche manschap, onder den Graave van Traun, die, na 't Verdrag van Fuesfen, uit Beieren te rug gekomen was, lag, in 't begin van Hooimaand, by Gelnhausen. De Prins van Conti, 't bevel over 't Fransche Leger op zig genomen hebbende, vondt ongeraaden, om zig voor de aanvallen van een' magtiger'vyand bloot te stellen, en trok te rug over den Ryn. Men gaf toen voor, dat het Fransche Hof zig niet dagt te moeijen, met de verkiezing eens Keizers, die te Frankfort stondt te geschieden; en dat het Leger, onder den Prinsse
van

van Conti, hierom, op den Franschen bodem te rug getrokken was. 1745.

De Keurvorst van Saxon hadt zig, kort na de dood van Karel den VII, verklaard tot mededinger naar de Keizerlyke Kroon. Doch alzo hy, om dezelve te verkrygen, de hulp van Frankryk en Pruysen noodig hadt, die thans niet ligt te bekomen zou geweest zyn, moest hy zynen toeleg laten vaaren. Frankryk zou, stelt men vast, gevorderd hebben, dat hy van de Poolfche Kroon afftondt, ten behoeve van Koning Stanislaus of van eenigen anderen Vorst, die geheel in de Fransche belangen was. De Koning van Pruysen hadt lang geen goed oog gehad op het Hof van Dresden, en de argwaan was toegenomen na 't sluiten van 't Verdrag van Warschauw, en na de vyandlykheden, die 'er op gevolgd waren. Het Weener-Hof, zig dan van den voornaamsten of eenigen mededinger naar de Keizerlyke waardigheid ontslaagen ziende, hadt de stemmen der meeste Keurvorsten, sedert, gewonnen, voor den Groot-Hertoge van Toskane, die, om by der hand te zyn, zig, voor eenigen tyd, aan 't hoofd van 't vereenigd Leger, geplaatst hadt. De Keurvorstelyke Gezanten kwamen, in Oogstmaand, byeen, te Frankfort. Men stelde, eerlang, den dertienden van Herfstmaand vast, tot het doen der verkiezinge. Doch de Brandenburgfche Gezant kantte zig hier tegen, verklaarende de tegenwoordige Vergadering voor onwettig, om dat men, in dezelve, op den voorflag van den Keurvorst van Mentz, het regt der Boheemsche Keurstemme erkend hadt. De Keur-Paltsische Gezant voegde zig

De Groot-Hertog van Toskane wordt tot Keizer verkooren, onder den naam van Franciskus den I.

1745. by hem, en deezen twee verlieten de Stad, eer de Verkiezingsdag gekomen was. Men voer egter voort, met de verkiezinge, die, met eenpaarige stemmen der overige Leden, geschiedde. Franciskus Stefanus, Hertog van Lotharingen en Bar, en Groot-Hertog van Toskane, werdt tot Roomsch-Koning en toekomstenden Keizer verklaard, onder den naam van *Franciskus den I. (z)*. Men verwagte van deeze keuze eene gunstige uitwerking in de zaaken der Koninginne van Hongarye, wier Gemaal nu meer invloed stondt te hebben, dan te vooren, op de Vorsten en Leden des Duitschen Ryks. Ook liep het jaar niet ten einde, of Duitschland werdt inwendig bevredigd. Doch eer dit gebeurde, ontfak 'er nog een nieuwe kryg, tusfchen de Huizen van Saxon en Brandenburg.

XXVII. De Koning van Pruiffen was zeer misnoegd Onlusten tusfchen de Hoven van Berlyn en Dresden. geweest op den Koning van Poolen, Keurvorst van Saxon, sedert dat deeze het Verbond van Warschauw geslooten, de Koningin van Hongarye ondersteund hadt, en, nevens haar, in Silezie gevallen was. Het Hof van Berlyn scheen, daarenboven te gelooven, dat 'er een heimelyk Verdrag geslooten was, tusfchen de Hoven van Weenen en Dresden, waarby de Koningin van Hongarye de Silezifche Vorstendommen Glogau, Jauer en Wohlau, en de Koopsteden op 't gebergte afftondt aan den Huize van Saxon. Voorts, klaagde men, over eenige buitenspoorigheden, die, door de Oosten-

(z) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 139, 210, 211, 315—331. en andere Verhaalen.

tenrykfche en Saxifche troepen, in Silezie, bedreeven waren, tegen weerlooze ingezeten-
 nen. De Koning van Pruifen liet, in Oogst-
 maand, eene Verklaaring uitgaan, waarin alle
 deeze bezwaarniften tegen het Hof van Dres-
 den begreepen waren. Hy voegde 'er by „ dat
 „ hem niets overfchoot, dan geweld met ge-
 „ weld te keeren; zyne onderdaanen, tegen
 „ welken de Koning van Poolen, Keurvorst van
 „ Saxen, zo veele onmenfchelykheden hadt
 „ doen begaan, kragtiglyk, te befchermen;
 „ de verderfelyke aanflagen van deezen Vorst
 „ te voorkomen, en dezelfs onderdaanen,
 „ in Saxen, dezelfde rampen te doen onder-
 „ vinden, welken hy, ongeftraft, aan Pruis-
 „ fifche onderdaanen hadt gemeend te kon-
 „ nen doen fmaaken (a).” Het Hof van Dres-
 den gaf, eerst na verloop van eene maand, eene
 wederlegging van deeze Verklaaring in 't licht,
 waarin aangewezen werdt „ dat de Koning
 „ van Poolen, Keurvorst van Saxen, in 't on-
 „ derfteunen der Koninginne van Hongarye,
 „ die in haare Staaten angevallen was, niets
 „ gedaan hadt, dan 't gene hy, uit hoofde van
 „ het verdedigend Verbond, met haar aan-
 „ gegaan, gehouden was te doen; dat het
 „ Verbond van Warfchauw, welk het Hof van
 „ Berlyn onregtvaardig genoemd hadt, ook
 „ louter verdedigend was, moettende het dit
 „ Hof om 't even zyn, of het onderhoud der
 „ Saxifche troepen, door zyne Poolfche Ma-
 „ jefteit zelve, bekostigd werdt, of door an-
 „ deren. De Staaten der Vereenigde Gewes-

1745.

Verklaaring van
 't Hof
 van Berlyn.

Weder-
 legd
 door dit
 Hof van Dres-
 den

„ ten,

(a) *Vöiez* ROUSSET Recueil. Tom. XXI p. 3.

1745. „ ten, die de Koninginne ook ondersteunden,
 „ met geld en manschap, werden immers,
 „ hierom, door den Koning van Frankryk,
 „ niet als vyanden aangezien. De inval in Si-
 „ lezie verdiende geene beschuldiging, kon-
 „ nende men, met geenen schyn van reden,
 „ beweeren, dat het Verbond, tusfchen zyne
 „ Poolfche Majesteit en de Koninginne, ver-
 „ nietigd geworden was, zo dra de Koning
 „ van Pruiffen, in 't voorleeden jaar, uit Bo-
 „ heeme naar Silezie te rug was getrokken.
 „ Indien dit zo ware, dan kon men, altoos,
 „ ongeftraft, in eens anders Staaten vallen,
 „ als men maar, na 't doen van den inval,
 „ op zynen eigen bodem te rug keerde. De
 „ baldaadigheden, door eenige Hongaaren,
 „ gepleegd, werden, ten onregte, gesteld op
 „ de rekening van het vereenigd Leger. Maar
 „ het Pruiſſiſche hadt zig, in zynen geweldi-
 „ gen doortogt door Saxen, in Oogstmaand
 „ des voorleeden jaars, ſchuldig gemaakt aan
 „ rooveryen en baldaadigheden, die minder
 „ te verſchoonen waren, om dat zy op eenen
 „ vrienden, of ten minſten op eenen onzydi-
 „ gen bodem gepleegd werden. Men ſprak
 „ breed van de genegenheid des Konings van
 „ Pruiffen, voor het Huis van Saxen. Ook
 „ was 't waar, dat men zyne Poolfche Maje-
 „ ſteit, al voor 's Keizers dood, voorſlagen
 „ hadt laaten doen, uit dezelfs naam. En
 „ ſedert hadt men hem ook zes Kreiſen in
 „ Boheeme, met een gedeelte van Moravie,
 „ laaten aanbieden, zo hy in 't Frankforter
 „ Verbond wilde treden: behalve dat Frank-
 „ ryk hem dezelfde Onderſtandgelden geeven
 „ zou,

„ zou, die hy van Groot-Britanje verwagtte. En 1745.
 „ deeze laaste aanbiedingen waren geschied,
 „ terwyl de Koning van Pruiften in volko-
 „ men' Vrede was met de Koninginne van
 „ Hongarye, waaruit men kon afneemen, hoe
 „ naauw het Hof van Berlyn zig bondt aan de
 „ Verdragen." 't Bessluit van de Wederlegging
 „ was „ dat de Saxische troepen, alleenlyk
 „ hulptroepen zynde, den Koning van Pruiften
 „ geene segtvaardige oorzaak gaven, om
 „ Saxen, met de wapenen, aan te tasten (b)."

Doch deeze redenen vonden luttel ingang, XXVIII.
 aan 't Hof van Berlyn. Meer hielp de tusschen- Over-
 spraak der Keizerinne van Rusland (c), en een-
 die des Konings van Groot-Britanje, om den komst
 Koning van Pruiften te doen neigen tot een van Ha-
 verdrag. De twee Koningen waren zelfs, kort nover,
 na 't uitgeeven der Verklaaringe des Konings tusschen
 van Pruiften, te Hanover, overeengekomen, Groot-
 wegens eenige voorafgaande punten, ten Britanje
 grondslag van een verdrag, tusschen den en Pruis-
 Koning van Pruiften en de Hoven van Weenen fen.
 en Dresden. Zy werden, den zesentwintigsten
 van Oogstmaand, getekend, en behelsden „ dat
 „ zyne Pruisische Majesteit Silezie behouden
 „ zou, gelyk het hem, by 't Verdrag van Bres-
 „ lau, afgeftaan was; dat de Koning van Groot-
 „ Britanje hem in 't bezit van Silezie, zou
 „ handhaaven, en de Staaten der Vereenigde
 „ Gewesten, daartoe, insgelyks, zoeken te
 „ beweegen; dat de Koning van Poolen, Keur-
 „ vorst van Saxen, by schriftelyke Akte, af-
 „ ftaan

(b) *Vuiz Rousset Recueil, Tom. XXI. p. 12. & suiv. 30 & suiv.*
 (c) *Vuiz Rousset Recueil, Tom. XXI. p. 65.*

1745. „ staan zou van Silezie; dat de Koning van
 „ Pruisen zyne Keurstem by de verkiezing
 „ eens Keizers”, die toen nog aanstaande was,
 „ geeven zou aan den Groot-Hertoge van
 „ Toskane, terstond na het tekenen der Vre-
 „ de, welk, binnen zes weeken, zou moeten
 „ geschieden: tot welken tyd toe, dit Verdrag
 „ geheim blyven zou. De Koningen van Groot-
 „ Britanje en van Poolen, als Keurvorsten
 „ van Brunswyk-Lunenburg en van Saxen,
 „ de Keurvorst van de Palts en het Huis van
 „ Hesfen-Kasfel zouden, in deze Vrede, be-
 „ greepen worden (d).” De Koning van Groot-
 Britanje hadt, na 't sluiten deezer Overeen-
 komst, ernstelyk gearbeid, om de Hoven van
 Weenen en Dresden te beweegen tot hande-
 ling, op den ontworpen voet. Doch het Wee-
 ner-Hof, zig vleiende met de herovering van
 Silezie, kon niet besluiten, tot den afstand van
 dit Hertogdom: 't welk dan gelegenheid gaf tot
 het voortzetten des oorlogs, van de zyde des
 Konings van Pruisen.

Slag by
 Henners-
 dorf.

Wy hebben reeds aangetekend (e), dat hy,
 na den Slag by Prausnits, de vereenigde Saxi-
 sche en Oostenryksche troepen, die, zo men
 hem berigt hadt, door de Lausnitz, een Mark-
 graaffschap van den Huize van Saxen, naar Si-
 lezie toogen, te gemoet getrokken was. Ook
 trof hy de Saxifchen, die de voorhoede uit-
 maakten, aan, by Hennersdorf, op den drie-
 entwintigften van Slagtmaand. Zy werden ge-
 heellyk geslaagen, en lieten 'er een groot ge-
 tal

(d) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 441.

(e) Hier voor, bl. 501.

tal van dooden en gevangenen. Het Pruisfische Leger trok, den volgenden dag, voort naar Gorlitz, daar men Prins Karel en de Oostenrykschen dagt te vinden; doch zy waren reeds geweeken naar de grenzen van Boheeme. Gorlitz en Ostritz, daar 't vereenigd Leger zyne magazynen hadt, werden toen ingenomen, door de Pruisfische troepen. Zittau, aan de Boheemsche grenzen, werdt, insgelyks, overmeesterd. De Koning van Poolen, het Pruisfische Leger ziende naderen naar Dresden, verliet, met zynen meesten Hofstoet, deeze Hoofdstad zyns Keurvorstendoms, de wyk neemende naar Praag, daar hy zig eenige weeken onthieldt. Leipzig, Meissen en Torgau werden, eerlang, met Pruisfische manschap bezet. Gantsch Saxen lag open, voor de overwinnende wapenen des Konings van Pruisen, zynde het Oostenryksche Leger, onder Prinse Karel, geweeken naar Boheeme (f).

1745:

Veroveringen der Pruisfischen in de Lausnitz en in Saxen.

Midlerwyl, hadt zyne Pruisfische Majesteit, door *Thomas de Villiers*, Gezant van Groot-Britanje aan het Hof van Dresden, eenige voorflagen laten doen tot een verdrag. Hy vorderde „ dat de Koning van Poolen, Keur-
 „ vorst van Saxen, de Overeenkomst van Hannover eenvoudiglyk aannam, en zig verbondt, om nimmer doortogt te verleenen
 „ aan Oostenryksche troepen, tot het doen van eenen inval in Silezie, of in andere Staaten des Konings van Pruisen.” Maar men hadt, op deezen voorflag, geantwoord „ dat
 „ de Koning van Poolen niet ongeneigd was,

XXIX. Aanvang eener Vredehandeling, aan 't Hof van Dresden.

„ om

(f) Memoir. pour l'Hist. de l'Europ. Tom. II. p. 352—355.

1745.

„ om de Hanoversche overeenkomst aan te
 „ neemen; doch dat hy, deswege, vooraf
 „ raadpleegen moest met het Weener-Hof;
 „ 't welk hy zonder uitstel doen zou. Voorts,
 „ zou hy de Oostenryksche troepen doen ver-
 „ trekken uit zyne Staaten, en hun nimmer
 „ doortogt door dezelve verleen, om in
 „ Silezie, of in andere Pruisische Landen te
 „ vallen, mids zyne Pruisische Majesteit zy-
 „ ne troepen uit Saxen te rug trok.” Doch
 de Koning van Pruisen, oordeelende, dat het
 Weener-Hof ligter tot verdrag besluiten zou,
 wanneer het Saxische voorgegaan was, be-
 geerde zyne Krygsmagt niet uit Saxen te trek-
 ken, voor dat de Koning van Poolen de Ha-
 noversche overeenkomst, zuiverlyk en een-
 voudiglyk, aangenomen hadt. Het Hof van
 Dresden besloot, hierop, den derden van Win-
 termaand, in afzyn des Konings, die toen reeds
 naar Praag geweeken was, de Overeenkomst
 aan te neemen, mids de Koning van Pruisen
 de vyandelykheden, terstond, deedt ophouden;
 geene brandschattingen meer trok uit Saxen;
 de gevorderden wederom uitkeerde, en zyne
 troepen, zonder uitstel, uit Saxen deedt ver-
 trekken. Doch de Koning van Pruisen, toen,
 tot Bautzen in de Lausnitz doorgedrongen met
 het Hoofdleger, hadt geenen zin in 't itaaken
 der vyandlykheden, voor het tekenen van 't
 Verdrag. Het te rug geeven der gevorderde
 brandschattingen sloeg hy plat af. Ten zelfden
 tyde, schreef hy aan den Engelschen Gezant
 Villiers „ dat hy, met smerte, verstaan hadt,
 „ dat de Koning van Poolen zyne Hoofdstad
 „ hadt verlaaten; dat dezelve, hierdoor, on-
 „ ge-

„ gelyk gedaan hadt aan zyne wyze van den-
 „ ken; en dat hy, ook in 't hevigst van den
 „ oorlog, eerbied getoond zou hebben voor
 „ 's Konings Perfoon en Huisgezin.” Wyders,
 begeerde hy „ dat de Engelfche Gezant Vil-
 „ liers zig voorzage van volmagt van den Ko-
 „ ning van Groot-Britanje, om de handhaa-
 „ ving van Silezie te belooven, en dat de Rus-
 „ fifche en Staatsche Gezanten hiervan ook
 „ hun werk maakten.” *Ik zie*, besloot hy, *deezee*
Vrede aan, als den grondslag der beyrediging van
Duitschland. De Koningin van Hongarye zal ze,
terstond, of, niet lang na dat ze geslooten zal zyn,
omhelzen. Doch de Koning van Poolen kon
 niet besluiten, 't Verdrag aan te gaan, zo de
 Koning van Pruysen zig niet vooraf verbondt
 tot het staaken der vyandlykheden: waarnaar
 zyne Pruysische Majesteit geene ooren hadt
 (g). Ook vernam hy, ten deezen tyde, dat de
 Oostenrykschen wederom uit Boheeme te rug
 kwamen, om zig met de Saxifchen, die te
 Pirna byeengetrokken waren, te vereenigen.
 Hy trok dan zyne verspreide benden te hoop,
 en overviel de Saxifchen, die zig by Kesfels-
 dorf gelegerd hadden, op den vyftienden van
 Wintermaand. Ook gelukte het hem, weder-
 om, eene volkomen' zege op hen te behaalen.
 De Oostenrykschen en de overige Saxifchen
 trokken, hierop, te rug naar Boheeme. De
 Koning van Pruysen deedt, na de overwinning
 by Kesfeldorf, zyne intrede in Dresden, daar
 hy de jongste Prinsfen en Prinsessen van Saxon
 aan-

Slag by
 Kesfels-
 dorf.

(g) *Voyez les Lettr. du Roi de Prusse & d'autres dans le Re-
 cueil de ROUSSET, Tom. XXI. p. 66, 72, 74, 76, 78, 79, 81, 87, 90, 92.*

1745. aantrof, die, ter oorzaake hunner tedere jaaren, niet met den Koning, hunnen Vader, naar Praag gevoerd waren. Hy bejegende ze zeer edelmoediglyk, en deedt ze naar hunnen staat bedienen. Men vindt veel gefchuts in Dresden; 't welk den overwinnaar in handen viel (*h*).

Uiterfte
aanbie-
ding des
Konings
van
Pruiffen.

Zyn ern-
ftig en
dringend
fchry-
ven.

Op den dag van 't gevegt by Kesselsdorf, ontving de Koning van Pruiffen eenen brief van den Engelschen Gezant Villiers, meldende „ dat het Saxifche Hof toestond, dat het „ Pruiſſiſche Leger uit Saxen onderhouden „ werdt; doch hoopte, dat zyne Majesteit „ niets meer begeeren zou.” Hy voegde 'er by „ dat hy deeze verklaring aanzag als een' „ nader' ſtap tot vrede. Dat hy ook, met „ den *Graave van Harrach*, Staatsdienaar der „ Koninginne van Hongarye, gefproken hadt; „ en dat hem toefcheen, dat deeze Vorstin „ niet ongezind was, om te fluiten, zo zyne „ Pruiſſiſche Majesteit eenige verzagting in „ de punten der Hanoverſche Overeenkomst „ wilde toelaaten (*i*).” De Koning beantwoorde deezen brief, uit Dresden, eerst drie dagen, na dat hy dien ontvangen hadt. Hy betuigde „ dat hem vreemd voorgekomen was, voor- „ ſlagen tot vrede te ontvangen, op den dag „ van eenen veldſlag; doch dat hy nog meer „ verwonderd geweest was, dat een Engelsch „ Staatsdienaar hem raaden kon, af te gaan „ van een Verdrag, welk hy met den Koning „ van Groot-Britanje geflooten hadt.” *Veel-*
eer

(*h*) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. III. p. 355-360.

(*i*) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XXI. p. 97.

eer, voegde hy'er by, zult gy my zien vergaan, 1745!
 met myn gantsche Leger, dan dat ik, in den min-
 sten stip, zou willen wyken van dit Verdrag. Zo
 de Koningin van Hongarye dan, eindelyk, eens vrede
 maaken wil, nog ben ik gereed, om die, volgens
 de Hanoversche overeenkomst, te tekenen; doch zo
 zy ze geheellyk van de hand wylt, zal ik gerechtigd
 zyn, om myne eischen op haar te verhoogen. Breng
 my ook het laatste besluit van den Koning van Poolen,
 dien ik nog eens, voor't laast, myne vriendschap
 aanbiede. Myn voorspoed maakt my niet op-
 geblaazen. Laat my dan weten, of hy den oorlog
 en 't bederf van zyn Land verkiest, boven de Vrede
 met zyne nabuuren, en de herstelling der ruste in
 Duitschland (k).

Zulk dringend schryven, komende by de tyding der nederlaage te Kesselsdorf, was oorzaak, dat de Graaf van Harrach, uit den naam der Koninginne van Hongarye, en de Graave van Bulow en Stubenberg, uit dien des Konings van Poolen, als Keurvorst van Saxon, zig, behoorlyk gevolmagtigd, spoedden naar Dresden: daar zy, terstond, in onderhandeling traden met den Pruisfischen Staatsdie-
 naar, Graave van Podewils, met wien zy, haast, overeenkwamen wegens twee Verdragen, die, op den vyfentwintigsten van Wintermaand, getekend werden. In het eene, tuschen de Koningen van Poolen en Pruisfen, als Keurvorsten van Saxon en Brandenburg, werden „ de wederzydsche eischen, welken „ men ten lasten van elkanderen hadt, we- „ gens

XXX.
 De Vrede
 tuschen
 de Hoven
 van Wee-
 nen,
 Dresden
 en Berlyn
 wordt, te
 Dresden,
 gesloot-
 ten.

(k) Lettre du Roi de Prusse du 18 Dec. 1745. dans le Recueil de ROUSSET, Tom. XXI. p. 99.

1745.

gens schade , gedaan of geleeden in de twee
 laatste oorlogen , vernietigd gerekend. Zy-
 ne Poolfche Majesteit verbondt zig , de
 brandfchattingen , die zyne Pruisfifche Ma-
 jesteit van de Stad Leipzig en de Stenden
 van Saxen gevorderd hadt , tot den twee-
 entwintigften deezer maand , te zullen doen
 betaalen. De Pruisfifche troepen zouden
 de Saxifche Staaten , terftond , verlaaten.
 De Koning van Poolen tradt , eenvoudigh-
 lyk en zuiverlyk , in de Overeenkomst van
 Hanover , en beloofde , binnen drie wee-
 ken , een Akte van aftand , uit den naam
 zyner Gemaalinne , van al het regt , welk
 zy , uit hoofde der Pragmatike Sanctie ,
 immer zou kunnen agten te hebben , op
 de Staaten , den Koning van Pruisfen , by
 't Verdrag van Breslau , afgeftaan. De Stad
 en de tol van Furftenberg op de Oder , en
 het Dorp Schidlo werden , door den Koning
 van Poolen , aan dien van Pruisfen , tegen
 een goed van gelyke waarde , uit Silezie of
 van elders , afgeftaan. De Protestantfche
 Godsdienst zou , in de Staaten van Saxen ,
 met naame in de Opper- en in de Neder-
 Lausnitz , blyven in den ftaat , waarin de-
 zelve tegenwoordig was. Rusland , Groot-
 Britanje en de Staaten der Vereenigde Ge-
 westen zouden genodigd worden , om de
 handhaaving van dit Verdrag op zig te
 neemen , zullende het zelve , al fchoon
 deeze handhaaving agter bleewe , nochtans ,
 zyne volle kragt behouden (1).” By het
 twee-

(1) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 422.

tweede Verdrag , tusfchen de Koninginne van Hongarye en den Koning van Pruiffen , werden „ de voorafgaande Punten en het Verdrag van Breslau van den jaare 1742 , benevens de Overeenkomst van Hanover van „ Oogstmaand deezes jaars , aangenomen en „ bekrachtigd. De Koningin zou haare troepen , binnen twaalf dagen , doen trekken „ uit de Plaatsen , aan den Koning afgestaan , „ by het Verdrag van Breslau : binnen welken tyd , de Koning ook zyne troepen de „ Landen der Koninginne zou doen ruimen. „ De Koningin zou den Koning de Barony van Turnhout in Brabant overgeeven. De „ Koning beloofde , als Keurvorst van Brandenburg , de verkiezing van den Groot- „ Hertog van Toskane tot Keizer voor wettig te zullen erkennen , als mede de werkzaamheid der Boheemsche Keurftemme : en „ de Koningin verbondt zig , haar best te zullen doen , om den Keizer , haaren Gemaal , te beweegen , tot de bevestiging der voorregten , door wylen Keizer Karel den VII , aan het Keurvorftelyk Huis toegekend. De „ Koningin beloofde , den Koning te zullen handhaaven in 't bezit van alle zyne Staaten , zonder onderscheid , en de Koning de „ Koningin , in alle haare Staaten in Duitschland. De Koning van Groot-Britanje verbondt zig niet alleen tot de handhaving van dit Verdrag ; maar beloofde ook , nevens de handelende Mogendheden , zyn best te zullen doen , om de Staaten der Vereenigde Gewesten en het gantsche Duitfche

1743

1745. „ Ryk over te haalen , tot het aanneemen van
 „ deze zelfde handhaavinge , dezelve doen-
 „ de begrypen , in het aanstaande algemeene
 „ Verdrag van Vrede , inzonderheid met op-
 „ zigt op alle de Staaten des Konings van Pruis-
 „ fen , ook van die , welken hem , by 't Ver-
 „ drag van Breslau , waren afgestaan. De Kon-
 „ ning van Poolen werdt , als Keurvorst van
 „ Saxen , in dit Verdrag begreepen , op den
 „ voet der Hanoversche Overeenkomst : ook
 „ de Koning van Groot-Britanje , als Keurvorst
 „ van Brunswyk - Lunenburg , benevens het
 „ doorlugtig Huis van Hesen - Kassel. Men
 „ zou 'er ook den Keurvorst van de Paltz in
 „ begrypen , en hem herstellen in 't bezit zy-
 „ ner Erflanden , zo dra hy den Keizer en de
 „ Boheemsche Keurstem erkend hadt (*m*) : ”
 „ t welk niet lang agterbleef.

Gevolgen
 deezer
 Vrede.

Het sluiten deezer twee Verdragen herstel-
 de de Vrede in Duitschland. De Koning van
 Groot-Britanje nam , in Bloeiamaand des vol-
 genden jaars 1746 , de handhaaving van zyne
 Pruisfische Majesteit , in 't bezit van Silezie
 en het Graaffchap Glatz , by eene byzonde-
 re Akte , op zig , en beloofde , op nieuws ,
 de Staaten der Vereenigde Gewesten , ware 't
 mogelyk , te beweegen , tot het aanneemen
 van deze zelfde handhaavinge. De Koning
 van Pruisfen verbondt zig , daarentegen , we-
 derom , tot voldoening van 't gene de onder-
 daanen des Konings van Groot-Britanje op de
 inkomsten van Silezie te goede hadden (*n*).

Doch

(*m*) ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 432.

(*n*) ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 445, 448.

Doch de Staaten kwamen traaglyk tot de belofte van handhaavinge, welke men hun afvorderde. Ook was 'er het Duitfche Ryk niet gemakkelyk toe te brengen, vooral, om dat de Koningin van Hongarye begeerde, dat het, te gelyk, de handhaaving der Pragmatike Sanctie op zig name; waartoe, in't jaar 1732, by meerderheid van ftemmen, befloten was. De Koning van Pruifen hadt de voorzigtigheid gehad van zig, by 't Verdrag van Dresden, niet uitdrukkelyk te verbinden, tot het handhaaven der Pragmatike Sanctie. Hy hadt zig alleenlyk verpligt, tot de handhaaving van de bezittingen der Koninginne in Duitschland: en hiertoe wilde hy nu de verbindtenis, waarin het Hof van Berlyn, voorheen, met opzigt op de Pragmatike Sanctie, geagt werdt, getreden te zyn, alleen bepaald hebben. Hy vorderde, derhalve, dat aan 't Verdrag van Dresden voldaan werdt, al ware 't fchoon, dat men 't Ryk niet mogt konnen beweegen, om de handhaaving der Pragmatike Sanctie, eenpaariglyk, op zig te neemen. Doch 't Weener-Hof verftondt, dat het een niet zonder het ander behoorde te gefchieden (o): welk gefchil oorzaak was, dat het Ryk tot geen befluit kwam, voor 't jaar 1751; wanneer de Leden des Ryks, zig, met voorbehoudenis nogtans van des Ryks Regten, tot de handhaavinge van het Verdrag van Dresden verbonden (p).

Doch

(o) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 450—460.(p) *Voiez* ROUSSET Recueil, Tom. XX. p. 479.

1745. Doch onaangezien de Koning van Pruissfen
 Inzigten des Konings van Pruissfen. zig niet zo wel bevestigd zag , in 't bezit van Silezie , als hy gehoopt hadt ; de voorspoed zyner wapenen , waaruit de Verdragen van Dresden waren voortgekomen , hadden 'er hem egter meer van verzekerd , dan hy 'er , te vooren , van verzekerd geweest was. De Koningin van Hongarye was genoodzaakt geweest , het Verdrag van Breslau , waarby hem Silezie en Glatz waren afgestaan , van nieuws , te bekrachtigen. De Koningen van Groot-Britanje en Poolen , hadden , uitdrukkelyk , beloofd , hem in 't bezit van 't gene hem te Breslau was afgestaan te zullen handhaaven. Hy bereikte , derhalve , zyn oogmerk , ten grooten deele , by de Verdragen van Dresden , en de Koningin hadt minder kans , dan te vooren , om zig immer hersteld te zien , in 't gene zy den Koning van Pruissfen hadt moeten overgeeven. Veelen verwonderden zig egter , dat de Koning van Pruissfen zig , midden in den loop zyner overwinningen , zo genegen getoond hadt , om met beide de Mogendheden , met welken hy in oorlog was , te verdraagen ; hebbende hy zelfs , gelyk wy boven zagen , terstond na den slag by Hengersdorf , het Hof van Dresden , door middel van den Engelschen Gezant Villiers , aangezocht , om zonder uitstel met hem te sluiten. Doch , behalve de voordeelen , die hy nu kans zag te bedingen , bewoog hem de Verklaaring , onlangs , door de Keizerinne van Rusland , gedaan , om met het voltrekken der handeling , allen mogelyken spoed te maaken.

De

De Gezanten der Koninginne van Hongarye en des Konings van Groot-Britanje hadden zig, dit gantsche jaar, veel moeite gegeven, om het Rusfische Hof, ernstiger dan tot hiertoe gefchied was, te doen treden in de maatregels, die by de Bondgenooten der Koninginne beraamd waren, of nog beraamd zouden worden. De buitengewoone Ambassadeur der Staaten, de Dieu, die, op 't einde van Grasmaand deezes jaars, te Petersburg aangekomen was, hadt hunne poogingen ondersteund. Hy was, in zyn eerste Gezantschap, onder de Regeeringe van Keizerinne Anna, reeds bekend geweest, by de tegenwoordige Keizerinne, die toen buiten bewind leefde, en weinig bezoek ontving van zulken, die wel zогten te staan ten Hove. Doch de Heer de Dieu hadt geene zwaarigheid gemaakt, om haar, nu en dan, te begroeten; zig hierin egter gedraagende met zo veel beleid, dat hy geen' argwaan gaf aan de hooge Regeeringe. Zyne komst was, derhalve, niet onaangenaam geweest aan haare Majesteit. Hy hadt wel last mede om wederom te handelen over een Verdrag van Koophandel, welk in zyn eerste Gezantschap onvoltrokken gebleeven was. Doch het voor naam oogmerk zyner tegenwoordige Ambassade was, nevens de Gezanten van Hongarye en Groot-Britanje, de Keizerin te bewegen, tot het kragtiglyk ondersteunen der Koninginne van Hongarye. Het Rusfische Hof schieen hiertoe, in 't eerst, genegen; doch veranderde, na het sluiten der Overeenkomst

1745.

Handeling aan 't Rusfische Hof.

1745.

van Hanover, en vorderde, door den tyd, veel zwaarder onderstandgelden, dan in den aanvang der handeling; over welken men 't, niet dan met veel moeite, eens werdt. De Keizerin hadt geweigerd, het viervoudig Verbond, welk in Louwmaand te Warschauw getekend was, aan te neemen. Doch de ontworpen inval des Konings van Pruissfen in Saxon hadt haar tot andere gedagten gebragt. Zy verklaarde zig geneigd, om den Koning van Poolen, haaren Bondgenoot, te ondersteunen (g). Zy gaf zelfs aan een gedeelte hunner troepen bevel, om zig gereed te houden tot den optogt. De Fransche Gezant zocht de uitvoering van dit bevel te voorkomen, door eene verklaring, dat de Koning, zyn Meester, in geval van openbaare Vredebreuk, tusschen de Hoven van Berlyn en Dresden, niet zou kunnen nalaaten, den Koning van Pruissfen by te staan. Doch men merkte deeze verklaring aan, als eene bedreiging, en men gaf den Gezant te verstaan „ dat, gelyk de Keizerin niet beoogd hadt, iemant te dreigen, „ zy ook van niemant gedreigd wilde worden (r).” De tyding van deeze beweging aan het Russische Hof hadt, ondertusschen, zo veel invloed op het Hof van Berlyn, dat het haakte naar eene spoedige Vrede, eer de Russische troepen, hier of daar, eenen inval dedden, in de Staaten des Konings van Pruissfen. De optogt deezer troepen, die reeds tot in Koerland waren voort-

(g) Notul. Zeel. 30 Nov. 1745. bl. 517.

(r) Zie de Declaratie in de Europ. Merc. July—Decemb. 1745. bl. 303.

getrokken (s), werdt gestaakt, zo dra de Verdragen van Dresden geslooten waren. 1745.

De Koningin van Hongarye geraakte, door deeze Verdragen aan rust, in Duitschland. 't Verdrag van Fuesfen hadt haar, reeds te vooren, bevredigd met den Keurvorst van Beieren, die zig, in Hooimaand des volgenden jaars, verbondt, om zeventuizend man, tegen zekeren vastgestelden onderstand, op de been te zullen houden, tot ondersteuning der gemeene zaake (t). In Italie, liepen de zaaken der Koninginne, dit jaar, agterwaards, inzonderheid, na dat, de Staat van Genua zig voor Frankryk en Spanje verklaard hadt. Tusschen de Spaansche en Sardinische troepen in Piemont, waren, vroeg in 't voorjaar, niet dan eenige ligte schutgevegten voorgevallen. Ook scheenen de twee Legers, die in den Kerkelyken Staat lagen, geen oogmerk te hebben, dan elkanderen, door heen en weder trekken, af te matten, en den voorraad, in deezen oord, te verteeren. Doch de Graaf de Gages, die 't Spaansche Leger gebood, in Grasmaand, opgebroken zynde van Viterbo, toog over de Panaro, en sloeg den weg in naar Genua, van zins, om door 't gebied van deezen Staat te trekken, en zig te vereenigen met het Leger onder den Infant Don Filips, in Piemont. De Oostenrykschen, onder den Prins van Lobkowitz, volgden hem op de hielen.

Hy

(s) Memoir pour l'Hist. de l'Europe. Tom. III. P. I. p. 85.
(t) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 472.

1745. Hy trok eerst in den Staat van Lucca, daar hy den voorraad verteerde: en hy was zo dra

De Staat van Genua verklaart zig tegen den Koning van Sardinie.

niet genaderd op de grenzen van 't Genueesch gebied, of de Staat van Genua, tot hiertoe de onzydigheid bewaard hebbende, verklaarde zig openlyk, tegen den Koning van Sardinie en deszelfs Bondgenooten (*u*). 't Verdrag van Worms, waarby het regt der Koninginne van Hongarye op het Markgraafschap van Final, welk Keizer Karel de VI, in 't jaar 1713, aan den Staat van Genua, hadt opgedraagen, aan den Koning van Sardinie afgestaan was (*v*), verstrekte deezen Staat tot eene reden, om zig met Frankryk, Spanje en den Koning der beide Sicilien te verbinden, tegen den Koning van Sardinie en deszelfs Bondgenooten (*w*). De Generaal *Schuilenburg*, met eenige Oostenryksche manschap, vooruit getrokken op den Genueeschen bodem, maakte zig, op 't einde van Zomermaand, meester van Novi. De Genueezen hadden toen reeds tienduizend man en eenige stukken geschuts gevoegd by het Spaansche Leger, onder den Graave de Gages. De Koning van Sardinie zag hen, derhalve, van deezen tyd af, aan als zyne openbaare vyanden. Ook nam hy de Corfen, die van den Staat van Genua plagten af te hangen, in zyne byzondere bescherming (*x*): 't welk eerlang ook, door de Koninginne van Hongarye, ge-

(*u*) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 224, 225.

(*v*) Zie hier voor, bl. 413.

(*w*) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 326.

(*x*) Voyez ROUSSET Recueil, Tom. XIX. p. 339.

gefchiedde. De Corfen, voorwendende, zwaarlyk mishandeld te zyn door de Genueezen, waren, reeds in 't jaar 1732, tegen hen opgeftaan, en hadden, federt, den *Baron van Neuhoff*, onder den naam van *Theodorus den I*, tot hunnen Koning verkooren. Doch deeze, vergeefs gezogt hebbende, naar genoegzaamen uitheemfchen onderftand, zelfs by byzondere perfoonen in Holland en in Zeeland; sommigen van welken hem krygsbehoefden hadden toegevoerd, terwyl men anderen verdagt hielt van hem, in perfoon, aan boord gehad te hebben (y); hadt zig, tot hiertoe, nog niet kunnen bevestigen in 't nieuw gebied. De Corfen hadden, derhalve, hunne toevlugt genomen tot den Koning van Sardinie, zo dra Genua zig openlyk tegen hem verklaard hadt. Het Leger onder den Infant Don Filips, midlerwyl, verfterkt geworden zynde, met een' aanzienlyken hoop Fransche troepen, onder den Maarfchalk de Maillebois, was, door de Valeie van Bormida, voortgetrokken, en hadt zig omtrent Alesfandria della Paglia, in 't Milaneefche, vereenigd, met het Leger onder den Graave de Gages. De Oostenrykfche en Sardinifche Krygsmagt toog, insgelyks, derwaards, en floeg zig, op eene zeer voordeelige Legerftede, agter de Tanara, neder (z). Midlerwyl, vielen 'er,

1745.

Opftand
der Corfen.

(y) Refol. Holl. 25 *Octob.* 14, 20, 22 *Novemb.* 1737. bl. 596, 633, 647, 656. 16 *July*, 25 *Septemb.* 16, 17 *Octob.* 13, 14, 20 *Nov.* 1738. bl. 406, 551, 565, 567, 615, 617, 629. *Notul. Zeel.* 9 *Sept.* 25, 28 *Nov.* 4, 8 *Dec.* 1738. bl. 161, 222, 223, 238, 252, 259.

(z) *Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 225-237.*

1745.

Slag by
Basignana.

nu en dan, fchutgevegten voor, tufchen de wederzydfche Legers. In Oogftmaand, floeg de Graaf de Gages 't beleg voor Tortona, welk zig, den vierden van Herftmaand, by Verdrag, overgaf. Een Esquader Engelsche Oorlogfchepen, eenen tyd lang, gekruist hebbende in de Middellandsche zee, hadt, midlerwyl, reeds in Hooimaand, eenige bomben geworpen in Savona, eene voornaame Stad in 't Genueefche. Sedert, hieldt dit Esquader de haven van Genua bezet. Midlerwyl waren Acqui en Pavia ingenomen door de Spaanfchen. De Infant Don Filips zocht de Oostenrykfche en Sardinifche troepen uit te lokken, tot eenen algemeenen veldflag, dien zy, voorzigtiglyk, zогten te ontwyken, zig houdende in hun voordeel, agter de Tanara. Doch tegen 't einde van Herftmaand, befloot men aan te vallen op de verfchanfingen des Konings van Sardinie: by welke gelegenheid, de wederzydfche Legers flaags raakten, omtrent Basignana. De vereenigde Krygsmagt der Franfchen en Spaanfchen behaalde hier de overwinning. Alesfandria della Paglia en Valence vielen haar, daarna, in handen, en wat laater Cafal in Montferrat en Asti in Piemont. De Infant deedt zelf 't beleg flaan voor 't Kasteel van Milaan, na dat hy de Stad bezet hadt. De wederzydfche Legers betrokken, federt, de Winterkwartieren; het Franfche en Spaanfche in Provence, en omtrent Savona; en de Oostenrykfchen en Sardinifchen in Piemont. Het Engelsch Esquader, ook eenige bomben in Genua geworpen hebbende,

de, die luttel nadeels deden, begaf zig, eerlang, naar Bastia, Hoofdstad van 't Eiland Corfica, en beschoot de Plaats, die Genuesche bezetting inhadt, zo hevig, dat zy, welke, reeds te vooren, beslooten geweest was door de Corsen, eerlang, genoodzaakt werdt, zig, by Verdrag, op te geeven; hoewel zy, kort hierna, herwonnen werdt, door de Genuezen (a). De oorlog in Italie slaagde dus ongelukkig voor de Koninginne van Hongarye en derzelver Bondgenooten, ter oorzaake van den hagchelyken stap, dien de Staat van Genua hadt goedgevonden te doen. Parma en Piacenza en verscheiden' Steden in 't Milaneesche en in Piemont waren den Infant, Don Philips, in handen gevallen, en hy maakte reeds rekening op de verovering van 't Kasteel van Milaan. Doch de staat der zaaken veranderde haast, in zyn nadeel: gelyk wy, in 't volgende Boek, zullen verhaalen.

1745:

Sedert dat Frankryk en Groot-Britanje elkanderen den oorlog verklaard hadden, viel 'er, in eenen geruimen tyd, niets vyandelyks tusschen beide voor, behalve het neemen van Koopvaardyschepen. Doch, in het tegenwoordig jaar, werdt 'er, van de zyde van Groot-Britanje, en, zo men geloofde, ook van de zyde van Frankryk, iet gewigtigers ondernomen. De Zoon des Pretendents, die zig, tot hiertoe, in Frankryk onthouden hadt, begaf zig, in Hooimaand deezes jaars, aldaar,

XXXII.
De Zoon
des Pre-
tendents
verwekt
eenen
opstand
in Schot-
land.

(a) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 392-424.

1745.

daar, heimelyk en onbekend, fcheep, om in Schotland aan land te treden, en zig aan 't hoofd te ftellen van veelen; die hier, eerlang, eenen opftand ondernamen, ten zynen behoeve. Het Hof van Londen, de lugt gekreegen hebbende van zyn vertrek, beloofde dertigduizend ponden fterlings aan elk, die hem wift over te leveren aan 't Geregt. Ook werden de Staaten wederom verzogt, om den onderftand van zesduizend man, die, in 't voorleeden jaar, ook naar Engeland was overgefcheept. Men was, terftond, gereed, om Koning George deeze troepen toe te zenden. De Abt de la Ville gaf zig veel moeite, om het infcheepen derzelven te beletten. Hy beweerde, dat deeze troepen, in Doornik en in andere Steden der Nederlanden, welken, dit jaar, aan Frankryk waren overgegaan, hebbende gelegen, zig verbonden hadden, om, tot den eerften van Louwmaand des jaars 1747, niet tegen Frankryk of dezelfs Bondgenooten te zullen dienen (b). Doch alzo Lodewyk de XV. nog niet openlyk verklaard hadt, dat hy den Zoon des Pretendents voor zynen Bondgenoot hieldt, antwoordde men den Abt de la Ville „ dat „ de Staatfche troepen, naar Engeland ge- „ fchikt, in geene vreemde foldy zouden „ overgaan, en alleen tegen de wederfpanne- „ lingen gebruikt worden (c).” Wat laater, be-

De Staaten zenden den Koning wederom zesduizend man hulptrouwen toe.

(b) *Voyez Memoir. pour l'Hift. de l'Europe, Tom. III. P. I.*

P. 42, 49.

(c) *Refol. Gener. Mart. 21 Sept. 1745.*

besloot men egter, op een nieuw Vertoog van den Abt, waarby hy beweerde, dat de bezettingen zig verplicht hadden, om geen' den minsten Krygsdienst te doen, den Koning van Frankryk genoeg te geeven, en geene troepen te scheepen, die, volgens de verdragen, in zekeren tyd, niet mogten dienen tegen Frankryk (*d*). De Staatfche hulptroepen, die onder bevel stonden van Graave Maurits van Nasau (*e*), midlerwyl, in Engeland zynde aangekomen, sloegen zig neder te Newcastle, daar zy geland waren. De oudste Zoon des Pretendents, *Karel Eduard*, was, midlerwyl, aan 't hoofd van eenen hoop Bergschotten, getrokken naar Edenburg, daar men hem, terstond, de poorten geopend, en zynen Vader voor Koning uitgeroepen hadt. Hy hadt zig, onderweg, van vericheiden' open' Steden meester gemaakt. De Generaal *Joan Cope*, die over eenige Koningklyke manschap gebodt, den wederspanningen te gemoet getrokken zynde, werd door hen aangetast, en op de vlugt gedreeven. Zy ontvingen, eerlang, eenigen onderstand in manschap en Krygsbehoefsten, die te Duinkerken waren ingescheept. Doch 'sKonings Leger, welk uit vyftienduizend man bestond, naar Schotland opgetrokken zynde, verspreidde den woesten hoop der wederspanningen t'eene-maal, en versloeg 'er veelen. Edenburg onder

(*d*) Memoir. pour l'Hist. de l'Europe. Tom. III. P. I. p. 55.
 R. ROU. Represent. of the late War, Vol. IV. p. 133, 145.
 (*e*) Nouv. Zeel. II OZ. 1745. bl. 447.

1745. — onderwierp zig, hierop, wederom aan den Koning. De oudste Zoon des Pretendents, naar Wallen wykende, werdt, by Clifton aangetast, door 's Konings troepen, onder den Hertoge van Kumberland, en geheelyk geslaagen. Hy wist zig egter te bergen door de vlugt. Sedert, vernam men geene wederspanningen meer in deezen oord. Alleenyk, hieldt zig, in 't Graaffchap Perth in Schotland, nog een kleine hoop byeen, die, na den slag by Kulloden, in Grasmaand des volgenden jaars, geheelyk verstrooid werdt. De wederspanningen hadden elkanderen geveid, met merkelyken onderstand uit Frankryk. Doch het Fransche Hof hieldt, zo sommigen geloofden, de onderneeming voor hoopeloos, en nam 'er, hierom, geen ernstig deel in, of werdt, zo anderen oordeelden, door de waakzaamheid der hooge Regeeringe in Groot-Britanje, afgeschrikt van het beproeven eener gevaarlyke Landinge, waarvan men, in den tegenwoordigen toestand der zaaken, geene vrugt altoos verwagten kon. De oudste Zoon des Pretendents liep, terwyl hy zig, na den slag by Kulloden, nog eenigen tyd, in Schotland, schuil hieldt, dikwils, groot gevaar van agterhaald te worden, en bergde zyn leven niet dan bezwaarlyk in een vaartuig, welk hem naar Frankryk voerde (f). Men heeft, sedert, een Verhaal van zyne
zon-

(f) R. ROLT Represent. of the late War, Vol. IV. p. 105—235. Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. III. P. I. p. 5—57, 94—136.

zonderlinge Lotgevallen in Schotland, in de Franfche taale, in 't licht gegeven. Doch ik weet niet, hoe veel staats 'er op te maaken zy. De Ambafadeur der Staaten in Frankryk, van Hoey, hadt, op verzoek van het Franfche Hof, aan het Engelfche gefchreeven, ten behoeve van den jongen Pretendent en dezelfs aanhangers, indien dezelve mogten gevangen worden. Doch de Koning van Groot-Britanje nam dit verzoek euvel op, en deedt 'er over klaagen in den Haage (g). De zesduizend man Staatsche hulptroepen waren, nog voor 't dempen van den opftand, te rug gekeerd naar de Nederlanden, en voor zesduizend Hefifchen verwifeld (h). Doch terwyl de Staaten Engeland, op deeze wyze, byfprongen, leeden hunne onderzaaten veel van de Engelfche Kaapers, die, onder allerlei voorwendfels, derzelver fchepen aanhielden, opbragten en verbeurd deden verklaaren. De Spaanfche Kustbewaarders belemmerden den Westindifchen handel ook geweldiglyk. De fchade, door de Spaanfchen en Engelfchen, gedurende de tegenwoordige onlusten, den Hollanderen, ter zee toegebracht, werdt, omtrent deezen tyd, door de Koopluiden van Haarlem en Amftterdam, die 't meest geleden hadden, op tien millioenen guldens begroot. Veelen hielden by de Staaten aan, om Brieven van Schâverhaalinge (i), die eger niet verleend werden. Doch de Staaten von-

(g) Refol. Holl. 21 Juny 1746. bl. 346.

(h) R. ROLT Represent. of the late War. Vol. IV. p. 189.

(i) Notul. Zeel. 11 Octob. 1745. bl. 451.

1745. — vonden geraaden, de tien Oorlogſchepen, die zy den Engeliſchen ter hulpe hadden toegeſchikt, te rug te ontbieden tot beveiliging van den Koophandel van 's Lands Ingezetenen (k).

De Engeliſchen veroveren Kaap Breton, op de Franſchen.

De Koning van Groot-Britanje hadt, federt den aanvang des oorlogs met Frankryk, toeleg gemaakt, om der Franſche Kroone afbreuk te doen, in Noord-Amerika. Frankryk was, onder anderen, by de Utrechtsche Vrede, in 't bezit gebleeven van 't Eiland van Kaap Breton, en hadt hier de Veſting Louisburg doen ſtigten, waardoor de Bakkeljaauwviſchery, en de Koophandel op de Franſche Volkplantingen hieromtrent gedekt werden. De Engeliſche Kommandeur Warren, federt eenigen tyd kruisfende voor de gulf van S. Laurens, ondernam, met behulp van eenige Landtroepen, uit Nieuw-Engeland herwaards gezonden, in Bloeiamaand, Louisburg aan te taſten, en veroverde de Veſting, na een beleg van zeven weken. Hy was toen meester van Kaap Breton, en gevolgelyk van de viſchery der Franſchen hieromtrent, waarby het Ryk, naar men rekende, verſcheiden millioenen in 't jaar werdt benadeeld. Ook ſtrekte de verovering van Kaap Breton zeer tot ontrusting der Franſche Volkplantingen hieromtrent, welker Koophandel en Scheepvaart, geweldiglyk, belemmerd werden. De Koning van Groot-Britanje kreeg zo dra geene kennis van 't bemagtigen van Kaap Breton, of hy ſelde orde, om de Veſting aldaar van man-

(k) R. ROLT *Fol.* IV. p. 251.

manschap en krygsbehoefden te voorzien (1). Zelfs liet men 't gerugt loopen, dat de Koning van zins was, dit Eiland onaffcheidelyk te hegten aan de Kroone: 't welk nogtans niet geschied is. Doch 't bleek, eerlang, van hoe veel gewigt 't verlies van Kaap Breton gerekend werdt in Frankryk, alzo het te rug geeven van dit Eiland, eene der voornaamste beweegredenen was, die 't Fransche Hof deedt besluiten, tot het tekenen eener Vrede, welke veel voordeeliger was voor de Mogendheden, met welken Koning Lodewyk geoorloofd hadt, dan zy, na 't voeren van eenen ongelukkigen kryg, anderszins, zouden hebben kunnen verwagten.

Men twyfelde zelfs, ten deezen tyde, of de verovering van Kaap Breton niet rykelyk opwoog de nadeelen, door de Koninginne van Hongarye en derzelver Bondgenooten, geleden in de Nederlanden, in den veldtogt deezer jaars: met het verhaal van welken, wy het volgende Boek zullen aanvangen.

(1) R. ROLT Repref. of the late War. Vol. IV. p. 5—30. Memoir. pour l'Hist. de l'Europe, Tom. II. p. 301. en andere Verhaalen.

VERBETERINGEN

in 't XVIII. Deel.

Bl. 102. reg. 7	staat	Henrik Grave	lees	Lucas de Veth
384. — 15	—	Emmert	—	Emmen
396. — 11	—	Lingedyk	—	Waal dyk
— — 13	—	de zelfde dyk	—	de Lingedyk

BERIGT VOOR DEN BINDER.

SICCO VAN GOSLINGA, Grietman van
Franekeradeel.

te plaatsen tegen over Bladz. 26

De Ambassadeur DANIEL DE DIEU. 28

De Raadpensionaris ANTHONY VAN
DER HEIM. - - - 224

De Griffier FRANÇOIS FAGEL. - 476